

7596.

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కృతులు

(షష్టిపూర్తి మహోత్సవ ముద్రణము.)

సంపుటము. 8

షష్టిపూర్తి మహోత్సవ సంఘము, బందరు,

౧౯౩౪.

Donated in memory of
Late Prof J. C. Kameshwara Rao

గీరతము

I. అధికప్రసంగదమనము.

II. గురుదక్షిణ.

III. విగ్రహారాధన.

IV. లోకాభిరామాయణము.

గుంటూరిస్థమ

I. పూర్వరంగము.

II. ఉత్తరరంగము.

సర్వస్వావ్యములు—గ్రంథకర్త

మిసరప్రెస్, మచిలీపట్నం.

జయజయ షష్టిపూర్తి పరివర్తనమేల్వరి వేంకటేశ్వరా

గీ ర త ము

(అ ఛ క ప్ర స ం గ న మ న ము)

.

ఉ పా ద్ధా త ము

శ్లో. గీర్ధ్యయేతు రతా స్తేవై । గీరతాః పరికీర్తితాః
తా నుద్గీర్ణ్య కృతం కావ్యం । గీరతం పరిచక్షుతే ।

ఇది ప్రప్రథమమునఁ దిరుపతికాస్త్రిగారికిని రామకృష్ణకవులకును జరిగిన 2-3-4 పర్వములలోని యుత్తరప్రత్యుత్తరములను విమర్శించు సుద్దేశముతోఁ జూరఁబంపఁ బడినది కాని నానాటికి రామకృష్ణ రేడో యనత్యమును ప్రకటించి దూషించ మొదలిడుటచే నంతలో విరమింప వలనుపడక పెరుగ వలసిన దయ్యెను. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములవలన నూత్రప్రాయముగా గతార్థమగు సంశయ లీవిమర్శనమందు సవిస్తరముగా సప్రమాణముగా వ్యాఖ్యానము చేయఁ బడు చుండును. వలసినచోట నెల్ల నితరుల యుత్తరములు క్రిందిభాగమున నుదాహరింపఁబడుచుండును. రామకృష్ణుల వాగ్రేతలు కొన్ని యిందు స్థాలీ పులాకన్యాయమున వలసినంతవఱకుఁ జేర్చఁబడినవి. అవి ముందుఁ జదివితత్సారమును మనమునకుఁ దెచ్చుకొనిన పిమ్మటఁగాని యీ విమర్శనయు సుబోధము కాదు. ఇది విస్తరించి యుండుటచే నొకటి మఱియొకచోటను మఱియొకటి యింకొకచోటను చెలిసికొనవలసియే యుండుచుగాని యేపుటలో రామకృష్ణుల వాగ్రేతలలోని యేపంక్తు లుదాహరింపఁబడి యుండునో ఆపుటలోనే దానికి సంబంధించిన విమర్శన ముండు ననుటకు వలనుపడదు కావునఁ జదువరులు జాగరూకతతోఁ దిలకింపవలసియుండును. రామకృష్ణులు ప్రకటించిన ప్రతి విషయమును మాకంటె లోకమే ముందు విమర్శించి మాకు లిఖింప మొదలిడిన దనుటకుఁ గొన్ని ప్రమాణములను జూపుచున్నాఁడను.

ఉ. “కోకిల కాక” మంచుఁ దమగుట్టు బయల్పడఁజెప్పి, రందు వా
రీ కవిరాజశిష్యులనియే స్ఫురియించు గురుప్రదూషణం
దే కరణిం దలంకక రచించిరొ వారు కవీంద్రులై యనూ
యాకలనంబు పండితులకైనను నేమియూ దోషనీడుగా !”

ఇట్లు, అదివి సాంబళివకవి.

(తక్కిన మఱికొన్ని వీరిపద్యములు గురుదక్షిణలో చూడవగు.)

మదరాసు, 18—8—1910.

విద్యస్థులీ !

తమ యసమాన పరిజ్ఞాధురీణత్వంబు వాకు చిరకాలశ్రుతంబు, కన్నుల పండువుగా మొన్న మొన్న జందరులో తమ దర్శనలాభమును గలిగినది. “స్వదయవశశరీరముల నదలక సాధుసద్గుణలంబులు కొండలు చేసి మెచ్చుచున్ మాన్యులు కొండలువొల్తు రిద్దరన్” అను భర్తృ హరివాక్యము మీయందు బూర్తిగా వర్తించును. ప్రకృతమున శతౌపధానులను బిరుదు మీకే చెల్లినది. ఇక నీబిరుదు బొందువారు జనియింపబోరని నాయభిప్రాయము. ఏలూరులో నామిత్రులగు వల్లూరి రామరావుపంతులుగారి కుమారుడగు చలపతిరావుశర్మ చేతిలో “కవిత” యను పేరనున్న మానవత్రిక సంచికలు రెండు, నాలుగుదినములక్రిందట జూచితిని. అప్పటనుండి భవదీయాకారములు వుదయ హృదయాగారమున కాపురముండి యిష్టదీపద్యమును వ్రాయబురికొల్పినవి గాన దీని నస్మదనేక నందినపూర్వకముగా తమ సన్నిధి కంపి నాడను, గనుక స్వీకరించుడు.

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల తియ్యనిపల్కులు గల్లునే కవీ
శ్వరులకు జన్మజన్మముల సంయమివృత్తిఁ దపంచినర్చినన్,
సరి యగు రామకృష్ణులనినన్ జను లెవ్వరు నన్వరే వసుం
ధరను దదీయనామముల దాల్చిన నాటక వేషధారులన్.

ఇట్లు, విధేయుఁడు, * (నిష్పక్షపాతి)

కవిత యను పత్రిక చూచినంతన మా యాకాశము లేల స్ఫురణకు రావలెనో, వచ్చెనో, యిట్లేల వ్రాయబురికొల్పవలెనో చదువరులే విచారించుకొందురుగాక.

వీరి కవితాపత్రిక ప్రారంభించినది మొదలు మాకు సంబంధించిన దూషణమే దానికేఁ బ్రాణాధారముగా నున్నట్లు పై యుత్తరముపలన స్ఫుట మగుచున్నదిగాదా ! ఈ యంశమును వ్రాజ్ఞులైన శైవతేకాక చిన్ని కుష్టులు గూడ గ్రహింపఁజొచ్చిరనుట కీయత్తరము సాక్ష్యమిచ్చును.

యింజరంనుండి, 13- 1910.

“..... మీ మీద కాబోలు రామకృష్ణకవులు పితాపురంలో

* ఈ నిష్పక్షపాతిగారు తమ యభిజననామమును డిలువఁ బ్రార్థింపఁబడుచున్నారు. (ఇట్లు కవితం గని వ్రాసినవా రెందఱో కలరని యెఱుంగునది)

అప్పుడదే పేపర్లలో కాకి, కోకిల, అని పేర్లు పెట్టి కథవొకటి పూర్తిసేయుచున్నారు...”

చక్కన రుల నుబ్బారాయనివారిలు.

ఇది వచనాత్మకమగు కాకవ్యాసమునకు సంబంధించినది; విద్యావయోవృద్ధులగు సాంబశివకవిగారు వ్రాసినది పద్యాత్మకమగు కోకిలకాకమునకు సంబంధించినది; దీనిని విమర్శించిన భాగమునకే “గురుదక్షిణ” యని పేరు. అధిక ప్రసంగములను వారించుతలఁపున విమర్శించిన యీ మొదటిభాగమునకు ‘అధిక ప్రసంగదమనము’ అని పేరు. ‘అప్రస్తుతప్రశంస’ అను నిరాధారవాక్యపూరితమగు వ్రాతే వారి దిదివఱకుఁ జదివినయెందురు, దానిని విమర్శించిన భాగమునకు ‘లోకాభిరామాయణ’ మని పేరు. ‘అం దక్షే’ మహనీయుల యభిప్రాయములుదాహరింపఁబడి యున్నవి. శిష్యుఁడు నాయొద్ద నెంతకాలము చదివినదియు నేమేమి చదివినదియు నందు సప్రమాణముగా నిరూపింపఁబడును. నన్ను పదలెనపిమ్మట నతఁ డితరత్ర చదివినది నుమారు రెండుమాసములకన్న నధికకాలము లేదనుట కీ క్రిందియుత్తర ముదాహరింపఁ బడుచున్నది.

“..... నేను ప్లసంగనామ సం॥ పుష్య బహుళము మొదలు కీలక సం॥ వైశాఖ బహుళము వఱకు వింజరం పాతకాలలలో ఉపాధ్యాయులుగా యున్నాను. ఆసమయమున ఓలేటి నెంకట్రామయ్యగారు భావి ప్రారంభించినారు. రెండు మాసములు నుమారు చదివినట్లు జ్ఞాపకమున్నది, భారద్వాజ ఘట్టము అయినది.”

జయంతి భగీరథకాస్త్రి.

ఈకాస్త్రిలవా రెట్టి సత్యసంధులో యెంత యోగ్యులో సర్వపండితులును నెఱిగినవిషయ మగుటచే నా ప్రశంస పదలి, చదివిన దింతమాత్రమే యైనను “ఆభాష్యాంత మధీతం” అనియు, “ఉభయకాస్త్రిప్రవీణ” అనియు వ్రాసి లోకము కన్నులనుగప్పఁ బ్రయత్నించినట్లే మమ్ముఁగూర్చి కూడ నసత్యములను బ్రకటింప సాహించుచున్నారు గాన వీరి వ్రాతలను జక్కఁగా విమర్శించి కాని విశ్వసింపవలసి యుండదని చదువరులను హెచ్చరించుచున్నాఁడను. ఏదో వ్రాసికొందురుగాక యని మిన్నకున్నకొలది వీరి తుండుడుకు మితి మీఱుచున్నట్లు లీక్రిందివారి యుత్తరములవలనఁ జెలియఁగలదు.

28—1—12, పినపాడు.

“..... రామకృష్ణకవులు తమవిషయమై వారియొక్క కవితలో బహు దూకు వ్రాస్తాయున్నారు.....”

T. Kotaiah.

“కవిరలో దుడుకు ప్రాతలు చూచితిని, రామేశ్వరీయ మను అప్రశస్త
పుస్తకము చూచితిని,.....”

వేలూరి యజ్ఞనారాయణ, చిరివాడ, తేలప్రోలు పోస్టు.

ఇట్టివి పెక్కులు, మేమిందు వ్రాయు ప్రతివిషయమునకు నిశ్చే యాధార
ములు చూపఁదగినంత సామగ్రి మాయొద్దనుండినను ఇక్కడికి గ్రంథవిస్తార
మైనదని యెంచి సూటికిఁ దొంబడు లుదాహరింపక మానితిమి. వీరి వ్రాతల
యందలి సత్యసత్యములు సామాన్యులు గుఱితింపకున్నను బాష్ట్ర లెటులో
విమర్శించి కనుఁగొనుచునే యున్నారనుట కీ క్రింది తేఖలు పనికివచ్చును.

“.....కవితాసత్యసందేశము సత్యమునకు దూరమని (1) బ్ర॥ శ్రీ॥
చర్ల రామశాస్త్రిగారివలన వింటిని.....”

ఏలూరు 7—11—11,

మై. కృష్ణమూర్తి.

“.....శృంగభంగమును జూచితి,..... గావున వీరికి దుర్యశము అను
మాటయే అబద్ధమైనపుడు బాపకొనుటకు వీరు అచటకు వెళ్ళినమాటయే అబద్ధము
యీ క్రింది పదనమును జూడ కృష్ణకవి స్వగ్రామమవుటచే అభిమానముతో
ఆగ్రామస్థులు వ్రాసినట్లు తోచుచున్నది, అనేక సంస్థానములలో
కీర్తిసహించిన వీరు శరణుఁజొచ్చిరి అనుట నిరుద్ధముగా యున్నది. “వింటినె
రామకృష్ణ” అను పద్యంకూడ సందేహమే..... తక్కిన పద్యములయందునను
యిట్లే సందేహములుయున్నవి, మీకున్నా తెలిసియేయున్నవి, నాసందేహములు
పోవునటుల నిజము వాయగోరెడ” (2) నారయ్యప్పారావు

ఆ యీ యుత్తరములవలననేమి శృంగభంగమర్చనమువలననేమి గతార్థ
మని యెంచి వారిరువురలో నొకరి బాపమఱచివేరితొడ్రుకటించిన వెంకట
రామకృష్ణుల ‘సత్యసందేశము’ నిం దుదాహరించి పిప్రకేపణ మొనర్చక అందుఁ
బేర్కొనఁ బడిన యొక సాక్షి పరకటించిన వ్యాస మిట నుదాహరించు
చున్నాఁడను.

1911 సం॥ అక్టోబరు నెల 18 వ తేదీ దేశమాతనుండి—

చర్ల వేంకటాచలపతి శాస్త్రిలవారికి,

తొలుదొల్ల మీరు శృంగభంగ మను నొకదాని వసత్యంబులు వసందర్శం

(1) ఈ చర్ల రామశాస్త్రిలవారు విద్యా పయోష్యద్ధులు, కాకరపత్రి నివాసులు.

(2) వీరు శ్రీ శనివారపురేట జమిందార్లు. ఈ యుత్తరము వేలూరి శివరామ
శాస్త్రిచేర వీరువ్రాసిరి. ఆయనవలన మాకుఁ జేరెను.

బులు నగు వాక్యంబు లై కృపఱచి ప్రకటించుచు నందు నన్నొక సాక్షిగా వ్రాయించియున్నాడు. అందలి సత్యసత్యము లరయఁ గొండలు నన్నయ్యై సందర్శము లడుగుచు “నది యల్లరిసభ యగునా, కావా?” యని ప్రశ్నించుచు వచ్చిరి. అట్టిడిగిన వారికెల్ల నది యల్లరిసభయే, కానియెడలఁ బండితులగు బ్రహ్మశ్రీ నారాయణశాస్త్రిలవారే యడుగఁదగినరీతి నడుగుట తటస్థించునుగాని యట్లుగాక యతిధాన్యముతో నయ్యై బాలసామాజికులు మున్నగువా రనన్యముగ నడుగుట తటస్థించునా, యని చెప్పఁదగు సంగతులెల్లఁ జెప్పి వారి సందేహముఁ దప్పించుచు వచ్చితిని. వారెల్ల ‘మీ రీ నిశ్చయము చేసికేని బతికకు వ్రాయించుదు లేనిచో మీరును వారి వ్రాత కంగీకరించినట్లే కొందఱును కొందు’ రని చెప్పినప్పటికిని సాక్షిగా నెన్నుకొఁబడ్డ నే నెవ్వరేని నడుగకుండఁ జెప్పు టొప్పుదని యూరకొంటిని. అట్లుారకుండుటచే నీరండు మన యేవ్రాతకు నూరకొనునని కాఁబోలును మరల సత్యసందేశమని వ్రాయించుచు నందులో నీ|| “సన్నతాచారుండు చిన్నవేంకటశాస్త్రి తనలోని దాననుకొనుట చాలు.” అని యానాటి కృత్యమున కే నాననుకొనినట్లు వ్రాయించితిరి. ఇంకను నే నిట్లే యూరకొనిన ముందుముం డెటు లెట్లు లూహించి వ్రాయుతురో యు భయముచే నించుకంత డెలుపుకొనఁ దగినచు డెలుపుకొనుచున్నాఁడను.

మాయన్నగారగు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిల వారెట్టి సదుద్దేశముతో నా యూరునకు వచ్చిరో యెట్టి సామర్థ్యము కలవారో యానాటిసభ యెట్లులు న్నదో యది యెల్ల నెఱుంగు నే నాకృత్యమున కాననుకొనని యెట్లులండ నా సంగతి కొంచె మాలకించినవారునైత మట్టులనుకొనరని నా ద్విధాభిప్రాయము. ఇదియెల్ల నిటుంచి యొకమాట వినుఁడు. ఆనాఁ డవసఱ కధ్యక్షులయి వినుచున్న బ్రహ్మశ్రీ ఆ|| మందరరామ శాస్త్రిలవారును బ్ర|| శ్రీ|| వే|| బ్రహ్మ సందేశాస్త్రిలవారును ఆయింటి యజమానులేయగు బ్ర|| శ్రీ|| ఆ|| వ్యాసలింగశాస్త్రిలవారును నావచ్చు విద్యార్థులయు బాలసామాజికులయు సందడికి దండఱించియే కదా యాస్థలమువిడిచి పోయిరి. ఆ యూరినా రగుటచే వారవ్వారి విశేష మెల్ల నెఱింగినవారు కాన నటు ముందే తప్పుకోవేర్పిరి. ఎఱుంగని వేంకటశాస్త్రిలవా రెట్లు తప్పుకో నేర్తురు ? ఎఱింగిన పిమ్మట వీరును నట్లే తప్పుకోవలసి వచ్చినది. ఇప్పుడింత గొడవయేల ? ఇట్లు విద్యార్థులు మున్నగు వా రల్లరిచేతలు కల్లరివ్రాతలు బతులు పెడలించుటకంటె సత్యభ్రాంతరమునగదా వేంకట శాస్త్రిలవారు “ఆతని చేతియూత విన్నదిరి జయింపరాదె యిటు లేటికి మాల

ముడుంగు పోడుమల్” అని పద్యముఁ జదివెరి. అట్లులే వారాయణశాస్త్రుల వారును సత్సభనే యెదిరిన సెంతబాగుగనండునో యంచుక యోజింపుడు. ఇంక నెన్నడు నట్టి బాంఠలు వ్రాయించకుడు. మనమేది వ్రాయనప్పుడును సతరులంతగాఁ బరిశీలించురా యని యుత్తేషింపఁదగదు. ఇతరు లట్లంతగాఁ బరిశీలించినఁ బరిశీలంపకున్న నీశ్వరుఁడు మఱియు పరిశీలించునను సమ్మిక దగును. మీరు మొట్టమొదట వేంకటేశాస్త్రులవారిని దూఱుచు వ్రాయించితిరి. తరువాత శరణుగోరుచు వ్రాయించితిరి. మఱిల మొదటిదారిఁ జేరుచునే వ్రాయించితిరి. ఇట్టి వ్రాతలకెన్నఁదైన హర్షించురా ! మానుడు మానుడు మానుడు. చిత్తశింపుడు.

మ. జగమెల్లఁ జయమెట్ల నెల్లనృపసంస్థానములన్ స్వపశ్చ
క్షిం గనంజేసి శతావధానకవితాధీయుక్తిఁ బాండిత్య శ
క్తిఁ గడుం బేర్చుదు వేంకటేశ్వరకళా దీప్తిఁ దీచి యజ్ఞాం డటం
చనునే వ్రాయఁగ ? దీని కెందెవరునే నానందు రం చెంచితే !

గీ. ఓదెసని వ్రాయనంతనే యొడిసెట్లు । వేంకటకపీందుర్చి దలఁతుచే విద్యపట్లు
నట్టి మీ వ్రాతలకును మీ యట్టి చేత । లకును నోడినయెట్లు తెలఁతుగాక ।

చ. తలఁపకుఁడయ్య వేంకటావధాని నన్యనిపాటివానిఁగా
నలుపకుఁడయ్య తజ్జయమునల్ప బియ్యము నట్టి వ్రాతతో
బొలుపకుఁడయ్య తేనికయుఁ బోనికయున్ మఱవారిపేర్లపై
గొలుపకుఁడయ్య మాఱుపలుకుల్ పలుకన్ శరణున్న నాలుకన్.

ఇట్లు, చెల్లవిల్ప చివవేంకటశాస్త్రి.

ఈ కట్టము చదువువా రొకరిహాస్యము నెఱిగి మఱియుం జదువ నల
యును. కీర్తి గూఢముగా మమ్మఁదెట్టి పొకటిఁచిన పొత్తిఁపయ్యమును దమం
తటఁ గావే యిట్టిపల బయలు చేసికొనుచుండురు. గొంధవి నైరభీతిచే నట్టి
దొకటిమఱి ముదాహరించి తక్కినవి చూచుకొనుభారము చదువరులకే వదలు
చున్నాఁడను.

శ్రీ. గీ. “.....నయోధనండు

పైర్యమును గొలుపొయి యెద్దైన దాగి

నాడొ యది యొందు ద్వైపాయనప్రాదంబు

.....”

ఈ ద్వైపాయన ప్రాదమనొద్దన కేదో చెట్టమీఁదవనిచు కాకమునొద్దఁ

గోకిల గానము చెప్పికొనినట్లును, అది చప్పుని ముక్కలే చెప్పినట్లును పదప
నేమో యునునట్లును వ్రాసికొని యున్నారు. (గోకిల కాకముమాడుడు.)

“చెల్లపిల్ల నెంకటశాస్త్రిగారు ద్వైపాయనహృదయముండి బయలు
పెడలి” (24 నవంబరు 1911 సం॥ కృష్ణలోని పరాస్త పాశుపతము చూడుడు.)

పేరుపెట్టి వ్రాసిన యీవ్రాత వైదాని గుట్టు బయటఁ బెట్టినదని కుజ్జ
లకుఁగూడ నుగమమే. వీరెన్నివిధముల నేని గష్టించి మా కపయశము గూర్చు
పలయునని పశుపాటులకుఁ బరిమితిలేదు. ఇందుకై తమకుఁ బ్రసక్తిలేని యితర
విషయములలో యథార్థమెఱిగిపూజఁ గలుగఁజేసికొనుచున్నారనుట కీ క్రింది
యుత్తరమేకాక వారి పరాస్త పాశుపతములోని కొన్ని పంక్తులును పండిత
బ్రువముపై పీఠోసగిన యనందపూర్వకాభిప్రాయమును సాక్ష్యమొగలవు.

“..... ఓలేటి నెంకటరామయ్య వింజనము వచ్చి
చెప్పి యింక యెక్కడి తిరుపతి నెంకడేశ్వరులు, పని అయిందని అన్నాడు.
ఒక మీసము కొప్పరపు వారు తీసివేయిస్తారు, ఒకటి మేము తీసివేయిస్తాము.
అన్నాడు, ”

చక్కవర్తల లింగమూర్తివారిలు. 6—9—11.

“అచా॥ తిరుపతి నెంకడేశ్వరుల శతావధానముఁ
జూడఁబోయి గుంటూరినుండి వచ్చుచున్నాడను. కవి॥ శతావధానల కేమి
బహుమతి చేసినారు ? అచా॥ ప్రస్తుతము నూటపదియార్లు బహుమతిచేసినారు.
వెనుకనుండి పతకములు పంపెదమని చెప్పినారు. ఏది యెట్లున్నను అవధా
నముమాత్రము నిరాపూటుముగా జరిగినది. కవి॥ (నవ్వును) అవధానముమాట
మిమ్రోవ్వరడిగినారు ? అది యెట్లు జరిగినవో మాకిదివఱకే తెలిసినదిలెంజి.
మీరా విషయమయి వేరే శ్రమపడనక్కఱలేదు. ”

(26 వ తేదీ జనవరి 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రిక చూడుడు.)

“పండిత బుగ్గలక్షణము, 0—1—0, ఇది రామేశ్వర
కవిగారిచే రచింపఁబడినది. ఈ గ్రంథము శృంగభంగమైన పండితుని గుఱించి
వ్రాయఁబడియున్నది. దీనిం జదువుకొనిన ప్రతివక్షి యిఁకమీఁద “బళ్యం
పుళ్యం” చేయఁలయుఁగాని గత్యంతరములేదు. రసవంతమగు నీగ్రంథమునుండి
రసవత్తరములగు కొన్ని పాదము లుదాహరించెదము. ”
(విరోధికృష్ణామ సం॥ పుష్కమాఖమాసములు కవిత 8-9 సంచికలు చూడుడు.)

‘ఓ రిట్టియభిప్రాయ’ మిచ్చి ‘మెచ్చిన పండితబ్రువలక్షణమును దర్శించు
వాస్తవ్యులెట్లు నిరసించుచున్నారో’ చరికింపుడు.

నరసారావుజేట, 20—12—1911.

“..... ఇక్కడికి వచ్చునపుడు గుంటూరులో దిగినాను. అక్కడ
పండితబ్రువలక్షణమును పుస్తకమును జూచినాను. * లుడు తప్ప మఱెవ్వ
డును అట్టి తప్పదుకూతలు వార్యుడు.....”

చావలి వెంకటకృష్ణయ్య.

ఈయన బి. యే. పఠించుచున్న విద్యార్థి. ఈయన నిట్లుంచి ఒక పెద్ద
గవర్నమెంటు ఆఫీసరుగారు పండితబ్రువము గని యెట్లు వ్రాసిరో తిలకింపుడు.

గుంటూరు, 29—11—11.

“..... అను పిల్లనా డొకడు వార్యుడు వ్రాతల చొద్దనయ్య మిట్టిదని
చెప్పుటకు వీలులేకున్నది. అసంగతి లోకులే యోచింతురుగాక. తమపంటికి
పండితోత్తములు అటువంటి సీచపువ్రాతలకు జవాబివ్వబూనుట అనవసరమని
వాకు లోచును. తమ యభిప్రాయముకూడ నటులనే యుండవచ్చును.....”

ఇట్లు విద్యార్థులగు తల్సీమవాసు లనేకులు నిరసించుచున్నట్టియు మామై
వృథాగాఁ గాలుద్రావి పాటిపోయిన వారి నుద్ధరించుటకై యెవరో మమ్ముఁ
గసిదీఱఁ దిట్టి వారిని యెవరిపేరినో పక్కటించిన ‘ఆకాశరామన్న యజ్ఞ’ యనఁ
దగునట్టియు వ్రాత, మాకేఘ్యలకుఁ గర్కర సాయనమగుటయు, యూనివర్సిటీ
వారిచే బి. యే. పరీక్షకుఁ బఠనీయముగా నియమింపఁబడిన మా పాండవాశ్వ
మేధము నింద్యమగుటయుఁ జదువరులు మనస్సున నిడికొని మణపకుందురుగాక.
వీరివృథు మమ్ము పఠించుట కెట్టి వారి స్నేహమును క్షయించుచున్నారో స్పష్ట
పడినదిగాదా ! కీరికి సత్యానత్యము లక్కఱలేదు; ప్రాజ్ఞుల సమ్మతి యక్కఱ
లేదు. ఎట్లో తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను నిందించుటయే కావలసినది; అని
తెల్పుట కింతకన్న విస్తరింప నక్కఱలేదని యుపేక్షింపబడియె. ఇట్టి పనులు
తప్పని బోధించుటకును నీతిని గణపుటకును నేర్పడిన మా గీరతమును పీరి
వీక్షింపక పూర్వమే యిట్లు తిట్టుచున్నారు.

“చు..... మక్కమాతి పిందియాయను గీరతమ్మచటఁ.....

ఉ॥.....నన్నయభట్టు భారతమొనర్చి యశంబుగడింపఁ జూచి యీ
గిన్నయభట్టు.....”

(జనవరి 28 వ లేది 1912 నెం॥ కృష్ణ చూడుడు.)

“హితం మనోహరిచ దుర్లభం పచః” వారును వారినే యనుసరించు పండితబుద్ధులను వారును మెచ్చుకృతులు వేటు. వారితోనేమి, ప్రత్యక్షముగా విన్న ప్రాజ్ఞు లిటు జ్ఞాపించుచున్నారు.

“.....ప్రతిపదనీతి సారంబగు గీరతంబును గర్లరసాయనముగ సాన్వయముగఁ జదివి సభ్యుల కానందం బమందమ్ముగం గల్పించిరి.”

కై వారం వెంకటలక్ష్మీ నరసింహం

“మధుర గీరతు లీకథ సత్కరింతురంచు”

శ్రీమాన్ పంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు, గుంటూరు కాలేజీ సహాపాఠ్యాయులు, బి. యే. యల్. టి, గారిచే రచింపఁబడిన సుమనోవతంసము చూడుఁడు.

సీ. “మీ గీరతామ్నయ మేధావిశేషంబు

గని వ్యాసమూర్తులం చనఁగవచ్చు”

వారణాసి శ్రీనివాసరావు.

క. సారతర నీతి బోధా ధారం బయి విబుధ ధర్మ దర్శన మగుమీ
గీరతము భారతము పఠే ధారుణి వర్ధిల్లుననుట తథ్యము కాదే॥ ౧ ॥

క. గురుశిష్య సంప్రదాయము లరుదై సరియించు పాప మాసింఁచెడు నీ
తరుణము నలుపఁదగు తదు ధర్మము మీగీరతందే ధర్మాగమమై॥ ౨ ॥
రాయప్రోలు వెంకటేశ్వరశాస్త్రి.

“..... ప్రతిపద ధర్మ బోధకమగు మీగీరతము తజ్ఞా లందఱి కన్ని
తాంఁగుల మహోపకృతి గావించునని నా గట్టి నమ్మకము
గూడ చిదంబరశర్మ.

“..... పెక్కునీతుల కాకరమై మాబోటి విద్యార్థులందఱు చదువు
కొన నర్హమైనశిష్యుగలదైన తమ గీరత మొక్కటి అచ్చై నవెంటనే, వీ. పీ. గా
నాను దియఁచేయుఁడు.” ఇట్లు విధేయుఁడు, కోపల్లి నరసింహాచార్యు.

గీ. “చెల్లపిల్ల కులాంభోధి శితకిరణ । వేంకటేశ్వర కవిచంద్ర వీ-పి-గానె
కరుణఁబంపుఁడి గీరత గ్రంథ మొకటి । భారతమునీతి ధర్మముల్ పలుకునంద్రు
కందాళం నరసింహాచార్యులు

“.....మయా సుహృత్సమ్మితత్వేన నీతిదాయ కేతిహాస పురాణా
దిః స్మృతిదాయక గీరతశ్చనలాభః గర్తపుర్యా మపధానార్థ మాగమన
సమయే సమజని.

..... గీరతస్య చతురతురసంయోగజన్యానందః కదా నా భవిష్యతి.”

ఏవం నుజనవిధేయః, ధూళిపాళ్ల నూర్యవారాయణశాస్త్రిజా మంతే వాసీ, పప్పు సీతారామశాస్త్రి, జానపాడు గ్రామనివాసీ.

“..... తాము గుంటూరుకు దయచేసినప్పుడు గీరతమునం గాయా భాగములు చదువగా వినియుంటిని, మాబోట్లు తెలిసికొనఁదగిన పెక్కునీతులు న్నట్లు గోచరించినవి.....

తంగిరాల సత్యనారాయణ.

“..... ఇంకను మీ గీరతఫలమ్ము లనేకములున్నవి, నాని వ్రాయఁ దొడఁగిన దానిపై వ్యాఖ్యాన మగునని యింతటితో విరమించుచు...”

చాపలి వెంకటకృష్ణయ్య

ఉ. “శ్రీపరదేవతాపదకు కేశయబంధర ! దివ్యకావ్య బంధాపరకాలిదాస ! విబుధాదరపాత్ర ! విధేయభూత పృథ్వీపతి ! చెల్లపిల్లకుల వేంకటశాస్త్రి శతావధానిగా రూ ! పలుమారు గొల్తు మిము రుచ్యపుగీరత మంప వీ-పి-గాణ్ || ౧ ||

ఉ. అచ్చున నుండఁగానె వెత నారయకే తను గ్రంథ మన్నచో నెచ్చటి వారుగూడఁ డమకెన్నియు లేఖలు వ్రాసి వీ-పి-గా నిచ్చటిమాకుఁ గొన్ని ప్రతు లిప్పుడె తప్పక పంపుఁ డందుఁ జె న్నుచ్చట మిమ్ము వేఁడెదరు మోచ మొసంగు ? సం దెసంగుటాన్ || ౨ ||

క. ఈ కథను బట్టి చూడఁగ | నాకొక గీరతము దొరకునా లేదా ? యం చీకరణ మరల వ్రాసితి | వే కరుణాన్ బంపుఁడయ్య వేంకటసుకవీ! || ౩ ||

స్వయంపాకుల సీతారామమూర్తి.

గీ. “కుకవిగజరాజమృగరాజ ! సుకవి సింహ | వేంకటేశశతపథాని ననుకం డమరు గర్తపురి కేగు డెంచిన కాలమందుఁ | జన్మితిరి గీరతము నీతి చొక్కంప.

చ. వినిరిగదా ! మహామహులు వీనులవిందుగ గీరతోక్తులన్ గనిరిగదా ! భవన్మహిమఁ గార్తెడి తత్కథ లోనినీతి చే కొనిరిగదా ! ప్రశస్త గుణకోటి సముచ్ఛవ మోదనైఖరుల్ ఘనకపనావనోదయవికస్వర గీరత పెప్పు వచ్చెడిన్ || ౪ ||

తే. గీ. నీతిదాయక మయి మహానియతిఁ బొఱయు

తత్కృతిని నచ్చువేయించి త్వంతముగను

మోదవారిధి నెల్లసీదఁ జేయుఁ

డయ్య నాకొక్కప్రీతిఁ బంపుఁడయ్య వీ. పి.”

గుండెపూడి శంకరనారాయణ.

“.....శ్రీ రాజుగారి పట్టాభిషేక మహోత్సవదినమందు (12-12-11) బాలురకు బహుమతులు యివ్వదలచినాము. గాన ఈ కింది పుస్తకములు ఆలేదీ లోగా మాకు అందేలాగు వెంటనే, పి- పి- గా పంపగోరెదను.

గీతం, 1 వ భాగం - తిరుపతివెంకటకవులది. గురుదక్షిణ - లోకాభి రామాయణం”

జే. విశ్వనాథంపాడ్ మాప్తురు. బోర్డుస్కూలు, దాచిపల్లి, పోప్ట, గుంటూరు.

ఇవి యన్నియు గుంటూరి సీమలో విన్న వారు వాగ్రసిన యుత్తరములని యెఱుంగెదగు. మఱికొన్ని మూడవభాగంబునందు జూడందగు.

ఇట్టివి కొన్ని వందలు గలవు. మఱియు నీ గ్రంథము ప్రకటించుటకుఁ బ్రయోజనము గురుభక్తియుఁ గృతజ్ఞతయుఁ బ్రతి మనుజునికి నావశ్యకమని తెల్పుట యొకటియు వెంకటరామకృష్ణులు మాపై వేయు నిందలయందలి సత్యా సత్యములను సమీపములు గుఱివించినను దూరస్థులు గుఱివించక మాపైఁ బడు దురభిప్రాయమును మఱల్పుట మఱియొకటియు నని తెలిసికొనఁదగు; ఈక్రింది యుత్తరమును జూడుడు.

“..... యిచ్చట యిదివరకు తమ పేరు చాలా పశ్చితిగా యుండెను) ఇప్పుడు రామకృష్ణకవులచే శృంగభంగ ఇంకా కొన్ని గ్రంథములు యిచ్చట విచ్చలవిడిగా యుంటున్న వీరిసారము తెలియని కొందరు..... ఆ ముముబోటి కొందరికిమాత్రం చాలా కష్టతరముగా నున్నది..... మీవినున్న ముండినయెడల సరే, లేనియెడల విభించి కొద్దికాలములో లను, లను నగు గ్రంథములు కొన్ని పంపినచో యీ నెల 19 వ తేదీ పాతకమూరులో జరుగు సభలో నుపన్యసింపగలను.....”

దొనకొండ వై శ్వేయికా

ఇతం

చందలూరు పోప్ట

గాడిపల్లి రాఘవయ్య, విద్యార్థి.

ఇట్లు లనేకులు సత్యనిర్ధారణైకతత్పరులయి యీగ్రంథమున కదురు చూచుచున్నను గార్యంతరాసక్తులమైన మేము వారి కోరికను దీర్పలేకయే పోవుచుంటిమి. వీరి తుందుడుకును వారింపఁదగు ప్రాజ్ఞులు వారింపకపోవుదురాయని ప్రతీక్షించితిమి గాని వారును సమ్మతించుటచేఁ గాఁబోలు, నానాటికి వారొనర్చెడి గోల బొమ్మజెవుడుకంచెవలె నలమదొడఁగుటచే నప్రయత్నసిద్ధముగా దొరకిన యాధారముల నుదాహరించుచు “సత్యం నద” యను నుపనిషద్భ్రమున నుదాహరణముగా నీకబ్బము కూర్చబడినది. అలంకారములు కావ్య

పోషకములు గాన వానిని బ్రధానములుగాఁ జూడక సత్యాంశములను దిలకించుచున్నచోఁ జరిత్రమంతయు విస్పష్టముగాఁ దెలియఁగలదు; ఇది చదివి సత్యమును తెలిసికొనఁగలదు ప్రతి పరిశీలకుఁడును ఈ క్రింది యంశములను సదా జ్ఞప్తియందుంచుకొనఁదగు.

1. శిష్యుఁడు కృతఘ్నుత కుపక్రమించిన తేది కీలక సం॥ ఫాల్గుణము.
2. గురు వీ విషయమై శిష్యుని బ్రక్షింపిన తేది సౌమ్య సం॥ శ్రేష్ఠము.
3. అతఁ డట్లడుగఁబడి యెదుట నుత్తరమీలేక పిమ్మట సావారాజసందర్శనములోని మీసముల పద్యమునకుఁ దగులునట్లు నెక్కిరించి పద్యముచెప్పి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన ట్లభినయించిన తేది సౌమ్య సం॥ ఆశ్వయుజము.

తరిచి చూచిన నెం॥ రా॥ గృంథమాలలో వీని కాధారములు పూర్తిగాఁ గలవు. వలయువా రందుఁ జూడవచ్చును. పిమ్మట, ఈశ్వరవేద భాగము : పిల్లదములు పడఁపడి తిరుపతికాస్త్రిగారి వజ్రస్థిరుత్తరము. పర్వసాము లన్నియు సార్థకములు. “వాసింగన్న” అను పదముగల పద్యముంగూర్చి వ్రాసినవానికి “వాసింగన్న పర్వ” మని పేరు. ఇట్లే చిక్కినవయు నని యెఱుఁగఁ దగును. వ్రాసినకొలది వ్రాయవలసియే యుండును గాన నిక ముగింపు నెందునా న్నాఁడను. జాగరూకులై తిలకించువారికిఁ గల్గుచుండునే నిర్వహణను కేటాతెల్ల మగును. జాగరూకత యనఁగా నిట్టిది:- కాకరపర్తిలోని యిల్లరిని “శ్లోగ భంగ” మని శిష్యునవాఁడఁడు మఱికొందఱు తనకు సంబంధించిన కూటము వాండ్రతోఁగలిసి వ్రాసి తన కావముఁబడినేఁ బ్రకటించిన స్థానమునకుఁబట్టము నందలి యుత్తరములవలననే తేలును. ఆయుత్తరములలోఁ జాలఘోషు పేనుల వారివియుఁ జగ్గవారివియునై యున్నవి. ఆ యీ సందర్భములు జాగరూకత గా విమర్శించినఁ గాని తత్త్వము తేలదు.

ఈయగమండేగాక నెనుకటి యుగములయందుఁగూడ సత్య మసత్యము చేఁచాదింపఁబడుచుండుటయు దానిని బండితులు తమ ప్రజ్ఞానేత్రముచే బయటికిఁ దీయుచుండుటయుఁ గలవని రామాయణములలోని కొన్ని భాగములవలనఁ దెలియుచున్నది. సత్యసంఘటన బంధుత్వాదికముకన్న సత్యమునంద యెక్కుఁడు పీఠియుండును. (ఈభారతము చూడుఁడు.)

“చ. సుతజలపూరితమ్ము లగు నూతులు నూటిటికన్న నూనృత
న్రత ! యొక బావి మేలు మఱి బావులు నూటిటికన్న నొక్క స
త్కీరు పది మేలు తత్కీరుకళమ్మునకన్న నుతుండు మేలు త
త్సతకళమ్ముకన్న నొక మానృతవాక్యము మేలు చూడఁగఁగా.

అట్టి సూన్యతమును గప్పిపుచ్చు వారి వ్రాతలనుండియే బుద్ధిమంతులు సూన్యతమును దీయఁగలుగుదురు. కావున నన్యతాధారమునఁ బ్రసరించువారి వ్రాతలు తాత్కాలికముగాఁ గొంతవఱకుఁ బనిచేసినను నిజము నిలకడ మీఁద దేలఁగలదు గాన నన్యతాత్ముల వలని యపవాదలకుఁ బాక్షాలు విశేషించి జంకవలసిన పనిలేదు.

శ్లో. “జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః

నాస్తి యేషాం యశఃకాయే జరామరణజం భయం”

చదువరులకొక హెచ్చరిక.

మా చుట్టుపట్టులవారికిఁ దెలిసినను మార్గములకుఁ గాఁకరపర్తికి సంబంధించిన పర్వములయందలి పరస్పరసంబంధములు తెలియుట కడు దుష్కటము, కావున నీ యంశములు వ్రాయఁబడుచున్నవి. అల్లరికిఁ గారకులగు ఆకుండి సీతారామయ్యగారు, రామకృష్ణకవికి పినమామగారును, స్త్రీ వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికిఁ దమ్ములును, వని యెఱుఁగఁదగు. ఈయన నాడు కాలకర పర్తిలోనున్నను, నిత్యము నిమసించుగ్రామము సభాశివ్యము. వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులు అవివారిద్దఱు. ఈ యిద్దఱులలో నొకరికి వ్యాసలింగశాస్త్రులు అను నా మాంతరము గూడఁగలదు. ఆ యీ సభలలో నున్నట్లు వర్ణించఁ బడినవాయి ఏరే, 68 వ పుటలోని యుత్తరమున నున్నవారును, పీఠయనియెఱుఁగఁదగు. మఱియు నాపుటలోనే “పు. గవరయ్య” అను వ్రాలుగలయుత్తరము వేటొకటి కలదు. ఆయన వినయార్థ మట్లు వ్రాలుచేసిరి. గ్రంథములో “గౌరవతిశాస్త్రి” అని వ్రాసినది వారి నేయని యెఱుఁగఁదగు. చర్ల చలపతియను నతఁడు రామకృష్ణ కవికి బాసమఱిది. తరిచిచూచినచో నాయీ విషయములును రహస్యములును దేలునుగాని ప్రతిచదువరియును అంతే తరుచుట తటస్థింపదు. శృంగధింగమును జదివికొని చుక్కోత్తరరూపమున నున్న యుత్తరములు చదివికొని అందలి శేష్లును, ఉత్తరములయందలి శేష్లును, ఎవరెవరివో మనమునకుఁ బట్టించుకొని చుప్పట్ల పర్వమును జదివికొన్నచోఁ జరిత్రమున్న దున్నట్లుగాఁ దేరెడిని. ఉత్తరము లన్నియు జచువనియెడ 68 వ పుటలోని యుత్తరములవఱకేనిఁ జదివికొనిన సత్యస్వరూపము చాలభాగము తెలియఁగలదు. ఏమి పాపమో వీరు మొదటి నుండియు నసత్యప్రకటనకు గడు సాహసించుచున్నారు. వారి గొప్పదనము నకుఁ గాఁ బాలుపడు విషయము మా కవసరములేదు గానఁ బీఠికలో నొక విషయము సూచించి విరమించితిమి. ఉభయ శాస్త్ర ప్రవీణత్వము వీరికిఁ బదిమాసములలో వచ్చిన ట్లూహించనయ్యెడిని. జయంతి భగీరథ శాస్త్రులవారివద్ద తిజంతము మొదటిది రెండు మాసములు చదివి మానివేయునప్పటికి క్రిక సం॥ వైశా

భము పోవేకించింది. ఆ సం॥ ఫాల్గునములోనే వీరు పితాపురమునఁ బ్రవేశించిరి.. అది మొదలు “ఉభయశాస్త్రప్రవీణ” అని వాగ్గీకొన మొదలెడిరి. పదిమాసములలో సిద్ధాంతకాముది తజంతము మొదలు యానత్తును బూర్తియగుటయే గాక ఇంకను మిగిలిన వ్యాఖ్యానములు భాష్యములలో గొంతభాగమును జదివి, తర్కముకూడఁ జదివినారు. ఇందులో నొక నొక చమత్కారము, రెండుమాసములు జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారివద్దఁ బుస్తకముపట్టి వదలినతరువాత గురువెనగో తెలియదు. అతని నిష్పడు క్రొత్తగా స్వప్తింప వలసి యుండును— ఈయంశ మంత ముఖ్యముకాదు. “ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మ విద్యాః” కాన చుచునాని సత్యనిర్ధారణకు మాకుఁ దోడ్పడు విషయముగానఁ జర్చించి వదలితిమి. చదువకయే ఉభయశాస్త్రప్రవీణులు నెంకటరామశాస్త్రులవారై రిగదాయని కాబోలు రామకృష్ణశాస్త్రులవారు సభకు రాకయే యింటను దాఁగియుండి విజయమును బ్రకటించికొనరి. ఇంత యప్రాధపు వ్యాతలను విమర్శించుటయే తప్పుగాని లోకసామాన్యము కొఱకుఁ గష్టించు చుంటిమి. విస్తరము గురుదక్షిణలోనగు భాగములలోఁ జూడఁదగు. మీమీ బుద్ధిబలమునఁ గూడ విమర్శింపఁదగు. రాబోవు పర్యవశకు నూచకముగా సత్య సందేహమునుండి యొక పద్ధతి ముదాహరించుచున్నాఁడను. ఉ॥ “నీ యపకీర్తి కజ్జలము నిల్పఁగనే మహనీయుఁ డాడఁగా నేయెడ నుచ్చవింపినదో యీశ్వరవేరనుదివ్వె సార్థకంబాయె, భవద్భద్రదాంధ్య మడుగంటఁగ వెల్లెను గారవల్లలో, జేయనకింక నీవెడఁగు సిగ్గిలకున్న దదెమి పగ్గెయో” చూచితిరా! తన కై తన సన్నిహితు లానర్చిన మహాకార్యమునకు నేను సిగ్గిలవలెనట! తన బాసమఱచి కేరఁ బ్రశంకాముఖమునఁ బ్రకటించిన తన శృంగభంగమును జూచి ప్రాజ్ఞులెంత గర్హించినను దాను సిగ్గిల వలసలేదు గదా! తనబదులు, తన సన్నిహిత బంధువులబదులును గూడ నేనే సిగ్గిలుదుఁ గాక, విశేష మక్కఱలేదు గాని ఆనాటి కరతాశమహా హావకర్తలతో నొకసారి ప్రాజ్ఞ మహాజనులుండు సభకువచ్చి యీపద్ధతిమనే చదివి వారని మెప్పించినచో సతని సారమొక యరనిమిషమునఁ దేలెడినిగాని యద యీజన్మ మధ్యమునఁ డలస్థించునని తోఁచదు. కావుననే యా యీ పల్లెడములనెల్ల మహావాక్యములుగాఁ గైకొని యీ మహాభాష్యము వ్రాసి సత్యనిర్ధారణమునకై పాటుపడవలసి వచ్చినదని ప్రాజ్ఞులు తలంతురుగాక. ఇప్పటికి నెలవడిన వీరి పల్లెడములలో నూటి కొక్కటిపంతున నెత్తి జూపితిని. నిన్న నేడు పచ్చు పల్లెడములు మఱియును ఘోరముగా నున్నవి, “భాంచోద్ధలం కోరుపాక” మట, యేదోఅట! యేదోఅట! అవియన్నియుఁ జదువరులే విమర్శింతురు గాక! ఓం స్వస్తి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

గీ ర త ము

అధికప్రసంగదమనము

అను ప్రథమభాగము

1

వా సిం గ న్న ప ర్వ ము

శ్లో॥ శ్రీ సుర్యత్రయ విజృంభణాం విజయతాం సంఖ్యావతాం గౌరవం
భక్తిర్భాతు కృతజ్ఞతా భగవతీ ప్రత్యక్షతా మన్నతాం
చర్లబ్రహ్మసుధీంద్రదేశికకలా విప్రప్రశిష్యాత్మనా
నానారాజసభాంతరేషు రమతాం గీ రతాం గీరతే.

క. శ్రీతిరుపతి నామప్ర

ఖ్యాతమహాపర్వతమున నాప్తవిజయని

ర్మాతరయి యొప్పెదట ! కా

దా ! తండ్రి వేంకటేశ ! తత్త్వవిదీశా.

2

శా. రామందేవుడను కృష్ణుడేవుడను చర్చల్ తృప్తకాలేశవి

శ్యామస్థానములే యటం చెఱుగుపై శాంతించు నోదేవ! ను

శ్రీమంతంబులు నీగిరుల్ గనిన నిక నేవించినక నీగుణ

గ్రామంబుక విసుతించినం గలుగు వేడ్కల్ వేంకటేశప్రభూ.

3

శా. “వాసింగన్న కవీశ్వరుం” డయిన నెవ్వొడైన సాక్షాత్తుగా

వ్యాసుండైనను బ్రహ్మదేవుడయినక ఫాలాక్షుండైనక “దుర

భ్యాసుం” డంచు గురుక వృథా దెగడి తా నన్యాపదేశముగా

వ్యాసముల్ ప్రకటించు టొప్పగునె దేవా ! వేంకటేశప్రభూ.

4

కా. “వాసింగన్న కవీశ్వరుం” డంట ! సభక “వర్ణింపఁబోఁ” డంట ! సంతోసంబే యటులూరికున్నయెడ నేదో సాకు గల్గించి పే

* ర్వాసిం జెందినదేశముం దగడఁగా వచ్చుం గదా, వానిదో
మీసంపుట మెరి నేటి కత్తెలెసామీ, వేంకటేశప్రభూ ! 5.

కా. “వాసిం గన్న కవీశ్వరుం” డయినఁ గానచ్చుట గురుంగూర్చి “కా
కీ! నీ! హు” ప్పని “శృంగభంగ” పుని “హీహీ” యంచు “హూ” యంచునుట
“మీసా” లంచును వెక్కిరించునట ! యేమీ కాలమాహాత్మ్య ! మే
మీ సద్బుద్ధి ! కృతజ్ఞతాగరిమ మేమీ ! వేంకటేశప్రభూ ! 6.

* కా. ప్రాసంబుట యతియుట విరుద్ధగతిశబ్దంబుల్ ప్రయోగించుచుట
మీసమృత్ మెరిపెట్టి “మాకుపమ మేమే” యంచు నెండుట
దురభ్యాసం బొప్పగ నుండువారు కవులై పద్యమృతం జెప్పినట్
వాసింగన్న కవీశ్వరుల్ సభలలో వర్ణింతురే వారలక.

(వేంకట రామకృష్ణ గ్రంథమాల 68 వ పుట)

ఈ పద్యము వీరు మమృతగుూర్చి వెక్కిరించిన వెక్కిరింపులకెల్ల మూలవి
రాట్టనడగునాందియు పటబీజప్రాయమును నని యెఱుంగఁదగు. ఇండి
మొదటి చరణము మమృతగుూర్చి వెక్కిరించినదే యనునంతము వారు
మాపాండవాశ్వమేధమును చాలు మూలములేక వెక్కిరించి పృకటించిన
శతస్థుయే వేనోళ్ల ఘోషించెడిని. ఇక రెండవ చరణములోని మీ
ముల వెక్కిరింపును మమృగూర్చినదే యను వంశమును ఈక్రింది పద్య
మును జదివి సులభముగాఁ దెలిసికొనవచ్చును.

ఉ. దోస పటం చెఱింగియును దుండుడుకొప్పగఁ జెంచివార మీ
మీసము రెండుభాసులకు మేమే కవీంద్రుల మంచుఁ దెల్పఁగా
గోసముగల్గినట్ గవివరుల్ మము గెల్వఁడు గెల్చెనని యీ
మీసము దీసి మీ పదసమీపములం దలలుంచి మొక్కమే.

(నానారాజ సందర్శనము 43 వ పుట)

ఈపద్యము కాకరపత్తి పద్యములో విస్తరించి చూడఁదగు. ఇక
నాల్గవ చరణములోని యంకిమో ! అయ్యది నేనుకీఘ్ననితో నంతకు
4 మాసములకుఁ బూర్వము నాగురుత్వ గోపనముంగూర్చి యడిగినదాని
కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము !

* ఆ. వె. సరగ “నిక్కినాము జాతి” యలచును “గడ్డి
పోచలే” యటంచు నీచసరగన్
బ్రువ్వఁ దిట్టి గురుని బూజించిరే శిష్యుఁ
లెవ్వరేని వేంకటేశ! చెపుము!

7

♦ ఆ. వె. దురిత మనక “పిచ్చితో మ్రగుచున్నాఁడు
గురుఁ” డటంచుఁ జాల గోలచేసి
యతనిబండుగులకు నాత్తి గల్పించి రే
శిష్యు లెఱుంగఁ జెపుము శ్రీగిరిశ!

8

* వెంకట రామకృష్ణుల వెక్కిరింపులు: (1) “ఇది నిక్కినాము జాతి
లోనిది. (2) అరనున్న లేమి గడ్డిపోచలే! (3) వెంకయ్య వ్యాకరణజ్ఞానమే,
(4) బాలవ్యాకరణమురామి నిట్టితేప్పలు గల్గుచుండును, (5) విఱ్ఱి వీఁగుట ...”
విస్తరము శతఘ్నియందే చూడఁదగు, నిక్కినాము జాతి యన్నచో నెట్టి సదు
ద్దేశము పొడకట్టు చున్నదో సహృదయులు పరికింపవలయును. ఆయినందర్బ
మెల్ల, మీసముల వెక్కిరింపుఁ బద్యములలోని పృథమచరణమునకు వ్యాఖ్యాన
మగునో కాదో విజ్ఞు లూహింపఁగలరు.

♦ ఒకరిటు వ్రాయుచున్నారు.

“.....నిన్న వెంకటరామయ్య కాకినాడ కోర్టుకు వచ్చినాఁడట.
అక్కడ వెంకటశాస్త్రిగారికి పిచ్చియై తినదనియు.....నభ్యర్థింశములు
.....మాయింట్లో నుండు ఆచార్యులు గారు పాప మాదుర్దాతో న న్నడిగినారు
...పితాపురం గగ్గోలు అయి పోవుచున్నది.....”

వేటొక రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

“.....పితాపురం గ్రామంలో, తమకు మతి పోయినటుల చాలా
మంది చెప్పుకుంటూవున్నారు. ఆసంగతి మాభాసమరది యిచ్చటికి వచ్చి నన్ను
అడిగినాడు..... యీమాట విన్నది మొదలు నాకు యేమీ తోచడం
లేదు.....కులాసాగా వున్న సయినం వ్రాయస్తే గాని నామనస్సు స్థిమిత
పడదు.....”

మఱియొక కవిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

“.....తమకీర్తి జగద్విశ్రాంతమైనది. ఒక మహారాజాధిరాజుల
కైన రానేరదు.....తమ శిష్యవర్గములో జేరిన కీర్తికిని శ్రేయమునకును నిదాన
మిని యెఱుంగక జిహ్వ బుద్ధిగ దురుక్తుల నాడ నుంకించుచున్నారు.....”

ఇంకను నిట్లు వ్రాసి నాక్షేమమును గనుఁగొనినవారు పెక్కుమంది
గలరు. ఈ యుత్తరములన్నియు పితాపురము చుట్టుపట్టులనుండి వచ్చినవే యని
యెఱుంగవలయును.

కా. దేవీభాగవతమ్ము (1) బూతనుచు సందేహింపకే తిట్టెనే
మీ విద్వారము! మమ్ముఁ దిట్టుటకు సామీ! (2) నిన్నుఁ దిట్టెకౌవృథా;
“దేవునై గురునై” యటన్నగతి గాదే యీశ్రవసంగంబు జ్ఞా
నావిరూపము గల్గఁ జేయుటకునై యత్నింపు మోదేవరా! 9

మ. కలుగంజేసికొనందగుక భవదుశేషక భర్తముల్ వోవు నీ
తలఁ పిం దెక్కదయేని మాతలపయిం దద్భారముక మోపు మో
కలికాలాధిప, వేంకటేశ్వర! యెటో కబ్బమ్ము నిర్మించి ధ
ర్మలతక వాడక యుండఁ జేసెదము శర్యం బెల్లెడం గూర్చుచుక. 10

చ. స్తుతులు పరశ్వరమ్మును నతుల్ విరతమ్ములు గొంటి వీవు నీ
కితరుల తిట్లు లెక్కయగునే! మముబోంట్లకు బోలె; నీ కుపే
క్ష తగునుగాక, మాకు నటుసాగునె? యాజ్ఞ యొసంగుమయ్య శి
ష్యతతులకెల్ల నియ్యది యనర్హ మటంచు పచింపఁగావలెక. 11

(1) ఉ. చేతురు కోతురంచుఁ దమచేతికి వచ్చినయట్టి రీతిగా
బూతులు వ్రాసి “భాగవతముక రచించితి మంభృభాగర
భ్యాతి నెసంగు నిద్దని జగంబునఁ జాటినయంతమాత్ర వి
ద్యాతిశయంబుగల్గిన మహాశయు లౌ నని సమ్మతించురే. (శతస్మి 14వ పుట)

ఇంతవఱకు దాహరించిన నూత్రప్రాయపు సంగతులవలన మమ్ము
నిందించు పూనిక ముందును వీరు తదనంతరమును జనించినట్లు ప్రాజ్ఞులకుఁ
దేటలెల్లము కాకపోదు. కానఁ దక్కిన వుదాహరింపక చూచుకొను భారము
మోకే పడలితిమి.

(2) ఈతిట్లే తిరుపతి వెంకటేశ్వరార్థశతక మని కొన్నిటియందును
తిరుపతి వెంకటేశ్వరశతక మని మఱికొన్నిటియందును కవిభావభిక్తులపైఁ
బ్రకటింపుచున్న పుస్తకమని యెఱుంగఁదగు. దీనింగూర్చి 38 వ పుటలోని
యుత్తరము చూడుడు. ఆశతకమికను బ్రకటింపలేదు. ప్రత్యక్షముగా వినిన
యొక మహాగౌరవసంపదము లిట్లు వ్రాసిరి. “ఇదిగాక వెంకటేశ్వరశతకమున
వకగ్రంథం వ్రాసినారు వాకు వినిపించినారు కొన్నిపద్యములు
శ్లేషగాని విమర్శలగు దూషణప్రధానముగా నున్నది. అది వింటున్న
ప్పుడు.... పచ్చినది. వారు చెప్పినమాటలు అనేకములున్నవి వ్రాసినచో
అమాటలు పుండుపల్ల నేను వక్కడనే బాధపడుచున్నాను. విమర్శలను
చూడఁ పెట్టినవాడను అవుతానని వ్రాసులేదు.....”

మ. కలనైనక గురునింద సల్పమియు నిష్కాపట్యముకా సత్యవా
క్కులనమ్ముక బిత్తుమాత్మభక్తియుఁ గృతజ్ఞత్వంబు వేవేలు గు
ప్పలుగాఁ బోసిన లక్ష్యపెట్టమియు నేవంభూతముల్ నిత్యని
ర్మలముల్ మేల్గానముల్ గలట్టి కవులకా బాగ్గింతుఁ బ్రాచీనులకా. 12

ఆ. వె. చక్రకేళిఫలము చప్పనైనను నగుఁ
గాక మావిఫలము కనరుదనము
నొక్కొకత్త చూపి యుండిన నుండుఁగా
కెందు సత్కవిత్వ మెలమి నొసఁగు. 13

క. శుక్రుఁడు కవి యని చెప్పిన
శక్రుఁ డతఁడు కాణుఁ డని ప్రసంగించినచో
నక్రములుతప్ప యోగ్యులు
పక్రమణము సరిసరే ! సెబా ! సని నగరే. 14

సీ. శంకరాచార్యుండు పట్టాభిషేకముం డన నేదియో సోద నడుగువారు
కృష్ణుఁడెంతేని యత్కృష్టం డటన్నఁ దక్రఘటమ్ములను గ్రోలఁగడగువారు
వ్యాసుఁడు వారాయణాంశం బటన్న విశ్వస్తాపురాణముల్ చదువువారు
కాళిదాసుఁడు మహాకవియన్న నూర్వాశి యాటపాటలగాధ లడుగువారు

గీ. కల రిపుడెకాక పూర్వపుఁ గాలమందు
వారిఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చరు వారు సభల
నిల్వఁ జాలరు మిన్నక నింద నేసి
సంతసించుట యవ్వారి సహజగుణము. 15

క. భారతము నాటకమ్ములు
గా రచించితిమి మున్ను గై కొను మీదిగో!
గీరతము గీరతులకు న
నారత మానందిమిడు ఘనారపముక్తియకా. 16

క. భారతము కృష్ణవిజయో
దారము గీరత మనంగఁ దద్వ్యతిరేక
స్ఫోరకము వారకము దు
ర్వారస్ఫారావివేక భారమ్ములకుకా. 17

క. యను ఘట కృష్ణదైవా

యను కఠనన వెలసె భారతామ్నాయము నే

దును నలకృష్ణదైవా

యను కఠనన వెలసె గీరతామ్నాయమ్మున్.

18

చ. గురువులకన్న మిన్నలగు కొండొకళిమ్మలు నుండ్రుగాక వా
రెటిగి యెటింగి ప్రల్లదము లెక్కడ నొక్కడ నాడినట్లు మున్
గఱుపలు భారతమ్మున నొకానొకటం గనిపెట్టె బోరు ధీ
వరు లిది గీరతమ్ముననె వారక చూచుచుగాక యెల్లెడన్.

19

తే. గీ. చెనకి యీశ్వరవే గొంత చెప్పె జేసె

చాటుపదైమ్ము లిక్కె గొంత సల్పె జేసె

వ్యాసకాకమ్ము మఱిగొంత వఱలె జేసె

గీరతమ్మిది రెండవ భారతమ్ము.

20

క. కోకిలకాకమ్మునఁ గల

దూకుడును నసత్యములును దుండగములున్దై

నేకాశుధార గీరత

పాకమునకుఁ గారకములు పర్వత నిలయా !

21

తే. గీ. ఎన్ని తిట్టులు తిట్టిన నెడఁద నైచి

శిష్యుబాగునకై కృషి నేయుటొప్పు

సీ ! వివేకటంచు విసువును జొందఁదగదు

యత్న మొనరింప ఫలియించునందు బుధులు.

22

క. ఒకళిమ్మని కొక దేశికుఁ

డకలంకము తత్వవిద్యయందుఁ బ్రవేశం

బు కలుగకుంటకుఁ జింతిలి

* యొక నాటక మతనికొకకు నొగిచియించెన్.

23

క. ఈగీరతమును నటులే

బాగున కేర్పడిన దంచుఁ బండితు లెఱుంగం

గాఁగల రహస్యలసమ్మతి

కై గా దిద్దానిరచన యచలాధిపతీ !

24

క. ఓబిలుభ నేప్యః ! మాఖము
 తో విషయము తెన్నితేవు తోఁ తరసినచో
 నేవిషయ మందుఁ దేరెడి ?
 శ్రీవిభుచరితంబె యందు శిష్యహితంబే.

25

మ. పితృదేవుల్ మఱి మాతృదేవులును నా విద్వాంసు లాచార్యుడై
 వతు లా పాఠ్యాలు వొల్పునత్సభల సంభావించి తన్మానసా
 హృతికై భారతభారతీవిమలవాగ్ధిస్ఫూరధారాభిసం
 భృతగంభీరవచఃప్రచోదితుడనై యిక్కావ్యముం గూర్చెదన్.

26

2

ఈశ్వర వేదపర్వము.

అయ్యలారా,

పృస్తుత కాలమునఁ బితాపురసంస్థానమునందుండి శతావధానులమని పేరు
 పెట్టుకొన్నవారిలో నొకరిపేర రిజప్తురు తెటరు వ్రాసి వారు త్రిప్పివేయుటంజేసి
 యది పత్రికాముఖమునం బ్రకటించితిని. పిదప వారు దానికి సమాధానమని
 చాటుగాఁ బ్రచురించినపద్యము లొక మిత్తునివలన నాకు లభించి మరలఁ
 బ్రత్యుత్తరము రిజప్తురుచేసి పంపితిని.

అదియును వారు త్రిప్పివేసిరి. ఈవిషయమెల్ల సజ్జనులకుం దెలియుటకై పత్రి
 కాముఖముగాఁ బ్రకటించుచున్నాను. ది॥ తి॥ శాస్త్రి.

మహారాజశ్రీ ఓరేటి వేంకటరామయ్యగారికి,

అయ్యా,

మీ రందందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు వేంకటరామరామకృష్ణకవు
 లీశ్వరవేదులని తఱచు వాగ్వ్యయముఁ గావించినట్లు వినుచున్నాము. మీచా
 దము మీరు స్థిరపఱచుకొండలఁచితిరేని దానికిం దగిన పృణుత్తము మీరు
 కావించి మమ్ము సభకు రప్పించుఁడు. లేదా, మేము కావించి మమ్ము సభకు
 రప్పించెదము. రండు, ఈశ్వరవేదలో, డీటుగు బెండ్లో విద్వల్లోకమే నిర్ణ
 యించెడిఁగాత !

ఉ. ఆశుకవిత్వమందున జయంబు వహింతురొ శబ్దశాస్త్రమం
 దాశ వహింతురొ మఱియు నడ్డుతరీతి శతావధానఘం

టాళతపద్యకల్పనల డంబు వహించునొ యీసభార్థ మే
దేశము మీకు సమృతము తెల్పుడు స్వల్పము తిత్తయత్నమున.

చ. ఒకయెడఁ గూపకూర్మగతినుండి పుగల్గుము లాడువారు వే
లకు మఱి వేల్కపుల్ గల రిలాతల మించుకయైనఁ జూచి కీ
ర్తికా, యపకీర్తికా తగినరీతి సమార్జన నేయు టొప్పు నూ
రక తగ ముండు టొప్పెడి భరంబగు పూనిక లేక యుండినన్.

మ. గురునో, శిష్యుడో మీకుఁ దా నగుటచేఁ గోపంబు మావేంకటే
శ్వరుఁ డిప్పట్ల వహించఁ డయ్యె నిఁక నెవ్వ రెట్టివారైన నె
వ్వరు కాంతంబు వహించి యున్నను పృథాహగల్భుడయ్యెదను
భరమున్ దిర్పతి నైచునే! కవులు నేనా సందురే నైచినన్!

* చ. కలి పరిపూర్తిఁ జెందె నెవి గన్పడు విష్ణుపురాణమందు గు
ర్తులు సకలంబు నయ్యెయె తోచెడు నెల్లెడ; శిష్యు లేడ ! భూ
స్థలి గురు లేడ ! యింక నన్యతంబుఁ గృతఘ్నుల రెండు మాత్రమే
బలముగ నూని యెల్లరును వర్తిలవచ్చు యశేష్టరీతిగన్.

కాకీనాడ

15-8-10

చిత్తగించవలెను,

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,

శతావధాని.

3

జీలుగి బెండు పర్వము.

(పైదానికి వారు చాటుగాఁ బ్రచురించిన పద్యములు)

ఉ. మాకవితావిశేషములు మానసవీధుల సంచరింప వీ
రే కవిభోగిభోగముల కీశ్వరవేరు లటంచుఁ గొందఱీ
లోకులు పల్కుచుండ్రు గుణబుద్ధులు గావున మీరు నెప్పుచోఁ
గాకవి కాచపాఠ్యం మొగంబులు మూయఁగ జీలుబెండ్లమే.

చ. గురుఁ డని శిష్యుఁ డెచు వొక కొంత చమత్కృతిఁ జూపి వేంకటే
శ్వరుఁడు సహించెఁగాని యింక నైచుడు తిర్పతి యంచుఁ బల్కె దీ

* శ్లో॥ వివాహాన కలౌధరార్య, న శిష్యగురుసంస్థితి॥ (విష్ణు పురాణము)

పరయక వేంకటేశ్వరునియాదరణంబునఁ గాక తీరికఁ
దిరుపతి మార్గ మిట్టి దని తెల్ప నెఱుంగ నెవండు గోరడుకా.

ఉ. అర్చకు లేమి నేయఁగల రంచుఁ దలంచితి వేమొ ! యిట్లసం
దర్శములైన మాట లయథార్థములంచుఁ దలంప కింతయున్
నిర్భయవృత్తిఁ బల్కెడు మనీషులు నవ్వ నసహ్యకల్పనా
గర్భితవాక్యసంపదలు గల్గవె మాకును వెల్లడింపఁగన్.

చ. చరలకులాబ్ధిచంద్రుకడఁ జాలఁ బరించితఁ గాన సత్సభాం
తరముల వారనిం బొగడఁ దప్పె ! తలంపఁగ నంతమాత్ర నిం
కొరుండు గురుండు కాఁడె యటు లుండఁ గృతఘ్నతయంచుఁ బల్కఁగా
గురుధనమున్ హరించితినె కూళతనంబున నేను ! తిర్పతీ.

చ. విడిపడి మాటిమాటికిని విష్ణుపురాణకథావ్రసంగముల్
దడవెదు నన్ను దూఱుటకుఁ, దత్సరతన్ గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడువకయున్న శిష్యుఁడని నూటికిఁ గోటికిఁ గూడ నీవు నె
ప్పెడునది చాలదే ! వినిన పిన్నలు పెద్దలు సంతసించఁగన్ ॥

కా. చూడంజాలక కూపకూర్మములటంచున్ మమ్ము నిందించె దే
వాడం గన్గొనినకా * బరించుచును గర్వస్ఫూర్తి భాషించుచున్
వీడం బోవక వెంట వెంటఁ బడుచున్ వేయిండ్లపూజారి యా
వాఁడా మీకు ఘనుండు ! చాలు నివి దుర్వాడంబు లింకేటికిన్.

4

మేకుబిగింపు పర్వము.

క. 'లోకు లనుచున్న వా' రని
వాఁగొన మీ కేల గొంకు వాటిల్ల దయో !
లోకు లని మీరు వ్రాయుట
లేకువతో దాని నమ్ముతించుట గాదే !

31

ఉ. బెండ్ల మనంగ నాదురు; కవిప్రకరంబునకెల్ల నూఱువే
లేండ్లకునైనఁ గాఁగలరె యీశ్వరవేరులు; రాల కుండునే

* బరింపుచును (పాఠాంతరం)

చండ్లలు అన్నచో; “కుభము, కలుగము, పెండ్లికొమారులు” యనక
“పెండ్లికి వచ్చు కల్లరును పెండ్లము?” అన్న విధం బిదే కదా!

ఉ. ఏకడ కేగి చూచె! మఱి యే నగపాలుర మానసంబులతో
మీ కవితాపథాటిక రమింపఁగఁజేసె! రసస్థలైన యే
లోకులు మాడియున్న సభలోన నిరర్గళమాధురీపరీ
పాకము రా నటించెను! బ్రపంచకమెల్లఁ దీతాపురం బొకా!

ఉ. మీ కవితామహత్త్వమది మీ కులవృద్ధుఁడు మెచ్చఁగాక, తా
నేకతమందు మిమ్ము గని యీశ్వరవేర్లనవచ్చఁగాక, యా
హా కడు వింత, లోకు లెవ రాడిరి? నీ వనృతంబు లాడెదే!
కాకివి వేషపండ్లు తినుఁగా, కవి కాకవి యెద్దు తిందురే!

క. విను, జీలుగుపెండ్లని మి
మృనలేదే మేము! విద్వజనలంఘనపై
నునిచితి మా భారమ్మును
గనుఁగొనఁగాలేక పట్టి కా గ్లనియెదరే!

35

ఉ. కాకవి! కాచపాత్రల మెగంబలు మానెడు జీల్లుపెండ్లకుం
జేకులునే సభాస్థితియు, జేకులుఁగా కది; తద్రసంబులం
నైకొను వేళ నొక్క కడగాఁ బడవైవరి! పట్టుపట్టిక
మేకు దీగించి లాగి బలమెం బలు ముక్కలు నేయకుండురే!

ఉ. తిరుపతిచేత పచ్చెనొ యతి ప్రిభావమిమంబు వేంకటే
శ్వరునకు; వేంకటేశ్వరునికల్లనె నెంచెనొ యా మహత్త్వములే
తిరుపతి; తద్వివేకము నిశంఘలునైతి మెఱుంగ రించుకుం
దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల లేకువ కాకవు లెంచె నెక్కురే!

చ. తిరుపతిమార్గ నిట్టిపని తెల్పియెయింటిని; చాలి యున్నచో
జరుపుఁడు తత్ప్రచారములు, చాలక యుండిన మూల నుండు; డె
స్వరూఁ గనకుండఁ జాటుగను ఒద్యము లంపెది లేమి లాభి? మే
నెనులు పెత్తు రిక్కటిఁచారపుఁ జేతలు రచ్చ కెక్కినకా.

ఉ. “అర్భకు లేమి నేయఁ గలరంచుఁ దలంచితీ” వన్నమాట గం
దర్భము లేని దర్భక చదంబు వయస్సున మీకుఁ జెల్లునె?

యర్థకుఁ గన్న హః లెటు లర్థకు లెదురు చెప్పు నెప్పుఁ డిం
కర్థకు లెందునో ! కవిథ యందునో, యింకొక దానియందునో ?

చ. అన్యతము గాని మే మనిన యట్టి ప్రసంగము గాదటంటితే !
వినినమహాత్ము లేమయిరి? “వీనులు నూడినభంగి వారు కా”
దనిన నిజంబు నే నన్యత మాడినవాడ; “నిజం” బటన్న నే
యనువున నీ కృతఘ్న బిరుదాంకము వాయునో ? రామ ! చెప్పుమా.

చ. మఱచితివేమొ, యెంత మతిమాలిన మానిసివైతి వయ్యో ! శం
కరుని గృహంబునకొ బుణముగాఁ గొని కాకరపతివాసు రె
వ్వరో భవదు త్తమర్థులకుఁ బ్రాతఃపుణంబులు తీర్చుకొంటితే !
గురువగు వేంకటేశ్వరునకుకొ మతి తద్దన మీ వొసంగితే ?

చ. “గురుధనముకొ హరించితివి కూళ ! కృతఘ్నుడ” పంటినో గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకొంటయును గూడవటంటినో, లేదు లే దొక
క్షరమె యొసంగనీ తనకు గౌరవపాత్రుని పండుగనిం గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకొని చెడుకూళఁ గృతఘ్నునిఁగా గణించితికొ.

ఉ. వ్యాకరణంబుఁ జెప్పె నది యంటక పోయినఁ బోవుఁగాక నీ
కీకవినామ మయ్యనఘ్నుడే కద పెట్టిన, దంతఃబోక తా
నేకడ కేగ నిన్నుఁ గొనియే చనె నచ్చటి కట్టివాని మ
ల్లోకు సభాస్థలి ని్వడిచి చోరుగతి స్మృలఁగం బనేమొకో ?

నీ. ఇంజరం బొకసాక్షి యేనామ దా సాక్షి పల్లెపాలెంబు దా నెల్లసాక్షి
యిపుడు నీ వున్నట్టియీపితాపురి సాక్షి యేలూరు సాక్షి నీయిల్లుసాక్షి
పల్లూరునపుతరి శ్రీభాష్యకారులు సాక్షి నూజివీడ్రామచంద్రుండు సాక్షి
మంజువాణీప్రెస్సు మానేజ రొకసాక్షి శంకరుం డాతనిసాని సాక్షి

లే. గీ. మధునపంతుల సూరయ బుధుండు సాక్షి
యయ్యనఘ్ను నన్న సాక్షి సుబ్బయ్యగారు
సాక్షులున్నార పద్యంబు చాల దింక
వేంకటేశ్వరుశిష్యుడవే నిజంబు.

గీ. వేంకటేశ్వరు పాదంబు వీడి పిదప
నెవని నేవించితివి చెప్పు మింత యేల ?
యేవివయ మీవు సాధించినావో పిదప,
ప్రాయమా మా వేంకటేశ్వరు పదములూన !

గీ. 4

క. చూడం జాలని దేది ? భూపతులమెచ్చులో చూడఁగా లేనో ! యే
బాడకొ ద్వంద్రవిత్త ప్రబంధపరిభాష ల్పాడఁగా లేనో ! యే
వాడుకొ లేని శతావధానకవితావల్లనవాఁకూరములో
చూడం జాలనో ! నీకుఁ గల్గు నీరి హెచ్చులో చూడఁగాఁ జాలనో !

క. సభకుం బిరిపించిన మే
మభయంబున వత్తు మంటి మది గాదేన్ మా
సభకుకొ రమ్మంటిమ యీ
యభయంబున కీ వొసంగు నుత్తర మేదీ ?

గీ. కూపకూర్మ మటంచుఁ బేర్కొనుట తప్పె,
కూపమందున్న కూర్మంబు కూయ దెందు;
నరయ కెంతయు “ బక బక ” మనెడుకతనఁ
గూపమంహాకమంచుఁ బేర్కొనఁగవలయు.

ఉ. గాడిదకూతకుం బ్రతిగఁ గర్జకతోరము గాఁగ నుండి యే
వాడకుఁ బోయిన న్విసేడివారు లభింపనికైత మల్లువాఁ
డేడకుఁ బోవ నేమి యగు? నెక్కడి పిగి నరంబటంచుఁ గొం
డాడుచు వీరులార వినునట్లు కవిత్యము చెప్పవారికికొ.

చ. గరువము మాటలందుఁ జెలంగకొ జగమెల్లఁ గరింపఁ జాలు తిరి
మ్మరితన మేకవీందులకు మైకొనఁజాలు ! నిరర్థభాష్యతా
కరరసపుంజమంజులవికస్వర చారుక భాసుధాధురం
ధరబహుళప్రబంధకవితాపనితాచతురోక్తి లేనినొకొ.

50

గీ. శక్తి గగ్గయు లోకంబు శాస్త్రచయముఁ
గావ్యములుఁ జూచి నేర్పినకొశలంబు
లేనివాఁడెనుమీ కవికానివాడు;
కవికి దేశాటన మొక్కకాని పనియే?.

పీ. చదువఁగారేదె ! విశ్వము మెచ్చు బ్రతికా పరముగాఁ బ్రకటింపఁబడినశేఖ
వినిపింపలేదె ! నివ్వెఱిపాటుతో మిమ్ముఁ బోషించుచున్న మీ భూమిపతికి
సభలు చేయింపఁగాఁ జాలరే విద్యావికారదులైన భూస్వామివరులు
మధ్యవర్తులు గారె ! మహానీయులైన విద్వాంసులు సుకవిలాదక్షరములు

లే. గీ. వీర మేమయ్యెనో, నేరివీఱాయ !
మాన మేమయ్యెనో, పరితాపపిండ్ర !

పారుషం బెచ్చటికిఁ బోయిఁ బాలఁడాయ్ !

కీర్తి యెందడుగలఁటెనో, కీర్తిముఖా !

సీ. వ్యాకరణంబునం దసమానమతికాలు లైనచో తండు వాక్యార్థమునకు నుభయ భాషాకవిత్వోద్రేక బిరుదంబు కలదేని రండు తత్కలనమునకు శతపధాన ప్రవీణతగన్న పేర్వాసి యున్నచో రండు పేర్కొన్న పనికి నితరవిద్యాభిమానేడ్యత్వ మెందేని యమరిన రండు వ్యాహరమునకుఁ

గీ. దగిన ప్రభువులమ్రోల మీదార్థ్యమెల్ల
నీలుగాఁ జేసి యేయూరు పేరు లేక
యుండఁగాఁ జేసి పరిపేలపిండిపగిది
నెఱపఁ దలఁచితి మిదియె మానిష్ట వినుఁడు.

ఉ. తాల్పితిఁ గంకణంబుఁ “గవితావిషయంబుల నెందు నేనియున్
గెల్పెద” నంచు; గెల్తు మహనీయుల ముందర నొక్కచోటికిం
బిల్పెద రమ్ము; లేక పిలిపించిన వచ్చెద రమ్ము; లేనిచోఁ
దెల్పిన వాసి వేంకటకవిప్రవరుణ్ మదిఁ గొల్చుచుండుమా.

కా. మాకన్నఁ మహనీయులైన కవు లీశ్వామండలిఁ లేక పో
రీకాలంబున; యున్మదీయ కవితాద్వీపంబు ముంపంగ న
స్తోకశ్రీకమనీయదీప్య కవితాతుంగార్భటిఘోరగం
గాకల్లోలవతీప్రవాహభరవేగప్రక్రియల్పాలవే !

55

గీ. మిమ్ముఁబోషించు లేమి దోషమ్ముపతికిఁ?
దగని గర్వంబు మీకుండఁ దగదుగాక;
అంటుమామిడిగున్నపై నధివసించి
సంతనే కాకి కోకిలయగుట గలదె !

చ. “ఎఱుంగక తూలనాడితి మహీనమతిప్రతిభాధురంధరుల్
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటుగువారమె” యంచు వేడ మీ
నరవతి యూరకుండె నని నామది నెంచెద; లేకయుండినఁ
సగునుఁడు పీఠికానగర నాథుఁ డుదారుఁడు మిన్నకుండునే!

గీ. “ఎదిరి మీతోడ వాదింప నెంతురేని
రెండు మానంబు లిటు లూరకుండువాఁ
ఓడి” రమకొనుచున్నవా రుద్విజమలు;
ఎవ్వ రేమనుకొన్న నిం తెమి తప్పు.

గీ. లేడిపై దూకు సింగంబుబాడ వచ్చి
వడుదుమన్నంత వేసిరపాటు గలదు
“గారవించునో లేదో భూకాంతుకడకుఁ
చిల్వ కేగఁగ రా” దంచు నిల్వవలనె.

గీ. దీనికే నుత్తరంబు రాదేని మమ్మె
కాదుమా! గెల్పుటరయ, లోకత్రయైక
విజయసాధకమగు గొప్పవిద్య గల్గు
వా రటంచుఁ దలంచి యే నూరకుండు.

60

కాకివాడ, }
20-8-10.

ఇట్లు,
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతాపధాని.

5

శాంతింపు పర్యము.

కా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న ద
కాంత * ప్రస్థయ దస్థదీయ కవితాచందాసి ఖండికృతా
హంతా దంతుర కాకవిప్రతిపచఃప్రారంభరంభాకురు
టాంతారమ్ములు సగ్గి మ్రగ్గి యసరై కన్నట్టు నిప్పట్టునక.

కా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
క్రాంతాశేషదిగంతమామకగవీప్రాగ్భారమాశీకృత
క్లాంతక్లాంతనిశాంతశాంతకుకవిక్రవ్యాదనవ్యోదయ
ధ్వంతంబుల్ ధరణీభృదంతికదరీద్యారంబుఁ చూడంజనక.

కా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న ద
కాంతప్రస్ఫురదస్థదాశుకవితా యుంఝూమరుద్ధాతడు
శ్చింతాదంతురితాంతరంగకుకవిక్షేమాధ్రదభిచ్ఛటా
దంతంబుల్ చెవులారఁగా విని ప్రమోదంబుందు నిప్పట్టునక.

కా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
కాంతక్రాంతమాకుధారకవితాహంకారహంకారవి

* నామధాతువ్రువీడి రూపము

క్రాంతిక్లాంతదురాగ్రహగ్రహణకాకవ్యగృహీతరద్రు
ర్యాంతుల్ గొంత ప్రకాంతిఁ జెంది లఘుతావాప్తిక నుషుప్తింగనక.

కా. కాంతింపుండని రాయబార ముత్తరా! కాంతింప కేమున్న దు
ద్యాంతస్వాంతవికారకాకవికవ్యవ్యగృహీతాధూర్వహ
హంతాకాంతమదాశుధారకవితావ్యాహరనీహరవా
స్సంతానంబులు సత్సభాంతరసరిచ్ఛంపూర్తి గావించగలక.

65

6

మండలింపు పర్వము.

కా. ప్రాదుర్భూత శతావధానకవితాప్రాగల్భ్యసారభ్యసా
రోదారాప్రతిమ ప్రబంధకవితాయోషావిభూషాయశః
కేదారాంతరతః కథంచి దుదయ త్కింపాకనూత్నాంకుర
చ్చేది చాఞ్చత్రసమత్కృతుక్ దిరుపతిక్ శ్రీనాథుఁ డోముక్ గృహక.

ఉ. మొక్కిన మొక్కు నేడు మఱిపుం గను నోటియవజ్జఁ జేసి యా
టక్కరి యాత్మభక్తుని జడత్య మడంచెడియిచ్చ నేదియో
చిక్కు ఘటించి మొక్కిల్బడిఁ జేకొని పోయి మృదుస్వభావుఁ డీ
దృక్కరుణుండు వేంకటగిరిప్రభుఁ డేలేడుఁ గాక తిర్పతిక్.

కా. తిరుపతిశాస్త్రి! నీ పనుమతించిన శిష్యసమీకపాక మ
ప్పరకుసురుండు భీష్మపయిఁ బార్థునిపై నల కుంభసంభవుం
డరిగెడునట్లు కాక యల యార్యులు మిన్నక రజ్జు లాడు ను
త్తరుపయి కేసుచందమయి దవ్జుల కొండొకఁఁగిఁ దోచెడిక్.

కా. నాకుక్ శిష్యులు నీకు శిష్యు లనియుక్ నాకుక్ మఱి న్నీకు దే
హాకారమృలపట్టఁ దక్కఁ గవితావ్యాహర ముండెందు భే
దాకాంతల్ జగ మొప్పికోనిదను నీ యంశంబు గుర్తించియు
న్నీకుం “గా” రని శిష్యు నొక్కరుని మన్నింపం బనేమున్నదో.

ఉ. “గా” రని నీవు వ్రాసితివి గౌరవభావము చూపి, శిష్యుఁడో
“గా” రని వ్రాసినంతఁ దన గౌరవ మెక్కడఁ బోవునో! యటం,
చూరక “తిర్పతీ” యనుచు నుల్లఘ మెల్లము నెల్లఁ జూపె వా
త్సరము లేక యెట్టిదవుఁ జక్కనిఁగ్గి లిఖించు చక్రతుల్.

70

మ. తనకు “కాస్తీ” యటంతు వ్రాయవని కాదా! “తర్పతీ” యంచు వ్రాయను దా నీయెడ సాపాసించె; దన “కయ్యక” వ్రాసితే నీవు నీకును దా “నయ్య” పదంబు చేర్చజనదొక్కో! రీతి యిట్లుండ నాకును శిష్యుం డటె యీతఁ ! డే మనుచు నీకు వ్రాసె నా పదెముల్

క. నిన్ను “దిర్పతి” యంచుఁ బిల్చుటకు మన్నీఁ డెట్లు పైరించె విద్వన్నుండు, డెటు పల్క నేమి యగు! విద్యాపాటవం బున్నచో నొన్నత్యమ్ము పహింపగాదె! కలుషవ్యాహరిమా యన్నతుక డిన్నుండేసెడి దాఁడుపోడుములు విద్యావిశ్రుతిక డెచ్చునే!

ఉ. మగతన మున్న దేనిఁ దనమాటను నిల్చుకొనంగ నెంచుఁ గాక; గడునుపోక లెందులకు! గాఁబుమెయి కడఁదిట్టిపోసినక బొగ రనిపించుఁ గాని కవిభంగపలక్షణ మానె! విద్యకుం డగుచ నృపాలుఁ డీ, కనుమతించెనె దేశకుఁ దిట్టిపోతకుక.

క. జ్ఞానుల్ మున్నటి సత్కవీంద్రులు సభల్ సాధింపఁగార బోర! “నీనా, నేనా!” యనినప్పు డిప్పగిది దుర్వాన్యహరిమల్ వల్కిరే! దానం బే తెలు వచ్చు? హెచ్చు నసమర్థత్వంబు వైచెచ్చు: విత్యావైపుగ్యము లేదుపో! వెఱుచులేలా, నోటిసాం కేర్పడక?

మ. “అన లే” దంచు వచించి తప్పకొనువాఁ డల్లంతనే పోక నేరనియిప్పొండితోఁ జూపు డెందులకు? ధీరమృన్యతాదోషపుం గనులా, నిన్నెదిరించువారు! భును లాకాంక్షింతురే విద్యదవ్యసితోవాడ? “మధాత్తు” గాఢ వివరదో! నీవు మున్నెన్నడుక.

క. వ్రాసినయుత్తర మెందుకొ
ఆసంగత కడిచి రజ్జు లాటకు దిగి “నే
బా” సనిపించుకొనెద నను
నాస యతని కెంత మనమునం దున్నదియో !

76

క. సభ మాట విడిచి యూరక
రథసమ్మున నేనో సోదె వ్యాసినఁ దనకుక
బ్రభ గల్గునె? యుకటా, రా
సభమే లోకమ్ము! చచ్చ సలుపకయున్నే ?

క. “చాలును దుర్వాదం” బని
బాలుఁడు తుది వ్రాసికొనియె “బరువెఱుంగని యా

ప్రా లటువంటిది" యని తన
లోలో దెలిసియును వానిని లోకముకొలుకై.

78

క. గురుధనముట ! హరణంబుట !
పటపట నిటు వాగ్నిసంతః సావనుడై తా
గురుధన మెఱుంగని లోకో
త్తరచరితుం డాయె నంట ! ధార్మ్యం బపురా !

క. ఆప్పు గలదు పత్రము గల
దప్పునకుం దగిన భూము లం దున్నవి యీ
తప్పుడు ప్రసంగ మేమిటి
కిప్పగిదిక్ వాగ్ని యొక్కొ యితఁ డధికుడగుక !

80

క. గురుఁ డప్పిడు ద్రవ్యం బది
తిరిగియు నీ భూమివలనఁ దీతె. నితనికికే
గురుఁ డిచ్చిన ధనమునకుకే
గుఱు లేమియు లేమి నీయుఁబం డెట్టులగుక.

మ. గురునామమ్ముఁ దలంపకే సేధ నొగిం గూర్చుండఁగాఁ బోవు కాం
కరినామం బొకపట్టునకే శ్రుతికి నెక్కొక దక్కినం దక్కుఁ గా
కురుగ్రంథ మొక్కఁ డిచ్చి యీ జగము డా నున్నంతకాలమ్ము స
త్పురుషుల్ మెచ్చుకొనం జరించితది నీతో నీతఁడా పోలుటల్ !

ఉ. విదైను సాటి గామి పృథివీతల మెల్ల నెఱుంగు నిక గురుం
“డద్దిర” యంచు మెచ్చె, నీతఁ డందులకుం గొఱ గాఁడ, పత్రముం
బద్దును నుండఁగా గురుధనంబు హరించుట వాఁగ నెట్టి ! దీ
నుదికతమ్మునం దనకు జోడుగ ని న్నొనరింప నెంచెనో ?

చ. గురుధన మన్న విద్యయ యగుక; దన కిచ్చినవిద్య సత్సభాం
తరములఁ జూపువేళి గురునామము డాఁచినవాడు పాపి; త
స్కరుఁ డన వేఱు లేఁ డతఁడ కాఁ దగు; దధనహర్త వాఁడె; త
త్పరిచితి పాపహేతు నగు వాని మొగమ్మును జూడ గుత్తముల్.

క. మరియాదగ వ్రాసిన నీ
తరతమభావంబు దెలియఁ దన కెట్లగు? బా
దురుసుతనముఁ జూపుచుఁ గడు
నతిమఱిఁ బదైమ్ము లంపు టది యేమిటికో!

85

ఉ. శేషరులోన నీవు తగు పెద్దలు మెచ్చుగ వ్రాసియుంటి; వా
రో! పరుసంపుమాట లెనియో యొక కొన్నిటి బట్టిమెట్టిగాఁ
బాపము నాక వ్రాసి యవి పద్దెము లంచును జాటుగా గురు
శ్రీపతివైన నీకడకుఁ జేర్చిరి లోకము మెచ్చు గోరుచున్.

ఉ. చాటునఁ దిట్ట లేరని పృసంగము గోరితి నొక్కొ! వారి వా
చాటతఁ జూప రాదె సభఁ! జాలునదే పదివేలు ; నీవు న
చ్చోట నొకంట నుండి యది చూచెద నీళ్ళరవేలొ, జీలుబెం
డ్లో! టకటాంకు లేమిటి కహో! పెడయుత్తులు గీర్తి నిచ్చునే!

చ. గురు పని చెప్పఁగా మఱపు గూరినఁ గూరెడుఁగాక యెందు కీ
యెఱిగి యెఱుంగ రానిపలు “నీళ్ళరవే” రని గూడ దాని సం
బరముగఁదా వినంగఁ “వినబాబు! వచించిన” దన్నచో, మనో
హరముగ విన్నవాఁడు తన కానొకొ! యిప్పు డసత్య మాడఁగన్.

లే. గీ. వినియె బో! తాను “నీళ్ళరవే” రనంగ
“సంతవాడనెకాబోలు”నంచు నెంచె
నిప్పుడే మయ్యె నాచేప! యెదిరి నిన్ను
వేరు గారాదె! లెండుగా మాఱినేల?

చ. ఎలమి నినున్ జయించి పయి “నీళ్ళరవే” రగునేని “యింత యు
జ్జ్వలమతి శిష్యుఁ డయ్యె” నని సంబర మందుదుఁగాదె; యేను నక
డలఁడకయుండుఁ గాక గురుతాపద మారని వ్రాఁతె చెప్పు, ది
గ్మలగురుముద్ర పీఠపయిఁ గ్రాలు భుజంబు భజింప జంకినన్. 90

మ. “మన మేగం బని లేదు పీఠపురి కస్మచ్చిష్యు లందున్నవా”
రనునానందము తప్ప శిష్యుఁడయి నా కర్పించు భాగ్యములే
దన్వతం బాడుకతానఁ బోవునది లే దొరా! జంగలెల్ల బో
రన నూరేగిన మధురత్వ మది యేలా దాఁచఁగా నెంచెనో.

ఉ. దాఁచిన దాఁగువాడ నొకొ తక్కినదేశికలట్ల! కీరితిన్
మోచినవాడ; “విజ్ఞాఁ” డని “మూఢుఁ” డటంచును గూడ వానికిన్
దోఁచక పోయెఁ గాక; యెటు దోచెడు నీకలహమ్మ చూచి “యా
లోచన లేదు పాప” మని లోకలు నవ్వెడి యొగ ముండఁగన్.

ఉ. “చెప్పక పోవుఁ గాక యొకశిష్యుఁడు తన్ను గురుండటంచుఁ దా
నిప్పగింప జెనంగు టది యీరసంకిం దగ” దంచు నన్నుఁ ద

“న్ని పృథుకుండు శిష్యుడయి యిట్లు కృతఘ్నుత మాపు లెంతయో
ద ప్రిది తప్ప త”-పునుచుఁ దజ్జాలు వట్టుట తప్ప నేగరిక ?

ఉ. చాలఁ బరించి పోనెడట ! చర్రకులాంబుధి చంద్రు సన్నిధి
నాలుగొ మూడో మాసములు నాకడఁ బొత్తముపట్టె నంట ! యీ
బాలుఁడు చెందుకాస్త్రములు వచ్చినవాడట ! యెందు కీయస
త్యాలవనంబు లన్న జనుఁ డక్కట, యొక్కఁడు లేడె యప్పురిక !

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవా రట కాస్త్రపద్ధతిక ;
బాలకవుల్, గురుం డెవరో, వచ్చిన కాస్త్రము లేనో ? యిద్వరుం
జాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పిన డక్కడనో ? యసత్యమే
చాల పరిశ్రమం బొకట సల్పి గ్రహించిన పెద్దవిద్వేషా !

†ఉ. ‘మూలము ముట్టెగాఁ గవనముం గని యారసి వార’లంట ! వ
ద్యాలటు లుండనీ వచన మంచు రచించిన గ్రంథపీఠిక
నాలుగు పంక్తులే నొరులు నవ్వనిపంక్తులు లేవు; దీనికే
“మూలము ముట్టినా” మని ప్రసాదము చెందుదురయ్య ధీనిధుల్ !

ఉ. మూలము ముట్టెగాఁ గవనమున్ గని యారసివార లేమి ! గ
ద్యాలయు నాత్మకూరు వనపత్రియుఁ గాదు పితాపురమ్ము భూ
పాలుఁడు చిన్నవాఁడు, తగునండితు లప్పటి కందు లేరు నా
చాలత లిట్టి వెట్లు కొనసాఁగెడి వేటాకచో నదన్యున్.

చ. చరలకులాభివంధుని ప్రసాదమునక గణించు శక్తివి
స్ఫురణము చూపరాదె ! యలమారియు నన్నునుబోలె వక్కటా
“గురుఁడ నెత్తెనో” యనుచుఁ గొంకఁగ మూలముడుంగ నేల ! తు
ప్పు రగుల దిట్లు టంచుఁ దలపోసెనో ! సత్కవితావిసోదమూల్.

చ. చరలకులాభివద్యగతచంద్రుఁడు “బ్రహ్మమనీషి” యంచుఁ గొం
దఱు భ్రమ చెంది యీతని వృథా మనకున్ సహపాతిగా గణిం
తురట ! యిసీ, గురుండ నను దోసముపై నిది యొక్కదోస మె
తిరువతికాస్త్ర ! యెవ్వరు విధిక దరియించుగ నేర్తు రక్కటా !

చ. చరలకులాభివంద్రుకడఁ జాలఁ బరించునుగాక పీఠికా
పురవిభునొద్దఁ జూపిన యపూర్వపు విద్వేషుఁ గారకుం డెవం ?

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవారము కాస్త్ర పద్ధతిక † మూలము
ముట్టెగాఁ గవనముం గని యారసి వారమింక—వేం||రా|| గ్రంథమాల 4 వపుట.

చ. దానినివదలిం బదియిడే. యిది యాశీష భాగమున నేర్పునే గురుఁ డని నీవు ప్రాప్తినతి 'కొంత చమత్కృతి' యిట్టి, యక్కటా ?

చ. 'గురుఁ డని శిష్యుఁ డందు నొకకొంత చమత్కృతి చూపి'తంట ! యి క్కటమెఱుఁగి దోషభర్తు లిడి గారముమై వెనువెంటఁ ద్రిప్పి య క్కరము లొనంగినట్టిగురుఁ గా డని నండును మెచ్చి 'మేఁకతో' లెఱిగినవాఁ డెవఁడు. తన కెఱ్ఱెయిఁ గప్పల్లవాఁడు పోడిమి ?

చ. గురు వని శిష్యుఁ డందు నొకకొంత చమత్కృతి చూపు లెట్టికో నరిగ లిఖించఁగాఁ దగిన పాత్యముగల్గినఁ జానరాద ? త త్తలపడ నేల ? పద్మమనఁ దక్కిన యంశము లేల లేవు ? మ ద్గురుత దొలఁచు సంగతులు గొండొక వ్రాయఁగరాద యుండినకా.

ఉ. మూసిన ద్వాఁగునే ! "కడుఁ బ్రబద్ధుఁ డిరండు గురుండు పేర్చిమై జేసినమేల్ వృథాగ ముఁచెకా, తెలిచెకా గురుశిష్య పద్ధతికా వానికివై" యిట్లం చవనివాఁ దొక్కఁడుండునె ! పక్షపాతపుం దాసులు తక్క; నేమిటి కతథ్యవచన్ములతో వివాదమల్.

ఉ. వాలుగొ మూఁడో ఘోషములు నాకడఁబో త్తముఁ బట్టినాఁడఁ టా శీలవదగ్రగణ్యుఁ; డిటు చెన్నున నోరెల్లులొప్పె ? నొప్పెఁబో, భూలజానునోహరుఁడు. "పాచ్చెను ముని వచింపు" మన్ననో, దేలకయున్న ? మోముకళ దీనియథార్థము దెల్పుతుండునే !

ఉ. నీవని యేనిఁ జేసి తల యెత్తుకొను న్నధుఁ దొక్కమాట తా నీతని, నా ! గృతస్మృత్యు నెస్వరు పాల్కుడు వానిమోముపైఁ గాఢపురముండు చెల్వెల, యెఱుఁగి దొవరింప మఱొక్కఁ డాను వాఁ; డీ పరమార్థముకా దెలియు మేమిటి కింక బహుప్రసంగమల్.

ఉ. పునఃపునః మేలు ! ఇను మే పనియిం నెదఁ గూషమగును గో భావయింతు కొంతఁ దిగి, దగ్ధతపిరము గూడి మృతమై పోవునా, క్షీణము నునునా బుద్ధిమదగ్రణులే గ్రహింతు నా కివిధమైన శిష్యుఁ దొక్కఁ డిచ్చు యశం బది యెంత పాటిదో. 108

చ. చదివెను నభావమిడిత్యుని సన్నిధి, వాఘ్నియ దాను వ్రాఁపు స విధితుండు చదవండుకడఁ దెల్పినిగాంచె నొకింతుకంత, నో ర్మృతమృతమృతంబు గురిత్యమృతంబు దూరదటిగ్రంథములుకా వధావసం పద తగుపాటికాత్మము నెవఁడితె నొక్కొ ప్రమాణముగ్నిగా !

ఉ. “తీరడు చీరపిక్కల నీటికి చీరచీరలు నీటికి జీని నీరు
రేడును తీరడి, తీ న్న నీనీరచీరచీరల మచ్చుచును, తీ
రేడును తీరడి, యయ్యడి భరితము ద్విజప్రకారమౌ నీర్ల, తూ
రేడును తీరడి, యయ్యడి చీరించడి సత్పథమరిమే జోరుడుగో.”

చ. తనకలరామకృష్ణకవి తద్దయే శిష్యుడు, తాను కాకు న
మైన బలుశిష్యుల, డీర్బరును మీటుట కేమియుహాన? మట్టివో
జనవరునొద్ద నాదగు ప్రశంసయే యేర్లమి కేమి హీతు? వుం
డిన నది పేపరందుఁ బ్రకటింపఁగ రాదె జగమ్ము మెచ్చఁగఁ.”

*ఉ. నూరయగారిలోఁ బలికెఁ జా! యితఁ “డి విడినట్టివిదె బలో
నీరసమై యెటో చనియె నీవు గురుండవు కావు నా” కేటం
చారసవేది నాకు నిది యంతయుఁ జెప్పె, స్వబుద్ధిమాగ్ధుమా
ధీనియందుఁ జొన్న మవిధేయున కేపవి నేయరా దికన్.

మ. మధునాపంతుల నూరయాభిధుని సమ్మానించె నీతి, నా
బుధమాన్యుండు వచించె తిచ్చనడి “పో! పో! యెంతవారని యి
య్యధమాపుం గలి నుండ వచ్చు” నని “తాతా! యీతనిం జెప్పఁబో
కు ధరన్ లేఁ డిటువంటిధీరుఁ”డని నాకుచ్చెన్ బరం చేనుచన్.

ఉ. నూరయగా రనంగఁ గడునూరియుఁ దండ్రికి మేవమామయున్
ధీరుఁ డుదాటఁ డీతనికి దేశికుఁ డన్నమానీయునట్లునె
నేరమి నట్లు చూపిన విసీతున కే నొక లెక్కయే! “మహా
కూరుఁ డితం”డటం చదియ చొప్పునఁ జెప్పెడుఁ బెక్కులేటికిన్. 112

ఉ. ఆసమెయిక్ పరమ్మఁ గొని యాచయి దేవునినెత్తి మొత్తు భ
స్మాసురు లిప్పుడుం గల, రహంకృతికాటల నట్టిహురవి
శ్వాసుల నొంచు శ్రీపతులు సజ్జనమాన్యులునుం గలారు “నే
నా”నని వారిమెచ్చు గుణవంతులునుం గలరయ్య, శ్రీపతీ!

*“... గారికి— మ. వెం. సుబ్బారావు..... లేక, గీరతమనఁగా2ని
నూరయ్య తాతగారియొద్దఁ జదివినదంతయు మఱచి పోతినను కారణమైన గురు
వులుగా వేసికొనలేదని వెనుక తమ యొద్ద నన్నమాట యెచ్చటనైనను తమరు
వ్రాయించుదు.....”

వెం|| ను|| కా||

ఈ వెంకటసుబ్బారావు మధునాపంతుల నూరయ్యగారి కుమారుడు.

చ. మొదటిగురుకా ద్యజించె నొక మూలములేకయె నన్ను నీగతికా
బదపటివానిఁ బోవడిచె, మధ్యగురుం డీకఁ జర్లచంద్రుఁ డీ
కదనమువాటికికా మిగిలె, గావున నాతని చేతియూత ని
న్నదిరి జయించరాద ! యిటు లేటికి మూల మునుంగు పోడుమూల్.

తే. గీ. ఉభయశాస్త్ర ప్రవీణులఁ బుధయులును మ
తేని యా శాస్త్రములు ? వాని యెఱుక యెట్టి ?
దుభయ శాస్త్రము లన నసత్యోక్తులును గృ
తఘ్న శావాదములు నేమె తత్త్వమరయ !

* క. బావయిట ! యతఁడు కాబ్దిక
జీవుండట ! యతని కితఁడు శిష్యుండట ! యే
మీ ! వీరల పాండిత్యపుఁ
జేవయఁ గవనంపుఁ జేవఁ జెప్పగ నేలా !

116

కా. “పుల్లసారులు గారు వచ్చి రరుగో ! పుస్కంబులన్ దేవ యా !
మల్లాసారులు ! శీలమంతులము మేమా ! పుస్కముల్ దెచ్చటా
యెల్లాసారులు గారు తెత్తు రకటా ! యేమండి ! కూర్చోండి ! మీ
రల్లాగంటది దమ్మమా !” యనువిధంబౌ నీ ప్రసంగ మృచో !

† తి. నీ. బావకుకాబ్దికజీవత్య మెటులబ్బు ? దనకెట్టలబ్బుఁ బ్రాథమిక పదవి ?
అణుమాత్రముం గాని యసధానమున కెట్టు లత్యద్భుతపు బిరు దనుఘటించు ?
తలమీఁదివార లెందఱో కవీశ్వరు లుండఁ గోరు నీతండు పెండేర మెట్లు ?
పేరేడ ! యూరేడ ! పెంపేడ ! సాంపేడ ! ఘంటాశతంబేడ ! కవనమేడ !

తే. గీ. ఏడ నీ ! వేడ యీకపు ! లేడ సూర్యుఁ !
జేడ ఖడ్గోతములు ! నీకు నింతమాత్రం
ఁలియదేనియుఁ జాడుమా, దేశమత
పత్రిక వచించు నివ్వారి పాటవంబు.

118

ఉ. అకుకపుల్ శతమ్మును సహస్రము మున్నును నేడు నుండ నీ
రాశవహించు లెట్టి రకటా ! కట ! ప్రాథమికత్యమండ, న
ప్రాశి నటించి కూపమును బ్రాధమికంబన రెవ్వరేని యీ
యాశకు మేర లేడుగద ! యందని పండ్లకె యెట్టు చాచెడికా.

* ఉ. పన్నుగ నాకు సర్కీవన పద్ధతి నేర్పినబావ శాస్త్రసంపన్నుడు.....
† ఈ కవిత్వాధానమునకు మేమే ప్రాథమికము” తి “సంజ్ఞాములేదు బావ
కాబ్దికజీవా.” (వెం. రా. గ్రంథమాల 19-28-49 వ పుటలు చూ.)

11

మ. మొదమొన్నక గతియించు శివులబాక మాత్రిక గవీంద్రద్యునిక
జను లింకక వినకుండుగాక ఘటికానద్యశృతగ్రంథక
ల్పనచంచుక భటరాట్కవిక దెలియరో! * లాతుల్ శతంబుండఁ బో
లని యామాట గలట్టి కాగితము నేలా చింపివేయించరో. 120

ఉ. చింపినసేమి కాగితము చింపక యుంచినసేమి యెవ్వ రా
దంపుడుపాట నమ్ముదురు ? తప్పడు వాఁతనుబట్టి చింపివే
యింపఁగఁ బూనుచోఁ “గవనమెల్ల వనం” బగునంచుఁ జింపివే
యింపరుగాక, “గ్రుడ్డికనులేటికి మూసిన మూయకుండినన్?”

మ. అఱకన్ గట్టిన గంగిరె ద్దుఱుకదే ! యాత్మీయవాద్యస్వని
స్ఫురణం బించుక విన్నయంత; నటులే మూరుల్ కలావాద దు
ర్భరతాళిండు లాకంటఁ గట్టుపడియున్ బాండిత్యకంఠూయనో
త్సరణోత్సాహసహాయులై కవులతో సంధింప కలుందురో.

కా. వేడున్ వాడని కీడుమాట లిదిరో! “వేయిండ్ల పూజారియా
వాఁడా” యన్నవనాథయై యొకట విద్వాంసుండు గూర్చుండునే
మూడుంబోరె, మహాకపింద్రచరితల్ మూచూడలేదొక్కొ “పం
డ్లూడుం బో!” యని నీవు మున్ననినదే యుక్తంబు ముమ్మాటికిక.

ఉ. కుంటి కవిత్వమో మఱియు గ్రుడ్డి కవిత్వమొ కాని నేడు మె
చ్చంటుట దుర్లభం బనియొ యక్కట! యిక్కపు లట్టి కైత కై
కొంటకునై కడంగెదరు కొందఱు పాఞ్జులచేత గుడ్డలున్
గుంటులెకాక యవ్యులును గొండొక పూజితు లౌ టెఱుంగరో!

ఉ. కబ్బము లచ్చవేతురటకా ! యవియే పనియించుఁ గాక యా
రబ్బసమెల్ల సేమిటికి జవ్వయు జట్టును నీకుఁ ? గోఁతికిం
గొబ్బరికాయలాగు సమకూడెను బరిశ్రీక యొందు వారి; కా
గ బ్బది మున్నె లోకులకుఁ గన్నడ నొండొరులేల దీనికిక.

కా. లేకల్ వీరిప్రవీణతక దెలుపు నీ లేఖావివాదంబు లే
లా ? కృష్ణం గని బోధినిక జదివి యవస్థంబైన సత్పత్రికా

* ఖ్యాత శ్రీరఘునాథశాయక దయాధారానువాదోన్మిత, ద్వీజావాదన
పంస్ఫుతాంధ్రకవితాసామ్రాజ్యలక్ష్మీజాన, తత్వాదృష్టుటికార్థనిర్మితశతశ్లోకీ,
ఫణిగ్రామణీ, వాణీపాకృతకాస్త్రునైపుణసమున్మీలద్యుక శ్రీజాన॥ మధురవాణి
(ఈమధురవాణి తంజావూరి సంస్థాన విదుషి) స్వకృతచరిత్రాశీన చరిత్ర మూడుండు.

నీకంటే జపి మూటి యే మెటిగితో ! నీ పిల్ల యాశాశవా
చీకర్వాణపు బాట నొక్కటెత్తు నేనిం తాడలేదా ! సఖా.

క. “మిడతంభొట్లు శకున” మను

వడువునఁ గన్నం బొకంటఁ బాటినయరికం

దుడుకు వడఁ జెల్లునీ ! యె

క్కడ నెవ రున్నారొ నుంఠ గారవఁగవలదే.

127

చ. “ఇరువుర మేము మీ రిరువు రించెవ రెవ్వరిఁ గోరుకొంటి రి
ర్వురు నొకనన్ను నే యెదిరి పోరి జయింతురా ? లేక యిర్వు రి
ర్వుర నెదిరింతునో ? తెలుపఁ బోలు” నటన్న వృథాగఁ జూటుగఁ
మురిసిన నేమి లాభ మగు ? ముక్కున నూపెరిలేదె యాచెసన్.

ఉ. లోక మెఁనుంగుఁతా ! కవితలోఁగల పాకము; శత్రువైన ను
శ్రీ కలకబ్బముం గని ‘యిసీ’ యనఁ జాలఁడు, మిత్రుడైన న
శ్రీక కవితవ్వమైన ‘బలిరే’ యని మెచ్చుకొనంతు; నీకు నే
లా కలహంబు ? లోకమె రసారసచర్చ యొనర్చుచుండఁగఁ.

కా. తాతాచార్యులు లోనుగాఁగలుగు తంత్రార్జున వధానార్థమై
యేలేరం గన మొక్కొ ! సభ్యజను ఓస్సి యంటయుం గాంచమో!
యీ తంత్రార్జును వారి కెంత చెనుకో యేలేరఁగాఁ దగ్గవా
రేతన్మాత్రులతో వివాదమున కీ వేలాగు కా లాగితో.

ఉ. “మా కవితావిశేషములు మానసవీధుల సంచరింపు” నం
చా కవు లాడు మాటలకు నప్పురవాసులె గేలి గొట్టుచున్
“మా కవితావిశేషములు మేదరవీధుల సంచరించుఁ జుం
డోకవులార” యంచుఁ గడునల్లన మాడుదు రంట ! కింటిజే.

ఉ. ‘మా కవితావిశేషములు మానసవీధుల’ పద్య మందు “ ఏ
రేకవి” యన్నచోటఁ గల ‘యే’ పరికృతస్థితిఁబట్టి పరిశ్న గా
స్థితృత మయ్యె, బెండ్లమట సిద్ధము నయ్యె, రసజ్ఞు లెల్లరున్
మేకు ఓగించి లాగుటయు మేకొనె నేమిటి కింక బీరమల్.

చ. కవి కవితావిలాసము జగన్నుతితోఁ బనిలేనిదేనిఁ గా
కవియుఁ గపింద్రుడే యగునుగాక విశేకముతోడ నేమి ! ఘూ
కవియుఁ గపింద్రుడే యగునుగాక రసారస చర్చయేల ! యే
కవియుఁ గపింద్రుడే యగును గా కికఁ బాకవిశేక మేటికె. 128

చ. ఎవనికవిత్వముకా విని యపీశవర్మనుమీదనుభూతమై... కవులకవిత్వము మని కవిత్వముననుభూతమహా త్వవనిశేషమచితమధారసభాశభరీతు లాదుతో, కవియనఁగా నతండ యగుఁ గాకవు లేకవు లేనిఁ గాకవులే.

కా. దారిం జిక్కిన లాడ మొండు గొని మోచం బంది “యా మీదనే స్వారిం జేయఁగ మూఁడు లాడములు నశ్వ మొక్కఁడులో” టటట చూరం జొచ్చినభంగి బాలకవు లేదో కొంచె మార్జించి యా ధారాధారమునకొ భవత్పదవికై ధ్యానించుచున్నా రహో!

ఉ. గారెల పిండిపంటకంట కాంతుఁడు కాంతమ బృచ్చ నేయ, నా సారసశేత్ర ప్రే లాకట్టి చయ్యనఁ జూపి “యి దొక్కఁడున్న దా ధార” మటన్న సామెతగ ధార యొకించుక కల్గుమాత్రానే వీ రవధానపుంబనికి వీటిఁడులై ప్రయతించి రక్కటా!

ఈ. నీ వచనంబు లెందుకొ మనీషులు నవ్వుదు రం టనత్యముల్ లేవనియో కృతఘ్నులం లేవనియో గురునింద లిందులో లేవనియో ప్రిమాదములు లేవనియో స్వవచోవిఘాతముల్ లేవనియో! మనీషులు మలీమపచిత్తులఁ గాని మెచ్చరో!

చ. గురునకుఁ బంగనామమిదు కోయిలఁజిట్టలు గాని పండితా దరముఁ జూపింపరో! యుగవిధం బిదియో! యివి బోధ నేయు వ వృద్ధమరహస్యశాస్త్రములు బావయుఁ దామను దక్క నేరరో యొరు! లవి నేర్పఁగాఁ దగిన దొండొకకాలను దాము నిల్పిరో!

కా. తా నేదో మనమందుఁ దుమ్ముకొని యాస్థానమ్మునన్ నన్నుఁ జే రొక్క నుంకించక పోయి, లోకులు “గురుదోహమ్ము గావించె” నాఁ గా “నే నీత్యరవేరు వాటి” కమచున్ గర్జించి నీ కోడి గే హేనర్దిత్యముఁ బూనె నీతనిని నీ వింకేల జంకించెదో!

ఉ. “భారతనాటకమ్ముల నెఱా నవి లోకులు మెచ్చ వ్రాసి యీ పాటుఁ డెఱుంగఁడే యుకట! పాణినవారి నె పాఠఁదోలుటే పౌరుష?” మంచు నిన్ను బుధవర్యులు దూఱరఁటయ్య! యెందు కి సారవించారులం గెలువఁ జాలఁబ్రయత్న మొనర్తు? వక్కటా! 140

కా. బాలమ్మునల్లల షోరఁ కీర్తికరమా! ప్రిగల్భ్యసందర్శమా! కిలాళత్పత్తియో! భవత్సుకవితానీనుంకినీచూడరీ

లాలాస్యానుగుణంబా ! యేమిచనికై లాభించునో ? తెల్పు మీ
యాలం బింతటఁ జాలుఁ; చాలు నిక నేలా తూలికాచాలనర !

మ. చదరంగమ్ముఁ గలావివాదగతులున్ సంగ్రామరంగమ్ములున్
ముద మీనేర పసాగు లన్య లయినన్; మున్నున్న నైపుణ్యసం
పద గూడం దొలఁగించు; నీ కచట సంప్రాప్తించి రీసత్కవుల !
పదముల్ దొడ్రిలు వారి కైత నడఁపన్ బ్రాజ్ఞుల ప్రళంఘింతురే!

కా. సింగం బాకలి దీటి యున్నతటి వాచెంతం బ్రవేశించి నే
డ్కం గోమాయపు నోటిప్రక్కఁ బడుకండన్ లాగి భక్షించు, గో
లాంగూలాదులు పేలమై సరిగి వేళాకోళముల్ నేయు, నే
మిం గోపింపదు వానిపై, నటులె నెమ్మిం జాపుమీ వీరిపై.

చ. తిరిగితి కొంత దేశము పృథిజ్జ లానర్చితి నిల్చుకొంటి ము
క్కురుల నదర్శి సత్కవుల గౌరవ పద్యము లందుకొంటి “ది
క్కరి కెన యీతఁ”డన్ యశము గాంచితి కాంతువు కాంచుచుంటి వో
తిరుపతికాస్త్రి ! నేఁ డనుమతింతునె భీరులతో వివాదముల్.

చ.. నలుపది యేడ్లు వచ్చె నరవాఘలశేకులు నిన్నుఁ గోరువా
రలఘుమతుల్ గలారు, ధన మట్టులె యుంచుము విద్వేలన వి
స్త్రుండగు కృష్ణభూవిభునితోఁ గడు నెయ్యముఁ దియ్యమున్న నీ
పలకపులక జయించి ఫల మావల నందెడిదేమి చెప్పువా. 145

మ. ఫలమే యందఁగ నిచ్చ యున్నయెడ నీ పాండిత్యమున్ తీనిముం
గలఁ జూపం జనఁగావలెం బిదప నీకవ్యగ్రణీవ్యగ్రతల్
తల యెత్తం గమకింప, వెత్తునెడఁ దదార్థరంబు వారించు ని
గ్గులు నీ నేరని వొక్కొ ! తాతకును దగ్గుల్ నేర్పఁగా నేటికిన్.

కా. ఇంకన్ గ్రొత్తనృపాలురం గనియెదే ! యీ, వెన్ని యేండ్లయ్యె రా
జాంకం డాత్మకురు ప్రభుం డిడిన మాన్యం లింతకుం బుచ్చుకో
నుంకింపన్ మది లేనివాడ సెవతో యుద్వేగులై వోటి గా
టింకన్ గోనినపట్టికోతలకు నీ వేలాగు లక్షించితో.

కా. మొనగాఁ దొక్కరుఁ డాజుమానములు సామం జేసి మార్మూలఁ బం
బినభీషెంపున డాగియున్న ముసలాపెం బోరికిం జీరులా
గునఁ గూపస్థితదర్దరప్రళఁదుర్గోష్ఠీవిరావార్భటి
జనితాహంకృతి కాడిచై వెనఁగు కేచందంబు నీ బోటికిన్.

కా. “ఏదో వ న్ననినాడు గాన సభ కి కేలేంతురా!” యంచు వి
ద్యాదక్షుండు వచించుఁగా, కిరరు లాతం దెవ్వఁడో, వాని వి
ద్యాదర్పం బది యెట్టిదో, యెఱిగి యేలా వత్తు! కేలా యనం
తాదారుం డిది యిచ్చగించు? నిజవిద్యత్సారసంవేదియై.

మ. ఉరువేగస్ఫురణాగపాటనబటువోవహినీవార్షరీ
పరిణాహరభటిపటాత్కృతులకున్ బ్రభృష్టసారంబులౌ
తరువండంబులు నిల్చెనేని భవదుద్యద్వాగ్ధృరాసారపు
వృరకోలాహలముల్ సహింపఁ గలుగున్ గాకవ్యహంకారముల్.

చ. కలదుగదా! యశోధన, మఖండు లనేకులు మిత్రులున్నవా
రెలమిఁ గవిత్వరాజ్యరమ నేలుచు నుంటివి మున్నెటైన ని
శ్చలగతి నుండ కేమిటి కసారులతోఁ గలహమ్ము, లక్కటా!
తేలియవె “వృద్ధనారులు పతివ్రత”లంచు వచించు న్యాయముల్.

కా. ఉండుం గావుత కిష్కుఁ డొక్కరుఁడు మాయోపాయమిథ్యావచో
ఖండప్రాధవకాలి నిష్టులకృతఘ్న త్యాససంధాయవా
క్చాండుం డాతని సాదునేయు టది నీశక్యంబె? నీ ముంద రా
తండ్రిట్టల్ నిలుచున్ సభాస్థలిని? గాతర్యంబు బాధింపదే? 152

ఉ. లేజ మెఱుంగలేని యొక ధీరవిచారుఁడు సారెకున్ మహా
రాజును “మాల” యంచుఁ దన గామములలోఁ దన వంటయింటిలో
భాజనముల్ వినన్ బలుకుఁ, బ్రాజ్ఞుఁడు దానిని లెక్కనేయునే?
యేజనుఁడేనిఁ జెప్పిన మఱేటికి ధాటి వరాటకోటిపై.

కా. “ఊరున్ చేరును లేక యొక్కయెడ నెట్లో యెట్టులో యున్న యా
ధీరమృత్యుల పేరు పైకి నితఁడే తెచ్చెన్, వినిర్జించుఁగా
కారంభింపక మున్న వెన్ని డెడి విద్యాభీరులన్ వైరులన్
బాటుంబోతులఁ డోలి లాభమ, యశంబా?” యందుగ నిన్నున్ జనుల్.

ఉ. దగ్గఱవారికిం దెలియుఁ దత్త్వము; మారపువార “లిద్దురున్
దగ్గరు తుల్యుతే” యనియుఁ “దగ్గిన నించుకమాత్రమే”యటం
చెగ్గులు చెప్పికొందు రిది యేటికి మానఁగదయ్య; వారి యా
వగ్గులు లోకమే యెఱుంగవచ్చుఁ గ్రమమ్ముగ నాఁడునాఁటికి.

కా. “మొట్టో మే మనలే దసత్య” మను నమ్మొట్టన్ వినన్ రాద! యీ
చిట్టుంబుట్టు లిఁకేల? చేసియును “నేఁ జేయంగలే” దన్నచో

నట్టానందగు దోసమైన సుందరిం పొనకళక మ్మందు రీ
నెట్టిన్ మానగదయ్య ! కాకవిగజోర్వీజాతధుంధూనిలా !

మ. అపధానం బన నెట్టిదో యెఱుంగరం చవ్యానికిం బెట్టు శే
శ్య విశేషించి వచించు “ధారణము లేనేలేద”టం చందు, వా
రివచోగుంఫమె సాక్ష్యమిచ్చు, “నివివో వృత్తమ్ములిం” దంచు న
య్యవధానమ్ములె చెప్పు, నే యెఱుంగ రీ వ్యాపార మాచం దగున్.

ఉ. ఆసభః జాచి రెందలు మహాత్ములు వందలు నొక్కపెట్టెగాఁ
‘గానరకూసరయ్యో’ నని కాని వచించరు మేలి మాట; నీ
కీను జనించుఁతాక, జగ మేటి కనూయ వహించెనో ! రసా
భాసము గాకయున్న నొక పద్యము నొక్కరుఁడేని యిచ్చెనే !

*కా. శాంతింపంగదవోయి ! దుస్సలతనూజాతుండు మున్ గీర్తి వి
కాంతిం దా విని యేమిచేసె ? గురువీరవాగ్రతముం గాంచుపై
గంతుల్ మానఁడె యుత్తరుం ! డకట, కంగారైన యవ్వారిపైఁ
గంతుద్వేషిశిరస్సరద్వరధురీకల్లోలముల్ నించెదే !

† కా. వీకన్ దమ్మును గోకిలమ్ములుగ నుర్విం బొల్పు విద్వాంసులన్
గాకుల్లా, ఒకముల్ గ, గప్పలుగఁ, నొక శ్రేణిగాఁ జెప్పు ని

*కా. “శాంతింపంగదవోయి” యంచు గడు హత్సల్యంబు పెంపార మీ
యంతశాంతి వచించెగాక ; కలరే ! ద్యావాపుష్యంతరా
శాంతవ్యాపకనుప్రసిద్ధగురుశిష్యవ్యాయవిచ్ఛేదివా
గంతెవాసికృతాపరాసహనవ్యాపార పారాయణుల్.

మ. గురుధిక్కారణకారణం బయిన మహోపాగ్ని కీ కర్తృణాం
కురముల్ చాలిన యింధనంబు లగునొక్కో ! దాని నార్చన్ ఘనుల్
దొరకో నేటికిఁ ! దోడుగా నితరులం దోరించుచో నాడు కా
తరులం బ్రోవఁగ మీ ఘనప్రకృతిచే దచ్చాంతి చేయందగు.

సో॥ యః కశ్చి త్త్రసరేణు రల్పధిషణః కామం కృతఘ్నో రతేత్
కిం లేతేతి పరిత్యజంతు కరుణాపంతో భవంతోఽధునా
నిందా మా స్పృహపాతిన స్పృహతే సవ్యాకృతివ్యాకృతి
ప్రజ్ఞాపథితసాహితీనుకూలా నర్వంకష స్మృతతి.

తి॥కా॥

† తే. గీ. కాకి తోడేలు జక్కవ కప్ప గొంగ
లార ! శేల్మోడ్చి మి మ్మిదె యడిగిగా నెద

రీతితో బంధుగు లోజగూర్చు గుడువులో భీ మాన్వగాలేరో! యీ
యాకంపంబు యెవరి? నిన్నోగబడిరాజు హరి గారామునన్ ?

క. ఏల పిక మృత్యులతో
బోలనివాడమ్మ! లుబుసుపోకకు నీకీ
బాలకవు లేడ దొరకిరి!
చాలు జాలింపు మీ విచారణ లింకక.

క. “పనిలేని నాపితుడు పి
ల్లనిగొటిగె” నటన్నరీతి లేకులతో బో
రొనరించి మెచ్చు గొందువో!
జను లెఱుంగరె యెవరి శక్తిసామర్థ్యంబులో!

చ. ఎఱిగినవార లేని నృపు లీ వొనరించిన పద్మమల్ చెవికొ
జొరఁబడుమీద నీ మొగముఁ జాడక యేగతి మిన్నకుండ్రు! మం
తిరి తిరి వెట్టుఁగాక, కులదేవత వల్లనగాక, లేక వొం
దరపను లుండుఁగాక, రసతత్పరుఁ డాగునె యిట్టిపట్టునక!

క. నాకే ప్రభుత్వ ముండిన
నీకవితాధారఁ జూచి నీ వొకచో నా
వాకిటికి రాకయుండిన
నీ కడ కేలేంచి కోరనే నీరాకక!

184

తే. గీ. పాండవోద్యోగమునకుఁదోడ్పడు చుటన్నఁ
దీర దన్నట్టివాడ వీభీరుకలహ
మునకు నేలాటి ధారను ముంచియెత్తి
తంపు మిఁకనైన నేఁ జెప్పమన్న కవిత.

185

ఉ. “జీలుగు బెండ్లు మీ” రని వచింపక పూర్వమె “జీల్గుబెండ్లమే
జీలుగుబెండ్లమే” యనుచు సిద్ధపడందగు బుద్ధిమంతులకొ
బోలునె నీ వెమర్కొనఁగ! బుద్ధులు కర్మముఁ బట్టి పోవుఁగా
కేల యెదుర్కొనం గడఁగి రిట్టి ప్రబుద్ధులు నిన్ను శ్రీపతి!

గలకలము మాని విననిండు చలుకుమండెఁ

గండుఁగోయిల వీనులపండువులుగఁ (కవిత 2వ సంచిక చూ.)

నీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పేరులఁబట్టి తమపేరు లొనఁగూర్చు దలఁపవలయు
వారి కబ్బములఁజొప్పడు పద్యముఁ పాదములను దస్కరణంబునలుపవలయు
నుష్టపత్తిరి లేనియప్పు డవ్వారి శిష్యపశిష్యులపోల్కె నుండవలయు
నేకణంబులూ సంగ్రహించి యామై గృతఘ్నుతకత్తిఁగోకిలల్ గాఁగవలయు

లే. గీ. మీఁదఁ దిరుపతి నెదిరించి “మెమ్మెమే” య
టంచు “దెంకాయ పిచ్చికొం” డనగవలయు
నంచు దైవంబు నొసట వ్రాసుంగఁబోలు
లేక యుండినఁ గలనె యీ లేకివనులు.

* ఉ. కాకము నేనఁ టాయన పికం బఁట ! తాను గృతఘ్నుఁ డౌట కీ
కోకిల నేర్చె నంట ! వెటిగొల్లు మేకలఁ బట్టి నేర్చుకో
లే కెటు పోయికో మిథునలీలలు ! దుష్పథ మాన రాదుగా
కే కుటిలంపుజంతువులూ యేరికి నేర్చవు దుష్ప్రవర్తనల్ !

* కాకమా ! నీవు నల్లనిదానవు. నీ కంఠస్థుని కర్ణకతోరము. కావున
నిన్నెవ్వఁడు గనుఁగొనఁడు. సుఖమున దుఃఖమున, సంపదయందు నాపద
యందు, వసంతమున వర్షఋతువున, నొకప్పుడననేల ? ఎల్ల వేళలయందు
నుండువు. నిన్నెవ్వరు గనుఁగొనకుండుట కిదియొక మూలకారణము.....
అన్నా ! నీ నట్టి యనాదరమునకు నట్టి నిగ్రహమునకును భాజనమైతివా?
అయ్యో ! ఛగవంతుఁడు సృష్టికర్త నిన్నిల్లెలచేసెను ? నీవును నల్లని
దానవే. కోయిలయు నల్లనిదే. నీవును గూయుచున్నావు. అదియును
గూయుచున్నది. మీ రిరువురు గాయకులే మఱియొక విశేషమేమన—కోయిల
యాదరణీయ మయ్యెను, నీవు గర్వణీయమ నైతివి. దీని తేమి కారణము ? అది
సమయోచితముగ గానము సేయుచున్నది. నీ పట్లు చేయవు. కోయిల వసంతా
రంభమున మృదుమలయానిలవా్యవర్తితం బగు రసాలపల్లవము చెంత సభవసించి
యభినవజ్యోత్స్న సముద్భాసమానంబు లగు దిగంతముల ముఖరితములఁ జేయ
నా ధ్వని నాలకించి జగ మెల్ల మిగుల మోహించును.నీవు మాత్రము
నీ ప్రాగల్భ్యమును సమయానుగుణముగఁ జూపించుటలేదు. దానివలె నుత్తరం
గిత మగు స్వరలహరిచే నీ జగమును వ్యామోహ పెట్టుటయు లేదు.
కావుననే నిన్నెవ్వరును బేర్చిమింపదు. నీ గానతత్వము నెఱుంగ నెవ్వరును
బ్రతుత్పింపదు. ఎల్ల యవ్వఁడు వినుచున్న నీగానము నెవ్వరును వినదు. కావున
నీ యన్నమును దిని పెఱిగిన వరపుష్పము సమయానుగుణముగ నొనరించి జయము

ఉ. “ బాబుకుఁ బెండ్లి యయ్యె నని బాలుఁడు సంతసమందఁగాని మే
కై బహిష్కర్తు చెట్ట సవతమ్మ ఘటించు తెలుంగఁ డయ్యె!” నా!
రా, బధిరత్వ! మేకు చికమైతిఁగదా ! యని యుద్వేగఁగాని యీ
కా బకపుంగవీశ్వరుఁ డెసంగు కృతఘ్నులఁ జూడఁబోఁడహో.

మ. అనుకొన్నకొ చిక మానె కాకి ? శునకం బావనె ? యానేగజం
బెనుఁబో ? తానొకొ పిల్ల పెద్దపులి ? యా యీ జంతునిష్ఠంబు సు

నొందె ననియు నీవు నమయాచమయములను లోకమర్యాదను దెలియనిదానవై
నిజస్వభావమునే యవలంబించి పరాజయము నొందితివనియుఁ దెప్పచున్నా
ము. ఈ ప్రళంఛమునను మీ వంటివారెవరైనను గలరు. తఱచుగ వారిలోఁ
జాలమంది కోయిలవంటి వారలే. తఱచుగఁ గోయిలవంటివారికే మిగుల శ్రేయము.
ఎల్లప్పుడు నేకస్వరంబున నీవలె గానము చేయువారలు పరిశృతము నొకప్పు
దును జయింపలేరు. ఓ వాయుసకులతిలకమా ! ఈ భువనమున నందఱును జయించి
వానమాకత్వము నొందుటకును నేర్చున గమనెల్ల వ్యామోహ పెట్టుటకును
నీవు కోరుచుండువేని ననుమానుగుణముగఁ బ్రాగల్భ్యమును జూప నశ్యసించువు.
చిరకాలోపనతంబున నీరాగమును బరిత్యజించి మంజులముగ గానముఁ జేయఁ
బ్రయత్నించుము. అవునుగాని, నీ పిల్లు చేయ శక్తిలేదు. ఏలన నీవు కాకమవు,
కోయిలవుగావు. కాఫన నో కాకనా ! నీ నెన్నటికఁ గోయిలవు కాకుము.
..... నీ వన్ని విధములఁ గోయిలకుఁ దినతల్లివంటిదాన వైతివి. యుక్తవ
యసు వచ్చురఱకుఁ దినతల్లిచే సాదరముగఁ దెంపఁబడి సుఖముగ నున్నవార
లయ్యఁ దిదపఁ దల్లిదండ్రులను నిందింప వెనుదీయనికొంపియు నెవ్వరాగితిలకవలెఁ
గోయిలయు నీయెడఁ గృతజ్ఞతను వహించుటలేదు. నానాప్రదేశము
లనుండి యొక్కొక్క తృణమును సంఘించి యొక చిన్నగూడు కట్టుకొని
యా గూటిలోనే కోయిలపిల్లను పెట్టుకొని గృహస్థనర్తకులఁ బరిపాలించుచుం
టివి ... జగము నిజముగ బాహ్యదంబులములచే మోసపోవుచున్నది. నీ స్వత
స్సిద్ధములైన యాదార్యాది సద్గుణములను దిగ్గరగఁ దాళలేయానుగుణముగ గాన
ముచేసితివేని యప్పుడు నీవును బ్రసిద్ధిఁ జెందుచువు. ఇది నీకు సాధింప నలవి
గాదు. అన్నా ! నీవు వచ్చి మాయంటిమంగిట నెండి యున్న
మామిడికొమ్మపై గూరుచుండి తడిసిన తెక్కులను ఒటపట గులుపుకొనుచు
యథావ్రతకారముగనే కూయుము. మేమును నిన్ను బహుమానింతుము.. (కవిత)

స్వసముక్త కుద్ధియు ధీరతాగరిమయుఁ జందాలిచందత్వముఁ
దన కేలాగు ఘటించు ? వర్ణసమత్తఁ దత్తద్గతుల్ గల్గునే!

సీ. కాకకోకిలముల పోకలం బట్టి యెవ్వఁడు, దేశికునితో వైర మూను ?
మేకపోతులఁ జూచి వేల్చునీతి యటంచు నెవ్వఁడు, తల్లితో నవులఁడు ?
నాలమందలఁ జూచి యా ఓ! యిదియంచు భక్షించు నెవ్వఁడు పచ్చికనవు ?
తురకవిడ్డలఁజూచి సరియంచు నెవ్వఁడు పినతండ్రి కొమిరెలఁబెండ్లియాడు ?

లే. గీ. పక్షులంబట్టి పశువులఁ బట్టి యితర
మనుజులం బట్టి నీతులు మనకుఁ గొన్ని
గలవు నేర్వంగ నివి కావు కావు కావు
పిల్లకాకి యెఱుంగునే వింటిచెబ్బ!

ఉ. కాకి గురూత్తముండును చికంబును శిష్యుఁడు నాట కేసుని
శ్రీ కథమో, విచారణము నేయఁ గృతఘ్నుల యొందు చక్క నే
తొ కనరాదు హేతువు; పరీక్ష యొనర్చ నవశ్రుతిస్వరూ
పామలగాత్రముల్ గలవె యక్కట, కోకిల లెక్కఁజేసియున్ !

క. “కోకిలము కృతఘ్నుత్వము
కాకియొడంజూపె” నంచుఁ గాకవి చెప్పె
గాక, యది యెట్లు సరిపడు
నీ కల్పన నమ్మతింతురె నుకపింద్రుల్ !

173

లే. గీ. కాకి నామరూపములు గలుగఁజేసి
కోకిలమును బోషించుఁ గొన్ని నాళ్లు
అంత తొక్కలువచ్చులై నవలె కేసు
సంతమాతఁగి గృతఘ్ను మెల్లను చికము ?

క. మతిమాలిన మా టిది “తు
ష్టతు దుష్ట” యన్న నీతి సంగీకారం
బతికించుకొంద మన్నను
బ్రతిపక్షికి లెశమేని ఫల మున్నదియే ?

174

క. ఇది “సహృదయ” యను పత్రిక
బొదలెడునది యనిన వారు బుద్ధిగలిగి చూ
డఁదగవె, “ఎను బోలినన
యది” యనఁ గట్టుమని చెప్పనగునే దూడక ?

పీ. కల్లుద్రావుదురొక్కో! కలఁడల్ల బలరాముఁడనియొంచియొక్క రేనలఘుమతులు
జూదమాడుదురొక్కో నూరు లేరేని ధర్మాత్మజాతుండు దృష్టాంత మనుచు
తల్లిఁజంపుదురొక్కో! తగ వేసి యెసరేని బరకురాముండున్నవాఁ డటంచు
కుక్కమాంసము తిందురొక్కో! విద్యామిత్రముగూని యున్నవాఁడని తలంచి

తే. గీ. ఉత్తమగుణంబు నేర్పుకో నొప్పుఁగాక
యథమగుణమున కకట ! దృష్టాంతమేల ?
గోకిలము గాఁగఁ జక్కని గొంతు పలయుఁ
గాని కృతమును మఱచుటగాదు నూనె!

చ. మన మొనరించునట్టి పని మాన్యుఁడుమం బొనరించుఁగాక ; యా
తనికి యశంబు దెచ్చినది తత్కృతియో, మఱియొక్కటో ? యెఱిం
గిన నరుఁడేనిఁ దా నొక యకించనకార్యము సల్పియుకొనిద
ర్శనముగ వాతనిం గొనఁడు; సారి మసాగు లెఱుంగ నేర్తురే!

పీ. కొండెగాండ్రంద ఊదండగాయకపరేణ్యుఁడు నారదునికీర్తి నొందఁ బోరు
కొంప లంటించు దుర్గుణరాసులెల్ల శ్రీ యాంజనేయులసాటి నందఁ బోరు
పరభార్యలనుగూడు దురితాత్ములెల్ల దేవేంద్రులొనామ్యమ్ము నెనయఁబోరు
అన్మతమ్ములాడు నీచాచారులెల్ల సాక్షాద్ధర్మరాజులై గ్రాలఁ బోరు

తే. గీ. ఒరు లొనర్చిన మేలును మఱచి “తిన్న
యింటి వాసాలు లెక్కించు” దంటలెల్లఁ
గోటిజన్మమ్ములకునైనఁ గోకిలములు
గారునూ ! కాకవిద్విపగర్వహరి !

ఉ. కోరుటఁవార లప్పు నొగి గూబలు నల్పి పనులుచేతు, రె
వ్వారు కృతఘ్నులై ప్రి గురువర్యుని గాకముమీఁదఁ జెట్టి య
వ్వారిఁగఁ జెట్టి తాము పికవైఖరి గంటిమటన్న తృప్తిఁ జె
న్నారుదు? రట్టివారి కెవ రయ్యెవరయ్య జగాన కేక్షకుల్ !

క. “గురుఁడను నే”నన “మీరా !
త్వరపడి మా బాబటంచు భావించితి నీ
సాగవాటు నైఁపుఁ” డను ధీ
పరు ! ప్లును గలరుమా ! పృపంచకమందుకొ.

క. “వంటింట నిట్టికృతి తగ”
దంటకు నొక్కొంత కొంకి “యా నిది తులసి

మంటప మనుకొంటి" ననెడి.

- దంట లిపుడుఁ గలరునూ ! శతమ్ములు వేలుకా.

ఉ. ఉండఁగ నిమ్మ వారిక మహాదయమందము గాక యింత్రబ
సృష్టిండము మోయనట్టి పరమాత్ముడు వారిని మోయలేడె ! త
కుండిన నిట్టిసృష్టి కటు లాపైడి ? దేవునిదృష్టి లేటిపై
నుండెడునట్ల తేలువయి నుండు నఖిండుని కేటిభేదముల్ !

క. లేటి యితరకీటమ్ముల
మాటికిఁ దనయొద్దఁ జేర్చి మంత్రించుచు నా
నాటికి నాత్మాభేదము
నాటించుకా దేలు వీలువడఁ బడఁ గుట్టుకా.

ఉ. ఎందుల కీవివాద ? మిది యెవ్వరులేర్తు రరణ్యరొదినం,
బందళికిఁ భవత్కవితయందలసారి మెఱుంగవచ్చె, వా
రిందుల కుత్తరం బిడుట యెట్లు ఘటించెడి ? ని న్నెదుర్చు శ
క్తిం దమ రెడ నుండి కొనితెత్తురు ? చిత్తరు వేమి చేసెడికా !

మ. మనలకా జాడయ మాట లాడ లెపుడుకా "మద్యేకికుల్ పి" రటం
చనువా రెంటు లేరు ! నాటిపయి రోసువేళముకా జాపితే
"యన్మత మ్రాడి" రటంచు ? నీతని యనత్యం బట్టులే నైపు మె
ష్టనికి న్నప్తము దీన నానా గుఱుతింపకా లేరె లోకుల్, నఖా ! 185

మ. మనశిష్యుం డనినంత వేమి యగు ! సన్మాన్యిల్ ప్రశంసించ ధీ
శినియై పొచ్చెము లేని యాకుకవియై కష్టపథానమ్ములకా
ఘనరావాలెవెచ్చు లేని కుహనాకల్ప ప్రవృత్తుండు, శి
ష్యునియజ్ఞాము దేశికా ఒడు నొనర్చుం గాదె కర్వత్కమ్ !

చ. చరలక్షణార్థచంద్రుని పరిశంసయు లేదొక పట్ల, నట్టు
క్కరములు గల్గు పదైము నొకండును దా శిఖయించి నట్ట దా
ధరణిపునన్ని ధానమునఁ దాఁ బరియించిన దేని ? చూపికా
గురువులకెల్ల నయ్యది యొకొండె నివేదనయై చెలంగుతకా.

ఉ. నే నొకచర్లబ్రహ్మయ మనీషినె కేర్పొనినాడె నంట ! తా
నా నియతకా ఒకంచెనంట ! యట్టిప్రధాన గరుండు వీడె యాఁ
గాని కిలాకొండ్రుఁ దెటు గాఁదిగుఁ ? ద ప్పొనరించి యింక న
ద్రాని సమర్థసమ్మనకుఁ దాఁ ఒడుపాటు లెవం దెఱుంగఁదో.

సీ. రఘువంశము భుజంగ రాధుడుసన్నిధి నింపుమీఱఁగఁ బరియించినాఁడ
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికవీంద్రుకడ నైదు మాసములఁ జూచుకొని చేసివాఁడ
కాజులూరను నూరఁగామసోములయొద్ద నొక మూఁడుమాసమ్ము లున్నవాఁడ
చామర్లకోటలోఁ జదివితీ రాఘవాచార్యుసన్నిధిని మాసత్రయమ్ము

† లే. గీ. పై పదంతార్య మూలముపడితు లిరు
వుడును మూఁడుమాసమ్ములు గురువులైరి
పిదప శ్రీబ్రహ్మయమనీసి పేరు దెచ్చు
గురుఁడు నాకయ్యొక దన కట్టిగురుఁడ నేను.

లే. గీ. “ఎవఁడు వెట్టిముండాకొడు కీనమన్ను
వాని”దన “నేనె” యని చెప్పువానిరీతి
నాకుఁ జేకూరి నందుకు నవ్వఁ జూకు
మయ్య ! యేనాటి కేమానో యరయఁగలమె.

క. శ్రీకరము భాగవత మే
నాకృతికిఁ గృతి యొసంగ, నది కాదని నా
కీకవి కాకవ్యాసము
“కైకాసు” మని కృతి యొసంగఁ గడుభక్తిమెయిన్. 191

లే. గీ. మధునపంతుల మారయబుధునియొద్దఁ
జదివె ముందట, నామీఁదఁ జర్చకులజు
నొద్దఁ బరియించె, చిదప నాయొద్దఁ జదివి
కోకిలం బయ్యె; నింకొక్క గురు నెఱుంగడు.

కా. ఓ, నా, మా, లను జెప్పు నొక్కగురుఁ, డింకొక్కండు దా నత్తర
జ్ఞానం బించుక పృథి నేయుఁ, బయి కాస్త్రం బింక నొక్కండు రాఁ
గా నేర్పున్, గురుమాతృలిల్ల నమస్కారార్హులే యైన, వి
జ్ఞానం బబ్బినచోటు ప్రప్రథమవ క్తవ్యంబు శ్రేయోర్ధికిన్.

* చ. కను మిది నన్నుఁగూర్చి “కవిగండఁ” డటంచు నొకంటఁ బద్యమున్
మును రచించి యిప్పుడది ముద్రణమందునఁ ద్రొసివేసి రీ
ఘనమతు, లంతమాత్రమున గండర గండఁడఁ గాకపోతినో
మును పెట్టులైతి నో ! యివియపో మనకోకిలజన్మ యోజనల్.

† గురుపరంపరను దెల్పు పద్యములు తుది పుటలోఁ జూడఁదగు.

* “.....చెనుక వీరు యానాంలొ కతావధాన మొనర్చినప్పుడు తమ

క. కోడియూ గుంపటి లే శే

“జూడం దలవాటు నన్ను” సామెతగా వీ

రాడినమాట నశించిన

గాడే గండండు వీడు కాఁ దగియున్నా.

చ. తినునెడ రాయి రాగఁ గసి దీఱగ నైష్టవుఁ డిట్టివాఁడె లిం
గనిగ భ్రమించి తాఁ గొటికె “గట్టని” నెట్టనఁ బండ్లు వోయెఁ బే
గొని యది ముద్రణంబునను గూర్చనియంతన పోయెనొక్కా! వ్రా
సినజను లుండరే? యది నశించెనె! వారిని వారు వ్రాసెరే!

క. పంచాంగములు చించి “న

శించె” జక్క” లను గణక శేఖరులకు వీ

రెంచగ నన్నలా, తమ్ములా!

కించిత్సంబంధ మున్నకిరీయఁ జూపటై.

197

సీ. చామర్లకోట ప్రేమనువద్ద జరిగిన చిత్రమ్మ వినుమయ్య! చెలిమికాడ
అల పురాణపు నెంకటప్పయ్య రావుబహదరుగారును వారి యనుజుడైన
నాగభూషణముగా ర్నా కటఁ బొడకట్టి రివ్వారిలో మాటలాడునప్పు
డీకోకిలయు నెంటనే యుండె నవ్వారి లడిగి “నీతం డెన్న” ననుచునన్ను

తే. గీ. నే వచించితి “రావుసూర్యేందుశతన

ధాను” లని, తా వచించె నీతండు “వీరి

సహాయములేనిదే వారేమియుఁ జేయలేక పోయినను ననేక దృష్టాంతములచే
నొక వ్యాస మేపత్రికకైన వ్రాసి ప్రకటించుటకు నా కనేక దినములనుండి
యభిలాష కలదు.....”

16—3—1911, పండ్లెడ్డు రెడ్డినాయుడు.

“.....అపద్యము ఒకప్పుడు నెం॥ ౯౧॥ గారి మీఁద చెప్పినామని
చదివెరిగాని నాకు కంఠపాఠముకాదు. ధారణకు చెచ్చికొని యిందువ్రాసితే,
నాల్గవపాదము నాకు విశ్రమస్థానమునుండి జ్ఞాపకము చాలదు.....యింత
వరకు ‘మాకు శతావధాన మనమాన’ అని కొంత జ్ఞాపకము.” నెం॥ సు॥ రా॥

ఉ. ప్రాకట సత్కవిత్వ పరిపాటిని మేటిసభాంతరమ్ములకా
వీక శతావధానములు వేనకు వే లొనరించి యందు ము
క్కాకలు దీరినట్టి కవిగండండు వేంకటకాస్త్రియుండఁగా
(మాకవధానపుంగృతికి మానసమందుఁ దలంక నేటికి)

“శిష్యుడనె” యంచు సభలోనఁ జెప్ప కప్పు
డేల చెప్పంగవలయునో యెఱుంగరాదు.

క. అనాఁడే కననయ్య నయ్యెడల విద్యాదక్షుఁడౌ కేరి కా
శీనాధాఖ్యబుధేంద్రుఁ ; డయ్యనఘతో శిష్యత్వమున్ బెల్పె నీ
జానపాఠ్యపకాలి, రాజసభలో మన్నామనంబంధ మెం
డేనికొ నుంఠ వచింపఁ బాపమయి య డ్దేలాగు గాకుండెనో !

ఉ. ఇంతకు నాల్గరోజలయి యే నితఁ డుండెడి యూరికేగి “నా
చెంతఁ బఠించి రాజసభఁ జెప్ప, వొకుత్తర మేని వ్రాయ వే
వెంత యి” దన్నఁ గోకిలయు వెల్వెలఁ బోవుచు “నారికేళపుం
జెంతకు గడ్డికై చనుట” చెప్పెడి సామెత మత్తరం బిడెక.

తే. గీ. రాజసభలోన నల్లచర్లకులచంద్రు
శిష్యుఁ డగుఁగాక యీతండు చింతలేదు
పిదప నొకయుత్తరము వ్రాసి ముదము గూర్చు
పాటి విద్యయు నానల్లఁ బడయుఁ డోటు ?

201

ఉ. ”సత్కులమందుఁ బుట్టితివి సత్కువి వెంకటశాస్త్రిఁ గొల్చి యీ
సత్కువనంబు నేర్పితివి చాలుఁ గృతఘ్నులఁ గాంచనేల, యా
పత్కర”మంచుఁ జెప్పితివి బాగునకై మదిఁ గోరి; దానిచే
మత్కుటమయ్యె నాతని మహోద్ధతి నీ విఁక నేమి చేసెనో !

ఉ. అర్భకులంచుఁ దమ్ము మది నారసితంట ! యెటుల్ ఘటించు నా
దుర్భరమైన మీసములు దొడ్డది గడ్డము నొడ్డు పొడ్డు పై
నర్భకు లొక్క మూగు,రెవ రాడుదు రర్భకులంచుఁ దమ్ము! మా
నిర్భయనిస్త్రుపత్వములు నీ కెటు మాన్పఁగవచ్చు శ్రీవతి.

చ. గురుధనమే హరించి తనుకొందము దానికి నెన్నిరెట్టులో
యరువగు దేవిభాగవత ముత్తమగ్రంథ మొసంగి దేశికా
పరమున కాలవాలమయి తత్కరుణకొ సిరి గల్గి నందన
స్ఫరణ మెల్ల నొప్పెదపు పో ! యదివేకవివాద మేటికిక.

చ. ఇది తగునే యటంచుఁ దను నీ విపు డంటి, విఁ కొక్క రెవ్వరో
మది గలవారు నీవలెనె మంచిది గాదని మందలించుచో
నెదియొ యొకండు నింద పయి నెట్టులా పొల్చి కృతఘ్నులన్ వెలా
ర్పఁ దలఁచునొక్కొ! యెంతటి యపాయము నేర్చెను శిష్యుఁ డదిక !

ఉ. పత్రికలందు, బాలుర యపత్రపలేమిగుటించి క్లాఘ్యచా
రిత్రులు న్యాయవేదు “లరకే! యిది యెక్కడిపాప” మంచు స
ర్వత్ర హితమృత బేగ్గొనుచు వచ్చిరి, వారలఁగూడ నిట్టులే
ఛాతు “లపాత్రు” లం యవగఁ జాలఁ బ్రయత్న మొనర్తురోకదే.

కా. ఇచ్చామాత్రమునకే బ్రబంధముల వెన్నేనికే రసారామపుం
గుచ్చమ్ముల బలె సృష్టి నేయు నిను నెగుల్ బల్కుఁగా కీతఁ డ
స్మచ్చాభీయుఁడె కాక బందుగుఁడు మచ్చాత్రుండు గాకుండుఁగా
కచ్చమ్మైన కొలమ్మువాఁ డితని నాకై నీవు నైరింపవే.

క. నీ వెంత కాల దగ్గివైన

మావాఁ డతి కాంతమూర్తి మాటాడఁడు లో

నేవో చాటుగ ననుకొను

చే వానికి మాన్పవచ్చు, నెందుకుఁ జర్చల్ ?

208

కా. ‘చూడంబాలని’ మాట సత్యమె, యెటుల్ చూడంగనా! శిష్యుఁడౌ
వాఁ డీతిఁ గృతఃకుంఁ డౌటయుఁ, బరిభ్రష్టవచాన కీర్యా
పీఠుం డౌటయుఁ, శేతఁగాని కవితక బెంపెది యల్లంతఁబో
కేఁడుక లేఁ డని విజ్ఞప్తిఁగి తుద కిట్లపాటు నైకొంటయుక.

కా. ‘చూడంబాలని’ మాట సత్యమె, యెటుల్ చూడంగనా! పట్టి యా
యాడంబంటులు, కుంటి స్రుడ్డికవిత్వ, హేయాహిహేయమ్ములౌ
చూడల్, మాడని పోఁడుముల్, విలుగులుక, దుర్వారగగోచ్చతల్,
త్రాడుక బొంగ్రము లేని యాటమడుకుల్, తక్వేతరాలాపముల్.

కా. ‘చూడంబాలని’ మాట సత్యమె, కుశిష్యుక గర్హునిక దుష్టయుం
జాడంబాలెనె భార్గవుం, పిల పసివూండు న్నిమిక శిష్యునిం
జాడంబాలెనె సాపరాధు! ననయుక శుక్రండు పక్రాశయుం
జాడంబాలెనె రావణుక! వినఁజొకో శుద్ధాత్ములౌ పూర్వులక !

కా. ‘చూడంబాలని’ మాటయే నిజము, శిష్యుండైన రంగార్యుఁడీ
జాడం. జాపగ దండిభట్టకులభాస్వజ్ఞోత్థి, భాష్యంతవి
చ్చూడాంకృతి, విశ్వనాథబుధుఁ డీసుం బెంపి యంతేవన
చ్చూడాభారము వాపకే విడిచెనె, నూరుల్ ప్రశంసింతురే !

కా. “చూడంబాలక” యంట కథ మీది, శిష్యుఁ డొక్కఁడం దాత్మకుం
బీడం గొల్పు కృతఃకులభాధరమునైఁ బేకొంద నుంకింప కా

బాడం గొంత యెఱింగి లోకులకుఁ దత్సత్త్వంబు సత్యంబునం
గూడం దెల్పి యథార్థహర్షమునకుం గొంపోవ యత్నించుటే.

క. 'కుండలలోఁ బాండిత్యము

దండిగఁ గలవార' డటంచుఁ దను గురుపుత్రుగ్

దుండగమున విందించిన

పండితు లవ్వారి కుండవలదే తెగువల్.

214

మ. యతియుక్త బ్రాసయుఁ గూర్చుమాత్రఁ గవియే! యామాత్రపుండర్వి యీ
క్షితి "యంబ్రహ్మల" కుండ దెందటికి! వాసిక్ మీసముల్ దువ్వి యే
ప్రతిసన్ దా నొసరించు దాని సభ నిల్పించాలు నెవ్వోడు, ని
ష్ప్రతిముండారఁడు; నోటివాడుకిఁక "యంబ్రహ్మల్" మహాపండితుల్.

*మ. ఎఱుంగ్ బాలరు బుద్ధిమంతు లిసిరో! "యింటింటి పూజారు" లం
చఱవంజొత్తురు విజ్ఞులుంబలెనె, యాహాహార! బాణుక్ యశ
స్కరు సేమంచుఁ దినుభవుండు వొగడెక్ గాదంబరీకావ్యముక్
సరిగార గన్నులు రెండు విప్పి కని చర్చక్ జేయ విస్పష్టమా.

ఉ. ఒక్కఁడు శిష్యుఁ, డింక నొకఁడో పరికింపఁ బ్రశిష్యుఁ డయ్యె, నీ
ప్రక్కకుఁజూడ నీవు సహపాఠివి, మూగురి మందలింపఁగా
హ కొక్కయింత వాకుఁగల; దైనను లాభములేదు. వారు చె
ట్టెక్కిరి కోకిలమ్మలయి; యిక్కరన న్నిను మందలించితిక్.

చ. ఇది విని యేరిశిష్యుఁడును నిట్టి కృతఘ్నుత చూపకుండుఁ గా;
కదియును గల్గెనేని గురుఁ డాచతురుక్ త్నమియింప కుండుఁగా;
కదిరిని దమ్ముఁ దా మెఱింగియే చరియింతునుగాక యేరు; స
త్పదము దొరంగియుక్ మరల దారికి వత్తురుగాక యుత్తముల్. 218

* శ్లో॥ ఆర్యం య మర్చతి గృహేగృహవీన లోకః
పుస్త్యైః కృతశ్చయత వీన మయా-త్మలాభః
సృష్టావ యేనచ కథేయ మనన్యశ్చాన్య
వాగీశ్వరం పితరమేవ త మానతో-న్యై. (కాదంబరి)

7

ఇతిహాస వర్ణము.

కా. చూడంబాలవో నీవు భూపతిసదస్సుకా? జూడఁగాఁ బోయినన్
 "తేరే డీతం డనమథా" డంచు సభకు స్త్రీరాక కొప్పండో! నిన్
 జూడంబూడినమీది పీఠి నటువైఁ జూడన్ బ్రసక్తించునో!
 చూడంబోమియె తమ్ము మన్సుటని లోఁ జూడంగఁ రిక్కటా!

ఉ. "ఎందుకుఁ బోరు పీఠ స్వప్న డెంతయు దాత గదా" యటంచు లో
 సందియ ముండవచ్చుఁ గవిసంతతి కయ్యది వాపు టొప్పు, న
 మ్ముం దగునేని సమ్మదురు మానిన మానుడు, రా స్వపాలమా
 లిం దిలకింప నొప్పుమికి లే దితరం బిది విన్మ శ్రీపతి.

చ. కడియము తేనిగ్రామ మది కాపురమా మఱి నాకుఁ బూర్వమం
 దొడికపుఁదైత కర్వండు మహాదధి మత్పరిపితామహానుజం
 డెడపకఁ తేనిసన్నిధికి నేగక కాలము పుచ్చే నప్పు డా
 తఁడు గలచోటికే నృపవతంసుడు వచ్చె రసజ్ఞుఁ డౌటచేక.

* కా. నీలాద్రిక్షితిపాలుఁ "డేమి పలయుక మీ"కిన్న "నా కన్నప
 స్త్రాలందెంచు గొఱంత లేదు నర నాథా! నీవు మేల్ దాతఁ
 చేలా గీతఁడు గోరు నిన్ను! సకలం బీవిచ్చినట్లే; ధరా
 పాలు మీ రెప్పుడో యొసంగునిలయే బాలించెడిక మమ్ములక" 222

చ. తగ కను మయ్య! నాదగజితమ్మనఁ బండిచు నొకటింసి మె
 చ్చుగ మను మాదుపూర్వులకు సూరికనాచరు లెప్పుడో యొక
 ప్తొగి నొకకొంతభూమి యిడి గోనపాలక! మీసృభల్; తనా
 దిగ నదివెంచుచున్నది మఱియల నెల్లఁ గామగోసునై.

చ. పలకనికొరికల్ తగవు బ్రాహ్మణబాతికి, నున్నదానితో
 నలపటయొప్పు కననము; సంపద మెచ్చు కొలంగి ముందువా
 రలు మడమత్తునై చెడి పగంపరగాఁ గల వేడికాస్త్రపుం
 జెడిమికి బాహ్యుడౌదు; రటు చేసిన బ్రాహ్మణబాతయే నెడుక.

అ. వె. మూడు బామ వైవ మ్రుచ్చు పొద్దుననైన
 నెవఁడు కాకమాత్రమేని యింటఁ

* నరసకవికృత వేంకటేశ్వర విలాస పీఠిక చూడుడు

దనకు నున్నదానిఁ దాఁ దినునో యట్టి
వాఁడు శ్లాఘ్యుఁ డంద్రు బ్రహ్మవిదులు.

కా. అంతో యింతయొ పండు భూమి గల దానంతైననుం జింత లే
దెంతే జింత యొకండు గల్గినను నాయాచింతయే మాకు న
శాంతియుగ్ ఫలదాత, తత్ఫలములుకా శాకములుకా గల్ల మా
పంతం బెట్టులు చెల్లకుండు నృపతీ ! భవ్యాకృతీ ! సత్కృతీ.

ఉ. పాట్లకు లేనియప్పుడు నృపుల్ గల, రూరక నిన్నుఁగోరఁగాఁ
బుట్టదు మానసం; బితఁడుపూజ్యుఁ డటంచు నెఱుంగుటేనుమి !
పట్టము గట్టుటన్న; నరపాలక ! నీపరిపాటి నేఁడు గాఁ
బట్టదు పూర్వపుకా యుగమువానిఁగ నికా మది నెంతు" నావుడుకా.

ఉ. కోరియేతఁగా వలయుఁ గోరిన దిచ్చి యశమ్ము నందియే
తీరవలెకా నృపుం డితఁడు; లేజము లేనియపాత్రాదానముల్
నే రొడఁగూర్చునేరవు, కవిప్రపరుం డొకఁ డిచ్చుపడ్డమే
చేరుచు న్నగ్గముకా; యశముచేఁ గడ ! యయ్యెడ నిల్వఁ గల్గుట లా.

క. నేరని కవి కవితాఖర
వారాశోహణమహోత్సవమ్మునకన్నకా,
నేరుచుకవి కవితార్వప
దోరూదారప్రహేళయోగము మెఱుఁగొ.

229.

ఉ. ఇంద్రుఁడు చంద్రుఁ డంచుఁ గవు లెందఱు నన్నులు లెన్ని చేసినకా
బండ్లకవిత్వమేని యది, పాడఱు నున్న యశంబుఁగూడఁ; బే
రందిన మిమ్ముబోటికవు లాగ్రహ మంది యొకంటఁ డెట్టినకా
బొందు యశమ్ము దాన, రసపూరిత మయ్యది గాన సత్కవీ.

క. కుట్టికవి మహిషశరకము
గట్టిగఁ గోపించి చెప్పెఁగద ! తంజావూ
ర్నిట్టిణ విభుపై నాతఁడు
దిట్టపడియు మెచ్చుకొనఁడె ధీనరుఁ డతనికా !

ఉ. మున్ను మహమ్మదీయనృపముఖ్యుఁడు దా ననుమాటఁ దప్పగాఁ,
గ్రన్ననఁ గోపగించి కవిగండరగండఁ డొకండు లొల్లఁ దాఁ
బన్నినకైత చింపి, పయిఁ బన్నెను దిట్టచుఁ గావ్య మొందు; దా
న న్నృపుఁ డందె మోద మనినకా నుకవీంద్రమహత్త్వ మల్పమే !

క. కల విట్టిపాకము తీ

కలికాలమునందుఁ గూడఁ గవుల చరిత్రోత్;

కలరు నృపాలకు లిట్టిరు

బలవంతపుటేవి యశము వడసినవారల్.

ఉ. కావున మికతానఁ గృతిపాఠరే నీతఁడు కోరుఁ డెద్దియో,
పాపము జేయుఁ డీ నృపునిఁ; తాత్రము చేతులు పెంతవారి కాల,
బోవు ధనం బెటో; యశము పుట్టఁగఁ జేసెడిదాన మన్నచో
నీవిధమైన సత్కవుల కిచ్చినదే యది నిల్పునెప్పుడుకా.

తే. గీ. సత్కవుల గంధములు గాక సాక్ష్య మేది ?

రాముఁ డెట్టిఁడో, యెట్టిఁడో రావణుండు ?

తా రెచట మన్నమృగ్యులే తజ్జలెందుఁ

గీర్తికామున కల చక్రవర్తికేని.

225

క. అని చెప్పి కోరుఁ డని ప

ట్టును బట్టినఁ దాత గోరెడున్ విను “మోయా

జనపాల ! వాడుకోరిక

గను మది యిచ్చుటయె నాకుఁ గనకాచలమా.

చ. కల డని మున్నె చెప్పితినిగా ! యిల మీ రిడినట్టి దింత, య
య్యిల కొకకొంత కట్టుబడి యేర్పడి యున్నది మున్న; దానిలో
వలఁ గల మాఁడుభాగముల భాగ మొకం డది వాది; దానికిం
గలకరమున్ వెలార్చు మది గాఁడును నాకొకకోటితుల్యమై.

క. కృతియన్న యామినీ పూ

గృతిలకలో నీదు షేరు నాటించితి నిం

తకుమున్న దేవునికి నం

కిత మది చేసితిని ధన మకించిత్కరమా.”

స. అని త్రేవిసమాధానం

బు నెటో పావరించె; వట్టిపుణ్యాత్మునికిన్

మునిమనుమఁడ నొకవీం

ద్రునికిన్; నాయంత నరుగుదునె నృపుఁ జూడన్.

క. తిరుపతికి వేంకటేశ్వరుఁ

డయగనియెడ కరుగు టొప్పు నని యెంతురె యె

వ్యయగాని మనకుఁ గల్గిన.

చరస్పరస్నేహ మెఱుంగు పుండిలేమూర్తుల్.

240

చ. ఇది యిటులంచు మింకొకటి యీశ్వరవేల్లట నున్నవారు నీ
కద భయమాఁగదా యటకు నేగ ! వృషాలుఁడు పిల్చె నేనిఁ గో
విదు లెటు లెంతురో యనుచు వీసముఁ ద్రాసము లేక కైతఁతా
పదరిన దీవెలుంగవొకొ వారలధాటికి వాఁగ నేర్తువే.

* ఉ. ఊరును బేరునుం జెట్టిచి “హు” వని తోలఁగఁ జాలుపండితుల్
ధీరుల రామకృష్ణు లరుదెంచి సభాస్థలిఁ గూరుచున్నచో
నోరు మెదల్పఁగాఁగలనె, నూటి కటుంచు మొకండు పద్దెముం
గోరినఁ జెప్ప నేరుతువొకొ ! పృథగాఁ జన నేటి కొనఘా!

ఉ. పల్లెలలోన న్కూల్పుడులఁ బామరసంఘమునొద్దఁ దక్క భూ
వల్లభనత్సభాస్థలల వా క్కెటు లేచెడి నీకు ! నీదు వి
గోల్లెలసనం బెవం జెఱుగఁ మారక అంకెలు వైవఁ; “దల్లెపు
ట్టి” ల్లనునట్టి సామెతగ నీశ్వరవేరు లెఱుంగరే సఖా !

ఉ. పచ్చును లెండు కాస్త్రములు వారికి నీ కొకటేని రాదు; న
గోచ్చుముగాఁ గవిత్వ మలయుగ్మము నెప్పెడి నీవు చెప్పరే;
నెచ్చటనో గచించుటకు నిచ్చటికిం గదు భేద ముండు; ని
న్నెచ్చట మెచ్చి గొక్కఁగును నేనియు సాక్షిగఁ జూప నేర్తువే ?

చ. ఇటు మొగమోటముక విడిచి యే ననివాడ నటంచుఁ గోపము
ల్కట మగునేమొ నీకు; పృథగా మఱి నాపయి రాకు మీగతిక
రిటనము సారెసారెకు దురంబుగఁ బ్రతికయంచు నించు మా
అటమొగపుక బ్రబుద్ధుల పరాక్రమపుం చెలువుల్ లిఖించితిన్.

క. కలరేము యిట్టివారి

క్క-లియుగమున నేని యొండు కడ నక్కట ! యీ

కలిబొల్లివాతలే తమ

కలపఱచునె నుకవివీరు లను సద్యశముక.

246

* ఉ. ఈ హీరహియెంత పితపురి నీశ్వరవేల్లు వనించువారు నీ
యూరును బేరునుం జెట్టిచి హుష్నని తోలెద రేగి వాగిలమి. (సత్యసం
దేశము 8 వ పుట)

గీ. 8

క. ఎందులకుఁ బిచ్చివ్రాతలు
సందేహములేదయేని సత్సభకుం బొం
డందఱుఁ గందురు మీ శ
క్తిం దగ ననిచెప్ప నొక్కధీరుఁడు లేఁడే.

క. మన యవధానంబట ! వీ
రోవరుచు నవధానమునకు నొక నూటవ పం
తునఁ గూడ మాటదనియే
ఘనుఁడో లిఖియించె నంట ! కంటిచె సఖుఁడా.

క. రెండును విడిచినక్కారకు
నొండొక సందియము కూడ నుండునె? మఱియె
వ్వందేని యొకఁడు వ్రాసినఁ
గొండురె తా మట్టివ్రాత కోవిదులేనిన్!

క. ఎవఁడో సీతను సైతము
వివేకరహితుఁడయి యాడె విని నమ్మెనె యా
యవివేకుని ప్రల్లదములు
కవిలోకము నిజము పిడిపఁ గని వ్రాయదొకో!

తే. గీ. అట్లే యెవ్వఁడొ వ్రాయుఁగా కంఠమాత్రఁ
జంకలం గొట్టుచురె వివేచనయె యున్న
తిరుపతి యెవండు ! వేంకటేశ్వరుఁ డెవం ! డ
టంచు నించుకయేని యోజించ వలదె.

క. శేషేనర్దు లొనర్చు దు
రూహలసలనన యశమ్ము లుడివోయిన జ్ఞ
దేహి పరివృత్తయై తా
నేహనియు లేక జగతి నెటు వెలసె సఖా!

* క. బందరులో ఘనులందఱు
నిందించి రటంచు నెవఁడొ నెఱి వ్రాసె నటం
చుం దారువ్రాసికొని రత
నిం దెలిపినఁ బిదప దాని నిక్కములేలుక.

అ. వె. వాగ్విదల్పిరేని వాగ్వినిన యాపెద్ద
మానిసిని దగుంబ్రమాణమొప్పు
నడుగఁ దగినవారె యడుగుదు రేల దో
బూచి దొంగబూచి బూటకములు.

తే. గీ. బందరేవచ్చి యటులేని పృజ్ఞ చూపి
ముసలితనపు మన పథానమునకు నేని
దీ టటన్నమాటను దారు దెచ్చికొన్న
మనల మ్రొక్కింపరే వారిఘనత కొరులు!

క. మసి పూసి యెట్టులో బిరు
దు సారముం గూడఁ జెఱిచి తుందుడుకున వె
క్కనమగు కోఁతలు కోసెడి
యసత్యపుంగుల నెవ్వ రాఁగెదరు? సఖా !

ఉ. ఆతఁడు నాయెడఁ నడిపినట్టి కృతఘ్నత కీవు లోకవి
ఖ్యాతకవిత్వతత్త్వకృతి కల్పలతావలితామ్రకాభినై
చేతకుఁజేత చేసితివి, చేకుట మోదము; తిట్ట నిమ్మ, వా
రీతతి నెంత తిట్టినను నించుక ఘేదము లేదు తిరస్కరీ !

ఉ. సంతసమైనదే యగును శాత్రుని పృథ్వి; మనంబునందు నా
పంత కృతజ్ఞతం గనఁడ యంతటఁ బోక వృథాగ వెక్కిరిం
పంతట నేనిఁ బోక యిటు లాఱడివారైతలు పిప్పిగంతులుఁ
బంతములుఁ; సభాస్థలికిఁ పచ్చునో? రాఁ డిది యేటి బీరమో!

చ. నరుఁడు శిఖండి యల్ల కురునాగఁడుఁ దమ్ములు నొడ్లు ద్రోణు కిం
కరులయి విద్య నేర్చి కొనఁగా నమకట్టిరి నేర్చి రెల్ల; రం
దఱును బ్రహ్మలైనను ధనంజయుఁ డొక్కఁడై తుల్యుడయ్యె నె
వ్వరు తన యగ్రముందు నిలువంగల రన్న గురుం డెఱుంగఁడే.

క. గురువుల పంచించెడి ధ
ర్మరతులకుఁ ధర్మరాజు మార్గముఁ జూపెఁ
బరుషోత్త లతనినోటఁ
దొరల వసత్యమ్ము వానితోఁ దుల యగునే!

280

ఉ. ఆలములోనఁ గూడ గురునంఘ్రులకుఁ బ్రణమిల్లి గాని స
చ్చీలుఁడు పార్థుఁ డెప్పుడును జేసియెఱుంగఁడు యుద్ధ; మందుకే

చారియుఁ ద్రోలుఁదాటినికఁ జాలినయట్లు నటింపి ప్రాణముక
బాలకునట్లు పోవిడిచి పాండవులకై గలిపించి నేర్పిడిక.

ఉ. నీ కసమానకత్తు యిది నే ఘటియించితిఁ దప్పు నైపు మీ
లోకము ని న్నెఱుంగు “నతిలోకకవిత్వవిదుండ” వంచు; ని
న్నాకపు లేమి యన్న నవి యన్నియు నోర్వఁగదయ్య! యింతకే
చెకుఁటఁ గార్యసిద్ధి; యిక్కఁ జేయువ్యయత్నము లేటి కోసఖా!

చ. వలసినవారు “వీరలకు వారల కెంతటి వార యున్నదో!
తెలియదు” మంచుఁ గబ్బములు దీసి వివేచన నేయఁగొక్క! యీ
కలహ మదేల నీకుఁ? గవికాంతులలో నగు నేని యొప్పుఁగా
కిల నిటువంటి యర్థకుల నే మని నీవు జయించి మించితి!

నీ. తిరువతివేంకటేశ్వర కపింద్రులముందు నిల్తురో యివ్వారు నిల్వలేనో
వారికవిత్వమే సారవంత మొక్కొ వీరికవిత్వమే సార మొక్కొ
వారికి వీరికి వారయ గురుశిష్యభావమా సహపాఠభావ మొక్కొ
అవధాన మన్న వీ రాచరించెడతంత్రమే యానో యవ్వారిజే యగునొకా

లే. గీ. వారిచేరన్న కీర్తకృతీరుగాఁగ
నభినయించుట కేమొక్కొ యడసరెంబు
అనుచు సంశయమున నోలలాడులోక
మిపుడు నిక్క మొటింగి స్పష్టపడుఁగాక.

ఉ. వీరి కసూయ యంచును, నవీనల నైఁప రటంచుఁ, గొండ్లి శై
వ్వారొ వచింతు గాక; యిది వాస్తవమైన, పధాను బెందఱు
న్నా రిపు, డట్టివారిపయి నాకును నీకు నమాయ లేక యి
వ్వారిపయిం బొసంగుటకు వారె యెఱుంగఁ గలారు హేతువుక.

క. పలుమాట లేల తోటక
దలఁ దూరిచి రోకటి కిక్కఁ దలఁకం బని లే
దిల “శూరులైన శూరుల
పాలకున ట్టివ” యటంచు బుధు లెఱుంగరొకో!

8

దైవతపర్వము

* ఉ. తిట్టుచునున్నవారని పదింబది వార్తలు వచ్చుచున్న; వా
తిట్టులకెల్ల నుత్తరము దేవుడె తా నిడువాడు గాక; యా
దట్టుల కెట్టులో దొరలు తప్పుడుకైతకు దోడు తిట్టులా
కట్టుట! యట్టికైతలకె కావలె నెమ్మడు తెల్వి శ్రీపతి!

* నడుమ తమ క్షేమములు తెలియుటలేదు. రామకృష్ణకవులు, తమ ఉభయలపైని “తిరుపతివేంకటేశ్వరీయ” మను నొక శ్లేషకావ్యము, అట్టిదే యొక శతకమున్ను నాగిరినియు అందు విగ్రహారాసము చేయఁగూడదను నర్థము బాహ్యముగానున్న, తమరిని పూర్వకైవలెనైన పూజించిన పూజింతురుగాక ఆధునికులెవ్వరు అట్లు చేయరనియును అర్థముపచ్చనట! కొద్దిరోజులలో అచ్చు వేసి పట్టెను చేయుదురట. అందుల పక పద్యమొక కురివానిపల్ల నా పద్యకు వచ్చినది, యిందుతో పంపించినాను. పయినంగతులన్నియు..... గాన పల్ల విన్నానని శాస్త్రిగారు నాతో హేళనగా చెప్పినారు, యిందుగురించి అనగా రామకృష్ణులుచేయు అనవసర పరిసంగములను గురించి సమాధానము వ్రాయుటలో తామును పూనుకొననిచో శ్రీ॥ ది॥ తిరుపతిశాస్త్రిగారు అంతశృద్ధగా పనిచేస్తారని నమ్మకంచాలక నాకు హేళనవినుట చాలా కష్టము తోచి విశదీకరించుకున్నాను.”
లక్ష్మీనరసాపురం, 4-12-10. శ్రీరాములు.

క. “కొంగొంగురనుమఁ గూసెడు
కొంగను మంగిరులమెలఁగు కొంచెపుకాకి”
బంగారుపంజరమ్మున
సింగారింపంగ నెవడు చిత్తముగొలుపుట.”

గొల్లపోలి 31-1-11.

“.....త॥ బ॥ ద్విభాష్యం పుల్లకవిగారు నిన్నటిరోజున పితా పురం వెళ్ళినారు. ఆయనపద్ధ తిరుపతివేంకటేశ్వరశతకం పితాపురం కవులు చదివి వినిపించినారట. ఆయన నాతో చెప్పిరి.....”

అల్లంరాజు లక్ష్మీపతి.

పైసంగతికే 8-9 సంచికలుగల కవిత టైటిల్ పేజీకూడ చూడఁదగు.

ఉ. తిట్టుట నాకు సమృతమే, తియ్యనిపల్కులు మేల్కొల్పయ్యాయ్
 ఔట్టివక్తతయేని యది కేర్పిలుపుం గద వారికిన్ ! వృథా
 తిట్టుటపట్ల గాగ్గియులకుఁ దెల్పి విశేషము గాన వారిలన్
 గట్టిగ మేపి తిట్టఁ దనఁగాఁ దగదో! తమ కేటి కీకృమలో?

ఉ. తిట్టుచుఁ జెప్పివారిలట! తిర్వతినెంకటశివశ్రీయ మం
 బట్టి వబండుమందు నట! యన్నియు శ్లేష్మము లంట! “విగ్రహం
 ఔట్టిదియైనఁ బూజ్య మింక నీపయి గా” దని సారమంట! నీ!
 యెట్టివివేక మాకవుల కిచ్చెనో! భగవంతుఁ డింతకున్! 271

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దేవుని వాని యభిఖ్యం బూసుత
 ద్దురువుల మమ్ముఁ బట్టికద తోచినపట్టును దిట్టజొచ్చిరి
 దుర్గుడ కవు లక్కటా! యిచట దోహము నర్పము వాని పేరునన్
 బరిఁగెడి మాది, యేమనినఁ బండితు లాదృతిమై విసం దగున్.

“చ. కలి గనుఁబ్రామ నేరకలఁ గాదననేమగు ! బాఁతివానిలే
 దలఁచరు వేల్పు లంచెడఁదఁ, దత్త్వతీమూర్తులవార్త లేమన
 న్నర! వివేచివానినల నాకొను వారును పీరు నీమఁ
 ప్పులు దల కక్కఱ గప్పమిడి మోయఁ తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 1

చ. కొలఁదికి మీకెల నీదు గుణకోటి గణింపఁగ నెన్నఁదోవు! నే
 తలముననున్న వేల్పు లయదా ! యటమానితు లొట; యెట్టిగో
 దలకదనేని శోభనపటంకము నీ పగునామ మెప్పు యా
 బలఁగొను వారిశ్రేయములఁ జాటుచుఁ దిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 2

చ. కొలుతురు నిన్నుఁ బామరులుఁ గవిదులున్ మఱి రాజరాజులున్
 దలఁప నశక్య మొండొకఁడు దిప్పను నీయెడ, క్లుషింఁగినన్
 దలగొఱిగించి “దండ మిడి దానుడ నే”ననఁ బ్రోతు, దానఁజూ
 కలియుగక్షయతపశ్శితిగాంచితి తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 3

ఉ. లేత త్వడియవామ మొకలీల ధరించినవార లెందఁగో
 వారును నీవునున్ గవులౌ, వచ్చునె నీదు పృథివీ వారికిన్ ?
 జేరుప నీరు పాటి యెటా చేరినమాత్రం న పల్వలమ్ములన్
 వారిక మానసంబు లనవచ్చునె తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 4

తాడేదగ్గ నెంకటప్పయ్యగొప్పి, కండవలు (రెప్పల తా॥)

ఉ. గవ్యయుఁ బోనిమేము త్రిజగమ్ములకున్ బ్రభునైనవాని పే
రెవ్వగనో ధరించుటకు నీకవు లొప్పుక పోయి రందుచే
నవ్వఁ దొడంగి రాకుధర నాథునియొరిమిఁ జూచి; లేనిచో
నెవ్వఁడు నవ్వఁ జాలు నల యేలికఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరుఁ.

మ. అసమర్థుండు సమర్థుపేరు గొనఁగా హర్షింపరెవ్వారు నె
క్కసమా తాదృశి ఫక్కి యంచుఁ దెలుపన్ గప్తించు మావారి యీ
వ్యసనంబున్ బుధు లాదరించుటకునై ప్రార్థించుచున్నార మా
కసి యేమైనను దీనిసార మిటులే కన్పట్టె మా కియ్యడన్.

273

తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్తవము.

శ్రీమత్పర దేవతాయైనమః

“కలౌ వేంకట నాయకః”

శ్లో. “పాపధ్వాంతదివాకరం కుకవిరాజ్ భద్రేభకం తీరవం
రంగతోక్త ముగద్యపద్యలహరీ ధారాదిధారాధరం
నానాకాస్త్రపురాణపాపనకరం లక్ష్మీమనోనాయకం
ఆర్తత్రాణ పరాయణం తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశం భజే”

ఉ. నీ కరుణాకటాక్షమున నిచ్చలు నెవ్వని జూతు వాతఁడే
లోకములోన మెండుగ నెలుంగును; ని నివసతింప శక్యమే!
ప్రాకటమైన నీదు పదపద్మములన్ భజియించుచుండినం
జేకుఱుఁగాడె విద్యలును శ్రీకర ! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా!

1

ఉ. భారతవర్ష మందుఁ దగ భాసిలుచుండిన నాంధ్రదేశముం
దారయ నీదు నామమును వాత్మఁ దలంపనియట్టి కీర్తిని
స్తారుఁడు గానరాఁ డిదియె సత్యము సత్యము సత్యమయ్య ! ను
శ్రీరమణీశ ! సద్విబుధ సేవిత ! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా!

2

ఉ. రాలకు మొక్కఁగూడదట ! రాతికి మొక్కిన పాపమంట ! భూ
పాలురఁజేరి గొప్పగ స్తవంబులఁ జేయఁగవచ్చునంట ! మే
త్మెలు ! బరీ ! యెఱింగితి నె మేదినిలోపల నిట్టిహుటలన్
బాలతథ క్తలోక జన వందిత ! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా.

3

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని లేజ మొకింత యెఱుంగలేక త
త్తిరుపతి నేల చేరుదురు దేవుఁ డటంచు భజింతు రేల యం
చరయఁగఁ బల్కుచున్ సతత మక్కుట ! భక్తివిహీనతాదూ రీ
కరణి మదాంధులౌచు; వయఁ గావుము తిర్పతి వెంకటేశ్వరా.

4

అ. నె. కాని మమ్ముఁ దిట్టి కని దీర్చుకొనక య
 స్త్రోవుఁ దిట్టుటరిది; తెలివి యధిక
 మైనకతన నిట్టిపూనిక గల్గె మా
 వారి కదియు మాకుఁ బాభవంబె.

క. కాకవ్యాసము తమకే

మేకా గతి నిదియు నెత్తిమీఁదికి వచ్చుం

బో ! కత్తి సాము వేరిని

ప్రాకృతులను గాలా నేలా బలి గోరుఁజుమీ.

275

చ. “సురుడను నేనె లోకములకున్, నను గొల్వొన్”డటంచు వేడుకన్
 నితము పల్కుచున్ మజ్జియు నిర్భయఁలను నావహించి యీ
 నగులను వేఱుచుండునట ! నమ్మంగరాడఁట ! గల్గెనా నె యీ
 సరిణి వచించువారిలకు నస్థితి తీర్చుతి నెంక తేల్వరా !

5

చ. సరిగినంధవాది మరనంఘకినీటఁ నూర్చి రత్నసం
 స్కరితమనీచిజాలపరిపూరితపాదనగోఁయగ్నః ! నీ
 సరి కరుణారసంఘనకుఁ బాతులు గాత కక్షింద్రు లెల్ల
 వరిధరణ్ణీకన్ సుకవి వందిత ! తీర్చుతివేంకటేశ్వరా.

6

చ. నితము మీ మహమ్మత వినిగ్మలనామచరిత్ర మెప్పు డే
 మజక యపార్పిశింబులును మానసమందుఁ బోంచు మానవ్రలో
 పరమపతిత్వంబుఁ దనచుఁ బల్కుటచే వినియన్నవాడ నీ
 సరికిని “రామకృష్ణ” యను చక్కిని మంత్రము దోఁచడయ్యె
 స్మరియఁగ నేమి చేయుకొ మహమ్మక ! తీర్చుతివేంకటేశ్వరా !

7

మ. ధనధాన్యంబులు సంగఁగింతురు సుహృద్దారానుపుత్రాదులన్
 మనుషన్ రాసలఁ జీరి గర్వ లగుచున్ ప్రపంబు లెక్కింపకే
 భంసనఁ నద్దురునేనె నల్పరకలా ! గర్వాంధఁ బైసట్లు దో
 చె నరుల్ కొందులు భూమిలోఁ దిరుపతిక్రి వేంకటేశ పరీభూ !

మ. ధరిణిన్ షీరివయోధిమధ్యగతరత్నదీప్త రత్నావళిన్
 బరిణీంపక నత్తె నుల్లలనచున్ భక్షింపఁగాఁ బోవు కొ
 క్కెర పుల్లంబలె నద్దురన్ సభలలో నేణించు దుక్కిలుఁడన్
 ధీ మోడంబును గొందునే ! తిరుపతిక్రి వేంకటేశ ప్రభూ.

మ. శతలేఖనధానపద్యరచనాచాతుర్యధాత్రయఁగా
 నతభాగాన్వితఁగా నుకీలునిగ నార్థక్రేష్టనింగా నమం

చ. తిరుపతిమార్గ మిట్టిదని తెల్పియొ యుంటివి, వీర లట్టివో.
దిరుపతి కేగి మొక్కులను దీర్చునడలుకుంటివేమో ! దక్కడక
జరుగు మహాత్మ్యనంబులను గని పొంగుట యెప్పుడు ! వేంకటేశ
శ్వరచరణారణ్యంబుజరజంబు శిరంబిన దాల్చుటెట్టికా ?

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీరు లెఱుంగనివారు. లేరు, ము
ష్కరములు సాగి రా వచట సాగిలి మొక్కగఁ బోయి నప్పుడుక
శిరమున భార మున్న నలక్రిపతి నైఁపఁడు; వానిఁ దిట్టుటల్
కొఱవిని నెత్తి గోకికొనఁగోరుట యందురు భక్తు లోసఖా !

చిత కీర్తిప్రదుఁగా నిగర్తశవచకృతాదిగాఁ జేయునీ
స్థితకారుణ్యము భూమిలోఁ దిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 10

మ. సమదాటోపపతంగ పుంగవవిభాస్వదీర్ఘచంచూసమ
క్షుమునం దల్పఫణావిజృంభణనటతాకోదరం బట్లు నీ
దు మహత్త్వంబెఱుంగంగలేక యెఱుడుం దూషించు దుర్మార్గుడుకొ
త్తి మితానందముఁ బొందునే ? తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 11

మ. గురునై యాత్మఁడనై సఖుండవునునై కొండంతమట్టంబనై
సరభక్తాళినిఁ బ్రోచుచుందువు కృపాపాథోధిని యెప్పు; డీ
నరులేనుక నినుఁ గొల్వఁగూడ దనుచుం బల్కుంగ మూఢాత్మకుల్
చిఱునవ్వుల్ జనియింపవే ! తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 12

మ. ఎవరేమన్నను నెట్టి భంగులను నిన్నెవ్వరు దూషించినక
స్తవముల్ సేయకపోయినక మఱియుఁ జర్చల్ చేసినం బండిత
స్తవనీయంబగు నీచరిత్ర సుజనుల్ సద్భక్తిఁ బూజింపరే
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 13

మ. శ్రవణానందము నీచరిత్రము మహాసక్తిం బరింపంగ స
త్కవిబృందంబుల నెల్ల నిశ్చయముగా ధన్యాత్మలం జేయవే
భవి నీనామము భక్తితోడ నెఱుడుక బూజించువారిం గృపక
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీవేంకటేశప్రభూ. 14

ఉ. “ బొంగు బుజాన వేసికొని పా ” మ్మని కొందఱు వర్కినంతానీ
భంగమురాదు మీ కెఱుడు బాలురు వారలు వర్కినారు పే
ర్మిం గరుణింపు తప్పలు త్రిమింపుము పుక్కులు తప్పఁజేయ వా
రిం గనుఁగాదె తండ్రి కృప క్రికర ! తిరుపివేంకటేశ్వరా ! 15

ఉ. బ్రహ్మసమాజములో పనికిరా వచటకా గలికాలరీతి 'యం
బ్రహ్మలో' పేరు విన్నయెడ మండిపడుకా జామి యాతఁ, డాపర
బ్రహ్మమ రాముతమ్ముని నెపంబుల కంకని దేవదేవుఁ, డా
జహ్మగలైలవానువట ! శ్రేష్ఠకుఁ దార్చెదరంట వీరికన్ !

సీ. ఏడుకొండల వేంకటేశ్వరస్వామిపే ర్ముక్కుటేశ్వరుఁ డందఁగోరు టెట్లు ?
వేంకటగిరిదేవవిభుమహైశ్వర్యంబు వీరికాపురి వేల్పు డెరయుటెట్లు ?
వేంకటేశపదారవిందసాభాగ్యంబు గయరాక్షసునికాళ్లు గాంచుటెట్లు ?
అలమేలువిభుని యద్యానంబుతోఁ గోడిపుంజయ్య పూచోటు పోలు టెట్లు ?

తే. గీ. తోడఁ బల్కెడి శేషగిరిదధిత్య
కావతంసునితోడ సామ్యం బడెట్లు
గలుగు ? దుర్వర్ణకగిరిశగహ్వారాంత
రస్థితం బగు మానముద్రకుఁ దలంప.

279

మ. నువివేకులో నృపులెల్ల మీదు మహిమకొ శోధింపఁగా నెంచి యి
య్యవనికొ భక్తిని బూజనేతురు కదా ! యత్రాంత మిప్పట్లునకొ
భవదుద్యత్సునగుంబులం చెలియఁగకొ శక్యంకొ మూఢాత్మకులో
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశ్వరభూ. 16

ఉ. పాటుఁడనంటి నీచరణపద్మములే మన నమ్మియుంటి నె
వ్వారిని వేడనంటి నను బాలన నేయఁగ నేడుచుంటి నీ
ధారుణిలోన నీకు సరిదైవము లేడని చెప్పుచుంటి ను
శీరమణీశ ! సద్విబుధసేవిత ! తిర్వతివేంకటేశ్వరా. 17

చ. సిరముగ నీదుహస్తమున దీనులగానఁగ ధర్మకంకణం
భరయఁగఁ దాల్చినాడవని యందఱుఁ జెప్పఁగ నాలకించి నీ
గురుతరసత్కృపారసముఁ గ్రోలఁగ నెంచితిఁగాన వేగమే
దరికిని జేర్చుమయ్య నతతాపస ! తిర్వతివేంకటేశ్వరా. 18

మ. అనిశంబుకొ భవదీయ నామకచరిత్రాకర్ణనాసక్తి స
జ్జనసాంగత్యము ధర్మతత్పరత పట్నాస్త్రప్రవీణత్యముకొ
ఘనసుజ్ఞానముఁ గల్గునట్లు పరముకొ గాంక్షించితికొ నికొ భజిం
చిన నేనుకొ సురపండితా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశ్వరభూ. 19

చ. “తిరుపతి వీడు” మం చొకరు డెల్పిన యంతనె మాదు వేంకటే
శ్వరుఁ డటు జేయునంచు ఘనసాహసరీలను నెంచివారు భా

కా. హాలాపానమొనర్చియున్ మృగయగవ్యాపన్నతన్ గాంచి ము
న్నోరిన్ రాముడుఁ గృష్ణుడుం జనిరి యుద్యోగంబు చాలించి; పై
ఘోరి దిర్బతివేంకటేశ్వరమహాలిప్తంబులై దిక్కులు
దేవులశ్రీసహాయించె నీతఁడె కలి శేషులన్ననో గా రారుల్.

మ. కలి నిం కాటలు సాగి రా వనుచు వీరన్ రాముడున్ గృష్ణుడున్
దొలి రూపంబులు వీడి యేగి రటుపై దుర్మార్గులన్ శిక్షలన్
గొలుపన్ శిష్టుల రక్షణయ నలనైకుంకుమ శేషచల.
స్థలి శ్రీతిర్బతివేంకటేశుఁ డయి సత్తావత్తఁ జెంపారెడిన్.

చ. “కలియుగప్రవృత్తిపరిధి గాంచెడిది దిర్బతి వేంకటేశ్వరుం,
దలయికమాత్రమే మనకు నచ్చిన లెచ్చటాకాని కానరా
విల గిరులందుఁ దద్గిరులకే గలుగున్ రక్షత” యంచు ని
క్కలి తొలి రామకృష్ణులు సగద్భక్తికిన్ చెలియైరి తిర్వతీ.

చ. రామకృష్ణులతీర్థముమండల వెన్ని ద్వారకా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీర్థము లెందుకు మాటనేర్పు ! న
చ్చునోరణిగృహున్నతియుఁ బ్రాజ్ఞులు తక్కు మధృద్విభూతిఁ దా
మెఱుంగ ! యాత్మ యొక్కటగునేనియుఁ బిల్లులు వ్యాఘ్ర మెట్టురా!

శే. గీ. రత్నగిరియందు సత్యవారాయణుండు
వెలసెఁ దివ్యైకము చూచి తోయనలయు
నాయెనమగుట్ట బదిరవారాయణుండు
వెలసె, దాటకు గుడిసెయు వెలసె మీద.

284

స్కాంధుడును ద్రోహుడప్పినను సత్యము సత్యము సత్యమయ్య ! యీ
కినిజనినయొకట బాధ కాంక్షిత ! తిర్బతి వేంకటేశ్వరా !

20

ఉ. బ్రహ్మమతం బనంబడదు మాన్యతకక్కిన జాతియంట ! న
ప్రహ్లాదాదు లందుఁ బొచ్చింట ! నవ్వారె ! నీవదభక్తిమాని న
చ్చిహ్మాము నీవు గావనుచుఁ బాటలుఁ బాడుచు నుండిరంట ! శ్రీ
ప్రహ్లాదమనసి నంది ! గుణరాజిత ! తిర్బతి వేంకటేశ్వరా !

21

మ. నను నారాయణరావు కూర్మిసుతునిన్ బాలామహామంత్రచిం
దనసంపాదితచిత్రచారుకవి తాధారాలసత్కీర్తించం .
చిను సంలభమహావధానభను నీతారామనామాంకుఁ గాఁ
చిన మీ కీవ్వె నమస్కృతుల్ తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వరభూ !

22

క. అల రామేశ్వరమును న

త్తలరామేశ్వరముఁ దూఁచఁ దలఁతురెంతత్వ

జాలు, తలఁతురేని యపాస్

రలె “కంసాలు” అన మ్రొక్క రా దవ్వారిక.

క. రలయొక శేద మని వా

రలకున్ మ్రొక్కంగఁ దలఁచు రాజులకుఁ గవీం

ద్రులకున్ బుట్టిలగునొక

కలితాలం ? బైన నట్ల గాని మృనమా !

9

విద్యత్పర్వము.

క. త్యాగయ్యకృతులు గల వని

జోగయ్యయ్యఁ జెప్పెగృతులు, శోధించి యటన్

బాగోగులు దెలుప మహా

భాగులు లే రొక్కొ, నుకవిశంచాన్యంబుల్ !

క. ధనకోటి నాగరత్నం

బు నల భవానియొను దనము పొలిపిరి వోవం

గను బాడ వింటిఁ గోలా

రు నాగరత్నంబు గాత్రపుతములు గంటిన్.

లే. గీ. హాయి యన నల్లపిచ్చాయి యభినయించె

నీ ! యవఁగ నింక జొకలేతు చేయిదిప్పె

దద్దదిండుక్క నుట్టిక్కతరుణి ద్రొక్కి

కాళ్ళనే పట్ల బియ్యమ్ముగా నొనర్చె.

లే. గీ. వేలుగానంబు చేసె శ్రీవిభుఁడు ముమ్మ

శరభకావ్రీక్షణ నదాన జగమునిండె

రాణగనె నేఁడు సంజీవరావు బానఁ

బాదుచున్నార సమల కాపరులుగూడ.

తే. గీ. కాళిదాసును గవియై నిక్కముగ మనము
గవులమే; పరత్యమ్మును గాలి దూలి
యగుఁ బదార్థముల్; నిర్జరాపగయు నీరె
తక్కుకాలువలును నీరె, యెక్కువేమి ?

ఉ. ధారుణిలేనె మామిడులు, తత్ఫలముల్ మఱి వేనవేలు బా
జారుల నుండు దింత్రణులసరిగతి నుండెడిఁ గొన్ని, కొన్ని ని
స్సారము లురధుఁ గొన్నిటి రసంబు వినంబుగ నుండెడిక, 'జహం
గీరు, నిమాన్ పసందు' దిలకించు పయిందిగదుడ్చు లన్నియున్.

క. 'నాజాకుపసం'దను ఫల
రాజ మ్మొక్కండుగలదు రాజార్హము, త
త్తేజం 'బిమాన్, జహంగీర్'
తేజముకడ దివ్యటీకి దీపంబె యగున్.

క. నారాయణదా సనియెడి
ధీరు నెలుంగుదుము కాదె, తేకువమై న
వీరుంబలె నొకదాసరి
తొరంభము చేసి పాట పాడఁగ వింటిన్.

ఉ. ఎల్లజగమ్ములన్ దెలియు నెవ్వనివేలు యతండ్రి శాంబరీ
భిల్లుఁ డనంగ, నేటి పృథివీపతులందున వేలు యన్నచో
'వల్లరి పెద్దతేని,' దిఁకఁ బతుల నుండలఁ గొట్టుబోయున్
బిల్లులు వేలుకాం ద్రెలుకపిల్లల నల్లఁ బట్టు పట్టునన్.

క. రవివర్మ నెవ్వరేనియు
నవివేకులు చిత్రించనయందుం బోలం
దవులుకొనిన నది గతుఁగొని
నవుబాటని యననిచా ర్థవంబడుదుకో!

10

కాకరపర్తిపర్వము.

ఉ. కాకరపర్తి నుండెడి యఖండమనీషివశేష్యులార! వి
ద్యాకమలాపులార! గురుతాభిరితాంతరులార! బంధుతా
శ్రీకరులార! నాకు నల శిష్యునికేన్ సము తీర, లిందులో
నేకడ లోప మున్నదియొ యేర్పఱపుండని మిమ్ము గోరితిన్.

ఉ. కాఖకు నపొత్తివ, గురుసంతతికిన్ దలవంపు, శిష్యతా
శేఖకు వేరుపుర్వ, కలిరితికిఁ జెంపుడుతల్లి సుండి మా
నైఖి; యిందుఁ ద పెఱుఁగ వచ్చినచోఁ దగఁ చెల్వి న్యాయవి
చ్చేఖరులై జగమున విశేషయశంబు పహింపు టొప్పదే.

ఉ. విద్యకు నేమి! యెల్లరకు విద్యలే వచ్చెనె! యందు మీరు మా
ప్రాద్యం నేర్పఱింపఁగఁ బరిశ్రమ సేయుట లాభకారి గా
దద్యతనుల్ మహామహు లనంతముగా బుధు లంపఁజచ్చుఁ ద
త్తద్యశముల్ తదీయములు, తక్కిన వారిపి గోర వచ్చునే.

మ. “గురుశిష్యత్వవిభాగ మెంత” యని నేఁ గోరన్, మఱేమన్న, నా
గురుతన్ మన్నను జట్టుమీఁద సభలోఁ గూర్చుండి నామీసముల్
పరిహాస్యములు నేయు టొప్పగునె? యాపై నెట్టులోవచ్చె “నీ
శ్వరపే” రన్నది సత్యమే యనుచు నే స్వాంతమునం దెంచెదన్.

మ. గురుతన్ జెప్పనిహేతు వే నడిగితిన్, గొంకెన్ సమాధానపుం
దటి, నెట్లెట్లా తమపణంబు నడిసెం దెచ్చెన నొచ్చెన నం
తరమం దుంచికొనంగఁ జెల్లు నని యంతన్ మిన్న కే యంటి, నె
క్కిరిపింపన్ గొసఁ గేమి చేసితి నహో! కించిత్త యోజింపుఁడీ. 301

చ. తిరుపతిశాస్త్రియు త్తరము తీవ్రమొ కావో జగం దెఱుంగఁ దై
నఱిముటి చాటుపదైముల నార్యులు మీర లెఱుంగ లేరే! యు
త్తరమునకన్నఁ బూర్వము నదస్సున మీసముఁ బట్టి లాగు ము
ఘ్నతకు నేమి చెప్పెదరు? కాకరపర్తినివాసు, లుత్తముల్!

క. ఉత్తరము వాయుపై వా
రెత్తెఱుఁగన నేమి యన్న గిప్తమె నాకున్

జిత్తం బెరియదె వారికి

నుత్తరమును జూచుపిదప నుత్తలపడరే.

ఉ. చిత్తమునందుఁ దత్తము చేరినపిమ్మట శక్తి చాలియో
యత్తలపాటు గూరియో, మఱొక్కనిమిత్తము దాపరించియో
సత్తువఁబట్టి హేళనముసల్పిన సల్పఁగనిండు; దానఁ గిం
చిత్తును నన్నుఁ దాప మచి చెందదు; మీసలజోలి యేటికిన్ ?

క. మీసలుఁ జుట్టులు నొక్కట

నే నూత్రములోన నుంట నిటు చేస్తో! యా

మీసల పద్దెము నాకై

చేసినయది కాదా ? మీరె చెప్పఁగ సలయున్.

పీ. ఆణివిల్లకులాబ్ధి నవతరించిన మహామహులార! బంధుభామహితులార!
చర్లనంశమునందు జననమందిన మహామహులార! వైదుషీమహితులార!
వేదులాన్వయమున వెలుఁగొందు నో మహామహులార! సాహితీమహితులార
ఆకొండివంశమ్మునందు పర్థిలు మహామహులార! పాండితీ మహితులార!

తే. మఱియునుం గల బంధుసంబంధులార!

యెల్లఱును మీరు పండితు లెల్లవిషయ

మెఱిగి యుండకపో రిందునెనరిదయ్య

మొదటిరప్పిడి? మెఱిగించి కడలుడయ్య.

తే. గీ. మొదిటితప్పిడమే కాదు పడపఁ గూడ

దురుసుతన మేరివో మీకుఁ దోఁపకున్నె ?

చాటు పద్దెములను జూచి చాటు నదని

తెలుఁపుఁ డయ్య సత్యము, నెనుదీయ నేల?.

ఆ. నె. ఎందు కీకృతఘ్ను? తెందుకయ్య శతఘ్ను?

లకట కాకులేల, పకములేల?

పట్టి మీసములను బడఁ చీకఁగానేల ?

డాఁగ నేల! వేరు కాఁగనేల!

క. పౌర్వాపర్య విచారము

సర్వమునకు మీకు ముఖ్య సాధన, మది మీ

శ్వేశ్వేతఁ బెరిసికొన్నను

గుర్వారాధన పరత్వ గోష్ఠులు తెలియున్.

ఉ. కాకరపత్రి మూలమునఁ గాద! ద్విజశ్శుభా, కాళకల్పని
దాకను నిల్చె, నాడు: పుష్పిణి మహాగౌరవ సర్వస్వ సత్కవి
త్వాకలనమృతం గరిమునుది ప్రబంధ మొనర్చు పిమ్మట
వ్యాకరణంబు మీపురికి వచ్చి పఠించుట యే సెలుంగుడక.

వీ. అతఁ డొనర్చిన 'యౌమినీపూర్ణతిలక' రెండు ప్రతులు మామకగృహమునఁ
గల, పందొకటమూడుగలవు భాగమృతము మఱియొకంటను నాటుపఱుచుండు
రెండుప్రతులునూచి యెం డేమి కారణంబని యెంచుచుండ మాయయ్యగారు
'మొదటఁ జెప్పినదేమి మూఁ డెయాశ్వాసమ్ము లటుమీఁదిపు స్తకంబాటునుమ్మి.

తే. గీ. తప్ప లంటకుఁ గొంకి మాతాతగారు
కారవల్లీపురమున వ్యాకరణమును బ
ఠించె" నని వారితండ్రి వచించినట్లు
చెప్పె; నిది నిక్క మని మీకుఁ జెప్పవలెనె !

1 మ. కవియె కాకరపత్రి కెని యచటక గట్టించి యామీఁద కా
బ్దిభుల్ నేరిచి యాకృతజ్ఞతకునై తద్దేశముక గ్రంథమం
దు విశేషించి నుతించె నయ్యనఘుఁ డీతోనల్ ప్రసంగించు డీ
సువివేకం చినుమంత నేఁ డివి యచ్చో గల్గె ధీరోత్తముల్.

ఉ. కాముది పూర్తిగాఁ జదివి కాదునుడీ ! యతఁ డట్లు సన్నతిక
శ్రీమహనీయు నాగురునిఁ జేసిన; దాతనిశాస్త్ర మెంతయో
యామహితుండు వ్రాసికొని నట్టిది సంపుట మిష్ట నున్న; ది
ట్లే మహిలో ననేకబుధు లెందుఁ గలారు కృతజ్ఞతాఖినుల్.

2 తే. 'మేడపఁ పుంగోనయ్యగా' ర్గుడఁ దనకుఁ
జిన్నతనమునఁ డెలుగులు సెప్పకతన
వారి నైతము మ్రొక్కెఁ గావ్యంబు మొదట
నరసకవిగారు వారి నెన్నఁబనియేమి.

1 మ. తనరార న్నతరుంతు దాంతులను మేధావంతులక నాహితీ
ధననిశాంతిల భావ్యకారసమసిద్ధసావ్ంతలుక మానసా
ర్చనగౌరవజీకాంతులక గుణవిభాస్వస్మఖ్య నామాత్మబో
ధనప్రార్థ్యదుల వెంకటార్యజన భృతాసమంతులక శాంతులక.

2 తే. గీ. సరససజ్జానవరమంతరి చక్రివత్రి
సమదపరి వాదిగజగజాళన కరగరి
జాగ్రదుగ్రహితాపసమగ్రి మూర్తి
కోనయాభ్యాంభగిగుభకీర్తి గూర్తు మదిని.

చ. ప్రకృతము చూచి కొంతముఁ యానందముఁ గల్గెను నేమి నేటికే
మి ! కళక కాదు, యోగ్యతకు మేల్కొనఁజుట కాటవట్టు కా
ఖకుఁ గుదు, రిట్టిపట్టున నఖండులు పండితు లుండి మిన్నకుం
టకుఁ గత మేమి ! ధర్మమునెడఁ జూసే! వినువుల బుధోత్తమల్.

చ. గురుతనుగూర్చి చెప్పుమని కోరుట త ష్పది వాదయ్యె యశ
స్కరంబకు నమ్మ పంటి చెడుగాకము దేశికు డౌట యెట్లు! నా
గరువము నెంచి మీసములు గట్టిగఁ బట్టి బలాత్కరించి నా
గురుతకు దక్షిణకు గొలుపు కోరిక కేమనువారు మీ రిక్కడ ?

అ. వె. గురుఁడు గర్వియైన గురుని గర్వమును
దల్లి చెడ్డదైనఁ దల్లి చెట్టు
తనము శిష్యులుతులు తడవినట్లై దేని
జదివియున్న బోధ నలుపుడయ్యె.

మ. గురుత జెప్పనికారణం బడుగుటే కోపానకున్ హేతు పం
దురొ ! లేదా, మును పే నొనర్చిన మహాదోషంబు నేదేని నా
కరయం జేతురొ ! అట్టి పద్యమును నీయం దేల యారోపణం
బు రహిం జేసికొనంగఁ జెల్లు ననుచున్ బుద్ధుల్ ప్రసాదింతురొ !

తే. గీ. అన్నియును నచ్చుపడియున్న వరసియుండు
రేది యే తేది జరిగె మీ కెఱుంగఁ జెప్ప
వలసి వచ్చిన నే వ్రాసి పంపువాడఁ
దగు ప్రమాణములను జేర్చి తథ్యముగను.

క. త పెప్పరిదొ నెప్పడు ! మా
యప్పుల, మీకన్న నెవ్వ రన్యలు దీనిం
దప్పింప నేర్తు ! యారక
యొప్పరికించు టిది మీకు నొప్పుదు విబుధుల్.

తే. గీ. శంకరాచార్యు లిది తీర్చుఁ జాల రింకఁ
బ్రభువులేనియు దీనిని బట్టరుకద !
మీరు మా కిర్వరకుఁ దగు గారవంపు
బండుగులు గానఁ దీర్చుగ వలదె వాడు?

321

తే. గీ. గురుత యేమైన నగుఁగాక గురుఁ డపాశ్రుఁ
డైన నగుఁగాక యాతనియందు ద్వేష

మంతురించునుగాక సభాంతరముల

గీతి నేయుట కొప్పినఁ జాలు మీరు.

చ. నిజమున కీరు పాటుపడు నిష్ట గలట్టి మనీషులేని శి

వ్యజను లనాడిగా మిము యశస్కురులన్ స్మరియింతులేని నా
భజనమహత్త్వ మెట్టిదియొ బాగుగ మీ కెఱుంగంగ నయ్యెనే
ని జగతి సందియంబును గణించి తొలించుట మాకుఁ జెల్లదే.

ఉ. నాయెడఁ దప్పు లున్న వను నమ్మిక మీ కుదయించెనేని, లే
దీయెడఁ గొంతుతోడఁ బని; “యియ్యది నీదోసఁ” గంచుఁ దెల్పు, జే
నాయెడఁ జూపఁగాఁ దగిన యాదరు వుండినఁ జూపువాడ; లే
దా, “యిదమిత్ర” మం చెఱిగి తాపము మానెద మానసమ్మునకా.

11

సభా పర్యము.

మ. పిదపకా గాఁకరపర్తి కేగితి నటక విద్వాంసులుక బంధులుక
సదయాంతఃకరణుల్ మదీయకవితాచాతుర్యముక బ్రేమసం
పద దైవారంగ సత్సభక గని జగన్మాన్యుల్ ముదం బందిర
య్యద నెల్లక సరసమ్ముగా జరిగె విద్యాగోష్ఠి యొప్పారంగక.

మ. ప్రతివిద్వాంసునియింటి కేగి కని సంభావించి యవ్వారి స
మ్మతికిం బాతుండ నైతి; వచ్చిరి జగన్మాన్యుల్ సభం జూడ న
ర్చితుఁ గావించిరి పుష్పమాలికలచేఁ జేతఃస్రియం బొప్ప మ
త్కృతమా గీరతమందుఁ గొంత విని రౌత్కృష్ట్యంబు దీపింపఁగక.

అ. వె. ఆణివిళ్లవారి యలసౌధమున యందు

సకలబంధుజనులు సంతసంప

గీరతమును నెల్లగీరతుల్ విని మెచ్చ

వినికి చేసినాడ వినుము సఖుడ!

327

క. ఆసభ సమకూర్చిన యల

శ్రీ నీతారామకాస్త్రీ శేఖరునకుఁ ద

చ్చాసనమును మానించిన
ధీసముపేతులకు నే నతిం బొనరింతుకా.

ఆ. వె. వ్యాసలింగశాస్త్రి పరుఁడు కీర్తి యాకొండి
కులజాఁ డుత్త ముండు గుణసముద్భుఁ
డంతరాంతరముల నస్మత్కవిత్వంబు
నకు శిరంబు నూచి నన్నుఁ దనిపె.

ఉ. శ్రీ పరదేవతాపదకుశేశయబంధరితాంతరుండు గౌ
రీపతిశాస్త్రి గౌరవపరిస్ఫురణమ్మున నన్నుఁ జూచెఁ; జి
ద్రూపి పురాణపండకులధూర్వహుఁ డిమ్ముహసీయుఁ బోలఁగా
నా పురిలోన వేటొకబుధాగ్రణి లేడని యందు రందఱుకా.

ఆ. వె. శ్రీద్వివేదివంశశీతాంకుఁడు కవీంద్రుఁ
డమలహృదయుఁ డతిరసార్ద్రచిత్తుఁ
డెంతయేని ముదము నెననె బ్రహ్మీనంద
పండితుండు సుకవిపండితుండు.

తే. గీ. వారు వీ రన నేల, యె వ్యారుగాని
నాఁటిసభలోన మోదంబు నాటకున్న
వారు నా కెందుఁ దోఁపరు, వారిగుణమె
కారణం బేరు మెప్పింపఁ గలరు వారి.

క. ఒక యామము వినిపించితి
నకళంకముగాఁగ వినిరి యాపులు విబుధుల్
సుకవిత్వ మనుచు మెచ్చిరి
యింక నొకసభ మలుదినమున నేర్పాటాయెకా.

12

చప్పట్ల పర్వము.

క. మఱునాఁటి యుదయమున నే
నఱిముఱిఁ గాల్యములు దీర్చి యారామ మొకం .
డరయఁగ నేగడిచోఁ దోగి
ప రహికా గనుపట్టె నొక్కపండితుఁ డనఘా.

తే. గీ. ఈయనఘుఁ దాణివిల్లకులేయఁడైన
యల్లనుందర రామనమాహ్వయముండు
అలమూరున మును మనదైన శతప
ధాన మీక్షించినట్టి విద్వత్ప్రభుండు.

335

తే. గీ. గతదినము సభఁ జూడని కారణమునఁ
గోరె సారాంశమును దెల్పఁగొంచెమేను
మరల వినిపించ మొదటిఁ మంచిచెడ్డ
లరయుచుండె మహామహుం డతఁడు పేర్చి.

తే. గీ. నీ రిజస్టరు తరము వినిపించి వారి
చాటు పద్యములను విన్ని సల్పినాఁడ
మోటు లేవియు తెల్పె నా బుధవరుండు
వ్యాసలింగమనీషి గోహమ్మునందు.

తే. గీ. వ్యాసలింగమనీషియు నయ్యనఘుని
నిర్ణయమే మంచి దనియె మనీషియెఱిగి
తెలివి తేటలుగల్గిన ధీరహృదయుఁ
డెవఁడు గురుదూషణము మెచ్చునే సఖుండ !

అ. వె. అంత నేగుదెంచి రయ్యెడ కీఁకఁ గొంద
అందు నిరువు రొక్క యంశమునకు
మున్నె వాడు సల్పియున్న కారణమున
మరల వాదమునకు మనము నిడిరి.

తే. గీ. తలఁచు 'డిద్దడడిద్ద' యుద్ధప్రహసన
కర్త యందొక్కరుండు వేటొకండు మటొకఁ
డిరువురును నాదురాకకై యెంతయేని
వాదమొనరింపఁబూని యెచ్చారిగాఁగ.

కా. అవాదం బిటఁ గాదు ప్రస్తుతము వారంతంత లెంతెంతకీ
పోవం జేసి యభేష్టరీతిగ నుడుల్ పూరించి ఘోరార్భటుల్
చేపల్ దేఱఁగ నొండొక భుజక 'నీ, నీ!' యంచు నేమేమొయం
చావేళక' గదనంబు సల్పిరి భవిష్యత్సూచనల్ జేలఁగె.

341

శ్లో. ఒక్కఁడు నాదుపక్ష మింక నొక్కఁడు వేటొకపక్షముండి 'ఏ
రక్కుడు వారె యెక్కు' డని యొక్కటి నెక్కటిఁ బోరఁ జొచ్చి 'శ్రీ

టక్కరు లేల యిట్టులు కడంగి? రక్షణముఁ దలంచునంత మీ
రిక్కడ రాఁ గడంబెదియొ యేర్పడఁ జెప్పఁ డటంచుఁ బట్టుడుకా.

ఉ. కాకరపత్తి పర్వము దగ్గఁ విని యుంటిరి నిన్నరాత్రి, నా
రాకకుఁ గారణం బది కరంబును దెల్పెడిఁగాదె యేటికి
రాకడ యహాతక్షణముఁ డన అంకెలు కొండొక మాని రిద్దియే
నూ ! కథతాళ నాటక పుఘాచక మాముఖ మంచు నెంచుమా.

ఉ. ఇం దొకరుండు యోగ్యుడగునేమొ యటంచుఁ మదిం దలంతు నెం
దెందుకుఁ గాక హీనకులులేనియు వాడని బూతుకూతలక
బొందుగఁ గైత చెప్పిన ప్రబుద్ధుఁడు 'డిప్తడవిధ' కర్త ము
న్మందోనరించు నల్లరికి మూలవిరాట్టని లో నెఱుంగుమీ.

ఆ. వె. అతని ప్రహసనంబు నంపె నాకడకు ము
న్నది గనంగ భీతమయ్యె చునము
మందలించి దీని ప్రమందింపు మిది బూతు
చిక్కుఁ దెచ్చుననుచుఁ జెప్పియుంటి.

క. అది హేతువుగా నతఁ డి
య్యదనక నా కేదియేని యవమతిసేయం
గఁదలంపఁబోలు; సుపకృతి
సదమలులకు నన్మతమా విషమగు నొరులకుకా.

తే. గీ. వర్ణ వారాఘాణమనీషిచంద్రుకిష్యు
లొకరివెంబడి నొకరుగ నొకరిమొగము
లొకరు చూచుకొనుచు వచ్చి యొక్కపెట్టఁ
జాట్టుమాట్టిరి నన్ను నప్పట్టునందు.

క. నుండర రాఘమనీషియు
గందరగోళమ్ము జరుగుఁగా యని మెలమె
ల్లం దెలిసి చనియె, బ్రహ్మ
నందమనీషియును గ్రన్ననం జనియె నటుల్.

క. అల రామకృష్ణకవి బం
ధులు దులువ ప్రసంగమునకుఁ దొడఁగిరి, కడుబం
ధులు చుట్టును గరతాళము
లొలయుంచుచు నంగు నేయుచుండిరి తఱివోకా.

తే. గీ. ఇంటియజమానుడైన కృతీశ్వరుండు
వ్యాసలింగాహ్వయుండు తక్కుఁ బ్రాజ్ఞుఁడొక్క
రుండు నయ్యెడ లేడ, యయ్యోగ్యుఁ డొర
కుండె నల్లరినాఁగ శక్తుండుగామి.

సీ. కామది పాతమ్మ గావలె నా కిప్పు డంచొక్కవిద్యార్థి యడుగఁ దొడఁగ
ఁగొనిమ్మ రఘువంశమేనిఁ జెప్పుమటంచు నిక నొక్కవిద్యార్థి యీసడించె
కాకరపర్తి యీగ్రామం బెఱుగు మంచు వేటొక్కవిద్యార్థి వెక్కిరించె
పెద్దవేరుగ విందు మిద్దియేనా పస యంచొక్కవిద్యార్థి హంకరించె

తే. గీ. వీరినే పండితు లటంచుఁ బేరుపెట్టి
శృంగభంగాన లిఖించెఁ గృష్ణసుకవి
అతని ధైర్యమునకుఁ బోలునట్టి ధైర్య
మనృతమునయందు నేనెందు నరయ సఖుడ !

ఆ. నె. అటులు చుట్టుకొనిన యవ్వార లెల్లరు
నఱవ లేనుగూడ నఱవ నగుట
“నఱవ గోల” యనెడి యార్యులమాట య
త్తఱిని మదికిఁ దగిలెఁ దరుణ మగుట.

సీ. అర్జునకాలేజిలో నాంధ్రగీర్వాణపండితులు శ్రీవ్యాసమనీషివరుల
యనుజుఁ డొనర్చినయల్లరి యప్పట్ల వర్జనీయము వినవయ్య సఖుడ !
భటరాజకవనంబు పదరింతు వీ పని యొక్కొక్క పరి నన్ను నొక్కిపలుకు
మీసాలుదీయించివేసెడ నని మఱియొక్కమా తాగ్రహం బొందుచుండు

తే. గీ. ఆయశస్వి నీతారామయాహ్వయుండు
భారతృభక్తికి సామిప్రిపాఠ్యులెని
కించుకయఁ బోల రింతకు హేతువేము
యెఱుగుడే తిర్పతిమనీషి ! యదిగో వినుము.

ఉ. వ్యాసమనీషి కైతమును పహ్వరె యంచును మెచ్చనంట ! యే ;
నాసకలజ్ఞు మెచ్చని యహంకృతిశాలికఁ బాచితం బిటుల్
చేసిన నొప్పునంట ! యిటు చెప్పఁ దొడంగె నతండు దీర్ఘని
శ్వాసపురస్సరంబుగఁ ; బ్రశాంతముగా నిటు లేను బల్కితీఁ. 854

ఉ. వ్యాసులవారు నాకుఁ గడు బండుగు, లెంతయొ గొప్పవారు, త
ద్దాసుడ నేను; వారి కవితాకలనం బది నాకు నచ్చు చే

దోసమొకాని, యే నొక బుధుండను గాను, మహొక్క రమ్మహా
భ్యాసుని మెచ్చవచ్చు; బలవంతము పెట్టిన నేను మెత్తునే!

355

ఉ. నాకవసంబు వారలకు నచ్చదు, నా కలవారి కైతలోఁ
బోకడ లింపు నింప; విది పూర్వ జనుగృహిమంబా యేమొ ! న
న్నీకతనకొ పృథాగ నిటు లిక్కడ నొక్కట కిచ్చనేయు మీ
రాకడ ప్రాజ్ఞు లొప్పురు, కరం విది క్రూరముగాఁగఁ దోచెడుకొ.

క. అని యేదో యొక తెఱఁగున
ఘను నీతారామమూర్తి గారిని వారెం
చు నుపాయమ్ములు చెడకుచు
వినయముతోఁ గల్గుచుంటిఁ జెంకితనమ్ముకొ.

క. నిన్నైనఁ గొట్టుదురు న
న్నన్నకొ కాఖాభిమాన మడ్డుపడె న్నా
యన్నా ! యే మని తెల్పుదుఁ
జిన్నెలు వన్నెలును నాటి శిష్యులచెయుల్.

క. నాపినతండ్రెకమాదుం
దోపికమై వారి కేమొ యుక్తులు సెప్పకొ
గోపంబె మోచ్చె వారికి
బాపురె, యే మందు నానభావోభ సఖా !

ఉ. నాలుకయొండె నాకుఁ జిననాడు మొదల్ మఱి నేటిదాక నా
కీలలి యెచ్చటకొ జరుగ దీపయినేనియు నాటిరీతి నా
కేల ఘటించు దైవ “మిహిహీ యిహిహీ” యని నన్ను సారెకుకొ
గేలిని గొట్టసాగిరి పగిల్చిరి భూమియు నాకసంబునుకొ.

ఉ. కాకరపర్తిలోనఁ గపికాండము లున్న పటంచు వింటి నేఁ
డాకలితంబులయ్యె నవి, యందఱు నొక్కటఁ జట్టికొన్నచో
నాకవసంబు వారల నణంపఁగనేర్చునె ! దేహదార్థ్యమా
నా కొకభంగిదయ్యె, నిక నాగతి యేమగునో పచంపుమా !

తే. గీ. గణపతిని బోలు విద్యార్థిగణము కొంత
అంజనేయుని బోలెడు నదియుఁ గొంత
కుంభకర్ణుని బోలెడు కొంతగణము
చుట్టుముట్టె నేనాపతి చూచుచుండ.

క. నేనాపతి యగు నలవ్యో
సానుజువాన్ధోరణ్ణో నహంకృతికి మిత్ర
గానను; ఓలనరసిన యల
మానిసి కల్లరి యొవర్ప మన సేటు లయ్యెన్!

తే. గీ. “నాయనా! బాబీటరిచు నేనాయబాధ
గతిని వేలెఱుచ్చుచును నొక్క గంటకాల
మెట్టో గడవితీ సంతట నేగుదెంచె
చర్ల నారాయణమనీషిచంద్రుఁ డనఘ.

చ. “బ్రతుకుము జీవుఁడా” యని యపారముదంబును బొందునంతఁ బం
డితుఁ డతఁ డాన్య మెంతయుఁ గడిందిగ నెట్టివడంగ “శబ్దసం
గతి నెఱుంగంగ లేక కవి కాదగు దె” ట్లని వెక్కిరించుచున్
మిత్రకిని మించు నొక్క మిడిమేలపుఁ ద్రోవకు బండితోలుచున్.

ఉ. “కాముది చెప్ప నేరవట! కాఁదగుసంగతి చూచికొన్నట్లు, నీ
వీమెయిఁ గాగితమ్ముపయి నిట్లనె వాఱ్ఱయ్య” మటంచుఁ గోపము
ద్రాముషితాత్మ గౌరవభరంబుగఁ బల్కెను, న్రాసి యియఁగా
నామెయి నేను సిద్ధపడునంతట నొక్కకలార్థి వ్రేల్చిడిన్.

మ. తలవాగ్ధాటి చెలంగఁగా ననియె “చత్వారింశదబ్దంబు సం
గత మెట్లయ్యెనో తెల్పు”మం, చలని వేడ్కన్ దీర్చితిన్; మీఁదఁ ద
త్ప్రతిఁగోసం బొక కొంత తగ్గె, నటుమై బ్రాజ్ఞతరాలాపసం
గతి యొక్కించుక తగ్గె, జప్పటలు తగ్గంజొచ్చె సంతంతమన్.

తే. గీ. అశ్వమేధ విమర్శమ్ము నందునున్న
‘దుర్గయ’పదంబునందు సాధుత్వ మిట్టి
ఓనుచు నాయంత నేఁ జెప్ప నలఘుమూర్తి
చర్ల నారాయణమనీషి సంతసించె.

తే. గీ. ఏకపచనప్రయోగాన నిష్కహాత్ముఁ
డింతదాఁకనె మట్లాడె సంతలోన
మరల గౌరవమును జూపి మాటలాడఁ
దొడఁగెఁ బండితుఁ డెట్లు తుందుడుకుచెందు!

ఉ. కోపవశమ్మునం గలిగెఁ గొండొక తుందుడు కిష్కహాత్మునం,
దాపయి నెట్టులో యడఁగె నయ్యది; నిష్కట మందిరీతిసే

చూపె నితండు శిష్యులును జూపరు దౌష్ట్యము నంతగా “యథా భూపతి” యన్న న్యాయమును బూర్తిగ నేమది న ప్లేటింగితిక. 370

చ. అదియునుగాక నాగశర మట్టులు దాచినపక్షిన్న మంతలోఁ బడలు నడంగ నిం కితఁడు పట్టువడం డని తోచి గౌరవా స్పదముగ మాటలాడుటకు శాస్త్రులకున్ మది గల్గెబోలు; నా కది గన నట్లు తోచె, నిజమానో, యసత్యమెయోనో! తిర్పతీ!

కా. ఈ నారాయణశాస్త్రిగా రనఁగ నెంతే యోగ్యులుం బందుగుల్ జ్ఞానుల్ తుందుడు కందు కారణము నేఁ గన్పెట్టితిన్ వీరిపే రానంగాఁబడె గీరతమ్మున, నదే యాత్మక గలంగించె; లే దేనిక “నీ” పని నన్ను వా రనుట కెన్నె గుండె లుండుక, సఖా!

ఉ. వీరిగురుండు వీరయ వివేకి యొకించుక నాకు శిష్యుఁ, డా కారణమై ప్రశిష్యతను గాదనఁజాలఁడు దేవుఁడైన; నీ ధీరుఁడు నన్ను “నీ” పనుచుఁ దేకువమలి వచించుటెట్లు! ధీ చూరులు తొక్కుతొక్కినను బుఱుం డెటుతొక్కు? పచింపుమాసఖా!

తే. గీ. హీనసంబోధనము గురునెడలఁ దప్ప గాదనుచు నీతఁడే బాలకవికిఁ జెప్పె నేమొ, యని యెంచితినిగాని యిమ్ముచోత్తు పదపటిచరిత్ర మది ధృవపఱచదయ్యె.

మ. సుతభాషిత్యము మేనిమేలిమియు సన్నితృత్వముం బొల్పు పం డితుఁ డీతండు కలావివాదమునకుక డీకొంట యుక్తంబె; త త్కృతికిక శిష్యుల నొప్పగించి వృథగాఁ గీకీధ్వనుల్ చప్పటల్ ప్రతియోగ్యుల్ విని నొచ్చుకోఁగ నొనరింపం జేసి నాఁ డేటికో.

ఉ. “కాముదిచెప్ప”మం చొకఁడు, “గంటకు నూలు వచింపు”మం చొకం, డేమియుఁ దోచనీక యొకఁ, “డీ వసమర్థుడ”పంచు వేటొకం, డీ మహనీయుప్రేరణమునే గొని యల్లరి చేసినారు; వి ద్యామహితుం డితం డెటులు తప్పపథమునఁ గాలునెట్టెనో!

ఉ. ‘పండితు డంచు వ్రాసెద వవారిగ సారెకు నెంత పండితా ఖండలు డాతఁడం చడుగఁగా గమకింతువో, చెప్పనేల! యా తండ్రి ప్రమాణపూర్తిగ శతఘ్నికిఁ గర్త; తదీయపాండితీ చండిమ మాశతఘ్ని పెలుచక వనియించెడిఁ జాడు మయ్యెడక. 377

ఉ. ఏదియుఁ జేతఁగా దనుచునే నచిరుండుట తప్ప నన్య మిం
కేదియు లేక పోయె నొకఁడేని యుపాయము; దానఁ జేసియే
నాదెన వారి కెంతటి ఘనంబగు కోపము గల్గియున్న న
న్నేదియుఁ జేయలేక యిటు లంటికిఁ బంపిరి నుమ్మి తిగ్నతీ !

చ. అడిగిన దెల్ల రా దనుట కాత్మను బొంగిరి శరీ గొట్టి రా
బెడిదము నైచితికి నురిగి వేటొకచోటికి వచ్చుపిమ్మటం
గడబిడ నెల్ల నాఁగదగుకార్య మొనర్పఁగ వచ్చునంచు నా
యెడఁద నుపాయ మిట్టి దొకఁ డెట్టులా లోచెను దైవికమ్ముగఁ.

చ. “కల రిట రామకృష్ణకవిగా రలవారికి మీకును సభఁ
గలిపెద, మెవ్వ రెక్కుడొ తగఁ డెలియంబడు ” నంచుఁ గొంద లు
జ్వలితగతిఁ వచించి రల ఛాత్రులయందలివారు, వారికిఁ
డెలియదో పూర్వవృత్త, మిటు తేకువమాలి వచించు తేటికి !

చ. తిరుపతికాస్త్రి వారిపయిఁ దేకువ డీకొనినప్పు డోడి నేఁ
డరయక నన్ను మార్కొనుట కాకవిగా రెటు లొప్పికొందు ! రా
తిరుపతిఁ బిల్వఁ డందులకుఁ దీర్పును మీముద మంచుఁ జెప్ప వా
గ్గురునుగ నాపయిం దొడరి తుందుడుకుఁ బచరించి రయ్యెడఁ.

కా. వారేకా దెన రెగుదంచినను నే వారింపఁగా నేర్పు నే
నాగామద్రవిడుండ నయ్యు సమయం బొలాటి దయ్యెఁ మహా
దారుల్ తక్కిన పండితోత్తములు లే రచోట, నున్నప్పు డి
వ్వీరుల్ వీటిఁడిపోకలఁ జలిపిరే ! వీక్షింపు మో శ్రీపతీ !

మ. తతవిద్యాచతురప్రభావు లగు సీతారామశాస్త్రిగారు లు
న్నతటిక దప్పడుపోక లొప్పగని విజ్ఞానుల్ కలార్థుల్ మహా
మతి నారాక్షణశాస్త్రులున్ గనలి యీమాడ్కిన్ బ్రసంగింప కు
న్నతబుద్ధుల్ బరె మిన్నకుండి రిపుడన్నన్ లేచి రొక్కుమ్మడిన్.

ఆ. వె. “బాలనాయకంబు బహునాయక” మటన్న
యార్యజనుల మాట యాత్మయంచు
జ్ఞ పిదగిరె నామఁ గాఁకరవ ర్తిసం
ఘమ్ము చుట్టుముట్టి కలఁచునపుడు.

384

కా. మీసాల్ దొంగెడి వ్యాససోదరుల కేమేన్ జెప్పికో నెంతునా !
కీసుం బానును లేని యల్లరులనే కే రె లి తూలింతునా !

“సీ! సీ! యిట్టిదనే కదా!” అని అది తన స్వీకారి వారింతునా!
వా సామర్థ్యము దేని కిందుఁ దగు నన్నా! శ్రీపతి, చెప్పమా!

చ. కలకలమున్ గళార్భటులు గ్రంథుకొనం, దరిలేని చప్పట్లల్
వాలయఁగఁ, బోటుమాటలును బొంపిరివోవఁగ, వెక్కిరింపుకం
పలమఁగ, నేమి చెప్పదు నహా, యింక వా కగు శృంగభంగముల్ !
సలుచెన ధార్తరాష్ట్రునిను నడ్ర మురారియు నయ్యె నయ్యెడన్.

ఉ. ఆతటి విశ్వరూపమున నందటఁగాటికి నాఁగెఁ గేశవుం;
దీతటి విశ్వరూపమున నెల్లరఁగాటికి వీడు లోఁగినాఁ;
డాతటి భీష్ముఁ డెట్లు లటు లయ్యెను వ్యాసమనీషి నేడు; పృ
ఖ్యాతులు లేరు కెద్ద; లింక నయ్యెడ నల్లరి యెట్లు రూపఱు ?

ఉ. “బందు నటంచు పైఁచి” రని వాగ్రిసి రచెక్కడఁ బోయెనొక్కా! యీ
సందునఁ బెట్టి నొక్కునెడ సాత్వము నేట్రొకఁ డేల! వారి వ్రా
తం దిలకించినం దెనియదా! వికరంబును దేల్చికొన్న; డాఁ
చం దలఁపూనినం బయికి సత్య మెటో యుబుకున్ దనంతటన్.

ఉ. ఎంతని వాగ్రియదున్ సలిపి రెంతటి గోలయునేని, సర్వమున్
కాంతము నూత గాఁగఁ గొని పైఁచితి వ్యాసమనీషి “సాగ” దం
చింతయు నాఁగుయత్నమున కియ్యకొనం గమకింపఁ డెంతయున్
సంతస మిచ్చెఁ జర్లకులచంద్రున కీ యెకసక్కెపు న్నుడుల్.

మ. “మన దీయూరు గదా, యెటే నితని జిమ్మం గట్టఁగాలేమె” యం
చనుకొన్నారలవారు; నే నది నిజం బొనంచు లో నెంచి యెం
దునకుం డిగ్గకపోతి; నంతనె ననుం దూలించిన త్లెంచి రా
ఘనబుద్ధుల్; గను “శృంగభంగ” మను నద్ద్రంగభమ్మునం దంతయున్. 390

శృంగభంగము.

(కాఁకరపర్తినివాసి చర్ల నెంకటచలపతి శాస్త్రిగారి కేర బ్రకటితము)

వీరిక.

“ఏదేశము మీకు సమ్మతమొ?” అని వాగ్రియించిన చల్లపిళ్ల వేంకట
శాస్త్రిగారు “హూలెండు!” అనుమాటమీద మా గాగ్రిమనునకు దయచేసి యీ
క్రిందిచర్య నంతయు నడపిరి. ఇం దసత్యలేశముగాని, యతిశయోక్తిగాని,
లే దనుట కిందుఁ బేర్కొనఁబడిన విద్యచ్ఛేఖులై సాక్షులు. కవిసమయసిద్ధ
మగు నేకపచనప్రయోగాదిక మిందుఁగలదు. పండితుల కది హర్షదాయక
మగుననియే తలంచెదను.

(శృంగభంగము)

క. వాతాయణునకు గురునకు

భారతకవయితకు వ్యాసపండితునకు చో

హారు లొనరించి కవితా

భారతికిఁ మ్రొక్కి జయముఁ బరియింపదగున్.

మ. ప్రళమం బబ్బ విరోధి కృత్సమమహావైశాఖశుద్ధత్రయో
దశినాఁ డిర్వరు బందువుల్ నడువఁ బత్రగ్రంథదుర్లభులఁ
దశలోనం గదియించి వేంకటకవీంద్రశోభిత యేతెంచె దు
ర్యశముం బాపుకొనంగ గెల్పుగొనఁ గారావల్లిమత్తలికిఁ.

న. అట్లు బహు పండితమండితంబును కృష్ణకవినివాసగ్రామంబు నగు కాఁక
రపత్తికి శకటారూఢుండై యరుగుదెంచి సంపన్నుఁడును బందుగు నగు
నొక గృహస్థునియింట విడిసి యిట్టెన్న సంతృప్తుండును సుఖశయి
తుండు నయి—

ఉ. కాఁకరపత్తి పండితశిఖామణి మండలి వేఱువేఱ నా
లోకన మాచరించి తమలోపము లేదని తేల్చి రాముపై
వాకొనినాడ గీరతము వచ్చి వినుండని పిల్చి యొక్క సు
స్లోకుని సౌధ మెక్కి తనశ్లోకములం బరియించు నత్తటిన్.

ఉ. “వ్యాసకవీశ్వరుం డలఁతివాఁడని కబ్బములోన “నేడ నా
తోసరివారు లే”రనియుఁ దోచిన రీతిఁ బ్రగల్భమాట రా
గా సభవారు నైచి రది కర్ణకతోరమె యైన బంగళతం
జేసి విడంబముల్ మఱియుఁ జెప్పఁగ సాగెనతండు ప్రేర్పిడిన్.

చ. పలువుర వేంకటేశ్వరుఁడె ప్రార్థనఁ బిల్చె దనంతఁ; గొందఱన్
బిల్చెను దత్సభాపతియుఁ; బిల్వంగలే దొకరైనఁ గృష్ణుఁ; న
బ్బలి “ననుఁ బిల్వఁబంచెనె? సభాపతిగా” రన, దూత “లే”దనెన్;
గలహము నాత్మ నెంచి కవిగండరగండఁడు రాఁడు మేడకున్.

ప. వెండియు గీరతాభ్యాసమునందు “గురువులతోడం గూడియేని జయింప
రం” డను నర్థముగల యొక వికత్తనవాక్యముం జదువుచు నెదుట బృహ
స్పతిబోనివాని వారాయణ బుద్ధేంద్రుం గని వెఱచఱచి,

చ. “ఎఱుంగను మీమహత్త్వ మిదమిత్థ మటంచును దెల్లమయ్యె నేఁ
బొరపడి రజ్జలాడితిని, పోడిమి గల్గిన రామకృష్ణులఁ

(శృంగభంగము)

గురువులతోడఁ గయ్యమునకుం జనుచెండని తప్పవ్యాసితఁ
శరణది తీసివైతు” నని చల్లఁగ దాఁటె యాభార్వ భాషలక.

ఉ. మేకుబిగింపు పర్వమును, మేలగు నీశ్వరవేరుగిర్వమున్
నేకల మందలింపనెడు గిర్వము, జీలుగుబెండు గిర్వమున్
స్తోకము శాంతిగిర్వమును జొప్పడు వాసినిగన్న గిర్వమున్
గాఁకరపర్తి గిర్వమును గైకొనిపాడె నతండు వేడుకక.

క. కల్లరివారలజాబుల
నల్లరిపద్దెముల గీరతాక్షేపములో
బొల్లుల నుల్లాసంబునఁ
గొల్లులుగా నతఁడు విబుధకోటికి వినిచెక.

ప. అంత దివాకరుం డస్తాద్రి కేగుటయు నాఁటికిఁ గొలుపు సాలించి యం
దఱుఁ తమతమ విడిదలకుం జనిరి. వేంకటేశ్వరుండును నిజనివాసంబున
కరిగి కలిపయనుహృజ్జనపరిష్కతుండై “కృష్ణకవి వీరమ్ము గలాఁడేని
యెల్లి నాతో నవధానము నేయఁగూడు” ననియు, “వేటికొల్లున నారా
యణబుధుం డ్దమింపఁగోరుట వివయార్థం” బనియు నిచ్చానురూపమ్ము
గఁ బద్దలూడుటయు నదియెల్ల నాస్త్రముఖమ్మునం దెలిసి శ్రీనారాయణ
బుధేంద్రుండు కృష్ణకవి రావించి యిట్లనియె.

ఉ. వింటివె రామకృష్ణ! మన వేంకటకాస్త్రినచోనిరూఢి? న
ట్టింటికి నేగి వెండియును నెప్పటియాటయె యాడుచున్నవాఁ
డంట! యెదుర్ప మీనృపునియానతి యన్నదియొక్క నాఁగ, నా
దంట “భవన్నియుక్తి నవధానమొనర్పఁగ మెచ్చు తేఁ”డనెక.

ప. క్రమమ్మున నారేయి గడచనుటయు మఱుచటినాఁడు పూర్వాహ్వామ్ము
నందు,

శీ. అగ్రహారీకుండు విద్యాధికుండు మగుణశాలి సుందర రామకాస్త్రిగారు
ఘనకీర్తి హితకారిణిని గురుండును సాధుమతి వ్యాసలింగవండితుండుగారు
భవరాద్రిలో నుపాధ్యాయుండు సాధారిత్రుశాలి సీతారామకాస్త్రిగారు
గానవిద్యను బేరుగలవాఁడు చల్లాబ్ధివంద్రుండు లక్ష్మణకాస్త్రిగారు
వేదులాన్యాయవార్ధి విమలశీతాంకుండు మార్యనారాయణమూరిగారు
అవధాని సంస్కృతాంధ్రాభ్యాసకాకర్త మార్యనారాయణమూరిగారు

(శృంగభంగము).

తుని రాజుగారియవోయి పండితపురస్సరుడు బ్రహ్మనందకాస్త్రిగారు
చళ్ళపిళ్ళావ్వయ సాగలేందువు కవిశిల్పి చిన్న వేంకటకాస్త్రిగారు
సంస్కృతసత్కలాకాలలో న్నొజ్జ సజ్జనవలమతి రామకాస్త్రిగారు
సాహితీగనుడు కాస్త్రప్రపత్తుం డభిజాతుడు వేంకటకాస్త్రిగారు

గీ. మఱియుఁ బండితులును గవుల్ మఱియుఁ ఘనులుఁ
పీన్నలును బెద్దలును గూడియున్న సభను
చళ్ళపిళ్ళ వేంకటకపీఠ్యరుడుగారు
గీరతము విప్పి నండియుఁ గేలిచేయ.

వ. కతిపయచ్చాత్రసహితుండై యాసభావేదికకు విచ్చేరియున్న నారాయణ
బుగ్గేందురిఁ బది సహింపజాలక సముచితభాషణముల వేంకటేశ్వరు
గీతపాతము నాగి,

ఉ. “మీరు రచించు చిత్రముల మీతి రచించును గృష్ణకాస్త్రి నా
కురిమి శిష్యుఁ; డెచ్చటనో గొప్పలు చెప్పగు రెమి కార్యమో !
పోరుఁడి యాతనిం బిలువబుత్తు” నటంచు గురుండు వల్క, నా
ధీరుఁ డికేమి నెప్పుదును “దత్తేతె పెప్పెపె మెప్పెమే” యనెన్.

క. ఎవియో బీరము లాడిన

నచధానము నేయఁ గృష్ణుఁ డరుదేడు యశం

బరల సుసాధం బనుమతిఁ

గవి వేంకటకాస్త్రి రేయి గరువము నూపెన్.

చ. తరువతికాస్త్రి వచ్చునెడఁ దీర్పర యాతఁడు నేయుఁగాని నే
మఱచితి నే మెఱుంగ నను మాట యిదేమిటి నిన్న రేయియే
పురుషుఁడయేని కృష్ణకవి పోరెడివాడని యంటిరంట; నా
నురకయ పల్కినాడ నని యోడినతండు వచించ నద్దిరా !

ఉ. వారలలోనఁ గృష్ణకవివర్యుడు మాడ్చయమందు నేనెపో
ధీరుఁడనంచు నెల్లరకుఁ డెల్లచునుందురు గాన నిర్యర్థరక్
బోరఁడు మీవధానముల పోడిమిఁ జూతుమటంచుఁ బల్క నా
నేరుపుకాఁడు మా తిడడు నిస్వఱుఁడెందఁగ సభులందఱున్.

కా. నాకున్ శిష్యుఁడు రామకాస్త్రికవి కొన్నా శ్లేషు మీచెంత నే
దో కాలక్షయ మాచరించుటయ నోహో శిష్యుఁడం చెప్పడున్

(శృంగభంగము)

మీకబ్బమ్ములఁ జెప్పుకొందు రది మేల్మీకానె? మీరెట్లు లా
శ్రీకృష్ణుఁ గవిరాజుఁ జెప్పి రన, నిస్సీ! మాట రా దచ్చటన్.

స. అంత

ఉ. కాముది జేతఁబట్టి నయగారపుమాటల రామశాస్త్రి “మీ
రేమి యెఱుంగువారో, యిపు డిందుక సెప్పఁ” డటంచు వేడఁగా
నామహానీయమూర్తి “యదియంతయు విస్మృతమయ్యె నిప్పుడే
నేమియుఁ జెప్పలే” ననియె నెల్లరు విజ్ఞులు బిట్టు నవ్వఁగన్.

ఉ. వ్యాకరణమ్మున నెలుతు వాచమునం దని రిత్తపద్మముల్
గోఁకి; యిదేమి? నేఁడిటులు కొంచెమి లేదని నిక్కమాడుటల్
నాకు సతీర్థ్యులకవులు, నష్టదివింపఁగలేని మీరెటుల్
వాకొననేర్తు రావిబుధవమ్ములయొద్ద; విడంబ మేటికిన్.

ఉ. కాముదిసెప్పుడం చదుగఁగా మఱి వేదులరామశాస్త్రి య
ష్టామహితుండు పుస్తకము నంది పదంపడి కొంత చూచి “య
య్యా! మతిలేమ విస్మృతమె యయ్యెను నర్థము చెప్పలేను న
న్నేమనిమాడువార లీక, నింత నిజం”బనె నెల్లఱోవుమన్.

చ. సరగునరామశాస్త్రియుఁ బ్రశంస యొనర్పఁగఁ జెప్పనేరమన్
గిలుదయి యాకవీశ్వరుఁడు కిరిందులు మీఁదులు నూచుచున్నచో
గురుఁ డిటు వల్కె “శబ్దకృతిఁగూడ నెఱుంగనియట్టివార అ
బ్బిరుదులు వ్రాయనే?” మనినఁ “బెప్పెపె మెప్పెమె చెప్పలే”ననెన్.

ఉ. “తామువచింపఁ గావలెఁ బ్రతాపచరిత్రముఁ దెచ్చినాఁడ నిం
దేమి పఠింపఁజేయదురో? యి”ష్టని రామబుధుండు పల్కఁగా
నామహానీయుఁడున్ “నిరుపతయ్యకపీండ్రుఁడు గాని యిందు నే
నేమియుఁ జెప్పఁజాల” ననియెన్, నిజమాడిన దప్పలేదుగా.

చ. “పెరుగును బువ్వయున్ పెసవి పెద్దసహోదరుఁ రోడఁగొంచు న
త్వగముగ వత్తు నందనుక తాళుము నిల్వ” మటన్న బచ్చనాఁ
“దిరుపతివెంటరా నరుగుదెంచెద శ్రావణమాసమందు నే
మరల బలమ్ముమీఁ”నన మార్కొని బుచ్చివధాని యిట్లనెన్.

చ. “తలనరియంగ వారలును దాతలు తండ్రులతాతలై మఱిన్
గలహము నేయవచ్చెదరుగాని, యిదిట్టిపుడయ్యెఁ జాలులెం

(శృంగభంగము)

డలయిక నంద నేమిటికి? నల్కపహింపకుఁ దింకమిడమి
బలమును వారిశక్తియును బాహ్యములయ్యె జగము మెచ్చగన్.”

౪. ఇట్లు పరాజతుండగుటయు నొక సభ్యుండు లేచి;

ఈ. “వ్యాసకపీండ్రుఁ డింతయనువాడనె? నీవును బట్టుపదైముల్
జేసిన యంతమాత్రిమనఁ జెల్లెనె? యాయనలేరిచూడ నీ
కూసుకపిత్య మెంత? యిదిగో నన లోగితి; కారవేల్లకున్
మీసము లప్పగించి చనుమి! యింక మాటలువేయు నేటికిన్.”

క. ఘనులు శిరసావహించెడు

వనర్థరాఘవముఁ దూలనాడెడు దానిం

గనుఁగొని నీ యిట్టము వ

చ్చిన దొకపదైముల్ విప్పి చెప్పంగలవే?”

ప. అని యుల్లంబుచ్చిపోనాడె నట్లు కొలువు మగియటయు దుండగీలగు
బాలకులు కొందఱు కరతాళంబలు నైచిరి. మధ్యాహ్నంబగుటయు
నెల్లరుభోజనమృతకై తమతమ నెలవులకుం జనిరి. వేంకటకపిండ్రుండును,

చ. స్థిరపడి ప్రశ్నకుత్తరముఁ జెప్పగ నొక కుఱ్ఱవారల
ల్లరి యొనరించిరంచు నపలాపము నేనెడునంట బాపులే !
గురుఁడును కుఱ్ఱ, శిష్యులును గుఱ్ఱలు మాటికినెంచిజూడఁగా
నిరువదియెన్ని దేదలకు నెక్కుడు ప్రాయము లేద యేరికిన్.

ప. వెండియు సాయాహ్నమునందు సీతారామశాస్త్రి గౌరీపతిశాస్త్రి పుర
స్కరులగు బుధేంద్రులు కొలువైయుండ సతీర్థసంఘముతో నల్లమరాజు
రామబధుం డచ్చటికి విచ్చేసి వేంకటకవివరు నుపలక్షించి “పూర్వాహ్నా
మ్మన వారఁడఱు దూయఁబట్టకొనట నే నట్లంటి నని పక్షిరటు,
నిక్కంచే?” యనటయు నక్కవిపరేణ్యుండును నిది యథార్థముకాదని
ప్రతిపాదించె సంత మతయు నొక ప్రధానచ్చాత్రుం డయ్యెపండితుల
సాక్షులుగాఁ బడికి,

మ. “అపధానమునయందు వ్యాకరణమం డధ్యాపనమృందు నే
వివిధప్రక్రియలందు మీ కుగల ప్రాణిణ్యంబు సూషింపుడీ
ప్రపథాన విశ్రేణి లేదు కృష్ణుఁ డిదిగో వచ్చున్ బధా!” యన్న న
క్కువి పూర్వోక్తమే నిర్వచించెను ననంగాఁ బండితుల్ నెండియన్.

చ. కల్లులవల్కివార లని గ్రంథములకై లిఖింప, నేలొక ?
కొల్లులుగాఁగ దోషములఁ గోవిదులొప్పినవాని వ్రాసినా
రెల్లడఁ జిమ్ముచుండి, రవి యే బుధుఁడుకై గనియుండుఁ, గాదనం
జెల్లునె ? వానిదిద్దుకొనఁ జేఁదె ? యథార్థము తా మెఱుంగరే ?

ఉ. వారు శతఘ్నివ్రాసిన పవార్యములొటను నిద్దుకొందు మం
చీరు పచించినారుగద ? యిన్ని యబద్ధము లున్నగ్రంథ మె
వ్వారలు నూచి యాడ, రిక వారలగ్రంథము మీఁద నెవ్వయో
దూఱులు వ్రాసివార లవి దోషములే ? ధర గొడ్డువోయేనే !

ప. కాదేని ముఖముఖి వాదించి సాధించుకొనుం డనుటయు నాకవిశేఖరుం
డందుల కియ్యకొనక,

ఉ. “తిరుపతికాస్త్రి పల్కఁబడెఁ దిర్పతియంచును రామకాస్త్రిచేఁ
బరపతినిల్పి నేనిటకు వచ్చితి, దప్పదికాదొకో ?” యనన్
సరనులు సభ్యు లిట్లనిరి “చాలును వేంకటరామకాస్త్రి నా
తిరుపతిరామయా!” యనినఁ దీరదె ? తిర్పతిఁ ‘దిర్పతి’ యనన్.”

ఉ. వేంకటరామకృష్ణ కవివీరులు రిత్తులు వ్రాసినంచు మీ
గంకము చేసినారలట యయ్య ! యథేచ్ఛగ, నెందు మీకుశ్రీ
కింకవిరాజ మత్రగజకేసరినామము నెవ్వఁ డిచ్చినా
డింక పచింపుడన్న, నది యేమె ధరించితిమంచుఁ జెప్పవో
వేంకటనేత ! వారినన వేడ్కయె ? మే ! లని రెల్లవారలుకై.

ప. అట్లు సభ ముగియుటయు నాటిరాత్రి వేంకటకవీంధ్రుండు భాష్యకార
బుధేంద్రుని గని యెట్లేని సంధిపడపుడని కోరి వేకువకడ లేచి సబం
ధుండై తమ గ్రామమ్మునకు విచ్చేసె సంతనిక్కడఁ జారులు,

గీ. శతపథానముఁ జేయఁగఁజాలనన్న
యతని కింతవిడంబమే మనెడువారు
కాముది మఱచిపోయిన ఘనున కింత
యల్లరింజేయ నేమిటి కనెడువారు.

ఉ. తారె శతాపథానులట ! తక్కినవారలు కేరుపెట్టుకొ
న్నారట ! లోకమండుఁ గవినాయకు లందఱు జన్నిదమ్ములొ

(శృంగభంగము)

వారట! రండు పొండులట వచ్చారె! హీవిడనాడి యాడు న
భీరము లన్నియున్ ముగియఁ బెప్పె పె మెమ్మె మె యయ్యెనేటికిన్.

ఉ. తారును కృష్ణుడున్ శతావధానమునేయఁగ మెత్తు మన్నచో
నేర నటంచు నిబ్బడిగ నిక్కము వేంకటశాస్త్రి చెప్పె, నిం
కారయ నెన్నియెన్ని యయధార్థము లాడిన నేమియయ్యెడున్
భీరమువోయె, గీరతము పిప్పియె సారము లేదు దానిలోన్.

ప. అని చెప్పకొనసాగిరి.

ఉ. శౌర్యమగల్గవాఁ డని ప్రజల్ జయనెట్టగఁ దన్నుసింగమం
చార్యులు నవ్వ లేళ్లనుచు నన్యులఁ జెప్పిన కల్లరీడె దో
వీర్యమునూపు చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిది మేకపోతుగాం
భీర్యమటంచు నెల్లరకు నెల్లడియయ్యె; నిఁకేమికావలెన్.

ఫలితార్థము.

చ. వినుకలి గిల్లికయ్యమును జెట్టిన వేంకటశాస్త్రి యోడిపో
యెను, గురుపాదభక్తుడగు కృష్ణునకుం జయమచ్చె నింకమీ
దను జెళ్లపిళ్ల వేంకటవధాని యెడేనియువ్రాయ వారితోఁ
జనఁగఁగ రామకృష్ణకవివీరులకుం బనిలే దొకింతయున్.

(1) ప్రశ్న.

ఈ శృంగభంగకవిత్య మిందు వాగ్గిలు చేసిన చర్లనెంకటవలవతిశాస్త్రి
వారిదే యగునా?

ఉత్తరము.

పల్లెపాలెము, 8-7-11

.....గారికి — మధునాపంతుల వెంకట సుబ్బారావు నమస్కార.....
మతియు రామకృ..... యీమధ్య నిచ్చటి కేతెంచి తాను చేసిన శృంగ
భంగము, యిచ్చటి వారికి వినించి.....“కారవల్లికిన్ మీసము లప్పగించి
చనుమీ యిక చాలును నీప్రతాపముల్” అనుచుఁ గొన్ని పద్యములు చదివెను
..... వెం|| సు|| రా||

ఉ. ఇంతటిమాత్రానే విజయ మేర్పడుటే ఘటియించునేని, వృ
త్రాంత మెఱుంగఁ బోవు నల యంజనపుత్రుని తోఁకఁ గాల్చి ని
శ్చింతత గన్న రక్కసుల శ్రీ గద యీ విజయంబు; మేలు, మే
లెంతటి బుద్ధిమంతు లుదయించిరి కాఁకరపర్తి నో సఖా !

మ. అపు డేఁ జెప్పితి వారితోడ “మిము నే నాఁగంగలే నియ్యెడఁ
గృవమైఁ దఱునకో మ తొక్కడకొ మీ రేతెంతురేనికొ భవ
చ్ఛపథంపుంబలుకుల్ గనుంగొనెద మీ సామర్థ్యముకొ నా కవి
త్వ పటుత్వమును బ్రాజ్ఞలోకమునకుం దార్కాణమా నయ్యెడకొ.”

ఉ. కాఁకరపర్తి కేగునెడఁ గావలెఁ బోలినువారి సాయ, మిం
కేకడనైన నయ్యది యొకించుకయుకొ వల, దందు నుత్తమ
శ్లోకులు పండితుల్ గలరు శుద్ధమనస్కులు; వారిఁగూడ నీ
పాకులు లెక్కవెట్ట రఁట ! వా రొనరించెడిదేమి పిమ్మటకొ?

14-7-11, వింజరము.

“.....గారికి వేదుల నారాయణ మూర్తి.....
శృంగభంగమును పుస్తకములో ఆకొండివ్యాసమూర్తిశాస్త్రి గారి తమ్ములు చేసిన
..... చేప్తల మాత్రము వ్రాయనట్లు అల్లంరాజు రామమూర్తి నాతో చెప్పి
నాడు ఆతడీమధ్య తీవ్రవైఖ్య నాడు, శృంగభంగ గ్రంథకర్తయగు
చర్ల చలపతికి కవిత్వమననేమో తెలియదు. అతడు చేసినట్లు వీరు వ్రాసిరట,
అహోహో యెంతవంతగనున్నయది. ఈయది విచారింప గలియుగ మహాత్మ్యమని
తోచెడిని” వే. నారాయణశాస్త్రి

కాకరపర్తి, 23—7—11

“.....యందుతో శృంగభంగం వకటి పంపించుకున్నాను. ఈగ్రంథ
ము రామకృష్ణకవిచేతనున్న కాకరపర్తి వెంకన్న చేతనున్న రచియింపబడి
వేదుల బ్రహ్మన్నగారి కుమారుడు నూర్యనారాయణశాస్త్రిలుచే తఱుగు తీస్కు
నెళ్లబడి చర్ల చలపతిపేర వచ్చు నొత్తింపబడినది. గాని యితనుమాత్రం గ్రంథ
కర్తగాడు. ఏమన యితను కవిత్వమెట్టిదో యెఱుగడు. యితను రామకృష్ణకవికి
భావమరది అయి యున్నాడు. యీ గ్రంథముకు యీ నూర్యనారాయణశాస్త్రిలు
చాలాప్రేరేపణ కర్తయై యున్నాడు. గనుక యీ సంగతులు యావత్తు
తమకు విశదపర్చుకున్నాను.”

చర్ల సీతారామయ్య వ్రాలు

ఉ. కాకరపర్తివారికి నొకనొకలేఖను బంపుమయ్య, వా
లేకడ కేగుచెదదో, యెందుఁ గవిత్వములో జయింతుకో ?
లేక ననున్ జయించినటులే కరతాళమహాహవంబునన్
దాకి నినున్ జయించెదదో ! తథ్యము లోక మెరింగి మెచ్చెడికొ.

ఉ. ఈయెడలకొ శతఘ్ని నొక యిందుక పొడితి నీకు నల్ల నా
రాయణకాస్త్రిగారిది కరంబును బోధపడెం గన్మా ! సభకొ
శ్రీయుతమాస్త్రి యా నుకవిశేఖరు వాక్పటిమండ్రి సత్కవి
త్వాయతియ్యకొ జమత్కృతియు నంతయునుం దెలియుకొ షణమునకొ

క. కనుగొందుగొక పండిత
జను లాయన కున్న శక్తి సత్సభ నీ కుం
డిన శక్తియు వెనువెంటన
వినమొక్కొ పాటిమీది విద్వల బలుముల్ !

4 అగస్త్య 1911—అలమూరు (పోస్టుముద్ర)

“.....శృంగభంగంలో వున్న పేరు, రామకృష్ణకాస్త్రిగారి భావ
మరిది, 20 సంవత్సరములు వయస్సుగలవాడు.....” కామవరపు వీరారాజు,

కాకరపర్తి 25—7—11,

“..... రామకృష్ణ బావయగు చలపతి పేరు పెట్టినాడు.
.....కాకరపర్తి వెంకన్నయను నతడున్నా యిద్దరుచేసినారు. రెండవ
యతను పేరు పెడతానంటే అతను వద్దనగా, బావమరిది పేరు పెట్టినాడు
యిక్కడ యింకా వేరుల సూర్యనారాయణ అను నొక పుణ్యజనుడు తణుకు
స్వయముగా పట్టుకువెళ్ళి ముద్రణచేసినాడు.....”

పురాణపండ సూర్యనారాయణకాస్త్రి.

29—7—11, పోస్టుముద్ర.

“ కాకరపర్తి శ్రీభారతీలయము భాండాగారము సెక్రటరీగారి వద్ద
నుంచితిరుపతికాస్తుల్లుగారి ధరణసన్నిధికి—

.....కృష్ణునికి, శృంగభంగంపైని కత్తిత్వమున్న చలపతి, బావ
యగు,గురువు నారాయణకాస్త్రి మొదలైనవారు పద్యములు వ్రాయు
చుండిరి” భా॥ భాం॥ శ॥

ఉ. కసి గలదేనిఁ దా స్వయముగా నెదిరించుట కొంత యొప్పుఁగా
క సరనులైన పండితనికాయము లున్న సభక రసాచితిఁ;
బసవస మూఁక నాపయికిఁ బంపు టిదేటి వివేక; మింతలో
వ్యసనము తీటునే యకట! పాపము డాఁగదు డాచిపెట్టినక.

ఉ. వింటినె, యీతఁడే నుమి వివేకులు నన్నెడిరీతి నేవియో
కొంటెతనంపు మాటలను గొల్లుచు భారత నాటకములం
గుంటివిగా నొనర్చుటకుఁ గూర్చెడు శిష్యులకై యతించువాఁ
డంట! నిజమ్ము గాఁ దెలిసెనయ్య సమస్తము నాలమూరునక.

ఉ. అయెడనుండి నే నెదలి యాలము రేగిన తత్త్వణంబ “నా
రాయణశాస్త్రిగారు నొక రామసమాహ్వయుఁడౌ కలార్థియుక
బాయక యశ్వమేధమును బట్టిరి పా డొనరింప” నంచు నా
రాయణమూర్తి సత్యవదరాజితఁ డొప్పుగఁ జెప్పె నాకడక.

తే. గీ. పట్టినారాయణుఁ డసత్యవాది యైన
నయ్యెడుంగాక సత్యనారాయణుండు
కాఁ డసత్యంబునకు నొడిగట్టువాఁడు
సత్య మియ్యది సత్యంబు సత్యమయ్య.

2 ప్రశ్న.

సదరు చర్ల వెంకటచలపతి గారేమైన వ్యాసిరా!

ఉత్తరము.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శతావధానిగార్కి,

1. నిత్యం భజామిశరణం । చరణంతపకామదం, శిష్యానుగ్రహసంసక్తం,
వృత్తైస్సేవిత విగ్రహం । కథయామి తేదేదంతు హృద్యమేతద్వచత్కుణ, నమాం
మన్యస్వసతతం శృంగభంగస్యకారిణం॥ 2. త్వయాచక్రేషితాం దృష్ట్వా పత్రి
కాంజనకోమమ । జ్ఞాత్వా రిజప్తురూపేణ । ఆగ్రహం కురుతేమయి ॥ 3. ఏత
దాభాషణంశృత్వా అనుగృహ్ణాం త్వీమంజనం । భవతాం సర్వకార్యేషు మంగళం
ప్రార్థయామ్యహం॥ 4. తస్మాద్భూయం మయిదయాం కుర్వంతు । త్వచ్ఛాత్ర
సమాహేమామప్యేక ఇదమన్యస్య । మయి ఆగ్రహం నాస్తీతి పృథ్వుత్రకం
రహసి విరీఖంతు॥ తప్పల ననుగ్రహింపవలెను. చర్ల వెంకటాచలపతి

ఉ. “కాకరపత్తిలో నెవరో గాని విమర్శన మాచరించి” రం
చాకడఁ జూచి చెప్పిన కలార్థివనోరచనన్ లఖించె ము
న్నే కడు సత్యసంధుఁ డొకఁ; డీ విషయమ్ము నెఱుంగుపాంటె నేఁ
గాకరపత్తి కేగితిఁ దగ్గఁ సకలమ్ము నెఱింగి వచ్చితిఁ.

ఉ. ఆతఁ డెఱుంగఁ డంచు నొకఁ డాయన శిష్యుఁడు చెప్పఁ గాని పృ
ఖ్యాతములుల్ మహామహు లఖండు లనేకులు గూఢవర్తన
స్థితి నెఱుంగఁ జెప్పి రిట వేటొకఁ డేటికిఁ జెప్పఁగావలెన్
జాతురి లేని వర్తనమె సర్వము దెల్పఁగదా సభాస్థలెన్.

మ. కడటం బెంతయు లేకయున్నయెడ నిష్కలంపమ్ముగాఁ దా నపు
లృప యొక్కింతయుఁ బూనకే యకట! “శబ్దజ్ఞానమే లే దెటుల్
కపితమ్ము” రచియింతు వీ” వనఁగ వేడ్కల్ పుట్టునే! చర్లవం
శవయోరాశి శకాంకమూర్తికి వపుస్సారస్యసంస్కారానికి.

మజ్జియొక యుత్తరము

“కాకరపత్తి శ్రీ భారతీనిలయ భాండాగారాధిపతుల వద్దనుంచి.

7 ఆగష్టు 1911, పోస్టుముద్ర.

.....ఇంకతమరు ! వానిన పరిశీలకులైనాము, అరెడు బహు కొంచెము
కాముది చదివెను. పంచకావ్యములు, శాకుంతలము మొదలగు రెండు నాటకములు
చదివెను. పాఠించెప్పే సామర్థ్యం వున్నట్లు తోచెను. వయస్సు 20 సంవత్స
రములు ఇప్పుడు నారాయణశాస్త్రిలుగారి శిష్యుడు— వైతెలుగు
వద్యశైలిని ఆంధ్రమున కవిత్వము కొద్దిగా చెప్పెను. సస్కృత శ్లోకములు
ఊహించతగు.....”

ః ప్రశ్న.

అల్లరినధ యన్నండుల కాధారముకలదా ?

ఉత్తరము.

రాఘవభట్ల విశ్వనాథ కృతానేకనతయః ... యిక కాకరపత్తి సమాచా
రము, ఆ|| సీతారామయ్యగారు వచ్చినవెంటనే యీసంగతి యావత్తును తమరు
నెలవిచ్చినట్లుగానే చెప్పిరి. అల్లరికితానే ప్రోత్సాహమడవని వచ్చుకొనిరి. మా
అన్నగారిని ఆక్షేపించుటచే చేసితినిని.

ఉ. “ఏమియు రాదు” మంత్ర మొకఁడే సమయమృతముకొన్ నురించె, శ్రీ
రామనిమంత్రమయ్యె నది; రాక్షసవర్గ మొకింత గొంకఁగా
సామముకట్టి నే నిలువఁ జాలితి; దాని కొకింతదక్క నా
గ్రామము దాటఁజాల నని గట్టిభయం బుదయించె నెచ్చెలీ!

చ. పలువురు పండితుల గలరు పల్కు రపండితులుం గలారు స
ర్వులు మనశిష్యువర్తనకుఁ బోలమి చెప్పెడివారె గాని లో
పల నొకఁడూని పైకి నొకఁఁకొక్క వర్తిలువారు కొండ టీ
పలుగుతనంబుఁ జూపుటకుఁ బాల్పడి రిజ్జలు తోడునీడగఁ.

4 ప్రశ్న.

ఆ యీ అల్లరినిగూర్చి పనిపచ్చినచో నచ్చటి యోగ్యులెవరేని సాక్ష్య
మిచ్చెదరా?

ఉత్తరము.

కాకరపర, 29—7—11.

పురాణపండితగవరయ్య అనేక నమస్కారములు, తమరు
ప్రాసిన కార్డుచేరినది. అందుల సంగతులు గొప్పించితిని. బ్రహ్మశ్రీ సీతా
రామయ్యగారున్న మీరున్న కూడ నాకు బంధువులేయగుటచేత, తమయత్త
రమునకు బ్రతుకుతైర పేది యిచ్చుటకు తోచక యంతకాలమాలస్యము చేయడ
మైనది. ఆయన సన్నిహితబంధువగుట చేతను వారియన్నగారు నాకు గురువులగు
టచేతను సదరు విషయంబున నా సాక్ష్యంబు విడువగోరెద. ఇదియ నాప్రార్థన
ఆకాలమున తమరు దాల్చిన శాంతత మాయుల్లంబుల కెంతయు నానందిము గలుగ
జేసెనని మాత్రము చెప్పగలను..... పు. గవరయ్య

7—8—11, తుని.

బ్రహ్మనందశాస్త్రి, నమస్కారములు.

తమ యత్తరమందినది. కొన్ని కారణములవలన యథార్థములగు సంగ
తులుగూడ వ్రాయఁజాలమికి త్రిమింపగోరెదను. చిత్తగింపుడు.

మఱియొకయుత్తరము.

.....శృంగభంగం పాడువారితగానున్నది. వ్యాసమూర్తి
శాస్త్రిగారు పరమయత్తర మిచ్చుట కెట్టకేల కొప్పికొనిరి. ఏయేసంగతుల కిచ్చెద
గని యడుగ మీయత్తరము చూచికాని చెప్ప వీలులేదన్నారు. అల్లరి సభయ
గునా కాదాయని యడుగ “రఘువంశపాఠము చెప్పనడుగుట యల్లరి కాకేమి”
యనిరి 5—8—11 వెం॥

మ. విదురాదుల్ చలమండీ నాగపురిలో విచ్చేసియున్నారల
య్యదునాథాగ్రహిణిపూనికన్ దెలియువా రచ్చో సభకు మాధవున్
మృదుతాపానూలు కారవాధములు బట్టిం బట్టి నుంకిరిచిరే
కద ! యపైపని యెట్టిదైన; విరసుల్ గర్జంబు లూహింతురే.

చ. తతమతి మేటి నాదుపినతండ్రికుమారుడు వెంకటాఖ్యుడు
ధృతభుజశాలి నాదుపినతల్లి కుమారుడు వీరయాఖ్యుడు
ర్జితు లల సాత్యకిన్ గదనరీతివిదున్ గృతపర్మనిన్ మహా
న్నతులు స్ఫురింప జేసి రట నా కల కాకరపర్తి హస్తినన్.

ఉ. ఆయన సత్కులీనుడు కలకరుడ డయ్యును నేమొకాని నా
రాయణకాస్తిగారు ధృతరాష్ట్ర సుతాగ్రహభాతి నీయన
త్రాయము నాచరించి; రిది తథ్యము దేవళమందు దీపమం
బాయగ నార్పి చెప్పగల బాపము లేదు యథార్థ మూటచే.

క. విద్యావాసనగల్గు హేతువున వీవిద్వాంసుఁ డెట్టెట్టులో
సద్యశ్శాంతి పొందిచె గాని మఱి వ్యాసప్రీతిపాత్రుల్ పునః
పోద్యన్నీ చపఃప్రపంచమునకున్ బట్టిల్లుగా నెన్నియో
గద్యంబుల్ ప్రవహింప జేసిరి తిరస్కారధ్వనుల్ భోగనన్.

5 పృశ్న.

ఇంకేమైన శృంగభంగమునంటి కల్పనలు బాలకవులు చేసిరా?

ఉత్తరము.

“.....చక్రవర్తుల కృష్ణమూర్తి సింహాంతి.....

తమకు మతిపోయినదని యిచ్చట ఓలేటి వెంకట్రామకాస్తికి ఒక తంపివార్త
వేసిరాడు. దీని నిజము యెంతో తెలియదు. ఏమియు తోచడములేదు.....”

ఇక నొకటి.

..... యింజరములో వెంకటకాస్తికి మతిపోయినట్లున్నూ డాక్టరు
పచ్చి చూచినట్లున్నూ తిరుపతయ్యకు టిల్లీగ్రాము యిచ్చి నీవు తీసుకువెళ్లి
వీపద్ధ వంచుకోవలసినది. అని చెప్పినట్టు పుకారు..... వెంకటాచలము

(పై రెండు ఉత్తరములున్నూ యానాంనుండి వచ్చినవి)

చ. ముగిసెఁ గ్రమమ్ముగా సభ నభోమణి యంబరమధ్యభాగమం
దొగి నిలిచెం బదంబడి యథోచితకృత్యము లాచరించి గ
ద్యగ సకలమ్ము వ్రాసి విదితంబుగ నుందరరామకాస్త్రీ కొ
ప్పుగ వినిపింప నాబుధవిధుండు దురాగత మంచుఁ డెలిచెన్. 410

చ. పదఁబడి వ్యాసలింగకృతి భద్రగజం బగుపట్టె నాతఁ డ
య్యదన స్వకీయగేహమునయం దటు లౌటకుఁ జింత నొంది “దు
ర్మదు లానరించు కృత్యములు మాన్యులు తారుగణింప” రన్న ధీ
సదనులతోన దెల్పి తనసజ్జనతన్ బ్రకటించెఁ బిమ్ముటన్.

మ. ధనవిద్యాగుణగౌరవాస్పదుని సీతారామకాస్త్రీన్ గనం
జన నాధీరుఁడు సర్వమున్ వినఁగ సచ్చాతుండుగా గేహవే
దిని గూర్చుండుడు విన్ని చేసితి మహాధీరుల్ మఱిం గొందఱం
తన యేతెంచిరి మత్కృతిన్ వినిరి తాత్పర్యం బవార్యంబుగన్.

6 ప్రశ్న.

శృంగభంగపు వ్రాతపై వివేకుల కెట్టి యుద్దేశము కల్గుచున్నది?

ఉత్తరము.

నర్సారావుశేట, 30-7-11.

..... కాకరపర్తిలో మీ కసన్మానము జరిగినట్లు..... పద్యరూప
ముగా ప్రకటించిన ప్రకటన పత్రిక చూచి చాల దుఃఖించితి దాని
యాదాధ్యమంతయు..... తెలిపి చింతాలతన్ ద్రెంపివేయఁ బ్రార్థితులు.....
శతఘ్నిని చూచినకొలది చింత హెచ్చియున్న నాకు పాశుపతము వచ్చి యెట్లు
నివర్తిచేసెనో యట్లే యీయపవాద విని చింతిల్లెడి నన్ను తదభావబోధక భవ
దీయలేఖ యానందింపజేయుగాక..... బా. పట్టాభిరామకాస్త్రీ.

మఱి యొకటి.

..... పితాపురంనుంచి కవిత్తోకూడా రామకృష్ణకవులు పంపించిన
కాగితం ఇందుతో పంపించినాను. ఇది చూచినప్పటినుంచి నాకున్నా శ్రీబాబు
ల్కున్నా వున్న ఖేదం వాయిచాలను. ఇందుల యధార్థం వెంటనే తనిసిలుగా
వ్రాయబాగ్ధితులు. 7-8-11, నూజివీడు. రా॥ వెం॥

ఉ. ఆపలుధీరులందు నొక యార్జున డఖండకలాకరుండు గౌ
రీపతికాస్త్రీ; “యీతని వరించె సరస్వతి” యందుఁ జెప్ప నే
నాపురి నెందు వింటి; నొకఁ డంచు పచింపఁగ నేల సర్వ వి
ద్యాపథముల్ పశమ్ములయి యమ్మహానీయుని గొల్చు దాసులై.

కా. సీతారామఘనుండు పండిజనశ్రేయోర్థి సాహిత్యవి
ద్యాతత్త్వజ్ఞుడుదారమానసుడు ఛాత్రశ్రేణీయుక్తుండు సం
జాతామోదముమై మదీయ కవితాసందర్భమేకాక యా
ప్రాతఃకాలపువారి యల్లరిని దాఁ బ్రత్యక్షరంబుఁ పినెన్.

చ. విని కడు నొచ్చుకొంచు ‘నవివేకులహేతువునన్ జగమ్ములో
ఘనమతు లున్న యూళ్లకును గల్లుగదా యపకీర్తియన్న చిం
తను వెలెఁబుచ్చునంతఁ గరతాశమహాహవకర్త వ్యాసనూ
ర్యనుజుఁడు నన్నుఁ గాంచి తన యాగ్రహమున్ బ్రకటించె నీగతిన్.

7 ప్రశ్న.

ఆయుర నల్లరిచేయు కిద్యాపంతులును గలరా!

ఉత్తరము.

13-2-11, తు.ని.

బ్రహ్మశ్రీ.....గారికి- ద్వివేది బ్రహ్మనందకాస్త్రీ నమస్కారోపరి,
కారణాంతరమున నే నీక్కడ నున్నప్పటికి స్వగ్రామ మగుటచే కాకరపర్రు
రెండురోజుల క్రిందట వెళ్ళి నేడే అక్కడనుండి వచ్చితిని. కాకరపర్రిలో
నెవరో కొందఱు మీకుఁ బ్రతిహులవాడము నేయుచున్నట్లు కాకరపర్రి నివాసు
లెవరో మీకుఁ దెలియవరిచినట్లును ఆప్రకార మిప్పుడు మీవ్రావాయు గీరతములో
వారినిగూడ నెక్కించినట్లును గర్భాకర్షకగా వింటి. ఇంను నిజ మెంతో తెలి
యదు. అక్కడిది మూడుపంతులు కోతిమాక. మీకు వ్యతిరేకవాదు లొకరయి
నచో నింకొకరిని వ్రాసెడు ప్రబుద్ధులు. కావున మీ గీరతములో నుదాహరింతు
రేని తగు మనఃఫలవలన యథార్థమరయు టావశ్యకము. కొన్నిచూటలు తమ
సమత్వమున మాటాడవలయు నను సంకల్ప మున్నను దూర మగుటవలన పలను
పడకున్నది, అయినను అది వేసవి సెలవులలో సంఘటిల్లవచ్చు.....

(ఈకాస్త్రులవారే యల్లరిప్రారంభమైనతోడనే యా స్థలము విడిచి చని తమ
పరితాపమును దెల్పిన పరమాత్మములలో రెండవవారు.)

ఉ. బిచ్చము నెత్తె నీదుపిత పేదతనంబున నీవుఁగూడ ని
వృచ్చరమున్ భరించితివి పాండితి నేటికిఁ గల్గుఁగాక యీ
యచ్చరముల్ యథార్థములూ, యట్టివి కావా! పచింపుమన్న నే
నిచ్చలు నొప్పికొంటి నవి నీక్కుము లౌ కతనన్ సహోదరా.

చ. అది విని యాజీవిల్లకులుఁ డాస్యమునన్ జీటునవ్వెలర్ప నీ
ముదిమనుజుం డిదేమి యిటు మూలములేని ప్రసక్తిఁ దెచ్చె నం
చెద యొకయింత చేసికొని యేవము మోమున నెల్లడిందు న
య్యడన మహాగ్రహమ్ముమెయి వ్యాససహోదరుఁ డిట్లు వల్కెడిన్.

8 ప్రశ్న.

నిజముగా నాయూరివారి కెవరికేని ప్రకృతవివాదమును సభాముఖమునఁ
దీర్చువలయునను నుద్దేశమున్నదా !

ఉత్తరము.

కాకరపర్రు, 21-1-11.

.....సభ జరుగుట యసంభవము. జరుగు టొకానొకప్పుడు (వేటొక
చోట) సంభవించినచో వెంటనే యా సంగతి వ్రాయవలయును. తప్పక రా
నుక్కోగిండుచున్నాను, గనుక ముఖ్యముగా వ్రాయించ గోరుచున్నాను.....
చల్లా సోమనాథశాస్త్రివారిలు.

(కీందే ఇంక నొక యుత్తరము)

..... మరియును “సభనుగూర్చి మీ గ్రామస్తులు యత్నించినట్లు
విన్నాను..... వారేమి బావా బిచ్చినది వినగోరితిని” యని వ్రాసియున్నారు
.....సభసంగతి మాగ్రామములో నున్న వేదుల బుచ్చన్న గారనే సుబ్బా
రాయుడు గారు వేదాంతోశమున కొకసారి బాలురతో నుడివిరని కర్ణాకర్ణికగా
వినియున్నాను గాని మరి యేపండితులవల్లగాని యగ్రహారీకులవల్లగాని మరి యే
యోగ్యగృహస్తులవల్లగాని వినియుండకపోవుటయేగాక యట్టి యుద్దేశ్యమైనను
మాగ్రామస్థ పండిత పామరుల కింతకుపూర్వమందుగాని యికమందుగాని కలుగ
బోదని నిక్కముగా వక్కాణింపగలను. నాలుగురోజులక్రితం మాగ్రామము
నుంచి యొకరు యాలమూరు వెళ్ళినపుడు బ్రహ్మశ్రీ కామనగపు వీరాజుగారు
కాకరపర్రులో సభాప్రయత్నము జరుగుచున్నట్లు తమకు బలికాముఖమున

క. మాయన్న గారికడ నం

తో యింతో చదువుమీర లొగిఁ దన్నిందన్

జేయునితని సైరించుట

న్యాయంబె ! కృతఘ్ను లనఁగ నన్యలె చెప్పుడా.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణులు వివేకులు గా రన నేల, మీరు ని

శృంగ గ నట్టివారె విలసత్కవితారసనేవధిన్ నిరా

తంకు మదగ్రజున్ గణన తద్దయుఁ జేయనియీతనిన్ సభన్

గొంకకనిందఁ జేయఁ దొరకొని భవద్గుణవర్గ మేటికిన్ ?

419.

ఉ. ఈపగిదిన్ మహాగ్రహపరీతుఁడు వ్యాససహోదరుండు సం

స్థాపితకోపుఁ ఘోరక సదస్సున నేదియొ వల్కుచుండ గౌ

రీపతికాస్త్రి యిట్టు లనుఁ “బీరితికి లక్షణ మిట్టిదొనె ! మీ

రేపగిదిన్ గృతఘ్ను లని యీమముఁ జెప్పఁ గలారు శిష్యులన్.

మ. భవదీయాగ్రిజులన్ గవిత్వమునెడన్ బాటింప మన్నంతనే

యవివేకంబని చెప్పఁగాఁ గలమె యిష్టానిష్టముల్ సర్వవ

స్థువిశేషములయందు నొక్కొక్కరికిన్ దోచున్ విభిన్నముగా

నవనిన్ ; మెచ్చనియంత దూఘ్యులన నన్యాయంబు గాకుండు నే!”

మ. అని గౌరీపతికాస్త్రి వల్కుటయు వ్యాసానుజుండున్ గ్రమం

బున వాగ్ధోరణిఁ గట్టిపెట్టి యెటకో పోయెన్ ఘనుల్ యోగ్యజ్ఞా

ఖులున్నట్టి సభాస్థలమున వృథాగా వాగ్వ్యయం బెట్టొ నే

య నెటుల్ సాఁగు నెపండు మెచ్చెడి నగ స్త్యభ్రాతృభౌరేయులన్.

దెలియజేసినట్లున్నా అందుకు దమగు సిద్ధముగా నుంటిమనియును గాకరపత్రి లోనే కాదు..... తప్పక వచ్చితీరద మనియును, ఆవీరాజుగారికి ప్రత్యుత్తర మిచ్చినట్లున్నా ఆయుత్తరమును వీరాజుగారు మాత్రామస్తునకు చూపినట్లున్నా ఆయన యీ గ్రామమంతయుఁ జెప్పినాడు. వినినవారందరు వారు సమర్థులగుట నట్లే వ్రాసెదరనియు జెప్పికొన్నారు. ఏతద్వ్యతిరిక్త మేమియును జరుగలేదు..... చ. కవిత యొనర్చుటన్న నతి కష్టము దానికి పత్కవీద్యమా! చవి గలుగఁగజేయుట యసాధ్యము, అట్లొనరింపగల్గ నా ! శుభగ రచించుటన్న నతి చోద్యము దానికి జోడు ధారుణీ ! ధవుల సభాస్థలన్ శతవధాన మొనర్చుఁ చటన్న శక్యమే.” చల్లా సోమనాథకాస్త్రివారు.

ఉ. పోవుచు “శృంగభంగ” మను పాత్రము రేపటి కేగుదంచు నీ
తై విలిఖించెఁ గృష్ణకవి యల్లదె యచ్చునకేగె నిప్పుడే
కేవల మక్కతాన నెఱక గీరతమెల్ల నడంగు నంచు ని
చ్చావిధి నాడె ని ప్పలుకు సభ్యులు విన్నదె సుము తిర్పతీ.

క. అల శృంగభంగమును గృ
ష్ణులె వాసియుఁ బేరు మార్చి శుద్ధులక్రియ నెం
దులకో డాగిరి నూ ! కో
కిలకాకముకన్న నిందుఁ గీ దున్నదియే.

చ. చలపతిగారికిన్ దుదినీ శాస్త్రిపదంబు దగిల్చి దీని న
య్యలఁగుఁడు చేసినట్లు సుమహాత్ములు కృష్ణులు వారమారులున్
వెలయుఁగఁ జేసి నీ నుడి వివేకు లెఱుంగరె? యెందఁజెంద టి
క్కలహమునందు శాస్త్రులయి గాగిరి కాఁకగపర్తి నో నఖా!

క. అల్లరిసభ గాదనుటకుఁ
గొల్లలుగా శాస్త్రిశేష్ఠ గూర్చి రకట ! యీ
కల్ల నిజంబుల నాపుర
మెల్ల నెఱుంగకున్నె ! యితరు లెఱుంగకయున్నన్.

426

9 పోష.

ఆయూరి పెద్దపండితుల కీ శృంగభంగ ప్రసంగమునెడలఁ గల్గిన యుద్దేశ
మెట్టిది.

ఉత్తరము.

అలమూరు, 3-7-11.

*కాకరపర్తి పద్యములు అచ్చుపడినవట, వేరుల సూర్యనారాయణ
అపధానులు నేత్రపధాని యిక్కడకు వచ్చి నాతో చెప్పినాడు, మీకు పక ప్రతి
పంపిస్తానని చెప్పినాడు..... మనము కాకరపర్తినుంచి వచ్చిన తరువాతను
వారిలోవారికి చాలాకలహములు జరిగినవట. బ్ర॥ శ్రీ॥ సీతారామశాస్త్రులవారు
వగైరాలు అంతా ‘మంచిదని చేసినారుకారు’ అని అన్నారట..... అంతా
స్పష్టంగా తెలిసినది..... క్రియకు వీరు (అల్లరిసభలోనివారు) యెవరూ సభకు
రారు.....

కా. పీ.రాజు.

క. వా రెవ్వరి సాక్షులుగాఁ
చేరుకొనినో నేను వారిఁ చేరుకొనెద న
వ్వారలలో నొకకొందఱు
దాదగుణులు గలరు వార లాడరవృత్తమున్.

క. సీతారామమనీషి య
నేతాదృశుఁ డమృహాత్ముఁ డెని చెప్పిన వే
దాతిగము తద్వలన మది
గీతార్థముకన్న మిన్న కృతబుద్ధులకున్.

ఆ. ప. ఆమహాత్మునెదుట నల్లరి యొక్కింత
సలుప మెదలువెట్ట సాగినీక
యాఁగ నాతఁ డతని యభ్యర్థితత్వంబు
నింక యని పచింప నెవ్వఁ డోపు.

క. భిక్షతా ప్రసత్తరామ
స్థవిరు లనినప్రల్లభములు తత్సంగమునం
దవుటను సీతారామము
కవినేత పచించు టొప్పఁ గలనిట మెల్లన్.

ఈ. నుండిగ రామశాస్త్రులు విరుదులు నర్జము చూపలేదు వా
రిం దొక కొంతనే రెండేగి యెల్లవిశేషము లెట్లు చెప్పనా
రిందఱు నన్ని సంగతుల నారయ రింహక కొందఱేని యీ
చందము నర్జమునఁ దెలియుసాక్షి పరాత్పరుఁ డొక్కఁడే సఖా.

10 పుష్ప.

మెదిలె నభిమతి నగృహ్యులగు శ్రీసీతారామశాస్త్రులవారి యాదర మెట్టిది.
ఉత్తిరము.

అ॥ శ్లో॥ వెంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి.

ఆణిశిల్ల సీతారామశాస్త్రి..... చిరికాలము అయినది తమ దర్శనమునకు
నిరీక్షించుచున్నాము తమరు వ్రాయించిన పుత్తరమును చూచికొని తమరిని
చూచినట్లుగానే సంతోషించినాను..... అ॥ నీ॥ కా॥ వైకాళి శుం
పోమవారం.

క. గారీపతిశాస్త్రి మహా

దారగుణుడు వినియె నన్న వ్యాసానుజు లే

ధారను నుతించిరో యది

వారక యాసుగుణి చెప్పవారని యెంటున్.

ఉ. ఏపున నొక్కసారి మనకృష్ణకవిం గని సారవేది గౌ

రీపతిశాస్త్రిగారు “ బళిరే ! యవధానివరేణ్య ! నాకడం

జూపగ నేర్పె ప్రిజ్ఞ” యన “నూర్యనృపాలుని చెంతఁ బక్క నేఁ

జూప” నటన్లు వా దొకటి నూరులు చెప్పగఁ వింటి నయ్యెడక.

ఆ. వె. అట్టివాడు గురునియాజ్ఞమై నామీది

కవుడు వస్తు ననియెనంట ! వింటె

యెట్టిమాటసాక్ష్య మిది “ రాను రప్పింప”

నన్నపద్య మెచట నడఁగెనొక్క.

స. ఎదుటికి రాకయే గెలిచె నీనను గుర్వడగోధహేళు వి

య్యడిన నృపాజ్ఞ నాఁగ నవురా ! యిది యొక్కకీర్త్యుత్తు ! కీర్తులే

గద యశమున్ జయంబులును గాంచిరి పూర్వ ! లొకింతకాలమున్

బ్రనుకని కిల్లయౌ యశము పచ్చిన నే మది రాక యేమనున్.

11 పక్ష.

మాకవనమం దిచ్చటి ప్రాణులు ‘బట్టుకవిత్వ’ మనునభిప్రాయము కలవారెనా!

ఉత్తరము.

25—మె 11 (ఇది పోస్తమిపర్తి)

..... సెనక నేను తమ దర్శనమునకు బంపితి వచ్చినప్పుడు.....

(15) ఈ పుస్తకముల నొసంగితిరి. అప్పటికి అనగా నే నున్నరోజులలోనే దేవీ భాగవతమును అచ్చువేయట కిచ్చి యుంటిరి. విమృట కొన్ని పుస్తకములు మాగ్రామం వచ్చినవి..... నాయందు సానుగ్రహమునై అచ్చుపడ్డ దేవీ భాగవత సంపుటములనున్నా...నున్నునున్నానున్నానున్నాయావత్తు పుస్తకములనున్నా దియఁచేయించ గోరితిని.

చల్లా సోమనాథశాస్త్రి (కాకరపట్టు)

చ. కల పల శృంగభంగమునఁ గల్లులు కొన్ని నిజాలు గొన్ని యో
స్వలు తమచేయఁజల్లరిని “నూడడు వో” యని దూఱుమీఁద న
వృలకుల కోడి దుర్వ్యసముఁ బాఠికొనన్ బ్రయతించి వ్రాసిర
వ్వల నలశృంగభంగ, మట వాస్తవమన్ జగమే యెఱుంగుతన్. 438

చ. తుదిఁ గలపద్దెముం జదునఁ దోచకపోదు నిజంబు గాన నే
విదిత మొనర్చి నేల యిఁక వేంకటశాస్త్రి నెదుర్పరారఁ ట
భృద్దయము గల్గె నంట ! యలయోస్వలు కృష్ణుల కార ! యెట్టి నే
ర్పిది, యొకమాటు గెల్చిననుధీశ్వరుఁ డింకొకమాటు గెల్వఁడే?

కా. ఏదే రీతిని జల్లరిన్ నలుపఁగా నిచ్చుల్ పిసాళించు దు
ర్వాదోదస్యఁడు కృష్ణసూరి తనదొ గ్రామంబు నే నేగ దా
యాడల్ పల్వర లేపి తా గృహమానం దంతర్థమై నుండి సం
పాదించెన్ విజయంబు తిన్నతికపి ! ప్రావీణ్యమున్ గంటివే.

ఉ. తా సభ కేసుదెంచిన పృథాగఁ దమన్ మఱి నీవు దుర్వహ
భ్యాసము చూపి నట్లు నోగి ఒట్టుక గొట్టుదు వంచు వ్రాసె నే
డాసరిణిన్ ననున్ నలుప నాయనయే ప్రయతించె జాచితే
యోనపు ! “అత్మవ” త్రనెడి యోస్వలుమాట స్మరింపజేయుచున్.

మఱియొక యత్నరము.

శతావధానిగారికి— 2-12-10 కాకరపర్వ.

పుష్పలగ్నదీయం వెంకటరావయ్య వాసినిది

క. ఘనచైతన్యసిద్ధికులమం । దున జననం బొంది దిశల తుదల యశముఁ జెం ।
టిన వెంకటశాస్త్రికి వం । దనములనొనరించి వ్రాయునదియేమనినెన్. చ. పటు
తరవాక్యనైపుణి పృబంధములకొ రచియించి కీర్తిది । క్షటముల నంట జేసిన
బుధాగ్రణి యొరసి కాగ్రగణ్య వేంకటకవి ! మీదుగ్రంథములకై కడు సంతస
మంది పత్రి మొక్కటి లిఖించినవాడదమ, కారసి యయ్యవి వేగఁ బం
పుడీ. చ. ‘ఇషి’ యని నామధేయము లిఖించిన వాడవు కావు వెట్టివాఁ డవు
గద ! వెంకటాఖ్యుడ ! యటంచును మీరు వచింతు లేమొకో భవతరుణీకటాక్ష
విభవాయిలనెత్కివితాధురంధరుండవు గద యపమదీయకృతు లన్నియుఁ జాతు
మిపశ్యదుతమా॥

చ: పలావునుఁ గూడి యెట్టెటలూ పట్టుక గేలి యెసర్చి “నోటిలో.
పల నోగి నుగ్గడ్డకుక్కి” రనువై ఖరి యూతగఁ గీర్తి గొన్న; యో
గులసభలేల ! కీరితికి గొప్పప్రయత్నములేల ! విద్వేబన్
గొలిచి పరింప నేల యిది గూర్చద కీర్తి త్తణంబులోపలన్.

ఆ. వె. అహహా! కృష్ణకవి గృహంతరమృననుండి
నన్ను గెల్చినాఁడు నాకు శృంగ
భంగమయ్యె! నెట్టి ప్రాజ్ఞులు పుట్టక
యేమి ! కలియుగంబు నెఱుంగ రెవరు.

441

ఉ. ఏయెడ నే రెఱుంగకయ యింపెనలారెడి పండితుండు నా
రాయణశాస్త్రి గారికడ నంతయు యంతయు నేర్చు శిష్యులే
హూ ! యని నన్ను గెల్చినపు డొండొరుఁ డెవ్వఁడు గెల్వ లేఁడు, నా
రాయణశాస్త్రి గారంట, బృహస్పతియంట ! యెఱుంగుమోసఖా.

ఉ. ఇంటనె కూరుచుండి యిటు లెల్లజగమ్ము జయించునట్టి బల్
దంటల కాకరం బయి యిలన్ గడుఁ గాఁకరపర్తి యెవ్వఁ గా
కంటియు నంటకుండ జగమంతయు గ్రుడ్డిదిగాఁ దలంచుచున్
బంటులనంబు చెప్పికొను ప్రాజ్ఞులు మోల్తునుగాక యెల్లెడన్.

మఱియొక యుత్తరము.

కాకరపర్తినుంచి

.....తమ గ్రంథములరసము యెంతగోరినను అమృతరసము సురలకుం
బోలే తనివి దీరక యున్నది, మరియు తమ గ్రంథములు అన్ని చూడవలె
ననియున్నను, స్లో॥ అసంతుష్టా ద్విజా నష్టా'యనెడు వాక్యమును బట్టి యొక్కడి
కక్కడికి సంతసము నొందుచుంటిమి. కావున..... కటాక్షము వుంచి తమ
గ్రంథములలో కేసలకల్పితంబును కీర్తికందళమ్మును నయిన శ్రీవణానందమ్మును
... ఈపదకొండు గ్రంథములు ... పంపినచో ... నామనన్న తృప్తికరం
బగును...

ఇట్లు తమవిధేయుఁడు,

వేదుల వెంకట సత్యనారాయణమూర్తి.

సీ. నూనృతవాఽయోమందరరామబుధోత్తమం డెటు లనృతోక్తి వలుకు
తత్త్వవిగ్రహుడు సీతారామబుధనేత యేరీతి వనృతాన కిచ్చగించు
కనులారఁ గాంచిన ఘనుడు శ్రీవ్యాసలింగమనీషి యేరీతిఁ గల్ల పల్కు
నభిలం బెఱుంగు బ్రహ్మనందపండితుం డెందు కాడెడి నింనుకేని యనృత

తే. గీ. మక్కటా ! నన్ను విద్యార్థి యడుగవలెనె
యల్ల నారాయణమనీషి యడుగఁదగిన
పాటితెల్వయు లేదె నాపద్ద, నిందు
కేమి యందురొ విబుధు లే నెఱుంగవలయు.

444

మ. ఇది యిట్లుంచుము వ్యాససోదరులత ప్పేర్పాటుగా శాస్త్రీగా
లేద నూహించినవెంటనే యతఁడు తా నెట్లో చనె స్మీడఁ గో
విదుఁ డయ్యాణివిశాన్వవాయుఁ డిటు చెప్పెం బేర్చి దైవారఁ, బ
ల్కది నేయున్ బదికోటు లోతిరుపతీ ! యాలింపు వాకుఁచెప్పదన్.

“...మాయమజుండు నిన్నటిదినమున తమవద్దనుంచి తెప్పించిన పుస్తక
ములు చూచి మాగ్రామములో వారందరు మీదాతృత్వమునకు గ్రంథసారస్వ
మునకు ఆత్యంతము సంతసము నొందినారు... ఇది మఱివకరికి సాధ్యమగునా !
ఏవో రెండు మూడు పద్యములు అల్లుమ బంధువులు నలుగురు ముగ్గురు పున్న
చోట్ల చులకనగు సమశ్యలు వారిచేత నీయఁబడి అవి పూర్తిచేసి రాజసభలలో
శతావధానము చేసినామను వారలా! కవులు ... నూటికి ఒకగ్రంథము తప్పల
కుప్పలతో చేసి ... కుకవులు మిగ్రంథములు చూచితలలు పంచిరి. సుకవులు
తలలేత్తిరి... కొందరు కుకవులు తమతో నైరముపెట్టి పద్యములు వ్రాయుచు
“శ్లో॥ మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కాకధా” అని మీపాండవవిజ
యములో ఉదాహరించిన సామ్యతను జట్టి గొప్పకవులే పరుగెత్తుచుంటే మనము
పూరుకొంటేమేలనియయినా బుద్ధి తెచ్చుకొనిన బాగుండును. మీశతావధాన
సారములో కొన్నివర్ణనలు పదములు ఇటీవల కవుల శతావధానములో కానబడు
చున్నవి. ఆపాదములు ఇప్పుడు వుదహరించిన చిహ్నుఁబుచ్చనని వుదహరింపలేదు.
తమకు పంపుమను... వాకిష్ట్యులకు కొందఱికి తెలుగు ముచరిత్రయు మొదలైన
గ్రంథములు చెప్పటకు యత్నించితిని. ఇప్పుడు తమ ప్రబంధములు చెప్పవలయు
నను కుతూహలముతో యుంటిని...”

జేమల పేరయ్యశాస్త్రీ, తమ్మతాలూకా, కాకరపర్రు.

చ. “సకలము మీదుగీరతము చక్కఁగ నున్నది విన్నవట్టు, మీ
రకుటిలచిత్తు లాతఁ డిటు లజ్జతచే మిము నిందచేసెఁ బు
త్రకుదొసఁగున్ తమించు టది తండ్రికిఁ దప్పున ! మీ రెఱుంగఁ
యకట, తనూజశిష్యులకు నంతర ముండునె ! యెంచి చూచినన్.

ఉ. కబ్బము చేసి కాశ్యతముగా నొనరింపకుఁ డంచు మిమ్ము నే
నిబ్బరమైన శేర్మిని మనీషులఁ గోరెద” నాఁగ నేనును
గొబ్బున “నోమహాత్మ ! మిముఁ గోరికమైఁ గనుఁగొంటకున్ ఫలం
బచ్చె యథార్థ మాడితి రహా ! మిము నే మని సన్నుతిం చెదన్.

ఉ. అచ్చున కై నదవ్య మది యంతయు నప్తము యానుగాక మీ
యిచ్చయె నాదునిచ్చ “క్షమియింపు” మటంచును శిష్యుఁడాడినన్
జిచ్చున బుగ్గిగాఁగ నిది చింపి యడంచెద నట్లు కూర్పుఁ డో
సచ్చరితుల్ ! పృమాణముగ సల్పెద మీనుడి మీఱ నేర్తునే.”

“.....తమచే రచింపఁబడిన శ్రవణానందము.....గ్రంథములు
మాబంధువులవద్ద...చూచి చదివి ఆనందలహరీనిమగ్నుడ నైతిని. కాని తమచే
రచియింపఁబడిన గ్రంథముల నన్నిటిని చూచుటకు ఆతురతకలవాడనై యుంటి
...యూదిగున పుస్తకముల పంపింపు డని ప్రార్థిస్తున్నాను ... న్యాయ మని
యూహించి దీనితో 0—8—0 అణాబిళ్లలు పంపితిని.....”

చర్ల పండుకాస్త్రిగారి కుమారుడు సూర్యనారాయణ, కాకరపర్రు
తణుకు తాలూకా. 27—11—10.

.....అయ్యో తమరు చేసిన పుస్తకములను చూడవలె నని కుతూహల
పడుచున్న నాకు తమరీ క్రిందిపుస్తకములు పంపింపఁ బ్రార్థితులు.....

వేదుల సుబ్బారాయుడు.

12 ప్రశ్న.

గీరతమునం దచ్చటి ప్రాజ్ఞులకు పిప్పి యను నభిప్రాయము కలదా !

ఉత్తరము.

9-7-11, కాకరపర్రు.

“.....గీరతంకూడా యెంత అచ్చుపడితే అంతే పంపించవలెను...”

చర్ల సీతారామయ్యవ్రాలు.

*చ. అనినఁ “బ్రహ్మమున్ సలిసి యానంద మొనరిన నప్పు నాపుఁడొక్క నెల” యటంచుఁ బల్కె విధిగా నటు చేసెద నంచుఁ జెప్పి యయ్యనఘనియాజ్ఞ గైకొని రయమ్మన నారయ శాస్త్రిగారి దర్శన మొనరించి యాణుధుని శాసనమున్ వచియించితిన్ సఖా.

చ. అది విని యాతఁడుం బయికి “నట్టిదె యుక్త” మటంచు నీర్షమున్ గదిపి బహుకరించెఁ దదనంతర మాయన యంప నేగి యాపదపడి భాష్యకార బుధవద్యునితో సకలమ్మ దెల్పి కోవిదుఁ డతఁ డాచరించిన కవిత్వపుబంధముఁ గంటిఁ బిమ్మటన్.

ఉ. ఈయన నిప్పుడే కలిసి యించుక గోష్ఠి యొనర్చినాడఁ గార్యయతి నిమ్మహాత్ముఁడు సభార్థము మున్నరుడేడు మేటి సుశ్రీయుతుఁ డీతఁ డెంతయును జేవగలట్టి మనీషి సత్స్వభావాయతనమ్ముగాఁ దెలిసెనయ్య యొకించుక చూచినంతనే.

శా. తర్కవ్యాకరణజ్ఞుఁడున్ గవనబంధజ్ఞుండు గీర్వాణవాక్యార్కశృప్రవిభేది బంధకవిత్వాఘట్టమృతం ధట్టుఁ డయ్యర్కున్ బోలెడువాఁడు లేజమున నార్యాచారి యెద్దాన సంపర్కం బీతఁడు వెట్టికోఁ డట ! కలావ్యాసంగి వాలాయమున్. 452

“.....గీరతాది గ్రంథములను ముగిసిన వెంటనే పంపించుటకు ప్రార్థితులు.”
చల్లా సోమనాథశాస్త్రి.

*“శ్రీ వేదమూర్తలగు చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటాశ్రమలవారి సన్నిధికి. ఆణివిళ్ళ సీతారామశాస్త్రి వమస్కార పూర్వకముగా చేయు విన్నప మేమనగా,..... తమతో మనవిచేసినట్టే. వారితో కూడా చెప్పినాను. మేము మానుటయే కాని వారు చేయక మానరని చెప్పగా, వారు తిరిగి యేమియు చేయరు, మీరు మానవలసినదని చెప్పితిని. తిరిగి ఆలాగుననే చెప్పినారు. పిమ్మట యేమి తోచినదో అచ్చు వేయించినారు... మీరు చాలా యోగులు, విద్వత్కవులు గాన విశేషించివ్రాయనక్కరలేదు. ఇట్లుపైని మీయిచ్చానుసారముగా చేయవలయును.”

ఆ॥ నీ॥ శా॥ ఆషాఢ బ ౯ గు॥

కా. నెలనాట్యవ్యయుఁ డొక్కఁడే నెలయు నవ్వీటక మహాపండితుం
డలఁగుం డాతఁడు సోమనాథబుధుఁ డయ్యార్యుండు చల్లాకులుం
డెలమిక నానభ లొక్కఁరెండు గనినాఁ డీనూరి చప్పట్లనేఁ
తలవేళక దరి లేడ యుండినను నీతం డాచలేఁ డల్లరిక.

13 ప్రశ్న.

అచ్చటివారిలో నెవరేని మమ్మును దూషించి చాటుగా నేవేని పద్యము
లల్లుచున్నవారు కలరా !

ఉత్తరము.

కాకరపర్వ.

“..... యఁగో కొంతమందికవులు తమరిమీద చెప్పినపద్యములని
కొండ గచ్చటచ్చట చదివిరి కాని యవి యిప్పుడు నాకు దొరకలేదు. దొరికి
నచో నేనే పంపించుచును. మీరు నాకు వేరే వుత్తరము వ్రాయవద్దు. యెందు
చేతనన కావున నేనే దొరికినప్పుడు తమకు పంపగలను. అచ్చు పత్రిక
లలోలేని పద్యములు.....”

వేదుల నెంకటసత్యనారాయణమూర్తి.

“..... తమకు అయిష్టమైనవారి కు కొంతమంది “కననము బా
గున్నదికా” దని యిటువంటి మొదలైన కొన్ని వాక్యములచే వారికిన్ని మాకు
న్నా కొంచెము నైరము కలుగుచుండును. మేమున్ను ఒక్కొక్కవేళ
“తే. గీ. నికటమున నుండి శ్రుతిపుటనిష్ఠురముగ । అడరి కాములు బిట్టు పెద్దా
ర్చినప్పు । దుదధిరాయంచ యూరకయుండు టొప్పు వైఁపరాకున్న నెంచేని
జనుటయొప్పు॥ అన్నభీమేశ్వరపురాణకుకవినందను బట్టి సంచరించుచుండుము.
..... మొదలగు గ్రంథములు నేను దెప్పించి స్వయముగా చూచితిని వాట్ల
యందు నైనఁగాని అక్కడక్కడ రసహీనపదంబులుండును గాని తమ పాండవ
విజయ శ్రవణానందాదులయం దెచ్చటం గానరావు, ఆరామద్రావిడులలో
యింతకీర్తిగల పురుషుండు కలిగినవారిలో కానమని తలంచుచుంటిని—
బ్రహ్మన్న శాస్త్రులవారి యశఃకందశమ్మ లగుమిమ్ముఁ బొగడుటకు శ్వసనగ్రహనా
ధిపునకైన అసామర్థ్యము,” ఆరామద్రావిడి వేదుల నెంకటసత్యనారాయణ,
తణుకుతాలూకా, కాకరపర్వ.

ఉ. ఈయనయే “యితం డిటకు నెమ్మెయి రాఁ గత”మంచుఁ గొందఁ జూచి
దాయనమీఁదఁ గొంత విశయఁబును బూనిరిగాని యెట్టులో
పోయెను సంశయం, బదియ పోకక నిల్చిన నీతఁ డవ్వరిక
బాయు నవస్థ వచ్చునట! బాపురె! యా పురి క టైటింగితే.

ఉ. పండితులైనవార లటఁ బల్కురు గల్గియు నెట్టిపట్ల ను
ద్దండుల నాఁగఁజాలరట! తాదృకులేగద కృష్ణమూర్తిక
గండరగండఁడక ఓరుదు గట్టిరి చూడుము “శృంగభంగ” మె
వ్వం డెఱుఁగుక గృహస్థుఁడతిభల్ నెలి కేగినదాఁకఁ దిర్చితీ!

ఉ. ఇక ముగియఁతు నీగొడవ యిద్దఁచరిత్రుఁడు భాష్యకారకా
స్త్రీకి మఱిసోమ నాధబుధశీతమయూఖునకుక గృతజ్ఞతం
బ్రకటన చేసెదక మిగుల మన్నన చేసిన యాణివిల్లవా
రికి మఱి చర్లవారికి మఱింగల సూరులకుక గృతజ్ఞఁడక.

తే గీ. భాష్యకారుల కవనంపు బంధములను
వినఁగ నారేయి యొకకొంత నెడలిపోయె
పిదప నిద్రించి తెలతెలవేగు వేళఁ
బయనమై యాలమూరికి వచ్చినాఁడ.

457

14 పౌర్ణమి.

పాండవాశ్వమేధవిమర్శనము (శతస్మి) వెంకటరామకృష్ణ కవులదియే
అగునా ? కాకరపత్రి వారెవరేని యందుఁగలరా ?

ఉత్తరము.

ఆకిరిపల్లి, 22—3—11.

“..... కాకరపరింతయు వెంక— కృష్ణులంటే అత్యభిమానముగ
మన్నదట! ఆయూర మఱినలుపురు శతావధానులు గలరట, వాండురి అశ్వ
మేధమును విమర్శించుచున్నారట గ్రంథము పూర్తి యైనదట శ్రీవణానంద
మలో వృద్ధవేశ్య వర్ణననీనము “పంది” యనునది స్త్రీలింగ విశేషణమగుట
“పందిని” యండ వలయు నని యొకవాదము చేసిరి. ఇత్యాదులు పెక్కు
లనందర్బము లొకవిద్యాధితో ముచ్చటించిరట.”

శివరామకాస్త్రీ.

ఉ. పాండవపత్నినింబలెనె చండితక్కిరిని దస్కరింప నే
దుండగమో పొనర్చునెడ దూఱువివా ఫల ముండ దంచు ధీ
శౌండుఁ డేఱుంగు నమ్యలకు సత్పథముల్ గనరామి వ్యాజ మొ
క్కండును నూతఁ జేసికొని కాపథమం దడుగంటుదుర్ తుదిక.

చ. ఇపు డేటలన్న నేమి యగు? నీతనిదేశికతక దదీయశి
ష్యపదవి, కాకకోకిలము, నాత్మకృతిత్వము, మత్కృతిత్వముక
గపటపు శృంగభంగమునఁ గల్గిన కల్లులు నారమరిగా
రెఱుదొ వచింతుగాక పరమేశ్వరుడే వినుఁగాక సర్వముక.

ఉ. కోకిలకాకమందుఁ గల కోడిగవుంగతికన్న నక శత
ఘ్నీకృతియందుఁ గల్గు కడునీచపుధోరణికన్న శృంగభం
గాకృతి గర్హమైనదియె ! యన్యని గర్తగఁ బెట్ట నేల ? క
న్నాకు శతఘ్నీకర్త యల నానయశాస్త్రి యిటుల్ విధించెనో ! 460

ఉ. నూన్యననుగ్రహమృతఁ బ్రనూజనగుప్తిని పాండవుండుగా
నార్యులు కర్ణునిం దెలియఁజెరి యనంతరమందు డాఁగెనే
కార్యము నేడు గుప్తముగఁ గాఁకరప ట్టిదియెల్ల డాఁచుఁగా
కార్యులమూలమై తుదికు నంతయునుం బయలెక్కడిక సఖా.

కాఁకరపర్తి శృంగభంగము.

కాఁకరపర్తి కరతాడనంబు లాంధ్రదేశమునకు నూఱుయోజనముల మీఁ
దనున్న కలకత్తాపురమందు, జాతీయ వైద్యకళాశాలలోఁ బఠ్యుకొనుచున్న
మాచెవులకు, తప్పెట్లప్రాంతవలె వినంబడఁగా దద్దరిల్లి యేమియుఁ దోచక,
నిర్ఘాంతపోయితిమి... ఇక్కడ నున్న యాంధ్రవిద్యార్థులలోఁ గలిగిన సంక్రమ
మింతయని చెప్ప శక్యముగాదు.

మ. కవులీలోకమునందుఁ గల్గెర ? దమిన్ గాల్ చివ్వకున్ దృవ్వరే!
యవుగాదంచనఁ జాలుపండితులు మధ్యస్థంబుగా నుండి స । త్నవి యీతండని
చెప్పరే బలిర ! యీకార్వల్లి గ్రామంబునన్ । గవులో ఘోకవులో యొన
ర్చుపని యేకాలంబునన్ గంటిమే. ఉ. జబ్బలు పట్టికూల్చి యొక సక్కెము
లాడుచు “శాస్త్రిగారు మికబ్బినసాహితీన్ గవన మందఱు మెప్పుగఁ బైట్ట

చ. గురుండట ! పాదభక్తి యట ! శౌంధోక యజ్ఞము మిచ్చెనట ! త
స్కరణపువేషముల్ మాను పాసంగక యొడినబాడ దెల్ప న
త్రుతి గురు వేమి యయ్యెనొకదా ! యగురా ! గురు వెట్టిడో తిర
స్కరిణిని నేర్పి యిక్కరణిగా బ్రమకుం డని తోనన జూపెనో!

చ. గురునిపసన్ గనుంగొనంగ గొంజొక చూతము గాక యాతడే
నరవరునాజ్ఞ నాగునెడ నాటక మిగతి గట్టసేల ! త
స్కరణపుద్రోవలన్ యశము గైకొన గోరంగ నేల ! శిష్యుడన్
గురువును గూడి సత్సభలకుం జనుదే దగుగాదె శ్రీపతి. 463

వేయుడీ । నిబ్బరమేమెచూతు” మన నేరిమి గల్గిన వేంకటేశుండా । దబ్బుట
గాండ్రొ డిప్పిని దాటుట పాటియె గాదె చూడగనన్. నీ శాస్త్రార్థమున
గాని చప్పట్ల దేలునే వ్యాకరణమున నస్తోకగరిమ । మకవిత్వమునగాని యెక
సక్తములదేలునే కవిత్యమునందు నేర్పుకలేమి । అపధానమునగాని యల్లరి
దేలునే ధాగణాశక్తిలో దారతివ్య । మననాయతనుగాని ఘనరోషమున
దేలునే యొండులొండుల యెక్కువలును । గీ. కాకిముంకల యట్టుల గేకలి
దుచు! గేలేసేసిన యంతనె గెలుపుగలదె! ఇట్టిగెల్పున జూట సిగ్గెలేదో! బళిర !
యియ్యదియే శృంగభంగమయె. చ. “జరుపుదుమేము సత్సభను జయ్యనరం”
డన రాక, “మీరలే । జరుపు”డటన్న మార్పులకబాలక, యొక్కని వేంకటే
శునిన్ । దీక్షగనుకెట్టి పట్టి కరతాడన పర్వము సల్పెరంట హా । యాటకగ
లేక నాకు నితడ డోడ “బలాదు”రటన్న చాడ్చునన్. ఉ. వారును వీరు మాకు
నొకనైఖరివారె, కీరిలోన నె! వ్వారిని నేరు గెల్చినను వారికి వారికి జాలిన
ట్టుగా । గోరవమేము నూపుదుము, కానిపనల్ పొనరించువారెన్ । దూఱక
మాన మేరియన, దోసము లోక మెఱుంగునట్లుగన్.”

ఇట్లు సుజన విధేయుడు,

దంటు సుబ్బావధాని,

191 బోబజారుపేట, కలకత్తా, 13-9-11.

(శృంగభంగమును గూర్చిన మంచిచెడ్డలను విమర్శించుకొనటకై చదువరు
లకు గొంత యాధారమునకై యాయా యాయత్తరములు మొదలైన పురాహ
రింపబడియె. గ్రంథవిస్తర భీతిచే నింకను బెక్కు లున్నను నవి పదలబడియె.
ఈ శృంగభంగము మొదట నేదోరీతిగా నచ్చొత్తించి పదపడి దేశమాతలొ
బ్రకటింపించి పిమ్మట వారికవితాపత్రికలోనే ప్రకటించుకొనిరనియెఱుంగునది.)

చ. గురుండు యథార్థమున్ దెలుపఁగోరెడివాఁడె గురుండువాఁగ న
ల్లరి పను లాచరించిన నలందురువాఁడె గురుం దనన్ యశ
స్కరుండె గురుండువాఁ దనకు సద్గతి చూపినవాఁడె యెల్లరున్
గురువులె యెల్లరున్ హితులె కోవిదులే కలివేళ నోసఖా.

చ. గురువన నేమి ! సత్యమునకున్ జవదాటనివాఁడె, నాజెపుం
గురువన నేమి ! యల్లరులకున్ ముదమందనివాఁడె, నిక్కపుం
గురువన నేమి ! దోసమునకున్ దెరువీయనివాఁడె, యెల్లరున్
గురువులె యట్టులేని యల గుమ్ముడుకాయఁ బగిల్చి చూడుమా. 485

చ. అకపటులైన శిష్యులకు నట్టియశమ్ములె గల్లుఁగాక నేఁ
టికపటు లిట్టిక్రిన్ గడింతురుగా కది తాటియాకుద
శ్శకరణి వెంటనే దుసికిలంబడుఁగాక చదా యథార్థప
ర్తికి జయమో మఱొక్కటియొ తీఱని దబ్బెడుఁగాక యేకమే.

13

శాఖా చంక్రమణ పర్వము.

రిజప్టరీ ఉత్తరమునకు సరియైన నకలు.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతా
వధానిగారి వద్దనుండి

} శ్రీ వేదమూర్తులయిన చర్ల
వెంకటచలపతిశాస్త్రిగారికి -

ఉ. చూచితి శృంగభంగమునఁ జూపఱు నవ్వఁగఁ జిత్తమందు సం
కోచ మొకింతయుం గనక కొంతు వహింపక జంతులేక మీ
కించురవంబు గన్నడ లిఖించిన యా యన్యతంపువ్రాతఁ; దో
బూచులకున్ భయంపడునె భూతము లక్కట ! భూతలమ్మునన్.

ఉ. కాఁకరపర్తిలో నట ! జగంబులు మెచ్చ శతావధాన ను
క్రీకతనన్ బ్రతిష్ఠ ప్రచురించిన వేంకటశాస్త్రి కెవ్వరో
యాకవిరాజ శిష్యపరమాణువు డీకొన మూలమూలం
దేకిన పాటుబోతట ! యెదే నొనరించె నఁటెంతవితయో!

ఉ. చుక్కలు రాలలేదు రవిసోముల పోకడ మాఱలేదు న
ల్లిక్కులు కూలలేదు జలధిజ్వలనం బుబుకంగలేదు సేఁ
డక్కట ! రామకృష్ణకవులర్చకు లేగతి సేయనేడ రా
ధిక్కుతనైరి వేంకటసుధీకవిమూర్తికి శృంగభంగమున్.

ఉ. ప్రేలినఁ గీర్తి రా దవృతపిష్టము నూటినఁ బూర్తి కాదు రాఁ
జాలిన రమ్మ మికవుల సంబరముం గెలిపించుకొమ్ము బిం
కాలకు జంకువారమొకొ కాఁకరపర్తికిఁ గీర్తితెమ్ము, సీ !
బాలమికేల వేగ మొక బాబు లిఖింపుము పచ్చి వ్రాలెదన్.

కా. మన్నే కోరితి రామకృష్ణులను “మమ్ముం గెల్వ రండంచు” వా
రన్నెన్నో లిఖించి “యేసభకు మేమేలేరలే” మంచు మే
ల్కొన్నా రేటికి నీకు వీ దురద వీలుంబాలు లేకుండ న
ట్లున్నన్, వారలఁ గూడి నేడయిన నా యుత్సాహమున్ దీర్చుమా.

ఉ. కాఁకరపర్తి యొక్కటియ కాదు, జగ మృఖిలంబు నేకమాఁ
గా కల రామకృష్ణులకుఁ గల్గునె శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా
స్తోకశతావధాన కవి ధూర్యహదిస్వల్పరప్రతివృత్తో
డీకొను శక్తి ? యయ్యది ఘటించిన మాకును మోదమేకదా !

సీ. రామకృష్ణులు సభారము పిల్వరే దందుకొను వేంకటశాస్త్రి యరుగలేము
చుట్టలతోఁ జెప్పి చూడ నేలేర మీ గ్రామమంచున్న శ్రీరామసేన
యూరి గౌరవమును నూరిలో నున్న కెద్దలగౌరవంబును దలఁపకుండఁ
జప్పట్లపర్వంబు జరిగించి యొక్కసక్కెములాడుకొనుచుఁ బ్రశ్నములువేయ

గీ. దగినటులు చెప్పటయెకాక తగునె యచట
యోగ్యతములకు బుజురీతి నుత్తరంబు
పొందుచును నంతలో “శృంగభంగ” ముచు
గోల గావింప మీకు సిగ్గేల లేదు !

ఉ. గోణము కట్టుటాది బుధకోటి నులింపఁ గవిత్వనైదుషీ
వేణికయాఘ్రుఁ భేర్పడిన వేంకటశాస్త్రికి “శృంగభంగ” మన్
వాణి వినంబడం బ్రజలు నమ్ముదు చింతపహింప రింతకుం
బ్రాణముతోడఁ బరిపరని మాత్రము మిమ్ము నులింతు నిచ్చులన్.

తే. అతఁడొకఁడె పో, సభకు నాయకమై గెలుపొందుగాక బా.
చేతులలోనదే కలము చెప్పునటుల్ విజువాలు సభ్యులే
నేతలు నేతలులే రతఁడు లేసిన దంతయుఁ గప్పిపుచ్చి యే
వ్రాతలు జూరెనలేరు నుగడరతులు కాకరపత్తి పంపితుల్!

నీ. ఎందేని సభనీయ సేర్పాటుఁ గావించి సభ శాక్కుమోడ్డు నీశ్వరుని జేసి
రామకృష్ణులచేత “రం” డంచువ్రాముంచి మోరగుడం డాతుమీరు మనుచు
శృంగధంగము శిరశ్శేదరజా కావించి తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల రామ
కృష్ణకవులచేత గెలిపించి లెండు కాకరపత్తి కీ పెద్ద గౌరవము

గీ. పొజ్జు లున్నారు కవులు విద్వాంసు లున్న
వారు భూపతు లున్నారు వాయవారు
సంతసింపఁగఁ జేయుఁ డీ సాహసరబు
నందుకొనుఁడయ్యె యివియె నా వందనములు.

కాకినాడ, }
26-7-11.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతావధాని.

ఈ రిజిష్టరు త్రరముపై నేనో కొన్ని వికటపు మాటలతో “సత్యసందేశా”
మను పేర రిజిష్టరుచేసి పంపిరి. సత్యభక్తు సంబంధించిన యాత్రర మందు లేమిఁ
జేసి దానికే బ్రతుక్కుత్రర మీయఁబడదయ్యె. పిప్ప్రపేషణమని యెంచి యది యిం
దుదాహరింపలేదు. దాని సత్యాసత్యము లుపోద్ఘాతమున నిండుక విమర్శింపఁ
బడినవి అందుఁ జూడదగు.

14

పాశుపత పర్యము.

తే. గీ. సత్యభ యటన్న రం డనఁజాల రైతి
రల్లరి యొనర్చువారల కన్నరైతి
రార! ధీరులై గడేకారిపదవి
కాస చేసితి రేమందుమయ్య మిమ్ము.

కా. వారం బన్నను గూపనీరమును, నెన్నం గప్పు లందెందు సం
చారంబుక జరిగించుచుక కృత్రికటుల్ చాలక బ్రసంగించు నా
దూరావం విడ నేర దేరికిని సంతోషము, నారాయణా
భ్యాసాధిక్ష బ్రకటింతురే యకట! యే యారావమా నేయఁచుక.

ఉ. “పుట్టె నెటో న్వకాఖ నిది పో దిక్కఁ దోటకుఁ జేటుతెచ్చు నీ
చెట్టినెటింగి రక్ష నిడి శ్రేయము గూర్చుట మీకుఁ గీర్తి” యం
చెట్టులా నేను జెప్పటకు నెంచిన నల్లరిఁ జేసి నిండలక
గట్టినయంతనే యశము గైకొన నేర్తురాకో యవామకుల్ !

† సీ. నాల్గకాస్త్రముల నున్నతిగన్న వెంకటసుబ్బకాస్త్రుల పచక్కురులకన్న
అత్యాశుకవియు భాష్యాంతవేత్తయు నైన రంగార్య వాక్ప్రసారంబుకన్న
సర్వకాస్త్రముల విజ్ఞత్వమ్ము గల వానమామలన్యామి సమృతులకన్న
మఱియు నెందఱోమహామహులు మెచ్చియొసంగుజయపత్రికాసముదయముకన్న

తే. గీ. మిన్న యగునొక్క మీ వ్రాయు చిన్నతనపు
శృంగభంగపు వ్రాతలు చెళ్ళపిళ్ళ
వెంకన యశమ్మునకు నివి వీసమేని
లోటు దెచ్చునె మీకు ఫలుతయె కాని.

480

కా. ఆయాపండితనర్గ మిచ్చ జయపత్రానీకముల్ వోయి మీ
దాయల్ మీరును వ్రాయు కుచ్చితపు వ్రాతల్ జైటికేలెంచి “హీ
హీ !” యంచుక నను మీరునుంబలెనె యేరే నన్నఁ జూతుక; వృథా
హేయంబుల్ పచరించు మిమ్ముడుగ నా కేలా ! యసద్వాదులక.”

చ. ఎఱిగియు నిద్రవోపుజను నెవ్వఁడు మేల్కొనఁ జేయు ! వేంకటే
శ్వరుబలెఁ గొన్నికబ్బములు సల్పి పధానము లాచరించి కొం
దఱ బుధవర్యులకొ గని యనంతర మాతనితోడఁ బోరుసం.
బరమన కీయకొన్న బుధవర్యులు మెత్తురు మీ ప్రయత్నమున్.

ఉ. మీర లుపాయశూన్య లటు మేకులు చెక్కుచు శృంగభంగముకొ
గాటుగ వ్రాయవారె యది గాంచిన తోడన “క్రోధమూర్ఛితుల్
దూఱునకై దురుద్యమముతో నిది కూర్చి రిసీ !” యటంచు నే
మోఱుకుడేని లో నొగులు మోసపువాసన గొట్టు నామమే.

మ. చరితక వ్రాయటా ! దుఃఖముకొ దెలుపుటో ! సత్యంబు వాక్రచ్చుటో
గరితల్ వోలె గృహమ్మునకొ మడఁగి యీకాటుల్ ప్రసంగించుచో
పురయకొ మాటికిఁ గాక కేవల మనూయామాత్రపర్యాయ మై
విరసత్వమ్మును దెల్పుచున్న దిటువో ! విభ్యాతి నార్జించుటల్.

† ఇందలి పండితుల ప్రశంసలు శతావధానసారమునఁ జూడఁదగు.

కా. తోలుంబొమ్మలయాటగా “నెవనినో దోకొంచు నేతెంతు మా
బాలు స్నీ వెదిరించెదే” యనిన నబ్బలుం డెసం డంచు నే
నాలోచింపనె, వాడు నాయెదుటి కేలా వచ్చు? నామోము వాఁ
డేలా చూడఁగలాడు, నే నెఱుంగనే యీ గారడీవేసముల్ !

* గీ. “రాను రప్పింపఁబని గానరా” దటంచు
వ్రాసి ప్రికటింపి నట్టి యాబాలసుకవి
యితఁడు గాఁడొక్కొ రానేల యిచ్చగించు
నల్లరికిఁ గాకయున్న నారయబుధేంద్ర!

తే. గీ. అతని శక్తి మీశక్తియు నఖిలమెఱుంగు
వాడ నీజన్మమంతయు పృథగ్గి మీకు
సత్సగ్గుకు రండు నిఁబ్బిండు చాలు ; నోరు
మెదప నక్కఱలేదు మీచదువు తెలియు.

పే. దాతృత్వమునఁగర్హదాఁటి నాడను పేర్చి గాంచువాడు యశస్యునించువాడు
అఖిలవిద్యలు చూతునని ప్రతిజ్ఞపహించి నెగడువాడు బుధాళి పొగడువాడు
తారతమ్యమెఱుంగఁ దగు పండితుఁ చేత మెలఁగువాడహితంబులలఁగువాడు
విద్వాంసుడనుపేరు విన్నంత నానంద మందువాఁ డాశీష్యు లొందువాడు

తే. గీ. రావు వెంకట శ్రీ నార్యరామవిభుని
మ్రోలఁ “బాల” మటంచు మీబాలు రనర
యేని యామేటి యేటి కుపేక్ష నేయు
నారసి వచింపుమయ్య యో నారయార్య!

488

పే. అచ్చులోఁ బొరఁబడ్డమక్కరమ్మల నేరి వోషమ్మలను విజిగీషులార
భారతాదుల వాడఁబడినలక్ష్యము లెఱుంగక కుమ్ములాడు మేటికవులార
ఎవరి నేతప్ప యట్టవలెనో యెఱుంగక పత్రికల్ చెఱుచు సర్వజ్ఞులార
భానుపైనిఁ బరాగపటలిఁ జల్లఁగఁ జూచుప్రౌఢి చేకుటినవిద్వాంసులార

తే. గీ. యింటఁ గూర్చుండి మీచిత్తమెట్లు వచ్చు
నట్లు గొప్పలు నెప్పికొం డంతెకాని
పత్రికలకు విమర్శనల్ పంపకుండు
మీరహస్యంబు బయలెక్కు మేలుకొనుఁడు.

* “రాను రప్పింపఁ బనిగానరాదుమాకు” అను పద్య మప్రస్తుత ప్రశం
సలలో ముఖపత్రమందుఁ జూడఁదగు.

చ. అదె చనుదెంచెఁ * బాకుపత ! మందుఁ గృతఘ్నులకుఁ శతఘ్నులకుఁ
బదునుచెడుకొ మహామహాఁడు పాథుఁడు మఱి న్నది వాడె దాని కి
ష్టదనుదయించె గౌరవమహాహవ మిత్తటి నత్తటలులకుఁ
గుదురుమఁగాక యాశఁరము కూర్గగవీపటలావలేమియల్.

ఉ. ఇంటనె దాఁగి కృష్ణకవి యేఁయొ మ్రగ్గుల నెట్ట నేరినో
కొంటెల నంపి మీరలును గోల యవారిగఁ జేయఁజేయ నే
నొంటరి నేమి నేయఁగల “హూ” యింక లెండన నెట్టు లేతు మీ
దంటతనంబు లయ్యెడఁ గదా ! ప్రకటింపవలెకొ మహాదయల్.

ఉ. అల్లరికేమి యెట్టులనో యజ్ఞతమై ఘటియింపవచ్చు మీ
యొల్లమె సాక్షిదాని, కది యూరక పో దని లోన జంకి యే
కల్లలొ కొన్ని నించి యొకకబ్బము కూడన ! దాని వెంటనే
వెల్లడినేయుటా ! యకట ! పే రింక దానికి శృంగధంగమా !

చ. ఇది యిటులాండనిత్త మెటులేని యశమ్మును గోరు మీర లా
ప్పదముగ నింటనుండ తెటు పిప్పిప్రసంగముగా శతఘ్నికక
గుదిరిచినార లాపదును గోడు సమస్తము వెళ్లఁగ్రమ్ము మీ
కదియును రాదు నిక్క మని యేర్పడఁ జేసిడి దానిపోకడల్.

ఉ. అందునఁ దాము లే మనెదరా, యది మీపుర మొప్పికోదు నే
నందకె వచ్చి మీ నలుపునల్లరి చల్లఁగ నోర్చినాడ మీ
రిందుల నున్న సంగతి యథార్థముగాఁ గనిపెట్టినాడ మీ
నిందలకెల్ల నైచితి గణించితి నట్టియమూల్యత త్వముకొ.

కా. శబ్దజ్ఞానము నాకె యున్నదియొ నిచ్చల్ మీకె తా నున్నదో
యబ్బంబల్ మఱి యెన్ని నాడుకడ శిష్యత్వంబు గావించుపై
శబ్దజ్ఞానము నుంత కల్గెడినో యానందర్భమే తెల్పు “హూ”
శబ్దజ్ఞానము పైపయిం గలద ! వాచాశూరతల్ కూడునే ?

చ. “పలుకఁగవచ్చు నూ తొకటి వాఁయట శత్రుము గా” దటన్న యీ
పలు కెపుడేని మీమదికి వచ్చెనె యూరక గెలిసేయు నా
ఫల మెదిరించెడికొ గడమప్రాజ్ఞత యుండినఁ గాచికొందు పే
రలుక వహించినట్టిఫల మందుఁడు యుక్తికిఁ జాల మండినకొ.

* “పాకుపతము” ఇది వారి శతఘ్నికిఁ బ్రత్యుత్తరము.

ఉ. అల్లరిసేయ శేష్చిన కలాభులతో డిట సాగిరాదు వి
ద్యోల్లసనబు గల్గ నుపయోగము శేతులు లేనిచోఁగడుం
దల్లడపాటు పైబడు వృథా యొనరించిన వాగ్వ్యయంబు మి
మ్రొల్లవిధమ్ములకొ గడకు నింతకుఁ దచ్చె లిఖింపుఁ డీవయికొ.

చ. ఒడలి బలమ్మునకొ గెలువ నూహయొనర్పితి రీరటంచు నా
యెడఁద నెటో గ్రహించితి సహించితి నాపయి మీరు శిష్యు లే
గడవిడఁ జేసినకొ, దలియఁగాఁ బడెనే యిపుడేని మీకు నా
యెడఁదతెఱంగు? పొండితి నొకించుక పాశుపతంబె తెల్పెడిన్.

లే. గీ. ఏకపచనప్రయోగావ నెక్క సక్కి
యముగ “నీకు శబ్దజ్ఞాన మకట లేదు
కనిత యింక నెట్టు”లనుమాట జప్తియందుఁ
దెట్టుకొని యుత్తరమువ్రాసి పెనఁగుఁడింక.

ఉ. వేంకటేశాస్త్రినైపుణి వివేకు లెఱుంగనివారు కారు మీ
లెంకలు మీరుఁ దుల్యలని లేకియఁ గూడ వచింపఁ దట్టిపో
లెంకల నంపి నన్ను పదలించెద రెంతెనినాహసమ్ము మీ
కంకఁగఁ జేసి దేవుఁ! డిపు డాతఁడె యడ్డెడుఁ గాక వీకమై.

లే. గీ. మాపకూర్మప్రసంగముల్ గూడవిచట
చప్పటలు గొట్టుటలు కొనసాగ విచట
వట్టిప్రల్లదములు పనకట్ట విచట
పొండితియు నైపుణియు నుంత వలయుఁ జుండి.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణు లతివీరులు వాండ్రొ నటుంట నిండు మీ
శంకల కుత్తరం బొనఁగి జాడ్యము వాపుట ప్రస్తుతంబుగా
వేంకటేశాస్త్రి పూనె మను వేగిరపాటున నైచినట్టియా
అంకెలు సాగిరా విచట వ్రాతయనకొ బలిఁ గోరెడిం జుడి.

చ. దయగలదేవుఁ డెట్టులా శతఘ్నిని వ్రాయఁగఁ జేసె మిమ్ము మీ
చెయి వచియించు మీచెయిది చెప్పకయే, జగ మక్కతాన నె
మ్రొయి గ్రహియించు వెంకయకు మీకును గల్గినవార, యార ! యే
రియశము లేరి కబ్బెడు, పరించునె గీర్తులు తమ్ముతామయై!

చ. ఒడలిబలమ్మునకొ గెలుతు రొప్పితి, నందునఁ గూడఁ దిర్వతికొ
దడఁబడఁ గొట్టఁజాల రొకదద్దవదింపకపట్టుఁ బట్టి నకొ

గడపుడు రట్టిపట్టులకుఁ గేవలవిద్యకు నేడకేడ ! యీ
వెడఁగుఁడనంపుఁడ్రోవలు వివేకులు నేర్తుర కీర్తి నిత్తురే.

చ. ఇంకఁ బ్రయతించి పాశుపత మెట్టులా తిప్పికొనుండు దాన మీ
కకలుషమైన కీర్తి యగు నందుకుఁ జాలయేని నన్న మీ
రొకరె హాసింపఁ బండితు 'లహో' యని యెల్లరు మిమ్ము నవ్వి 'హ
స్తికి నలదోమ యెక్క' డని తేల్తురు సారము బీర పేటికిక.

నీ. చగ్గ నారాయణశాస్త్రియు నాకుండివ్యాసమూర్త్యాఖ్యమహాకవియును
అల్లపురాణపండానవ్యయాభరణంబు మల్లయాఖ్యబుధేంద్రతల్లజుఁడును
వెదికి తప్పలు నూప నెంకటరామకృష్ణకవీశ్వరుల్ కృతజ్ఞత్వనిధులు
నెంకటసూర్యరాష్ట్రభునేలుబడి నుండి మానాటకమును సమృద్ధముకల్పి

తే. గీ. పాడొనగ్గుఁ బ్రయత్నించి పంపినట్టి
యలశతఘ్నని జూచిన యనఘులెల్ల
మరల మా పాశుపతమును దఱచిచూచి
గుణవివేచన మొనరింపఁ గోరువాడ.

* ఉ. "అంక మొకింత గల్గని మహాత్ముఁడు వ్యాసమనీషియై నిరా
తంకుడు మల్లసూరియును దజ్ఞుఁడు యోగుఁడు డురారుడైన శ్రీ
నెంకటసూర్యభూవిభుఁడు" ప్రేరకు లంచును వారిపదైమే
కొంకక తేల్పు నే నొకనిఁ గ్రొత్తగఁ జేర్చితిఁ జర్లచంద్రునిక.

ఉ. ఈయనయే ననుకొ మిగుల హేళనచేసిన బుద్ధిశాలి నా
రాయణశాస్త్రిగారి కెటులైనను జ్ఞానము గల్గెనేని ల
జ్ఞాయతి నిట్టి వాత లడుగంటు నటంచు మదిం దలంతు న
న్నాయన గేలనేసినను నాయన కేను వచింతు నొప్పులక.

ఉ. తప్పిక దాచరించితిరి దానిని గప్పికొనంగ నెన్నియో
తప్పు లొనర్చుచుంటిరి వృథా నుడ మీ రొనరించుయత్న మే
మొప్పెయ్య మిమ్ము మెచ్చఁడు 'నమోనమ' యంచు వచింపుఁ డెందు కి
తప్పుడుతోగన లెందుకుఁ గృతఘ్నశతఘ్నులలోనఁ దూలుటల్. 509

ఉ. అంక మొకింత కల్గని మహాత్ముఁడు వ్యాస మనీషియై నిరా । తంకుఁడు
మల్లసూరియును, దాటెలు సేమము చూచుచుండఁగా । వేంకటసూర్యరాయపుళి
పిరమణం దనుకూలఁ డేలఁగా । వేంకటరామకృష్ణకవీరులగారపుడై కైతక ।
డ్డంకులు పల్కుపోటరులు దాగక లోగకయందు టెట్టునక ॥

(కవిత 1911 సం॥ 10 సంచిక)

సీ. శృంగభంగమటంచుఁ జెలరేఁగి తప్పుడువ్రాఁతలు ప్రకటింప వచ్చుఁగాక
అతిముఱిఁ బొరిఁబొరిఁ బురపురమై గురువరుని బ్రువ్వఁగఁ దిట్టవచ్చుఁగాక
చాలు మూలము లేక శబ్దార్థములు తప్పునట్టి పత్రికనింపవచ్చుఁగాక
చదువుకొంటినటంచుఁజక్క వ్రాయుచుఁ దల్లిపై వసంతముచల్లవచ్చుఁగాక

గీ. 'హూ' యనఁగ వచ్చుఁగాక, యేమో యనంగ
వచ్చుఁగాక, రెండును వీడవచ్చుఁగాక
పైని మూటి జయింపఁగా వచ్చుఁగాక
పాశుపతమును ద్రిప్పఁగా వచ్చు టెట్లు !

ఉ. దిక్కుల నెల్ల నాత్మ గురులేజము నింపి దివాకరుండు తి
ర్యక్కుల కందరాని గగనాంతరసౌధపుఁజంద్రశాలపై
నెక్కుతఱిఁ శతఘ్ని యొకఁ డిట్టులె రోజును రోజు ప్రేలు నే
తుక్కునొ మూర్ఖతుష్టికయి 'తున్'తును తున్న'ని వెళ్లఁగొక్కుచున్.

ఉ. పాశుపతాగ్నిహోత్రమున భగ్గున మండి వెలింగి బూదియై
రాశికి రాక దూళియుఁ బరస్పరమేళన లేమి బ్రుంగఁగా
నాశనమయ్యె దానికి వినాశనకాలము మాఁడి మున్నె మీ
యాశలతో శతఘ్ని; యొకనై నను మేల్కొని మేల్కొనం దగున్

సీ. నాపల్లనే మీకు నామరూపములు పచ్చినమాట ధృవంబయేని
నాకున్నశక్తిలో మీ కున్నశక్తి యెన్నవవంతుగామి సత్యంబయేని
కపటవర్తనుల హృత్కాలుష్యములు భగవంతున కెఱుంగంగ వచ్చునేని
పనిపాటులను వీడి పరులగుణాగుణములు నూచువా రిలఁ గలరయేని

తే. గీ. ఎందులకు నేను వ్రాయుట? యొకల్ల
నిజములవి వానియంతనే నెగడు ; నట్లు
కానినాఁ డేను గట్టించి కలదె ఫలము?
ప్రాసికోనుఁ డింక మీయిచ్చ వచ్చినట్లు.

15

ఉపసంహార పర్వము.

ఉ. ఊరక వ్రాయు మంటి నొకయు త్రర మంతన నీదుపాండితీ
పారమునెల్ల జూపి తలవారలపై సభ యన్నచో గడే
కారులు వత్తురయ్య ! గుణగణ్యులు సేతురటయ్య యల్లరులో !
చోరులు త్రోవ గామనెడ శూరులూ, వేటొకపట్ల శూరులూ !

తే. గీ. సభకు రాదగువారలు కాస్త్రవిదులు
కొంద ఊపురి నున్నారు కొంతవఱకు
వారిఁ దెల్పియె యుంటి నవ్వారికొఱకె
చనవలసె సత్యసంఘ లాఘనహృదయులు.

తే. గీ. తజ్జలగు వారివారియు త్రరములుండు
తెఱుంగ కవ్వారి షేర్గూడఁజెఱుపఁదలఁచి
తమకుటుంబమ్ములోఁ జేర్చి దబ్బుఱలను
మనప్రబుద్ధులు ప్రకటించికొనిరి కంటె ?

* చ. చలపతికాస్త్రి పేరను రిజస్తరుపత్రిక నీవు పంప లో
పల దిగులంది యాతఁడు “కృపకొ ట్లమియింపుఁడు త” పుటంచు చె
ల్వలఁబడుచుకొ లిఖించి పయి వీరును నారును భీతి మాన్చి యె
గ్గులు లిఖియింప దాని పయి గొండొక వ్రాలూసరించెఁ గంటివే.

గీ. “సత్యసంజేశ” మఱు ! దానిఁజదివెయుందు
పదియఁ గవితయె ప్పకటించె నంతఁబోక
శృంగభంగమ్ముగూడఁ బత్రికమ జేర్చి
కొనిరి బహులయ్యె బాలురగుట్టు కంటె!

అ. నె ఎవనివ్రాలూ చేసి యేడకో రమ్మని
వ్రాయ నేల ? సభకు వచ్చుశక్తి
తమకుఁ గల్గియున్నఁ దమరెవ్రాయఁగ రాదె
యింతమాత్ర మెఱుంగదే ! జగంబు.

* ఈయనక్షమాపణ యుత్తరము 79 వ పుటలోఁ జూడఁదగు.

ఉ. ఇంతటిబుద్ధిమంతు లని యిప్పటికేనియు నీకు జక్కఁగా
నుంఠ యెఱుంగఁగాఁ బడెనె శుంకలచేతలు పత్రకణ్ సుధీ
కాంతులు గొందురే ! తమకుఁగా భిఖియించిన పాడువారితగా
నెంతురు లోకు లం చెఱుంగ రేమన వచ్చెడి వారిచెయ్యలక !

ఉ. ఏదియొ గిల్కుచుందు రది యెవ్వరొ మెచ్చుచునుండు పీరికికొ
లేదు సుబుద్ధి వారలకు లే దది యంతకుమున్నె, మద్యశ
శ్రీధరి కేగ నీడుకుచేతల కేమధికార ? మెట్లో వా
పోదురుగాక యీ చెనఁటి పోకలు లోకులు విశ్వసించురే.

చ. ఎఱుంగని వారి వారలకు నేదియు నుత్తర ముండఁబోదు స
ద్గురుపదపంకజమ్మలను గొల్వంగ నేరక తప్పువారితలక
బుర్రుర నింపి పత్రకలు పుచ్చెడిశిష్యుల సైపుమయ్య కాఁ
కరపురిలోనిదెద్దల మొగమ్ములనైనను జూచి శ్రీపతి.

ఉ. శ్రీపతి వీవు నీకవిత సీత విశుద్ధచరిత్ర; యాపె కె
ట్లో పనిఁబూని యెవ్వరొ జడుల్ దొనఁగుల్ పాసగింప నెంచఁడ
ద్వ్యైపతి నాఁగఁగా మొదట వా రెవరో యెఱుంగంగఁ గోరి నే
నాపురి కేగితిం దెలియ నయ్యె నొకింతన వారిపోకడల్.

ఉ. సీతనుజూచి రామునకుఁ జెప్పఁగఁబోయిన వాయుసూతి తా
నాతటి నయ్యశోకవనమం దొనరించినకృత్య మేమి ! యా
దూతమనమ్మునం దపుడు తోచినయూహయే నాకుఁ దోచెఁ బ్ర
ఖ్యాతికి మూల మైన నగుఁగాక మఱిం దగుఁగాక శ్రీపతి.

ఉ. పట్టిరి కొట్టి రయ్యనిలుపట్టిని బిట్టగ సోకుముందఱక
జెట్టిరి తోక కాల్చిరి బిభీషికలక గవఁజేసిరిన్నియుక
జెట్టిదముల్ సహించి యల పీరుడు గుట్టు నెఱంగి రాఁడె ? యా
దట్టునితోవఁ బట్టితి యథార్థ మెఱింగితి నెట్లో వచ్చితిన్.

క. దొంగ గతి తప్పఁ దనకు స
భం గెలు పిక లేక “శృంగభంగ” మనచువా
నెం గృష్ణుఁడు మఱికొందఱు
చెంగలలక జేర్చికొని వివేక మెడలఁగక.

క. వెంకటరామయ తా నీ

పంకమ్మనఁగలఁడొ లేఁడొ వ్రాసె నతఁడు మున్

గొంకక కోకిలకాకము

పంకిలచిత్తులకుఁ గలన భయభక్తు లిలన్.

* క. గురుదక్షిణ యిడెఁ గాదె శి

వరామకవి నీకు నూటపదియాలుల నో

తిరుపతిశాస్త్రీ! యితఁడిడు

గురుదక్షిణ నేల యందుకొనఁ దగదొక్కో!

గద్య

ఇది శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబగు

గీతామ్నాయమ్మున నధికప్రసంగదమనమను

ప్రథమభాగము సంపూర్ణము.

* (తెనాలి శతావధాన వీరికనుండి)

అవధానిగారి కొనఁగఁబడిన బహుమానము (రు 116—0—0) లను బ్రహ్మ సభవా రొసంగిన సత్కారము (రు 25—0—0) లను అవధానిగారు తమకుఁ గల భక్తి విశ్వాసములు వెలువడునటుల బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిశాస్త్రీ గారికి సమర్పించిరి. గురువులయొడ శిష్యుఁ డిట్లేకదా పరిపత్రింపవలయును.....

తెనాలి, }
28-12-11. }

ఇట్లు విద్యజ్ఞన విధేయులు
ప్రభుల వీరరాఘవులు.
పెద్దిభట్ల లక్ష్మీనరసింహం.

త ప్పొ ప్ప ల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి.	త ప్ప.	ఒ ప్ప.
2	19	వంశ	నంశ
4	10	కుబోరె	కుబోరె
20	11	బ్రబుధు	బ్రబుధు
25	15	లేవని	లేవని
27	15	నీమందరా	నీమందరా
28	20	గంశె	గంతే
32	21	పచ్చులై	పచ్చులై
34	22	యజ్ఞము	యజ్ఞము
36	2	జాడం	జాడం
„	24	చెచ్చి	చెచ్చి
42	4	పేని	పేని
„	18	యన్నది	యన్నది
55	2	పన్నత	పన్నత
57	22	తెలుపు	తెలుపు
62	11	త్రాయము	త్రాయము
„	16	భోరనక	భోరనక
63	5	పదప	పదప
64	5	డిజన	డితజన
94	14	పట్టుడ	దట్టుడ
99	8	గుమ్మడు	గుమ్మడి
102	19	బుధ	బుధ
103	15	పండితుల	పండితులు
104	18	నందుకె	నందుకె
107	7	మాటి	మాటి
109	14	పొసగింప	పొసగింప

గీ ర త ము

(స రు ద ష్ఠి ణ)

ఉ పో ధ్ధా త ము

చదువరులారా !

గీరతప్రభమభాగము చదివి యుంటిరికదా, సర్వవిషయములును నూత్ర ప్రాయముగా నందే గతార్థము లగుటచే నిష్పడు ప్రకటించు ద్వితీయభాగమున గాని, ప్రకటింపబోవు తృతీయభాగమునఁ గాని తెలియఁదగు విశేషంశము లంతగా నుండవు. ఎన్నఁచుచదివినను నాయా యాగ్రంథభాగములయందు—

(1) శిష్యుఁడు గురుద్రోహముచేయుట తప్పు. (2) అందులో నీ శిష్యుఁడు వత్సరములకొలది చదివిన శిష్యుఁడు గాని వేటొక విధమగువాఁడు కాఁడు. (3) పైఁగా నితఁడు కృతఘ్నుఁడగుటతోఁ జాలింపక వదరుబోతువారైతలు, అసత్యములు, అపవాదలు లోనగునవి ప్రకటించుట మొట్టమొదలే తప్పు.

అను నీయంశములు దక్క పక్షవాంశము గానరాదు. గురువే దోపియో, లేక శిష్యుఁడే దోపియో మీకు మొదటిభాగమువలననే గతార్థమై యుంటుచే దీనిప్రకటన మంత యావశ్యకమని మాకును దోచలేదు గాని మొదటిభాగము నందు విస్తరిభీతిచే వదలిన యంశములు కొండొక యుంటుచే నయ్యది యిందు ఖండించు మీరమిది గురుశిష్యసర్పములు కొన్ని సంగ్రహించి చూపుటకై దీనిని ముద్రించితిమి. 'అట్టహాసము' అనునది ప్రభమభాగమందే యింతుక స్పృశించి వదలబడినది. పిమ్మట గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము 45, 46, 47 వ పుటలలోఁ గొండొకదాని బంధారము బయటబెట్టబడినది. ఇందుం గూడ నక్కడక్కడ దానింగూర్చి ప్రస్తావింపఁ బడినది. 'అట్టహాసమే' యననేల, మాశిష్యులు వ్రాసెడి వ్రాతలెల్లఁ బరికించి చూచినచో—

(1) మాగురువు పండితుఁడుగాఁడు. (2) పాతుఁడుగాఁడు.

అను నంశము సాధించుటకై పాటుపడుటదక్క వేటొక్కటిగానరాదు. ఇందులకు నారు చూపుప్రమాణములో, పేరు దాచికొని తోచిన ప్రల్లదము లెల్ల వ్యయపఱచిన తస్కరుల వ్రాతలు. అవారైతలవలననే గీరత ప్రభమ

II

భాగము నిస్సార మనియో నిరుపయోగమనియో గూడ లిఖించి సంతసించుచుం
డిరి. ఆవ్యాఘ్రతల తత్త్వము లోకమెల్ల నెఱుంగును. మాశిష్యులంతకుమున్నే
యెఱుంగుదురు. ఎఱిగియును వానివలన మాకేదియో న్యూనత కలుగు ననియు
నంతలోఁ దమ గురుత్వముకూడఁ బోవు ననియుం గాఁబోలును వీరవి పట్టు
కొని సారెకు వేగిలాడుట!

“శ్లో॥ కతిపయదిపయసైః త్షయంప్రియాయా, త్కనకగిరిః కృతవాఙ్ రావసానః
ఇతిముదముపయాతి చక్రవాక్ వితరణకాలిని వీరరుద్రద్రవేవే.

(విద్యా నాథకృతము)

“తువ్యతు దుర్జన” న్యాయమున నాయా యాతవ్యడువ్యాఘ్రతలెల్ల నిజములే
యైనను దమ కవి సాయముగావు. అవి మాకుఁ గల యశమును బోగొట్టినఁ
బోగొట్టుఁగాక. తమ గురుత్వము నెట్లు పోగొట్టుగలవు? కావున వీరు మమ్ము
వోపులనుగాఁ జేయుటకు వ్రాయు వ్రాతలేమి, యందులకై వ్యయపఱచుచున్న
ద్రవ్యప్రదాతల సామ్రేమి వమ్మేగాని లాభకారి గాదని వారి కిప్పటిలేనిఁ దో
సినవోఁ గొంత యుక్తముగా నుండును. నానాటికి వీరు మఱియును నట్టడమిని
బడుచున్నట్లు వ్యాఘ్రతలవలనఁ జెలియవచ్చుచున్నది. మొదట గురుని కపాత్ర
త్వము సాధించుటకు “గాకి” యని పదరఁ దొరఁకొనిరి.

“పక్షిణాం కాకీ చండాలీ” అనుటవలన నది యపాత్రత్వమునకు సా
కమే. ఇట్టిపలనో? ఈ వేంకటేశ్వరుఁడే యా వేంకటేశ్వరుఁ డని యభేదా
ధ్యవసాయము చేసికొని పడఁదిట్ట నారంభించిరి. అతివిస్తర మెందులకు? ఏదో
విధమునఁ దిట్టట వీర ముఖ్యోద్దేశము. ఏదోఁ ధమున నీతి గఱపుట ముఖ్యో
ద్దేశము. నా రెండులకును మే మిందులకును బాటుపడవలసిన దని భగవంతుఁ
డేర్పఱచియుంటచే నేవో వ్రాసికొనుచుండుము. రసాఁ నవిచారముతో మాకుఁ
బని లేదు కావునఁ బదువరులు మమ్ము నిందింపకుండురుగాక....

పర్యక్త మగు ‘కోకిలకాకము’ను గూర్చియు, నింతకుమున్ను ప్రియరిం
చిన గీరతి ప్రథమభాగముపై వారు ప్రకటించిన శంకలనుగూర్చియుఁ గొండొక
వ్రాసి విరమించెదము. “కోకిలకాక” మన్యాపదేశముగదా, దానిని మీపై నేల
పెట్టుకొంటిరి? అని ప్రశ్నరావచ్చును. అందులకుఁ బ్రథమభాగ వీతికలా

హాశిష్యుల వాగ్రేతలనే బోధకములనుగాఁ జూపి యున్నారము. ఇందుఁగూడ గొండొక చూపెదము.

(కవితలోని పరిభాకరపరామర్శమునుండి)

చ॥మీగురులకుఁ దెల్లమే,మాగురులశక్తి..... ఉండిలు బద్ధ
శక్తి..... దెబ్బఁదినుకాకియే కాక నినుంగొలుంగునే॥

ఈ పద్యము 41 వ పుట మొదలుకొని యుదాహరించిన వేటూరి పర్వభా
కరశాస్త్రి సతీర్థసంపాదక పద్యముల కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరములోనిది. అతఁడు
గురువును గాక యని వాగ్రేతల తప్పని మందలించిన పైని వాగ్రసిన వాగ్రేతలో
మరిల నడే పాటపాడుచు లేదని బొంకమొదలిడిన వీరి తెల్పిన, వీరి దైవాను
కూల్యమును జనుపరులే విచారింపుకొందురుగాక. ఈ బొంకులను దమపేరితోఁ
బ్రకటింపక శిష్యునిచేరఁ బ్రకటించుటవలనఁ దా మతని మందలించున కుత్తర
మిత్రమి న్నట్లనుచున్నది. శిష్యుడైన నీ పల్లదములను వీరు పఠించిరి
అశిష్యుడే యితీవల “పాణిగృహీతాశ్రయజానందశృంఖల” యను పేరితో
120 పుటలకు నిండిన బూతుఁగూఁతలను వాగ్రసి లోకుల స్తోత్రముల కగ్గమైన
గుణపంతుఁడు అతనిచేరా పాత్రముననే చూడఁదగు. అతని శంకల కుత్తర
ములు “శృంఖలాత్మణీకరణము” చదివిన విస్పష్టముగఁ దెలియఁగలవు. ఆబూతుల
వాగ్రేతలు ఇంక రా॥ ల యెఱుకవీఁదనే బరిగినదనుటకు సాక్షిభూతము లగు
సంశయము బోధింపకలవు. అవిగూడ నన్యత్ర చూడవలయును. మఱియుఁ
బ్రకృతిమగు “పరిభాకర పరామర్శము”నుండియే మఱిగొన్ని యసంపూర్ణపరిలాప
ములను జూపుచున్నారము.

“ను....వర్ణయఁగ నాయందె సతీర్థులంచు ... కొద్దిగ శ్రీరామకవీం
నినిఁ డొకఁడై పద్యమేర్చె...యిరున్గొ విలిచెదే.

ప్రభాకర శాస్త్రి “సతీర్థులార” అని నెం॥ రా॥ ల నిరువురను బిల్పుట
తప్పట! ఈలెట్లు సమర్థింపఁబడుఁగాక. ఏండ్లకొలది నెంకటరామయ్య
శిష్యుఁడు. పద్యములెవో? కొన్నాళ్ళు మాత్రము శిష్యుఁడు. దీనింగూర్చి
భారవిమహాకావ్యములోని ద్వితీయసర్గమును, రామకృష్ణశాస్త్రి తండ్రిగారను
పూర్ణులు, బ్ర॥శ్రీ॥ రామచంద్రశాస్త్రిలవారును సాక్షులగుదురుగాక. మఱియు
నీలిపయము 60 వ పుటలోని యుత్తరములోని 5, 6, 7, వ పంక్తులవలనఁ గూడఁ

IV

దెలిసికొనవచ్చును, ఆయుర్తరము రామకృష్ణశాస్త్రి పినతండ్రికుమారుడు వ్రాసినదే, అగుగాక. అతడుగూడ వేంకటశాస్త్రికే దగ్గజబంధువని రామకృష్ణ శాస్త్రి యపలాపింపక మానడు. ఇట్టి యపలాపమునకు గోసి యొక రిట్లు వ్రాసిరి.

(1912 సం॥ సెప్టెంబరు అభినవసరస్వతినండి)

ఓకృష్ణకవిగారూ ! మీరు గీరతవిమర్శనమని వ్రాయుచు నందు నన్ను మికిరువురకు సరిపడిన బంధుగుడననియు మీకు గల్గిన తంపియంతయు పెట్టిన వాడను నేననియు, నుడివెలిరి. అసత్యములేయాడ గంకణము గట్టికొనిన మికిది యొక వ్యత్యాసముగ దోపకున్నను నాకు గడుగడు నసహ్యముగ నుండుటచే లోకులెఱుంగుటకై నాసత్యమును జెప్పుచున్నాడను. అది మీరును గ్రహించురుగాత. నేను మీచే సమీపబంధువుడగాని బ్ర॥ శ్రీ॥ వేంకటశాస్త్రిలొ శతాపధానిగారికి అంత బంధువుడగాను మీవానిసారస్వమునకై మీరు వేరుగా చెప్పునప్పటికి మనబాంధవ్య మెఱుంగువారెవ్వరు నోప్పురు.....

పల్లెపాలెం.

M. V. Subba Row, 16-8-12.

ఈయపలాపములను గూర్చి గ్రంథములో నచ్చటచ్చటఁ గొండొక చర్చింపఁబడుచునే యుండును. ఇది యిటులుండఁగాక. అతడు 'సంప్రాప్తనము' అని వ్రాయు వీరు 'పరామర్శము' అని వ్రాయుటవలననే కొంతపఱకు యోగ్యత స్ఫుటమగుచున్నది. దానివలన నచ్చు దుర్భవని నివారిత మన్నను నివారించఁ బడదు. అది యిటులుండె, దాని నిండఁ దిట్లు శరవరంపరగా నున్నవి.

(1) ఉ॥...కోకిలకాకము నెల్లడించుటల్, మంకుతనంబులంచు బాలనూ టికిలించితిరి... (2) చ॥...ఛాత్రుడ వెంకరామకృష్ణ ధీవరులకటంచు మొక్కడు॥ (ఇట్టి సేకములు.)

ప్రభాకరశాస్త్రి 'మీ యడుగుల్ మొక్కి' అని వ్రాసినది చాలనట ! పైగా 'ఛాత్రుడ' ననవలె నట !

“చ॥...రామకవియండె నీకు సతీధ్యుడైనచోఁ దిరుచిత్రశాస్త్రిగారు సతీధ్యలే”

తిరుచిత్రశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రి నడ్డఁ జదివిన దేదియును లేదు. అట్లు వెంకటరామయ్యకూడ నని శిష్యుని వ్రాలుతోఁ బ్రకటించు మా శిష్యులసాహస

V

మును లోకమే పరికించుగాక. తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రియందు గురుత్వమును జూపుటకుఁ గారణము, అతనికంటె నితఁడు ముందుగాఁ గదనము రచించువలవాటు గల్గిన వాఁడగుటచే నే కందపద్యలక్షణమునో యే యొక నిమిషమునో యితనివలనఁ దెలిసికొనుటతప్ప వేఱుగాదు. ఇతఁ వెంకటరామశాస్త్రికిఁ గల యాపద్గురుత్వములో నెన్ని పంతులలోనో యొక పంతుమాత్ర మితరులదియుఁ దక్కినదెల్ల వెంకటశాస్త్రిదియు సగుటకు భగవంతుడే సాక్షి కాఁగలఁడు. దీనినిగూర్చి మూడవభాగములో విస్తరింపఁదలచి యిందు సూత్రముమాత్రము వ్రాసి విరమింపఁబడుచున్నది. అపరిస్తత పరిశంసలో మాఘమాసము అని కృష్ణకవి వ్రాసినను, కోకిలకాకములో 'చాలఁగాలము విసివే' అని యిరువుర చేవ్రాళ్లతోఁ బ్రకటించి యున్నారు. "చాలఁగాల" మనఁగా, మాఘమాసములే యని పోట్లాడుదురా? అయినచో 'స్త్రీప్రత్యయాంతము చదువే' చదువట పొసఁగదు, ఎక్కువ బుద్ధిమంతులకు మాఘమాసములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము కావచ్చునని వాదమునకు దిగినను నిలువదు. మాఘమాసములు శుక్రహస్తచేసెను, మాసము 1కి ననధ్యాయములు 10 దినములు. అవిగాక మధ్యమధ్య వైవిత్రికములు గొన్ని యుండును. అవియెల్లఁబోత్రోనినో ఘమాస 45 దినములు నదివిసట్లు తేలును. ఆ దినములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము చదువుటకు వైయాకాణా లెక్కరును నొప్పురు, వైగా నా నలుబదియైదు దినములేని పాఠము జరుగుటకు!—

“తా నెప్పుడూ చొట్టహాటికొఱకే తిరుగాఢమి నంట నేమియుం
జెప్పదు కాకి కోయిలకు”, (కోకిలకావము.)

ఆను వారి వాక్యమొప్పికొనదు కావున నిమగ్నించుచో మాఘమాసము వ్రాయువ్రాతెల్ల నింతసాధము కలవి, వారయదృష్టము పొందినది. కావున వారికి గురుమాపణ, దేవదూపణ 'అన్యతోక్తులు' ఇక నేమి కావలెను? కలియగల మనకుఁ గావలసిన సామగ్రి యంతయుఁ దటస్థించినది. 'చానితో' బోలడు గ్రంథమును వ్రాయుచున్నారు, వ్రాయఁగలరు. పరిశ్రీ గ్రంథమును నిట్లు విమర్శించి నిగ్గు తేల్చువారెవరు? ఎవరికిఁ గావలెను? స్వాబద్ధప్రేరే దిలకించు వారో. “కాఁబోలును” అని యనుకొందురు. ఇది యిటులుండే, “పరామర్శము” నుండి యింక నొకమాట నుదాహరించి చానిసారమును దేర్చి వదలుచు వ్నారము.

VI

“సీ॥ దయమీఱ నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పి సాహిత్యయుతునిగాఁ బల్పినాఁడు”

వెంకటశాస్త్రికి శ్రీశ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పిరినియుఁ గత్యము మొదలైనవి శేషిరినియు వారియెడల వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁ డయ్యెననియుఁ బై పద్యమునందలి సాక్షము, శ్రీకృష్ణ మూర్తిశాస్త్రులవానిపద్ద వెంకటశాస్త్రి చేసిన కన్యాభ్యాసాదికము నీకింపి. పద్యములవలనఁ జెలిసికొనఁగోరదము.

చ॥ కదలి యనంతరం బచోటు కాటవరంబు నొక్కపల్లె కింపొది పగనేగ...” (జాతకచర్యనుండి)

కాటవరమనునది శ్రీశాస్త్రులవారి నివాసస్థానము. శ్రీవారివలఁ జాలకా లముకిందట రాజమండ్రి ప్రవేశించిరి.—

తే. గీ. ఆచట శ్రీపాదవంశఁ డెన్నమాన్త, కృష్ణమూర్త్యాభ్య నుకలి వరేణ్య నొద్ద, మొదటిడి మూర నింకివసు ననుండు, సర్వలుపకించె మాడు మానములకలమి” ... తే॥ గీ॥ గురువుఁ దత్సవాపాతియఁ గ్రూడితఁడని, నాడు చుందురు చుడంగ మట్టియెడల, లక్షణంబెట్లు లట్ల తల్లతఁడంటి, నితఁడు గర్జియించె నాడు మెనక మెనఁగి ... తే. గీ. అంత పోనెండేతకావ్య మును మొదలుకట్టి చదువును నున్నంత పిమ్మకార, తంబిదియమించె దత్సవ రూపంబు బెలియఁ బఱచెద...” చ॥... గురునింతి వృత్తింగన నాత్మ దేహమం, దొదలె నొకింబకంత జ్వరయోగము, ... గురునికిఁ వచియించి యానమాభ్య పురమంజనే దల్లెని దండ్రెనింగనక”... (జాతకచర్యనుండి)

నైషధము శ్రీశాస్త్రులవానిపద్దనే కాదు, మఱియొకఁ యెద్దఁగూడ నిష్పఱికిని వెంకటశాస్త్రి చదువనే లేదు. ఇంక ముందు చదువలసియుండును, అంు యంశములకు శ్రీ శాస్త్రులవారే సాక్షులు, శ్రీశాస్త్రులవారు వెంకటశాస్త్రిని గృతఘ్నుఁ డనియందుకో, యే మందుకో 48 వ పుట. 12 వ పంక్తిలోని గాదే జగన్నాథస్వామిగారి పద్యములోఁ జూడఁ గోరెదము, గీరతప్రభుసంభాగమున 35 వ పుటలోని సీసపద్యమునఁగూడ శ్రీశాస్త్రులవారి విషయము కొంతకలను. చదువఁగోరెదము, అథవా, శ్రీశాస్త్రులవారికి వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁడు గాఁడు. అంతమాత్రమునఁ దమకిమి లాభము? అతఁడే రారవాదిసరకముల కగ్గమై పోవుఁ గాక, ఆతనిత్రోవ నిండ్ల మని యెఱిగియు వీరేల పట్టవలెను?

VII

‘యాస్యస్మాకగ్ం సుచరితాని’ తానిత్వయోపాస్యాని. నో ఇతరాణి.

అని చెప్పినవేదవాక్య మేరెఱుంగనిది! అతనిమంచిని గ్రహించినవోఁదము లోకము మెచ్చును గాని యందులకుఁ బరాజ్ఞులులే యతని చెడ్డను గ్రహించినఫలమేమి, ఇది యిటులుండుగాక, ఇంక వీరి గీరతవిమర్శనపు క్రోధనించుక ప్రదర్శింపఁతము.

‘గీరత’ శబ్దము సాధువు కాదని కొంత చర్చ గ్రాసి దూషించి, అది పండితులు చేయఁగలినది కాని జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులైన దానికి నధికారులు కాదు. వీరు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులనుసంశయమునకు వారి “శతఘ్ని”యే మొదటిసాక్షి, ఈవిషయమును చెలిసికొనఁగోరువారు పాశుపతమును జరువఁ గోరెదము, పాశుపతమే యక్కఱలేదు. వీరిక కఃతాపత్రికలో నెవరో మేనస్త్రియగారు కాళిదాసకృతమును “శృంగారతిలకమును” చెరిగించిరని వ్రాయుచు వారి పద్యములను మెచ్చుటకుఁగా మా ‘రసికానందము’ కఁగ నట్ట మొదలిడి కొన్ని పత్రికలు దానితోఁపనే నించి కాలక్షేపము చేసిరి, అందెన్న యసంగత ప్రలాపములను వాఁడిచిరి, స్వాతంత్ర్య ముదాహరించుచున్నారము.

ఉ॥ రాత్రి మబ్బుచేతఁ బునఃకృతముగ నుండె, వ్యాప్తిమై నాతఁడెప్పుడై తిరయమ్మున నిద్దరవోయె దొంగతనం! రాత్రి మూరుచొచ్చిరి కనఁమును బాలునగాన నెంతయున్! భీతిలుచున్నదాన నిక వేగమే నిద్దరమాను పొంపురా! (రసికానందము)

ప్రొద్దుమును కి మర్చింపబడి నందు “రాత్రి” అనుపదము రెండుసార్లు వాడుట యిట్లని వెక్కిరింపఁ జొచ్చిరి

“సంతతిలకము, ఈ బాలునె త్రికొని యింటికిఁ జన్ననన్నున్, నాబంధులంబిటు మనంబును నేమి నాకే, ఈబాలు మూర్ఖునిఁగ నట్టలపెట్టిపోవంగా, బుద్ధి పుట్టవని కన్య మనంబులోనన్” — భారత - ఆది - ౫౮

దీనింబట్టి యట్లు వాడుట భారతసమృతముని స్ఫుట మగుచున్నది. ఇంత స్వల్పవిషయమును గనికెట్లని వీరు కెద్దకెద్ద విషయములలోనికి దిగట “ఉట్టికగురలేనియమ్మ స్వర్గమునకెగురుట”నంటిని. గాన కీరివిద్యావిషయక మగు శంకరకిట సుత్తరము తిమ్మటకుఁ ప్రారంభించి కొన్నిపుటలు నమ్మునర్హం దొరకొనము. అదిగాక గీరతమువలనఁ దను నెత్తినిబడు సంశయలేవియో వానిని

VIII

ఖండించుకొనుటకన్న శబ్దవిచారమేమి ముఖ్యము? కృతఘ్నత్వమును గాని యసత్యతత్వరత్వమును గాని లేకుండఁ గాపాడుకొనఁ బ్రయత్నించ వలయునే కాని యా శబ్దము చాగులేదు, అందిలి యుత్తరములు వ్రాసినవారు 'తి|| వెం|| కవులకు బంధుగులు' మఱియుఁ 'గొంపలున్నేహితులు' లోనగుసవలాపములపలన ఫలమేమి? ఒక రద్దలు మూగురు లేక నలుగురైదుగురు వెం|| కాస్త్రీకి బంధుగులే యగుదురుగాక, వారు వ్రాసినవ్యాత్రలో నున్నవిశేషమేమి? వెంకటాశ్రాస్త్రీకిఁ జెచ్చియెత్తిన దని యెవరేని పరిమరము చేసినప్పుడు దానింగూర్చి క్షేమసమాచారము తెలిసికొనుటకు వార్యువారు బంధుగులు కాఁగూడదా? అంతమాత్రమున నందలి యుత్తరములెల్ల బంధుగులవియున్నేహితులవియు నని బొంకినఁబోవువా? మఱికొన్ని "తమంతఃదామే కల్పించినవి" యని కూడ వ్రాయ మొదలిడిరి. ఈ మాట కర్థమేమైనఁ గలదా? అట్లు కల్పించినచో నర్హ్యవార లూరికుండుదురా? ఈ ప్రోక్ష కొప్పురపుడోన, దీనింగూర్చి గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగనతిక చూడఁదగు. యిట్లే యనేకములు పల్లదములందుఁ గలవు. ద్విభాష్యం పుల్లకవి గారు వీరియందభిమానము కలవారా? కారా? ఆయన వ్రాసినయుత్తరము నీగురుదక్షిణలోఁ బ్రసరించితిమి. 45 వ పుటలోఁ జూడఁదగు. ఆయనకు వీరియందుఁ గలయభిమానమును స్ఫురికరించుచున్నారము.

(కవితాపత్రికనుండి.)

క|| శ్రీవేదమంత్రస్తోత్రగు, శ్రీవేదుల రామకృష్ణశేఖరనకుఁ దద్భావముఁ డోలేట్వవ్యయఁ, డౌ వెంకటరామకవి సదంఘిద్వయికి ॥౧॥...మ|| ఒకచో ముద్దులు మాటఁ గట్టు నొకచో నొయ్యిముల్ నూపు నిం, కొకచో మంజుళ శయ్యలందు నొకచో నుత్సాహముల్ పెంచు నిం, కొకచో నిండు నలంకరియౌ చులను; బ్రాజ్ఞుల్ సంతసింపంగఁ గొం, కక రాజులెదుల రామకృష్ణకవితా కళ్యాణలీలాగతుల్ ॥.....

యిట్లువిధేయుఁడు

ద్వి|| పుల్లకవి, దుర్గాడ. 22-9-1910.

ఈయన కట్లు మన మేల విడిగి పోవలెనో యోజింపుడు. తా మొనర్చు దురుద్యమదుష్ప్రసంగాదికములు తల్లిచెనుకఁ దల్లి యనఁదగిన పెద్దతల్లిలోనగు వారిచే రుచింపనియిష్ట డితిర బంధువుల కెట్లుగుచించును, ధర్మముబంధుత్వాదికము ననుసరించునది కాదుగదా. ఈ పుల్లకవిగారువెం||రా||ల భావిప్రయత్నమును గూర్చి యిట్లు వార్యుచున్నారు.

.....లే॥ గీ॥ గీరతమ్మ విమర్శించు గిట్రయొకటి, వెలువడుచునున్నయది దాని
 పనుకనుండి, నిజవిశేషమ్మలను గని నెగడవచ్చు...కుకవి కాండ వేదండఖండ
 విఖండనాభ్యుదయి.

80-7-13

గోదావరి డి॥ పితాపురం, డి॥ దుర్గాడ.

ఇది యిటులుండె, మాశిష్యుని పెద్దతల్లిలిరువురు. వీరు కడు ధర్మతత్పరు
 కాండగిని మాబంధువులెల్ల నెఱుఁగుదురు. ఆ యిరువురలో నొకరి హృదయము
 పృథ్వీవిషయమున నసంతృప్తమని కనిపెట్టబడినది. అందులకు నూచకమగు
 లేఖ 78 వ పుటలోఁ గలదు. అది వారి సౌహార్దమునే తెల్పునుగాని తక్కిన
 విషయములను దెల్పును. దానింబట్టి తక్కినయంశము లెఱుఁగుదురుగాక. దానిని
 వ్రాసిన కాలక్రమేన నారాయణమూర్తి మాశిష్యునికే పెద్దతల్లి కుమారుడని
 యెఱుఁగఁదగు. వేటొక పెద్దతల్లిగా రీతని ప్రకృత్యోద్యమమునకు మొదలే నమ్మ
 తింపరు గాని ఆవిషయమున మేమిట వ్రాయ నాధారములు లేవు. ఆధారమే
 యొక్కటలేనుమఱి, ఏమత్రామేని మనస్సనునది యొకటి యుండనేని కృత
 ఘ్నుత్వ దోషము నని యెవ్వరినిగాని సంతసించనీయదు; కాన వారు వీ రననేల,
 మాశిష్యుడు కృతఘ్నుడేయగునేని యితఁడొనర్చుపనులు మనుజుజన్మమెత్తిన
 లోరికిఁగాని యనన్యములు గాకపోవని చెప్ప సాహసించుచున్నారము. అది
 యిటులుండె.

(1913 సం॥ ఆగష్టు 27 వ తేదీ ఆంధ్రప్రతికనుండి)

ఆంధ్ర చంపూభారతము.

ఈగ్రంథములకు కవిత్వాపత్రికయందు ముద్రితమైనది. పితాపురసంస్థాన
 కచేజు రామకృష్ణకవు లీగ్రంథమును సాదరంబున తమ కవితలో పోయించి
 టియే గ్రంథాంత్యప్రతి చాటుచున్నది..... (తిరుమలవెంకటరమణకవులు)

వైచంద్రీలవలన నాకవులకు వెం॥ రా॥ లయందుఁ గొండొక ప్రేమకలదని
 విన్నప్తమే. మీ మాకెరికింపిన పద్యములను 48 వ పుటలో ముద్రించి యుం
 టిమి. వీరి కృతఘ్నుతాపల విషయమున వారికిం గల యేవము నవి పూర్తిగా
 వెల్లడించెడిని. నానిమేమనఁగా వీరి వాక్పాదుష్కాదికమును బట్టి బంధువులేమి
 లోకులేమి వీరిని మంచలించు తలఁపు గలవారగుచున్నారు. త్రోవలేక వారిని
 వీరి మాకు మిత్రులుగ నవలంపించి తన్ములమునఁ దమకు శత్రుత్వమును సాధిం
 పఁజూచుచున్నారు.

(కవికర్ణరసాయనమునుండి)

క. కాశేమి తన్నుఁ దిట్టెనేని, కోకిల త న్నేమి ధనము కోకొమ్మనేనే
లోకము పగ యగు పరుసని, వాకునఁ జాట్టి మగు మధురవాక్యము కలిమిన్.

మామిళ్ళుల ప్రకృతస్థితి వైపర్యమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నది. మొదలుఁ దా మనలంబించిన పికత్వమే కాకత్వముగాఁ బరిణమించుచున్నది. దానిని వారింప నెవరితరము ? ఇతరకారణములచే శత్రువులగువా రిట్టిపట్టుల నేవేని యవకతవకలు తమ్మునుగూర్చి వ్రాసినచో నవి తోసివేయనగును గాని యట్టి పలకమును లేనివారు శత్రువులగుచుండఁగా వారించుట యెట్లు ? ఈ విషయమును సమర్థింపఁదగు సంశయము పెక్కులున్నను దిశ్కృత్యము నూచించి వదలితిమి. వీరికి గురుకోహ మనిన జెల్లమునుంగాదు. ఇది మాయెడలమాత్రమే యనుకొను చుంటిరేమో ? అట్లుకాదు. సార్వత్రికము, దీనిని నూచించి వదలుచున్నారము.

“భగీరథశాస్త్రులుగారు, వీరు సత్తములు... యాయన యింజనములో నున్నప్పుడు భారద్వాజుపట్టుములోని విశేషములు తెలిసికొనుటకై వెంటటరామ కాస్త్రీగా రాయన యొద్దకు వెళ్లినమాట సత్యమే”

ఇది కృష్ణకవివ్రాత, దదువుకొనుటకు జ్ఞప్తపన్నచోఁ బరువు చక్కయని యెంచి కాఁబోలు. “విశేషములు తెలిసికొనుట” అని వ్రాసి సావధానంబుండి తోల మొదలిడినాఁడు. ఈ విశేషము మాత్రమున్నది. కృష్ణకవి వ్రాత నాఁగఁ జాలకున్నను వెంకటరామయ్య తానుగూడ నింసుఁ జేవారి కేయకంబుటచేఁ గొంజొక సంతసించులనియన్నది. ఈ గీతవిమర్శన ప్రకరణమునకు, అట్టహాసమేమి, కృష్ణకవిగారి వ్రాలుసాత్రమే కలవి యని చదువనఁ జాలఁగియు యున్నారు. ఆయనయొద్దకు విశేషములు తెలుపటకై వెళ్లినట్లు విభించినను విభించు గల సామాని ముఁగి కృష్ణకవి. అతని సత్త్వములన అనమును భీతిలేదు. ఈయంశము శృంగభంగాదికము నలనఁ జెల్లినకొనుచున్నది. ఆతనికి ధీటునాఁడు చుట్ల చలపతి, అతఁ డతని వాఁమఱుఁ. అతనింగూర్చి వ్రాసినచో విశేషమి కెంతేని పనిగలుగఁ గలదు. “యతోవాచో నిరర్తంతే” శ్లో॥ కథాపిఠిలు... అశ్రేయనేయతః, ప్రకృతమునుసరామః, భగీరథశాస్త్రులవారి యొద్దఁ జూచి కొన్న సంకతి నొప్పికొన్నచో నాపిద్యాభ్యుపన కాలము ప్లవంగ సంపత్స్యమగుటచేఁ దదనంతర భావియగు కేలకవత్సరములోనే వ్రాసికొన మొదలిడిన ‘ఉభయ

కాస్త్రుపరీణత్యము' బ్రతుకదు. ఇందునుగూర్చి గీరపరభవభాగపీఠిక13, 14 పుటలలోఁ గొన్ని పంక్తులు చదువఁగోరెదము. దానిని బ్రతికింపవలయు నని భగీరథకాస్త్రులవారి శిష్యత్వమును బృచ్ఛకత్వముగా మాకృష్టమకవి యపలాపింపఁ జూచెను. తన బాపముఁబడి యగు చర్ల చలపతి పెద్ద పండితుఁడని లోకమునకుఁ దెలియునట్టి కృష్ణికాస్త్రు కొండొక యవలపించెను. ఆసోదెవలన నితనికిఁ బ్రయోజన మెంతయున్నది? 'శృంగభంగ' 'సత్యసందేశముల' కవిత్వము తనదికాదని లోకము విశ్వసించుటయే దానికి ఫలము. ఎన్నియని చూపుదుము. ఇతఁ డసత్యమునకుఁ బుట్టినిల్లు. భగవంతుఁడను, దక్షులును ఇందులకు సాక్షులు. ఆచలపతి వ్రాతఁ కీతఁ డిట్లు వ్యాఖ్యాన మొనర్చుచున్నాఁడు.

"వెంటకాస్త్రుగారి బండాఁ మెంతో కృష్ణకవి తేల్చుననియు, నాపిదప దిగువతికాస్త్రు వెంకటరామకాస్త్రులుగార్ల సంగతి చూచుకొవచ్చుననియు నందు గు యర్థము యథార్థమని ముమ్మాటికి వారు విశ్వసించురుగాక."

(“రాను రప్పంపఁ బనిగానరాదు మాకు”)

అను నవగ్రస్తుత పరశంసావాక్యము నెఱుంగనిలోకులు దప్ప నీవృథారా సము నెన్నఁ విశ్వసించురో.

ఉ॥ వేదుల రామకృష్ణులంట ? వెంక ననంట జయించునంట? యెం, దో ? దురితంబుబండ్లీ నోగిఁ నొలెడిసాహసమందు; నింక నెం, దో? దుడు కందివ్రాసి పయి వోడక మి య్చటఁడు, నింక నెం, దో? దెలియంగరాద యది యొక్క టిమో నగ తేల్చుఁగా ॥ ౧౬ ॥

అది యెటులుండె, పాపము ! ఆచలపతి * క్షమాపణవ్రాసికొని నిగ్గోషి యగుటకుఁ బ్రయత్నింపఁగా మరల నాతని నితఁడు దోషదూషితుని జేయఁజొచ్చెను జూచితిరా !

* క్షమాపణ. ఇది నిందగ్రాహ్యమని నెం॥ రా॥ ల శతఘ్న, శ్లో॥ క్షమా ప్తకపదయోః సవియోః పఠతిప్రియే (రసగంగాధరము) ఇందులకుఁ బాకుపఠ ముకూడఁ జూడవలెను. ఆయిననుద్యవమెల్ల 'గుజినీపుస్తక'ములలోని పొరపాటులవలన నై నట్లు వావిడుచు మాళిమ్యులను సభాస్థానమునకు రప్పించువా రిక్కాలమ్మున లేటించుట కడు విచార్యము. అప్పుడుగదా నిగులేలను.

“వర్ణ వెంకటాచలవతిశాస్త్రీ, యను నతఁడు వాకు బావమఱియి... యితఁడు వ్రాసినట్లుగా వెం॥ శాస్త్రీగారి ప్రోత్సాహముచే నచ్చటి విద్యార్థులలో నెవ్వరో వ్రాసిరి.”

వెంకటశాస్త్రీగారి ప్రోత్సాహముట, దానిపై నచటి విద్యార్థులెవరో వ్రాసిరట! (‘పృష్ఠతాడనాద్దస్తభంగః’) అన్నట్టిట్లు వ్రాయు నీతనిఁ దక్షులు మందలింపకుండుట కడు నయశస్కరము. తక్కిన యనత్యములును బ్రగల్భములును నటులుంటము. ఈవిషయమునేని ధృవనజుచుటకు నితఁడు సత్స్థాలో మాయెడుటికి రాగలఁడేమో మా చదువరు లడిగి తెలిసికొందురుగాక మని హెచ్చరించుచున్నారము. అక్షమాక్షణ చలపతి షేరితో నిరతులే వ్రాసినచో వారిని శిక్షింపఁ జేయుట యుక్తముకదా? నేఁడు చలపతిషేరి నిట్లు సృష్టించిన వారు మఱియొకప్పుడు రామకృష్ణులషేరినే వేటొక క్షమాక్షణముగాని, నోటునుగాని మఱియొకటిగాని సృష్టించనచ్చునుగదా? కావున నిట్టిపట్టుల నొదానీత్యముచితముకాదని కృష్ణకవిఁ తెలుపుదురని చదువరులను మఱిమఱి హెచ్చరించుచున్నారము. ఇట్లే ‘మృణమస్తీతి’ వక్త్యముగాఁ గొంత సోచ వెళ్లఁజెల్పెను. దానినెల్ల నూఁచుకోతగా ఖండించినఁ బ్రయోగము లేమి నిందు విస్తరింప మైతిమి.

“అట్టి యుత్తరములు మాయెద్ద కోటానకోట్లు గలవు.”

ఎట్టియుత్తరములు? గీరతములో, తి॥ వెం॥ కవులు పరమరించినట్టియుత్తరములపంటివి. ఎన్నియున్నవి? కోటానకోట్లు! చూలుగావు, వందలుగావు, వేలునుంగావు, లక్షలునుగావు, కోట్లునుగావు, భక్తనెన్ని? కోటానకోట్లు. అబద్ధమాడినను నింత బట్టబయలుగా నాడవలయును గాఁబోయి; పోలు? పోలు? కోటానకోట్లనుగాక. అర్హములగుగాక. కృష్ణార్జునయు సుగుణముని వ్రాయఁ పెద్దమానిను లేదవొగతుడనో? ఆయంబును బోధించు యుత్తరము లేవి. పనిచేయును? లేదా, పృథ్వీయునేని యాయుత్తరము ప్రలాపింపవలెను. ఈ పంటికిని దక్కినయంశముల నెన్నిటిని వానివలన సాధించినను ఒక్కతమున కవి అవమునుపయోగించునని మేము వేటుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ప్రధానవిషయమును నదలికొని యప్రధానవిషయములకుఁ బాటుపడి పీరి ప్రచారమువలన నీక్రింద లోకోక్తి స్మృతికివచ్చుచున్నది.

XIII

“జగతి శిరశ్చేదనమయమందునఁ దనకుండలమ్ముల యాస గొనెనవంగ”

(యామినీపూర్ణతిలక.)

వీరు ప్రియమరించును తైరముల స్వరూప మొక్కింత చవి చూపి విమర్శిం
చుట పరిస్తతముకాకపోదు గాన దిశ్మాత్ర మట్టినరించుచున్నారము

(కవితాపత్రికలోని యొక యుత్తరమునుండి)

(1) “...రసికత్వలోపమునకు జడిసి మీసముల పెంచి కవిత్వమున మాచ
రాక్రమమునకుగా నుంచితి మన్న నెవరు సహింతురు...”

ఇతరులు సహింపకుండురుగాక, దానికిఁ దగినఫలముంఁగూడఁ గాంతురు
గాక, శిష్యపరమాణువులు సైఁబ కుండుట తప్పగదా? అంత రుచింపనిలో లో
లోఁ బరితపింపవలెఁ గాని. “మీసమ్ముల్ మెలిపెట్టి” అని సత్సభలలో వెక్కి
రింపు దని యే వివేకి బోధించును? సైఁగా నెవరో కొంతెతనముగా న్రానిన
“రసికత్వలోపమునకు” ఇత్యాది యొకనక్కెఱుమటలను శిష్యులు ప్రియమరించుట
తప్పు గా దని చెప్పువా రెవరు? ఇంతకు నిర్దానివలనఁ దమ కృతార్థత రేమి
నివతింఁచినది.

(2) “మీ కంకను గొంతకాల హాపిక పెట్టిన లోకము మి మ్మాధునిక
ఁ విసార్వభౌము లని యభినందించును,

ఆవ్రాతకన్న నీవ్రాత యుక్తమనవచ్చును. ప్రియధులెల్లరు క్రమక్రమ
ముగా గతించినపిదప వీరినే యట్లు గౌరవింపఁదగ్గ కాలము రావచ్చును. “వొ
డ్డెడు... వొంగలు దొలుకొనిపోతే...గొడ్డు...కీమహాలక్ష్మి” యగునుగదా,
ఆభవిష్యత్సాన్నిధ్యభౌమత్వమునకు మెట్టమెడట కీమహార్యవలసినప్రయత్నము గుఱు
ద్రోహమే యగునోటే?, అంచలకా యీపూనిక, బాగుబాగు!, 1, 2, అం
కెలు గుఱుతుగాఁ గల వాక్యములకు స్థానభూతమగు నుత్తర మొక్కటియేగాని,
అది వ్యాసినవాని మాత్ర మగువురు. అందులో నొకరు వ్యాసులు తుదిను ‘గారు’
అని తగులుకొన్నారు. అదికూడ మామీసమువలెనే యెందులకో తగులు
కొనిన స్థూపింప వలసినదే. ఇంతటి తెల్వితేటలు గలవా రేమివ్యాసినను వ్యా
యదురు. అట్టి వారి పేరుల నిండేట ప్రయమరింపవలెను. హాయివా రన్యత్ర
చూడఁగలరని యుపేక్షించితిమి.

XIV

(3) “గీరతము నేరిరీరకాయగా భావించుకాలము రాకపోదు”

ఈవాక్యముగూడ, అ॥ “గారి” గారిదే, వీరభోగవసంతరాయుడు ఫుల్లం
గలఁ దనిచెప్పవచ్చును. భవిష్యద్భవ్యతైంతమును దెల్పి రామకృష్ణుల నోదార్పి
పరామర్శించుచున్నట్లు వాక్యముల శైలి చెప్పుచున్నది. పరామర్శించునా
లెంతో యాభులుగ నుండవలయును, కావున మ॥ వెం॥ రా॥ తిట్టివారియుత్తర
ములను బ్రకటింపుకొనుట స్వపరోవ్యాఖ్యార మని చెప్పక తప్పక వచ్చినది.
మఱియు నింకెవరో మాకాభులుగా నుండువారే యొక సందర్భమున “పిచ్చి
ఫుల్లయ్య” అని వెం॥ రా॥ లకు వ్యాసించెను. అవ్రాహ్మ యితరోద్దిష్టమైనను
నయ్యది యెట్లో మాలోనొకరికి సందర్శించునట! దానింబట్టి వీరియే ఫలము
కల్గెనో కాని యాసోద కింపె నెల్లఁజెట్టిరి. ఆయా యనువయ్యాని పుతాపవెల్లు
నేసందర్శమునందలి దనుకొంటిరి? మా “పాపపతమున” ఖండింపఁ బోవుటకు
వ్రాయునుపోద్ఘాతములోనిది. కాస్త్రము నుపయోగించుటకు పీలులేనియప్పుడు
తా మింతకన్నఁ జేయవలసిన గత్యంతర ముండఁ బోదని యాసోదకుఁ దాత్పర్య
మనునది యావధిగము. పిచ్చిఫుల్లయ్యయొ యేదియో వ్యాసెను, కానిని
ఖండించుట యక్తమో? ఎవరో “పిచ్చిఫుల్లయ్య” అనిరి గాన మేమును “పిచ్చి
ఫుల్లయ్య” అనియందుమనునది యక్తమో? విజ్ఞులకు నొక్కట తెల్పవలసి యుం
డునా? అదియబలుండె, వెం॥ రా॥ లు, దమయజ్ఞతమ నిరసించువారికై
నేసంబంధములేకన్నను మాకు మిత్రులనుగా నపిలపించుచుఁ దమకు వత్స
వులుగా భావించుచున్నా రని యింతకు ముందే ప్రసంగించి యుంటిమి.
అందులకేక నొకయుత్తర మదాహరింపఁబడుచున్నది.

“వెం॥ రా॥ కవులు, మేము ఆశ్వమేధమున పద్మములు ప్రకటించితి
మను దురభిప్రాయముతో కఠితాపత్రిక వెనుకటివలె 1-0-0 కి పంపి
మనియు పూర్తివెలకుగాని పంప పీలు కాదనియు వ్రాయించి. యింతకన్న
మమ్ము పీలేవిధమున సాధింపఁగలరో...” శేషాద్రిమణులు (సోదరులు)

రమయకృత్యముకతమునఁ దమవలని లాభమునుగూడ గణింపక తమ
మిత్రులు తమకు శత్రులగుచున్నా రనునశమున కింతకన్న దృష్టాంత వేవి
కావలయును? ఎవరో — “భంగుమేదుత్తారులు” తప్ప సుజనులెల్లరఁ దమ
శతకృత్యమున కేగించుకొనునారేకద. 51 పుట 21 ప పంక్తిలోని చామ 6

శ్లోరావు తమకట్టిబందుగుడు? అతనికి గీరతము నందాపక్తి యుండుటకుఁ గారణమేమి? వైఁగా నితఁడు, వెం॥ రా॥లకు, సహాధ్యాయి, బ్ర॥ శ్రీ॥ మధుసా పంతుల నూరయ్యగారిపద్ద వీరు మూగురును గాలిదానత్రయమువఱకు, అంత కొకింత తక్కువగనో చదివినవారలు. అట్టివో సతఁడు గీరతమునభిలషించుట తగ్గమేమి? అంతకన్న నెక్కుడుగ వారియాత్మబంధువు లేమి వార్యుఁ గలరు? 54 వ పుటలోని 18 వ పంక్తిలోని ఆకొండి సుబ్రహ్మణ్యముగా రెంతమర్యాద కలవారు? ఆయన మాశిష్యుని పెదతిల్లికమారుడగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆకొండి రామ మూర్తిగారికిఁ బినఁడని. అట్టివారెల్ల మాగీరత కావ్యము నేల యాచరింతురో? 53 వ పుట 23 వ పంక్తిలోని, ఆకొండి వెంకటాచార్యగారు, దూరదేశస్థులు, మాయుధయులకునుశాఖామత్ర బంధువులే కాదగునారు, బాగుగవిచారించి చనో శ్రీఆకొండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికి దూరపు జ్ఞాతులేని కాదగు నారు, వారినిబట్టి వెం॥ రా॥ లకే బాంధవ్య మెక్కు డనక రప్పదు. వారు మా 'గీరతము' నందేల ప్రేమ చూడవలయునో? ఇట్టివారికెల్ల సేవో 'పక్ష పాతిపదమునో' 'మూర్ఖపదమునో', నేవేదించి తమమార్గమును దాము వదిలి మాకుఁ బనిగల్పించు మాశిష్యుల నెట్లు సన్మార్గమునకుఁ దిద్దివేయుదుమో? కదా? వీరెల్లరును మాయెడ్లఁ బుస్తకములు వెలలేకుండ సంగ్రహించుట కట్లు వార్యులను వారలట! ఆహుటకే యొప్పుకొందము. తమవద్ద నట్టిపాఠమును కొందువారుకూడఁ సమమార్గము నేల నిందింపవలెనో? ననములేనినాలుక యుచ్చించినట్లుడిరుగును. అంతియ కాని పొర్జులగువారు కూకొకి విసమెన్నఁ పును ద్రాగురు. అందులో నొక పుస్తక మూరకపచ్చనంతలోఁ గలుగు ఖ. మెంతటిది? అదిగాక 'ఆపుస్తకమేని "మక్కమాతి సింహ" గాని రసదత్త మైనది కూడఁ గాదుగా! అట్టిపాఠు కాగితపు చెత్తకట్టి కానించి యేపాజ్ఞాన గాని తమ్మును గర్హించి మమ్ము నర్హించుచున్నారని వార్యులు నివచించు మాతము కాక మఱియేమి? దానిపత్త్వమిది. ఎవరుగాని పాపకార్యమునకు నా మాదకులు గా నుండఁ జెఱుగురు. పుణ్యకార్యమునకో, నెన్నంతయముగాఁ బోష్యు చుచురు ఇందు లాభాలాభము లకించిల్లరమును. అదిగాక, స్వల్పలాభము లతోఁ బనియేమి? నారలకు మహాలాభమొకటి కలదు. అది పుణ్యపాపసంహారము మాతము దేనిని గోరువారు దానికనుకొనిపను లగుచుందురు.

వెం॥ రా॥ ల, గీరరవిమర్శనమునకుఁ గృష్ణాపత్రిక చూడఁ గు.

XVI

శ్లో॥ కర్తా కారయితా చైవ పేరక క్వానుమోదకః.

ఇంతలో నీవిషయము ముగించి విషయాంతర ముపక్రమింతము. చదువగు లారా! వీరి “కోకిలకాక” మునకై మేము వ్రాసిన పద్యములకుఁ బరిమితియే లేదు. కాని నానాటికి వీరి గోలకుండి విరమించువలెనని యూహ పొడముట పల్లను, సత్యమిదివఱచే పాఠజ్ఞులొకమునకు విస్పష్టమయినట్లు వారివారి లేఖల వలన మామదికిఁ బూర్తిగా వచ్చుటవల్లను చాలపద్యములను దిగవిడిచితిమి. అందుఁ గొన్ని మచ్చుచూపుచున్నాము.

చ. “గరుసగునే వికస్వరపికస్వర” మంటివి, వారిదాదృఢీ భరభరితాంతరంబగు విభన్ను “గుభాలు గుభాల్ గుభాలు” మంచుముగ విద్యుదుద్యుదములుల్లసెలం గరుసానో ? సాకెకుక బిరుసగునో ? పికధన్వి కపిధన్వియై తలకర్గిందు లాడునో ?

క. గాంభీర్యంబది నున్నయంచుఁ బెరిపెక గాకీ పికర్న, నిల్చదే చంభం, పెక్కడనేర్చి తీ యస్థతవాక్తత్వం ? పెంచడిచ్చె ? నీ యంభోవాహః హరఘోరవిఫలవ్యాహర బాహుశ్యది క్కుంభిశ్రీపతిఘంకృతుల్ వినియు మీ “కోకో”ధ్వనుల్ నిల్చునే!

మ. సభలో లేవదు బావకుక గళము, తల్పాన్ననంబు మాన్పామే పృథక్ లేచిననెంటనే తవులు దుర్వారం బపధ్యానదూ రధనం, బయ్యది నిల్వనీయదునుమి! బ్రాజ్ఞశ్రవోన్మితసా రథసాభాగ్యపరంపరాగ్రహణమాత్రపైర్వరసంచారులక.

క. కమ్మనగ శిరము, కుకవుల కమ్మనియను కొండమా ? అకలియనఁ గాటి ల్యమ్మడదు గతి యగుక ది, ద్విమ్మని కుకఃతలగమ్మ ఉంపుట లేకెక.

కవిత్యపుఁ బోలికకు సుదాహరించితిమే కాని ప్రాజ్ఞములందు సూత్నాం శము లెవ్వియు లేవు. మాశిష్యులను గృతఘ్నుత్వాను నుండి లెప్పించునియు, దానివలన నితరు లట్టితోడ తప్పని తెలిసికొందురనియు, మేమిహునికిఁ బూని తిమి కాని కర్మముగా వారది బలపజచుకొనుచుంటుచే నింతలకు మాపరిమితుకు సార్థక్యమే కనుపట్టదు. వీరి విషయమున నిక నొక రహస్యము తెలిసికొనఁ దలసి యున్నది. వీరికిఁ జెడ్డ మంచిగను, మంచి చెడ్డగను గోచరించుచున్నట్లు మఱి కొన్ని వీరి వ్రాతలు బోధించుచున్నవి. వీరికి వ్యాసకృతభారతము తప్ప, ధర్మ

రా జపాతుగ్గుడు, దుర్యోధనాదులు పుణ్యాత్ములు. ఈయంశము వీరు ప్రచురించిన “కారప గౌరవము”లో జూడదగు. ఈ వివరీతజ్ఞానమే వీరు సర్వత్ర వినియోగింపదగువారు. దానిచే గృతజ్ఞుడు మహాపాపాత్ముడుగను గృతస్ముడు మహాపుణ్యాత్ముడుగను గోచరింపక తప్పదు. వీరి కీవిషయము ప్రకృతము గదుముఖ్యము. కావున వీరు భారతమును వదలుకొనక తప్పదు. అది గురువును నిందించుట కొప్పదు.

(మహాభారత శాంతిపర్వమునుండి)

భీష్మ॥ శ్లో॥ మాతా పితౌర్ధర్మదాణాంచ పూజా బహుమతామమ... గురుర్గరియాః పితౌర్హో మాతౌతత్యైతి మే మతిః, ఉభౌహిమాతా పితరా జన్మశ్శ్రేయోపయుజ్యతః... ఆచార్య శిష్యయాచారి స్సాదివ్యాసాఽజరాఽమరాః॥ శ్లో॥ వీధ్యాం పాచం భ్రూణహత్యావిశిష్టం, నాఽన్యస్తేభ్యః పాపకృదప్రీలోకే... శ్లో॥ మాతృతః పితృతత్యైవ తస్మా త్పూజ్యతమో గురుః... శ్లో॥ మిత్రదుర్మహః కృతస్మన్యస్త్రీస్మన్య గురుఘాతినః, చతుర్థాం స్వయ మేతేషాం నిష్క్రొతిర్నానుశుశ్రుమ. (విస్తరస్తు తత్రై) వద్రవ్యవ్యః)

గురుశిష్య ధర్మబోధకము లగు మఱికొన్ని శ్లోకములు 32, 68, 69, 70, 71; పుటలయం దుదాహరింపఁబడి యున్నవి. ప్రకృతము మాశిష్యులవలంబించినది గురుద్రోహ యజ్ఞదీక్ష. దానికి వ్యతిరేకమగు ధర్మమును బోధించునది వ్యాసభారతము. ‘భారతః పంచమో వేదః’ అని దానిని పూర్వపాఞ్జలేమి నవీనవిజ్ఞలేమి శిరసానహింతురు గాక. ఇతర పంచమవేదములయం దభిరుచి నిందితిరపతి వెంకటేశ్వరాని దేవగురునిందల నొనరించు వీరికా పంచమవేద మెట్లు ప్రమాణము కాఁగలదు? కావుననే వారి ప్రవృత్తి కనుకూలముగా వేటొక భారతమును మాశిష్యులు వ్రాసికొనఁ దలచిరి.

“ఉ. వ్రాయఁగదన్న వ్యాసమునివర్యుడు వ్రాసినయట్టి భారతా, మ్నయములొనియంశములు మాటిచిహారిచి వేటై భారతా, మ్నయము... నమ్మరుగాక, పండితుల్” (ఆంధ్రభాషా పరిషత్పత్రికలోని కారపగౌరవము చూ.)

ఇంతకు మున్ను ‘కుక్కమూలిపింద’ అని మఱిరతమునే వీరు దూషించినట్లు ప్రధమభాగ పీఠికయందుఁ జూపితిమి. ఇప్పటికి ‘వీరికి భారతముగూడ నట్టిదశతే వచ్చినది. ఇంతలో నేమయ్యె. ఇంకను వీరివర్యలు వీరివ్రాతలు

XVIII

ముందు చూడవలసి యున్నది. ‘పండితులు నమ్మరంట’ కాని లేకున్నచోఁ దల క్రిందుసంగతులతో వీరు వేటొక భారతము వ్రాయుదురంట !

శ్లో. ఆపరితోనా ద్విదుసాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం॥

అని కాలిదాసంత మహాకవి వాక్యచ్చిన్నది పీఠికఁ దృణప్రాయమే. విగ్రం థముగాని పండితుల మెప్పునకును అపండితుల త్రిప్పునకును, నాస్పదముగా నుండఁదగు. ఆయీయంశము పృథమభాగ పీఠికలోఁ గొంజొక వివరించితిమి. ఇతఁ నస్మచ్చిహ్వసజ్జకమగు కృతఘ్న మతమున కనుహరించు నొకవారత్రయు దానికి మరకమగు నింకొకవారత్రయు నుదాహరించుచున్నాము.

“ఈకారమునం దొకరి నొకరు తిట్టుకొనుటయే కవిత్వ మైనది. ఆతిట్టే యాహ్నుయము లైనవి. భారతాహ్నుయముతోఁ దుల్యములంట !, మూర్ఖులు వానినే యాసక్తితోఁ బఠించుచున్నారు.

ఇటువంటివా రిట్లే వ్రాయుట యుక్తము. ఇతఁడు లేకమును సహ్యవ యుఁడు గాఁడనుటకా ఘట్టమనందలివే యీక్రిందిపంక్తు లుపోద్బలకములు.

“.....ఈ వాక్యములు కాదంబరిలోనివి,...లవ్యధమున సందర్భము లేని యాపమలయొక్కయు శబ్దశేషలయొక్కయు, జాబితాలు కొండపీకి పెరు త్రాల్లవలె...నొప్పారు కాదంబర్యాదులు...”

కాదంబర్యాదులే నీరసగ్రంథములని తలపోయు జ్ఞానలవదుర్వచస్థులకు మాగ్రంథము లేల గుచింపవలెను ? రుచింపనక్కఱలేదు. అది యటులుండె, సహృదయులెట్లు జ్ఞాపించుచున్నారు.

“గీరతమహాకావ్యములోఁగాని యిటీవల గుంటూరిసీమలోఁ గాని యొక పద్యమునకు, యీ చదువరి మున్నగునారి యాపనిపదుపన్యాసములు తుడికు “అసావాదిత్యోహస్మా” చేయించుటకైన బసికిరావు. మెదడులో నేమత్యోపు రసగ్రహణపునీరలున్నను, సహసబుద్ధియున్నను, గీరతకావ్యము లోని శాంతింపు పద్యములో నొక్కపద్యముఁ బదివి భారతీముక్తిసౌధ మెక్కి తరించగలగు, లేనిచో నన్నిపాతఁగోగికి బక్కరయుఁ జేడే, యెప్పుడేమి చేయగలరు ? (మును ర్భిన పత్రికనుండి.)

వా రెట్లు నిందించుటకు హేతుచేదో గాని వీ రిట్లభినందించుటకు హేతు వది. భారతము సకలమకవిజనవినుత మేల యయ్యె? పీఠికపితృ ధర్మమును

XIX

బట్టియా ? కాదు, దీనింగూర్చి వాగ్వివాదానికి నింతట నింతటా చీలదు. భారతమునకు బ్రధానరసమేదియో, తెల్పుడన నీనాఁ డెందఱో చేతులునలుపవలసినవారు కలరు. స్థూలదృష్టికి నందు వీరరసమేమో ముఖ్యమని తోఁచ వచ్చును. అది యట్టిదియే యగుచో దానికి శీత్రాదృశగౌరవము రాదు. అందలి ప్రధానరసము శాంతము, యీ యంశమునకు,

“...భారతే శాంతిః, రామాయణే కరుణ, ఇలి, ఏవం రసాది ధ్వనయ స్షడ్విధాః॥

అను సాహిత్యకామదియు, మఱియు ధ్వన్యాలోకమునును బ్రమాణములు. అట్లు కొన్ని పట్టుల వివాదప్రధానముగా స్థూలబుద్ధులకుఁ బొడకట్టినను, మా గీరతముకూడ శాంతరసప్రధాన మనుట నిర్వివాదము. కావుననే యిది పాఞ్చాల నుతికిం బాత్రమైనది. తదితరులు విద్వల్లోకమునకు సహజశత్రువులు.

(1) శ్లో॥ మూర్ఖాణాం పండితా ద్వేష్యాః” (భారతము.)

(2) శ్లో॥...బుధజన ఇవ గ్రామ్యనదసి; (కాళిదాసః)

ప్రకృత మనునరింపుదము. మాశిష్యులకు నస్త్రుత్కృతగీరతమే కాక వ్యాస కృతభారతముకూడ గర్వామగుచున్న దనునది పరికృతాంశము. వీరి కెవరో కొందఱు అనియాయముకూడ నుండుట సహజమే. ఏమతమేని యొకరితో నుండుట దెలియును గని వినినది కాదుకదా ? అది యటులుండె, వీరిమతమున దుర్యోధనుఁ బట్టివాఁడు ? కడు యోగ్యుఁడు.

మ॥ ... దుర్యోధనుకా...గలియంశమ్మునఁ బుట్టినాఁ డనుచు చక్కఁ బఁగుటగాఁ జేల్లునే! (కారవ గౌరవము)

ఇట్టి నిష్కమోగ్యుఁ డగుదుర్యోధనునితో వీ రొక్కటఁ సమమతమునఁ గలనానాత్రుఁ డగునొకని కభేదము చేసి పరికృతసంజర్జమునందే కొంచెం నిందించి యున్నారు. దాని కర్థ మేమో? వీ రపాత్రించుకొనుచున్న మానిసి నిష్కమోగ్యుఁడు కావలసి చచ్చుచున్నదే! లేదా, దుర్యోధనుఁడపాత్రించుకొను. విమర్శింపచో వీరి తప్పుడు సాక్ష్యపు వాగ్తెల్ల నింతటిసారము కలవియేగదా? వీరికిఁ దామొనరించిన గురుద్రోహపరాధమును సమర్థించుకొనుట కీ తప్పుడు త్రోవలొకప్పుకము లగుచున్నవి. కాని మొట్టమొదట వీరిమత మెట్టిది? పాశ్చాత్య నాగ్య సమృతమైనదియే! దానిని ఋజువుచేయుట యెట్లు? ఇటు.

శ్రీకాంక్షయై నమః

ఉ॥ కులము ద్యజించి కాస్త్రములకుఁ బ్రతికూలత సంఘటించి య
న్యూలధనముల్ హరించుటకు నూహలఁ జేయుచు పొట్టకూటి వి
ద్యలఁ గని నాస్తికత్వపు మతంబున సంచరణంబుఁ జేయు వా
రలదరిఁ జేరఁబోకుము పరాకున నైనను మూఢచిత్తమా!

౧

ఉ॥ యాచకపాలి కొక్కతృణమైన నొసంగక యింటి మూలలో
దాచి వృధాప్రయాసము లెదంగనఁ బోక ధనంబులన్నచో
గాచముతోడుతఁ సమముగాఁ గనుఁగొంటయె మేలు, చచ్చుచో
బూచిక పుల్లయైనఁ గొనిపోదువె చెప్పము మూఢచిత్తమా!

-౨-

ఉ॥ విత్తమునెంట రాదుసుమి, వేదన తప్పదు మీ, భవంబు పె
న్ద్రులబోను మీ, నిజముగా దలపోయుమి, యిప్పుడున్న సం
పత్తు లిటుండఁబోవు సుమి; పాపము నొందెను సుమ్మి నైన నీ
చిత్తము చేతనైనటులఁ జెప్పితి నించుక మూఢచిత్తమా!

3

అసలుకు సరియైన నకలు.

ది 27-8-03 సం॥రం.

టలేటి వెంకట రామయ్య.

పైపద్యములు మాశిష్యుఁడు మాకడఁ జదువుమానుకొనఁబోవు దినములలో
రచించినవి, అందులకందుగల తేదీప్రమాణము. అతేదీ శోభకృత్సం, ఆపంభకృత్సం
తృతీయా శనివారమునకు సరిపడును. అసం॥ శీష్యములో వెంకటాశ్రితి
యింట యింజనములో నూరిన గృహప్రవేశము. అంధపటికెఁడు శ్రద్ధగాఁజదువు
చున్నవాడే. ఇందుల కాగృహప్రవేశమునకు నచ్చిన వారెల్ల సాక్షులే, విద్యా
భ్యాసారంభము కార్యవి సం॥ కార్యణము. సామాన్యసత్వమునందు అపరిమిత
పరిశంసలో మాడుమానములుగాఁ గృష్ణకివి యవలంబించును. దానింగూర్చి
యిందు బరిస్తావించుటకన్నఁ బరిశంసానింపనముకుఁగా నేర్పడిన లోకాభి
రామాయణములోనే పరిసంగించుట యుక్తము. పైపద్యముల కాగితము మా
శిష్యుని వ్రాలుంబయ్యేకాక యతని స్వహస్త శిల్పితములుగూడఁగలవి. కృష్ణ
కివి దీని నెట్లొ యవలంబింపక మానదు. చంద్రచంద్రి తనూపణశేఖ కన్న దీని
యెక్కువ యేమి.

“న సాహస మనాదుహ్య సగో భద్రాణి పశ్యతి”

ఈ కారిక నరఁ డసర్వవిషయమునఁ జేయుఁతగా గ్రహించుచున్నాఁడు. అది యటులుండె, అపద్యము లిప్పుటియితని 'జేవగురు నిందాత్మకమగు మతము' నకుఁ వోడ్పడవు. ఈమత మిటీవల కుక్షింభరిత్యప్రయుక్తమైన 'గురుమాషణను సమర్థించుకొనుట కవలంబించినదియే, దీనిపేరేమి? వివేకదారిద్యము. అని యవలంబించినవారి కొక మతమేమి, యొక తోగ్గనయేమి, యొక తెన్నేమి?

“హ్లా...వివేక భ్రష్టానాం భవతి వినిపాత శృతవిధః”

అను భర్తృహరి బుద్ధివిహీనుఁడా? కాంతం పాపం. ఇట్టి వీరి వ్యాతల నేల విమర్శింపరాదెను? విమర్శించుమావంటి మార్థులను,
“కొయ్యతోటకూరకును సిగ్గులేదు, కొడవటికిని సిగ్గు లేదు”

అని చదువరులు విసిగి కొందు రని మేమెఱుంగుచుము. కాని మాశిష్యుడర మాణువు లిరువురలోఁ బెండవమానిసి లిఖించు నన్యరములకుఁ బాము లేక యుండుటంజేసి స్వీకృతాస్తికిఁ బ్రతిండమునకు దిగక నవ్వుని విధియగుచున్నది. వేయేల, అతఁడు వ్రాసె యని ప్రార్థించినది మొదలు నేటివఱకును ప్రచురించిన యతరములలో నే యొకటి పెండు నిలుచునోగాని తక్కినవెల్ల ‘హు’ ప్పుని యాఁదిన నెగిరిపోయెడివేకదా? ప్రకృత వివాదవిషయ మటులుండును. ఈ కృష్ణ కవి

“ఆభాష్యాంతమధీతం”

అని వ్యాసికొనియున్నాఁడు. ఈయొక్కమాట కీరఁడు స్వగ్రామము నుండియేరి తగిన సాక్ష్యమును దెచ్చుకోగలఁజేమా చదువరులు పరిశ్రమితులు గాక. కామది చెప్పినగురునెవరు? వ్యాఖ్యానములు చెప్పినగురువులెవరు? భాష్యము చెప్పిన గురునెవరు? అని వ్యాతలలో— ‘వీరేశ్వరాచార్య’ అనియున్నది. పృథ్వీతము యతఃకాయుండగు నావీరేశ్వరుఁడు మాయగుప్తుడగు నొకంతయో మఱికొంతయో విప్రుఁడే! అరణ్యతని గురువులలో నొకరుండగు నారాయణ శాస్త్రిగారికిని గురువు. ఆ నారాయణ శాస్త్రిగారికి షాష్యాంతమునుజెప్పి యంత నికిఁ జెప్పెనో, లేక యిరువురకును గల్గి చెప్పెనో, కాక యితనికి మఱిమేఁదహస్యముగాఁ జెప్పెనో? ఈతఁడయము నొకవాఁడే! అట్టి కుగి లేనికొని యితని వ్యాతల రత్నమును లోకము నుండిఁచుఁగాక. యని కీరణమును నకుఁ బ్రకృతము వీరింబట్టి మాకు వ్రతుకోరిలో నొకరుగా నున్న నారాయణ

శాస్త్రీగారేని యంగీకరించినచో జరువదులు విశ్వసించ వచ్చును, లేదా కృష్ణక వితండ్రి గారేని “మా అబ్బాయిరామడుగుల వీరయ్యశాస్త్రీవద్దగారి వేటొకరి వద్దగారి భాష్యంతము చదివికొనియె” నని చెప్పినచో విశ్వసించ వచ్చును ఇతనితో జేరుటచే మాభ్యుదయ వెంకటరామయ్యహృదయ సంతృప్త్యరంజకంబోయి చున్నాడే కాని వాస్తవమున కతఁ డట్టివాఁడు కాఁడు. వెంకటశాస్త్రీగారి యొద్ద నీవెంతవఱకుఁ జదివితని ఎన్నట్లు చదివితని చెప్పు మని యడుగువారున్నచో నిప్పటికేని నిజము చెప్పియే తీరును. వైగా గురుత్వసంపన్న మొనర్చుటకుఁ బ్రకృతియు చెప్పు హేతువులను జెప్పుడు. కృష్ణకవిసంతులనంబుటచే నిట్టి కర్మము తలపెట్టించిన దనియే చెప్పును. కృష్ణకవికి వెంకటశాస్త్రీ గురువరంపరలో వాఁడయ్యను బరిగణించు దిగినంత గురువు కాఁడు, కావున నతఁ డెవరినో పేర్కొనియెను. ఇతనికిఁగూడ వారే గురువులుగాఁగలసివచ్చినది. దానితో లోకములోఁగలకలమువయించినది. అదితదకు వీరేశ్వరవేదాంతగురుకుఁ గారణ మైనది. దానివలన నింత మునిగినది. ఇది సంగ్రహము. ఎన్నిగ్రంథములేని దీనికే డెరుగుచున్నది. ఎన్నియనత్యములేని యిందులకే వినియోగించుచున్నారు. అనత్యమును పేక్షించుట పాపిగానిది. సాము చరిత్రమ చేయుచున్నాము. ఆయా యాశయములు ముంఁభాగములలో విస్తరించియుండును గాని నిది ముగించెందుచున్నారము. ఇంకొక్కచక్కఁడని దాహించిన ‘గురుగీత’ నను ప్రాతప్రతిని మాకు యాదృచ్ఛికముగా నొసంగిన బ్ర॥ శీర్షి॥ శైషం భాస్కరరావుగారి మాకృతిజ్ఞతాపదనముల నర్పించుచున్నారము. ఆయా గీతభాగములు చదువునప్పుడు చదువరు లచ్చటచ్చట నుదాహరించిన యుత్తరములయందలి శిష్యములను బరిశోధించుచో గాఢరవర్తికి సంబంధించినవాని నెక్కుడు శిర్షతోఁ దిలకింపవలయుననియు నందునను గృష్ణకవికి సంబంధించిన శేషబంధువులపేరుజేయును శిర్షగారి దిలకింపవలయు ననియు, ఆయా యుత్తరముల కీఁడుచెప్పు తప్పట్లక్కలులు జాగరూకతతో విమర్శించిన దిత్త్యము బోధపడగలదనియుఁ దెల్పుచున్నాము. ఇంకొదాహరింపవలయు మా ‘జేమదరాగ్రహార శతావధాన పీఠికలో’ 67 - పుటలో నుదాహరించిన ‘పరిమల్ల సీతారామశాస్త్రీ’ లవారి యుత్తరమున దిగితేని కాఠరవర్తిని బురచ్చరింపకొని కల్పించి కృష్ణకవివార్యుల కష్టమవ్వఁతె డెట్టివో తెలియఁగలవని మోద్యుగించుచున్నారము. అగ్రామము పండితగ్రామ మగుటకుఁగాని అన్నదాననిరంతరము ప్రతిష్ఠకుఁ గురదగుటకుఁగాని, మఱి యేయితర యశస్సునకుఁగాని మూలకంబు మాణిక్య

XXIII

వారు అందులో నీ నీతారామశాస్త్రులవారు సర్వవిధములఁ బూర్వమును బోలిన వారు. అట్టియోగ్యునకు మాయెడల నెట్టి గౌరవప్రసత్తియో, ఆయుర్తరము చెప్పను. ఈకృష్ణకవికిని, ఆచార్యునకును గల తారతమ్యము సర్వబంధుజనవిదితము. ఇతఁ డేమయుక్తపువ్వాఁత వ్రాసి యేమి చేయఁగలఁడు కాని, ఆయి పరస్పరసందర్భము లెఱుఁగని దూరస్థులకొఱకై తత్త్వనిర్ణయమునకుఁ గొంత సామగ్రి మాపవలయును. గాన సత్కృతిప్రచక్షణమునకై యీచ్చి పాత్రములను, జిన్ని వీరకలును మేము ప్రకటించుచుంటిమి. సత్యముకొఱకుఁ బరిశ్రమ చేయుట ప్రాజ్ఞులొక సమృతముగదా ?

శ్లో॥ త్యాగాయ సంసృతార్థానాం, సత్యాయమితభాషణాం, యశనే
ః బిగీషాణాం, ప్రజార్జయే గృహమేధనామ్.

(ఇతి కాలిదాసః)

ఓమ్, సర్వం తపః, నాన్యతం - డేత్.

ఇట్లు

చిరుఁబడి మేకవేళ్ళగుఱు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

గు రు ద ష్ఠి ణ

(అను రెండు భాగము)

I

అ ర్వి చ స య ర్వి ము

క. శాత్తుడు గుడియిడ, నుత్సాహం దంతయేనియును జూపగ “నో
వత్సా! వల” జనియెడి గురుత్వము రతంతు మానివరు బ్రణుతింతుక.

ఉ. ‘తప్పక క్షేపనంగఁ జగు పక్షిని లేచి’ యంచు నేడుటే
తప్పగ నెంచి శిష్యులయి దాఁ గను పక్షిగఁ జేసి “సామ్మ తె
న్మిప్పడ కొన్ని కోటు” లని చెప్పెనుఁ దానతివెట్లై దత్కధక
దెప్పిన కాళిదాసః శేఖరుఁ డెల్లజగమ్మ నేలుతక.

తే గీ. అంత ముక్కోపి, నంత పియ్యద్రవ్యము,
నంత నిస్సృహ, నంత ధనైకలుగ్న,
శాంతు, సంతోషవంతుఁగా నెలుపు శాత్తు
నరద దుగతాపహము నిర్వినమృరింబు.

3

క. గురుశిష్యధర్మముల నెఱుంగును పుట్టును పెద్దోళ్ళుడు కలికాలవసుల్
తిరుపతిశాస్త్రి! వానిల కొఱుకుఁచు గీరతాభ్యునుఁ డేర్పడియెక.

4

క. గురుషిషిణ నూత్నాల్లు * శివరామకివి వాకు నిద్రగ వచ్చినకంటెక
బరమానందమొసంగెడి, గురుషిషిణ చూచె ‘కాకి కోకిలము’ నఖా!

5

(దైనవాడ శతావధాన పీఠిక నుండి)

*... అట్టిబహుమతిని నవధానిగారు (శివరామశాస్త్రి) తమకుంగల గురు

క. * కోలకాకముఁ గంటివె, యేకభగా నున్నవో యహీ ! యని నగరే
కోకిలకుఁ గాకియెడ గురుతాకల్పన పెట్టు కుదురఁచుగునో యకటా! 6

భక్తింబ్రకటించుచు బ్ర॥ వేంకటేశ్వరశాస్త్రులగాఁ గొనంగిరి కాని వారు నీధ
క్తియ నాకు వేయిన్నూటపదారులని గ్రహింపరయిరి....

ఇట్లు, గొల్లపూడి లక్ష్మణశాస్త్రి.

* కో కి ల కా క ము

గీ॥ బలునకు మఱంది; కృష్ణునిబాప జెట్టి. యు నగు భీమునకోడి నుయొ
ధనుండు. పైర్యును గోలుపోయి యెద్దానరాగి. నాఁడొ యదియొండు దై వపా
యన ప్రాదంబు గీ॥ ఆమహాపుత్రుల సేరపంబైన చింత. కొమ్మపై గూర్చిమై
గులాయమొకండు. గట్టుకొని యందు బలుగాకి కాకియొకటి. లాఠిక పుటాక
కొన్ని గొల్వఁగఁపించు క॥ కాకపులు నాఁడు నాఁడును. నీకం న్నగము పట్టిన
యంబని త॥ నేట్లొని యాచగ నచినిబ॥ మేకక॥ యని తలచి నాయనేశ్వరుఁ
డెగము॥ గీ॥ కర్మముగా గుఱుచుకముగాఁగ నాలు. కోత్తముడ నేన
టంచు నూహరఁచును. కాకి పలుగాకిమూలలఁ గలసి మెలసి. కడకు గాయక
బిరుదమ్ము గట్టుకొనియె॥ నీ బికనా. పొంగిల్లె. పుకఠారికాదులఁ గయ్యంబు
నకుఁ బిల్చుఁగాలుద్రొవ్వి. యొకమాటు కాక పక్షిగంబు తనతీరు వినుతంప
నుత్తిల్లు విజ్ఞపిగి. యొకవేళ వెడఁగుబాలకులు గాకి మధ్వఁ గట్ట మిన్నలు
ముట్టు గంతువైచి. యొకనాఁడు తనపొటలకు మెచ్చ పక్షిలఁ జేరి “కా” యని
కూయు నోరుదెఱచి. వేటొకప్పుడు తనరూపభవమెల్ల. వారు గనుగొని
యచ్చెరుపాటు నొందఁగి దలచి పటపట తొక్కలు దులుపుకొనును. నొక్క
యెండిన చెట్టుపై నెక్కినిక్కు॥ క॥ ఏకడకు నేగినప్పుడొ. రాకొమఱుల నెక్కి
శేఖరంబులవ్రాలు॥ గాక పికటంబుగా మన. కాకేశ్వరుఁ డంపమాత్ర గరు
డుండగునే? చ॥ కొలఁది యెఱుంగలేని యెలకోయిల. యొక్కఁడు నాయన
శ్వరు. స్వలఠియ కాఁ దలంచి తన వారలఁ జీరికేగోక ముద్దుగాఁ బలుకున
దయ్య గానమునఁ బొండితినెక్కుడు సంగ్రహింపఁగాఁ దలపునఁ దన
వాయ స ప దం బు న కే గె ము దం బు పెం పు న కొ॥ ఉ॥ జ్ఞానములేని
వాయనుడు గాయకుడందుఁ దలంచి వానితో. గానము నభ్యసించుచు బికం
బనభిజ్ఞత నేగుదేరఁగాఁ దానును గాయకుండనని తత్త్వము మార్చడఁజేసి

దానికిం గానము నెప్పు నిద్ధపడెం గాకము లోకమువారు నవ్వఁగన్ || క|| లో
 కొత్తరమగు గానము కొకిలడింభకము చదువుకొనవచ్చుట నెం తో కులుకుచు
 మన్నించెను గాకిగుణం బెవ్వఁడేని కాదనఁగలఁడే || గీ|| దినదినము మేఠక్త
 దేశ దేశములకుఁ బనుచుఁ గలవారి మంగిళ్ళఁ గుడిపాట్లు పడుచునుండిన విడు
 వక భక్తితోడఁ గొలుచుఁ గోయల పిద్దెపైఁ గలుగుచేర్చి || ఉ|| గొప్పకు
 నెందుఁ బోయినను గోయల దోకొని పోవుఁగాని దా నెప్పుడు బొట్టకూటి
 కొఱతే తిరుగాడుచునుంట నేమియున్ జెప్పుగు కాకి కోయిలకుఁ జెల్లియొక
 ప్పుడు నెప్పఁజూచినన్ జప్పని టాతడక్క నకనంబగు పల్కొక్కఁడైన
 రాదుగా || గీ|| ఎన్నఁటికినైనఁ జెవులకునంపునింపు నొక్కపలుకేని తెలుసు
 దొకో! యటంచుఁ గొకిలము పుట్టెఁదానతోఁ గొఱచెఁగాని యెప్పటికి
 దానికోర్కె యాదేరదయ్యె || క|| ఎఱుంగను పికపోతము దన గురువునకుం
 గలుగుపవ్వకొలఁది బసితనం బంగిన పిఱుంచినే యఁ జ్రైఱు గంతయు దాని
 కొయ్యఁ దేయఁగనయ్యెన్ || గీ|| కాకి వైఖరి నున మెఱుంగనిది కాదు కాకి
 గానము గ్రొత్తదిగాదు నునకు గండుఁ గోయిలపిల్ల యక్కాలమందుఁ బసితనం
 బొఱుఁ దేయక భంగపడియె || గీ|| చాలఁ గాలము విసిగి నేసారి తుడకుఁ
 గాకవికి గాఢతన మెట్లు గలుగు ననుచుఁ జెప్పఁగుటయ మివులఁ బొంతిల్లిపికము
 కాకమును వీడి తనవారిఁ గలసి చెలఁగు || గీ|| అంతఁ గోయిలపిల్ల వసంతకాల
 మంతరింప రసాలము నధివసించి సుమశెల్లరు మెచ్చ స్వభాతిసులభ మయిన
 గానంబు కర్ణపేయంబు నేయ || ఉ|| కోయిలపిల్ల మేలు తనకున్ లభియింపక
 గుంటఁజేసి యఁ త్రాయత మోననూయ ప్పొడియంబుఁ గలంస నహర్నిశంబు
 నఁ న్నాయనమాతఁ భూమిఁగల వారికిఁ గోయిలపాటఁ జేయగాఁ జేయు
 తలంపునం జెవులు చిల్లులవోడఁగ నూయు నీగతిన్ || గీ|| విబుధవరులార!
 కోయిలపిల్లపాట కర్ణపరపంబు; మున్న నాకడనే విద్య నేర్చు; దీని కొకింత
 యే నేరపు; కల కంతములు గారహర్షముల్ “కావుకావు” || గీ|| చాలఁగాలము
 నుండి ముచ్చటఁగ బాడు కాకములసొమ్ము గానము; గాని మొన్న మొన్న
 నాయెద్ద నేరుచుకొన్న పికము కలరవమ్ములు మధురముల్ “కావు కావు” ||
 గీ|| కాకియొర్వఁగలేక యిక్కరటి నెపుడు “కావుకా”వని కూయునకాని ధరణి
 నెఱుంగకొక కలకంతము నెల్లనాడు విసకొకో! దానిగానము వీనులార ||
 క|| కాకము దనకొక గురువని యే కోయిల నెప్పునైన నేమి యనూయం జేసాని

పికముం గాకం! బేకరణినో నింబలాడనే తలపోయుకొ॥ గీ॥ కాకి యొకనాడు
 కోయిలకడకువచ్చి యార! పికపోత! నీగర్వమధికమయ్యె! తొల్లి గానంబు
 నెల్ల నాతోడఁ జదివి కృతమెఱుంగవు నీకింతఁ దరచందె?॥ క॥ అంచుం గించు
 దనంబునఁ జంచువుఁగదలించి నాయనము చిన్నుకొ యా! చించిన నొజ్జోకముఁ
 బ్రచురించెద నని కోకిలమ్ము లేపుకొమ్మపుకొ॥ ఉ॥ లేచుఁ గల్గినాడు పరదేశ
 ములం జరియించు వాఁ డతి! స్లోకుడు వేదపండ్లుదని చొక్కెడు కాకవిస్వా
 భాముడే! నాకు గురుండు నమ్ముఁ పనినకొ మన కోకిలపాక; మేలొక్కొ!
 లోకమువారు నమ్మరది లోపముకానుగ వారియధికికొ॥ ఉ॥ కాకము గాయకుం
 డెట! పికంబునకుం గురుండట! తన్ను ను! స్లోకులలోన వాకోననిలోపము
 కోయిలపిల్లదంట! తా! నే కడుఁబ్రవర్తించుట! యిద్దగుణుండట! వింటి
 రయ్య! యీ! నాచు లటంచుఁ జెప్పకొనసాగిరి లోపంబుఁ కంతవంతకొ॥
 క॥ కోయిలకుం గురుండను నే! నే యని యెప్పుడును బాటు నెల్లెడలను గా! నీ
 యేరును బాటింపమిఁ బాయని గోనెయనఁ గలఁతఁడు నాయనుడొకొ॥ క॥ ఈ
 యున్నరతీని గండుం! కోయిల కాకము నగుండుఁగొంఁగంగని యెం! దో యొల్లిలి
 నగనట; యది! యేయొకఁ ఁగ్రహం బిగ్రహింపఁగొనఁచగెకొ॥ ఉ॥ కోకిల
 మట్లు కయ్యమునకు న్మనె నొచ్చును ముద్దులొక్కొగా! వాకొని యెల్లిలోకులను
 పశ్యులజేసినదయ్య నెప్పుడో! కాకమునొద్ద నొక్కొపరి గానమునేర్వఁగఁ బోయి
 యుండుటకొ॥ గాకికిఁ గోకిలమ్మునకుఁ గయ్యము తియ్యము గాక యుండుటకొ॥
 క॥ అదికారణమ్ముగాఁ ద! న్నెరుంగలే దని తలంచెనేమో? కాకం! బొదిగి
 పికకూజితమ్ముల! వెదకివెదకి చూపసాగె నెట్లీదొనగులొ॥ చ॥ ఎఱుంగదుగాక
 కాక మొకయించుకయేనియు నాత్మశక్తి; వా! డెఱవ నచస్వరంబులుగదే!
 తనకుం బొడనూపు! గాయకో! త్తరకలకం నాదమునఁ బాసను చిప్పులు పట్టె
 జూచినకొ! గరునగునే పికస్వర పికస్వర మెస్వరమే యంతలోకొ॥ క॥ కాక
 మొకపక్త, కోయిల! మూకంబని మదిఁ దలంచు మొఱకులఁ దెలుపకొ! లోకోత్త
 మగుఫణితిని! కోకోయని పూయసాగెఁ గోకిలమంతకొ॥ ఉ॥ చేసెడుచేత
 యుత్తములచిత్తము నుత్తలపెట్టుచుండుటం! గూసెడుకూత కర్ణయులకుం బరుసం
 బుగఁ దాఁకుచుండుటకొ! వాసియు పన్నెయుం గలుగువారలు “హం”మనసాఱు
 దోలినకొ! నాసరివారు లేగనియె నమ్ము నాయనుడేమిసెప్పదుకొ?॥ క॥ కొం
 గొంగురనుచుఁ గూసెడు! కొంగను మంగిళుల మెలఁగు కొంచెపుఁగాకికొ! బం

సీ. తాను నాయుద్ధ వృథాగ శుశ్రూష చేసెనె కాని విద్ధ చెప్పవంట ! నేను
విద్ధ చెప్పటలేదు కొద్దిగానైనను జ్ఞానంబు గలవాడే గానఁజేసు
పారబాటుచే నాను చరణ మంటనికాని తా నంతయున్నె విద్వాంసుడంట !
పొట్టకై తిరుగు పెప్పడు నాడుపనియంట ! యక్కరమున నెవంతయైన

తే. గీ. విద్ధ చెప్పినెలేవంట ! విసిగిపోయె
నంట ! చెప్పిన ముక్తైన నంత మంచి
ముక్కగావంట ! చప్పనిముక్కుయంట !
సిదపర దియ్యనిముక్కులు చనిజెనంట !

సీ. పనితనం బంగినపై నేను మూర్ఖుడ నని తా నెనెనంట ! యంతమీద
సంగపడితిఁగదా ! భగవంతుడో యందు జేరితిని చనెనంట ! యంతలో
సంతంబు బుతుంట ! నాతనులభమైన స్త్రీ యిచ్చినదంట ! నీను లభక
గవిత చెప్పెడినేను కలిగి నలంబు నాశ్రయించినదంట ! యట ! పించి

తే. గీ. గరుడ నేడయే కాని నాకాళ్లబడిన
ఫలము లేవంట ! యెందుకో తెలియదిట్టి
పాడు వ్రాతలు, విన్న వాస్తోడువంక
దృష్టి నీ కింతురనియేనిఁ జెలియఁబడవో ! 8

తే. గీ. భనికులగృహములంట, యేను గునికపాటు
లచటఁ బడుచుందునంట, ద్వారమందు, నాను
భక్తితో నప్పుడునుగూడఁ బాయకే యొ
నప్పుచంట నేన, ఫలము సున్నయంట తుదకు ! 9

సీ. తన నిరికోర్వక తప్పులు తన కబ్బమును బట్టెదనంట ! యెందు నొకట
నెట్టులేనియు నన్ను నీవు నేకికునిగాఁ జెప్పితిమ్మందు చూచించితివంట !

గారు పంజరమున సింగుంబుగ నెనందు చిత్తముఁ గొలుపుకొని యెరిగిన
తాను గానమును చెల్లినదేనుగుచోఁ గొలువకయున్న దోసమును నొయిలపిల్లచ
కా తలఁపఁగరానిహితలను దత్త్రైమెఱుంగక కో కిలమును చూచి వాయ
నము కీరితిఁ జెందునొకో !

శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థాన విద్వాంసులు, వేంకటరామకృష్ణకవులు.

తాను గోకిలమాటఁ దప్పంట కాకినా నను గురుగాఁ జెప్పికొనెడునెడల!
నయినను జెప్పట కంగీకరించెనం, టామిఁద లోతు లీయంశము పని

లే. గీ. “కాకినాట! తాను గురువట! గోకిలకట!

యందులకుఁ గోకిలమొకింత యేని సిగ్గు
లేక యెటు చెప్పికొనియె సుల్లోకులకడ”
నంచు నచ్చెరు పడినంట! యనఘుల్లె

10

క. అచ్చెరు పటఁజెందడి యో, సచ్చరతులు! మీరుఁగూడ జగమునఁ గలరే!
పొచ్చెములేక వచింపుడు, చచ్చెనె మీయెడలఁ గూడ జ్ఞానలవంబుల్?

కి. గురువుకొ “గురుని” చెప్పిన, మరెవఁము సహింపగోటు! దుర్మార్గముగాఁ
బరికించితివే మీరలు, సరిగా నచియింపుఁ డయ్య! నజ్జనులారా!

12

క. తుమియింపుడు మీరును లోకమునం దున్నారటంచుఁ గాంచునుజుం డిదో
యమలాత్మలార! యీ యక్రిమపుక ప్రాంతముఁ జేయి కడలుట యెట్లో!

సీ. నాకంకరపము కర్ణన చేయు మీరెల్లఁ గాకవులంట! యక్కతన నాకు
గర్వం చెదిగెంట! కాకికి మువ్వంట పట్టివారట! పలుగాకినంట!
పటుతెరలెరుగ నేన బటపటఁకొక్కులుదులుపుకొంచునుజవంతునట! యకట,
తాను నాయెద్ద విద్యను నేర్చుకో రాఁగ మన్నించి చెప్పు నమ్మించితనము

లే. గీ. గూడఁ గూడనపని యంట! గొప్పకంట

తన్ను నే వంటఁ గోకిని తలలుల్లె!

నంతయేకాని చెప్పలేనంట ముక్క!

యెక్కఁడున్నాడో భగవంతుఁ, నెంచు లేకపో!

14

క. బౌరా! భగవంతుడ! నీ, నేయపు పాచ్చంగ వచ్చు నేటికి లెట్టి
ప్రారంభ మాది యిప్పటి, కీరీతి పహత్యు జగతి కిచ్చిన కతనక.

15

కి. పంతనపు సంగతుల నలు, సంతయుఁ దూచాలు తప్ప కంతయు నే ను
స్వాంతుండెటుంగు నాధగ, పంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఎంతో నీచ మగు తటా, కాంతరమున నేర్పుపాద మల్లనఁ గొనుదు
శ్చింతము మొనలి నెఱుంగు భగ వంతుండున్నయెడఁదెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఇంతి దుర్బహత్మజాత న, భాంతరమున దుస్సనేను నడమానంపుం
గంతులకుఁ బాపగల భగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

- క. భాగ్యంతికా బ్రాజదువు లుద, న్యంతునిలో డాచు దొంగవాని నమర గు
శ్చింతుని గనుగొను నాభగవంతుడున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.
- క. ఇంతి జగన్మోహిని దా, సంతర్పణఁ జేయ సులసందున నతి య
ల్లంత నిలుకుటెఱిగిన భగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.
- క. సంతమనములోన నుద, న్యంతునిలో నుండుకొండపక్క జరుగు పృ
త్రాంతమ్ము నెఱుంగు నాభగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.
- క. ఓయీ తిరుపతికాస్త్రీ !, నాయీ శిష్యుండు కాకి నామము నామక
వేయాటు లిచ్చుటకు బదు, లాయుర్భాగ్యములు గోరి యర్పణఁ జేసెక. 22

ఉ. ఏనును నీవు నిక్కపుఁ గవీంద్రులమే యగు టొప్పునేని దు
ర్మాని మదీయశిష్యు నపరాధ మ డంతటిదెన నేమి య
జ్ఞానకృతంబుగాఁ దలచి కాచి నిను న్నను సన్యసంపరా
ధనులఁ జేయుఁగాతఁ బరదేవత శిష్యుఁ డాయుఁ జేయునుక. 23

మ. మనలం దిట్టివఁ ట్టుఁగాక, తగ నస్తుచ్చిష్యుఁడౌ నీతనికా
ధనధాన్యాదక మాయువుక నిండు విద్యాబుడలం గూర్చి వృ
ద్ధి నందించెడి గాత మాత, గురు క్తిక వచ్చుజన్మానకే
ననుసంధించుతఁ, గీర్తియుం గలుగుఁగా కానాఁడె యవ్వారిగక. 24

మ. కలుగుం గావుత నూగ్యరాష్ట్రీభువనుక గర్వాణపారంజరల్ !
దెలియుం గావుత వేఁకెన్నఁ గవులే దేనాం సంభూతు లం !
చిల నీతేఁ డొనరించు పుణ్యములే మాయాశిష్య దుష్టోపపుం
గలికాలంపుఁ బ్రసక్తనం బుడిపి వైఁ గాపాడి రక్షించుతక ! 25

సీ. మొదలంట నడుగంటి మూలమూలమందు వేదకాస్త్రములు వెలికివచ్చె
మనకు దిక్కివ్యగో యనికుందు నాంధ్రకవుల కవిత్వము నేడు వెలికివచ్చె
నెందును సృష్టిం చె నీమహ్మ నని ఓట్టుచందురు నెదిలవలత లడఁగ
నెల్లునిల్పెడినోకో యాపాకలాల లిమ్ములనన్న శాల లుజ్జ్వలత కెక్కె

తే. గీ నెలని కతమున నట్టిమనీషిపాద
రేణుపావితసత్పభాశ్రీవికానుఁ
డార్యసూర్య రాయేంద్రు సనర్థసుకృత
మగునుగాక మాశిష్యుని కంగరిత!

క. ఇక నీయవస్థవినుమా ! బకమైతివి. నీవు; నిన్ను బకపక నెవుడో
పికపోతము పొగయన నెం, దుకొ నవ్వినదంట ! యెఱుగుదునె, యదిసఖుడా?

క. అదియే కారణ మంట ! నీ, మది గలగుట కక్కతమున మచ్చమునఁ ద
మృదిరించు చండటంచుకొ, గదినమునకు బిల్చి తంట ! కంటిపె యిదియుకా?

క. ఎదిరించెడి నేర్పది యు, న్నదియంట ! చదు పబ్బుకున్న నదియే పోయెకా
గదనము గుఱిలో జేయఁ ది, గదు పొమ్మని మానెనంట ! కంటిపె సఖుడా!

క. ఎంతటి తెల్లీయై చూడుమ !, యంతేవాసిత్వ మాతఁ డంతో యంతో
యెంతో నా కొనరించెను, జొంతింపని నేల నిన్నుఁ జనఁకుట కనఘా ! 30

క. గాంగేయు నెఱుంగుడో ! పా, ధ్ధం గనఁడో ! భారతమున; దొంగప్రసంగం
బుం గనలేక లోకులు, “మంగళ మాధ్యస్థ్య” మనుచు మది నెంచెనొకో !

క. సింధియ మందెను సరియే, పండువలెకొ నవరుపట్ల శయ మది లేదో !
యెంతల కీవ్యాస మ్మిది, పండుతనము తెలుచ దొక్కొ బాలనానికా. 32

క. భారతమున నన్నవొ యి, గీరతమునయందుఁ గలదొ నేలేము. ని
చ్చారతి ప్రాణి నడచిన !, హాళకు లననొక్కొ వినిన బుధవరులెల్లకా ? 33

క. అవ్యాపదేశ మన ని, ట్టవ్యాపభవ్యాదౌ యగునె ? యకటా, విద్యా
శూన్యలకుఁ దెల్పి, ధీరవృత్తానికొ మంచి చెడ్డ మహిలోఁ గలదే !

క. ఎవరొచ్చెడన్న. ‘జ్యోతిష నవుదును నే ననివచ్చివు’ మని, లేదని బొం
కువెఱుగు దీకి నెంతో, నవిశేషముగాక యున్నె ? బదుఁ డెఱుగు నెటులే.

చ. “చదివెతి నెక్కపో, గురుఁడు చచ్చనికూతలు నెప్పివాయు నే
నదివలె కలాపిదుడ” నంచు నచించి పికత్సవి మూని దు
ర్మదమునఁ గాకఁగా గురుని మాటికిఁ జెప్పటకన్న నొప్పదే
“చదువనె లే”దటన్న ! నిది సత్య మటంచుఁ దలంచెనో కదే!

అ. పె. పల్లకాటినర్హ మిట్లు నట్టేటిలోఁ
గట్టికొన్న పగిదిఁ గానఁబడెడి
నెల్లవారు నగల ! “యిహిహి” దురాగతం
బనల ! యేరు చెప్పి రకట యిట్లు !

ఉ. కొంగున నిన్నుఁ జేర్కొనిరి, కోరినవాడవు నీవు వారితో
సంగర, మందులోఁ జొరగఁ బాలమికికా, “బికమేడఁ గాకితో

సంగర మేడ" నందుఁ బెలుచుకొని యిచ్చిరి హేతు, వింతలోఁ
గొంగవు కాకి వెట్లయితో? గొంగ యనంగను శత్రు పండురో. 38

క. అటుమీద శత్రువునకు, డటకాచడి మూలఁబడుట తథ్యమకాదే!
యెటు వాసి కొన్న నేమి క, పట పెఱుగం బడదె జగము పాపణంబే.

గీ. దోమ యేనుఁగుకడ కేగ దొరకుఁజూకు
రక్తమును గోలునిచ్చు, భద్రగజరాజు
నొడలు తనపాలుచేసె, నీవెడఁగుదోమ
సామతుండంబునకు లేదు పాటవంబు. 40

క. నాకును మండంబున్న ఏ, నేకపరాజునకుఁ గలద యిది యని యాపై
డీకొని పోరఁగఁ జచ్చిన, నా కదనం బెట్టులుండు నరయుము సఖుఁడా!

(2) సూర్య రాయ పర్వము.

సీ. ఆకొండివారింట నాకంఠమున పెక్కి సత్రింబు చెప్పిన జాణతనము
మధునపంతులనూరజాధు దోకత్వము మున్ను చెప్పినరీతి నున్న యిడుట
అటుమీదఁ దాఁ జీకంఠై నన్నుఁగాకంబుగావ్యాసములువ్రాయుగాణతనము
ఆవ్యాసములుకూడ నట నట గొమయొడకనేచనము గోరు వెకలితనము

తే. గీ. గాంచి 'దోమ' సారాగతం' బంచ నడుగు
వాఁ డొకఁడు లేడు గా! యని నగచుచుండ
దొరకే నొక్కఁడు నూజివీట్టును మునందు
దొంగ, రసజ్ఞుఁడు, సత్కవిచరణరతుఁడు. 42

క. విరమి యను నూరుకాఁపున, మరసినవాఁడతడు నకలమగు కావ్యములుకొ
నరిగారు వెలమలకొ ధీ, నగు లతని కటన్న జమం వాకొననేల? 43

క. ఎఱుగవె? సంస్కృతభావత, చరమార్థజుండు రావు పంగడమున నీ
చరిసరమునఁ గలదొరలకు, కనోవిభూషణము నుగుణసింధుం చెందున్. 44

ఉ. వెంటనూర్చురావు నుకవిత్వవిమండగు రామచంద్రినా
మాంకుని స్వామకుండు ధనమం బెట్టులైనను బీకాకాపురీ

పంకజబాంసవం దనఁగ భాసిలు శ్రేణికి ధర్మమూర్తికి
 వెంకటనారాయణునికి విందు వివేకి * యథార్థవాదియుఁ.

45

క. ఆతం డడిగెద ననె; నిక, బూతులపంచాంగములను బొగగున్ పగులున్
 బాతురికి దక్కు కోతలు మాత్రంబడు నమ్మఁ దత్తంబు నొంకుంగూత్రున్.

గ. 'దానక' లాభంబే మని, యా' ? నీసడిగెదవు, వారి కాపైసేనిన్
 జ్ఞానంబు గలుగు ననియున్, దానక యశమబ్బుననియుఁ దలఁచెద సఖుడా!

గీ. ఎఱుగు నీతండు నాయొద్ద నెంతవఱకుఁ
 జనువుకొన్నాడొ, పిదప నీసాహసముఁ
 కెట్టులాడిగట్టి పాపంపు గుట్టనెక్కఁ
 దలఁచుచున్నాడొ, సర్వము తథ్యముగను.

48

క. నాకడకు వచ్చునప్పటి, తీకప జ్ఞానం బదెంతొ, యీడెంతయె, నా
 కాకత్వ మిది కోకిల, నాకత్వముగూడ నెఱుగు భవ్యఁ దతండే.

49

* “మహారాజశ్రీ శైలసింహ వెంకటేశ్వరస్వామిగారికి. శిష్యుడు రావు నం
 కటనారాయణరావు కృతా నేకపండితములు..... నేను యిచ్చుటకువచ్చి
 వారంగోజులు అయినది. అది మొదలు యిప్పటికి కనున్నా, అత్యద్భుత శతావ
 ధానులదర్శనం చాదామని ఎంత యత్నించిననూ నాకు సందర్శించగ్గి పోయినం
 దున రెండుసార్లు వారిబసకే వెళ్ళినను, సమావేశం కాలేదు. కాఁగా నేను
 వ్రాయఁచాలను. ఇంతకూ అట్టిలాభం నాకు ప్రాప్తించినదికాదు అని అనుకు
 న్నాను..... ప్రస్తుతం చాలా పక్కాతైవంలాకి పచ్చినట్లు నా ఆప్తులెల్ల
 రూఢిగా విన్నాను. నేను పక్కసారి సమావేశమయినచో ఎంత అందముగా
 నైనా యుండును. గాని వీలుపడ్డదికాదు పక్కసారి సమావేశమయిన యడ,
 మీకు నేను శిష్యుడనైనందుకు గురుగుణం తీర్చుకొనిన వాడను అగుదును ఆపని
 ఈసమయంలో నెదవేర్పలేనందున నేనున్నా వారిపక్ష గుర్తుకొనుటలో కృత
 ఘ్నుడనే కావలసివచ్చినది..... నా ఆప్తులన్నా నేనున్నాకూడ మీగీ
 తమునే త్వరలో చదివి ఆనందించు కుతూహలంతో నున్నాము. గీరతంయొక్క
 పూర్వోత్తరం పితాపురంలో వున్న పండితులు అందరికిన్ని పద్యములు నోటికి
 రాకపోయినా సంగతియూపత్తున్నా చెప్పినాను. అటుపటి గిరింఘం బయలు
 దేరితే లోకమునకు ఉపకారమవుతుంది అని అన్నాడు. అంతా.....వేస్తూ
 న్నారట.....”

రా॥ నెం॥ పితాపురం, 16-1-11.

ఉ. ఏ నలనూజివీడుపురి కేగి పధానము నేయునాటి కీ
జ్ఞానిశిరోవిభూషణము ఛాతురేడుగాఁ జనుఁడెంచెనాకు వి
జ్ఞానము బోధ నేయుటకుఁగా దయ గల్గిన వాఁడుగాన, ని
వ్వానిని సూర్యరా పపుడు వాస్తవ ఫక్కిని జూచినాడటకా. 50

కా. సూరిశ్రీసకలస్వవేత్త యగు సీసూర్యుడెసూ! పూర్వ ము
ప్పూరాయేందుని సన్నిధానమునఁ గావట్టంపు విద్యాఖనిక
శ్రీరామాఖ్యశతావధానిపనఁ చేల్పెక; మీఁద నాసూరి న
ప్పూరా వొక్కఁడె కాక తన్నగరమే వాఁడొరు తత్త్వజ్ఞుఁగక. 51

కా. అప్పూరాపుననంతరమ్మనను విద్యావేదులైనట్టిసా
? ప్పూరాపును, నమ్మహాత్ముననుజుం దైనట్టి సింహాద్రి శ్రీ
యప్పూరాపును జూడ వచ్చెనెతఁ; డయ్యార్యుల్ “భవచ్చక్తి మా
కొప్పక బో” దని తండ్రిపోల్కినని రార్యుల్ తత్త్వ మూహింపరే.

ఆ. నె. ఈరసజమ్మూర్తియే కాదు శ్రీకూచి
కులుఁడు నారసింహుఁడొందు
గూఁగ వెఱుఁగు నికనిగురుతయు, నాశిష్య
భావ మడుగ నతఁడు పలుకు నిజము.

క. ఎవ్వారునుక నేటికి, అస్వయు రట్టును నిజం రసికులకు? ననుక
నివ్వఁగఁ దిట్టిన వ్యాసమె, మువ్వలు గట్టికొని యిట్లు మెఱుఁగుచునుండక

మ. ఎవ రీకోకిల! శ్రీమదోజాతికులాహీనాబ్ధిరాకావిధుం
డవు శ్రీ వేంకటరామశాస్త్రియను లోకాహాని; కాకం దెవం?
దేవదో యెట్లు శాస్త్రిగారి గురువా నీ వేంకటేశుం డహా!
యెవఁడీ కొంగ? దివాక రాస్వయమణీ! యీవేసుమీ శ్రీపతి! 55

సీ. నాయెడఁ దాఁ గృతఘ్నత్వనామకమహాపాపికి యాట విప్పవై మంట!
ఈపాతకమ్మున కేర్పడశిక్షఁ దాఁ బరమందుఁ గనుట తప్పనిదె యంట!
అంతయే కాని నాకాతఁడు శిష్యుఁ డం చని నేను జెప్పుటనర్హ మంట!
వైదానఁ దనకీర్తిఁ బబలించు నేకాని నాకు యశంబు నున్న యగునంట!

తే గీ. బౌర! యెటువంటివేదాంత మధ్యసింఁచె?
“నేమి కాశ్వత మాగోడ యింఁచుకంత

యవల జరిగించి పెట్టికొం" డని వచించు
నెట్టివేదాంతితన మిట "బట్టు" మనియె.

56

(3) సంబుద్ధి పర్వము-

క. "మావాడతిరుక్కార్లుడు, మీవాని శిరస్సునందు మేకులు గొట్టుం
డేవేళ నేమి నేయనొ, కావలమున" నన్న నీతి గనజేసెదవా!

57

ఉ. వేంకటరామకృష్ణ! విను విద్యపఠించితి నంచు నొప్పుకో
జంకియొ గోకిలమ్మరయ చక్కగ న్నవ్వుము గాగ నెంతయో
పెంకెతనంబు జూపియను "బెప్పెపెప్పెమ్మెమ్మ" యంచు నేడు ని
శ్శంకగ నొప్పికొంటి; పది చాలు జయం బగుఁగాక నీ కింక. 58

ఉ. "కాక" మటంచుఁ దిట్టదువు గాక, శ్వపాకుఁడ వందుగాసి, యిం
కేకలుపంపుపేరు లిఖియింతువు గాక! స్వకార్యసిద్ధి నేఁ
జేకొనినాడ నేడుగద! చేకుటె చొదము; నీవు తిట్ట లే;
దీకివి నీతఁడే యురక యిట్టులు తిట్టుకొనెన్ గుమరకా! 59

ఉ. "చప్పనికూతలే" యనుచు చాతుర్విండనైగద! నక భజించుచుకొ
జెప్పినఁ జెప్పికొంటివి పరిసిద్ధుడ నప్పటి కయ్య నీవు నీ
చెప్పను గాని నాదరిని శిష్యుడ వైతివి తండ్రి! నీమనం
బొప్పెనె యిట్టితిట్టల కహో! యిటు కృష్ణుడు వాసిపెట్టెనే? 60

చ. మొదట "రిజప్తురుత్తరము" మోటుతనం బగువట్టకుండ నేఁ
గద లిఖించి తిర్పతిని గయ్యముకై పురికొల్పినాడ; నీ
పది గని యెంతగా బెడరి తయ్యయ్యో? పాతకెనైతిఁ దండ్రి! నా
యదయత నైపుమయ్య! యింకనైనను భీతిని మాను మర్చకా! 61

చ. "తిరుపతిసింహ మొక్కమొగిఁ డివ్రతరంబుగా వచ్చి పీఠికా
పురమున నున్న నామయి 'గుఱుక్కున' దూఱు" నటించు నెంతకా
తరపడినాడెవో యకట! తండ్రి! కృతఘ్నుత కాదు హేతు 'పీ
శ్వర' యను వేరుసుమ్మ నిను జంకఁగఁ జేసిన దేమి నేయదుక. 62

శా. నీయజ్ఞానము నీదులోభగుణముకొ నీదొ కృతఘ్నుత్వముకొ
నీయల్పజ్ఞతఁ జేసి గాక యకటా! నీమీఁది లే మించు యు
ద్ధాయత్నం డయి రాగడంగు నొకఁడే నవ్వనిఁ బాఠశాలతో
దాయ నిత్తునె? నన్ను వీడిగద! కట్టా! చెట్ట వైతింతక. 63

చ. తిరుపతిసింహమున్ సరిగఁ ద్రిప్పి పుళిఁకాంతమొనర్చ వేంకటే
శ్వరసమఁ దక్క నీయసుఁగుబావకు గీవకు నోజ గూర్చు నీ
గురుసమఁ జగ్గచందుర్సమఁ గూడ నశం బెటు లయ్యెడిక? యరు
ధర మది, నేను దానిబలుభాటికి నొక్కొకవేళ జంకెడక.

64

ఉ. కాఁకరపర్తిపై కుటుకఁగా గమకించె నెటుంగుదే? “శత
స్మి”కృతి సాహ్యకర్తలును నీవును బావయుఁ బోలే ‘శృంగభం’
గాకలనప్రసంగ మది యశ్శతమై లిఖియించినట్లై వా
పోకయ పోయినట్టులుగఁ బూర్తిగ డేకిరి జ్ఞప్తియున్నదే?

65

ఉ. వెంకన బంగు పోకతన వేదులువ్రాత్ర లొకింత పైఁచు; మీ
ర్జునుటగాఁ దలంచి పెలుచం గులుచల్ లిఖియించుచుందు; మీ
పెంకెతనాలు సాగఁ ల బెప్పులివై; నెలనాటి సింగ మి
ట్టింతుల నింకఁతేయు నెపుడేనియు; దొంకరా నూ! శరణ్యముల్.

66

ఉ. ఏది, నదుత్తరం బతని యెడైవారితమఁ జెప్పుచు? యీ
శ్చేదమకాద పందె మిడె! సిగ్గుగలట్టి నృసింహుడేని * “మీ
రే దెసవేని బొం” డనుచు నీయఁగఁ జేయనె యుత్తరంబు దా
యాదుని పేరు పెట్టి! యపురా, యిదిరా! చవిరావీరముల్.

67

ఉ. “పాం దల వీతికాపురికిఁ బొం డటుపాం” డని నీదుబావ బా
వొండాకలేఖనానె, నది యూతగ నయ్యెడ నీగుడేర న
వ్వండాకొ టేఁడు “మీ రిటువ వచ్చితి రెటి?” కటంచు, నెందుకీ
గండతనంపువ్రాతలు జగంబు మొగంబుల నవ్వుచేలు నూ.

68

చ. “పిలిచినయపు రాక యటు * బెట్టుగ నుత్తర మిచ్చి యెవ్వరో
చలపతి ‘వీతికాపురముదక్కికిఁ బా’ మ్మనినట్టు లెవ్వరో
గిలికిన వచ్చువాడనె? నగించెడి నీదుప్రసక్తి” యంచు న
వ్వల నలఁటేఁడు నవ్వలరిఁ బల్కిన నుత్తరమేది పుత్రకా!

69

* గీరతము, 1 భాగము శాఖాచంక్రిమణపర్వము చూ. 10 వ పుట

* శ్రీప్రీతాపురీ రాజపుత్రోదయవిషయికపద్యత్రయము.

సీ॥ ఉదయించె రాజు రావూదన్యమోదన్వదళివర్ధనండు నూర్యాంశవలన
జన్మించె సంతానశాఖి నందనశుభశీర్షి పెంపుమీఱఁ బితాపురమున! నెడలె

ఉ. కరుణ గలట్టి మెత్తనగుకాకిని గేరడ మాడినట్లు గా
దయగఁ గొంగపై కరుగు టంచని పూర్తిగ బుద్ధి వచ్చియున్

దినాసంభవుడు సూర్యునందు నారాయణాంశం బున్నదందుఁ దెలువఁ, బొడమె
నాండాలుమృకడుపు చల్లఁగ రాజసస్యంబు నజ్జన మౌమ మడఁచు॥ గీ॥ మంగ
వాంబ గణించిన మానసీయ! సుకృతపరిపాకమెల్ల నేటికిలభించె॥ గంటికగ
పడె రావు గంగాధరోప! పదుఁడు రామావనిపాలపరుడు మరల॥ గీ॥ తనిసె
సాధారణం బసాధారణముగ! మఱియు నందును నార్వీయజ్యోనబహుళ! పక్ష
ముఁ దృతీయయును శుక్రవాసరంబు! మకరలగ్నంబు సూర్యసంభవునిసలన
మ॥ గురుడున్ సూర్యుఁడుఁ జన్మగ్నిఁడున్ గుజుఁడు శుక్రగ్నిఁడున్ బుధుండున్
శనై! శ్రవణుండుం గేతువు రాహువుం గలసి యశ్రాంతంబు నీబాలునిన్॥ సిరి
దీప్తాయు వాసంగి, పొగ్గితురు బుధాశీర్వాదముల్ తోడుగా! నరకందాక్షునకుం
నహాయు లయి సూర్యారాయభూసాలకా !

25-10-10 }
కాకినాడ.

దివాకర్ణ తిరుపతికాస్త్రి, శతావధాని.
శ్రీరాజా కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకట
కృష్ణారావు బహద్దరుగారి యాస్థాన విద్వత్కవి.

True copy of letter from the Private Secretary
to the Rajah of Pithapuram dated 29th October 10,
addressed to Erahmasree Satavadhani D. Tirupati
Sastri Garu.

"I am desired by the Rajah to convey his thanks
to you for your congratulatory verses on the occa-
sion of the birth of his son and heir."

(పూర్వరేఖ పంపినప్పటి విజ్ఞాపనము.)

మ. ఘనవంశావళి గల్లువాడవని చక్క న్నీదరిన్ జేరి కే! రివచియ్యెత్తిన
దుర్గజమ్మల నఖత్రీదావినోదమ్ముగా॥ దునియల్ నేయడలంచుమండినమ్ము
గేందుగింహూరకే వచ్చిపో! యిన గర్హించరె? యెప్పుడేని యిరిగెట్లే పచ్చు
భూభృష్టజీ!

లి॥ కా॥

దిరిగియు * “జార్జి” పదములఁ జేయవలయునొసంగులక గనం
బలుపగఁ బూను మీకుఁ బరువా? కఱవా? తెరువాలిదాఁటులక.

ఉ. “ఈశ్వరవేదం బన్న యెడ కేగుఁ” డటం చొక బంగుమాత్రునిక
బక్ష్వవతారు నూతగొని పక్కితి; రాతనిచెయ్య లన్నియుక
శశ్వదుదారకీర్తుల పృసంగములో బయలయ్యె వింటి; లో
కేశ్వరుఁ డెట్టిచుట్టటిక మేర్పడఁజేసె నెబాను! మేల్! బహి!

క. విను నీపినతండ్రికుమా, రుని గనుఁగొను మరఁడు చెప్పు రూఢిగఁ; దాదృ
ఘ్ను నలతిర్పతిఁ దెట్టం, గనుబూనితి రెంతలేని గలవారు సుమా.

క. అతఁడేల చెప్పవలె? సం, స్మృతనిశ్చేషపదాతృత్వతనిద్రాసం
గతిగతకాఁకరపత్తి, స్థితసుకుశ్రితనేత్ర మడుగఁ కేవల నఖిలముక.

ఉ. అట్టిడతండు కావుననె యాతనివ్రాల్ గలయుత్తరము మా
పట్టుననుండె నం చెఱఁగి బావ “యతం † డది వ్రాములే” డటం
చొట్టులు సత్వముల్ గిలకి యుత్పథచారిగ దూఁకి జొచ్చె “ఏ
డిట్టిడు చొంకి యాత్మ కెటులేని యం బొడఁబొచ్చు” నం చొనిక.

క. తాదృగులుబక్క విగ దు, ర్వాదములకుఁ దోడుమాప రా; రతఁడేనిక
బాదాకాంతత కొడఁబడి, నీదగు నఘ మడఁచెఁ గొంతనీతి గలాఁడే!

(*కి వితా పత్రికలోని “అట్టిహాసము” నుండి)

*...ఈపద్యమువ్రాసిన మహాకవి యెలఁదోయని యాలోచించుచున్నట్లున్నాటి
ఈయన పోలవరము సంస్థాన పండితుండు దినాకర్ణ తిరుపతిశాస్త్రి శివాపధాని
గారు... పరి యాచకమున కేమిగాని యీపద్యము నెనుకటిదానకన్నను మక్కి
తిలోనున్నది. ఇట్టితప్పలతడకను బ్రకటించి సంకలనం గొంకిము
కాఁబోలు విశేషజ్ఞుఁడనిపించుకొనుచున్న వేంకటశాస్త్రిగా రీపద్యమును గోసి
రాజని కృష్ణాపత్రికలోఁ దక్కిన ‘పద్యములను మాత్రము ప్రకటించియున్నారు.
(ఇట్టివనేక హాస్యములు)

† తి॥ శా॥ గారు శృంగభంగ గ్రంథక ర్తకు రిజన్యురు జూబు వాక్యములు
చేఁగాని యాతఁడు వాగ్దానినట్లు యధార్థవాది యభినవ సరస్వతీపత్రికలోఁ బ్రక
టించిన యుత్తరముచేఁగాని ప్రయోజనములేదు. అయుత్తరము సత్యాపర్య
ములు సమయము వచ్చినప్పుడు లేలకపోవు. ...

(నవంబరు 24 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

చ. కలతెఱుగుకొ లిఖించె నలకాతనుఁ డక్కట ! శేరు పెట్టి; య
స్వల నెవరో లిఖించు నలపత్రము తన్ను ఘటించి తిర్పతి
జ్వలనము చుట్టుముట్టు నని సందియ మండఁగఁ బోలుఁ బాప? మే
కొలదియఁ గాని త న్నెదురుకొన్న జగంబు మఱింతనవ్వవే!

క. తిరుపతి ధోరణి తెలిసెనె, “శర”ణని నీబాపకై యశస్కరఁ దతోన్
దరి నిడినబాపముఁడినిఁ, బొరిఁబొరిఁబడికించి కాని ప్రోచెకొ గరుణకొ.

చ. అతఁడు కృతజ్ఞుఁ డౌటఁ జామి యాత్మకు వెంకననాము వీని నీ
చతరవికాభివర్ధనని ‡ సద్గురుఁగా లిఖించె; దానిచే
నితనికి వాఁడు తక్కు వని యెంచుచుఁ దిట్టితి వెంత చేలవో!
కృతమును జూపునంతటనె వేలనీచుఁ డెవండుఁగాఁడునూ !

చ. కృతమును జూపకుండు నరుఁ డేమగునో ! యిపుడేని స్పష్టమై
మతి నతికెంగదా ! నకలవర్మ మెఱంగియఁ దిట్టెఁబునకొ
మతి చెడి “కాక” మంచు నొకమాటును గల్పనఁ చేసి నన్నుఁ ది
ట్టితి వది యేమికార్యము ! కడింది యశస్సు గడించుతోకయే!

చ. “తిరుపతి నాపయిం గవినెఁ దీవ్రత మధురవైన వేంకటే
శ్వసని కతానఁగాఁడ” యని శాంతి యెఱంగిన నీవు తద్గుణ
స్ఫురణము చూపి యుత్తరము సూటిగ వ్రాయక యేటికయ్య? యా
దురొప్పువారిత; కృష్ణఁ డెట దోచుగఁ జేసెఁ గుమార ! చెప్పవీ.

క. నరకు శాంతిం గలపెడి, పరమోత్తమగురుఁడ వీవు బాలక ! నీకున్
గజువగ నేఁ జాలుదునే, దురితపుఁగాకి నని నీకుదోచినదెకదా !

చ. “గురు వని చెప్పనందులకుఁ గొప మిచేమిటి ? కీపసుల్ యశ
స్కరమగునే ?” యటంటి; వది సమ్రోపే; కొమరుల్గలారు నీ
కరయఁగ నర్థమాను లీటు లాచిరజీవులు నిన్ను నెల్లన
త్తరుణమునందు నీహృదయతాప మ చెట్టిది యశానొ లెప్పవీ

82

‡ మ. భవునిన్ భావదారవిందభవుఁ జెల్వప్పిళ్ళకంకాచ్చవో ! భవునిన్
శాస్త్రాదంబదాససాభవున్ భాస్వద్భవున్ సాహితీ భవునిన్ పేఱుగభీర విన్నుట
గవున్ ధైర్యభవభామేయవున్ గవిరాసద్గురు వేంకయాభిధని పక్కాణింతు
నెక్కాలమునీ (ఇది లి||శా|| గారి మొదటికవిత్యము, కుమారసంభవములోనిది).

క. గురునకుఁ దండ్రికి భేషం, బరయంగా లేదు; శిష్యుడనఁ గొమరుండే
యెఱిగినవారికి; నాడే, తిరస్కృతికొ జూప మదికిఁ దెగులు గలుగదే.

క. ఇదిగాక నీవు చుట్టము, పదియు విచారంపఁ బుత్రతాపాచకమే
గద! * 'బా' బనివ్రాసిన నీ, సడమలమగు లేఖ కలదు చదువుము దానికొ.

క. నీనకు నాయనమృత్యు, నాబనకుని తెల్లి యొక్క- నాయనకును నొం
డే జననికి జన్మించిన, యోడ నెఱుంగుదువో? మఱచితివో? గురునిబలెకొ

ఉ. ఏ నల చర్ల బ్రహ్మయ మనీషియెడకొ గడుభక్తియొకొ గృతం
బూనినవాడ నంచెఱుంగు యోగ్యుడవీ పది నమ్మెదేని నా
హననమంగు నున్న యిది మాత్రము నమ్మక పోవు కాన నీ
శాసుని పాక్షిగా వినుము సర్వము చెప్పద నారహస్యముకొ.

ఉ. ఏ నల పీఠికాపుర నంద్రునిచెంతను జేరి తన్నెప్పా
సానుజుండు నుండుటకుఁ దద్దయఁ గోరనవాడ నాదు నీ
ప్రేరి నమాయ గొంటి నని చల్మలు దేల్చితి వీవు వ్రాతలో;
నీనుడి నిక్కమే యగునె? నీవు నెఱుంగుదు నాదుభాషముకొ.

సీ. తనకు వేంకటేశాస్త్రి తగిన సహాధ్యాయుగాఁ బాణినీయాశ్రి కడచి
తెండు, భాషలలోఁ దిర్క్కుపన్ గణయయ్య ననేకమల్ తతల్పనీకవిత్వ, తం
త్రముల్ చెక్కుగ్రంథయ్యు లాతనిసహాయమునఁ గావించి యయ్యనఘఁ గూడే,
శ్రీహరివరపురీభూపాలుఁడొంగ్లేయ భాషాప్రవీణుండు బహుక గాధు, తే గీ. రం
గింపండతికాంతుండు సోమడునగు, రామచంద్ర వేంకట కృష్ణరాయచంద్రు,
సొద బుధుడును గణయు మాన్యుండునై చె, లంగు తిరుపతి శాస్త్రి తెలుంగుఁ
డొక్క.

* బ్రహ్మశ్రీ చెల్లెళ్ల వేంకటేశాస్త్రిలచాబుగారి సముఖమునకు. ఓలేటి
వేంకటామయ్య సమస్కారములుచేసి వార్యులు శుభలేఖాంగములు... శుభ
ముహూర్తమునకు సునిటుంబరివారముగా దయచేయగలంచులకు ప్రార్థించు
చున్నాడను... తమకు రచించి అచ్చువేయించిన గ్రంథములు ఒక్కొక్కటి
చొప్పున పంపించగలంచులకు ప్రార్థించుచున్నాను. దయయంపవలెను."

వల్లిపాలెం, ఓ. వెంకట్రామయ్య.

ఉ. ఎందలు రాజు లుండిరి ! యహీనులు నాయుడఁ బేర్చి భక్తియుగా
విందుతనంబు గల్గిన వివేకులు; వారలయొద్ద నుంటినే !
గందరగోళ మైన మది గల్గినవాడ, స్వతంత్రుడై, బిదా
నందుడ నే ‡ నొకానొకని నాయకుఁగా పరియించి యుందునే.

ఉ॥ అన్నములేదో ! పస్త్రమునకై కొడవుండెనో! యన్నదానినే
యెన్నఁగ నెన్నఁడుం దినఁగ నిప్పటికిఁ మఱి గానరాఁడు; నీ
యన్నముతోసమై మనమునందుఁ బ్రయత్న మడల నాకు ? నీ
చిన్నతనంపుమాటలకుఁ జీతము పొక్కెడి దుఃఖ మెక్కడికొ.

ఉ. నిక్కముగాఁ బితాపురికి నేఁ జనుదెంచెడివాడనీని ని
న్నుక్కడఁగింపఁగా వలయునో ! వరపాలుఁడు నిన్ను నన్ను నొం
డొక్కరుఁగూడ నేలుకొనఁజోటు ! సమగ్రత లేనివాడో ! నా
కక్కలుయున్న తేలికడ కంతకు ముక్ జనుదేరకుండునే?

ఉ. ఎందఱో భార్యలుండియును నింకొకచాన స్వయంవరంబుగా
నందమువొల్పుటాని తనకబ్బినఁ గైకొనరే స్వపాలు? రా
చందమునకొ మనీయకృతిచందనగంధిని గూడ మీసపుం
డందఱతోటిపాటు తనయా ! కొని యేలఁగవచ్చు నచ్చుగక.

తే. గీ. ఏకపత్నిప్రథమగూడ నిట్టిపట్టు
నందు రామాదులకుఁ బోలె నద్దు పడద;
రాముపేరిట నెందలు క్షీమహితులు
తమ కృతికుమారికల నిచ్చి తనియరయ్య !

ఉ. జంకితినందువో ! యధిపునన్నిధికిఁ దగ నందునో ! తదీ
యాంకణమందు నొక్కఁడును నక్కట ! నాసహవాఁడు లేఁడె, “ని
శ్చంకగఁ గాకి పంజరపు నత్కృతికిఁ దగ” చందువే! యెటుల్
బొంకెదు సర్వముం దెలిసి పుత్రక ! తండ్రికిఁ జేటు గూర్చెదే?

‡ మ. సరనాథుల్ పలుమంది మిత్రులయి యున్నంగాని తత్సన్నిధికి
స్థిరవాస మొనరించునట్టి పని నాచేఁ గాదు; నీవంటి న
తక్కునాశాలిని పెంపఁగాఁ బెరిగి విద్యాబద్ధుల న్నేర్చి నేఁ
బరుల న్నిత్యము గొల్పు టొప్పుగునె యెఱా!దేవి! కామేశ్వరీ!(కా॥క॥)

చ. కడియములోనఁ గల్గు జనకాండము సర్వము నెన్నిమాళ్లు నకొ
గడఁగెడె కా నృపాలముణిఁ గాంచఁగ నేగు మటంచుఁ జెప్ప ? రా
నుడు లవి నేను నూఁకొనియునుకొ నృపుఁ జూడమి కేమిఁకేతువో
కొడుక ! యెఱుంగవే ! యెఱిగి కొంకక “కాక” మటంచుగిల్కదే ?

క. కడియమునకు టేనికి నె, ప్పడు సంబంధంబు గలదు పుత్రక ! నీయా
ర్పణమికి టేనికిఁ గల దె, క్కడిసంబంధంబు ? చెప్పఁగలవే నాకుక.

*క. ఎందుకుఁ జన మానితివో, పొందుగ మును వాగ్రిసినాడ; బొంకందువో ? లే
కందుల కొప్పుదువో ? నా, కిందులకుక జంతి లేద యించుక యేనిక.

క. ఎన్నో బూతులు దిట్టితి, వన్నియుఁ గోకిలపుఁగూఁత లనుకొనియెద; నా
కున్న యభీష్టము దీర్చితి, వన్నా ! “కాక” మన నేమి, యదియు ముదంజే.

తే. గీ. కడుపు నిండిన బేగమ్మ గాని నాకు
నేనృపాలుని జూడంగ నేమివలయు ?
నట్టివో మానృపాలకుఁ డాతఁ, డతని
నేలదర్శింప రాకుందు నెఱుంగఁజెపుమ ?

† తే. గీ. ఎలమిఁ బిలిపించి స్వయముగ నెంతో పేర్చి
గారవించుచునుండెనూ ! గౌరవాధ
కాఁప్రి: స్కూలున ను శ్యోగసరణినుంచి
యతని విడి వత్తు నెట్లు లేనవుల కవుర !

* గీతము 1 - భాగము ఇతిహాసపర్వము చూడుఁడు.

† శ్రీ వేదమూర్తులైన శతాధిపాని చెల్లపిల్ల వెంకటకాఁప్రిగారికి. జం
ధ్యాల గౌరవాధికాఁప్రి అనేక సమస్కారములు... మీ పుత్రయులున్న
పృథిసంపత్కరం సంస్థానములలోకి నెల్కివస్తూ సంచారాభ్యాసం కలవాడుగాన
స్థాయిగా యేకత్ర పుండవం దుష్కరంగా లోచనమో? ఇంతకు వెళ్లదగిన
స్థలములు అయినవి పయస్సుకూడా పృథ్వియగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో స్థాయిగా
నిరుపద్రవమైన జీవనోపాధి యేకత్ర కొరికినప్పుడు అక్కడనే పుండి తీరిక
కొలది గొప్పగ్రంథములుగాని పాండిత్యముతోచేరిన మరివకటి గాని చేస్తూ
కాలయాపనం చేయడమందు మీకు తాత్పర్యం పుండవచ్చునని నేను తలచాను.
మీ పుత్రయులలో నెవరో యొకరు యీ ఉపాధ్యాయస్థానమును అంగీకరిండు

(4) బంధరుపర్యము.

క. గారీనాథ బుధుండనఁ, గారాజో? చెడ్డో? చెప్ప కాకము! యన్నక
మూరియుఁ ద్యాగియు భోగియు, గౌరవభాజనుల నెఱుంగు కర్మతుఁడునుతా!

క. స్కూలుకళాధులు మాకై, చాలక యత్నించి సభనుసర్పియు మొనమొ
న్నేలాగు గౌరవించిరొ! బాలక! పాత్రమృనందుఁ బరియింపవోకో?

క. బందరన నెట్టి దక్కడ, “సందేహములేదుబావ శాబ్దికజీవుల్”
చిందులుదొక్కజనఁగ గో, విందా! యనిపించు కవులు వేవేలు సుమీ!

క. బందరనఁగ నిట్టినియట, నెందఱొయున్నార యెల్లయెడ విద్వాంసుల్;
తందరపడు నవధానుల, చిందు లచట సాగిరావు శిష్యుడ! వింటే?

క. ‘బందరనఁగనెట్టివి’ యని, సందేహములేదు బావశాబ్దికజీవా
నందుని బోలెడు శ్రీరా, ముందగ నొకమాజిగి సమూల మెఱుంగుమీ!

క. బందరులొఁ గోకిలకవి, చందరులకు బిచ్చమైనసాగదు; కాకం
బుం దిలకింతురు, కపటపు బొందలయత్కిద్యుతములు పొనఁగవు సుమ్మా!

క. బందరునకె యొకపరి మీ, “సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా”
నందునినే రమ్మంటిని, జిందులు సాఁగవని యటకుఁ జేరఁడువినుమీ!

క. అప్పటికిఁ జిలుక కాలే, చెప్పదు పంజర మనంగ నెట్టిదొ యెఱుంగం
డిప్పడొకసారి యడుగుము, చెప్ప నతఁడు ధారణావిశేషము కలిమిక.

క. ఇప్పటి కేనియు బహుమతు, లిప్పించెద నమ్మనేమొ? కృష్ణకవీంద్రుక
దప్పక ప్రేరేపింపుము, చెప్పము నరపాలుఁడెల నెల వీడు? సుతా!

క. సంగన్న గారు వీణా, శృంగారపతీవనోదజేష్టాహూప్తో
త్సంగులు తత్తస్వంగా, లింగితులై యెటకునేని లేడే చనుటల్?

తే. గీ. ఒక్కసంస్థానమందు మీయునికిశేమి,
ఏటిపోలిక వారికి నెందు మీకు?

వలసినదని నాతాత్పర్యము. మీరు కావలసిన ప్రశ్నితమ యిదివఁగలె పొందినాడు.
వచ్చే అదివారం తిరిగి మీటింగుచేసి యెవరినో వకటిని మేము అప్పాయింటు
చేయవలసి వున్నది. ...అంతకంటె విభంబనము చేయజాలము. త్వరగా బహు
పంపించకొరుతాను.

అక్కటా! * వీణారూపంబు నడుగఁ బాడు
చేసినది చూచి నేనంతో సిగ్గుపడితి.

- క. ఈసిగ్గున కేమయ్యెడఁ, జేసిన యవధానమందుఁజెప్పిన కవనం
బేసరసముగాఁ బడినదో, యా సర్వేశ్వరుని కెఱుక యచి యట్లుండెన్.
- క. ఆనరపతికిని మన యవ, ధానులు గండ లనఁగీర్తి దవులు, నదియుఁగా
కేనాఁడు నాజ్ఞగొని విద్యానిధు లెక్కడికిఁగాని యరుగుటలేడ!
- క. ఇది యిటులుంతము; బంధరు, చదవెట్టిదో రామకాన్త్రిఁబరమాద్భుతపుం
బదము గలశతీవధానిం, గదిని యశిగి తెలిసికొని సకలమును బెలుపున్.
- క. అప్పండితు నవధానము, నవ్వుడు 'జడ్డీ కలెక్ట' రాదులు సభలో
నొప్పిరినూ! వార 'సీ' యనఁ, బెప్పె పెయని యొకనమస్సుపెట్టె నడుగుమీ!
- క. ఇది యప్రస్తుత; మతఁడుచు, సవమత నిమబోలెఁగాక చక్కఁగఁగొన్న
బొదిగెం గాకము కడ బ, స్థిరుఁ డగు మీకృష్ణసుకవిలీలన్ హేలన్.

(౧) సమృద్ధి పర్వము.

- క. ఇలఁబ్రకృతము వినుమయ్య, పికరాజును! వెనుకఁబోలెఁ బృథివీపతులన్
నకనకలాడెడి పొట్టునఁ, గకవికఁ గనుఁగొను పగ్గిసక్తి కలుగదు నుమ్మా.
- ఉ. పొట్టులు మూఁడు మాచి, సరిపోవును బుట్టెలు మూఁడుమాకు; ని
బ్బట్టున నాకు మాన్యముల వచ్చెడి శిస్తది చాలదొక్కొ, నీ
కెట్టులు దోచె, లోకు లిది యెట్టులు నమ్మెదరంచు వ్రాసి తీ
చెట్టకలంపునాట! యిటు చెప్పట పాపముకాదె పుత్రకా!
- చ. నెల కొక నూలురూపికలు నీదయకల్మ 'కనీసపక్ష' మొ
వ్వు లూలుకు నాదుపు న్నకపుఁబుతుల్లు కెచ్చి యొసఁగువారు; పై
నెలమిని రోజు కొక్కొకటి యిత్తురు రూపిక న్నూలులలోన; నెం
దుల కిక దేవిరింపవలెనో? ననుఁ గోరనితేండ్ల సన్నిధిన్.

(వెంకటరామకృష్ణ గ్రంథమాల 74 వ పుటనుండి)

* వీణాస్వరూపము, (సంగమేశ్వరకాన్త్రిగారు కోరినది)

- క. వీణాస్వరూపమెన్నఁగ, వీణాగానంబుఁ బొగడ వేడుకతోడన్
వైణికుల నభినుతంపఁగ, వాణియె యసమానురాలు వనుధాధీశ!

ఉ. ఎక్కడి కేగ కూరకయ యింటనె యుండ మటన్నఁ గాని నా
 కక్కడినుండియో నభల తెన్నియొ ధ జాబులు వచ్చుచుండు; నం
 దొక్కనభజ బొనర్చినను నొక్కశతానకుఁ జాపు లేదు! నీ
 కక్కడి యూహపుట్టె? నిది యెవ్వరి కిత్తునో తెల్పు పుత్రకా!

(1) విధేయుడు బంధా శ్రీశయిలం కృతానేకశిరస్సాస్త్రాంగసమస్కృ
 తులు. ...తమవలన జరుపబడు అస్తవధాన శతావధానములయొక్క కష్టము తెలిసి
 తమకు సరియైన మన్నన రాజలోకమువల్ల జరుగవలయునేగాని మాబోటు
 యేమిచేయగలమా అనే భయము ముందుగా కలుగుచున్నది 'అయితే చంద్రునికు
 నూలుపోగను సామెత ప్రకారం మాయొక్క శక్తిని గనిపెట్టి తమవంటి మహా
 నీయాలు యట్లయినను మాలోక తీర్చడమే ముఖ్యముగా ఆలోచించవలసినదయి
 వున్నది. ...గనుక నా మనవి సంప్రదించుటతో అంగీకరించి యప్పడయినను
 దరిశనమిచ్చి నాగృహపాపనమయ్యేలాగు యీ బీదవాని గు...కు విజయం చేసి
 కోర్కెను తీర్చగలందులకు పొంగింపుచున్నాడను.

ఆటపాక, 30-1-10

శేష్ట, బంధా శ్రీశయిలం.

2 నే చంద్రుని రామారావు అనేక సమస్కారములుచేసి చేయంగలవిన్న
 చములు... వెనుక నేను ముడిచేసుకున్నప్పుడు తమరు శతావధానం చేసేద
 మని నెలవుయిచ్చినారు గాని అప్పుడు మాయద్వేయ నెరవెరలేదు. ఇప్పుడు
 తిరిగి యక్కడ కాలేజీ కన్వూట్లు అతి కుతూహలముగా నున్నారు. ఈవిష
 యమై యిప్పుడు తిరుపతికాస్తులవారి కిగ్గరకు వెళ్లి వారి అనుమతిని పొంది
 నాము, కాబట్టి మాయందు దియవలసి మాపార్శ్వన కనుకూలమగు నాబాబు తిరుగు
 టపాలో వ్రాయగలందులకు గోరుచున్నాము చిత్తగించవలెను.

పితాపురం రాజావారి కాలేజీ }
 హస్తలు, కాకినాడ, 27-11-11 }

చంద్రుని రామారావు.

3 ఇక్కడ కాకినాడలో ఘోషెంటు అవధానము చేయించెదమని అడుగు
 చున్నారు. మీకును వార్యుడును మీ అభిప్రాయము చెప్పుడు... ది॥ తి॥

(4)...కర్ణాకర్ణి వినియుండి మిమ్మనుఁ బొంగింపించిచో బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి
 కాస్తులగారి సహా మీరు వస్తారను నమ్మకముతో నిచ్చట నీనెల 19, 20

ఉ. ఇంతటిదక్క వ్రాసికొనుటే విషయము స్వకీయ మాటచే
గొంతవొసంగు, 'దాత' నని కూడ లిఖించుట యెట్లు లావ్య? గా
సంత యుదారతాగరిమ యంటనిశమ్యలు బ్రహ్మకాస్త్రీ స
త్రాంతరభోక్తలందుఁ గల రం చనుకోకు కుమార ! చెప్పితికా.

తేదీలను తమ రుభయలును శతాపధానము సల్పుటకు నేర్పాటు చేసినారము
గాన మీరు తప్పక 18 వ తేదీకే దయచేసి మమ్ము నానందింపజేయ మిక్కి
లిగా బ్రార్థించుచున్నాము. తిరుపతికాస్త్రీగాని తీసుకొని మీరు తప్పకవత్తు
రని నమ్ముముతో కొన్ని ప్రియత్నములును జేసియున్నారము. కావున తమరు
తప్పక రావలయును. చిత్తగించవలయును.

ఇట్లు విధేయులు

గుంటూరు } రంగావర్ణుల హనుమయ్య. (జిల్లాకోర్టు స్టేడరు)
12-8-11 } వేమూరి వెంకటసుబ్బారావు, (జిల్లాకోర్టు శిరస్తాదారు)

(5)...రైలుదగ్గరనుండి గ్రామములోనికి సకలసంభ్రమంఁ దీసికొనిపోవల
యునని కుతూహలపడుచున్నారు. గనుక తాముగారు సమకాలముననే పత్తు
రని యెంచును శిష్ట హనుమచ్ఛాస్త్రీ.

(6)...తమకు లోగడ యుత్తరము వ్యాసియుంటిని ...తమరు శీఠిదపతి
కాస్త్రీగారు ఒకసారిగా గుంటూరుకు దయచేసినయడల పుత్తనరూపకముగా
గ్రామములోనికి తమరిని తీసుక రావలయునని నాకోరిక. ...గుంటూరు వైపును
వద్ద స్నేహితులందరు తమరాకకు యెదురుచూచుచుందురు గనుక యీ ప్రకారము
చేయుదురని నాకోరిక.

గుంటూరు, 15-8-11.

మజాదారు వెంకటహనుమంతరావు.

(7)...తామున్న ఆకోజుకు యిచ్చటికి దయచేసి సభ జరుపగలందులకు
మిక్కిలి వేడుకగలవారమై యున్నారము. ఇట్లు విధేయుడు

పినపాడు, 15-9-1911.

తూములూరి కోటయ్య.

(8)...12-12-11 అద్దంకిలో అవధానమట వత్తురా ? సత్తెనపల్లికి వచ్చే
ఆదివారం రాగలరా ?...

గుంటూరు, 4-11-11.

రంగావర్ణుల హనుమయ్య.

(6) బ్రహ్మగురుపర్యము

ఉ. అమృతహనీయుచే రహరహమ్మును నీవును బావయున్ జప
మృమ్ముగఁ జేయుచోఁ గృతము నీగతిఁ జేసినపాపమెల్లమున్
వమ్మయి పోవు; నట్లొనరుపం బ్రయతించుము; రామదేవుపా
దమ్ములు మోల్చు డేత్రమునఁ దానమోనర్చి పొనర్చు మీక్రియన్.

చ. భవభగిరిన్ మహామహుఁడతం డొకసత్యము వెట్టి, శిష్యులం
గవులను జేయుచున్ సుఖముగా మఱి వారికి నర్థిల్పెట్టికిం
బ్రవిమల మన్నదానము నపారముగా నొనరించెఁ డద్గురుం
దవలిన శిష్యుఁ డించుక యదారత నేర్చుటదేమి లెక్కయా!

ఉ. అమృతహనీయునింట నెల యయ్యెడు సంతకు నొక్క పుట్టెలి
య్యమ్ము సుమారు వారుఁ డమడైన కుటుంబముగాక శిష్యులం
ఘ; మృతిభివ్రజమ్మును సుఖమ్ముగ భోజనమాచరింపఁ; బు
ణ్యమృత ప్రమాపండితునికన్న మఱొక్కని కెన్న నన్నదే!

ఉ. ఉన్నది లెడ్డినీమ, తమ కుండెడి దించుక వృత్తి, దాని కె
న్నెన్నియొ యోగముల్ కుదరెనేని ఫలించు, ఫలించు దానిలోఁ
దిన్నదిగాక తా రయితు దెచ్చి యొసంగుఫల మృదంత హె
చ్చున్నను వీరిొక్క నెలయొపునొ, యోపదొ! సందియమ్ముగన్.

త. ఆయనఘాత్యునిభార్య గ, దా యిల్లాలవఁగ! నాఖ్యయనకేల? నిజం
చే యన్నపూర్ణ యాపె, వృథాయంతరె యట్టికేరు తజ్జలువెద్దల్!

ఉ. చెన్నఁటిమాపుచూచి యొకశిష్యునికేనియం 'కేమిరా' యటం
చు నిరసించి పల్కు దిది చోద్యము; దేశికభార్య లిట్టివా
రున్నది నింటిమే? మఱియొనొక్కటి, లోకులు తిన్నుఁడిట్టినన్
సన్నుతఁజేసినన్ సమము; సాటిమఱెవ్వరు? బ్రహ్మరాజికిన్.

ఉ. "బాతకచర్య"యందు గురుసంతతిఁ దెల్పెడుపల్ల వీరివి
ఖ్యాతిని విస్తరించితిని నక్కడఁజాడఁగలాడఁ, విందులోఁ
బాతకహరి తచ్చరిత పాఠము నీకును, నాకు, బావకుం
బాగ్రితదాసంగులన్ దొలిది భద్రములన్ గలిగింప నెత్తితిన్.

కా. ఏనేకాదు మతోక్క శిష్యుడును మాయానదురుబ్రహ్మ వి
ద్యానాథుఁడ సురభాషలోఁదెలిపి కార్తవ్యముభారావహే
ధీనానూనచస్కృతక బరగెఁ దద్దీవ్యద్వయోధార, ని
త్యానందాత్ముఁడు, మధురూత్తముఁడు నిన్నత్యంతముక బోయిచుకఁ.

ఉ. ఎంతటి పాపమేని రచించునుగాక, కృతఘ్నుఁడై ఋషి
స్వాంతు గురూత్తముక దెగడి పర్తిలుగా, కలచ ర్ల బ్రహ్మవా
క్యాంతుపరిత్రముక బదివి కాగలఁ డుత్తముడంచు నెంచు మ
త్సాంతము; తప్పరిత్రము కృతఘ్నుఁ గృతజ్ఞు నొనర్పఁజాలదో!

క. ఆదరిత వ్రాసి నతఁడును నా చినతండ్రికొమరుఁడును నాకడఁదిర్ప
త్యాచార్యు నొద్ద శిష్యుత, నోచి పిదప బ్రహ్మసేవనోచి రెఱుఁగుమా!

క. కాననతండు సతీర్థ్యుఁడు, మా నిజశిష్యుండు నగుట మాకడ కల * బృ
హ్మనూన చరిత నంపెను, దీనిని ముదిరింపుడని విధేయత కలిమిక.

చ. ఆలవరితంబు నీకు శుభమాపని కెంతయుఁ జాలునంచు ని
మ్ములఁ గొని కొంత యియ్యెడల ముద్రితముం బొనరించువాఁడ; యో
గ్యులు గురుపట్ల నిట్లనుమి కొందఱు శిష్యులు వ్రాయువ్రాత; రే
ఖలుఁడును పాడువారితలకు గా దిగఁ డం చిది చెప్ప నొప్పగక. 130

* శ్రీచర్ల బ్రహ్మగురుపరచరిత్ర సంగ్రహము.

...శ్లో॥ విద్యావాసగృహం పరోపకరణోత్పత్తిస్థలం సత్కృపో. ధర్మం
పుంబిత సత్త్వ మున్నతయశఃకాయం ప్రతిష్ఠాయం॥ రాజత్సద్గుణరత్న రోహణ
గిరిం ధర్మస్వరూప మ్ముదా॥ విద్యద్బృహత్సతంస మాత్మనిభతే బ్రహ్మఖ్యవిద్యా
గురుం॥ ...శ్లో॥ గోదాపరీమండలరాజమానో నీలర్షభగ్రామవర (కటియెద్దు)
శ్మకాస్తే॥ ఆరాచ్య విద్యాధరతీర్థవర్యా, ద్యతాగై- విరాసీ ద్భగవాక్ కుమార॥
శ్లో॥ ద్విజస్తస్మిన్నేకోఽవస దుపవనద్రావిడవరః॥ పృథివీ పీఠాభ్యోజనిము
పగతో లోహితకుశే॥ లసచ్చక్షోపాభ్యో నియమితమనా స్సం చుచిరపి॥ హృ
దాలోకేకుర్వ ద్విసకరనతీ ర్భక్తికలితః॥ శ్లో॥ పౌరాణాంభోనిధిరంధ్రానిధిమితే
వ్యభే వ్యతీతేషు స॥ తస్యకల్యాణిచ శాలివాహనశతే పట్నాస్త్రమాసీండుషా
కోధ్యజ్ఞేవనసాస్యమాస్యధవరే చక్షే త్పతీయే రిధా॥ జ్ఞే తస్య చతుర్థమాను
శివాచా- మతాగైర్ధనసంసాధకః॥ శ్లో॥ ఛాత్రాణా ముపబృంహణా దుత్తలస

ధర్మస్యపుణ్యస్యవా । విద్యాయా అభవా నచే దధిగతబ్రహ్మైకభావస్థితేః ।
 యద్యాఽకేషజనోపకారక కలాకాలాది నిర్మాణతో । బ్రహ్మైక త్వుత్తమనామ
 సార్థకతయా పితౌగైస్య నిర్ధారితం ॥ ...శ్లో॥ వారాణసీం జగదుపాః పరిశిష్ట
 కాస్త్రం । పాతాయ భూసురవరస్స గుహోరసుజ్ఞాం । లభ్యాతికాతుకయత ప్రదసు
 పృథివీ । పౌరైస్సతీర్థ్యనివహారపిభువ్యహణః ॥శ్లో॥ కాశీనాథబుధో
 హి యద్దురువరః కాశ్యాంపశిష్టాయితో । యచ్చిప్య స్సకలార్థవిద్దురుయా కా శ్చీ
 బాలకాస్త్రీ మహాః । ఏవం శ్రీహరికాస్త్ర్య సుత్తమగుహో వాక్యార్థచాన్ద్రీకరః ।
 కాశ్యాంభూపనిషేవితో వ్యజయత శ్రీరాజరామా బుధః ॥ ...శ్లో॥ ఇతి మోదశ
 వాసరా నుషిత్వా । ని జ గే హే స్వ వి వా హ స ం ద్ర మే ణ । ని జ
 సో ద ర దు గ్ధ ప ం డి తే న పృ తి గ స్తం ఖ లు నిశ్చికాయకాశీం ॥
 ...శ్లో॥ పట్నాస్త్రేషు పడం గేషు పద్మాషు పద్మతేషుచ । పృజ్ఞా యస్యస్థితా
 తస్మై బ్రహ్మంతర్వాణయే నమః ॥ ... శ్లో॥ ఇత్థ మేవన్యపసన్నిధౌ బుధైః
 శ్వాస్త్రైషడ్గవపరీక్షితో భవః ॥ క్లాభితో బహుమతస్సభాన్ధరే । నిర్జగమ బుధ
 నిర్జయాయ సః ॥ ... శ్లో॥ దూరేణ కాలనియమేన బహుద్విజానాం । శ్లో
 హలేన నియతాశనభోజనేన సత్రేషు భుక్తి రధికశ్రమకారిణీతి । జ్ఞాత్వేహ
 శిష్యనివహాయ దదాతిచాన్నమ్ ॥ శ్లో॥ ఇతి జగదుపకారస్య । పృతిపద మఖిలైస్తు
 సుక్తిమానస్య । పరిణామశూల బాధాఽపరిణతవయసోఽపి దేశసంచారాత్ ॥
 ...శ్లో॥ శనకైరగమద్విద్వాంతస్సగ్రామం "నుకడియద్ద" నామానం । శ్రీరామో
 పనవాసా । దివ సాకేతంనృణాం పృమాదేన ॥ ... శ్లో॥ స్వస్థాలకః పతితు
 మారభతాఽగమం య । శ్వాస్త్రాణి పాతయతి శిష్యగణం స్వపశ్చాత్ । విద్యార్థి
 తాం తిరుపతిః కవివేంకటేశో । యతావ యా కవితయా గురుకేత్రిసాన్ద్రాగ్ ॥
 ...శ్లో॥ న కేవలం ఛాత్రగణాయ భోజనం । దదాతి పాంథావశయేచ సన్వతం ।
 తత ప్రదీయం సదనం సమీర్యతే । న సాతకారేతి న సత్ర మిత్యపి ॥ శ్లో॥ రాత్రా
 త్రిహారాసమయే పృబుద్ధః । కృమేణశిష్యసఖిలా నృబోధ్య । కాస్త్రాణి
 సంపాతయితుం ప్రవృత్తి । స్సమాపయేద్వాదశ ఘంటికాన్తే ॥ శ్లో॥ చిత్రంకేవన
 తావ్యవాటక మహాలంకారదమ్పముఖ । గృథా న్వాప్యపకశిష్యార్థ సవిధేసమ్
 కృతస్తోనిశం । సాహిత్యపృచు రాస్తత స్సనివయం బ్రహ్మఖ్య సూర్యనికే
 శ్చిమద్వాక్యకృతి మధ్యగీవత కిమస్త్యస్మా త్కలాకాంక్షిణాం ॥ శ్లో॥ యదృక్ప్రే
 మగుహో స్స్వశిష్యనివహే గుర్యాన్త్రతోఽపున్వతం, ఖ్యాతైః కిం సుతనిర్వి
 కేషమపితౌ సంకశ్యతో జంజీతీ, దూరే బంధుజనా నివహాయ పితరా దేశం చ ।

విద్యాధీనాం, బాలానాం కిము సౌఖ్య మస్తి గురుసత్కారణ్యతోఽన్యద్భవి॥
 శ్లో॥ దానం కలాపమృతసాధన మిత్యవోచక, దానే వ్యసత్తమమితిస్మృత
 మన్నదానం, పృత్యక్షభూతపరితృప్తి నిదానభూత, మిత్యన్యహంపరితనోత్యమి
 తాన్నదానమ్॥ శ్లో॥ నిస్సానసన్యగతికా నితరా ద్విజాతీ, నిద్యాధీనశ్చ
 కృతదారపరిగ్రహంత్యః॥ కాశ్యామివ ద్విజనిమస్కరితా పృదాన, లభ్యాతిదోష
 హరణాయ కరోతి విద్యాక॥ ... శ్లో॥ మధ్యే మధ్యే కేచి ధేతునాఽయం॥
 భిక్ష్యోభోజ్యైర్లడ్డుకై రన్నదానం॥ భూదేవానాం సంభగ్మ త్సంతనోతి॥
 పాజ్ఞిస్యాఽస్తేభూతతృప్తేః పరంకిమ్॥ శ్లో॥ చిత్తం ద్వాదశవాసరేషుమి
 తితాక గోదాపరీ పుష్కర, స్నానార్థం ప్రతిపజ్జి చోపదిశతో విప్రాం
 త్సహస్రాధికాః, నాఽలోచ్య శ్రిమమున్నతం ధన మయం సంపాద్య భిక్ష్య
 దిభి, స్సంతర్వాన్య గికపుణ్య మాప భువి కింపృప్తేః క్వచిత్తత్సమః॥ ... శ్లో॥ వికా
 రినామాఽ సువికారాకారీ, సమాగతష్టద్గ్రహకూటతోఽబ్జః, పుణ్యోచ్చయం
 బృహ్మగురో రతీవాఽ, సహిష్ణునాజ్ఞప్త ఇవాబ్జతే॥ శ్లో॥ భూదేవాయతతర్ప
 ణం దశదిన్ద్రోపాదతిగ్గోజ్జ్వల, తోక్తపుష్కరాఖ్యపురేఽన్తిక పృవిలసచ్ఛ్రి
 తోటిలింగస్థలే, త్నేతేరేపాదగయావ్యయేఽపిద నిజశ్వే తాదిపుర్యాం తథా,
 కర్తుం బృహ్మసుధీ రియేష జగతః తేమాయ కామాయచ॥ శ్లో॥ ఓశమ్యాం
 కృతార్థస్తేఘో బృహ్మవిద్యా, సుపక్రాంతమస్త్రాదికాన్తినసమాప్య, సుభుక్తేషు
 విప్రేషు సశ్యంత్య తువ్యన్॥ పరిత్యజ్య దేహంగతో బ్రహ్మజైక్యం॥ శ్లో॥ ది
 వంగతే బ్రహ్మబుధేధరాఽ సీ త్సుశబ్దహీనా బతభర్మకూన్యా, కలాధిపగ్నో
 విఫలో బభూవ॥ తుంధాతురః పాథగణ స్తదాఽసీత్॥ ... శ్లో॥ తత్సన్యలః
 పతితాగమ స్సుగుణభిః, క్షీవిశ్వనాథో బుధః స్థిత్వా తత్రతదాజ్ఞితావనిఫలై
 ర్నిర్వాంఽస్తే స్సత్కృతైః॥ విద్యాధిపృకరం యథాకథ ముఖో తత్పాతకాలాగతం
 విన్యాబుధేయుతం కరోతిహి గురో ర్థస్యత్వమాపాదయక॥ శ్లో॥ నేమూర్య
 పాఖ్యనరసింహకృతం సభక్తి శ్రీబృహ్మపండితచరిత్రమిదం పవిత్రం, యావ
 ద్దివాకనివికారతారకాః॥ స్తావ జ్ఞమే త్సుఖముతా మనుజా భవేయం॥ శ్రీ

మ॥ కలిమానం నొకయైదువే లరుగ నేకతరీస్థవత్తగ్గిహ, మృలకుక
 కాంతి యొసర్చుచుక శ్రమ లవమ్ముక లేకయే బ్రహ్మముక, గలిసెక బ్రహ్మ
 గురుత్తముండు దశమిన్ గంజాప్తవారంబునక, ఖలసంచారి వికారి కార్తిక
 పగతు పీకపక్షమునక.

మ. గురుభక్తిక బరకుప్రచారనిరతహృదావనీపాలసం
హరణప్రాప్తమహోభిషోభి జమదగ్నాన్మోద్యుతృక దెల్పు నా
కరచే ! యిట్టిడ వెట్టు శిష్యుడ యిటో ? యంతేససద్గర్వదు
ర్మరణోపజ్ఞదురుద్యమకృతితథీరవ్రాతచేతోంబుజా !

మ. గురుభక్తిపరిధితుల్ మహామహు లనేకుల్ సర్వలోకైకదు
స్తరవిస్తారిత నిస్తులై నసనితాంతధ్వాంతనిర్మలానా
చరభాస్వత్తపభాస్కయల్ మోలుదు నిక్కాలంబునక నాకు నీ
వరచే ! శిష్యుడ వెట్టులైతివాకదా, యాచార్యనిందావహా !

మ. ఒకఁడుక గన్పడఁడిట్టి యీకలిని నీ కోశిష్య ! తుల్యుండు, పా
య కుపాధ్యాయునిఁ గొల్వకున్న నతఁ డత్యంతమృ పాపాత్ముఁ డం
చకటా, వ్రాసెడియంత సాహసి; మదీయాఘపరిభావంబె నిక
వికలాత్ముం బొనరింపఁబోలునుజుమీ, వేత్తృత్వసత్తాఖని !

కా. నీకుక జిక్కిన యీకృతఘ్నులను నేనే నేర్పినట్లే తుదిక
లోకుల్ వాకొనువార లేమొ ? యని లోలోఁ జింత నేఁ గాంతు; :
ద్యాకల్పద్రుము లస్మదీయగురు లేతన్నిండ రాకుండ నా
పాకం జేర్పడఁగా వచించి ననుఁ గాపాడక బ్రయత్నించుతక.

ఉ. ఏకుటిలంపుఁ బాపములు నీయఘతుల్యము కావు; భారత
శ్లోకము లిట్లు చెప్ప, నవి నూరివరుల్ శిరసాపహింతు; నా
శీకవరిత్రలోఁ గను, మలీకము గాఁ దలపోయఁబోకు; నూ
రా ! కలికాలమేని యఘ మంత సహింతులె ధగ్మచింతనుల్ ?

చ. గురుఁ డొకచో సహేతుకము కొండొకవేడిమి నూనుఁగాక కో
ప రసము తగ్గఁ జేయుట కుపాయము లుండవె ? వానిమీసముల్
బెఱుకుట, వానిగ్రంథములు వెక్కిరిపించుట, 'వేరు' లొటయుక
జరిగెనె యెన్నఁదేని ? యొకఁఁఁడు సుదాపారణంబు చూపెదే ?

ఉ. డొరక యుందు నేని యఘ మూరక యుండదు నీకు బాధకం
బై నిహిఁ బీడ వెట్టు, నది యస్మదభీష్టము గాద; యిప్పుడో
కారణ ముండి కాల్గఁ బడఁగాఁ జనుజేరక యుందుగాక నీ
దూరచనక గుఱించి మది దుఃఖము చెంది సుఖింతు వావయిక.

- చ. ఎఱిగి యెఱుంగ కేయఘమునేని పొనర్చియుఁ బిమ్మటఁ జనుం
 “డరరె ! యఘంబు చేసితి” నటం చొకకొంత మదిఁ దపించి దు
 స్తరమగు పాపమేనియును దాఁటఁగఁ జాలెడిఁ, బైకిఁ బాపముఁ
 బొరయుట తెల్పేని సరిపోయె నిరాగనుఁ డాతఁ డంతతో.
- ఉ. ఎన్నఁటికేని గాల్గఁ బడుటే నరుపాయ, మఘంబు నాఁడె పో
 నన్నగిలుక; గురుక డెగడుసాహస మూని యెదో లిఖించి సం
 పన్నగృహస్థులౌ జనులమన్ననఁ నైకొన, నెవ్వరో నినుం
 “బన్నుము బాగు బా” గనినఁ బాడకు నోరికి వచ్చినట్లుగఁ.
- ఉ. చెప్పెడివారు నీ కకట ! శ్రేయము గూర్చెడివారు గారు; నా
 చప్పనికూతలే తుదకు నద్గతిఁ జూపును నీకు; సూర్యరా
 విష్ణుడు నిన్నుఁ నైకొనుటకేనియు నే నిడు చప్పకూతలే
 తప్పక కారణంబునుమి ! తప్పడుతో విఁకనేని వీడుమి !

(7) ఆత్మవైభవపర్వము

- ఉ. నన్నును గారవించు నరనాథులు లే కొకసాకు పన్ని నీ
 యున్నపదంబునం డెటులనో పడ నెంచితి నంచు నెంచ; కెం
 దు న్నును గారవించు నృపతుల్ శత మన్నను లోక మొప్పు; నీ
 పన్నును విశ్వసింపవలదా ? యిలఁ దా నకలం బెఱుంగదా !
- ఉ. అప్పవృపాలుఁ డింక నొకయబ్దములోఁ దన పోకెటింగి మేల్
 చిప్పిల “కాస్త్రీగారి కెటు చేసితి వార్షిక మెల్లకాలముం
 దప్పక యట్టులే యిడుఁడు నాకు ముదం బగు దానఁ జేసి” యం
 చొప్పుఁగఁ జెప్పె, నీ నెఱుంగవో నుత ! కోకిల వైతి వంతకే !
- చ. ఎఱుగుదె యప్పరాయనృపు? నించుక యాతనిసామ్మ కాకితోఁ
 దిరిగెడునట్లు తింటి, వది లేనుఘ వచ్చియప్పుడైన న
 న్నరపతి నన్నుఁ జూచెడు ఘనంబగు చూపు స్మరింపుమయ్య ! త
 త్పరులు కుమారు లానృపువిధమ్మునఁ జూతురు నన్ను నేఁటికిఁ.

తే. గీ. * ఆత్మకూరును గద్వాల యరయుచుండు
 నానురాకకు నేఁటేట; నీరురూపా

* “మీరు ఈడిసెంబరులో నెంతవ్వరగా రాగలిగిన అంతత్వరగావచ్చిన
 మా అందఱికి చాలా సంతోషము గలుగును.....”

నూజివీడు, 16-4-11.

నారాయణస్వరావు

నీకు నుదయింపనేటికి నిన్నుఁ జెటిపి

బాగు పడనేల యిందలు పృథువులుండి?

మ. పనిగాఁ దా బెజవాడలో డిగిసుమా ప్రార్థించె 'మున్నిచ్చు భూ
మిని బేర్పింగని తండ్రిగారి యశముకొ మెట్టైక్కఁగాఁ జేయఁ' దం
చును శ్రీయాత్మకురుప్రజాధిపు తనూజం; దాతనిం బోలు వా
నిని జూపింపుము నేటిరాజులను నెందే శిష్యమాదామణీ !

క. ఇచ్చినభూమి పుచ్చుకొననేగని మాపయి నల్కఁ బూనకే
వచ్చి గ్రహింపుఁ డంచను నృపాలురు గూడను నేటి యీకలిక

* TELEGRAMS.

"Starting Bezwada to-morrow morning 8-15 train come Bezwada"

Madras, 29th July 1911.

Raja of Amarchinta.

"Atmakur Raja coming Bezwada to-morrow evening meet Positively." Cocanada, 19-7-11.

శ్రీరాజా సూరాసేని వెంకట నారాయణరావు బహద్దరు జమీందారు
పరగణే మయిలవరం వగయిరా దొరవారు దండం.

ఈనెల 19 తేదీని మయిలవరం గ్రామములో మీచే శతావధానము
చేయించ దలచినాము. గనుక మీరున్నూ బ్ర॥ శ్రీ॥ తిర్వతికా స్త్రీగారున్నూ
మయిలవరం మకాముకు 18-4-11 తేదీకే రాకోరుతాను.

మైలవరం }
7-4-11, }

R. S. V. Narayana Rao,
Bahaddar.

శ్రీరాజా వెల్లంకి చినవెంకటరామరావు బహద్దరు జమీందారు ఆఫ్
నడిమితిరువూరు అండ్ విసగడప పన్నెరా యస్టేటు దొరవారు దండము.

.....అప్పుడు శతావధానము కూడా మీవలన చేయించనలెననివున్నది.
మేము 1 దిశంబుక బందరు చేరుచున్నాము.....వెంటనే జవాబు వ్రాయిం
పవలెను.

31-11-1912 }
మదరాసు }

Raja Vellanky China Venkata
Rama Rao Bahaddar

గృహ్య సుండిరే ? యశముగాక మటొక్కటి నిల్వఁ బోదు; త
తృప్తరితంబు కాశ్వతము దానము మే మది చట్టకుండినన్.

ఉ. గుంటురి పోరుపేతువునఁ గోరిన యానరపాలుఁ జూడఁ బో
కుంటిమి; యానృపాలమణి యొండొక నైఁచుసుగాక మమ్ము; “హు”
న్నట మఱివ్వరో నుడువుమయ్య ? భవన్నరపాలుఁ డొక్కొ ? యా
దంటయు నొప్పుఁ డీనుడికిఁ దజ్ఞుఁడు యోగ్యుఁడు నే నెఱుఁగుదున్.

ఉ. ఆయనయొద్ద సెక్రటేరి యత్యమలుం డతఁడేని యిట్లుగాఁ
గూయునెడన్ సహింపఁ, డలకోవిదుదర్శన మాయె నాకు, బల్
ధీయుతుఁ డం చెటింగితి; విధేయుఁ డతండును ‘హున్న’ పల్కుఁడో
హో ! యెవ రాడకుండినను ‘హున్న’ జనించె భవస్మృఖంబునన్.

క. గుంటురి గుంటల వ్రాతలు, గంటిని బల్కితి నటంచుఁ గ్రమ్మి కొనెదో ? య
వృంటికి గుంటురి గొంటరి, జంటలు జనియింపమిన్ బొసంగ దది సుతా !

తే. గీ. ఇంకెవరు ‘హు’ న్ననిరో వేరినెత్తితెల్పు
మల్లవారి నె మెప్పించి యడఁతు నీదు
తప్పడుప్రసంగమును; వృథా మొప్పెవగుచుఁ
బాడువారైతలు గిల్లెదే భయము విడిచి.

కా. * సన్నాసురీ మొద లెల్లరాజులు ననున్ సారజ్ఞుఁగా నెంచి పే
ర్చి న్నామాటలయందు నించి యనువర్తింతు ధ్వురన్ బోలె ‘హు’

Madras, 24-10-12

(క్రిరాజా నడిమితిరువూరు అండ్ వివగడప వగై రాయల్వేట్టు దొరగారి వద్దనుండి)
..... శతావధానముకూడా చేయించుచున్నాము 6, 7 తేదీలకు తమరు
బందరు మకాములో వుండుటకు ప్రార్థించుచున్నాము మీ జాబుకు
యెదురుచూచుచున్నాము. చిత్రించవలయును.

. శ్రీమత్పర దేవతా ప్రసాదోస్తు.

క. * దేవీ భాగవతాంబుధి, భావామృతము సృధించి క్షత్తవరుల సం
భావించు మీదుచరితము, పావనమై దచ్చికడలఁ బ్రఖ్యాతి గనున్.

గీ. చక్కెర మెక్కెడి చలిచీమ వడుపునఁ, దీపిగిటి కెక్కు చేఁపపగిది
భాగవతామృత పానసంస క్తిమైఁ, దనివి చనదదేమి దానామహిమొ.

(పరమ శివేంద్రసరస్వతి) జ్ఞానానందుడు

ష్టన్నా ! యెవ్వరినోట పచ్చినదో నా కామాట వాక్రుచ్చు, వా
రి న్నేనే చని యడైదక్ష ఘనుడో? నూరికేగ్రిష్టుడో? భగ్రిష్టుడో?

ఉ. భగ్రిష్టుడు వల్కెనేని యలవానికి పందనమలో ఘటించు; ను
త్కృష్టుఁ డెవండుగాని చని కే ల్కొగిపించు; వృథాగ నెందు కీ
ముప్పించునంగ ? మూరపుర, మూర్ఖత యెంతకు వచ్చె! దిర్బతి
సగిష్ట నెదుర్పలేక పెలుచక్ష గుఱుచల్ లిఖించుతువే, సుతా !

మ. ఘనతేజుండు దివాకరుం డనఁ * గృతఘ్నుఘ్నుండు తడవువే
రున నెవ్వనికులం బిలక్ వెలసె సారూప్యస్థితిక్ వానితోఁ
బెనఁగఁజాలుకృతఘ్ను లుండునెడ రేపే పచ్చి సాక్షాద్విరో
చను నోడించుఁ దమస్వమూహజలదస్వర్భానుకేతువ్రభల్.

మ. ఎవరీ 'హు' వ్వునువారు? నీ వెఱుఁగుచో నేర్పాటుగాఁ జెప్ప, వా
రవనీపాలురొ? మంత్రీసత్తములొ? లోకాలోక పర్యంతభూ
భవనప్ర్యావృతదివ్యక్రీర్తికలనాస్ఫూర్తిక్ విడంబించువా
రెవరేనిక్ జని వారిమెచ్చు గొని నీ యీవాక్కు బంధించెదక్ష.

మ. ఎవ రా ' వానియు పన్నెయుక్ గలుగువా, రెందుండువా, రెట్టివై
భవ మొప్పొడెడువార, లేమతమునక్ బద్ధాదరుల్? సెప్పు నీ
కవనముక్ గురుభక్తియుక్ మిగుల శ్లాఘాపాత్ర ము చెంచి న
న్నవమానింపఁగ "హుష్టు హు" వ్వు నిరొకో? యంతేదనధూర్వహ.

కా. భావత్కృపగ్రతిభం గనుంగొని భవద్వాణిక్ విలోకించి నీ
భావంబున్ సరిగా గ్రహించినయెడక్ష బల్కం దొరున్ "హుష్టు"; నీ
చేవల్ నూచిన వాని కింకొకనిపైఁ బకాకుసుం బుట్టునే?
దేవానాంధ్రియతాఖనీ? గురుని నిందిం తే యనత్యోక్తులక్.

మ. ఒకసందర్భముఁ జూచినన్ సకలమున్ యోజింపఁగా వచ్చు నీ
యఃకలకత్నము వేటె చెప్పవలెనే! యాయీ దురుద్యోగమే
చక్రికటించున్, బునరుక్తి కాన్పదుడనై పర్జించుచోఁ, 'జెప్పాకం,
దొకఁడో? సిద్ధి' యటన్న సామెతసుమీ యూహించుకొ' మృత్యులో.

* (శ్రీమద్రామాయణములోని ఆదికథి హృదయమునుండి.)

గ్లో॥ కృతఘ్నుఘ్నుయ దేవాయ జ్యోతిషంపతయే నమః

చ. 'గురుఁ డెటుపంటినాఁడు? గుణకోటియెడన్, జరితంబుపట్టి, శాం
కరి! నను నెట్టివానిగను గన్గొన నేర్పితి? తప్పరిత్రమున్
బరిపరి నాచర్చితమును బట్టి వచింపు' మటన్న స్వప్నమం
దరయఁగఁ జేయునంటిక యథార్థ మటుల్ భజియింపు మిశ్వరిన్.

ఉ. ఆపె పచించు చర్వమును, నాయమ కెందును లేదు గోప్య, మే
పాపము నెట్టి పుణ్యమును బాలన చేసెడి తల్లి 'హుష్టు' దా
నీవయి నుంచునో? నిను గణింపక నాపయి నుంచునో? పృథా
లాపము లూడ్చి కన్గొనుచు లక్ష్మ్యము తప్పక కొల్వ మంటికన్.

క. గురుశిష్యధర్మముల శం, కరుకతనన్ వినియె నాపె స్కాంధమునం ది
త్రైలొగు కనంబడు నీకున్, దగజోపాయంబు చూపఁ దగు నాపె నుతా!

క. ఔరా! నను హుష్టుని నీ, సారాచారములు మెచ్చు జనులుం గలరా
కోర్కె? చమ్మరమ్మ పోవుద, మేరాజన్మ కడ కేని యిది లేటపడున్.

ఉ. మూల ముడింగి సారెను ముష్టిప్రసంగము నీవు బాపయున్
జాల లిఖింప వచ్చు, నెకనక్కెము లాడఁగ వచ్చుఁగాక, టా
ట్రా లెటు సాగు చేర్చొకయెడన్? బాసరించినలోపముల్, పృథా
పేర్లుటలున్ పిమ్మనకు ప్రవేగు భుటింపక యీడఁబోవునే.

ఉ. ఎన్నిటిసేనిఁ గప్పు జగదీద్యతరం బగుశక్తి, యట్టిదే
యష్టయెడన్ గురుం దెగడి యన్నతిఁ గోరఁగనేల? క్షీర్తికన్
దిన్ననితోనయే కలమ, దేవుఁడు దాని నొసంగకుంటయే
యిన్నిచొసంగు లెక్కరణి నీవొసరించునిమి త్ర మర్చకా!

163

శా. పాపంబుల్ పలుకీతు, లందెదియె యెప్పుటన్ మనుష్యుండు తా
మాటా రేపా యెనర్పకుండుట యసంభావ్యంబు; నేడన్న, హా
లాపానాదులు వైరమున్ ఘనులె హేలన్ జేయుచున్నార నీ
వాపాదించు కృతఘ్నుతాభరమె? త్యాజ్యంబాఁ జుమి యేరికిన్.

ఉ. దీనిమహత్త్వమున్ దెలిసి తిన్నని తోవను బెట్టకున్నచో
సీనునిగాఁగ నన్ విబుధు లెతురు, నీకును లేదు ముక్తి; డెం
దానఁ బునఃపునర్మరణ నాగురుతన్ గుఱిచేసి చేసి వ్యా
భ్యానమొనర్చి తిన్నఁబడి తైశానుమయ్య కుమార! భద్రముల్.

క. నినుఁ జెఱుప నెంచినకా న, న్నును * “నేదో”కవి, యటంచునుం దిట్టినజా
బును తేనియొద్ది కంపినఁ, బనుపడదే, నాదుకోర్కె బ్రహ్మాండంచే? 166

వలెపాలెము.

* “శ్రీగంగాభాగీరథీసమానులగు... రావుగార్కి. నీవు వెంకటరామ
శృంగకవులకును తిర్పతి వెంకటకవులకును తంత్రము పెట్టినట్లు విన్నాను నీకు
అందువల్ల వెంకటకయైనను లాభములేదు. ...నాపేరు వ్రాయకపోవుట మరచి
వ్రాయలేదు. (బూతుమాటలతో చేపాలు)

ఇందు చేపాలు మాలమాదిగలుకూడ నుచ్చరించని బూతుమాటతో వ్రా
యుటట్లుండ నిది యెవరినంద్రేశించి వ్రాయఁబడినదో వారిని దిట్టిన తిట్లకుఁ బరి
మితలేదు. మఱియు నీయుత్తరము కాని కార్డుపై వ్రాయఁబడినది. మొదట పెని
సిలుతో వ్రాసినపిదప వేటొక సిరాతో దిద్దఁబడియున్నది — ఇక నొకమాదిరి
సిరాతోఁగూడ నొకక్రముడియుఁ గొమ్మును నవరింపఁడి మొత్తము మూడు
వ్రాత లుపయోగించఁ బడినవి కార్డుపైని అద్దెప్పు మ॥ రా॥ రా॥ అని
యున్నది. లోపల వేరువిధముగా నున్నది. బూతుపేరితోఁ జేసిన వ్రాలు కార్డు
పైనిగూడ పెన్నిలుతో వ్రాసినది కలదు మఱియు నిట్టిదే వేటొక యుత్త
రముగూడ నిట్టి చేపాలుతో నీయన నుద్దేశించియే వ్రాసినది కలదు. విషయ
భేదము లేదు గాని యందలి యంశములు మఱియుం బచ్చిగానున్నవి. ఇందు
రెండుబొమ్మలు వ్రాయఁబడియున్నవి. ఎన్నో బూతు లనేకవిధముల ననందర్భ
ములుగా లిఖింపఁబడి యున్నవి అవియేవియు నిందుదాహరించుటకు రాజకాసన
మొప్పదు కాని యందుఁ దుట్టదుదను వ్రాసిన తప్పడు నీనవద్యముమాత్ర ముదా
హరణయోగ్యముగా నున్నది.

“నీ॥ పురుషుండవో కలిపురుషుండవోకాని ధూమచేతువుతోడ తుల్య
మగును భయమొకింతనులేక నిర్భయంబుగ నీవు గ్రామమృగరాజుతో తుల్య
మగుచు, నీపలుకును దాని పలుకొక్కటియే కాని కూయదెప్పు డొక్కసారిగాని
లే॥ గీ॥ యిట్టి నీ దుష్టచరితంబు యింపుమీర, వ్రాసినాడను నేను వహ్వయనగ.

చింతగించవలెను.

య. మిస్టరు. (అవాచ్యపు చేవ్రాలు)

యాపతిగీతలు యితరులకుకూడా పంపినాను.

ఉ. “ఎప్పటికేని నీవచటనే సుఖముండువుగాక, నాడుకే
తృప్తకయండినక నృపతిచే వినిపించెదఁగాక; నీదు వా
తప్పుడుపేరు లీశతపథానమునుండి మరల్తుఁగాక” యం
చిప్పనిఁ బూనితిక జరిగె నిన్నియు నొక్కటి తప్పకుండఁగక.

ఉ. ఇప్పటికేని నీయెడలనే దయ నా కధికంబు, నీదు వా
తప్పుఁబ్రసంగ మంతగ నెదక జెడరింపదు, నీవుపెట్టువా

అక్షర వైయుత్తరములు వాయువారు వ్రాయించువారు వీనియం
దుద్దేశించబడినవారును జాల దగ్గఱబంధువులు. మాళిఘ్యులొనర్చెడి యనందర్భ
ప్రసంగమును విని మందలించినందులకై వారీవంకనుండి యిట్టి యుత్తరములు
జేలునడఁజొచ్చినవి. వీనికి సంబంధించిన రికార్డు సగ్గమును మావద్దనున్నది.
ఇటీవల నీయవాఘ్యులు యుత్తరములంగూర్చి బంధుసముద్రులు కొందరుచేరి మంద
లేంపఁగా జరిగినయంతము క్రింది నువాహరింపబడుచున్నవి.

...“ఈమధ్య వెంకటామయ్య యిచ్చోటికి వచ్చినాడు. అప్పుడు
యాయుత్తరము నాకు వచ్చినట్లు వ్రాసంగవశమున వచ్చినది.వెంకటా
మయ్య తమ్ముడు సత్యనారాయణ ఎరుగక వ్రాసినట్లు దక్షిణామూర్తిక మొదలగు
వారియొద్దను అన్నాడట.దగ్గరబంధుత్వకారణమున నేమియుదలవక
మాటలాడ కూరకున్నారము. పాపపుణ్యములు భగవంతునకే యెరుక. ...మా
మీద లేనిపోని మాటలాపాదించి ఎవరు వ్రాస్తే వారే యనుభవించురని.....
ఎరుగకున్నారము... వెంకటామయ్య తమ్ముడు మాత్రము “మా అన్నయ్య
వ్రాయునుంటే నేను వ్రాసినా”నని అక్కడక్కడ అంటున్నాడు. (చేవ్రాలు)

అక్షర దీనియనువాదినిగూడఁ గొన్ని పంక్తు లీక్రిందవి వ్రాయఁబడినవి.

“వెంకటామయ్య తమ్ముడు సత్యము అక్కడక్కడ మా అన్నయ్య
వ్రాయఁబడ్డాడు గనుక ... రావున కుత్తరములు వ్రాసినానని చెప్పడముచేత
వెంకటామయ్యయే వ్రాసినాడేమో యని నేతలచి మొదట మీవిరోధములు
నామీదను కూడా వచ్చినవి యని మీపేరవ్రాసినాడను.”

అక్షర ॥ కర్తాకారయితా చైవ ప్రేరకశ్చాను మోదకః॥ అనునాశ్రి
త్తింబట్టి వైయుత్తరములలోని సంగతి సందర్భములను బట్టియుఁ బ్రాజ్ఞులు విచా
రించి మాళిఘ్యుడుగారి గురుభక్తిని నిర్ణయించురుగాక. ఇతఁడు చెప్పి వ్రాయం.

తప్పడుఁ జేరు లాశతధానముజేరును మాపుచుంట నా
ముప్పు నడంచుసాంటె నిది పూనితి నిక్కము నమ్ము మర్చకా.

ఉ. పూనిన పూనికకొ చెలిసి “పొట్టకుఁ బూనితి నైపుడంచు నా
పై నెనరుంచుఁ డంచు నొకపాటిది యుత్తర మంపికోక, దు
ర్మానపుఁ ద్రోవఁ దొక్కి యపరాధము పెంపొనరించి కొంటి; ని
ష్ఠేనియు మంచితోనఁ బడు మిం కపరాధివి కాకు వాకులకొ.

ఉ. చాత్రత దాచి వేటొక యసహ్యపు మార్గముఁబట్టి పూర్తిగా
శత్రుత వెళ్లఁజెట్టియుఁ బ్రసక్తికొ గాని ప్రిసక్తిగా గురు
స్తోత్రము లన్యథా సలువఁ జూచెద, వింతటిలోనె నాయశ
స్సత్ర మపాత్రమానె ? పలుసజ్జను లుండఁ గవీంద్రుని లుండఁగకొ.

మ. “అపరాధం బొనరింప లేఁ డతఁడు, నాయాచార్యుఁడుం గాఁ” డటం
చపనికొ మెచ్చఁగఁ జేయలేవు విను మబ్బా! “తప్ప పైరింపుడీ
యవివేకం బొనరించివాడ” నన నాన్యస్తోమముల్ మెచ్చు “ము
ల్లు వెలార్చుంగను గొట్టు గొట్టిమటల్” లోకుల్ ప్రిశంసింతురే.

క. “దాసునితప్పలు చండము, తో నెర”; నామాట వినుము తుచ్చపువ్రాఁరల్
వారిని కలహమ్ముఁ జెంచకు, మోసుత ! బుధు * బాడుమాటలూఁకొనవకటా.

ఉ. గుట్టును మట్టునుకొ చెలియు కోయిలపిట్టపు గాన నా యెడకొ
జెట్టి యటన్న నిశ్చయముఁ జేకుటె నీకుఁ గుమార ! నాకడకొ
జాట్లమొ, ప్రవహి యనిన చూపున నున్న నృపాలు రెండఁతో
పట్టణసీమలం గలగు పల్లెలయందుఁ గలారు పుత్రకా!

173

చినచో నడుగనేయక్కరలేదు. ప్రవతటఁ దానె యాతనితమ్ముఁడు వ్రాసి
నచోఁ దిమ్మనింబట్టి యన్న గారి వివేక మనుమేయముకాక మానము. ఆయీ
పోకలయందలి యోగ్యతను గూర్చి భగవంతుఁడును దిక్కులులగు యోగ్యులును
విమర్శింపఁదగువారు.

* బ్రహ్మకీర్తి చెల్లపిల్ల వేంకటకామ్రులవారి సన్నిధికి. (నవరత్నమాల)

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీతిలకుల్ విలసచ్చతాపధా! నరతిదలిర్పనై
కనరశాఖ సభాస్థలులకొ జయంబుగాం! చిరి వరకీర్తి దిక్కులులఁజెంది సముజ్జ్వల

ఉ. అందఱఁగూడ మూర్ఖులని యాడితి, వేగతి నోరు వచ్చెనో
పండులు వేలు పండితులు పత్రిక బిచ్చిరి; యిందు నొక్కఁడు
మందుఁడు గాని పండితుఁడు మంచి వివేకి యెసంగఁ జొక్కా ? నీ
చందముఁ జూచినకా దెలియు సాహసి పం చెటుమంటి పండకుకా.

చంద్రికాపరి! స్ఫురణముఁజూపఁ బండితులు భూరిముదంబున నన్ను తింపఁగఁక।
ఉ॥ ఆరయ సర్వశాస్త్రములయందు సుపరిచితమైన సాహితీ భోరిణి మేలుమే
లని బుధుల్లొనియాడఁ గవిత్వవిద్య కా। ధారము వీరలేయనఁగఁ దద్దయమించు
సాగడ్డగాంచి యా। ధీరు యదారభావమున దీసితులై విలసిల్లుదుండఁగఁక।
ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణులను పిన్న కవీంద్రులు నేడు వారికిక। వంకలఁజెట్టి
వారల పృబంధములందు విమన్వనంబువా। గొంకక వ్యర్థలోపములు గూర్చుట
తాతకు దగ్గరేర్పడె। యింకిటఁ బండితోత్తములకెల్లను గర్వముగాఁగఁ దో
చెడుకఁక॥ ఉ॥ పిన్నలువారు వైకొను కవిత్వమదంబున ఒద్దులేమివా। కొన్నను
రాజబాట గొని కుంజరమేగ మృగింబుదెన్నయో;। నెన్నడికునినక బరువై
వీడ్కొనునో కరికరించెంచి లో। నెన్నక వీరబయ్యది యుకేతుయొనర్చుట
మేలు సూడఁగఁక... ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణముకవి ప్రభుల! వినుఁడియ
నత్కళా। సంకలితుల్ కవిత్వసరస్సులునంచెతఁగిండు మీరు చ। ద్యాంకములం
గనుంగొనిన నద్భుతలీల శతాధానమా। లంకములేక చేసిన విధంబున చెల్లము
నేయు మీకృతుల్॥ ఉ॥ ఐనను మీకభావిధన మంచిత చారుకవిత్వ శక్తియుకా।
ధీనిధులందుఁ గీర్తిగను తిర్పతి నెంకట సత్కవీంద్రులకా। మానక నింపఁజేసెడి
క్రమంబునకుకా బనిపూనినట్లుగా। గానఁగనయ్యెడుకా దగవుగాదిది పండితు
లైనవారికిక॥ ఉ॥ పిన్నలు మీరు వారుకడుఁ జెద్దలు విద్యులకుకా సాగడ్డకుకా।
పన్నియగాదు మీకుఁ బెడవాడియు వారలతోడఁ బూన; మీ। కున్న కవిత్వశక్తి
బుధులొప్పుఁ బ్రబంధములందుఁ జూపుఁడి। చిన్నతనంపుచేతలు రుచించవు
మీకపక్షితికా చెచ్చెడున్॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణులార! యనేక
రాట్సుభాం। తరముల మీరుగాంచిన యదారయోగంబున కిప్పు డిట్లులై వ్యరు
విలపించినన్ గొదపపచ్చునె సూర్యుని జేటగప్పినన్ గురువగు రత్నకాశమునకుం
గొఱవచ్చునె కాన మీరు బం। ధురమగు శాంతిభావమున నూల్కొని యెప్పటి
యట్లు యుండుఁడి॥

ఇట్లు

ఉ. 'కాకవు లెల్లఁ గాకవికిఁ గాలికి మువ్వనుగట్టి' రంటివే !
యేకముగా జగమ్ము లివి యెల్లను మింగెడి నీదుబాస "ము
క్కాకలుదీరినట్టి కవిగండనిగా" నెటు నెప్పి నోట? నీ
కాకవిఁ గూర్చి, తాను నొకకాకవియో, కవియో, పికంబొకో?

చ. "భయపడ కేను రా" ననుచుఁ బల్కితి జ్ఞప్తి యొకింత లేదె! యా
శయమునఁ జూచికో మొక్కట స్వాంతము మండి పితాపురంబు నా

"...తే॥ గీ॥ అట్టిమియొద్ద విద్యుల నభ్యసించి, కయిత మల్లింగ నేర్పును గాంచి
తుదకు, మీరుగురువులు కారనిమిమ్ముఁ దెగడు, ననుఁగుశిష్యులు గలరని యనఁ
గవంటి. క. వారలదెనుఁ గోపింపక, తారూరక యుండవేఁడెదను గాకున్నా
దారించుక కోపించిన, వారికి నేమంబుగాదు పండితులారా! ఉ. భర్తన
ముఖ్య లోశతపధానశతాంగమ! దారినూపఁగా, నిర్మలమైన మార్గమున నిన్నల
తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్, గూర్చినిదేశ దేశములఁ గ్రమ్మరఁజేసిరి నేడునీదుడు,
ష్కర్మమదేమొ యార్చుచును గాకపులీడ్వఁగ దొల్లెదక్కటా. క. నీకుఁగల
యశము నెడదిదె, కాకవులంబాఁడోదో ఘనతిర్పతి ను, శ్లోకుఁడును వేంకటే
శుఁడు, సాతుచునున్నారు నిన్న జయ మగు నీకుఁ. మూర్యభట్ల వైద్యనాథం.

..... శ్లో॥ యేగిరతం పృథిదినం పతంతి
సంభాస్తుతాః, తే గురుద్రోహ పాపాత్ప్ర, విముచ్యంతే న సంశయః
ఇట్లు, రామనాగేశ్వర భక్తిరస పృథాన కీర్తన శతకత్రయ నిర్వచ
నాంధ్రగిరఘవంశ కావ్యకర్తయగు:— భమిడిపాటి అయ్యప్పకాశ్రి, హైద్రా
బాద్.

మండవల్లి, లింగాలపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా.

11-12-12

Injeram 6-8-10

"...ఉ॥ పూతచరితురైన తమబోటిమహాకవులందు వ్యర్థపుం, జాతురి
మూల వాగ్ద్యయము, సల్పినచోఁ దమరెంతయో మహా, భ్యాతిని గాంతురంచు
మదిఁగర్వముచే నిలఁగొందఱుందురా, నీతివిదూరులకుఁ గనిన నేరమటంచుఁ
దలంచుతుందరే. చ॥ కవులని పేరుపెట్టికొని కాలముపుచ్చుచు నొక్కచో మహా
కవులను ధిక్కరించుటయె కార్యమటంచుఁ దలంచువాఁడు కా, కవియగుఁగాని
సత్కవికిఁ గాకవి నాను మదెల్లు చెల్లు స, త్కవులకు దీనలోచమది గల్ల దొకిం

దయకు నివాసమైనయెడఁ దత్త మందవా? పాటిపోవా? ని
చ్చయముగఁ దెలుపి! ప్రతిన జాలెద, వెంటన వచ్చి తీరెదఁ.

ఉ. చక్రముఁ బట్ట నే ననుచుఁ జక్రీ పృథివ్యయొనర్చియున్ దురా
పక్రమ మేగు దేర నది పార్థునుపేక్ష యటంచు నెంచి 'యా
యక'మ మెట్లునేతు ననృతాత్ముడ నయ్యెద' నంచుఁ గొంకఁ
చక'ము దాల్చె శౌరి, యది సాహస మిచ్చెనుఁ గాక నాకిటఁ. 179

చుక యెంచి చూచినన్. గీ॥ గురువులనె వెక్కిరించెడు కుమతులింక, తల్లిదండ్రుల నేరీతిఁ దనుపగలన్, యహహ? వారలనేమనియనఁగవచ్చు, గాలమా హాత్యమనియెటుంగ వలెఁగాక.

వెలువలి వీరశంకరమూర్తి, సా॥ చింతామణి.

మ॥ గురువే బ్రహ్మ, గురుండె న్నిష్ఠుడను, వాక్కున్ దూలఁగాఁ బుచ్చియే
తెరువో మాకమరెన్ గదా యనుచు నెంతే యుద్ధి రబ్బిబ్బుగా, సరసు
మెచ్చఁగ నెట్టిలొఁ బరమదే చాయన్ బొసంగున్ బరా, త్వరుండెట్లారక
యుండుఁ, దిప్పని ననేతాపృక్షమే లేదు, ఏ, రరయుండీ యదెబోధనేతుడని
సత్యం బెల్లఁ జాటించు మీ, గురుశిష్య కర్మమబోధి గీరతమునాకున్ బంపుడీ
యొందు.....

ది 4-3-1911

శ్రీహై వెంకటసుబ్బకాశ్రమి

పొన్నూరు పోస్టు, గరికిపాడు

క॥ శ్రీ తిరువతి వేంకటకవి, నేతలకు జగ త్రవసిద్ధినిరుపమనిత్య, ఖ్యాతి
శీర్షతులకుఁ గరు, తాతత్వగులకు విపక్ష నాగహనులకున్. గీ॥ అస్మదీయభో
గేశ మాహాత్యమందు, గురుమణిమాలలో మిమ్ముఁ గూర్చుకొనెడి, వైభవము
పట్టుకున్న వ్యాకరణము, గఱపి ముం దేని నద్దాని గరుణ నిడరె. గీ॥ వాయున
వ్యాసముఖమున వారెకృష్ణ, పక్షితకునొప్పికొనినట్లు స్పష్టమగుటఁ గోకిలకు
రామాభిఖ్య కూడ దనుట, వారె కాకములుగను గావలసియుండున్....నీ॥ కాకం
బుపేరిడి గ్రంథంబుమందుగాఁ గష్టించి చేసిన కారణమున, 'పాపీచిరాయ'ో
వన్యాశ్యానుగతిఁ జిరజీవితకు గురుదూషించుకతన, పులిజూచినక్క" యనో
ల్కినే తద్యాచ్యబాధక నామము ల్వదలుకొనుట, బలివేయవిభువీశి బయలెక్కి
నను తలన్ దక్కవుమనకని తారయుంటఁ గీ. గాకపట్టద పట్టాభిషేకమునకుఁ

మ. అపధానం బొకమాల నుంచు మది యేలా, చక్కఁగాఁ బద్ధమున్
జవిగాఁ గూర్చి పరింపఁ జాలుదునె? నీచాతుర్యమున్ జాతు మీ
యదనీకుం డయిదే నిమేషములు నా కర్పించు గా, కా దినం
బెవియున్ జూడక వీడకే నిలుచున స్థేఁ జేసి మెప్పించెదన్. 180

చ. అయిదునిమేషముల్ “టయిము” నర్పణఁ జేసియు నైదు యామముల్,
వయి నెల లైదు, పిమ్మటను వత్సరముల్ మజిలైదు నిచ్చి “మీ
దయ” యనిపించుకోదగిన దార్జ్యము మధురపర్య లిచ్చి; రీ
మెయి నది చూపుఁ గాకము ప్రమేయము గల్గిన నోపికన్ బికా. 182

చ. వెనుకటిపోల్కఁ గాక మిది వృద్ధగుటం బని నేయ లే డటం
చనుకొనినాడ వో తనయ ! యజ్ఞాడవై కద ? కాక మంటి దా
నిని జరజీవిగాఁ డెలుపు నిర్ణయముల్ విన్న వొక్కొ ? యెప్పు డొ
క్కనియతినే కనంబడెడిఁ గాకము లోకమెఱుంగ దే నుతా. 182

ఉ. “కాకము నచ్చె” నంచు నృపకాంతునితో వచియించు నాడవో !
లేక “ఒక” వృట్టందువో ? మఱిమనఁ డందువో ? తేఱు దగ్ధనం
బీక యనాదరించు నటలే ఘటియింతువో ? త తృప్తాస్థితి
మూకత సంఘటించెదవో ? మృక్కడవో ? మఱి యేమి చేసెదో. 183

దగిన వారలు వారలే తగు మిద మభ్యుత్పత్తింబు “సంపద్య పద్ధములను, జెప్పి
కొనుటకు ఫల విచిసిద్ధమయ్యె.... గీ॥ మొదల శిష్యుగాఁ గొనాడని మొదలు
జెట్టి తుడకు నే మేమొ చెప్పఁగాఁదొడఁగినట్టి, తప్పు నైరించు నారెండ దయ
నుజెంచి, వారితో బోరు చాలించవలె యుమించి. గీ॥ అహహ! యెసరెంత
ఘనులైన ననృత నాదు, లగుచు గురుశిష్య మర్యాద సంరింపఁజేయఁగాఁ
గూడదటవంటి శిష్యులే? యన్నకీర్తికి జోటా లేకున్నవాకు. గీ॥ ఎవరి
పాటవ మెట్టివో యెవ రెఱుంగ, రెండు కనుమలలో వాద మేమిఫలము, పెనిచి
విషపృక్షమేనియొ రెఱుకరాదు, తమకుఁదెలియని ధర్మముల్ ధరణిఁగలవె.
ఉ॥ గీరతపద్య పద్ధములఁ గింకవి పంకజముల్ ముజింగ గం, భీరవచోఘనధ్వ
నుల పెంపునకుం గవికేకీలోక మిం, పారగఁ దాండవించెను మహాత్మకదంబము
లుల్లసిల్లె నా, భారం మేమిలెక్క యను భంగిని గీరతమున్ జెలంగెడిన్.

బందరుతాలూకా
పెడన.

సాధుజన చరణసేవకుఁడు
మల్లంపల్లి మల్లికార్జునుఁడు.

క. నాకంఠవాదమును విని, కాకమె యనుకొనునో తోడు “కవిమూర్ఖస్య”
నీ కిట్టులనగఁ జెల్లునె !, నీ! కలిపురుషుండ పంచు జీవా ట్టిడునో. 184

సతీర్థస్సంపార్థసము.

(చే. ప్రభాకరశాస్త్రి) స్వధర్మపరికాశినుండి.

శా॥ అమ్మ! భారతి! శేలుచెడ్చుకొని నిజ యాచింతు నొక్కింత నీ!
సమ్మనమ్మనఁ జేసి మాధరతవర్ష మ్మందు విద్యాతరుల్. చెమ్మల్ కోమల గల్లి
పల్లతుల వర్ణిల్లక వలెక సర్వశాం తమ్మై పోవలె నెందుఁ బండితవివాదస్సార
దానోద్ధతుల్. ము ఉడుగుండయ్య సతీర్థులార! యుడుగుం డొప్పొక తప్పొ
నొమి. యడుగుల్ మెక్కి విధేయభాషమున నభ్యర్థించుచున్నాడ, మీ. నుడు
గుల్ చత్రికలఁ బఠించి రవి కినుల్ నూచినట్లయ్యే నే. చెడుగుల్ కోకిలకాక
ముం గనిన మీ చెల్లుమ్ములక మెత్తుచే॥ ఉ॥ కీర్తిర చెల్లిపిల్లకులసింధుశశాంతుని
వేంకటేశ్వరా! భ్యాకుని సద్గురుప్రవరుఁ గాకినిగా మఱి నిష్కళంక స. ద్దీకుని
దత్తముక దిరుపతిక గురుపండితుఁ గొంగఁగాఁ దనుం. గోకిలగా వచించు
కొని కొండొక కైతము వెల్లడింతుచే॥ శా॥ అచ్చానేకమహర్షినిర్మితమహార్థా
చార నిర్మాణముల్. స్వేచ్ఛాచారులు నేటికాలమునయం దెందెంతోవిజ్ఞప్తే!
పచ్చన్నుల్ పడఁగొల్ప నందు గురుశిష్యవ్యాయనిర్మాణ ము! లోచ్ఛేదమ్మన
కీర్తి పాల్పడితిరొక్కో! రామకృష్ణాహ్వయల్॥ ఉ॥ చిల్లలగప్పయే నభిలషిం
పక విద్దియనేర్పి మాత్మ సం. కిల్లగఁ గాంచు సద్గురు విధేయతమై గనుచుం
బడిం బడిం బల్లనివేసే సంస్కరణ నల్పచు నుండుటలేక యిచ్చమై గల్లుటల్కి
యేమి యధికమ్ము గణింపఁ దలంపుఁ గొంటిరో॥ చ॥ శ్రీమదండి విద్యలం గఱపి
సాఁకి ప్రయోజకుఁ జేసి వృద్ధికిం బ్రమదముఁజెందు సద్గురు సభాస్థలిఁజేర్కొను
టాత్మగౌరవ! కృమపరిహారకారణముగాఁ దలపో నెడువారి నేరిఁ గా. నము
విని మెప్పుడివ్వడు కనక విన నయ్యెఁ గదయ్యె యియ్యెడక॥ మ॥ గురువుల్
తిర్పతివేంకటేశ్వరులు మీకుక మాకు నిక్కంబు; త. త్కరుణాసారమె కార
ణమృతయ విద్యాబీజ మొక్కింత యం. కురమందక మన కెల్ల నిక్కముగ
మాకుక వారికిక శిష్యతా. గురుల్ లేవను మీనుడుల్ వినిన నేకూరుండు
నుం గుండెడుక॥ ఉ॥ “చెప్పటలేద” యంచును పవించితి రొక్కడఁ జెప్పె.

ఉ. చూడఁగ నిచ్చయున్నయెడఁ జూపెద నాదగు వార్ధకంబు, నిక
జూడ మనంబునం గలదు నూ సుత ! పుట్టెడుకోర్కె; బావ కీ
నాడ నెటుంగఁ జెప్పి యొక జాబును బంపుము “నైరు” తీరు నె
న్నాడెద. శక్తిఁజూపెద నహ ! యని మిస్సపుఁ పక్కజం పడక. 185

నేనియుం జప్పనికూతలే” యనుచు సాహసమెల్లను వెల్లడించి నా! నొప్పులకుష్మ
లార! జగ ముండు తెఱింగి యిటుల్ లిఖింపఁగాఁ జెప్పఁగ మీకు నెప్పగిఁ
జేయియు నాయయు నా డెనోగదే॥ ఉ॥ అన్నా! మీరును బంజితప్రళయలే యన్నిం
చుకోఁ గల్గి పై నెన్నండే నొక శిష్యుడుం గలిగి వాడింతేని యంతేని వి ద్య
న్నిక్కమ్ముగ మీకడం జనుననై యల్పజ్ఞుడే యయ్యు మీ! కన్నున్ మిన్న
నటించు విన్నుఁ గన నెల్లొ మీకుఁ తింతింపుడే॥ ఉ॥ వేంకటశాస్త్రి పండితకవి
ప్రభుహవము లాశ్రయించి ని శృంకముగాగడించితిమి శక్త్యనుసాము సంస్కృ
తాంధ్రు కూ! లంకపసాహితీం గవనలాఘవముం దగు శబ్దశాస్త్రముం బంకమ
యేము; మాచదుపు నర్వముఁ దిక్కిరుణా త్రమే చుడే॥ ఉ॥ పాల్వగ నభ్యసించి
తిమి మువ్వర మేకముగా ననల్పమో! స్వల్పమొ శబ్దశాస్త్రమునయందు నవారి
కులీనుఁ డేనునుం దెల్పఁగ నేమిలాభము! గతించెను వేంకటరామశాస్త్రి
యక! వేల్పెటుంగుక గురూత్తముఁడు వేంకటశాస్త్రి మహర్థబోధముల్॥
ఉ॥ అంకిలేని చెట్టి కిరనై నయతం దతిశాంతమూర్తి ని! పుంకసృదంతరుండు
ప్రినుపాటికులోద్భవుఁ డాత్మవేషి శ్రీ! వేంకటశాస్త్రి సద్గురుని ప్రేమడి కెంతయుఁ
బాత్రు మింక మా! వేంకటరామశాస్త్రి కెన వేయిటి కొక్కరుఁడేని కల్గునే॥
మ॥ ‘గురుడున్ దైవములేడు నేఁ డకట! యాంగ్లో విద్యలన్నేర్పువా! యా
కంచుక పచియించు పండితుని సోల్లంతమ్ముగా నొక్క నే! స్మరి యాంగ్లేయ
కలార్థి “మీచదువునేర్వక ధక్తి చేహరునా! నరయుం” డంచును మిమ్ముఁజెప్పి
నట, యయ్య! యింకఁజాలింపుడే॥ ఉ॥ ఏల వృధాపర్యాయపడ నెవ్వర
ఱుంగరు మీకవిత్వపుం బోలిక చాలికల్ తెలుసవో గురులెవ్వరో లేటెల్ల
గాఁ జాలును జాలుఁ గన్గొన నశక్యమటంచును బాలుచావు మా! ధూలము
కన్ను మూతలిడు చందము దోచెఁగదయ్య యియ్యెడక॥ ఉ॥ ఫట్టికమున్న
వేర్తలయి పొల్పినఁ బొల్తురుగాక పాదముల్! పట్టిపతింపరే నిజముబల్కుఁడు
వేంకటశాస్త్రిచెంత; హా! దిట్ట లటన్న పేరు చనుదెంచెనో లేదో యొకింతలోన

క. నీవుకా, బావయ్య, నృపుడును జేవ యనగ నిట్టి దనుచుఁ జెప్పికోసంగా
నానెట్టిపాట పాడెద, దేవుడు గలఁ డంచుఁ దెలిసి తిరుగుము తండ్రి! 186

మీ! కిట్టిమతుల్ జనించవలెనే గురుఁ గూఁటిచి సత్కవీశ్వరుల్॥ మ॥ నుడికార
మృగ మించుగొంఢము లనెన్నో కూర్చుచున్ శిష్యుఁడా! కొడుకా'యం చోరు
తంచ మించుదయ! గన్గొంచుం దగన్ విద్యనే! చెడు కారుణ్యపుఁ బోవుమీడ
నటె తల్లిబుల్ పచింపించె దో! చెడుకాలంబ! యెఱింగి యింకఁజనుమీ!
చివాట్లపాల్గొనుమీ॥ నీ॥ వీనుదోయికి విందు వియ్యంబుఁడుమేల్చి నుడికారము
లకుఁ జేర్చుడినవాడు! నిద్దంపుఁ డెటఁజేనియచవుల్ గలకైత వెలయింప నెన్ను
కోసలయ్యవాడు! గొనుశిష్యులకుఁ జిక్కులుదీర్చి నెఱవిద్దె నెలమి'నేర్పగఁబడ్డు
గలుగువాడు! తెలుఁగుదేశమున వర్తిలు నెల్లరాజుల నలరించి విభాతినలగువాడు
గీ॥ 'కాపు కా'వని నుఱచెడుకాకి యయ్యె! బిడ్డకూఁతలు పెప్పెడు చేలయయ్యె
కటకటా! పిఛరీతమ్మగారఁ బికత్త!॥ మనయునాతని శిష్యుఁ జేకొనినకతన.

చంపకమాల.

“తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు లేకుండు మాకడ వాకు విప్పనే । రరు,
మముఁ గాడ గొంతురు, రా రిటుకున్, పిరిసిల్లినార మే మిరువుర మిట్లు వార
లకు నీశ్వరవేద” మటంచుఁ గొంచకే । తఱుచుగ మీరు వల్కిన పదంపడి
వైరము మీఁకె మీరలా । తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరుల శిష్యులన్నమాట ను!
శ్రి; మిఁకఁ జాలుఁజాలు గురుశిష్యులకా యిటు గ్రుద్దుటాట! యె । వ్వరయిన
విన్న నేమనుచు; రద్దిర! యేమనుచున్నవార లి । త్రఱినె యెఱుంగు; 'డెంత క'
వితామన నీయత కల్గెనేనియుం । గురులకె పంగనామములు కూర్చుదలంచుట
పోలునే? నిజం । బరయద మైనఁ గాని కలదా యల తిర్పతివేంకటేశులం ।
దొరనెడిపాటివేత్త్యతయఁ । దుండుడుకందిలిరీరు; నిక్క- మెక్కఁజిని బోల్చ
హుచ్చ శతఘంటమహాకవితావిలాసిని । నురుచిరభంగభాగ్యమాలఁ జూరలఁ
గొన్న రసజ్ఞుడగుట" । తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీపరులన్ । మొనమొన్న వారి
డ! గ్గఱానె పరిశ్రమం జరిపి కైకొనినట్టి యొకింత పాండితీన్ । విరిసెడు కైత
మున్ గెలిగి వీధికి నెక్కుచునున్న మియ్యాలన్ । దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటుగు
వారని పేరుకొందుకే । తఱుచుగ మీరునున్ శతపథాన మొనర్తుమటంచుఁ జెప్పి
కొం । దురకడ! యెయ్యది పటుమతుల్ మన తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్ । జర

కా. “వీడక జాలక నెంటనెంటు బడు నీ వేయిండ్లపూజారి యే
వాడక జూచిననుక బరించు” టది భూ పాలుండె పాలించుగా
‘కేడీ యాత’ డటంచు నేత్రములు కంపెక్కంగ నిక జూచు గా
కూడక నొట్టెడు గాక నిర్భయదురుక్తుడేక సాభాగ్యమల్. 167

పివ వానికిన్ సవతు సల్పంగ నొప్పుగునట్టి దెప్పుడె | క్కరణిని బర్పి లెక్కడఁ?
బ్రకాశము నేయుండు దాని వైఖరుల్ | చిటుతలు పోవబోవగఁ బ్రసిద్ధి
వహించగ నర్హులక్కటా | గరువపుఁ జెయ్యుమల్ గలుగుఁ గా కవి యెండొక
చోటఁ జూప కా గురువులపట్లఁ జూపఁ దొరఁకొంటిరె ? లేక జగమ్మా మెచ్చు
మీ | పరువున కల్లవారు గురుపట్టమునంద వనర్హులైరె ? భా | స్వర శరదించు చం
దికల చాడ్చున నెల్లెడ నెల్లిగాంచి దు | స్తర మగునట్టి వారల యశంబును
దాటగ, మాటుపుచ్చ మీ | తరమగునే! తలంచుడు వృథా కృధ నింపకుడయ్య!
అయ్యో బో | జరిగినదానికేమి సువికాల మనస్కరం జింతచేసి యి | ప్పరుమన
నింక దండుగ వివాదములన్ మతి వమ్ముచేయ కా | తిరుపతి నెంకటేశ కవిధీరుల
శిష్యుల మంచు మించు సం | బరమున నాత్మశుద్ధిమెయిఁ బల్కినమే ల్గవితా
ధూటి మీ | పరమయి యింపునింపు, గురువర్యులకుం పగు శిష్యులంచు మీ మృగ
యుడు రాదరింతు పృజలందఱు, దాన యశంబు మీకుఁ జే | కులు, గురువర్యు
లున్ మిగులఁ గూరిమిమిఱ మిముం దఁతు, రీ | శ్వరుఁడును మెచ్చు, మేము
గడు సంబరముం ఒడువార, మేమియుం | బొరయను బొచ్చెముం గలుగఁబోదు
యథార్థముఁ జెప్పినాడ న | క్కరణిని నాదు పల్కు విసగల్గిరయేనియు
నాటనాట దు | క్కర నిరవద్యహృద్యశతఘంటమహాకవితాలతానవాం | కుర
ములు వాడిపోక చెలఁగున్ మెలఁగుం పలు తావులందు ముమ్మరముగ నల్లిబిల్లి
గొని మంజులపుం జిగురాకులైత్తి క్రొం | బరిమళముల్ నెలార్చు కుసుమమ్మలఁ
జేరిమిగాంచి మిమ్ములం | బరిణత సత్ఫలమ్ముల ననారతముం దనియించు
చుండెడున్. మ॥ ‘తల కెక్కెం గరువమ్మ. వీ డెడదురా ! ధైర్యమ్మా మై
మాకుం ద | ప్పలు నొప్పల్ గణుతింపఁబూనె దలవంపుల్ కావలెన్ వీని’కం |
చలుకం జూపఁ దలంతురేని యొక లెక్కా నే ! నుపాధ్యాయునిం | దలదాటం
దలపెట్టు మీకు భయమందన్ రామకృష్ణాహ్వాయుల్. కా॥ లేటల్ దేరిన సత్క
విత్తమునఁ గీర్తిం గాంచుచున్నట్టి మీ | బోటుల్ యత్కవితామృతాంబుధికి
సంభోదంబులై రా నిరా | ఘాటుల్ తిర్పతి వేంకటేశ్వరులకుం గారావు
శిష్యుడ నామాటల్ కొంచెము వీనులన్ జొనుపుడీ మన్నింపుడీ కేడెదన్. -

క. పృథ్విడ నని, ప్రకటించితి కృద్ధం డగు భీష్ముమందు “కోకోకిస్సు” గజ శృద్ధండు కర్ణుఁ డేమగు ? శ్రద్ధమెయిన్ భారతమ్ముఁ జదువు కుమారా !

తే. గీ. ఒక్కనీవు నన్నాడెడి యూషరోక్షు
లెన్ని భూషణోక్షుల జనియిండుజేసె!
గాక నేనెంతవాడె సత్కవిగణంబు
నన్నుఁ బొగడుట కో యవినయధునీణ!

189

ఉ. వందల లెక్కయే మకట ! వారక లక్షలు వచ్చుఁగాక యే
చందముఁ దండిరి పేరు గురుపర్యని పేరును మార్చి చెప్పఁ; డీ
చందములం దొకానొకటి సాధ్యముగాఁ గనుపట్టె నీకు; ము
స్ముం దిలెనొక్క టింక నొకమోటకు సాధ్యము చేయునొకదే ! 190

మ. ‘అల నారాయణశాస్త్రి నీ నెఱుంగుదే?’ యన్నంత నవ్వారికిన్
దల పంకించి యెఱుంగుటన్ దెలిపెదో? ‘తత్సూనుడ నే’ నటం
చెలమిన్ బల్కెదో? చెప్పమయ్య! యటలే యీనన్నుఁ బ్రశ్నించినన్
దలపంకించెదపంట ! “శిష్యుడనె” యన్నన్ లోపమే పుత్రకా ! 191

.....చ. తిరుపతి వెంకటేశ భజిదేవుల వీడ్కొని రామకృష్ణు “లీశ్వర! మఱి
వేరులైతి” మని చల్కుఁగ “నీశ్వరవేరు” లన్నయ . ట్లరసి యపార్థమాని శర
ణానుల వృద్ధులుగాఁ దలంతురే । తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నీనశరణ్యులుగాఁ
సత్కవి! చ||తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశము లన్నియు గెల్చియుండియున్ । సర
నుడు పీఠికా నగరనాథుడరిం గల రామకృష్ణు లీ । చిఱుతపుట్రబాయపుం గపిత
చెప్పగఁ నేర్పుట తా మెఱింగియున్ । దుర మొనరింప రమ్మనమ దూఁకఁ
ధర్మమె సుంతయైన మా । నరపతిసైన జూడ వలదా ? వలదా ? మరియాడ
శ్రీకిన్.

ద్విభాష్యంపుల్లకవి

గోదావరి జిల్లా, పితాపుర డివిజన్, దుర్గాడ.

(మఱియు నీసుకవి శ్రీరాజావారి సన్నిధికంపికొన్న ప్రకృతవిషయపుఁ
బద్యములలోఁగొన్ని)

.....చ|| తిరుపతి వెంకటేశకవిధీరులు వేంకటరామ కృష్ణధీ, వరులు
కవిత్వసంగతుల వాదములాడఁదలంచి పత్రికలో, జరుపుమఁ గయ్యమన్ పెనుకు

చ. జనకుని పేరు దాచినను సత్సభ సంతగ శంక రాద, త
ద్దినమునఁ దండ్రి యెట్లా సభ దేశికుఁ డట్టిఁడె; యెట్లు దాచఁగాఁ
జను గురు పేరు? నీ కెఱుక చాలక కీరితి కిట్లు దాచితె
ట్లును బయలెక్కెఁ గన్గొనుము లోకము మాయను మాకు డున్నదే!

సాగిరి తామడిగాంచి తీర్చుడీ, మజపక రావువేంకటకమారవహీపతి
సూర్యరాట్ట్రీభూ ఉ॥ గాసికిమాలమన్న? మొనకాదిది, నోటికి
పచ్చినట్లుగాఁ, గూనెదరేముకో! యనినఁ? గోవిదగోష్ఠి, దురంతకృత్యముల్
దోసములన్న సత్కృపులతోఁబని, రాజసభాంతరంబులం, దీనభ సేయ నొప్పుమికి
హేతువు లేవ్వియు లేవు భూపతి! క॥ మనరామకృష్ణకవులును, ఘనతరటద్యా
పృవాహ గాంభీర్యులునీ, వృషు గెల్తురు గెల్వకపో, యిన మత్తెయుచే గ
కావహీనులగుదురే! ఉ॥ ఈకవిహారవైరము మహీపతివన్నను గంటలోపలక,
బాపక యుండునే పతి వినందగు యత్నమునల్పు మంచునకో, లోకులు పోగ
తనహింప జనలోలుడవై శ్రుతపర్వకొండఁజూ, మృగి కక పాల వేంకటకమార
మహీపతి సూర్యరాట్ట్రీభూ?

<p>దుర్గాద గోదావరిజిల్లా. }</p>	<p>ఇట్లు, విన్నవించుకవి, రాజవిధేయుఁడు ద్వితీభాసిపుల్లకవి.</p>
-------------------------------------	---

ఉ॥ మోకగనన్న నాఁడు గని ముచ్చటచే రసముంచి పెంచి తీ. వోకవి
రాజ! సర్దుణకభోదయశాలివి గాన దాని కిం । పాకసిమాఖ్యి స్వర్ణ గనుడట్టునఁ
చాఁగనుపట్టె నెట్టినక । నీ కెని పోలకున్న నిక నేర్తురే? యస్యులు మిన్న
కుండగక. ఆ॥ వె॥ ఉభయ శాస్త్రములని కాక యుపదేశాస్త్ర । మొండు
నుపదేశమత్యస యూహసేయఁ । జాలియును జాల మింతయ మేలిగురులఁ ।
దిట్టి నోరెత్తు కోయిల దిట్టితనము....ఆ॥ వె॥ శ్రోత్రీయఁడు పుత్యుఁడొడరా
వాడధి । కారయగుటఁదోడి యను లడిగినఁ । దనమఁదెలియదన సెలిత లెట్టి నరయుఁడి
నను చతందు పక్కెననఁగి వెనమె....ఆ॥ వె॥ మగని మంచి దాచి మన్నించుఁ
గొను యెడ్ల । గురుని దొఱగి లాతి గొప్పసేయు । శిష్యుఁ డింక నెద్ది సేయనో
పడు కలఁ । గూడ దీ జగడము గురువరేణ్య. శా॥ నీ హంసత్వము గాంచి
యెల్ల బుధులు నిన్నానసోల్లాసిగా । నూహం జేర్చిరి యెడ్లుకా కవియనక
మోజించినదాప భూ । హంసత్వమె కాంతురీ తక్కింకల హంసమృత్యులక

శా. ఏ దిట్ట న్నను నీవు దిట్టెదవుగా! యేసీమలోఁ జెల్లు నీ
వాదం బేగతి నెగు? నేల విడి యెవ్వారేని వర్తింతురే!
లేదే! శిష్యుఁడు దేశకుం డనునెడన్ లేశంబు భేదం బహా!
పాదంబున్ శిరముక్కఁడొసె యరరే? పొజ్జుండ విట్లా డెదే. 193

ఉ. చప్పనికూత కాకికడ సంగ్రహణంబొనరించుపట్ట ని
న్నెప్పుడుఁ గాని తిట్టుటయొ యించుక మెట్టుటయో తటస్థమా
టొప్పుగదా! సరాసంగ నొజ్జను దిట్టితో? ముట్టితో? దగ్గ
జెప్పగదయ్య! యిచ్చు డటునేతెకు సిద్ధపడన్ గడంగెదే! 194

గాంకిత్వతి! వ్యాహోద్ధతుల స్వగల్ప రిక నేలా వారితో వాదముల్. చ|| సిరి
యును వాణియు న్నిను భజించు మున్నె యనన్య యుక్తిఁ ద | కొన్ని డెలు
లాడ నేమి నుణర్తోటిఁ దెలిర్పితి రాజు శిల్పఁ జా | మరములుదాల్చి భూషణిడి
మాటికిఁ గొల్పిరి యిప్పునంబు నూ | ప్పిరి యనమనకక్ష యిటఁ జెల్లునె? తిర్పతి
వేంకటేశ్వరా.

ఇట్లు,
తాడేజ్జి వెంకటప్పయ్య కొస్త్రీ, చందవోలు.

ఆ|| వె|| గురుఁడు కాక మనుచుఁ గోకిలమని తాను | విజ్ఞప్తిగ కెప్పుడు
బెదిరి బెదిరి | తిరుగుమండి గానవరములఁ బొసించె | ద్యాగరాజు రా..
యోగవిదుఁడు.

హరి నాగభూషణం వాల్మీ.

హితోపదేశము.

ఆ|| నవతతాపధాన కవిలోకమణులార | రామకృష్ణులార ప్రాజ్ఞులార |
శిష్టహితుఁడు గావె శ్రీ జగన్నాథము | చేయు హితము మీరు చేకొనవలె.
తే|| కాక కోకిల వ్యాసంబు, గడఁక వాగ్నిసి | గురుల విందించినా రీసీ? కొంక
కింత | మీరు విద్యా విశారదుల్ సారములు | కారె మిమ్ము నేమంచు నేదూ
లువాఁడ. క|| ఎఱుంగనివారికి బుద్ధులు | గణపుట మఱి దిద్దుటెందుఁ గరము
నుకరమా | నెఱిగియు నెఱుంగనివారల | లేఱుగనఁ జరియించు మీకుఁ డెలు
పం దరమే! క|| ఆపచారంబని యోడక ! కృప విద్యలు నేర్పు వెంకటేశ్వర

ఉ. కాకము మీదఁ బెట్టి యిటుకాటులు మీటుటకన్నఁ జక్కఁగా
 'నాకు గురుండె యాతఁ' డని నన్ను వచించినయంత నిన్ను ను
 స్తోకులు కొట్టిచే! నృపతి సూరిగ నొప్పుడె? యిప్పుడేని యీ
 పాకము నేర్చికొమ్ము గుణవంతుల మైప్పును గొమ్ము పుత్రకా! 195

గురుతో! విపరీతబుద్ధిఁ గలహం! బు పెట్టికొంట దగ దెందు, ముప్పుగుఁజుండీ....
 చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులకంటెను మీరు పొండితి! గరిమను గొప్పవారో?
 మఱి కారో? యెటుంగను గాని వారితో! సరిగఁ గవిశ్రమన్ నెఱపఁ జాలినవా
 రని యెన్నఁజాల నీ! తెరవునఁ బ్రక్కనాడనని, తిట్టకుడీ భవదీయమిత్తుడె.
 ము॥ అరయఁ దేలికదేవ ధిక్కరణ శ్రేయస్కాములై నట్టి యె! వ్యరికిక గూడ
 దటంచుఁ జెప్పవలెనా? పృజ్ఞావిశేషంబునక! గురుడే చూడఁగ వేంకటేశ
 కవి యోగుల౯ మెచ్చ మీ రింక మీ! గురుపాదంబులుపట్టి బాగుపడుడీ,
 క్రిధంబు లో మింగుచుకొ....ఉ॥ శ్రీపద కృష్ణమూర్తి కవిశేఖరు సన్నిధి
 మీగురుండు వే! ద్యాపతనంబు చేసివది యారయ మానవతుష్కమయ్య సః
 పిషిర బుద్ధి నాతనిని దేలికఁడంచును జెప్పుచుండు “నే! నేపగిదిక గురుం
 డగుదు నీతని” కంచు వచించు నాతఁడుకొ.....

బరంపురనివాస.

గాదె శ్రీజగన్నాథస్వామి.

చిహ్నాశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వర శతాపథముల సన్నిధికి.

తమగీరతముచూచి శ్రీరామకృష్ణకవులఁ గూర్చి యీక్రిందిపద్యముల
 హాసీయింపినవ చిహ్నాశ్రీ పత్రిక కంపియంటిమి తాము చిత్తగింతురని సమ్మతి
 మున కనిపితిమి “... ము॥ అరుడంచెక గద రామకృష్ణకవులారా! సర్వది
 యశ భా, స్వరసాంద్రాకవిత్వకీర్తినిచయశ్యామామనోహ రులై, ప్వరొ ఆ
 తీర్చతి వేంకటేశకవితాపాంచధనుర్ముక్తమై, షరఁగంగఁగల గీరతపరిదర
 మద్బా! యెట్లునైరింతో?...నీ॥ గుళికాత్రయంబుతోఁ గుంటుశతఘ్నిని బాకు
 ఒత్తుంటై పాఱుదోలె, కవితావిమర్శన ఖండనమృతకు సర్వాంగముండనమపై
 యల్లుకొనియె, కాకవిగాజపింగాణిబుడ్డుల జీల్లు బెండులమేకుతో, వీకు
 టాయె, ఏదేశమిప్తమె యెఱిగింపుఁ డీసభ, కన నిరుత్తరమునఁ జనుటమయ్యె

ఉ. పంకరతోవై తెన్నటికి పంకరతోవలె యందుఁ జొచ్చెనా,
శంకరుఁడేనిఁజేరుగవఁ బాలఁడు; చక్కనితోవఁబోవు మీ
పెంకనగారి పట్టుపల వేల్పులు వైతము ల్లిప్పుఁ బాల రో
పెంకటరామకాస్త్రీ! యవివేకి వెఱైతి వెఱింగి సర్వముకా. 196

ఉ. శ్రీ కలహాట నప్పుగొని చెచ్చెర దీర్చక మానెనేని త
త్పాకము గారణంబుగను దద్దహ మందెటులో జనించు నక
వాకులు సత్యమయ్యెఁ జూచి; నాబుణముకొ ననుఁ గాకిఁ జేసి నా
వాకిటఁ గోకిలంబ వయి వహ్వరె! తీర్చితి; ముట్టెఁ బుత్రకా. 197

క. అప్పు గొని తీర్చుకుండిన, యప్పురుఁడు కుక్క యగుట యనుభవసిద్ధం
విప్పుడు కోకిల లగు టిది, తప్పుడు కలికాలనూత్నధర్మంబు సుతా. 198

(6) గీరతపశంసాపర్యము.

ఉ. * గీరత మిన్న యిట్టి కృతికొ భవదీయ విజృంభణంబై నూ?
కారణ మయ్యె నిక్కతనఁ గల్గినలాభ మవారి నాకు, నీ
పేరిటఁగాన యిట్టి సుకవిత్వము చెప్పితి; నాకు నే జమిం
దారును నీనిబోత నెఱదాత యటంచును దోచ దర్భకా. 199

గీ. శక్తిలోఁ దారతమ్యంబు చాటవయ్యె, కవితలోఁ దారతమ్యంబు గాంచ
వయ్యె, నింకనీమాటువేసంబు లెన్నివేసి, నిజము దాఁచఁగనుంటిరో నుజను
లాట.

ఇట్లు సోదరులు,

దూపాటి తిరుమలకేసాచార్యులు.

పెంకటరమణాచార్యులు

.....* గీరతము కొంత భాగమయిన నచ్చువడి యుండినచో నొక ప్రతి
పంపుఁగోరెదా.

అందఱాగ్ వేడు }
మనరాసు 19-12-11 }

చిత్తగింపుఁడు,
జి. రామయ్య

శ్రీ రాములు.
కుభమస్తు.

సీ. అపధాన విద్యామహాకాళి నింతింత వారి నెక్కించిన ధీరమణులు,
రసవత్ప్రబంధకర్తృగాచార్యధర్మ్యుల వెల్లరనుజేయ లలితకవను, లుద్బంధ.

క॥ ఒకగంట నేను వ్రాసెడి, చకచక కొకపత్తరంబు చాలదునీకు
ఒకబకలాడుచు వాడము, నకు దిగకుము మంచితోనైన నడువుము పుత్రా. 200

క॥ గర్వియనుచు లోకులు నను, నిర్వచనము నేయనియ్యు; నిజబోలెడి గం
ధర్వఁడు శిష్యుఁడు దొరకిన, గర్విని బాతకుఁడగుఁడఁగావచ్చుఁగాదా! 201

భాషాద్వయోద్దామసాహితీ సతుల నెల్లరఁజేయు పొగడగురులు, బహుచమత్కృత్యు
యై క్తభాషతోపన్యాస పటిమ నందఱికిచ్చు పటువచస్కుల, లరయఁ దిరుపతి
వేంకటేశ్వర కవీంద్రు, లే యటంచు మహల్లోక మెల్లనుడువ, వానిఁగాంచినకవితా
విలాసులార, దివ్యతర భవ్యకావ్యవర్ధిష్టులార! మ. అతనితివదమై రసప్రచు
రమై యాహ్లాదసంధాయయై, మతిమత్సర్యవిహృత్కృజార్కనమమై, మాయా
లతా సాగ్రభవ, స్థితిదూరంబయియొప్పు గీరతము భక్తిక మ్రొక్కు నాకిష్టమి
కృతికృచ్ఛేభులూ! పంపుడు దయా శీఘ్రచేతఁజైరితిగ.

ది 21-7-1912 }
గరికిపాడు }

ఇట్లు విధేయుఁడు,
శిష్ట వేంకట సుబ్బరాస్త్రి.

కా బాపట్లాదినమ ప్రపట్టణములకా బాగ్జుల్ మిముకవేడఁదా, మేఁద్రో
గ్రహించి గీరతమునం దించించు చేఱెప్ప నే, నాపట్లకవిని నీతిబోధక కథా
వ్యాహరమా గీరతం, బీపట్లకా దయచేయ వేడెదను స్వామి వీ. పి గా
గ్రస్కునక.

ఇట్లు సుధీకవి విధేయుఁడు

25-5-1912.

శ్రీరామకవి పుత్రుఁడు జమ్మలమడక కొటయ్యకాస్త్రి.

...క. మీయంతటి మహనీయులె, యియెడ గీరతము వ్రాయె కెడ
గానున్నక, గొయనె శుంబలునైతము, బాయనె తలెడంబులన్న భాగమునైనక.
కొండపాటూరు, 30-7-12.

న. చేటి వేంకటనరసింహు.

.....ఉ (పంచపాది.) తిక్కనసోమయా. కవి ధీవర కల్పితమైనభారతం, క
క్కటి దక్కనింకొకటి బోధన నేయు నెనీతులంబు నే, నెప్పుడు గాఁదలంచ నొక
నెచ్చెలి యిచ్చటికేగుచుంది నీ, నెప్పుడు గాఁ దలంతునదిల్లడియ్యెను గీ
తంబునం, దెక్కుడు ధర్మమార్గములు, లేట తెలుంగనితెల్ప నంతటకా

12-7-1912

శనగల గోపాలకృష్ణయ్యవ్రాలు
వెదనందిపాడు.

క. 'ఎవ రిచ్చితి కవితను నీ, కవనీపాలకతోయంచ నవవత్తువె! తా
తెవరిడిరి సింగమునకు న, టవిలో రాజ్యము మృగపటలములమీదకా? 202

క. 'గర్వం బెదిగెనుగా!' నా, గర్వము చూచెవుగాక, కానీరాదే!
సర్వాహంకృతివారణ, ధూర్వహ మగుసభ నొకండు దులిపెద రిక్కల్. 203

క. 'ఎవరిడిరి జోడుకాగడ, లవనీతుండ! నీకు'ననిన 'నాముదపుం జే
నివి యొసఁగె' ననుచుఁ జెప్పిన, యవివేకికిఁగాకి నెఱుఁగు,మన్న యటంచుకా

శ్రీశివాయనమః

...తిరుపతివేంకటేశ కవిధీర వతంసములార! మీకు నే, నెరఁగి త్రియీ
విధిక బుధ హృదీప్సితలక్షణ లక్ష్యభార సం, భరితము నీతిదాయకము ప్రాజ్ఞ
గురుత్వము శిష్యపృత్తి సం, స్కరణ ధురీణసంఘజన సన్నతిసాత్రి మరిత్రీపా
తీరస్కరణచణప్రచారణము సారవదర్థ సమర్థశబ్ద సం, చరణము తత్తదుత్తమ
దేవప్రతిభాగతిభాసితంబునై, పరఁగెడుగీరత మ్రొక్కఁడు బంపఁగ మిమ్ము
సతమ్ము వేదెదక.

నాపట్టతాలూకా, బాపట్టపాస్టు,

విధేయుడు

కొండపాటూరు.

జమ్మలమడక శీర్రాములు.

శ్రీ వీరవెంకట సత్యనారాయణస్వామి వారి సన్నిధిని వున్న ఆస్థాన కం
డితులు ధేరం మహాదేవ కాస్త్రీగారున్ను, యింకావున్న శ్రీస్వామివారి నవు
కర్ణున్ను, మిగ్రంధములు అన్ని చూచేనిమిత్తం కుతూహలలై యుండి అందులో
గీరతమందు చాలా ఆసక్తితో వున్నార ... తప్పక ప్రస్తుతం గీరతము పంపించ
కోరుచున్నాను.

చామర్తి జగ్గారావు, బెండపూడి.

..... కృష్ణంబూత పృథముల మం, చంటారట! లోకమెంతకైనదగును
మ, క్కంటిని నేనని యొకఁడిటఁ, గంటి..... బాట్టుపెట్టి గొలయొన
చెప్పెకా కా॥ గంగోత్తంగతరంగఘుంఘుమరవాకారానుకారార్పణీ,
భంగిక ద్రాక్షగుళుచ్చవిస్ఫుతరసప్రచ్ఛన్న వేషంబు మీ, సాంగత్యమునఁ
జొచ్చు సత్కవితకే చందబునకాసాటి? భూ, మిం గ్రీఁగంటిప్రసార శూన్యకవి
తా మీనాక్షు లూహించగకా.....

ఇట్లు జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రీ, శతావధాని.

చ. ఉడుగక వ్రాసి తెందులకొ యొజ్జలకుక, "గురు దాతఁ డంచు నే
నొడువక యన్న శిష్యుఁ డని నూటికిఁ గోటికిఁగూడ నీవు నె
ప్పెడునది చాలదే" యనుట పెంకెతనం బిది, "యింటివాడు పే
రిడి యిది గొడ్డునేదే" యన నింకొకఁ డాడునె పాడి నెదగక. 205

క. కల రెండటేని శిష్యులు, కలిలో నాకుఁబలె నితరకవులకు; మఱి నా
రలకుక వారికిఁ గలహము, గలుగని దెటు, నీకు నాకుఁ గలిగినదెట్లు? 206

నీ. నారాయణాస్త్రమృతము నమస్కారము శ్రీకృష్ణుఁ డానాడుచేయలేద!
భీష్మనాయకపహ్ని బిట్టేర్చి మండంగఁ గృష్ణుని ప్రితిన చెట్టెక్కలేద!
పదునెగ్గిదవ నాటి పదుమపాలునిబారి కెదఁగొంకి పాఠఁడేకృష్ణుఁ డెటకొ!
వైంధవపథము నాచార్య మొక్కింపఁడే శ్రీకృష్ణుఁ డా నాడు క్రీడిచేద!

లే. గీ. నిజముగా నామసామ్యంబు నీదుబావ
మఱిని కృష్ణునకున్న నమ్మహితుగుణము

..... చ: చదువును నూరనాది కవిచంద్ర బటుత్వ కవిత్వసారముక, మద
మెద నూరుచుండ ముచుమున్నిక పెప్పుడు గూడ నట్లే నా, హృదయము గీ
తామృత మొకింత చవింగొను నాటఁగలేదా, యదురుచి సర్వకాల మవురా?
కవనం బిటులుండు టొప్పుచే. ఇట్లు విన్నవించి నమస్కరించు

ఆర్యాపురము,

సిగ్గేయుండు

రాజమహేంద్రవరము 18-1-1913

భమిడిపల్లి సీతారామయ్య.

.....నవీనముగా నచింపబడిన పంచము వేద ప్రతిమానంబగు గీరలంబును దయ
చేయించ గలందులకు పార్థివచేస్తున్నాను

సా॥ వెలగదురు, వెలుకుతాలూకా.

నరసింహ దేవర గవరయ్య

(1) ... కలకత్తా చేరినాను, తమగీరతము వినవలయునని యిచ్చటి యాంధ్ర
విద్యార్థులందఱు నువిష్టులూరుచున్నారు. కాన యీజాబు చూచినవెంటనే తమ
గీరతము నీక్రందే విలాసమునకు పంప పొర్పించుచున్నారు.

(2)... గీరతమును శిరసావహించితిని ఆగ్రంథరాజము నొక్కపరి చదివి
తనివిదీరక యుక్తాశము చిక్కినప్పుడెల్ల నందలి భాగముల మాటిమాటికింజనువి
యనందముచుంటిని

గూడ నున్నను గీర్తిచేకూఱినీడు
ఎట్టులో నిన్నుఁగాపాడి యేమిఫలము.

సీ. సకలాగమాంఠసంచారి యాకృష్ణుండు సకలాగమాంఠసంచారి యితఁడు
పరమసత్యాసక్తభావుఁ డాకృష్ణుండు పరమసత్యాసక్తభావుఁ డితఁడు

.....గీరత సందర్శనార్థమై చంద్రచకోర న్యాయముగా వేడుచున్నాడను.
వేగిన మంపకోశుడను. చిత్త సింహవలెను.

K. V. Kristna Rao.

..... గీరతము అనుమహాగ్రంథమును సకటి నాకు పంపకోరుచున్నాను.
యీ గీరతము నేను చదివి గన్మసాఫల్యము చేసుకొనుటకై వ్రాసుకొనడమైనది
నీరాల ది 30-6-12 తేలపోలు నుబ్బారావు వ్రాలు.

.....మ॥ జన్మంబోలిన మికవిత్వ మొకబల్ విందయ్యె మిమ్మిన్వడే, గన్నా
రంగవి నే భిన్నభిన్న బాగ్యాధాన్యవాలోక నో, తృప్తానంద విచిత్రీచారు
మణి సాధంబెక్కఁ గాంపింతు రి, మృన్నా దృశ్యరంజితవల్ల పరవంకాగణ్య
ముక్తామణి. సీ॥ అష్టాసధానన రాసధానము లనుపని చిన్ననాఁడే నేర్పినదికాదె!
వాగ్వాదమంను విద్వాంసుల గెల్పుట కరతలస్థామలకము కా! రసవర్పి
బంధ నిర్మాణ చాతుర్యము తమకు స్పృహితమైన ధనముకాదె! దిక్పథంబు
రత్నీర్తి మీకొక స్వయంబుభయో ధర్మపత్ని కాదె! గీ॥ యనుచు నుతులను
సామాన్యజనమెకాడు, నైరులకునైనఁ జేయక తీరదనుచు, నాకుఁదోచెను సర్క
విలోకతలక, వేంకటేశ్వర కవివర్య! వినుతవర్య. చ॥ మఱియొక చిన్నచిన్న
పము మన్నన చేసెద రంచునెంచి యి, త్రైలోకున వేడుచుంటి భవదీయకృతి
వ్రజమందు సత్కుఘా, కిరదకలంకసంఘటిత గీరతముం బరికింప వేంకటే
శ్వరకవివర్య! మిక్మతులు సర్వముఁ జూడఁగ వేడ్క యయ్యెడిక.

ఇట్లు ఆకొండి వెంకటాశ్రమి

బాబ్బిలి సంస్కృతపాఠశాలాపండితుఁడు.

..... ఆ. వి. పి. సంతోష పూర్వకముగా 3-4-0 చెల్లించి పుచ్చుకొని
గీరతం చదివి మామానందమును పొందినాను, వెంకట భాగముకూడా త్వరలో
అచ్చుచేయించి పంపించగలందులకు కోరుచున్నాను మ॥ రా॥ శ్రీ. వెం రా॥
గ్రంథమాల ద్వితీయగుచ్ఛకములో శృంగభంగమందు “కామూర జేతబట్టి”
యను పద్యము మొదలు నాలుగు పద్యములు చదివినంతనే వాంఛితాలయందు

గాంగేయగౌరవాక్రాంతుఁడా కృష్ణుండు గాంగేయగౌరవాక్రాంతుడితఁడు
పూతనానాశనస్థితుఁ డాకృష్ణుండు పూతనానాశనస్థితుఁ డితఁడు

తే. గీ. అర్థభేదమ్ము దక్క లే దతని కిరని
కెందు శబ్దంబు బాకగతిసే పాసంగు
నేర్చికొను మాతవిగొనాలు నీకు నిహప
రంబులఁ బ్రతిష్ఠ కధ్యంతరంబులేదు

208

క. గోవర్ధనుఁ డాతం డా, గోవర్ధనుఁ డితఁడు వీని కుచ్చితమే ని
న్నవిధికీ ద్రిప్పెఁ దప్పుడు, త్రోవలు నీవిత మునుపెఱుంగ వెఱుంగుదుకా.

సం దే హముతో నుండిన మమ్మును మీ గీరతమువల్లను సంశయనివృత్తి చేసి
నందుకు చాలా సంతోషముగా నున్నాను.

Baruva Post } P. Janardanam Naidu.
Ganjam District. }

...యీ గీరతలో సర్వాంశములున్న వున్నవనిన్నీ బహుభాగా వున్న
దనిన్నీ, చూచినవారు చెప్పడంచేత నాకు చాలా కుతూహలంగావుండి యీ
పుత్తరం వ్రాసినాను గాన మఖ్యముగా పంపించకోరుతాను.

ది 14-10-12, ఆ|| సుబ్రహ్మణ్యం.

.....గీరతము ఇప్పటివరకు కొంత చదివితని. యింతవరకు నాకు తీసి
వేయవలసినపద్య మొకటియు శనుపడలేదు ఇది నాయొక్క నిశ్చయమైన
యభిప్రాయము (తమయొక్క) గీరతములో 34 వ పేజీలో “కృతి” యన్న
కంద పద్యములో పొసపొయినటులు నాకుదోచినది.

సూజపీడు, 28-7-12.

వారయ్యప్పారావు.

అయ్యో !

12-7-12, చిత్రాడ.

తమరు పంపించిన గీరతము అందినది. గ్రంథంబు చదివినగొలది మాయ
ల్లంబవరిమితానందవాక్కి కాలుచుండె పంచమపేదం బనంబడు భారతంబురీతి
మీ గీరతపుస్తకంబు పెక్కునీతులచే విరాజిల్లుచుండె. తక్కిన భాగంబులుకూడ.
అచ్చుపడిన వెంటనే పంపించగోరెదను. తమరు కావించిన శతాపధానగ్రంథము
అన్నియు వి. పి. గా పంపించకోరెదను. ఇట్లువిధేయుడు

చెలికాని లచ్చారావు.

ఉ. ద్రావిడులందు మాగురుగదా ! గుణవంతులు, నేను బాపయ్య
నీవును పర్దుకొందము; "మనీషులు నచ్చెడికూళ" తిర్వతి
జేపయెటుల్ సుటించు ! గురుశిష్యునిదము లింత చక్కగా
నాపలె నీపలెక దెలియునా ! వెలనాటి శతాపధానికిక. 210

కా. శ్రీకృష్ణుం డుదయించు హేతువున సుశ్రీ మించె రేపలె, నీ
యా కృష్ణుం డుదయించు హేతువుననో ! యాకారవస్థీనమా
ఖ్యాతగామము రుద్ర్యశోభ్యవయసారావారముక దాటలే
కెకాకాతల గుండుదుండె గనుగొంటే శిష్యమాడామణీ. 211

కా॥ అయ్య! మీదగు శిష్యుకోటికిఁ బ్రశిష్యప్రాయఁడో వీరను! ల్లియ్య
ఖ్యుండు వచ్చించు విన్నపము మీయాంశ్యమందుం గొనుం. డయ్యో! యాయన
మానకత్త రమబొంట్లా పూను? టా రామకృష్ణ వ్యవస్థ పిన్నలు సర్వసర్వముల
మీరైనకొ గృహకొ మానుడీ॥ ఉ॥ వారలతప్పు తొల్లి గురుసర్వల నెన్నక
యంట, పిమ్మటకొ. మాటుట; రెంటిలో మొదటి కోసము తప్పని వారెయిప్పి
రా. వేటొక బోసరా? తమదు వేసము పోషణ నేసికొంటకా! దానిని బోయి
గండులకుఁ దగ్గ చివాట్టిడిరెం చాలడే.

Bezvada. 12-1-1911,

ఇట్లు విన్నవించు భవద్విధేయుఁడు,

కాశీనాథుని వీరమల్లియ్య.

31-1-1911, గుంటూరు.

శు భ ము .

(1)...క॥ శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవి! భూతేశులు విరుడు నాయపూర్వము
మనవిక! మీ తెలుఁగు గీతల మొక్క! గీతల నాకంచిత్రయిటి వీ. పీ. గాక॥
క॥ అప్పటికా భారతమిది! నిప్పటికీ గీరతింబు నెన్నో విషయాల! నెప్పటి
వెలువ దెసనియెడి! రెప్పుడు చూతునో యటంచు నే ననుకొందుకొ.

(2)...గీరతము కడవలకుం జూచితిని సక్రమము, సుపద్రిము, సునందద్రి.
మునై యున్నది. ధారాస్వారస్యామలకు మెచ్చనివారు ముందుఁబట్టులెను.

ఇట్లు, శిష్టాహనుమచ్ఛాస్త్రి, గుంటూరు.

తెల్గుపండితుఁడు, బొనుమైనామూలము.

ఉ. కాకరపర్తి లేఖలనుగాంచి సదుత్తర సేదిలేమి వా
 రాక్షసు సమీప బంధు లనినక జగమొప్పెడి నంచు నెంచి,యా
 సాక్షున దూర దేశగతసజ్జనులక గికురింప నెంచెదో ?
 యీకపటంబు కృష్ణకవిదే యగునో ? మఱి నీదియో ? మతా. 312

(1)... గీ॥ మీ కవిత్వమునక బహు మిన్నగునట ! బహుకవులచేత
 సన్నుతుల పడసినదట ! పృథ్వితులంగూడ సంతోషపఱచినదట ! భారత
 మునకు బ్రతియగు గీరతంబు.

(2).....మీరంపిన గీరతమందినది. దానిని సమగ్రముగా జూచినాను.
 మీగీరతమందు మాకు తెలిసిన విషయములు వారివిషయమై వినుండు. (1) గురు
 వును మఱచుట. (2) రిజప్తురుత్తరం తిప్పివేయుట. (3) చాటునపద్యములల్లుట.
 (4) వ్రాసినమాటకు బదులు వ్రాయకుండుట. (5) శృంగభంగములు వ్రాయుట
 మొదలయినవి గ్రహించితిమి. మార్గముఁ జూపినను తెలిసికొనలేనివారితో నేమి
 సాధకము. ... తెలివెట్లని రామకృష్ణయ్య, వేలూరు, చిల్కలూరి పేటపోస్టు.

...ఉ॥ గీరతమన్న సర్వగుణ కీర్తితమార్ద్రప పాకసార ము వ్యారిగఁ జూచి
 దానిపృతివర్ణసరద్రసపూరమానఁ దు ద్భారతవైఖరించెగడఁ దక్కినభాగము
 లన్ని పూర్తిగా గూరిచి వేగమంపుఁడిది గోరెదఁ దిర్పలి వేంకటేశ్వరా.

18-11-12, సోమవారం.

గుంటుపల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

అయ్యా !

తమరు చేసిన గీరతము చాలాబాగావున్నదనిన్నీ, మిక్కిలి రసవంతముగా
 వున్నదనిన్ని, మీవాక్కు అనేసరస్వతికి ఈగ్రంథము ముఖ్యస్థానమనిన్ని వింటిని.

చర్ల సూర్యనారాయణవ్రాలు.

(1)...గీరతము 1 పృతిన్ని... ఈ వాల్మీకివ్రతులు పి. పి. గా పంపనల
 యుపని నిత్యము నమస్కరింపుచున్నాను.

(2) ... గీరతామ్నయము కడవరకు చదివినాను. యియ్యది కళియంగ
 భారతమనుటకు యేమిన్నీ సందియము లేకాయెను.

పేరేచర్ల హనుమంతరాజువ్రాలు, ది 8-8-1912.

కాని, సంతకగులూరుపోస్టు.

* కా. నీమేనత్త కొమారుడే తెలిపె ? వానింగూడ నా బంధు వం
చేమేనకా లిఖియింప నేరుతువె ? మిక్కిల్లుండు నీతండునుకా
సామాన్యంబుగ నన్నదమ్ములనుతుల్; సత్సంబునందొక్కర డు
ద్దాముం, డింకొకడే ? యపత్తియు విన్నాంమండు శిష్యుగణీ! 218

ది 18-9-10.

గొల్లకొట ధైరవకాస్త్రీ అనేక నమస్కారములు ... యీమధ్య తమరు
అచ్చువేయించిన వాదపత్రిక నాకు వినడమందు చాలా కుతూహలము గానున్నది.
జిశాశురములో తమ పత్రికను చూచినవారు చాలా సంతోషించుచున్నారు...
...యీపత్రికయున్న పంపించితే దానిఖరీదులు దాఖలు చేస్తున్నాను.

ఇట్లు విధేయుడు గొల్ల కాస్త్రీ.

.....ఉ॥ పంటి. గీరతమ్మ మును వేదమె యానని ధర్మబోధయం
చుంటిని, నచ్చుటెన్నాయని యో గురుశేఖర ! గీరతమ్మ నే! డంటిని వేదమె
యనుచు నాదని యో గనవిల్ కపింద్ర ! వా! కొంటిని వీ పి. గా నొకటి
కొదిక నా కొకడంప మిమ్ములకా.

ఇట్లు

శిష్య హనుమత్ కాస్త్రీలవారి శిష్యుడు,

మంత్రాల కామేశ్వర రావు.

..... శ్లో॥ శ్రీమద్వైంకట రామకృష్ణకవిభి ర్మిథ్యాపరిలాపాత్మకా,
యమృతద్వైంకటవిమానజాత్యకతయాగ్రంథస్తు యో నిర్మితః, దృష్ట్యాతం బహుధా
పరిశ్చితధియః- మస్మిన్వర్ణనానంచచ శ్శృణ్వకంచదపి, పర్వమలనస్తద్గీరతా
దృశ్యనాత్ శ్లో॥ యమృతన్ని రాఘాట కపింద్రధాన్, నమస్కృతాఖండయశోర్భురీం
తాం, సభాసుకస్తానియతుం మనోమే, నిరీక్షతుం కాంక్షతి గీరతంప॥

ఇట్లు తమ విధేయుడు, మేడవరం సుబ్రహ్మణ్యకాస్త్రీ,

కర్నూల్ ఇల్లా, మార్కాపురం తాలూకా, యెగ్గిగొండపాలెం

* ...తమ శీరతామ్మయము అనేకమార్లు నేను చదివియున్నాను. దానివైలి
యిట్టిదని వర్ణించుటకు తెగినంత సామర్థ్యం భగవంతుడుయివ్వలేదు... చప్పట్లపర్య
ములో మామూర్ల నారాయణకాస్త్రీలను నాటి అల్లరికి అంతకీ కారకుడుగా వా
యించినారు. అది అన్యాయమని నేను దలచుచుంటిని. అతడు సెంక్రటామయ్య
వలె తమకు చిరకాలపు శిష్యుడు కాకపోయినను మారామకృష్ణవ్రంతు శిష్యుడు

ఉ. వేదుల రానుకృష్టనకు వేదులవారును, జర్లకుకా స్వదా
యాదులును విరుద్ధులయి యర్భక! సత్యము తెల్పఁ బూను టు
న్వాదము పుట్టికా; దది పృథాదములోఁ బడు వారిఁబట్టి దు
ర్వాదము చేయు టొప్పదని వారు తలంచుట నుమ్మి ప్రత్యేకా! 214

చ. ఒకఁ డెవఁడో వివేకవిరహము డుదయించిన నంతమాత్రా న
త్పృథరపరంపరాజనిపదంబులు పంశము లపరితృప్తచేఁ
గకవిక గాంచఁబోవనుచు గట్టిగ చాటుట కున్నమాట వా
రకుటిలచిత్తులై జలిపి రంచు జగంబు గృహించుఁ గావుతక. 215

కాకపోడు. వీరుభయమున్న మియందున, మికవిత్వమందున, విశేషమైన భక్తి
కలవారైనను, మాపెత్తండిగారి అబ్బాయి యిట్టి భక్తిలేనివాడుగా మీకు
కనుపించుచున్నాడు. అతనిని గురించి నేను వ్రాసినను మీలులేదు గాని నిజానికి
అంతరంగమునందు మీరన్నా, మికవిత్వమన్నా, ఇప్పటికిన్నీ భక్తిగలవాడే
అని నేనేకాక మాగ్రామమంతా కూడా యెరిగిన సంగతియే, మా సూర్యనారాయణశాస్త్రియో
మివిషయమై యెప్పుడుగాని, యేవిధమైన చెడుప్రసంగము
చేసినవాడుకాదు. యితనిని శృంగభంగంలో నీపదవ్యంలో సాక్షిగా వేసు
కున్నను సమయంబై నిజంచెప్పేవాడే కాని వేరు మోస్తరువాడు కాదు,
యితడేకాదు వాళ్లువ్రాసిన సాక్షులంతా ప్రమేయంబనై, అవేళను జరిగిన
పని తప్పుడుపని అనిన్నీ దానికి ముఖ్యకారకులు మారామకృష్ణమ్మ మాట
అటుండగా, శ్రీవ్యాసమూర్తిశాస్త్రులుగారి తమ్ముడువల్లనే అని మాగ్రామంలో
చెప్పనివారు ఒక్కరు వుండరు. యిట్టిస్థితిలో మా సూర్యనారాయణశాస్త్రి
ముఖ్యకారకుడు అని తాము అభిప్రాయపడుట ఆతనికిన్నీ నాకున్నూ చాలా
విచారముగావున్నది. యీ సంగతి అతడు చాలాసార్లు నాతో ముచ్చటించి
నాడు. శృంగభంగము తప్పుడుకూతలు అయినప్పటికిన్నీ ఆతడు అచ్చనకు
తీసుకొనివెళ్లుట, అనాలోచన పనిగా తమరు నమ్మునలెను, ఇట్టిదల అవధానము
లలో తమరిని గురుస్తుతిగా నుతించినాడు. ఆపక్షము నాతో చాలాసార్లు వివాద
ముని చెప్పినాడు. ఆసద్యములు ముందు అచ్చలోనున్నవి, చూడగలరు. ఆరెండ
వనాటి అల్లరింభిలో కాకరపర్తి వెంకటశాస్త్రియన్ను; నారాయణశాస్త్రి
గారున్నూ, విరికి సంబంధించిన వారున్నూ కాక మిగతా వారీయంద్రేశం కల

చ. ఎఱుగని వారి కన్నుల నెటే నిను మూరక చల్లవచ్చు; ద
గ్గఱగల బంధుకాతపు మొగంబులు మూయఁగనేర; పూరకే
పరుగిడ కిప్పుడేనియు పెబాసనిపించు కొనంగ యత్నముకా
బొరయుము; కృష్ణసత్కవికి బుద్ధిని జెప్పి మగల్గు మర్చకా!

216

వారు కారు. మీరుమాత్రం అప్పుడు అంతా దురుద్దేశం కలవారే అని అను
కొనియుండురు. యిటీవల సత్యనిర్ధారణకు తోడ్పడినవాళ్లను తప్పించుటచే
మాకాయర్థము సృష్టిమవుచున్నది మానూర్యవారాయణశాస్త్రి అల్లాతోడ్ప
డకున్నప్పటికి దురుద్దేశము కలవాడు కాదు, యితడు మిగిలినవారాకై యెదు
రొచ్చుచు నన్ను పరితితోజూచు అడుగుచుండేవాడు. వచ్చినతరువాత
మిక్కిలిగా సంతోషించిన భాష్యకారశాస్త్రి వగైరాలతో పాటితని నొక్క
నిగా భావించుచు చెండపకూర్చులో యితనిని సవరించెదరని నమ్ముదును.....
మరుదినమందు పశ్చాత్తాపపడని వారేలేరు, ఒకనాడు మారామచంద్ర పెదనా
యనగాను, మారామకృష్ణస్మృతు చీవాట్లువేయగా నేనువిన్నాను. యెవళ్ళు
యెంతదాచుకున్నా సంగితులు తెలియకపోవు కోకిలకాకములో 'కావు,
కావు, కావు, కావు, అను కల్పనయే యిప్పటికిని మీ కవిత్వమందు వాళ్లకు భక్తి
కిలదని చెప్పవలయుండును. నీ|| ఇవి రాజసుతులు చేయవలసిన పనులు
కావు కావచ్చు గాకములకాచే' అను బుద్ధిచరిత్ర సీసపద్యమును జూచినవారికి
పిన్నప్రేమ, లోకములో సత్యమును గ్రహించేవారు పలువురు వున్నా అన్యతపు
వ్రాతలు వ్రాసేవాడు వ్రాయకమానరు. వేమనరంలో తమకు జరిగిన సన్మాన
మును తమకు అక్కడ జూపిన అపాధారణకైయు ఒకవిద్యార్థి అక్కడ
స్వయంగా చూచివచ్చి మాపూరిలో నాకు చెప్పినాడు, శ్రీకీతారామశాస్త్రి,
మరియు మొదలై వవార్లు చాలాసంతోషించినారు. విచారించే కూటములో వారు
గూడా కొంతమంది నాదగ్గర సంతోషించినారు. యిటీవల నేను యేలూరు
వస్తేని అక్కడ ఆంధ్రపత్రికలో కామేశ్వరకవి వ్రాతచూస్తేని, ఆవ్రాతకున్న
నేనువిన్నదానికి సంబంధములేదు. ఆ వాగ్రిలు పోకటించిన పత్రికాధిపతి
తెల్విలేటలను గూర్చి నాకు చాలా విచారకరమైయున్నది. ఎప్పుడున్నా
దుర్మార్గులు చెడుపనులు చేస్తూనే వుంటారన్నందులకు, ఆవాగ్రి దృష్టాంత
ముగా యున్నది. యీవాగ్రిల నిజము మావాడు యెరిగివుండి కూడా యెదో
నేరుపెట్టి పోకటిస్తాయంటాడు, యిట్టి వ్రాతలవలన గాని పట్టికోతల వలన

ఉ. నకల మెరింగి నా కపయశం బొడఁగూర్చుగ నెంచి నెట్టిదు
 స్పృకటనముల్ పొరింబొరిగఁ బలిక నించెదె? కొండవీటివా
 రికి మఱి బాసటయ్యెదె ? యరిపొకరంబు లిఖించు దుర్వచః
 ప్రకరము పాత్ర మందుఁ గొని పల్లడముల్ లిఖించుతుచే సుతా! 217

ఉ. పుట్టినదు తమాస్వయము, పోయి పనించినచోటు ధర్మపుం
 బట్టము నీతికాపురము, పార్థివుఁడో యలధర్మరాజె, నీ

గాని మీకీర్తికి యిసుమంతయు లోపంబురాదు. బ్రహ్మానందశాస్త్రి
 వ్రాసినట్లుగా మా గ్రామములో కొంతమంది కోతిమాకవున్నది. పుంగ
 వుల కొరకు గుంటూరులో మూడుమాసములు వసించిన మీరు మా గ్రామములో
 రెండురోజులైనను వసించినయెడల మీవైరులెంతగంభీరులూ తెలియక పోవునా,
 చర్ల చలపతి వ్రాసిన క్షమాార్పణ పుత్రరం నల్లనే తమకు గోచరించివుండ
 వచ్చును... పిడుగువంటిది తిరుపతి శాస్త్రిగారి పుత్రరం వచ్చినతోడనే బతని
 కాదు అపక్షములో పెద్దతలకాయలకును గుండెబలవనించె... మీ ఖాటికి వా
 వరు. పీఠెందులోవారు. మహాగజాః పలాయంతే మహాకానాంతుకాకథా, యిది
 పిచ్చుకపై పజ్జాయుధ మున్నట్లు యున్నది. ఆయిన నది ఒకమిషచేసుకొని
 మీరు మా బోంట్లందరికి గురుశిష్య ధర్మాలను పువచేసిండుటచే లోకోపకారమని
 చాలామంది పెద్దలెల్లరు నుడువగా నేను విన్నాను మీగీరతమునుజూచి నారా
 యణశాస్త్రికూడా సూర్యనారాయణశాస్త్రితో 'నిన్ను కాలకునిగా వాగ్దా
 నారు. గాని యింతచేసిన మమ్ము యేమియు సూషణవ్రాత వ్రాయనేలేదు
 గదా. బాగుగావున్నదే' అని ఒకనాడు అనివున్నాడు ... కొండవ కూర్పులో
 సూర్యనారాయణశాస్త్రిని తప్పుక నిరపరాధినిగా నిరూపించేస్తారని నానమ్మకము
 యివియే అనేక సమస్యగములు.

సామజేద్దు సూర్యనారాయణాచార్యులు వ్రాలు.

సాకిన్ కాకరపయ్య.

క్షేమము, ఆశీర్వాదములు.

మీరు మావూరు వచ్చినప్పుడు ఇంకా పుంటారుకదా అనుకొన్నాము.
 వెంటనే వెళ్ళిపోయినారు. మీరు యెంతగొప్పవారయినను బంధువులను అనాద
 రింపడము న్యాయముకాదు. మావూళ్ళో యెవళ్ళో అల్లరిజేసినారని మేమంతా

కిట్టిదురుహ పుట్టుటకు హేతువు గానగలేక సారకుక
గట్టి నిన్ని పద్దెను లఖండయశమ్ము నీకొసంగితిక.

218

ఉ: “ఎంతటివాడో శిష్యుఁ ? డతఁ డెంతటివాఁడును గాఁడయేని దు
ర్దాంతుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు ‘తన్నుఁ దలంపఁ’ డటంచు నింతగాఁ
జింత వహించునే ? మఱియుఁ జెప్పనె భారతమంత గ్రంథ” మం
చెంతరు లోకు; బట్లయిన నేమి, కృతార్థుఁడవైతి పర్యకా !

219

ఉ. ఎందఱు శిష్యులో కడు నహీనుని గా ననుఁ గొల్పుచుండ నీ
యందునె పట్టు పట్టు టది యారయ నీదు పురాకృతంపు భా
గ్యంబిదఁకాక యందు నొక హేతువు గల్గునె ? ధన్యమూర్తి వీ
వందఱు శిష్యులందునను నర్భక ! నందియ మించులేదు నూ.

220

ఉ. “శృంగపు భంగముక” గని యిసీ ! యని కొందఱు రాజహఠు లీ
తంగలివారిత ప్రాసిన పక్షిణుల పృథ్వి ను సత్సభామహో
త్సంగమునందు జూత మని బాబును మీకు ల్గించునెంచి న
న్నుం గని పల్కు, వానిల నయంగల నేను ముచ్చితిం జామి.

221

(1) సంకీర్ణ పర్వము.

ఉ. * పాపము ! నా చెటుంగునులె పొండితి నీయన ! పట్టు వందు ని
న్నొపికఁ బిల్చ నెంచి రెటులో పిక ! యీ పొక సాకుపన్ని యా

దానిలో వాళ్లమే అని పూహించి మామిడి శీతకన్నేయట భర్తముకాదు.
రామకిష్టమ్ము ప్రాసిన రెప్పుడువ్రాతకు మాపుశీర్షి పెద్దలెప్పుడూ పార్థింపవము
లేదు. రామకిష్టమ్ము రంపిగిగారుకూడా కొడుకుచేసిన తప్పుపనికి చాలా నొచ్చు
కోపవము నేను వినియున్నాను తండ్రి మెచ్చుకోనన్నపడు యితరులు మెచ్చు
కొంటారని మీరాలోచించవదు రెప్పు యిమిషన్ల సీతారామకాన్తుల పై రాలు
మీరు పెళ్ళినతరువాత రామకిష్టమ్ము పగైరాలను చాలా మందలించినారు.
గామానికి అప్పతిప్తతెచ్చేపనులు పెద్దలెప్పుడూ నమ్మతించరు. నేను చదువక
పోయినా మీకుమీకు వుండే లేదాపాదాలు యెరుగనివాడను కాను.

తాతపూకి భానప్పవారిలు.

* వుత్తరం...కిరీశీ...లు ... చిత్తగించినారు. ఇంతిమాత్రముచేతను
వారిమనస్సుకు తృప్తికాలేదు. ...నభచేయించి తగు పండితులను ఆహ్వానం

భూపులఁ జిన్నఁబుచ్చెదవు పొచ్చెము పన్నుట కీవు నేరవే ?
చావున బావ లేడె? యిది తజ్జాలు దక్క జగం బెఱుంగునే!

222

ఉ. కోయిల యెల్లకాల మొకకోటరమందె వసించు, దొక్కటా
తీయని మావిగున్న నె గతిం దలపోయదు; మావిగున్నలం
డేయెడ సంచరించు టది యెవ్వ రెఱుంగరె? యొక్కసారి వై
బోయి స్వశ క్తిపద్ధతులు పొంపిరివో విహరింపు మరభకా!

ఉ. కాకులబాధ బాల్యమునఁ గాని యనంతరమందు నుండ దీ
పాకము నీవెఱుంగవొకొ ? ప్రాథత గల్గిన కోకిలంబుతో
డీకొనవెందుఁ గాకములు డేకకు మూలల, సత్సభాస్థలిక
బ్రాశటకక్తిఁ జూపుము ప్రపంచకమెల్ల నిజం బెఱింగెడికొ.

224

ఉ. అల్లెదు పద్దెముల్, సరిగ నయ్యవి యుండెడి, సంచయంబు లే;
దల్లెడియంతనే జగము లల్లన మెచ్చునె? యెన్నిశక్తుల
పల్లవితంబులై నయెడఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చెద; రద్ధగుడఁ గీ
ర్తులైననయి దుర్లభమె యో పిక ! యోపిక నెంచి చూడుమా !

225

ఉ. నిదుర వోపుమోము, గణనీయము గాని గళంబు, మేటియా
పద్ధత డెల్పుధార, విన వాంఛ జనింపనివాక్కు గాక యే
వెద్దియగాని నేర్చిన వివేకులు సత్సభలోనివారలకొ
దద్దము మెచ్చఁజేతు రని దజ్జులు డెల్పుదు రీ వెఱుంగవే!

226

ఉ. పెద్దలు వచ్చునక్కొలఁది టిట్టుగ విస్తృతమా శరీరముకొ,
గద్దతిమూఁకఁ జూచునెడఁ గంకెడు పెంకెతనమ్ము, వాక్కులం
బెద్దటికంబుఁ బొగ్గియున్న బెక్కుగుణమ్ములు వొల్పు జాణయే
తద్దఁ బ్రపంచపున్నతికిఁ దాఁ దగు నన్య లనన్దలే నుమి.

227

ఉ. పెంకెఁ బెంకె, పెద్దకును పెద్దగ నెవ్వఁడు సంచరించునో
లంకకు వాఁడు వోయినను లక్ష్మ్యము లేక జయించి వచ్చు, ని

పెంకెదమనినీ పుణ్యయస్థాస్థలకు పట్టికుపుత్రరములు వ్రాయించెదమనినీ యీ
పుత్రం అందినతోడనే ఒకరోజు శిల్పపుచ్చుకొని రావలసినదిగా తెలపుయిచ్చి
నందున విన్నవించెదను. ది 11-8-11 (చేవారిలు)

శృంగుని నాంజనేయునిట సాక్షిగఁ దైకొను; మాతఁ డెంతయో పెంకె సురారికోటి యెడఁ, బృథ్వితనూజ యెడఁ విసముఁడే. 228

ఉ. ఈ పచియించులక్షణము లిన్నియుఁ గల్గినవార లెందఱో భూపలయమ్మునం దొకటఁ బొల్పువహింప రొకండో యిద్దఱో నూ! నెలయంగలార, లివి చొప్పుడెఁ జా శివరామునం దెటో దైవవశమ్మునకే; పృథగఁ దజ్ఞుని వానిని దూఱు టొప్పునే. 229

ఉ. దూఱుము నన్ను సారెమను దూఱుకొలంది యశమ్ము నీకు నేఁ జేరఁగఁజేతు; నూరక ప్రసిద్ధిఘటిల్లుచున్న యుప్పు డీ వేరికి నేల జంకెద? విదే యొక విదగఁ జేసికొంటి నా ఫోరణి మేలు! మేలు! గురుమాటి యశమ్ము వహించి తా బో! 230

మ. * "అవధానంబది చేయలేదు శివరామాఖ్యుండు తద్దేశికుల్ శివరాముకొ గవి జేసి వారె ఖనులకొ చేసేతఁ గావించి" రం చు వివేకం బలరార ప్రాసితి యహో! శుంభల్ పునసంగెను చు ర్వ్యవసాయంబులు నీకు సార్వభౌమా? నీవహ్నినికొ మాతెడే. 231

చ. అతఁ డతిధర్మతర్కగిర నాఱిడికూతలు సైచినాఁడు; పార్థ జ్ఞతగలవాఁడనే నతనిప్రశ్న గనుంగొను; మింతయేలధీ యాతుఁ డతఁ డొక్క పద్మము నొహో యని యొకము మెచ్చఁబాడు, వా చతురత నీకొ కాదు చుమి సాధ్యముగా దది యెట్టిచిట్టకుక.

చ. అతనికి నీకు బోల్కొయగు నంచును దజ్ఞుఁ డెవండుగాని నూ నృతమును బాడునేయని మనషియెయ్యేని వచింపఁబోడు; నీ

(లాట్రహాసమునుండి)

*.....కృష్ణ— ఇప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తమపుస్తకముల జాబితాలోఁ గలిపి పోకటించి యమ్ముకొనుచున్న యవధాన మదియేనా యేమిటి!
 దేశమాత— ఔను. అదియే. నుదటనుండియుఁ బాపము! వారు వాని విషయమై చాల శ్రమ పుచ్చుకొన్నారు
 కృష్ణ— సరే! తెలిసినదిలే. శివరామకాస్త్రీ గారనఁగా విదాలో పాఖ్యాన కర్తయేనా?
 ఆంధ్రకేసరి— (ప్రహసించుచు) ఆఁ. ఆఁ. ఆయనయే (చెవిలో) ఇట్లు పలుకు.

కుకుక మడటి ? దెవ్వడును గోవిదుఁ డుండనెహడ దొక్కొ ? నక
బలితుఁ డటంటి నమ్మతమె, ప్రాణుల నన్యల దూఱనేటికి ? 233

ఉ. చూడ మా శక్తియన్నయెడ సూరిహారం బగు సత్సభాస్థలిక
వాడె ఘనమండో ? నీవు మఱి బావయు వానినిమించు మిన్నలో ?
రాడనుకోకు రాగలడు రమ్మన, పచ్చెదవేని దానికిక
గాఁడు పరాజ్ఞుఖుండు సరిగా లిఖియింపుము జాబు దీనికిక. 234

ఉ. *కాకరపర్తి రమ్మనెదో? కాకరపర్తిక వచ్చు, శృంగధం
గాకలనంబు నల్వగల యయ్యలు తోడుగ నీవు బావయు
దాఁకఁగ నేర్తురె యతని ? నాలుక వచ్చిన యట్టులెల్ల నె
ట్లోకలహమ్ము నల్పదరె! యోగ్యుల రేరె! నిజమ్ము తేల్పఁగక. 235

ఉ. మానుడు వ్రాత లింక, నవమానపువ్రాతలు వ్రాయు దొంగడు
రౌనుల నెల్లఁ బట్టుకొనిరాదగుశక్తిని దేవుఁ డిచ్చెఁ జూ !
నూనృత మాఁగ శక్యమె ? సుఖప్తిని లోకము నర్పదా రతిక
బూనదు. మేల్కొనున్ నిజము పూర్తిగఁ దానెఱుఁగుంగిమమ్ముగక.

ఆ. నె. పత్రికాధిపతులు 'బాబో ! ప్రమాదమం'
చన్నవ్రాత నూని యనృతకల్ప

(తాలుకుట్టనమునుండి.)

*చ॥ శివుడనొ లేక రాముడనొ చేసెదనోమటి చేయలేనొ నా, క
నముచూడఁగాఁ డెలపునగ్గన జాబులిఖింపుఁ డొకరే, నువ్వెవరి గొక్కు
పదైముల నూరులు నన్న లిఖింపనేల? యే, కపితయు లేఁ గా నొకటి గల్గుట
కుక ఫలమిట్టి దొనొకో ? మ॥ నగ్గుక రావల నోయవిప్పవలె మీసామర్థ్య
ముం జూపి వాగ్విధులక గాంచవలెక, సృథాగ నొక చక్కెక దాఁగ
నానాట రానగ్గముల్ గోకిన పాడువ్యాఠిలకు దానత్వమ్ము గావించు మీ,
కు భయంబా? మఱిఁగ్గియో? యెఁకెటో ఘోషింతురిచ్చాగతిక. ఉ॥ వచ్చె
దరమ్ముటన్న సృపవల్లభు నాజ్ఞను బొంది మీరలే వచ్చిన నింతకన్నను శుభం
జెఱుఁనేయుఁడు లేదయేని యే, వచ్చియు వెల్లెఁ గిక్కకుఁడు పెద్దలు నవ్వుచు
మన్న వారు మీ, కుచ్చితవుం బ్రసంగములకుం జెవియొగ్గఁడు పాగ్జ్ఞఁ దొక్క
డుక (విస్తరమాగ్రంథమునందే చూడఁదగు)

నములు చేయుబాపసాలుక కొకచంద్ర
హార మిత్తు, నెదుటి కనుచంగలచె ?

237

చ. కల దొకకొంతవెల్లి, యది గాదని నేనన, నంతమాత్రచే
నిల సకలమ్ము మోసముననే మునిగింపగ నెంచి యేదియో
గిలుకుచుఁ * “జేటభారతము” గీరతథోరణి నడ్డునంచు వా
మ్ములు ప్రచురింప నేల? వివర గూడనిపోకలు కట్టిపెట్టుడీ! 238

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టుచుఁ జెప్పినయట్టిపద్దముల్
గురువరు నింద నల్పినను, గొండొక చక్కఁగ నున్నవంచుఁ జె
ప్పిరి వినువారు, తిట్టినను బిప్పికవిత్వము కాదుగాన వా
విరి నవి బైటఁబెట్టుఁడు, పృథీణక కయ్యవి సాత్వ మిచ్చెడిక. 239

ఉ. తిట్టిననేమి? న న్నురక దేవునిఁ జేసితి వంట! దాన నో
దట్టుడ! దేశికత్వమును చాటినపేల్పుద మబ్బఁజేయు నా
తిట్టులు నాకు దీపవలె, తిర్పతివేంకటేశ్వరు నాకు ముక్
బెట్టిన యందు కీవు సరిపెట్టితి వంచు నుతింతు నిన్నిఁకఁ. 240

ఉ. డొగక యిచ్చినక గొనని యుప్పునిచప్పనికూతె లెల్ల నె
వ్వారలా “కర్పు” లిత్తురని వారక యచ్చునఁ గ్రుచ్చు నేల? దు
ర్వారరసప్రసారగుణబంధురదివ్యతరప్రబంధనం
సారులు గండు, వధిలుఁడు, జాడ్యము మాని సుఖింపుఁడింపుగఁ. 241

ఉ. బీజము లేని వ్యాఁతలవి పెంపున హింపవు; మీకు బీజ మే
యోజ ఘటిల్లు? ‘మే మురకయున్న గురుక దిగఁద్రావి తిట్టఁగా
నాజదుఁ డూరకుండక యహంకృతిఁ జూపె’ నటందుగోటు! మీ
బీజము దెల్పినట్టులె వివేకులకుక బాడక పైడిక జుడీ. 242

మ. యతులుక బ్రాసలు వెట్టి యెట్టులా కవిత్వాడంబరం బూని తి
ట్టితిరే యందము, దాన లాభ మది యెఱే గల్గఁగాఁబోదు; పం
డితు లాథోరణి మెచ్చుకొన్న, నల గోష్ఠిక సత్యవాక్పాతురీ
విరతప్రాజ్ఞత చూపకున్న విరయా వేయెల? చాలింపుడీ! 243

... మనపితాపురపు వారు “జేటభారత” మొకటి వ్రాయుచున్నారట! ...

అ. వె. రాళ్లబండి శతపథాని వ్రాసివట్టి
పద్యముల సారమును మదిఁ బట్టుకొల్పి
త్రోవకుఁ రండు; దేశికద్రోహంత
పలనిదోసంబు ననుతాపభరము మింగు.

244

తే. గీ. ఏమి సార్థక్య? మేదియో యీవు వ్రాసి
వెంటనే యేను ఖండించివేసినంత;
సత్యమే జయమ్మునిచ్చు, యశమ్మునిచ్చు
సత్యమునఁ బొమ్ము మంచి యశమ్ము గొమ్ము.

245

ఉ. వెంకటేశాస్త్రి నేరొ యవివేకులు తిట్టి రటంచుఁ గాని, యే
కుంకయు సత్సభాస్థలిని గొట్టె నటంచును గాని యెస్వఁడో
జంకక వ్రాయ నయ్యది యసత్య మటంచుఁ దలంపకుంటయే
పంకము, నమ్ముచో మాద మపారముగాంచుట చెప్పనేటికిఁ! 246

తే. గీ. శత్రునకునేని యాచడ నైఁపరాదు
పైని సంతసపడు పెంత పాతకంబు ?
పరమశత్రులు గిలికెడి పాడువారిత
లార ! పుస్తకమంచు వ్రాసెయంగఁ జనునె?

247

తే. గీ. అంతయో యింతయో యక్షరాస్యులైన
మీకుఁ బారమ్మలేని నామీద నక్ష
రములె నేరని వారెమి రాఁ దలంతు ?
రింతమాత్రము తెలియ విఁపనంగు.

248

క. మిమఁ బట్టి కొప్పరము కొ, ప్రమఁబట్టియొ మీరు తప్పవ్రాతలు గిలుకఁ
శ్రమ మొకటి దక్క చెంకన, కమరునొకో యప్రతిష్ఠ యరయఁడికైనక.

క. బ్రహ్మాత్మసములతోడక, బ్రహ్మాండం బగులకీర్తి పరిబలించెడి యో
జిహ్మగులారా ! మీ యం, బ్రహ్మాత్మకు విచారమేల పడవలె నకటా !

కా. మీయజ్ఞానము కొసరిపుండెలివియుక పేల్లారెచ్చెడి న్మాకు, మీ
రాయాసం పడకుం డసత్యములు వార్యం గా ప్రియత్నింపకుం
డోయిశిష్యుడ! “వేడినీళ్లకు గృహం బొక్కింతయుక గాల” దా
హ ! యజ్ఞానపుటట్టహాసములకు ర్వాప్రసారపాదీగతల్.

251

అ. వె. అట్టహాసమంట! అద్దాని నిండఁ ద
 వృథు వ్రసంగమంట! పుడమిఁజేడు
 చూచియుండఁదొక్కొ? చూచియు వారింపఁ
 దొక్కొ? చూడఁడనుటె యొప్పువలయు.

252

ఉ. చూచిననూరకుండఁ “డిది శుంత్రప్రసంగము మానుఁ” డంచు వి
 ట్టేచి చివాటులకొ గొలువ కెట్లును మానఁడ, పొర్జిల్లుడై యెటుల్
 నీవత నమ్ముతించు? నవనీపతి నిక్కము చూచియుండఁ డీ
 తోచియుఁ దోఁదరాని నుడి త్రోవలు తేనికె జూడ నేటికె! 253

చ. ఎవరు చివాట్లు పెట్టఁ బని యేమి? నురుండను నేనె చాలు, దు
 ర్వ్యవహృతి పూర్తిగా నెఱుంగు పండితమండలి చాలు, బుద్ధి చె
 ప్పువలసివచ్చినకొ గురుఁడుఁ బండితవర్గము, వీరిపైని బా
 ర్థివుఁడు వచింపఁగావలయుఁ; డేకున గల్గిన వీరె చాలరే? 254

ఁ. తప్పడు వ్యాతలందును “శతఘ్నిని” వ్యాసెడునంతదాక వ్రా
 లావ్వగఁ జేసితి; విపుడొ యొక్కఁడె బావయి చేయుచుండఁ; నీ
 కిప్పుడు బుద్ధివచ్చినదియే? వచియింపు “శతఘ్ని” యూరకే
 ‘ట’పుని ప్రేలి పాశుపత ధాంకృతి కుప్పనుగాక మ్రగ్గుటకొ. 255

ఉ. నీ కలు బుద్ధివచ్చుటయె నిక్కమయేని వచింపు మింకఁ బె
 స్సీకఁ జరించు బావకు వివేకము గూర్చి యతింతుఁగాక! యా
 కాఁకరపత్రివాసికి నఖండమృతాచనవ్రతాపికికొ
 బాంకటధర్మముల్ పలుకు పద్ధతి వేఱునుమా! కుమారకా! 256

అ. వె. అకట! పాశుపతము నడఁపఁ బరాస్త పా
 శుపతమనుచునొక్క “శొంతికాయ”
 వ్యాతఁ వ్రాయు బావ వైఖరి గనియు నీ
 వేలయూరకుంటి వెఱుంగఁ జెపుమ? 257

క. అందుఁగల యన్మతభోరణి, “సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా
 నందుని” సారము లేల్పెడి, నెందుల కా విచ్చివ్యాత లెఱిఁగింపు నుతా!

కా. ఏదో వ్రాసెడివానిపోల్కి నెదియో యింతింత పంపంగఁ జై
 “నేదో వచ్చుగదా?” యటంచు నకటా! కృష్ణాఖ్యవత్రంబు నై వ

కో దూఁకె, బయి సిగ్గిలెకామి; వృథామంతిభవచ్చార్యరే
భాదౌర్భాగ్య వచఃప్రచారకలనాగర్వాంధ్య మిట్లుండునే! 259

అ. వె. 'వ్రాత యిట్టులుంచు పాకుపతమ్ముపైఁ
బాటుపేరునీకుఁ బట్టుపడెనె? '
అంచు బావతోడ నాడు మీ! నాకునై .
గురుని కింత సలుపు చరణసేవ. 260

క. ♦ బావ వచనములు వినుకుము, భావవచనములను వినుము బాగుపడుము సం
భావించి భవుఁడు చెప్పిన, భావుకవచనములు భావవచనములనఁగె. 261

గీ. అల్లకృష్ణుండు సంధికి వంకనీక
పాథుల నపార్థుల నొనర్చె; బావమఱుది
యంచుఁ గృష్ణునిబోధల నాలకించి
తాదృశుడ పీపు కాకు వృథావిధముగ. 262

ఉ. అన్యలతోడ మాకు నెపుడైనను వేరొకకారణమ్మునకా
జన్యము సంభవించునెడ సాయము వారల కాచరించి నీ
వు న్యశముకా గలంచుటకు బుద్ధిని దిద్దిపిత్తి వెంత వెట్టిదో?
ధన్యత లేనివారలను ధన్యులఁ జేయఁగ నీకు శక్యమే. 263

మ. ఒకచో గుంటురి కీపు పోదువనుకొ మ్మా వెట్టికివ్వుండ! కా
ఖకునై వారలు నిన్ను నిట్టిగతిగాఁ గారింప యత్నించు; నీ

♦ స్కాందోత్తర ఖండస్థగురుగీతమంది.

శ్లో॥ అతిగీతే త్రోశ్చివసాక్షా ద్ద్వితాహుశ్చహరిస్సవ్యయం, ఆచతుర్వదనో
బ్రహ్మశ్రీగురుః కథితః ప్రియే... శ్లో॥ గురోః కృపాపరిసాదేన బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరాః, సామర్థ్యమగమకా సర్వే రేఖలం గురుసేవయా... శ్లో॥ నగురో
రధికం నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం, శివశాసనత శ్చివశాసనత
శ్చివశాసనత శ్చివశాసనత... శ్లో॥...గురునిందాంకరోతియః, సయాతినరకా
ఘోరాక యోఽచ్చంద్రిదివాకరా... శ్లో॥ “హం” కారేణ నక్షత్రవ్యః ప్రాజ్ఞ
శ్చివైయోకదాచన, గురోరగ్రే నవక్షత్రమసత్సంతు కదాచన, గురుంతుం కృత్య
హం కృత్య...సభవేద్రుహ్మరాక్షసః... శ్లో॥...కాలమృత్యుభయాద్వాపిగురు
స్సంతాపిపార్వతి... శ్లో॥ గురుదేవార్పణం యత్తులేనకుప్త్యో స్మినువగ్రీతే...

కకటా! దిక్కుపుడున్నె? నాకొ? మఱి నీవా! కాదు, నీపంటి వా
రొక వేదైనను లెక్కలేదునుమి యోగ్యుల్ పండితుల్ స్నేహితుల్.

ఉ. వారల లేకయున్నయెడ వాండుని నీవును గూడి బట్టబల్
సారెకు వ్రాసి యెట్లయిన సాయముపట్టఁ పో; రసత్యపుణ్
భారము మోయుపగిజగల పండితులౌ కతనక యథార్థవి
ద్యారసికుల్ భవతస్కృతుల నడ్డుచు రేమియైనర్ప నేర్తువో. 265

ఉ. కావున నిష్పడేనియు వికారపుఁ జెయులు మాని పాజ్ఞులౌ
ధీవరు లాడుచుంట్కలను దెల్లముగాఁ దలపోసి సత్యపుం
ద్రోహు రమ్ము, నిక్క మగు దోహము నీ వొనరించెయ్యక ఋణ
శ్రీ విలసిల్లు హేతువున శిష్యుడ! మంచియశమ్ము గల్గెడిక. 266

క. మనుపచనమ్ములువిని తగ, మను, మనుపచనములనంగ మనుపచనము లే
మనుకొంటివో? మనుమార్గ, మనుమాన ముడిగి పట్టు మది యాదు మడఁచుక.

మ. ‡ త్రివిధేయుండు త్రిలోకజేతయునుచుక “త్రిష్వప్రమాద్యక” మను
ప్రపదస్సారము తెల్పు నీవు కడగా సర్తిల్లుచున్నట్టి య

...శ్లో॥ గురోః పరతరం నాన్తి త్రివారం కథయామి తే॥ ధన్యామాతా
పితా ధన్యో గోత్రంధన్యంకులంధనం, ధన్యాచనమధాదేవియత్రీస్వాద్ధురుధ కృతా
ఆకల్మషస్థకోటి నాం యజ్ఞవ్రతతపః క్రియాః, తాస్సర్వాస్సఫలా దేవి గురుసం
తోషమాత్రతః... శ్లో॥ ఏకాక్షర ప్రదాతాం యోగురుంనైవమన్యతే, శ్వాన
యోనిశతంగత్వా, చండాశేష్యభిజాయతే॥ ... శ్లో॥ సప్తకోటిమహామంత్రా
శ్చిత్తవిభంగికారకాః, ఏకవిపవరో మంత్రో గురుతత్క్షరద్యయమ్.....
శ్లో॥...కవిత్వాది గద్యం సుపద్యం కవోతి, గురోగంఘ్రియుశ్చ మనశ్చేన్నల
గ్నం తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్ (చిస్తరస్తుతత్రైస ద్విప్రవ్యః).

‡ శ్లో॥ తపహా త్రయోలోకాస్తపిత త్రయ ఆశ్రమాః, తపహా త్రయో
వేదాస్తపివోక్తాస్త్రయోగ్నయః॥ ౨౩౦ పితానై గార్హపత్యోగ్ని, రా
తాగ్ని ద్విజానస్మృతః (గురురాహవనీయస్తు) సాగ్నిత్రేకగరియసీ॥ ౨౩౧.
త్రిష్వప్రమాద్యక స్నేహేషు త్రిలోకా పరియే ద్విహి॥ ౨౩౨. (మనుస్మృతి
ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

(అభియక్తోక్తి)

శ్లో॥ లజ్జామీకాం పరిత్యజ్య త్రిలోకీవిజయా భవేత్॥

చావనీయాన్నిని గాలఁద్రొక్కియును వత్సా ! మాఁడులోకమ్ము లా
హవరంగమ్మున గెల్చుటకా పృథయ ధర్మాధర్మ దుర్మర్తముల్. 268

కా. † ఆజన్మంబు గురుకా భజించునెడ బ్రహ్మపార్తికీకర్తృండుగా
యోజించుకా స్మృతివాక్యముల్, మృషయనుమో వత్స ! యమాట; నీ
కీజన్మమునఁ గొంత నేపయును 'హీహీహీ'లు 'హహహహ'లు త
ద్రాజద్బ్రహ్మనమాజమాన్యతకుఁ బాత్రత్వమ్ముఁ జేపూర్చుటకా. 269

మ. * తనయాజించిన తేత్రముఖ్యధనముల్ దాతవ్యముల్ ముంచుగాఁ
దన యాచార్యనకంచుఁ జెప్పె స్మృతి, తద్ధర్మంబు గన్నట్టై నో
తనయా ! నీయెడ; నెట్టులన్న, విను దుర్ధర్మంబుల న్విద్యల్ మా
త్తనయా ! నాయెడఁ దొలినీవు వినియుక్తంబౌట నూచించుటకా. 270

కా. ‡ ఛాత్రస్వాధీనవిత్తమందు నొక పత్రంబంశముకా గైకొనం
బాత్రుండంట ! గురుండు వింటివె ? భవత్ప్రజ్ఞాధిపాచార్యుడు
శ్మశ్రుత్యాఖ్య ధనంబు సర్వమును నస్మత్సాత్కృతం బయ్యె; నే
మాత్రంబో యిడ కంతయుకా బెంచు నిమాడ్కిన్ గునుకా జేర్తురే. 271

మ. ♦ పురిదురంబయినకా స్మృతికా దశల నెచ్చి నీధీతుల్ "నిత్యము
ధృతపాణిత్వము" చెప్పెఁగా ? మనువు, నీధీమత్తచే దాని నా

† శ్లో॥ ఇమం లోకం మాతృభక్త్యా పితృభక్త్యా మధ్యమం, గురుకు
హృషయా త్వేనం బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే॥ ౨౩౩. శ్లో॥ ఆసమాప్తేశ్వరీరస్య
యస్తు శుకూష తేగురుం, సగచ్ఛత్వంసా విహారిబ్రహ్మణ్యస్సద్భక్తాశ్చరం॥ ౨౪౦
(మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ.)

* శ్లో॥ స్వాస్యంస్తు గురుణాజ్ఞాన్తశ్చక్త్యా సర్వధర్మపాతకే, తేత్రం
హిరణ్యం గామభ్యం భూమిపానపామాసనం, ధాన్యం శాకంచ నాసాంసి, గుర
వేషీగ్రి మానహేతే॥ ౨౪ అత్రివ్యాఖ్యా॥ స్వాస్యం సర్వధర్మపాతకైశ్చో యథాశ
క్తిధనివం యాచిత్యాపి ప్రతి గ్రహీతవాపి గురవేర్థ మాహృత్యాపి
శ్శృందద్యాత్॥ (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము.)

† శ్లో॥ పదాధిగం స్వాధీతం పితృం కృత్వానందాత్మకోనరః, ఏకంచ
గురవేదద్యాత్.....

♦ శ్లో॥ నిత్య మధృత పాణిస్త్వా త్సాధ్యాచారస్య సంయతః, ఆసత్వా
మతి చోక్తస్సత్వా సీతాభిముఖంగురో॥ (మను. ౨. ౮.)

దృతముఁ జేసితి; వగ్ర మం దగపడఁ జేలుం జుమి నీయను
ధృతపాణిత్యఫలము, స్మార్తమతవర్తీ ! నీకగుఁ భద్రముల్. 272

క. ♦ బారతవచనముల మదిఁ, జేరుతమని బావనడుగు క్షీరతులుఁ న
క్షీరతులు నీడుపదతి, ఘోరతరం బనెడిరీతి గొనకు మిఁకై నఁ. 273

క. గురుశరపన్నీకిఁ గృష్ణం, డటిముటి భీతిపడు ధర్మజులు సత్య
స్థిరుల నసత్యంపుమహా, దురితమునఁ దోచె నెఱుంగుదో యెఱుంగువాఁ 274

(భారతాదిపర్వమునుండి)

♦ కశ్చిదృషి ధౌమ్యానామ ... తస్య శిష్యాస్త్రయో బభూవు గుఠ
మన్యు రాదుణిర్వేదశ్చేతి, సమకంఠివ్యమారుణిం పాంచాల్యం ప్రేషయామాన
“గచ్ఛతేదారఖండంబధానేతి ... యస్మాచ్చత్వయా మద్యచన మనుష్ఠితం,
తస్మాచ్చేయోఽ- వాప్స్యసి, సర్వే ఏవతేవేదాః పృథిభాస్యంతి సర్వాణి చ
భగ్మకాస్త్రాణీతి ... తంచోపాధ్యాయః క్రేషయమాన” పతోస్పమన్యో
గారక్షస్యేతి ... మయ్యనివేద్య తైత్వం నోపయోక్తస్యమితి ... భో ఉపమ
న్యో క్వాఽఽసివత్సైహీతి, స ఉపాధ్యాయపచనం శ్రుత్వా పృథ్యువాచ ...
కూపేపతితోఽ- హమితి, తమపాధ్యాయః పృథ్యువాచ. కథం త్వ మస్మి
కూపే పతిత ఇతి, స ఉపాధ్యాయం పృథ్యువాచ. అర్కవత్పాణి భక్షిత్వాఽం
భో భూతోఽ- స్యుతః కూపే పతిత ఇతి, తమపాధ్యాయః పృథ్యువాచ అశ్వ
నాస్తుహి ... త్వాం చక్షువృంతం కర్తారా వితి, ... అశ్వినాస్తోతు ముపచ
కృమే, ... అశ్వినావాజస్మరాహతు వైసం, పీఠౌ స్వ ఏవతేఽ- పూపోఽ-
కానైనమితి, ... నత్సహమే రమపూపముపయోక్తు మత్స హేగురవేఽ- నివే
ద్యేతి, ... తమశ్వినావాహతుః, పీఠౌ స్వస్తవానయా గురుభక్త్యా, ... చక్షు
ష్మాం శృణ్వవిప్రసి శ్లేయ్యా వాప్స్యసీతి, ... భృత్యుః ... ఉపాధ్యాయ
మభ్యవానియత్, ... ఏమాతస్యాఽ- పిపరీక్షోపమన్యోః, ఆథాపరశిష్యః ...
వేదోనామ ... గౌరవనిత్యం గురుజాఘర్ష్య యోజ్యమానః, తస్య వహతా
కాలేన గురుఃపరిసంబంధగామ తత్పరిణో- వ- స్తేయ స్సర్వజ్ఞతాంచావాచ,
ఏమాతస్యా- ప- పక్షా వేదస్య.....

(శ్రీ సరస్వత్యైర్వేద ప్రభాః)

క. విజయైసత్త్వ తిట్టుము, గజగజ నీకేల? లేని కార్లనకుము భూ
ప్రజలు సహింపరు లోలో, * స్వజనంచేనియును దప్పు నైవదెఱుగుమీ.

క. చదునెఱుగఁడనియుఁ, గంతము, మృదువైనది గాడటనియు, నేరికి విద్వల్
గుదిరి వచింపఁడనియు నా? చదిరి జగము మెచ్చుగోరు పద్ధతిచెపుమా.

క. 'నాయెద్దఁ జదివినదె' యని, కోయిల నీవాయసంబు గూయుట తప్పే
నే? యరయుమయ్య! బావయె, వాయ్కోవలె, నీకుఁజేయిరాదిటువ్రాయ్.

క. ఇరువురచేవార్యుండుట, యరసియు నీ కిట్లువ్రాయు టది రాదనియే
పొరఁబడితిఁ గొంతకాలము, పరమాత్మఁడు రామమూర్తి పలికెడిదనుక.

చ. తతమతి నీ కతండు పెదతల్లికుమారుడు, నాకు మిత్రుఁడు
న్నతుఁ డనృతం బతండు జననంబును బొందిన పంగడమ్మె యా
కృతయుగ మాదిగా నెఱుగఁ; దివ్యుడు నీకయి నేర్వఁబోదు; నూ
నృతపచనుండు నీకతననే విని నాకు వచించె నర్భకా! 273

చ. కుతుకముతో నొకానొకటఁ "గోకిల కాకము" నాకవిత్వ మం
చతనికిఁ జెప్పినాడపట! యయ్యది జ్ఞప్తికిఁ జెచ్చికొమ్మ; శ
తుితకలిమిక వచించఁడు బుధుం డతఁడేదో పగ్గినంగమందు సం
గతమగుటక వచించె నడుగం దగుసందియ ముండేనేనియుక. 280

చ. అనయుడవై పృథాగ నెపు డాటడివారైతలు వ్రాయుచుక నిజం
బు నడచి నేటికేనియు మబుద్ధిపికాక పరాకర్షిమించు ని
న్నును నుజనుక బొనర్చుట కనుంగుడెలిక భునురామమూర్తిగా
రిని నొక సాక్షిఁ జేసితి నెరింగి యతండు క్షమింపకుండునే 281

రామండి.

ది 28-8-13

*...తమరు కాకరపర్య వెళ్లినప్పట్లో "లోకములోని కవులందరు నా
జండ్రిమలోనివారు" అని అన్నందుచే యీ అల్లరి జరిగినదనిన్నీ పిమ్మట తప్పు
అంతయును కాకరపర్తివారిదే అనిన్నీ శ్రీ ఆ|| వ్యాసలింగశాస్త్రులవారు నాతో
చెప్పినారు. యంకా కొన్నిసంగతు లున్నవికాని విస్తరించుటకు స్థలములేక
వ్రాయలేదు. ... రామకృష్ణులు మందు భారతము పోయిరించెదరట. వారు
యెన్నివ్రాసినను గురుదోహమును బుపరచేసే అని శ్రీ, ఆ|| వ్యాసలింగశాస్త్రు
గారు అన్నారు..... చె. కొండయ్యవ్రాటు.

ఉ. అందఱు నాకు బంధుగులె యంచు లిఖించెద వింతసాహసం
బెందుకు ? దూరగుల్ బలెనె యింజర కాళరపట్టు వానులు
బొందఁబడంగలారె యిటు బొంకఁగనేటికి ? రామమూర్తి నే
మందునొ చెప్పమా యకట ? యాతఁడు నాపెదతల్లి పుత్రుఁడే. 282

కా. చాడీలక వచియించువాడొ ? జడుడొ ? చండాలపుంబుంత లే
నాడుకా ద్రొక్కినవాడొ ? త్రొక్కఁగలఁడొ ? నాబోఁటిరక్కేమి యే
పోడలో నెత్తిన బెట్టుకోఁదగిన సత్పుణ్యుండు, గణ్యుండు తా
నాడంబోయెనోకో యసత్యము ? కుమారా ! నిన్ను పంచింపఁగలె.

కా. ఆడుంబో యనృతంబు నీకొఱకు వ్యాసాకొండి యెడ్డేని, పొ
ద్దాడంగాక మఱొక్కచోఁ బొడమి కామాకొండిచేఁ బ్రల్లదం
బాడింపంగలదేమొ చూచెదనుగా కంచుకా బరితూర్పు
నేఁ డిచ్చో నొకసాక్షిగా నతని వర్ణింపకా బ్రసక్తించె జా 284

చ. ఘనుడల రామమూర్తి యెటుగా లిఖించిన నెందుఁజేరునో ?
తప లిపి యంచుఁ గొంకుఁజుమి తధ్యమెఱింగియుఁ, బెద్దతల్లికిం
దనయుఁడె వేటొకండిపుడు దా ధవళాద్రి వసింపు; నాతఁడుకా
ఘనుఁడు తదంబయు న్మిగులఁ గందురు నేటికి నన్నుఁ బేర్చితోకా. 285

†క. కృతమిపుమఱచిలివి నీ, కతనంగద ? వారు నాకుఁ గడుఁ గూర్తురు; నీ
కతిశత్రుఁడు వారలకే, గతిఁ బేర్చిమాన్పరుడొ ? తెలుపఁగాఁగలనెనుతా.

క. గురుఁ గాకముగానుడివిన, దురితపువ్యాసమ్మా గాంచి దుఃఖింపక యె
వ్వరొ మెచ్చిరనియు వ్రాసెద, వరచే ! యిటుపంటియొగ్గు లవనింగలచే.

†క. శత్రులుమిత్రులు నైతము, పుత్రా ! తలయూఁచిరనుచుఁ బొంగెఁగదా ! మీ
పత్రిక, యూఁచుటకర్థ ము, పాత్రొవ్యాస మని చేయుపని గాదుగదా ?

ధవళేశ్వరము, 26-8-18

† ...శ్రీ మానాన్న గారు శ్రీ మాయమ్మ గారు, సదా మిత్రేయోభివృద్ధిని
గోరుచున్నవారలు. కా॥ వారాయణమూర్తి.

(కవితమండి)

† కోకిలకాకము, ఇది కోకిలమును గాకమును గూర్చిన మొకచిత్రకథ.
శత్రులు మిత్రులుగూడఁ దలయూఁచిన పద్యములు.

- క. నీకవితాపాశస్త్ర్య, కీర్తనకా గలుగు యశము చెందడి నను; నీ
కో? కృతముమఱు పాతక, మే కడకు మిగులు సారమిదియొ కుమారా.
- క. ఎందుకు చెంచెద పఘమిది ? యందఱకు న్నిజముదెలిసె; నాగునె కన్న
రిందాచినఁ బరిమళమది, బొందఁబడకు నిజమునుడివి పొందుము శుభముల్.

(10) మం గ శ ప ర్వ ము .

- చ. తిరుపతి ! నాకు నింతటి విధేయుఁడు శిష్యుఁడు గల్గె వాని సం
చరణము లీశ్వరుకా దెగడు సాహసమూనెడి, పట్టివానికికా
గురువన నెంత? తాదృశుని గొండొక యోగ్యుని జేయ వేంకటేశ
శ్వరుఁ డొనరించె శరత్తుల బ్రసంగ మెసంగు ప్రసంగసంగతికా. 291
- చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు వానికిం
దిరుపతి! వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు పెంత? యే
మఱజన దై ననుకా మనకు మంచికిఁ ద్రిప్పప్రసంగమేదియో
జరుపుట యొప్పు వాని కిది సాయము జేసిన జేయమండినకా. 292
- చ. హితముపచింపఁ దావొనఁగు నెవ్వఁడు వాఁడెఁడుకా వినంద; భా
రతమున నేమి, తక్కిన పురాణములందున నేమి, యెవ్వఁడే
హితముగ్రహించె? నట్లని మఱెవ్వఁడు చెప్పటమాన? చెప్ప వే
చతురునియగున్ గణననల్పి కృతార్థుఁడు వేటొకండగుకా. 293
- ఉ. కావున నేరొనర్చినను గప్తము లోకముతోనమే యశ
శ్రీవిమలీకృతోజ్జ్వలదశేషవిశేషవిగంతరాశు లా
ధీవరులెల్ల లోకమునఁ దలవలెకా బరిశుద్ధలోకసం
భావితలే నుమీ జగతి భవ్యులు నేవ్రులు కావ్యభావ్యులుకా. 294
- ఉ. లోకముమెచ్చుగాంచు నతిలోకుని యాదవపట్టభద్రుఁడు
స్వాకుఁడు దుర్లయుండు శిశుపాలుఁడు పట్టుకతిట్టె; దానిచే
నాకటివేల్పు పూజనము లడ్డనె? పాక్షికలోక మెన్నఁడుకా
లోకములోనఁ జేర; దరిలోకపు లోకము కీర్తియగున్. 295
- సీ. ఖరముఖామరతోటి కహకహర్భటిలేక రాముక్తిరికి నట్టిరాణ యెట్లు?
శిశుపాలుదుర్విపాత్తుపవస్థలు లేక కృష్ణుక్తిరికి నట్టికలస మెట్లు
కనకకశిపుదువ్వుకప్తచేట్టులేక నరసింహుక్తిరి కాగరిమ యెట్లు?
ఖలస్వపాలకహలహలహహాళి లేక కల్కిక్తిరికి నట్టి కలిమి యెట్లు?

తే. గీ. ఎంతవాడేని విమతులొక్కింతసాము,
నూచరింపక పేరెక్కడట్టులగుట
నిరతసత్కిదాతల నిర్లజస్వ
రూపుల నుతించి గీర్తి చేర్చెపలయు.

286

ఉ. నుతియింతున్ మనరామకృష్ణకవులన్ మన్నార్థకవైక్రకస
ద్గతులన్ నూనృతవాగరాతుల, వృథాదంభాశుఘోషావృత
శ్రీతులన్ దాదృశకొప్పపుంగవుల, నశీలాపవాదప్రద
ప్రతిభానూతల వారిపీరిహితులన్ బాగించద్యకోదాతలన్.

287

మ. దయకై కొల్లుటకన్నఁ నిట్టుటయు మేల్ దైవాలదన్, బూర్వమే
జయఁడున్ కీర్తి విజయుండు శాపహతులై శాసించి రీతొన, త
ద్దయు సౌకర్యము దీనియం దగవడున్, దైవ్యంబు గన్నట్టి దా
శ్రయణైశము సున్న, తుల్యము ఫలైశ్వర్యంబు యోజించినన్.

288

మ. కలికిన్ మంగళమస్తు దానికి సిరిన్ గల్పించ యత్నించు ధీ
రులకున్ మంగళమస్తు నిస్తులహోయాధిన్ గలిన్ ద్రుంచునా
ర్థులకున్ మంగళమస్తు వేదమతశాస్త్రోక్తార్థకవైక్రకవ
ర్తులకున్ మంగళమస్తు గీరతపహోద్ధాభికిన్ మంగళమే.

289

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వేంకటేశ్వర విరచితంబగు గీరతామ్నా
యమ్మునందు గురుదక్షిణ యను స్వీతియభాగము,
సంపూర్ణము.

త ప్ప ప్ప ల ప ట్ట క .

పుట.	పంక్తి .	తప్ప.	ఒప్పు
2	1	కోల	కోకిల
7	1	బాగ్గిదువు	బాగ్గిదువు
8	1	నెపుడో	నెపుడో
11	18	మొలుగుచు	మొలుగుచు
,,	20	కాహ్ది	కాహ్ది
,,	26	బబలించు	బిబలించు
16	23	ర్ధమాను	వర్ధమాను
22	17	ద్దేము	శ్దేశము
24	25	గలాడె	గలాడె
28	7	నిక్కొలంబునక	నిప్పట్లకృప
33	15	వేరొక	వేటొక
38	17	గిరతం	గీరతం
62	18	దణ్ణలు	తణ్ణలు
67	28	గైవ	గై
71	3	బారత	భారత
75	9	దైవాలదుక	దైవాదులక

గీర. ద్వితీ.

గీ ర త ము
(వి ౧) హ రా ధ ప)

ఉ పో ధా త ము

చదువరులారా!

(“వివేకభిష్టానాం భవతి వినిపాత శ్శతవిధః”)

అను భర్తృహరినుభాషితమున కుదాహరణముగ నుండునట్లు మా “దైవం చితులు” ప్రకటించిన “తిరువతివేంకటేశ్వరార్ధశతకమును” జదివించుదురు. చదివిన మీలోఁ గొందఁ జెట్టియేవమును బొందిరో ఆనందర్భమును దెల్పును త్తరములు గొన్నిటిని 41 వ పుటలో నుదాహరించియుంటిమి. లోకముచే నట్లు గర్వింపఁ బడుచున్న తిప్పడుఁగూఁతల కుత్తరము వ్రాయుట వ్యర్థమని మే మెఱిగియుఁ బ్రసక్తానుపగిసక్తముగాఁ గొన్ని లోకోపకారములగు సద్ధర్మముల నీవ్యాజమునఁ బ్రచురింపఁ దలఁచి యాతప్పడుఁగూఁతలనే గౌరవించి “విగ్రహ రాధనము” అనుపేరితో నీగీరతత్పరీయభాగము ముద్రింపించితిమి. ఇంతకు మున్నిది గీరతదతుర్భాగముగా ముద్రింపించెద మని ప్రచురించి యుంటిమి. కాని గుంటూరిసభలో దీనియందలి పద్యములు గొన్ని విన్నది మొద లిద్దానికై నిత్యమును పచ్చునార్ద్ర ర్ణమితములుగా నుంటుండేసి లోకాభిరామాయణముకన్న దీనినే ముందు ప్రకటించవలసినవారమైతిమి. అనేకమహావిషయము లిందున్నవి, అవి చడువరులే గ్రహింపఁగలరు. అక్కడక్కడఁ గల విశేషముల వేకత్య ఛేర్చి సమన్వయించుకొనువారికి బోధపడిన ట్లిది యితరులకు బోధ పడదు, కానఁ జదువను లప్పట్ల జాగరూకులుగ నుండఁగోరెదము. ఇది యిటు లుండె. ఈయనర్ధశతకమును జూచి లోకులెల్ల నిష్ఠీవనమాచరించుచుండఁగా నీమర్యాద చాలక కాలబోలు “రామకృష్ణము + హాభారత” మనఁదగఁగఱిగఱితో “రామకృష్ణమహాభారత” మను నేతివీజకాయ నొకదానిని మనదైవవంచితులు లేవఁ దీసిరి. ఇది పడుచు, లేచుచు, చచ్చుచు, పుట్టుచు, “దచ్చిచెడిచేయఁ గలవిన్నపములు” కావించుచున్నది. ఇప్పటికి 128 పద్యములు, 24 పుటలు 7 పర్యములుగాఁ దలచూపి రోదనసంభ్యాకర్మ మరచూపిలో నుండఁగనే మరల నాగిపోయినది. అపగిగల్పానృతపచఃపూరితమగు నియ్యది వెలువడి నది మొదలు ప్రాజ్ఞలోక విట్లు గౌరవించుచున్నది.

“తిరిగి యీ శదును ‘కవిత’ పత్రికలో నిదివఱకు కృష్ణావతారికయందుఁ బ్రచురించిన ‘పరాస్తపాశుపతమును’ బ్రచురించుచున్నారు. ‘పాడిందే పాడరా పాచిపండ్లదాసరి’ అను సామెతకుఁ దగియున్నది. మీ గీరతమునకు మరల ‘భారతమును’ వ్రాయుచున్నవారలు. పౌరంభపర్యముమాత్రము వ్రాసిరి, వ్రాసినను మీరు దయచేసి వానికిఁబండ్లనముగా గ్రంథములు వ్రాయక యేవియో కొన్ని వ్యాసములు వ్రాసిన బాగుండును. కారణ మేమన? వారు వ్రాయుదానియందు విషయవిమర్శనముండదు కాబట్టి.”

సికింద్రాబాద (డక్కా) చివుకుల అప్పయ్య. 24-9-13.

18-5-14.

సికింద్రాబాదు, సెకండుబహారు.

“గీరత” ద్వితీయభాగమందలి సంబుద్ధిపర్యాయలను జూచిన రామకృష్ణసతీ ధ్యులిక కాంతింతు రేమో యనుకొంటిని. మరల వారు తమ చేటభారతమందు, తొంటి యవివేక పుసారమును గుర్తింపురించుచున్నారు. పదలుకొననిండు. యీ దేశమందు వారిని కూర్చి యేవపడని వివేకులు లేరు.

ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరుడు.

(1) అహో!, ‘శతపర్యభారతంబట? మతిమంతులు వ్రాసింటి?’ ఇత్యాద్యుక్తులు కొంతపట్టు క్కాలుచున్నవి. స్థానిక పల్లవశోభ నందనచ్చును గాని మనవారు త్రోవకు వచ్చునట్లులేదే? ఇది కలిమాహాత్మ్యము. నేనలము వారి లోపము గాదు.

మ కలికాలంబ? భవన్మహాత్మ్యగిరిశృంగస్థానశృంగ గాటకో
చృలదత్యధ్యతదర్యపుణ్యజనవాచాకీచకస్యానని
స్తూలతత్యపరితిబంధకల్పనకు సంతోషించి భక్తగ్రగ
ణ్యులు మొక్కుల్ పదివేలు మొక్కిక్కదరు మాయోపాయసంధానమా!

అని వేడఁ దగియున్నది, “బ్రహ్మ-పి సరం సరంజయతి” కోటిలోనికి వచ్చినది...”

శ్లో హ॥ 1-9-13.

(2) “కవిత” జూచి యుందురు, అందు శ్రీ “వారి” భారతము బయల్పడినది. పౌరంభపర్యము ముందుదారిని సూచించు నేయున్నది. తత్త్వము లోక మెఱిగినపిమ్మటఁగూడ ఫీరి కీప్రయత్నములు శుభకరములు కావనియే పౌరజ్ఞసంఘము నుడువుచున్నది...

శ్లో హ॥ 20-9-13

“॥ “శ్శయోనర్పి, యత్తరముఁజెప్పి, ప్రియోజకుఁ జేయు నొజ్జనే,
దక్షుఁడనైతి నంచుఁ, గడుఁ దానపమానమొనర్చుఁగూళ” అనిశ్రీమాన్మత్తీ వసుప్ర
కాశిక, రామకృష్ణకవులు మున్నగువారే, పయసంగతికి నాధారమవుదురు. వీరి
శృంఖలగాని, బృహద్భారతముగాని, భవత్ప్రతిభాయశః ప్రసరణములకు, ప్రతి
బంధకములు కాఁజాలవు తాము మనవ్యమాత్రులుగా, నేపాక్షిజ్ఞులచేతను దలఁ
పఁబడుటలేదు. మీ ప్రబంధరాజములను అందు మరియు మీగీరతామనాయముఁ
జదివిన విద్యత్కవులు, సాక్షాత్తుగ, మీరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులే యని, భావిం
చుచుండిరి.”

బాపట్లతాలూకా

పెడనందిపాడుపోవు.

జమ్మలమడక శ్రీరామకవి.

కొండపాటూరు.

అతిని సరమేల. “పువ్వుపుట్టినతోడనే పరిమళము—పుట్టినతోడనే
కంపు” అను సామెతకు మన సువివేకులభారతము ప్రభవమోదాహరణము. అది
యంతవఱకుఁ గొంచెము తక్కువగా నేడుపర్వములు వెలువడిన దని వ్రాసి
యుంటిమి. ఏడుపర్వములలోఁ దుట్టకుదివర్వము పేరు ‘పునరుక్తిపర్వము’. దీని
లోని యీ పద్యముంబటి చూడ నయ్యల కప్పుడే నాది చెనుకకు లాగుచున్నట్లు
మూర్ఖులకుఁ గూడ నుగమమే.

గీ. “చాటుపద్యములెద్దాని జాటితెలిపె

శృంగభృంగమునందెద్ది చెప్పఁబడియె

సత్యసందేశమును దేనిసంప్రదించె,

నదియె వివరింపవలసె భంగ్యంతరమున”

ఏడవపర్వమునకుఁ బెట్టిన పేరుం బట్టియేమి, నైనుదాహరించిన పద్యపువా
లకముం బట్టియేమి యయ్యల భావిగతి నూచితమగుచున్నది. చాటుపద్యములగతి
నెఱుంగని వారెవరు? శృంగభృంగ సత్యసందేశములదుర్గతి నెఱుంగని వారెవరు?
ఆ పల్లదములుతప్ప గతిలేని దేవయ్య లంత పెద్దపేరుతో వ్రాతకు దిగుటెందు
లకో? ఇప్పటికిని శృంగభృంగ సత్యసందేశములనుగూర్చి సత్యాశ్లేషులు మరల
మరలఁ బ్రయత్నించి నిజమరసి “తస్య ప్రహరణములను” దగ్గించుచునే
యొన్నారు. చూడుడు.

పివపాడు.

6-11-18

“నేను యీ నెల, 2-11-18 తేదీని కాకరపర్తిదగ్గర నున్న “పడలి” అనే గ్రామమునకు కార్యాధిపతి వెళ్లియుంటిని. అక్కడికి కాకరపట్టు చాలా సమాశమని తెలిసినది. కాకరపర్తిగాదా విషయమై ఎవరినైనను కనుక్కుంటామనే కుతూహలముతో నుండగా, 3-11-18 తేదీని సాయంత్రం, 7 ఘంటలకు కాకరపర్తినివాసులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ మాచిభొట్ల మహాదేవయ్య, అనేవారు తటస్థమైరి. వారిని మీ తగాదా విషయమై నిజము యెంతవరకు, అని పరిశీలించితిని. వారు యీ క్రిందివిధముగా చెప్పిరి. మీరు కాకరపర్తిలో సభ చేసినప్పుడు తానుకూడ అక్కడ నున్నావనిన్నీ తమరు ప్రభుత్వములో గ్రంథము (గీతము) చదువుచుండగా అందరికీ చాలా సంతోషంగా స్పృహననిన్నీ తరువాత అక్కడ వారు యెవరో రచించిన పుస్తకమును మీకు చూపి మీ అభిప్రాయమును కోరగా అది మీకు సచ్చదన్నట్టున్నూ అక్కడనుంచి అక్కడ నున్న వారందరు అనేకవిధములుగా మిమ్ము అపమానించవలయునని పట్టుపట్టినట్టున్నూ అట్టివాండ్రలో తనకుమారుడుకూడా వుండినట్టున్నూ, వానిని వారు మందలించినట్టున్నూ, చెప్పినారు. తమయందుమాత్రం ఏమీ లోపము లేదనిన్నీ, లోపము వాండ్రదే ననిన్నీ మిమ్ములను ఎట్లానైనా అపమానించాలని వాండ్రందరు అదివరకే అనుకొని వున్నట్లుగాకూడా వారు అభిప్రాయము కనుపరచినారు. యింకను బ్ర॥ శ్రీ॥ రామకృష్ణకవులలో కృష్ణకవి అనేవారు తమదగ్గర శుక్రూషచేసి అవధానరహస్యములున్నూ ... మీవద్దనే తుదకెగ్గించుకొన్నట్లు తెలివిచ్చినారు. అంతేకాక మీకవిత్వముతో ఆపూరిలో ఎవరికవిత్వమున్నూ సరితూగచాల దనిన్నీ మిమ్ములను జయింపలేరనిన్నీ బ్ర॥ శ్రీ॥ డేవసీతారామశాస్త్రిలవారు పదిమందిలో చెపుతూ యుండగా తాను విన్నావనిన్నీ చెప్పినారు వారి సంభాషణవల్ల ముఖ్యపరిపాట్లు ఏమనగా, మోసము రామకృష్ణకవులదనిన్నీ, ఆపూరియందు యింకా కొంతమంది దనిన్నీ, తెలిసది. అప్పుడు నేను “లోపము ఎవరియందువుంటే వారిని మీవూరి పండితులు మందలించరాదా” అని అంటిని. అందుకు వారు రామకృష్ణకవులు అక్కడివానికి చాలా దగ్గరబంధువులు కావడమువల్ల ఏమీ అనుటకు వీలులేకున్నదనిన్నీ, తిరుపతి వేంకటకవుల కీర్తి యితరులవల్ల పొయ్యేది కాదనిన్నీ, మావూరియందున్న పెద్దలు పూరుకుండియున్నారు. అని తెలియజేసినారు. మీరు గీత

ములో న్యాయముగా వెళ్ళినట్లు వారు చెప్పిన మాటలవల్ల నామనస్సుకు (తోచి) చాలా సంతోషించినాను....”

T. KOTAYYA.

ఈ. టి. కోటయ్యగారి గాగ్రము మెక్కడిది? గుంటూరు డి॥ లోనిది. సత్యావేషణతత్పరత్వము తప్ప నీయన కీపరిశ్రమమేల? సత్యజిజ్ఞాసువులు చేయు పరిశీలనమున కెన్నాళ్ళు చాచక యసత్యజీవముల పదరలు నిలువ గలవు? అట్టిచో నా పాదుఁగూఁతలనే మరల మరల నేల వదరవలయునో? సైవిషము మును గూర్చినదే మఱియొక యుత్తరము.

“నాలుగుదినములక్రిందట బ్ర॥శ్రీ॥ చెల్ల రామకాస్తులగారును, వారితో బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆణివిల్ల సీతారామకాస్త్రీగారును యీగాగ్రమును లౌక్యసం॥ కార్యముమీద విచ్చేసిరి. మమ్ముల జూడవచ్చిరి. పేరువినుటతోడనే, బ్ర॥ శ్రీ॥ నీ॥ కా॥ గారిని “శృంగభంగపు” వాగ్ధరించునుగరించి ముచ్చటించితిని. అందు బాలరచేష్టలును, తా మచటి కేగుట మొ॥ సంగతులు చెప్పిరి; తమయందు మంచితాత్పర్యం కలదు ”

1-7-18 ఏలూరు.

మై॥ కృ॥

ఇ ట్లెందఱుచేతనో ప్రతిక్షణమున విమర్శించఁబడుచు నిగ్గు లేల్వఁ బడుచు నీ, యని కోయఁబడుచున్న తన కుకల్పనయం దింకను రామకృష్ణమ్మకు నాకా భంగము కలుగనేలేదు మై॥గా నా, శృంగభంగసత్యసందేశములలో “ఁడవ దానిని మేము మాగీరతమునఁ గైకొననేలేదట? కైకొన్న “శృంగభంగము” వలనఁ దనకుఁ గలుగుచున్న మర్యాద చాలదా? పునరుక్తప్రాయ మగుదానిం గూడ నేల కైకొనవలెనో? ఆ ద్వయమే యననేల? ప్రకృతవిషయమునఁ దా నేది వ్యాపినను నయ్యది యపగల్భానృతమయముగానే యుండెనుట యెవ్వ రెఱుంగనిది? శృంగభంగసత్యసందేశముల కర్తృత్వ మెవని నెత్తిన బులుమఁబడినదో యా చల్ల చలపతి వర్తనముం బోలె నాయీ ప్రకటనములును వెలుఁగఁ గల వని తలఁపని ప్యాజ్ఞు లెవరు? చల్ల చలపతి వర్తనము కొంత గూఢముగా గురుదక్షిణలో 15 వ పుటలో నూచించఁబడినది. మఱికొంత తెలి యఁగోరువారు మాశిష్యుఁడు వెంకటరామయ్య కొకవేళు విడిచిన పినతండ్రి యగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఓలేటి నారాయణకాస్తులవారి సరికొల్పితముపానద్వంద్వమును బ్రక్షింపఁ గోరెదము. అట్టి యుత్కృష్టానిశి స్థానికుఁడగుట కర్మవశ

మనగాని అందులకు దుఃఖింపక యవ్వనితో క్షీరసీరస్వాయమున నుండి కుకల్ప నలు ప్రకటించుట తత్సల్యత్వ సంపాదకము కాక తీరదు. కావుననే దూర గులు సైతము ప్రత్యయము చాలక రామకృష్ణుని వ్యాతలు పరితీపదమును విను ర్పించి తజ్జలవలన గుట్టుమట్టులను గనిపెట్టి త్యజించుచున్నారనునంక మింతకు మునుపే సిద్ధాంతికరింపఁబడినది. దానినే బలపఱచు నతని స్వయంకృతాప రాధబోధకము లగు నక్కరములు మఱిగొన్ని చూడఁబడుచున్నవి.

(రా॥ కృ. భా. కథావతారపర్వమునుండి.)

చ. ఒకతటి రామకృష్ణకవులొద్దకు వెంకటాశ్రమి చూడ ను
ఘోషుఁడును బోలె వచ్చి “తగుచోట ననుంగొని మిగురుండుగాఁ
బ్రకటన నేయఁ గోరెద భవద్గురుతాపదలద్ధి నాకుఁ గొం
డొక్కయుపకార ముచుతిలెడు” భవదీయనృపాలసన్నిధి.

ఉ. వేనవికాల మేగుడును నెండియు నేమరుచెందు మింతలో
మానడి మిన్నపాలుని సమక్షమునందుఁ బ్రసంగమార్గముం
జేసి నచింపుఁ డేను నృపశేఖరుడృప మబ్బ యత్నముల్
చేసెద”నంచుఁ జెట్టి మెయిఁ జెప్పెను దత్సమమోచితంబుగ.

ఉ. మంచిది “వేంకటేశ్వరుఁడు మాకు గురుం డని పల్కు మీకు లా
భించెడి దున్నవల్లె కలిపించెద” మంచు వచించి యాతనిం
బంచరి రామకృష్ణులటు ప్రాప్తమనోరఘుఁడౌట నాతఁ డిం
చించుక సంతసంపడియు నీసుచు వీడఁడు లేక మేనియు.

ఇట్లు వెం॥ కా॥ తమ్ము నాశ్రయించినది నిక్కమే యగునెడల నీయంశము “లభ్యస్తతః పశ్యంసలా” (నాయమానుటకుం గతము పూజ్యము. వెం॥ కా॥ రాజదర్శనార్థమే యగుచో వీరి నాశ్రయింపవలెనెమి? అసత్యమాడుపట్టులఁ గూడఁ గొంత లెన్న యుండవలయును. అదియే యన్నచో నీమా “చైవసంచితం” లీయంశమునుగూడ స్వాప్తికపర్వములోనేని జేర్చుకొనినఁ గొందఱు కాకున్నఁ గొందఱేని “పాపము వారికట్లు స్వప్నము వచ్చియుండఁబోలు”నని యనుకొనుటయైన డిట్లెంచు నేమో? ఎట్లుతటస్థించెడిని? వాదిపృథివాదులలో నొకరుఁ డింకొకఁడు చెప్పినట్లు తన కనుకూలించు సంగతులను గిలికి “ఇట్లాతఁ డెప్పుడుచెప్పె” నను పశ్యము వచ్చినప్పుడు “స్వప్నమునం” దని యుత్తర

మిచ్చుచో నమ్మ తీర్చరు లెక్కడనుందురు? కావున నీస్వప్న పరిసంగము
కూడ మా “దైవపండితులు” శుద్ధానత్యములను వదరు నికృష్టులని లోకులకుఁ
జెప్పక చెప్పట కేర్పడినదియే యని ఘేమిందు వేటుగ వ్రాయనక్కఱలేదు.
స్వప్నములో వెం॥ కా॥ చెప్పినట్లు లెన్నో సంగతులు కల్పింపఁబడినవి అందు
రామకృష్ణమృతుఁ గల రిక్తమనోరథమును దెల్పఁదగు నొక యపగల్భపుఁబడ్డె
మిట సుదాహరింపఁబడుచున్నది

శ్లో. “పగ్గకు మిమ్ము గెల్లు నని పల్కుచునుందును గాని కృష్ణతో
నెగ్గఁగ లేము తిర్గతియు నేనును వారనిపేరు విన్నచో
దిగ్గురనుకొ మనం? బెల్లడు దృఢమృగాధిపడింభమో యనకొ
దిగ్గనఁ బైఁ బడంగ నరుదెంచుకొ యంచు భయంబుఁ జెందుదుకొ.”

పాపము వీనికెంత కోరికయున్నదో? అవును.

శ్లో. ఉత్పత్యంతే పరిలయంతే దరిద్రాణాం మనోరథాః
బాల్యవైధవ్య దగ్ధానాం కులస్త్రీణాం...వివ.
“రిక్తని మనసుకోరికలు పెద్ద”

అది యట్లు లుండె. ఇట్లని వెం॥ కా॥, వెం॥ రా॥ లతోఁ బల్కినదెప్పుడు?
స్వప్నమునందు. స్వప్న ఫలవేత్తరిట్టి పట్టున నగ్గ మెట్లు చెప్పుదురు? “ఇట్టిమాట
వెం॥ కా॥ పలన నీవెన్నఁడును విన నేరవు” అని చెప్పుదురు. అట్లేల చెప్పవలె
వందురా? వేటొకప్పుడు వెం॥ కా॥ యెచుటికి రాఁగానే నిలుపునఁ దమ
యునురు దొరి పోయినట్లు కల వచ్చె ననుకొనుఁడు. అయ్యని యట్లు జరుగ
వలసినదియే యగునోటు?

(దేవీభాగవత ప్రస్తుతాంశమునుండి.)

శ్లో॥ నిద్రయా చాల్యతే చిత్తం భవంతి స్వప్నసంభవాః। నానావిధ మనో
భేదాః... శ్లో॥ మృతం పితామహం స్వప్నే పశ్యతి స్వగృహగతం...।
భృమోఽయ మితి నిశ్చయః॥

దీని కిన్ని పరిమాణము లెందులకు, నిజముగా స్వప్నము చచ్చియో, వెం॥
రా॥ లట్లు వ్రాసినను నది వృథా, వీరలకట్టిస్వప్నమే రానిచో నికఁ జెప్పవల
వినదేమి? స్వప్నము గాదుగాని యిది యొక జాతిపరీలాపనన్ని పాతపరీయుక్త
మగువికార మైనఁ గావచ్చును. ఈవికల్పములకేమి, “రామకృష్ణమృతు, తి॥ వెం॥

కవులను జయింప వలయునను మనోరథ మున్నది. అట్టికత్తి భగవంతుఁ డియ్యలేదు. అందుచే నిట్టిపాటులు పడవలసివచ్చుచున్నది.” ఇది సారము, ప్రై మనోరథ మెట్టిభయముతోఁ గలసి మెలసి వర్తించుచున్నదో, ఆభయ మెట్టితెల్వి తక్కువ వ్రసంగమును జేయించుచున్నదో, యాక్రిందిసాకులవలనఁ దెలిసికొనవచ్చును.

(రా॥ కృ॥ మ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్యమనుండి)

“చ॥... తారు తుల్యపదభాగులె మే మెసరేగి తాఁకఁగఁక.

క॥ సమశీలోద్యోగులకుఁ, సమవిజ్ఞానులకు సమసుచారిత్రులకుఁ
దమలో సఖ్యమును వివా, దము దగు నని వ్యాసభారతమునలేదే.”

ఇందుచేత తి॥ వె॥ కవులు పిల్చినను వె॥ రా॥ లు విద్యావివాదమునకు రారంటి? సత్యమే కావచ్చును, వేదుల రామకృష్ణమృతీ విషయమైన పట్టుదల పూర్తిగానున్నట్లు బలవత్తరమైన సాత్వ్యమున్నది గానఁ బ్రై సంగతి విశ్వసించి తీరవలయును. ఇతఁడు చర్ల చలపతిలో వివాదమునకుఁ గాకున్నను వివాహము నకును స్నేహమునకును సంగీకరించి యక మార్జింప యత్నించుట లోక విదితమే! శీలాదులయం దితని కతఁడు సముఁడు. “సర్వం సంపన్నం”. ఇతఁ డ్రైపద్యమునకు బీజభూతమగు భారతశ్లోకముదాహరించి కొండోక చర్చింప వలసియున్నది.

శ్లో॥ యయోరేవ సమం విత్తం యయోరేవ సమం శుభ్రతం

తయో ద్వివాహ స్సఖ్యంచ నతు పుష్టవిపుష్టయోః

ఈశ్లోకమునకును అపద్యమునకును విశేషభేదమున్నను బ్రకృత మది యంత గణ్యముగాదు. “పైవాకృ మెఁది? ఎవరిని గూర్చినది? ఈవక్తకుఁడుట్టు తుదకుఁ బ్రాప్త మైన గతియేమి” అనునది ప్రస్తుతము, ప్రైపదనము రాజ్య మదాంధుఁడగు ద్రుపదునిది, దోర్నియ నుద్దేశించి పలుకఁ బడినది. దోర్నికవిప్రులచేఁ దుట్టుకుదకు వక్తకుఁ దటస్థించినదుర్గతి సర్వవిదితము. కావున దానిననుకరించు వాండ్రగతి విచారింపనేల? ఔరా! దైవపంచితలు ప్రమాదములు! “నీదయా, నీదయా, నిద్రయా”. ఇంత తెల్వితక్కువలో నున్న తమరవ? † శిన్నతస్థానము

† ఉ॥ క్రిందుగనున్నవాఁడు... తెగియించు... శిన్నతం బొందినవాఁడు
... సందియమందు... (రా॥ కృ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్యమయా.)

దున్నారమ ! తి॥ వెం॥ కవులమ! అభస్థానమున నున్నారమ! వీరి కోడినను
గల్చినను లాభమేనమ! తమకో? యోడిన నప్తమమ! కావున విద్యావివాదము
నకు రారమ! అంతియకాని సామర్థ్య మేమా చాలానున్నదమ !!! ఏమీ
యున్నతస్థానస్థితి, సిగ్గుసిగ్గు

“ఎన్నడు నెఱుంగనివాని కేగానిదొరకితే యెందులోఁ బెట్టనేకందుల బుట్టా”,

అది యటులుండె, ఇప్పటి కచ్చయినంతవఱకా వీరి నేతిబీటకాయ
భారత మిట్టియపగిలార్చినంతలతో నిండి యున్నయది, అందింతవఱకుఁ
దెల్పినకథాంశమేమియును లేదు. “కథావతారపర్వముని” పూర్వభించి
అందు మాఃభ్యుండు చదివినగురువులను గొండొక పేర్కొనిరి, అందు వెం॥
కాస్త్రీని మొట్టమొదట వదలిరి, పదవడి జ్ఞప్తికివచ్చి కాఁబోయి.

ఉ. ...చెళ్ళి పిళ్ళ వేంకటేశ్వరా,

ఖ్యాతునితో నెటో చదివె గొముది నిర్వదినాల్లుపత్రిమల్.

అని యొకచోఁ దప్పమఁగూఁత నొకదానిని గూసిరి. ఈ కూఁతకర్థమే
లేదు. లేదన్నందులకు * అప్రస్తుత ప్రసంగలో వ్రాసిన ‘స్త్రీప్రత్యయాంతమే’
అనునదియే సాక్షి. స్త్రీప్రత్యయాంతము 24 పుటలలో నిమిడియున్న కాముడీ
సంపుటములు కానరావు. చదివినది స్త్రీప్రత్యయాంతమును గాదునుండీ!
వానికిఁ గొముదిలో నెన్నియక్కరములు పచ్చనో అవియన్నియు వెం॥ కాస్త్రీ
భీత్యయే యని పంచభూతములును నూర్యచంద్రిలును దజ్జలును నెఱుఁగుదురు
కాన విస్తరింపఁ బనిలేదు. యీ ఆ పరస్పరవిరుద్ధప్రగల్భానృతవాక్కులతోఁ
గాగితములు చెఱుచు మా దేవయ్యలకు జాగ్రత్తనిచ్చి పాత మంకురించిన దిని యను
మానింపఁ దగు నంశములుగూడ నానేతిబీటకాయలోనే కలవు. అందొకటి
వృథాగా వింజరగాగ్రమును బట్టుక పడఁదిట్టుట. దీనింగూర్చి యీగ్రంథము
తొట్టతుదను గొండొక విమర్శింపఁ బడి యున్నది. 40 వ పుట మొదలుకొని
చూడఁదిగు మఱయు నాయా యీచర్యములలో మా ‘దైవపంచితలుల, వాగిసిన
సంగతులు సంగ్రహముగాఁ చెల్పుచున్నారము. “వెం॥ కా॥ గారికి కాస్త్రము

* “వెంకటకాస్త్రీగారిపద్ద వెంకటరామకాస్త్రీగాదు వ్యాకరణము
పూర్వంభించి కొన్నిమాసములకుఁ గొముదిలో స్త్రీప్రత్యయాంతమే— ఎంతైన
నేమి, చదివిరి. (అప్రస్తుతప్రశంస చూ.)

రాదు. మాయకవిత్యము నచ్చును. శ్రవణానంద, పాణిగృహీతా, నానారాజ
 నందర్శన, పాండవాశ్వమేధములు పనికిమాలిన చెత్తపుస్తకములు; గీరత మిన్నిటి
 కన్నఁ బాడు. దీనిం జదివినవారికిఁ బాపము. వెం|| శా|| గారి యాజ్ఞావిదనే
 మే మీభారతము వ్రాయుచున్నారము. స్వప్నములో వచ్చి, వెం|| శా|| తాను
 దోషి నని యొప్పికొనియెను. వెం|| శా|| వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారికి మున్నె
 పుడో విందు చేసి విలువగల నూత్నవస్త్రములు కట్టఁ బెట్టెను. కావున వ్యాస
 మూర్తిశాస్త్రులవారు చాల గొప్పవారు. వీరి కతఁ జూసర్పిన విందు శబరి శ్రీరా
 ములవారి కొనర్పిన విందువంటిది.” ఇత్యాదులు వ్రాయఁబడినవి. ఇందుల
 నీవిందుమాట మాత్రము సత్యము. కాని శ్రీ శాస్త్రులవారికి శబరివలె వెం|| శా||
 యెంగిలిపదార్థములను పెట్టెనని స్వంగ్యమర్హతచే స్ఫురించునట్లువాయుట
 దండ్యమగు దోషము. మఱియు నీవిందు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారు పెద్ద
 పండితులు బంధుసముద్రులు అను గౌరవము వెం|| శా|| కిఁ గలచనుటకే బోధక
 మగును గాని వారి కవిత్యమున్న నతని కేవలము లేదని తెల్పుటకుఁ బనికిరాదు.
 వారి కవిత్యమునందు లోకుల కంత గౌరవమో, వెం|| శా|| కిని నంతయు య
 విజ్ఞు లెఱుఁగుదురుగాక. అది యటులుండె. ఇట్లే అనువయ్యుక్తులగు మఱి
 కొన్ని సంగతులు వ్రాయఁబడియున్నవి, అనునది ప్రకృతము. అవ్రాసిన సంద
 ర్భములలోఁ దక్కినవి విమర్శనకు వాఁగనియనత్యము లగుట యంత తప్పుగాదు.
 గాని వింజరదూషణ ముపాసర్పయోగార్హమని యననివా రుండఁగూడదు.
 ఆభాగము ప్రచురించునెడల సంతవఱకు వచ్చుటయు, దానిపై నది కొన్నిమాసము
 లాపి తుట్టకుద కొక సీసపద్యములో నాగ్రామస్థులలోఁ గొందఱను భూషించి
 “ఔంకాయపిచ్చికొండ” చేయుటయుఁ బలువు లెఱుఁగుదురు. మఱియు
 నాయీ తప్పుడుభారతములో వెం|| శా|| గారి మీసములనుగూర్చి తాము
 నెక్కిరింపలేదనియు, నేమో యనియుఁ గొంత పూరిపింపఁబడినది. ‘రా
 రప్పింపఁ బనిగానరాదు మాకు’ అనుదానికిఁ దెల్వితక్కువగా వ్యాఖ్యాన మొనర్పఁ
 బడినది. దానివలనఁ దేలు సారము “మీరు పచ్చనెడల మేము మిమ్ము రప్పిం
 పము గాని మిమ్ము జయించుట కే పూర్వేశమునకేని మేము వత్తుము. పచ్చుట
 మాత్రమే కాదు. విధిగా జయింతుము. అనునది, అగులో నొకవరి బంధు
 పట్టణమునకే వచ్చుట యుక్తము. ఇందునుగూర్చి, గీరత 1 భాగము 45 :
 పుటలోని “తే|| గీ|| బందరే వచ్చి” అను పద్యము చూడఁదగు. ఎప్పుడుపత్తెరో
 తెల్పునెడల సభ యేర్పఱిచి వారి రాకకై ప్రతీక్షింపఁబడును. చేప యే

యన్నచో శ్రీరాజా రావు చెల్లయ్యమ్మ రావు బహద్దరువారి పట్టిపూర్తికావ్యం
నింపఁ బడి 'వత్తు' మని యంగీకృతిం దెల్పి కూడఁ బలాయనమంత్రము స్వస్తి
చెప్పటకుఁ గల మేమో యెఱుఁగనివా రెవ్వరు? "పిల్లి కనులు మూసికొని
పాలు ద్రావివ" నని దాఁగుటెట్లు. ఇందుఁగూర్చి యీపాత్రమున 51, 52 పుటలు
మాడఁదగు. ఆయా సందర్భములల్లఁ బరికించువారికి 'రామకృష్ణము + హాభార
తముగా' గన్పట్టక యెట్లుమా నెఱిసి. అది యటులుండె గీరత ముత్తమగింధ
మని తెల్పఁదగు నుత్తరము లెన్నో, 1, 2, భాగములలోఁ జూపఁబడినవి.
ఉజ్జాత్ర మీభాగముండును బ్రచురించితిమి. కాని యెన్నో యుత్తరము
లింకను నిల్వయున్నవి. కొన్ని యిటఁ జూపఁబడుచున్నవి.

(1) ఉ॥ శ్రీపతి వేంకటేశకవి సింహములార! శతాపధాన ౭! ద్వాపర
భాగభారసకలాంధ్రసరాధరసత్సభాప్రభా! దీపకకీర్త్యదంచితవిధపరశాత్రు
కులార! సత్కృతి! స్థాపకులార! నేఁ దమపదంబులకుం బ్రణతుల్ ఘటించెదన్॥ చ॥ చరితములందు గీరతము చాలకనాఁరమయ్యె నీతి! విస్మయము
గాంచనయ్యె, గురుసూరులమన్నన హెచ్చనయ్యెనే! డగుదుగ 'సీమ'యన్
చరిత మాన్యులు తాము గంచించినట్లు నే! నెఱిగి కేళింతు నొక్క ప్రతి సీయెడ
కుందయనేను వీ. పి. గాన్॥ క॥ అవ్యతనోభయకవులం! 'దుష్కృతీర్తిప్రతాప
యుక్తులకలనన్' వ్యామ్యులగు తమకు నే నన! నద్యప్రణతిం బొనర్చి ప్రమ
దము గాంతున్.

6-3-18.

(2) తాము ప్రియమరించిన 'గురుదక్షిణను' జూచితిని, ఇంతకు ముందటి ప్రిథమ
భాగముం జదివియుంటిని. ఇక్కాలమున శిష్యహితోపక్షము చేయ నింతటి
స్మృతిగింధమును రచించి, లోకోపకృతిబొనర్చుచున్న తమ్యును సహస్రిభా
కొనియాడుచు నొక్కగురుదక్షిణను వీ. పి. గా దయచేయఁబ్రార్థించుచున్నాఁడను.

గుంటూరు

పెరనలి, సార్వజీతశాస్త్రి,

16-11-13.

వీ, ఈ, ఎల్, ఎమ్, కాలేజీ, సహాయాంధ్రోపాధ్యాయుడు,

పెద్దింటి హయగ్రీవస్వామి అనేక ప్రణామములు సా॥ ఆర్యనటం-గొల్ల
పాలెంపోట్లు, కాకినాడతాలూకా, గోదావరిడిష్టింట్ల. తాము చేసిన గీరతము
నాకు పక ప్రతివెంటనే వీ. పి. గా దయచేయించుటకు పార్థించుచున్నాను.

చదువరుల కపరిమితానంద దాయకమని మన ప్రెసిడెన్సీ యంతయు కీర్తివిస్తరించెను. గాన సదరు గ్రంథము చదువనెంతో వేడుక కలిగి యీ విజ్ఞాపనపత్రిక వ్రాసినాను. ది 10-11-13.

తమ రిడివరకు రచించిన గ్రంథములు కొన్ని మాత్రము నావద్ద నున్నవి. అందు, సర్వజనోపయుక్తంబై, కల్పభూరుహంబువలె సకలార్థదానకారియై, కాలమేఘంబుచందంబున గంభీరధ్వని విరాజితంబై, భారత కథావిధంబున, నానావర్ణ సమస్తపదభూయిష్టంబై, మొప్పారుమన్న గీరత పర్థమభాగమును జూడ నాడెందం బనుందానంద తుందిలంబయ్యె. మల్లాది వెంకటసుబ్బయ్య, గుంటూరు 14-3-1913.

19-1-13.

తమ గీరతము నామూలాగ్రముగఁ జదివెతిని. మిక్కిలి యొప్పును దెలుపుచు నానంద మొనఁగూర్చుచున్నది.

పురాణం, రామచంద్రశాస్త్రి. ముక్త్యల (సంస్థానం) కృష్ణాడి॥

నీ॥ సరసిఁ గృతఘ్నుల జక్కాడి జయమొంది ప్రభవిల్లు మీపాశుపతము గంటి... భారతప్రతిభమై బండితకోటిని దప్పదు మీగీరతమ్ము గంటి..."

దార్శ్వముల, వెంకటేశ్వశాస్త్రి. 22-3-14

గోపువాసిపాలెం, వీపూరుపోస్టు, వినుకొండతా॥ గుంటూరుడి॥

ఇట్లొందఁతో నిర్వాణజముగా నుతింతు పాత్రమును వెం॥రా! లెట్లు తిట్టిన నేమి ప్రయోజనము? అదిగాని వారేని స్వస్థచిత్తులై వాగ్వియువాగ్వితలో నిందించుచున్నారా? పాపము! గీరతమును జదివి అవసరముం బట్టి ఘండింపనెంచి వీలులేక చేయు "హాభారతము" లోగదా తిట్టుచున్నారు. దుఃఖసముద్రములో మునిగినవా రేమన్న న నది విజ్ఞులు పాటింపఁ దగదు. అదియట్లుండే, చూచి నంతలో నీ "హాభారతము" సత్యమునకు జాలమారముగ నగపడుచున్నది. కాని యతిప్రాసాదు లనుకూలముగ నున్నవని జెప్పటకు సందియము లేదు. అందీకిరించి పద్యమును, వెం॥ రా॥ లెందుకో వ్రాసికొనియుండిరి.

క. 'ఒకపండితుఁ డొకపామరుఁ, డొకలోకంబైన నేమియో యనవచ్చున్
సకలమృతం దముఁదెగడిన, పృథ్వీయదోషమును దెలియఁజాలరు కుకపుక.'

లోకులు వీరిప్రవృత్తిని గుఱించి యేపపడుటనుగూర్చి గీరతమెల్లడఁ బలు పృమాణము లిచ్చియుంటిమి. అవి చదివి యీ పద్యమును జదివికొన్నవారి కిందుల కుదాహరణమును వేఱుగ వెదకవలసి యుండదు గదా? ఇఁక ననత్యవర్తనుల ప్రతిజ్ఞ లెట్లుండునో తెలిసికొనఁదగునొక యుదాహరణము మాత్రము వెం॥ రా॥ ల “హాభారతము” నుండి చూపుచున్నారము.

తే. గీ. ‘అనృతవిషయమ్ములెల్ల సత్యములుగాఁగఁ
జెప్పి మెప్పులు గొనుట మాచేతఁ గాదు
ఉన్న యన్నట్లు వ్రాసెద మొప్పుఁ దప్పఁ
జెప్ప రారయ్య పండితశ్రేష్ఠులార.’

పండితశ్రేష్ఠులు రావలయునట!, పాప! మెంతదైర్యమున్నదియో, అస్తు. ఇందలి వ్యంగ్యమువలన గీరతమును లోకమెల్ల మెచ్చె ననుటకుఁ బ్రతిపక్షులుఁ గూడ నొప్పికొనక తప్పక వచ్చినది యని విస్పష్ట మగుచున్నది. అందనృత విషయమే యున్నదో నూనృతమే యున్నదో తెల్పవలసిన యావశ్యకత లేదు. ఈ యంశమును సాధింపఁదగు లోకాభిప్రాయము లుదాహరించి విసిరితిమి. కాక, “ముంజేతికంకణమున కద్దమెందులకు” “జగ మెఱిగిన బ్రాహ్మణునకు జందె మెందులకు” “నీరుపల్ల మెఱుంగు నిజముదేవుఁడెఱుంగు” కొన్నిటి యందలి నిజమును గనిపెట్టుటకు దేవునిపఱకుం బోవలయును గాని “పట్టపగటి దొంగతనపు” వాగ్రేతల యందలి సత్యమును గనిపెట్టుట కెవ్వరేనియుఁ జాలుదురు. అట్టివ్రాతలను వారాయుచు మా వెం॥ రా॥ లు లోకమును విశ్వసింపఁ జేయవలయు నని విశ్వప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వారెన్ని యెట్లు, యనత్యములు, కావించి సంగతిసందర్భములు పక్కటించు చున్నను నయ్యవి గని లోకు లేవగించు కొనుచునే యున్నారు. అట్టిస్థితిలో వారొనర్పఁ దగిన దేమి ? పాపము స్వయంకృతాపరాధము వలని ఫల మనుభవించవలసినదే. ఒక యనత్యమునకై తొంబది తొమ్మిది యనత్యములను శిఖించి వానివలన లోకులచే గర్హితు లగుటకన్న దుర్దశ యుండుండెడినా? ఉండదు.

గ్లో॥ అత్యుత్కృతైః పుణ్యపాపై రిమోష ఫల ముచ్యతే॥

అనుట కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును, ముందు గురుత్వమును దాచి “పిదప స్త్రీప్రత్యయాంతము నట” కని బొంకి పదపడి 24 పుటలు

మాత్రమే యని “నానాటికి దీనికట్టు నాగంధట్టు” గా బాట్లు చదుచున్న మా వెం|| రా||ల కష్టమును భగవంతుడే పాలింప వలయును. స్త్రీప్రత్యంగులంత మన్నప్పుడు సుమారు సగమును, యిప్పుడు మరల నా సగములో సగమును లోపింపఁ జేసిరి. దీనివలన వెం|| కా|| గురుత్వ మేమో క్షీణించు నని తలఁచుచుండిరి గాని యయ్యది “యాదవ కులపు ముసలము” వలె నెంత యటుగఁ దీనిన నంత విస్తరించి చేయఁదగు చుని జేసియే తీరువని మాత్రము గుఱుతింపఁ జాలకున్నాడు. “స్త్రీప్రత్యయాంతము” కొన్ని ప్రతులలో ౬౩ పుటలు, కొన్నిటిలో 58 పుటలు, కొన్నిటిలో 49 పుటలుగను గానవచ్చెడిని. యిందుఁ దక్కువ సంఖ్యను కైకొన్నచో 24 దానిలో సగభాగముగఁ బరిణమించెడిని. యంతలో నజంతస్త్రీలింగములు ప్రారంభ మగును. తక్కిన సంగతు లెటులున్నను వెంకట రామయ్యకుఁ గొముదిలో శబ్దాధికారము గూడఁ దుదముట్టు లేవని పై వ్యాతల వలనఁ దేలును. అగుచో నితఁడు “శాబ్దకజీవుఁ” డెట్లునో? ఈ “శాబ్దకజీవుఁ” త్వమునకై వ్యాఖ్యానాదుల వఱకుఁ బోకున్నను గొముదిలో మఱికొంతయేని చదువ వలయును గాన నాభాగమునకు గురువులను వెదక వలయును, చర్లనారాయణకాస్త్రో గారి నే పేర్కొంద మన్నచో నాయన యొద్ద లఘుకామగ మాత్రమే చదివినట్లు వ్యాసిన వ్యాత బాధించును. (చర్లనారాయణ బుధేంద్ర సాకతమునఁ | గావ్య నాటకాదులు లఘు కామదియును) (రా, కృ, మ, భా. కథావతార వర్ణము చూ.) ఇ(క—

క. “గణుతి గలవ్యాసముఖబుధులపై” (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

సన్ధాయముగా నీభారము మోపవలెను, గాని యందులకు వారును నంగీకరింపరు. పైఁగా—

(“తటస్థించినపుడు...క్షణశఃకణశః.”) (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

అను “గోడమిఁదిపిల్లి, వ్యాత” యంత భారమును మోపుటకుఁ దోడ్పడదు. ఇ(క నెవ్వరి యందీభారమును మోపవలెనో చదువరులే విచారింప వలయును. వెంకటరామయ్య కొముదిలో 24 పుటలు మాత్రమే కాని స్త్రీప్రత్యయాంతము మాత్రమే కాని చదివె ననునది సత్యదూరము. అంతకన్నఁ జాల నధికమే చదివెను. గురువును మాత్రము వెదక వలెను. యెంతవఱకుఁ జదివెనో లోకాభిరామాయణ పీఠికలో వివరింతుము. ప్రకృత మీ యిసుకపాఠజల పని నుండి యంతతో విరమింతుము. వీరి యసత్యములను జూపుట కింతవఱకుఁ బెంచవలసి వచ్చినది. గాని ప్రస్తుత మగు విగ్రహారాధనమునకును దీనికిని బొత్తిగా సంబంధమే లేదని మేమెఱుఁగుదుము.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

వి గ్ర హ రా ధ న ము

శ్లో. స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం, వ్యాయేన్యమార్గేణ మహిం మహిః
గోద్రాష్మాణేభ్య శ్శుభమస్తు నిత్యం, లోకా సమస్తా స్సుఖినో భవన్తు.

శ్లో. కాలే పర్వణి పర్జన్యః, పృథివీ సస్యకాలినీ
శేఖోఽయం క్షోభరహితో, బ్రాహ్మణా స్సన్తు నిర్భయాః. 2

శ్లో. ఆశ్రతాః పుత్రిణా స్సన్తు, పుత్రిణా స్సన్తు పౌత్రిణః
ఉభవా స్సభవా స్సన్తు, జీవన్తు శరదాం శతమ్. 3

శ్లో. మృగశం భగవత్ విష్ణో, మృగశం మధుసూదన
మృగశం పుష్టినీకాక్ష, మృగశం గరుడధ్వజ. 4

శ్లో. నీలాచలనివాసాయ, నిత్యాయ సరమాతృనే
సుకద్రాప్రాణవాథాయ, జగన్నాథాయ మృగశమ్. 5

శ్లో. ఉపనయతు మృగశం న, సుకలజగన్మృగశాలయ శ్రీమాన్
దీనకరకిరణనిబోధిత, నవనభినదశేషణో రామః” శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. 6

గ్రంథ పారింభము

ఉ. కర్ణమలప్రభాతమధుకైటభఘాతుకదుష్కృతఘ్నతా
దుర్లయహారి శౌరిః దలంతుఁ మధునూదను వేంకటేశ్వరా
భ్యర్థనమాప్తవిద్యుః, రచితాగను, వేంకటరాము, దుర్వచః
పూర్ణముఖాంతరుఁ వివయపుంజసమంజసుఁగా నొనర్పఁగఁ. 1

మ. సరియౌ నుత్తర మొండు లేమి ననురాచాగుండవై వేంకటే
శ్వరునిం దిట్టఁ దలంచి స్వాంతగతవిశ్వాసమ్ముఁ బోద్యుంచి యీ
శ్వరదూరంబగు దుర్మతం బొకఁడు సంపాదించి యారార ! ము
మృగవాక్యములు వెళ్ళఁ గ్రొక్కెదె, కృతఘ్న గామియాడామణీ ! 2

మ. అనృత మృన్న గుడమ్ము నీకు, గురుదేవామ్నాయనిందాప్తి జీ
వనమే నీకుఁ, గుమార్గవర్తన మనఁ స్వారాజ్యమే నీకు ని
న్న న నేమున్నది ? జన్మకాల మటు సన్యాసవ్యభేదములఁ
గనఁగా నీక కలంచుచుండె, నెటు శిష్యం బట్టిచో నర్భకా ? 3

ఉ. వెంకటఁ దిట్టిపోయ నల బంకనతోడ నభేద మొండు నీ
కంకెను; రామకృష్ణులను నట్టు లభేదము చేసి తిట్ట నే
బంకఁగనెల ? కైత యది సాగదో ? లేఖని వ్రాయదో ? పృథ్వా
పంకమునందు బ్రుంగుటకుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెవండు కడంగు నర్భకా. 4

ఉ. ఏబది చెప్పి యంటి, “విక నేబది నెప్పఁగ నుంటి” నంటి; ఏఁ
డేబదు లెన్ని చెప్పఁగలఁ డీట్టియభేదము పట్టెనేని యో
శాబక ! యుద్ధరంగమున శాతకృపాణిక పాణి నూని దు
ర్భిహుళాకంఠములు ద్రెంచునా ? త్రెంచుకొనం దలంచునో. 5

కా. తిట్టఁ గాదని కాని యట్టి దొకసంకేహస్మృ లేకున్నచో
నెట్లో చెప్పము రామకృష్ణులకు నిర్వేయత్వసంనిధి ? తి
ర్లట్టఁ బూజెడి వేంకటేశ్వరున కేరుఁ దోసముఁ పీసముఁ
గట్టంగా పినబోము కృష్ణున కటుల్ గాఁడెంచువా రున్నచో. 6

సీ. బారుం దనఁగవచ్చు జోరుం దనఁగవచ్చు
బానిసమగఁడంచుఁ బలుకవచ్చు

స్త్రీఘ్నం డనగవచ్చు గోఘ్నం డనగవచ్చు
 బసులకావరియంచు బలుకవచ్చు
 గల్లరీ డనవచ్చు గొల్లతే డనవచ్చు
 బల్లవాడని చుల్క బల్కవచ్చు
 ఉత్తముం డనవచ్చు సత్తముం డనవచ్చు
 బాటుబోతని నొక్కి పలుకవచ్చు

గీ. చాకివాడని యనవచ్చు సన్న 'బొంగు'
 పెడవిజేర్చెడివాడని వదరవచ్చు;
 ఏమనినసేమి భక్తి యొక్కింతగల్గి ?
 యేమనక యేమి యది లేని హీనజనుడు !

7

సీ. చెడుకంపు గొట్టెడి చేప నా జెల్లదో ?
 తాజేలని వచింపఁ దప్ప గలదో ?
 పంకానఁ బొరలాడు పంది నా జెల్లదో ?
 అరహనిసి యటన్ననతుకవొక్కో ?
 బలి నాశ్రయించిన పాటువాడనరాదో ?
 మాతృమాతుకు డన్నమాట తగదో ?
 తండ్రి 'పోపా'మ్రన్న భస్మండునగ రాదో ?
 త్రాగుబోతనుమాట తగనిదగునో ?

గీ. తిండిపో తన్న జెల్లదో ? మొండిజగ్గఁ
 డన్న సరిగాదో ? కలికిగా నాడరాదో ?
 అతని పూర్వోత్తరమృల నరసి భక్తి
 గల్గి యేమన్న దొసఁగొండు గలుగఁబోదు.

8

సీ. విధవనాజి యటన్న బుధులొప్పరో ? విషా
 శ్రయఁడన్న సత్కవీశ్వరులు వినరొ ?
 కీరహితుం డన్న సూరు లొప్పరో ? యశో
 దాదారకుం డంచు వేచు లవరొ ?
 సరకాభిగామి యన్న మహాత్ము లొప్పరో ?
 నీరగదుం డన వివశ్చితులు కనరొ ?

హతశిశుపాలకుం డనరొక్కో విజ్ఞులు ?

గోతోద్ధరణుఁ డనుకొనరొ కవులు ?

గీ. ఎందుఁ గురుకులవిద్యేషి యీతఁ డనఁగ
పచ్చు, నీకునక మృనపచ్చు; నిచ్చు
భక్తి యొక్కింత యేనియుఁ బాగుకొన్న
వాఁ, డితరుఁ డేమి యన్నను పమ్మ నమ్ము.

9

గీ. తల్లికి మగండు, * లంజకు ధవుఁడు, నోట
మన్ను గొట్టుకొనినవాఁడు, మామగారి
కొంచ గూల్చినవాఁ, డత్తఁ గొనరువాఁడు
లోనగు పదంబు లెన్నియు నేని గలవు.

10

తే. గీ. అన్ని పదములు భగవంతునందుఁ జెల్లు
నన్నిశ్లేషలు వానికి నన్యథా స
మంజసార్థప్రదము లయి మలయు; వాని
పేరు ధరియించుచోటఁ జేకూటులెట్లు ?

11

తే. గీ. మంచిగందపుఁజెక్కలసంచి రాస
భంబు లెట్లు లెట్లు యా భగవంతునాను
మందఱును బేర్చి ధరియింతు; రంతమాత్రఁ
దత్తదుచితంబులు గొనాలు దవులఁబోవు.

12

క. తిరుపతి వెంకనయనఁగాఁ, దిరుపతి వెంకవయ్య నునుచు * డెగఁబొగడిరి కొం
దఱు; నీవో తెగఁదిట్టితి, విరుమతఁబుల బేరతాత్వమే న స్మైవనెక.

13

* లంజా, లక్ష్మీకృతి, (వీటి, నిసంబువు చూ.)

* తిరుపతి వెంకటేశ్వర నామము తనుకు సార్థకమేయగుచున్నది...
ఇమ్మహాకలియందు దేవరవారు నామమాత్రముననే గాక ... యు...చు...
ము...చును...విచారించిన శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని భాతిఁ జెలంగిరన్న
సెంతయు నొప్పిదమే యగుచున్నది...”

వేలూరి సుబ్రహ్మణ్యం, అమరవరం, భద్రాచలంపోస్టు, 4-8-13

గ్రంథి పరా:— ఈవిషయమున కెన్నేని యుత్తరములున్నను విస్తరి
భీతిచే నొకటి మాత్రమే యుదాహరించి మిన్నకుంటిమి.

౯. వె. హితుల నుతుల కే మహితుడవయ్యును నీవు, నన్ను దేవుఁ జేసి నావుగాన
నతనియంశ మేదో యధిక మండఱకన్న, నన్నుఁ జెందినట్లు లెన్నవలయు.

ఉ. తిట్టిన నేమి, నీనుడువు తిట్లు మహత్తమ సాద్య మిచ్చె; నా
“రోట్టియ నేతిలోఁబడియె”; రోసముతోఁ బని లేదు గాని నీ
పట్టినపట్టు తప్పు, పలుపాపము లక్కతనం బొనర్చుచు
న్నట్టులు నాకుఁ దోచు; నది యడ్డద శక్తికొలంది నందుచే. 15

ఉ. విదియొ హేతు వుండవలె నించుక, తిర్వతివేంకటేశు మ
ర్యాదకు పీడు పాల్పడుట యన్నది యారక యెట్టులబ్బు? పీఁ
దేదనవాఁడు? తిర్వతి మఱేదెనవాఁ? డెటు లిర్వ్య రేకవై
రో? దురితపృచారుఁకు సూరక గోచర మేల కావలెన్. 16

ఉ. అందుకే కాదు, పూర్వకృత మన్నది యెందులలేని తప్పు; నే
మందయొ తక్క నీనుడికి బద్ధుఁడు గాని వివేకి లేడ; యిం
తెందుకు? నీవు దేవగురుహేళన నల్పుటలేని యేదియో
కందు పురాకృతం బొకటి కల్గియ తీరవలెన్ గుమారకా. 17

ఉ. కర్మవశంబ కాక యిటుగాఁ దెగియింతునె? బుద్ధియెప్పుడుం
గర్మము నంటి పోవు; నది కార్యముచే ననుమేయ మయ్యె; నీ
కర్మము త్రిప్ప నాతరము గాదని కొంత యెఱింగియుండియున్
ధర్మము గామిఁ గొండొక వృథా ప్రలపింతు న్నన్నతార్థిసై. 18

ఉ. కాన సమస్తమానవులు గర్మపుదానులు, నిక్కమింత; య
ద్దాని కతాననే యెటులొ చక్కెను దిర్వతివేంకటేశు నా
మానఁ బ్రసిద్ధి చెందఁగల మాన్యత నా; కికఁ నీకొ? ఏక్కె న
ద్దానని వేంకటేశగురుదైవతవైరకృతాపచారముల్. 19

గీ. ఒకఁడు వేంకటరాముఁ డింకొకఁడు రామ
కృష్ణుఁ డీరెంటిలోఁ గొంత గిలులుఁజేసి
ప్రాణినా రెట్లొ వేంకటరామకృష్ణ
చదవి; కీపాట్లు మాకుఁ బొప్పడవు తనయ ! 20

ఉ. వేంకటనేతఁ డిట్టినను వేంకట నానుము మోము ద్రొక్కి నీ
పంక మడంచుచున్నయది; బాలక! ‘వేంకటఁ’ దీసికొన్న న

రామకృష్ణునిదె యా; నొక “రామ” పదమృలోన మీ
రింక నడంగఁగా వలయు నిర్వరు భావుకు లెంత కష్టమో ? 21

ఉ. ‘వేంకటరామ’ లోనఁ గల వేంకట శబ్దముఁ దీసి, రామకృ
ష్ణాంకములోని రామ పద మట్టులె యూడఁగఁ బీడి, రామకృ
ష్ణాంకము దాల్చినకా గురునియాకృతి చేరనఁ దోఁపకుండు; మీ
రింక నటుల్ పొనర్చఁజను; హేయపు “వేంకట” నామ మేటికిక ? 22

ఉ. ఏ యవివేకియో యొకరుఁ డెట్టులా * మీసములం దగిల్చి ‘పి
న్నాయన !’ యంచుఁ బిల్చినట నాయన చెల్లెలి; నట్లే వెంకనకా
బాయఁగఁ దోచి నీవు గురుపట్టపుఁ బీతమునందుఁ జర్లనా
రాయణు నిల్పుపూనికయఁ బ్రాజ్ఞులకుం గనుపట్టు నర్భకా ! 23

ఉ. ఏ యొకలేశమో నొడువుటే నిజ, మంతన నీకుఁ జర్లనా
రాయణుఁ దొజ్జయై యొరుఁడు రాయయుఁ జుప్పుము నయ్యెనేమి ? నకా
దాయఁగి విచ్చినప్పు డొకటకా మను కాకరపర్తిఁ జర్లనా
రాయణుఁడే వచించెఁ జమియర్భక ! తద్గురుతాల్పలాగతికా . 24

క. ఏకాక్షరపరీక్షాత్మత, చేకొనియుం గురునిగాఁగఁ జెప్పికొనఁగ నా;
నాకది యక్రమ, మోతని, నేకతనకా దోయఁగల్గి తెఱిఁగింపనా ! 25

ఉ. వేంకటపైల దేవుఁడయి వేదము పుట్టుటఁజేసి వానిపా
పాంకము దాల్చువెంకనయు నట్టిడ యయ్యెను ? బాగుబాగహో !
“వేంకట” యకా పద మ్మరిది, వీడుము దాని; * సరిపరీక్షితం
లంకము వెట్టుకొఁడగని దిందురు వెద్ద లెటుంగు మర్భకా . 26

గీ. “కాలు వట్టుక పడలఁగఁగాఁగడంగఁ,
జూరువట్టుక వ్రేలాడు” తీరుదోచె ;
“బొంగిది బుజానఁ బెట్టుక పొమ్మటన్నఁ,”
బోక వెంకన నీవేద దేవుఁ గంటె ? 27

* “నే. మేనత్తమాతకి మీసములంటించి పిన్నాయనాయని పిల్చినట్లు.”

* “ఘోష పదాద్యంత రంతస్థం... (అనరిపరీక్షితం)... నామ కుర్వాదితి.
నామకరణ సంపరిదాయకో యజ్ఞికాః.

ఉ. పేరది మార్చికొమ్ము, పయి వేంకటనేతభయంబు నీకు దు
ర్యోమము గాకయిండు; గులపద్ధతి మున్నగు గొన్ని మార్పుకో
గూరిన నీకుఁ బేరొకటి కొండొక మార్చిన నేమి పోవు ? ని
స్సరపుఁ ద్రోవ ద్రొక్కెడిచె ? చాలు నికక విడు మీదురంతమల్.

ఉ. ఎట్టికులమ్మునక బాడమి, తెట్టియపాత్రపుఁద్రోవ బాపపుం
గు ట్టెగఁబ్రాకుదుంటి? విది గూడదునూ, కసి గల్గినే నక
దిట్టుము మిన్నకుండెదను; దేవునిఁ దిట్టకు, మెల్లలోకమల్
దిట్టి శపించు ని, న్నికట దేకుదు నందనుకొను మగ్ధకా. 29

ఉ. ఎందులకేని యేగవలె నెక్కడలేనియు, “వీఁడె వీఁడె యా
నిందకు,” డంచు వేర్లికొన నిక గనిపించుచు నొండొరుల్ పొరిన్
ముందర వెన్న నాడుకొన ముచ్చముడుంగుట యెంత కష్ట ? మే
నిందకు నైచినక ద్విభువనీపతి నిందకు నైచె వెన్నక. 30

పరా:—చదువరులారా? ఈ వైని, వెం॥ రా॥ ల॥ తినుపతి
వేంకటేశ్వరార్థ శతకమునుండి గొన్ని పల్లదులనెత్తి చూపుచు వానికి సంబం
ధించిన మాసిద్ధాంతములను వెల్లువద్యములు వెలకొల్పుదుము. వెం॥ రా॥ ల॥
యాయుక్త ప్రసంగము నగ్వమును జూడఁగోరువాను, వారియర్థ శతకము పూర్తి
గాఁ జూడఁగోరు చున్నాము. తి॥ వెం॥

(...నికలాంధరి జగమ్మున కీ వేల్చెనై వెలయఁగ లేదుగా...)

శా. నాకుక దేవుఁడె, నీకు దేవుఁడె నుమీ నాయన్న! వెంకన్న; యే
లోకుల్ వానిని నన్ను తింతు రఘువల్లుల్ ద్రొంగుగా; నాంధ్యక
లోకంబం దొకకొంత గాదు పదునాల్గొక లోకముల్ గూడ న
య్యేకాకారుని గొల్తు చేరొ విమతుల్ హీనుల్ బడాత్ముల్ వివా. 31

(...ఎరాజమహేంద్రమందిరపరమ్మున నీకుఁ బ్రకీర్త గల్గె...)

ఉ. రాజమహేంద్రమందిరపరానఁ బ్రతిష్ఠయె లేదుగా? మహా
రాజనతాంఘ్రి వేంకటపరాత్పరమూర్తికి; *కాకాపురీ

(1910 సం॥ 1-2- సంచికలు ఆర్యమతబోధినినుండి)

శీతిరుపతి వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము.

“శ్లో॥ స్రుహ్యసాంబరహేతీనాం సుషమావహమూర్తయే, సర్వాత్తిశమ
నాయాఽస్తు వేంకటేశాయమంగళం.” (వేంకటేశ్వరస్తోత్రం)

రాజమహేంద్రమండరవరంబునఁ గల్గినపూజకూడ నీ
కో జడబుద్ధి! నుతయిన నూహకు రా దది యేమికర్మమో.

32:

(పామరులైన దాసరులు బ్రహ్మరథమును బట్టి దేవతాగ్రామణివీణ
యంచును ముఖస్తుతి నేయుచునుండు.)

ఉ. “పామరులైన దాసరులు పట్టిరి బ్రహ్మరథం” బటంటి; నా
నామము నెట్లు వాగ్నితి వనాథజనంబులు పట్టినప్పు? డీ

ఈకలియుగములో వేంకటేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుడైనమై యున్నాడు. కావుననే పెద్దలు “కటా వేంకటనాయకః” అని నడిపియున్నారు. వేంకటేశ్వరుండు ధార్మత్రాణపరాయణుండు. ఈతండు నతజనుల బాధలుమాన్య, తిరుపతిలో వేంకటాద్రియందు వేంచేసియున్నాడు. నిక్కమైనభక్తితో నీదైవమును గొలిచిన డింగరిండు సర్వవిధములగు బాధలనుండియుఁ దొలంగి సుఖపడుదురు. కావునఁ బ్రతివత్సరమును వేలకొలది భక్తులు తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దర్శనము నకుఁబోయి యార్చిఁపితులై గతకిల్బిషులై తమతమ నిలయుంబులకుఁ జనుచుండురు. ఇయ్యది యార్చికులగు హిందువులకెల్ల బాగుగాఁ జెరిగినవిషయమే యైనను నిప్పుడు మనహిందువులలోనే కొందఱు క్రిస్తుమతపితాకారముగు బ్రాహ్మమతమును నన్నించుకొని యీప్రత్యక్షుడైనదైవముయొక్క మహిమను గూర్చి సంజేహించుచున్నారు. సంజేహించుటయేకాదు, భక్తిచే వేంకటేశ్వరుని నేవించు సాధుజనుల బరిపరివిధముల నిందించుచున్నారు. ఇట్టి వారికిఁ గూడఁ దనమహిమ బోధపడి వారు కూడఁ దనభక్తులై తరింపవలెనను విత్సలత్వముచేఁ గఁబోలు గాఢముగా నీబ్రాహ్మమతప్రభి ప్రికాశించుచున్న బ్రాహ్మసామాజిక శిక్షరములలోనే తనవిష్యమహిమను శ్రీవేంకటేశ్వరులు చూపుచున్నారు. ఈనమమనే యీక్రింది మహద్భుతము జరిగినది.

పితాపురపు సంస్థానాధిపతులై శ్రీవేంకటేశ్వర పాదభక్తులై యార్చిక శిఖామణులై కీర్తిశేషులయిన శ్రీరాజారావు గంగాధర రామారావు బహదరు వారి భార్యలలో శ్రీరాజా భావయమ్మారావు బహదరుగా రనువారొకరు పితాపురపు సంస్థానాధిపతుల యింటనే యున్నారు. కీరొక సంవత్సరమునుండి యశీర్థవ్యాధిచే మిక్కిలి బాధపడుచుండిరి. ఏమి తినినను ఇముడుటలేదు. మంచివీళ్ళు పుచ్చుకొనినను దీర్ఘక్షణమే వెళ్ళిపోయెడివి. దాన దేహము చాల

వేమటిక్కో? బ్రహ్మరథ మెవ్వరు పట్టిన సార్థకంబో వా
రే మఱి పట్టి; దూర కరు లేడ్చి కృపించిన నేమగునా నుతా.

33

చ. ధనికడ దాస్య మూను నొక దాసరి, వేంకటనాథుపాదపం
దనమున దాస్యముల్ నలుపు దానులు పామరు లంచు దూఱుటల్

శుష్కిభూతమై పోయినది. ఇప్పటి సంస్థానాధిపతులు తమ కామెయందుగల
భక్తిచే ననేకవిధ ఘనవైద్యులచే వైద్యము చేయించిరి. ఆలోపథి, హోమోపథి,
మున్నగు పథములెల్ల నయినవి. ఆయుర్వైద్యశిఖామణులగు నుండిత గోపాలా
చారిగారిని జెన్నపురినుండి రప్పించి వారిచే వైద్యము చేయించినారు. కాని
యేమియుఁ గార్యము లేకపోయినది. మానవప్రయత్నమంతయు నీవిధముగా
నిష్ఫలముకాఁగా నప్పుడా సాధ్యమణి తనకు వైవమే శరణమని నిక్కముగా
నమ్మి తమ యిలువేల్పున వెంకటేశ్వరుని “అన్యథాశరణం నాస్తిత్వమేవశరణం
మమ” యని యంతరంగమునఁ బ్రార్థింప మొదలుపెట్టినది. భక్తవత్సలుఁడగు
వేంకటేశ్వరుఁడు తన్నునే నమ్మిన యాభిప్రాయాలిపైఁ గరుణకలవాఁడై యొక
నాఁడామెయం దావేశమై “నాకొండకు వచ్చి నన్ను దర్శించినయెడల నీదుర్గత
నివారితమగు” నని పలికినాఁడు. అప్పటికి వ్యాధి మిక్కిలి హెచ్చుగానన్నది.
కొండకు వచ్చెద నని మొక్కికొనినది మొదలు వ్యాధి నివారించునని వేంకటే
శ్వరులు పచించిరి. ఈవార్తను పితాపురపు సంస్థానాధిపతిగారికిఁ దెలిపిరి.
వారు బాధ నివారణమగునెడలఁ దప్పక యట్లు మొక్కిక్కుకొనవలసినదే యని
మిక్కిలి సరిసముగాఁ బలికిరి. ఆమెయందుఁగల భక్తిచే వారా మొక్కిక్కును
చెల్లించుట కంగీకరించిరి. వారిమాటపై యానతి యట్లు మొక్కికొనినది.
అదయేమి యన్నుతిమా! ఆ వేంకటేశ్వరుని ప్రభావమెట్టివో! గాని మొక్కి
కొనినదాదిగా నాకోగమంతయు మటుమాయమై పోయినది. తినిన పదార్థము
లెల్ల నెల్లిపోకుండ నిమిడఁజొచ్చెను ఈ శుష్కపరిమానము సంస్థానాధిపతి
గారికిఁ దెలుపఁగా వారాశ్చర్యమిచ్చులైరట! ఆమె భుజించువేళఁ దామ
చ్చటనుండి భుజించినపిమ్మట గంటపఱకును నచ్చటనే యుండి తినినపదార్థమిం
దుటను గని యామెను వెంటనే మొక్కికొనినప్రకారముగాఁ దిరుపతి పంపిం
చిరి. ఆమె తిరుపతివెళ్లి స్వామిని దర్శించినది. ఇప్పు డారోగ్యస్థితియం
దుండినది. ఇక్కడ నామెభక్తి, శ్రీ వేంకటేశ్వరుల మహిమ, శ్రీపితాపురపు

కనిన వివేకి నైఁవఁడు, వికావికనవ్వు, నహో! ధనంబు* దం
ధన మని తిట్టు; బామరులు ద్రవ్యపుణాను, లాల్చో వివేకులే.

34

రాజుగారి సరసతయు, చాల పర్లనీయముగా నున్నవి. నిక్కమగు భక్తియొన్నఁ
టికిని వృథాగాఁబోదు. “సర్వార్థి శమనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళం.”

(1811 సం॥ 1, 2 సంచికలు, ఆర్యమతబోధినినుండి)

(వేంకటనాయకుని మహిమ.)

కలికాలదైవతమగు వేంకటనాయకుఁడు తనమహిమనంతను నిప్పుడు పితా
పురపు కోటలోఁ జూపుచున్నాఁడు. కీర్తిశేషులయిన వెనుకటి పితాపురపు
రాజుగారి రాణులలో నొక్కరు బహుకాలము తీరినివ్యాధిచే బాధపడి తుదకు
వేంకటేశ్వరుని దయచే నారోగ్యస్థితి నందెనని వ్రాసియొంటిమి. ఈసాక్షి
కీనడుమ మరల రుగ్మత్తకలిగినదంట. అంత దానికిఁ గారణము నారయఁగోఁగా
మరల నామెయందు వేంకటేశ్వరు లావేశమై యిప్పటిరాజుగారికిఁ బుత్రుల
భము కలిగినప్పుడు తనకు 1116 రూపాయల ముదుపు చెల్లించుమని వాగ్దానము
చేసియును జెల్లించునంచు నీరోగము మరల నంతురించెనని నుడివెనంట. ఆపలు
కుల నిప్పటిరాజుగా రాలించి జరిమానాసహితముగా 1116 రూపాయలను వేంక
టేశ్వరులగుడికిఁ బంపఁగా నీసతీమణి రుగ్మత్తయంతయుఁ దృటిలో నిచాత
మయ్యెనంట! ఆహా? వేంకటేశ్వరుని మహిమ చాల పర్లనీయముకదా. నిక్క
మగు భక్తిగలవోట దైవమహిమ కాన్పింపకపోదు.

(శ్రీ వేదాంతదేశికస్వామివారి శ్లోకములు)

* శ్లో. శరీరపతనాపధి ప్రభునిషేవణాపాదనా
దబింధనధనంజయప్రశమదం ధనం దంధనం
ధనంజయవిసర్ధనం ధన ముచూఢగోపర్ధనం
సుసాధన మబాధనం సుమనసాం సమారాధనం.

శ్లో. కాచాయ నీదం కమనీయవాచా, మోచాఫలస్వాదుముచా న యాచే
నీ శ్రేయఃకుచేతే త్రితమాకుచేతే, దయాకుచేతే ధనదత్తుచేతే.

శ్లో. సిలం కి మనలం భవే దనల మాదరం బాధితుం
పయఃప్రసృతిపూరకం కిము న ధారకం సారసం

ఉ. కూతున కత్త పేరిడి రగుల్కొను కోపముకల్మిఁ గుంపటకా
బాఁతినరీతి నెందులకొ పాడునడుం? జగదీశుఁ బల్కు నీ
నాతివివేక మే మనఁగ వచ్చుఁ గుమార? విభుండు ని న్నెట్లో
నీతికిఁ దిగిప్పి దోసము గణించక నాకయి పోవుచుఁగావుతకా. 35

మ. “గురులకా దూఱుటత” పుటంచు సుజనుల్ గొండాడ, “లెక్కేమి? దే
వరనే దూఱుద నే” నటంచుఁ గవితకా బాటించునీ తెల్వి క
వ్యరు కోకించరె? నీకు శ్రేయ మెటులో పొపించుతకా వేంకటే
శ్వరుడే నా కయిఁదేమఁ జూపుచు భవద్యాచాలతల్ నైపుచుకా. 36

నీ. వేంకటేశ్వరుండు నీవెకలితనం బోర్చి రక్షించుఁగాక మాపక్ష ముండి
యతనిదేవేరి మహాలక్ష్మి పతికోప ముఫకమింపించి ని న్నోముఁగాక
ఆదేవు రెండవవైదలి భూదేవి త్నమ నిన్నుఁజూచి శ్రేయ మిడుఁగాక
యతనిప్రేమడిచిన యాత్మఁబుద్ధి నీపై నుంచి నీల కాపాడుఁగాక
తే. గీ. అతని కావాస మగు వేంకటాచలంబు
నీదొసంగు లడించి మన్నించి “వేంక
టత” యనెడుమాట సార్థకగతి నెసంగ
నద్యశముఁ బొందుటకు నిన్ను సాఁకుఁగాక. 37

(“దేవుడగుట్టునై బయలుదేలుదు తిర్వతివేం...”)

ఉ. “దేవుడుగా” ట్టటంచు నలదేవుని దిట్టైడి నీచునాల్కతుకా
శ్రీవిఘ్నఁ డల్లకుండుత; స్వసేవ యొనర్చెడి నాకునై సదా
నీ నట ప్రేరినకా నయిచి నీకు శుభం బొడఁగూర్చి నన్ను నం
భావన సేయుతకా జగతిఁ బండితమండలి మెచ్చునట్లుగకా. 38

మ. “పగనైనకా పగనైనఁ బ్రాణభయముకా బ్రాపించియైనకా సదా
భగవన్నామ మెదం దలంచుటయిపో భాగ్యంబు, ముక్తుండు వాఁ
డగు” నంచుకా వడియించు గృంథములు; నీ వదేవునిదిట్టియే
నీ గడింపం గల వమ్మహాత్ముడను నిక్కము నుమ్మరభకా. 39

మ. “చిరకాలమునఁ గాని భక్తిమెయి వాసిం గొల్చి పొందంగనే
రదు తదేవుని పొడదర్శనము; నైరం బూనుచో శిఖరిమే

అయత్తు మలమల్లకం పథి పటచ్చరం కచ్చరం
భజన్తి విలుధా ముథాహ్వాహనా కుక్షితః కుక్షితః

యరయం జాలుదు” రంచ విందు; మది తథ్యమైవనో నీ కగున్
ద్యురలో దిర్వతివేంకటేశపదవద్దుస్రాప్తి యాత్రారతిన్. 40

(నీ! వదివతి కీశ్వరుంధవట ?...నీకోకయ్య...వైష్ణవంబిడినవాడట)

మ. హరుడే కా, యల వేంకటేశ్వరుడు ము ? న్నల్లేయగుం గాక నో
రఱుగన్ దిట్టితి రువ్వుడయ్య నతః; డీయత్యాహితం బాఁగ నీ
గురుమఖ్యుండే గలండు, దేశికుని కెగుల్ గట్టి గుప్తత్వమున్
బొరయన్ జేసెద వేది దిక్కు ? * శివుడున్ బూనండ యిప్పట్టునన్.

మ. హరుడే దేశికు నడ్డజాలడమనో నన్యమరశ్రేణికిం
దరమే ? వారలయంశ మింత గల ధన్యమృత్యుసంసారు లె
వ్వరికేసిం దరమే ? శరణ్య మెదియో వాక్కుత్తు నీ వేంకటే
శ్వరుడే నూ ! యల వేంకటేశుడును గావన్ లేడ యిప్పట్టునన్. 42

ఉ. “దేవుడే లేని మానినికి దేశికుఁ డెక్కడినుండివచ్చు” నం
చీవల నింతకాలమున కిందుక బోధకు వచ్చె; మేలు ! నీ
చేప, నెబాను ! నీవదన, నీ ! వహవా ! భవదాస్తికత్వ, మీ
త్రోవను బోవుసాహసికి దోహము చేయఁగ రాని దుండునే. 43

ఆ. ప. “అమృతచెవులు ద్రొంచు నమలాత్ములకు నెందుఁ
బిన్నతల్లిచెవులు బీజపూలుఁ
గావు” దేవుఁ దిట్టు గడుసుమానిసి కుపా
ధ్యాయఁ దిట్టు తెంత తప్పిదంబు. 44

(తాతికి అప్పకు మొక్కఁ జెల్లనే)

చ. తొలి నతఁ డీశ్వరుం డగుచుఁ దోచియు వేంకటసప్రసక్తిఁ నె
న్నలెను వేంకటేశుడుగ; నజ్ఞులరజ్జులలేమి, సోమయా
జులు మును గొల్పు వేల్పువలె జా మృతఁడో హరియున్ హరుండు; మా
ర్థుల కతఁ డొక్కతాయయు నగున్ దలదిమ్ము నదల్చుపట్టునన్. 45

ఉ. రాతిని దిట్టి తా “నొకయరాతిని తిట్టితి” నంచు నెంచు నే
వీతనయుండు, వాఁ డొకట వేరము భారము గాఁగ నెత్తివో

శ్లో॥ * శివకోగధాద్గురుస్త్రోతా, గురుకోగధాచ్ఛివోనచ॥ (గురుగీత)

రాతిని బిట్టు పట్టియు “నగారాతిని పట్టితి”వయ నెంచుఁ జూ
మౌత్తనయా ! వివేక మిటు లూరుచు నున్నది నాఁడు నాఁటికిఁ.

ఉ. రాతి కరాతి నైతి, వలరాతిని దేవుడె యున్నచోఁ బురా
రాతి కరాతి నైతిని, భరం బది మైమయిఁ బోవ దమ్మరా
రాతి కరాతి నైతిని, పురాతనవిజ్ఞులు రోసిసెట్టి దీ
భూతిమతంబు; దీనఁ బరభూతియు వక్రవిభూతియుఁ జెడుక. 47

చ. తిలకము లేనిమోము పితృదేవత లాదటఁ జూచి “యక్కటా !
తిల + కము మాకు నున్న” యని తిట్టి శపింతు రటం చెటుంగ రే
యలఁతులు, వారిత్రోవఁబడి యర్భక ! చక్కని యవ్వయంబు తి
ప్పల కరఁ జేసి తంచు చగవక పలసెక, చలెసెక భవద్దతుల్. 48

(దేవుడ వాడువేని...వేంకటేశ్వరా)

ఉ. “దేవుడ డాడువేని” యని దిట్టతనాన నెవో వచించి; తా
దేవుని కింతమాత్రమునఁ దీవ్రత పుట్టదు; ముందు మొక్కికొ
మ్మ చెనుకక నిరాదాన కర్గము గ మృపు డేమి యానో? యా
దేవుని దేవతాగరిమ తెల్ల మగు న్నిముసమ్ము లోపలక. 49

కా. నేనే యించుక చచ్చ చేసితిని నీ నేరంబు వాఁకింప; నీ
వేనోరో యెర వొండు తెచ్చికొని యెంతేఁ బ్రేలు, మా వేంకటే
శాసుం డీయటపుల్ గణించఁడు, శిలాసౌజన్యమే చూపు నీ
పై; నేనుండువో? “యాదృశీ” యనెడివిద్యద్యాణి దుర్వాణియే. 50

(మహమ్మదు విగ్రహపూజ గాదనెన్)

ఉ. స్వచ్ఛపువంశముక గణన నల్పవ, పెద్దలమాట లెక్క లే,
దిచ్చకు వచ్చినట్టులుగ నేవియొ పల్లదము ల్లిఖించి యే
మైచ్చమతంబో పట్టి పయిమిక్కిలి దేవునిగూడఁ దిట్టి సం
పచ్చకలంబుకోస మిటు పాటుపడందగు నే కుమారకా. 51

(విగ్రహారాధన సేయరెవ్వరు)

ఉ. విగ్రహముక ద్యజించి గురువిగ్రహముక నిల కెత్తికొంటి, నీ
కాగ్రహచార మెట్లయిన నావలకుక జనపయ్యె; నిన్ను నే

తిల + కము, తిలోదకము,

*శ్లో॥ యాదృశీ భావనాయత్ర సిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ.

దో గ్రహ మొండు చెడ్డదయి యోగ్యతకుం గడు దవ్వొనర్చె; నీ
వాగ్రహత్వప్తి కీమతము నందితి పంతయు నే నెఱుంగుదుఁక. 52

(శంకరపాదుఁ డర్చికోపాసన నీనడించెను)

ఉ. కావలె భాగ్య, పుతులును గావలె, దగ్గవము గావలెక, మఱిం
గావలె సౌఖ్యముల్, మఱయుఁ గావలె సర్వము; విగ్రహమ్ము పోఁ
గావలెనే కుమార ? సరిగా విను “విగ్రహపూజనమ్ము మా
భావధి” కందు వేని యెటు లార్దులు శంకరముఖ్యులొప్పిరో. 53

(వ్యాసమతంబు... నేఁడు క్రొత్తగాఁ జేసినదారిగా దిది)

ఉ. వ్యాసులవారు నూత్రముల బ్రహ్మముఁ దెల్పి పురాణమందుఁడ
దాట్లమర చిద్విలాసముల భంగులు చెల్లిన వారు; నూత్రవి
శ్వాసము చూపె తక్కుగల సంగతులక ద్యజియించువారు స
వ్యాసులు, భగ్మై లొదురు గృహస్థు లటుల్ చరియింపుఁ బూనినన్. 54

ఉ. అన్నిటి కేక వాక్యతగ నారసి చూచిన విగ్రహంబు సెం
పన్న గృహస్థుకొన మనుభావము దేలెడి, నిర్గుణాత్ము నే
ట్లెన్నఁగ నేర్పు వీడు ? గుణమే కడుముఖ్యము గాఁ జెలంగు నీ
సన్న యెఱుంగ రూరకయ జందెము ద్రెంపెడి కేస్తు లర్చకా. 55

ఉ. వ్యాసులు బ్రహ్మముం దలఁచి యాతని విగ్రహరూపమం దెదో
రోసముఁ బూని తిట్లు మనిరో ? విని రోయుదు టిట్టిత్రోవ జి
జ్ఞాసువు లర్చకా ! యిటులు కానరకూసర బోధనేయఁ డా
వ్యాసుఁడు; దీని నింక నొకవ్యాసు నుపానితుఁ జేసి నేర్పితే ? 56

ఉ. వ్యాసమతమ్ముఁ బట్టి యలబొమ్మముఁ గొల్తువుగాక, యేడ దీ
కూసుమతంబు ? దేవగురుకోపమహాపదవాస్తవసర్వస
వ్యాసకృతంబు; నీపలుకు లర్థములేని నపార్థవర్దనా
భ్యాసపు వ్యాసముల్ గిలుకువారలకాటు లసారముల్ సుమీ.

కా. వ్యాసుం డీమత మొప్పెనే ? కటకటా ! వ్యాసాశయం బెట్లు ? స
వ్యాసుల్ వోవుపథంబు కేస్తులకుఁగా వ్యాసుఁడు శాసించునే ?
దాసీవాసకళత్రపుత్రవిరతిక దొడవులం దొలకే
లా ? సంసారికిఁ గర్మబంధ మది వాలాయమ్మ డీలయ్యెడిక. 58

ఉ. శంకరు లొప్పినారు మతపట్నము; విగ్రహపూజయందు ని
శృంకమె పట్నముకా; జడులసంగతి నివృత్తియట్ల పాపపుం
బంకముగా జగంబు నిలువక గమకించినయార్యుఁ డాతఁ డీ
శంకరుఁ బోఁడు, వ్యాసమతసర్వరహస్యవిదుండు గాఁడొకో. 59

క. శంకరమతమ్ము గా దిది, సంకరమత మైన నగును; శంకరుఁ డెట్లా
శాంకరిని బీతమున ని, శృంకమ్ముగ నుంచి పూజ సల్పెఁ గుమారా. 60

మ. తల బోడిం బొనరించి, జంఁదెములు తద్దం దెంచి, “సన్నాసిపో
కలు గాఁ బోదు” మటందు రెవ్వ రలవా ర్కంబాతులకొ వీడ, తే
తలఁపులో మానరు, “దేవశం” బనిన నిందలో నేతు; రీచెట్టిపో
కలు నీ శేగతి నచ్చెఁ దుట్టతుదకుకొ గార్హస్థ్యసంచారికొ ? 61

శా. ఏకర్మమ్మును వారు మానరునుమీ ! యీ కర్మమే తక్క; నీ
ఏకర్మం బన నేమిగాఁ దలఁచెవో ? యేకర్మ మార్యుల్ బురు
ష్లోకుల్ శీకరు లప్పదీక్షితముఖుల్ శోధించికో నేడవి
ద్యాకంబాతధవావతారు; లవి యేతచ్చబ్బతో బోధ్య మా. 62

శా. జ్ఞానప్రాప్తి కనేక మార్గములు విజ్ఞానుల్ పరిసరించి
య్యానందాతుని కెన్ని మార్గములు తుల్యంబుల్ నుమీ, విగ్రహ
ధీనుల్ గొండలు గల్లుమాత్రముననే దేశంబు గోసెత్తెనే ?
జ్ఞానం బూరక కల్లునే ? యదియు నంగష్టమ్ము క్రయ్యుమ్మెకో ! 63

మ. ఎవఁడో మొక్కిని కబ్బుఁగాక శ్రమ లేకే జ్ఞానసంపత్తి; గుం
కవనికొ దక్కినవారలెల్లరును నట్లేవారె ? యవ్వారికై
శివవిష్ణులయములో నెలంగుత; మెటుల్ శిష్యుండ ! నీ కచ్చె నీ
యవివేకంపుమతంబు? దేవగురునించానందసంధాయియై. 64

ఉ. వేదములందు లేదనుచు విగ్రహపూజన మొప్ప నంట ! యీ
వాదులు గొండ; జయ్యదియ వాస్తవ మందము; మూఁడుపూటలున్
సాదము మెక్కి ముల్కుఁ దని సారెకు వేదము లేదప్పుచున్నచే ?
లే దట భుక్తికికొ విధి; యభీకము గా దని మాన రావొకో. 65

శా. ఏమీ, వేదము నంతమున్ దెలిసియే యీ మెట్టవేదాంతపుం
బూమె ల్వుట్టెనే ? దీనికికొ ఫల మెదో పోనిమ్ము యోజిత, మా

ర్యామోదం బది తప్పిపోవుట, యపాధ్యాయగ్రహోదగగ్రసం
గ్రాహారంభము నెత్తివై బడుటయుంగా కన్యమం గల్గునే ? 66

చ. తిరువతివేంకటేశ్వరుని దిట్టితివే యను, మట్టితిట్లకు
దురకలు దూరకుల్ ముతయుఁ దొల్లిటిపెద్దలహద్దు లెట్టివో
యెఱుంగనిమోజుకుల్ గద సహింతురు; వీరలమెచ్చ సత్కృతీ
శ్వరులకు వారికిన్యల కనహ్య మెఱుంగుదువో, యెఱుంగవో ! 67

చ. ఇతరకులస్థుఁ డేమతమునేని గ్రహించిన నంత నప్పి లే;
దతులము బ్రాహ్మణాన్వయమునం దుదయించి పితామహాదులు
తిరులు వోవుమార్గములు షిప్పిగ నెంచి స్వతంత్రులై కురితి
స్మృతిస్మృతిదూరమైనగతిఁ జెందినవారియవస్థ శోచ్యమా. 68

క. రామానుజాదు లందఱు, నీమాత్రము తెల్వి లేకయే విగ్రహపూ
జామంత్రము లొప్పిరిగా? యేమి సాహసము తుదకు నిందు దిగితివే. 69

(సలాముఁ జేసి గుడిదూరెడు తిర్వతివేంకటేశ్వరా?)

చ. లలి మనవేంకటేశుఁడు “సలామిడు” నంటి; “సలాం” పదమ్ముచేఁ
దెలియఁగ నయ్యె ‘మల్గు’ కని; దేవుఁడు వానికి నల్లఁడే చుమి,
“మలక పదమ్ము సాచి తను మట్టుడు నర్చకుఁ గొట్టె దేవి” యక
పలుకు లెఱుంగవే తనయ? భగ్నియైతోఁ బనియేమి సామికిక. 70

(తలఁతుచు...దండము నెట్టఁగవచ్చువారినే తలఁగొటిగించి...చెప్పుతో...
గొట్టెదవు)

చ. తలఁకెడివారికే విధునిదండన, ‘మేనుఁగుఁ జూచి భీతిమైఁ
దలఁదేమానవుండె యొకతప్పున ముచ్చన కగ్గ మానుఁగా,
కలగజరాజుమార్గమున నట్టై చరింపక యుండుతాటియా
కులచెడుచెత్తముక్కులకుఁ గుంజరరాడ్చయ మేడ దర్భకా. 71

చ. అవుర ! విచిత్రీ, మెంతటియనార్యమొకో కలి; బ్రహ్మవక్త్రసం
భవులకునంట ! మల్గుల* యపాత్రపుఁగూతలు గీతలంట ! హ

(* రద్దేహింమానుండి.)

సీ॥ కోతిరూపంబైన పోతుహస్తంతునూ వేపార్లు దైవమని వేడుకొనిరి...
అడ్డబొట్లందరూ “హరాహరా, బల్కిరీ సుద్దబొట్లంత హరి పెద్దయనిరి,...

శివశివ ! రామరామ ! హరి ! శిష్టోగర్హి త మైనమాగ్ధముం
దపిలిన శిష్యునిన్ మనిచి ధర్మ్యకథమృతం జెట్టి పోవన్.

72

ఉ. సారాచారవిచారదక్షుడును వంశమృతంబు జన్మించి ని
స్సారుల్ మల్గులు వోవుమాగ్ధముల నిచ్చల్ నిందు నీచైదిచే
ధీరుల్ దూఱక యుందురే కటకటా ! “దీన్ మావులా” వారికిన్
పీరల్ దాసులు, వారిబాస తుద కజ్జెన్ పీరి కంచున్ సుతా !

(లభించినమాయకీర్తికిన్ భంగముపచ్చె నీమహిమ పాడ్వడె)

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దేవళి మూడినమీదఁగాని యీ
తిరుపతివేంకటేశునివ్రతివృత్తు భంగములేమి లేలే; నెం
దలు మలకల్ ప్రయత్నపడి తోవ్విసపిమ్మటఁగూడ దేవళా
లొంగక నిల్చియున్నయవియో పనియుండవుగాక యర్చకా !

74

కొంటెలందరుగూడి కృష్ణుడనిం... నీ॥ ...పంచితము పేడలే బహుశుద్ధి అను
కొని యిల్లువాకిళ్ళెల్ల చల్లుకొనిరి, ... గగనతాళపులు బాటుగామానుకొని విగ్ర
హపూజలే యిట్లునునిరి, మలమాత్రామే దోషములు తీర్చుననుకొని పేడ వుండలు
పంచితాలు తినిరి... శిలలు బొమ్మలు మిమ్ము కన్నించగలవా... నీ॥ పార్వతీ
చేపపై భస్మానురుడు మోహించి దాని మొగుడని చంప తరిమినాడు...యిత
మండల బోతును యీనుగ్రహనక, కొల్వనలెనయ్య అల్లాసు కర్మముగాను ...
నీ॥...గీ॥ భిక్షియపడరయ్య వైసముకు రుడియరయ్య, మడ్డిపూజలు యిఖనైన
మానివేసి, ...౧౯॥ నీ;...భాగవతమునుబట్టి పలుగు కృష్ణునిచెరియ నిశమువ్రాసి
లినయ్య నుజనులారా, ...౩౦॥ నీ॥ రామాయణముంకు భారతంబేబాంకు గొల్ల
భాగవతంబుసొల్లుమును, ...లే॥ ఇహములోయొక్క ఖరతిను హెచ్చు
యనుమా, సత్వపురుషులు చెప్పిరీనగతియందు...॥ ౩౧ నీ॥...మొహమ్మదు...
దేవతులనైననూ...రాశ్వనైనా, పూజించకూడదని బోధించి చెప్పినామానలేదు,
...॥ ౩౩॥ నీ॥ కుడిపరాగ్రంథమే ఖరతిను ఖనమయూ యితరగ్రంథములన్ని
యెడనునుంచి, ...॥ ౩౯॥ నీ॥...గోమాంసములు మాకు గోమయంబేమికు పాలు
మాకును పంచితాలుమీకు॥ ... ౪౨ ॥ నీ॥ ... గీ॥ శంకరాచారి
చేసె మీసంకరంబు, ... ౪౩॥ ... (మక్కి మక్కినకలు)

(ముంగలవారు... దైవ మటంచు నిజ గొనియాడువార లవి నేటికి
బూటక మయ్యె)

చ. ఎఱిగియు నోర్వలేనిజడు లేవియె మ్రోగినయంతమాత్రనే
“తిరుపతివేంకటేశ్వరు ప్రతిష్ఠకు భంగముగల్గె” నంచు నీ
వఱచె; దుపాంగమై జలధి యంతయుఁ గల్లనుకొను మయ్య! నీ
క్కరిగ తినేమి యడు భవకప్రికరప్రకటారవార్భటుల్ ! 75

కా. అబ్బాయీ! నినువంటివాఁ డొకఁడు మర్యాదల్ దిగం ద్రావి యే
కబ్బంబో యొకఁడల్లినంత నది నిక్కంబై జగజ్జాలముల్
తబ్బిల్చెనను బోనికీర్తి గలభూభగిస్వామి కెగ్గానె ? యే
మబ్బా ! సూర్యుని బుగ్గిచే నడచుదేవయ్యల్ ధరకా గల్గితే. 76

ఆ. వె. అర్థశతకమృ తుడకు ననర్థశతక
మగును సంపూర్తిఁ జెందిన యట్టికతన
నప్పుడునుగూడ నీసోలి కతఁడు రాఁడు,
భయపడక తక్కునగ మెట్లో పాడు మబ్బు ! 77

ఉ. తీతువుపిట్ట యభ్యము క్షీతిం బడకుండఁగ నాఁగునంట ! విం
లే ? తనయా ! యటుల్ నుని నగేసుయశంబుని పోకయుంటకై
కైతియొకింత డాఁకునను గర్వపుఁ బల్లదముల్; యథార్థమా
ఖ్యాతియ యేని దుర్భగుల కాఱులు దాని నడంప నేర్చునే. 78

(నీకుఁ గలటిప్రాధిమం బందఱులోన మెచ్చుకొనునట్టి యకాలము సంభవించె)

ఉ. ముందఱమెచ్చు మెచ్చలవి ముప్పలుగా నెఱుంగం దగుకా, యశం
‘బందఱు లోన మెచ్చుకొని’ నప్పుడయా; నెటువంటిపందను
న్ముందఱ ‘మేల్ బల్!’ యనియు, పా మటులిగిప్పి ‘యపాతుఁ డీతనికా
గందుమయేని పాతకము గల్గు’ నటందురుగాదె పుత్రకా !

ఉ. చిందులు దొక్కి ‘నేను గురుశేఖరుఁ దిట్టుట కిట్లు దేవతా
నిందఁ; బూనుకొంటి’ నన నీకడనే ‘సరిగా’ దటండుని పో
కొందఱు; కొందఱో, మొగముకొండొక దిగిప్పినమీఁద నేమిగా
నందురొ నీ వెఱింగినరహస్యమే నే వచియింప నేటికికా. 80

ఉ. మానసమే ప్రధాన మగు మానిసి; కందలిభక్తి భక్తి, యం
దూనినపూజ పూజ, యది యొప్పినమె చ్చుది మెచ్చు, దానికిం
పైనది యింపు. దీనికి సమస్తజగమును సమృద్ధింపు; నీ
మానసమేని యొప్పు; నది మాత్రము బ్రహ్మ సృజింపకుండెనే. 81

మ. మనుకొన్నట్లు తీరుకొనిగా సతత మమూర్తిక బ్రశంసించి నే
డనిశమున్ మది నెంచుచుక బయికి నన్యాయములకొ గిల్కి యీ
యనయ మేరికొ కట్టి పెట్టెదవె? నీయాంతర్య మట్లెనుగా
కనఘుల్ తక్కినవారి కట్లగుట కేమత్యాహితం బరభకా? 82

(నవ్వులు నీవు దైవత మన న్నగువారలు)

క. నవ్వుండు గాడె? శిష్ట, కపటగణి హనుమదాఖ్య గలబుధుఁ; డెటు సం
స్తవ్యునిగ వేంకటేశ్వరు, నవ్యయు నుతియించె జెప్పు మరభక! నాకున్. 83

(1834 సం॥ ఫిబ్రవరి అభినవ సరస్వతినుండి)

తిరువతి వేంకటేశ్వర తత్త్వము.

చ. “తిరువతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకా.”డని తిట్టుచున్న యా
పురుషుల సైరముకొ మడుపుమాటలు కట్టనటుల్ పొనర్చి నీ
గిరి కరుదేర బుజ్జగొట్టించి పడంపడి చెప్పడెబ్బ తే
డైతి నపరాధశిక్షగ విధింతువు తిర్వతివేంకటేశ్వరా! 1

ఉ. నీమహిమంబెఱుంగని వివేకులు కొండలు విన్నదూఱుచో
సామము చేతనో, ధయరసంబుననో మరలించి వారికిం
గామిత మీగడంగెదవ కాని నిజంబుగ నీర యల్గినకొ
భూమిపుడైన ధన్యుయిపోరా? తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 2

చ. పగిలుతులూనర్చిచేసి తులులల్ పొనరించెడి దుష్టచేష్టలం
గణనయొనర్చబోపమి, యొకానొకఁ డట్టులూనర్చకున్న న
గ్గుణరహితుకొ సహింపకుమి, కోవిదులేరుమ దాని నిన్ను దు
ర్గుణుడనబోవ, నీ పథ మెఱుంగుము తిర్వతి ॥ 3

ఉ. భక్తులయందు నీకుఁ గలపారములేని కృపారసంబు సం
రక్తియుఁ జూపు పొంటె నపరాధులనేరము వారినోట సా
మోక్షులచేత ముందు వినకున్న భయోక్తులచేతఁ బిమ్మటకొ
న్యక్తముఁజేసి మొక్కుబడు లంచెదు తిర్వతి॥

చ. అవమతి నీకుఁ జేసెడు దురాత్ములగర్వ మడంప నెల్లమా
నవులును బూనియుండు తరుణమ్మునఁ దద్భరమేల నీకు? వా
స్తవమిది; నేనగల్గు నృపనత్తముఁ డెవ్వఁడయేని తాన కా
త్రపుల నదల్పు పూనికను చాల్పునె తిర్పతి॥

ఉ. దైవమవైన నీయెడలఁ “దప్పలు గల్గు” నటందుఁ బల్కు బ
ల్కవలులైన వారిపయిఁ గారుణికత్వముఁ జూపఁబోకు మ
య్యా! విధిగానఁ జెప్పితిని, నాగ్రహమొందకుమయ్య! సేతకుఁ
సేనకులైన వారలు వచించరె॥ తిర్పతి॥

చ. ఎటుఁగక నీప్రతాపము, సహింపక నీఘనగౌరవంబు, కా
ర్ణులమచుఁ బతికాశులనంపియు నీదు సుదర్శనమ్ముఁ
త్తరళగవీపరంపరకుఁ దాళక చొచ్చిరి మూర్ఖమండలా
పరిపథమందు దైత్యకవిచక్షులు తిర్పతి॥

ఉ. దేవుని నిన్నుఁ దెట్లు దుఃపృష్ఠులులేరా? మున్ను! దానిచే
నీ వహి తగ్గనే? యిపు డనేమిలు తావకదివ్యజంఘకా
పీఠకేశలేశమును బ్రీతఁగలారె? భవత్ప్రతిష్ఠయొం
బోవుట యీజగంబు సరిపోవుట తిర్పతి॥

8

ఉ. భావమునందుఁ జించలతఁబాయఁగ దేవుని రాతియందు సం
భావనచేసినారు మును ప్రాజ్ఞులు, కాని నవీను లట్టి సం
భావననేయఁజాలరట! భార్యయుఁ, దల్లియు నంచు భేదసం
భావన యెట్లుచేసెదరా వారలు తిర్పతి॥

9

చ. “గురువును దైవముకొ మనకుఁ గూడ” దటంచు వచించువారికిం
దిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకాఁడు, యథార్థపస్త్ర త
త్పరులగువారికికొ గలఁడు దైవము తిగ్గతి వేంకటేశ్వరుం
డరమరలేక నీ వరయమా యిది తిర్పతి॥

10

ఉ. దేశికుఁడంచు నిన్ను వినుతించెడివారిపయిం గృపారసా
వేశముఁ జూపుమయ్య! యొక వెంబరగొట్టు నుతించఁజేసి నీ
వాళకునికొ సహించిన మహాత్ములు నవ్వుదు; రట్లుగాన నో
యీకుఁడ! తగ్గశిక్ష విధియింపుము తిర్పతి॥

11

చ. తెలియక నీ ప్రతాపము, మదిందలపోయక నీ మహత్త్వముం
బలువలు తిట్ట, నాపదలు వచ్చినవేళల నీ పదాబ్జముల్
గొలిచెడునట్లు చేసి కడుకున్ దరిఁజేరఁగఁదీసి వారలం
దలగొఱిగించి కొట్టు మిరుదొడలఁ దిర్ప||

12

చ. యశమువహించుఁ దప్త విధి నల్పిన నీ ఘనముద్రదాల్పుటం
బకువులుగూడ గోపతీసమాఖ్యవహించి చరించెడున్ నిరం
కుశగతి సంస్కరించు నలగోవులఁ గావున నేరు నీకృపా
వకులు మహత్త్వముం గననివారలు? తిర్ప ||

13

ఉ. నీయభిధానముద్ర గమనించెడుగోపతి కెవ్వఁడో సురా
పాయియో, జూరుఁడో, తులున, పాపి, శతాత్ముఁడు, కుంభ ముక్కుఁడ్రా
స్వోయఁ దలంచుఁగాక, యటువోయఁగశక్యమే? శక్యమే నిలం
జేయుల వారి నీవు నిఁసింపనె తిర్ప||

14

ఉ. వేరునునూరులేని పెఱవేల్పులనామము లుగ్గఁజించినన్
జేరెఁడునుష్టియుం దొరికఁ జెల్లదు గాని భవద్భటుండు నీ
పేరువరించుచున్ బయలువెళ్ళిన భుక్తికి లోటులేను; నీ
పేరుమహత్త్వ మెంత వినిపింతును? దిర్ప||

15

ఉ. ముంగలివారు నీచరణపూజయొనర్పికయున్నఁ దాపకాం
శంగొను రామకృష్ణులను సైతము పూజయొనర్పఁబోవుదా
రుం గలుగంగఁబోరుగద? గోయక వారినిఁగూడ నీవు నీ
బొంగు బుజానఁ దెట్టి కొనిపొమ్మిఁకఁ దిర్ప ||

16

ఉ. నీపదముల్ భజించు నవినీతు లనేకులు దెల్పించి వా
రావని మానిరంట! యిదియంతయు నిక్కమయేని పాప మం
పూపను రామకృష్ణులకు బొంగుబుజంబునఁదెట్టి తోసయుం
జూపుచుఁ బొమ్మ నీవరుగుచోటికిఁ దిర్ప ||

17

చ. “పగమును మీర లందఱు నుపాసన నేయుఁ” డటంచుఁ జెప్పి, “య
చ్చగమువు నీవ” యంచనిన వ్యాసునిపై నికఁగోపమేల? “అ
షరమును నీవుకా” వనుచు వాకొనువారల నొంచఁగా నిరం
తరమగుదీక్ష నెల్లఘడుఁ దాల్చును తిర్ప ||

18

ఉ. జ్ఞానవిహీన గోతి, యదిపైతము నీకథ వ్రాసె; నింక వి
జ్ఞానముగల్గుపూరుషులు మానుదురే? మఱి గోతికన్ననుం
జ్ఞానములేనిమర్త్యుడు రసాస్థలమం దెవఁడేనియున్నచో
వినికిఁగూడ గాధ వినిపింతును దిర్ప ॥ 19

ఉ. “వ్యాసుఁడు కౌలపేరుఁ”డని వాకొనుటెట్టిదో, “రామకృష్ణు ల
భ్యాసముచేసినారు సురపానము, జారత” యంట యే ముఠ
న్యాసమొ, “గంగిత” ద్దని మహాత్ములు నిన్నను టట్టిదే; విప
ర్యాసముగాఁ దలంతు? జడు లయ్యది తిర్ప ॥ 20

చ. కలవు రసప్రవాహము, లఖండఘనాగమశృంగగౌరవం
బులుఁ గల, వద్భుతాధికవిపోషణజాతమహాఫలంబులుం
గలవని యెంచి నీకలిమి గల్పిరి తిర్పతితోడ; దానిమా
ర్గు లెఱుంగలేక గుట్ట యనుకొందురు తిర్ప ॥ 21

ఉ. కనఁబడుఁ జిత్రధాతువులు, గన్నడు సిద్ధపదంబులకొ, సుదృ
ఙ్గనగణనీయవస్తువులుఁ గన్నడు, దృశ్యములెల్లఁ దిర్పతిం
గనఁబడు బుద్ధిగల్గి సరిగా గుఱిగా గురుపాదసేవ సే
సిన యనఘాత్మలందఱికిఁ జిత్రము తిర్ప ॥ 22

చ. “తిరుపతిఁబట్టి నీకుఁగల తేజ” మటంచును, “నిన్నుఁబట్టియే
తిరుపతి” కంచు మూర్ఖులు పదింబది దండ్రము లిన్నియొని రెః
ర్పఱచినఁగాని మీర లవి పాటియొనర్పరు; బ్రహ్మచేత కె
వ్వరు ప్రతిసేయఁగాఁ గలుగువారలు? తిర్ప ॥ 23

ఉ. “త్రాయయు ఉప్ప”యంచు నిను అవ్వయొనర్చుచు, “నీకుఁ దేజముం
బోయె” నటంచుఁ జెప్ప నెఱుమూర్ఖులు తిర్పతి గాగ్రమనిహముం
జేయఁగ నీకు గొప్ప మహనీయత గూర్తు; రెఱుంగరేమొ యీ
న్యాయము “రాత్రిభార్య పవ” లమ్మని తిర్ప ॥ 24

ఉ. ఏగిరియంచు నీవు వసియింతువో, లీలలు చూపుచుంచువో,
యాగిరి పల్లెయైన జను లంగురు తిర్పతియంచు, దానితో
యోగమె కాని యేటికి వియోగము నీకు ఘటించు? “పిడినకా
భోగములేదు నీ” కనుట మూర్ఖత, తిర్ప ॥ 25

చ. గురు పగునిన్నుఁ 'గా'వనుచుఁ గూయుటయే యొకతప్ప, దానిపై
గురువును బల్కరాని పలుకుల్ చలికించు టిఁకొక్కతప్ప, దు
స్తర మగుపాప మిప్పగిది సారకుఁ జేసెడివారికోస మే
నరకము క్రొత్త దేర్పఱచినాడవా! తిర్ప || 26

చ. ఎవఁడు దశావతారముల నెత్తెనో నాడవు నీచ, త్వత్కలా
భవులనికాదె వ్యానుఁడు ప్రబంధములం దల రామకృష్ణపుం
గవుల నుతించు, టేవు నొక కంటను గన్గొనుచుంటఁ బీడికా
ధవనమునం బ్రతిష్ఠ కనుపట్టుట తిర్ప || 27

ఉ. “దేవుడ” వంచు నీకు వినుతిం, బ్రజితిం బచించువారెపో
కోవిదు, లట్టి కోవిదుల కోసమె నీవిభవంబు నర్వముకొ
గావలె నంచుఁ గోరుదువుకాని కటా! తెగనాడఁజూతుచే,
కాపలులైన వార లది గానరు తిర్ప || 28

ఉ. రాజితరాజరాజనగరంబు లనేకములందుఁ జెంది తి
వోపమెయింబ్రతిష్ఠ, చుచి యుండఁగని, మృటుమెన్నపొంది పి,
రాజమహేంద్రమందిరవరముల మిన్నగు పీఠికాపురే
రాజమహేంద్రమందిరవరంబునఁ దిర్ప || 29

ఉ. ఎల్లరు “నీవ యాదిపతి వీరికింగుల” కంచు నిన్ను చే
నోళ్ల నుతింపుచుండఁగ, జనుల్ మఱికోందఱు “నీకు స్తోత్రమే
చెల్ల”డటంచు నిన్ను నిరసింపఁగసాగిరి, స్వామి! యేమి యీ
యల్లిరి! పెట్టవీవు చెవివైనను దిర్ప || 30

ఉ. కర్ణమునందుఁ దెట్ట పనికాదు సుమీ, పచియించు టింతగాఁ
బూర్ణముగాఁగ నిందితివి ము; న్నడిచాక యిట్లు తిర్గి వ్యా
కీర్ణత నొందుచుండిరి నికృష్టులు వారలు తృప్తిలేక; పి
ద్యార్థన! తృప్తి నేయఁడగదా? యికఁ దిర్ప || 31

ఉ. నేమముగోరి తిగ్భుతి పసింది ప్రసన్నతఁదాల్చి నేరక
స్తోమసురద్రుమంబు పగుచుకొ విలసిల్లెడి నిన్ను రామరా
మా! మహి నేరొ దూఱుదురఁ! టంతటి మాత్రన నీను పిక్కపై
రోమముగూడఁ బోదని యెఱుంగుము తిర్ప || 32

ఉ. కింకరులై భవత్స్వప మొగిం బవరించెడి భక్తకోటి తే
కొంకును జంకులేని కజకుండన మొక్కఁదొసంగి, వైరితా
టంకవతీమనోహానిబాలతటాలకకుంకుమపుభా
వంకముఁ బాపుత క్తి నడువాడవు తిన్న ||

33

ఉ. “పంబినవేడ్క నిక గొలుచు పార్థివు లజ్ఞు”లటంచు, “నీకు న
ర్థంబు లొసంగువార లపథంబునఁ బోయెడివార”లంచు నై
చ్యంబు ఘటించు పాలకునియందునఁ గొందఱు “తిన్నయింటి వా
నంబులు లెక్కఁజెట్టు” నరసం బిది తిర్ప్ప ||

34

ఉ. అదట గల్గి విన్ను, భవదంశసముద్యవులైన రామకృ
ష్ణాదుల కెందునైన జగమందున ముందు సపర్య చేసి యా
మీఁదను “నీవులే”వనఁగ మేకొనదుగ్గుతు లుండ, దన్నచో
మోఁదఁగ యోగ్యులెల్లఁ బనిమట్టునఁ దిర్ప్పతి ||

35

ఉ. సందలు వేలు పద్యము లవారిగ నిం బడఁ దిట్టుచుం గటా!
క్రిందును మీఁదఁ గానక లిఖించుచు పత్రికలందుఁ గొందఱ; నీ
చందముఁజూడ వారిది దొంగని తోఁచదు, వారికట్టి శ
క్తిం దయసేసి నట్టి తమయె యది, తిర్ప్ప ||

36

ఉ. “దాసులు నేనినట్టి పలుతప్పలనైన సహింతు” వంచు, “శే
ర్మోసినవాడవీ”వనుచు, మోరకులేగతి నిన్నదూతీనక
రోసముఁజెందకుండట “విరుద్ధమటం” చెవరేనియన్న నీ
చేసెడుకార్య మేమటఁగఁజెల్లదు దిర్ప్ప ||

37

ఉ. శరణము నీమన హరయశస్సరసీరుహవైఘాత్తికై
శరణము నీమన హరకనచ్చవిదంతురమూర్తికై, నమ
స్కరణము నీవదాంబుజయగంబునకుంగయిమోడ్పుచుం బుర
స్కరణము నీమధుక్షల కొసంగెడఁ దిర్ప్ప ||

38

ఉ. మంగళమయ్య నీదు మహిమంబున కాయలమేలుమంగళక
మంగళమయ్య నీవు కడుమాన్యత గూర్చిన యెఘ్మలాఁడికికై
మంగళమయ్య నీగుడికి మంగళమయ్య భవద్భటాధికికై
మంగళమయ్య నీ కొకనమస్కృతి తిర్ప్ప ||

39

ఉ. సేమము నీకు, నీయనుగుళిమ్యలకుం గుళలంబు, నీదువి
బ్యామహనీయపద్ధతి కనామయ, మార్జితసర్వదిక్తలు
స్తోమనిరంకుశపృబలసుందరకీర్తిలతానతాంగికై
సేమము, నీదుభక్తులకు సేమము తిర్ప ॥

40

ఉ. పాలకుఁ డాత్మకూరునరపాలుఁడు గ్రంథమువ్రాయఁజేసి యే
వేళను నీదునామము జపించుచు నిన్ను సదా భజించుచున్
గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచు సుఖంబుగ భోగములందుచుండె; ని
న్నొలి భజింప లోప మొక టుండునె? తిర్ప ॥

41

ఉ. “ఈవొక రాత్రీబొమ్మ” వని యెంతురుకాని నిజంబుగా మదిన్
భ్రాతనసేయుచో బయట వత్తువు దీవ్యదళుండవైభవ
శ్రీవిజయస్వరూపమును జేకొని; మున్నొక పండితుండు నిన్
* దీవరపెట్టఁగాఁ దలుపు డీయనె తిర్ప ॥

42

ఉ. నీపృథివింబచిత్రము లనేకము లుండనియిండ్లు లేవు, నీ
సుప్రక్షిప్తప్రబంధములు చూడనియోగ్యులు లేరు, వేల్పులన్
ప్రపృథులంబు నీచనిజపద్ధతికిం దల యూనివారు లే
రప్రతిమప్రభావ! జగమందునఁ దిర్ప ॥

ఉ. పూచిన మావిగున్న గతియొక్కెడి నీఘనవజ్రకంచుక
గీర్చెలువారువిగ్రహముచెల్వ గనుంగొనలేక నోటికిన్
కోచినయట్లు పేర్లుచురు ఘోరము; వారిలపాపమేమొ నం
కోచములేక చెప్ప వినఁగోరెదఁ దిర్పతి॥

ఉ. చిత్రమునందు శిల్పులు వచించిన బొమ్మలు తల్లిదండ్రులున్
బుత్తులు మిత్రు లందుఁ దలపోసెడునిప్పటివారు దివ్యచా
తుని దేవుఁ గిగ్రహమునీతిగ భావనసేయలేరఁ టి
చిత్రము వింటివే! మిగులఁ చిత్రము తిర్పతి॥

ఉ. రాజుల విగ్రహంబు గజరాజులపై నిడి యుత్సవంబులున్
బూజలు సేయు నిప్పటిజనుల్ గుడిలోఁగల వేల్పుబొమ్మకున్

* శ్లో॥ ఐశ్వర్యమదమత్తోఽసి మాం నజానాసి దుర్మతే
పరైః పరిభవే పాగ్రస్తే మదధీనా తపస్వితః॥

బూజయొనర్పరాదనుట పోలదు; గావున నెప్పుడేనియుఁ
బూజలు విగ్రహంబులకుఁ బోలును ది॥

ఉ. తిట్టెడినోటికేని నిను “దేవుడ, దేవుడ!” యన్న తిట్టె గ
స్పట్టును గాని వేటు గనుపట్టదు మార్గము; కాన నూరకే
పట్టిపగిలాపముల్ పలుకువారల తిట్లఫలంబు వారిసే
కొట్టెడు కాల మీవు కనుగొందువు తి॥

ఉ. ఎప్పటినుండియో భువి వహించుచునుంటివి కీర్తి, యెందఱో
కప్పము నిచ్చువార లధికంబుగఁ దానకనామధారులై
యొప్పెడివారలెందఱో, యహో! యెటువంటివి నీయశఃప్రభల్!
‘పెప్పెపెప్పెమేలు’ పెకలింతురె? తి॥

48

ఉ. ఈవునిజంబు దేవుడనయేని భవన్మహిమంబు సర్వభూ
మీపలయాలయంబులను పేటితనంబు వహించెనేని చు
ర్జీనకు లాచు నిన్నుఁ జెడఁదిట్టినవారలమీఁదఁ జూపుచో
దేవర! తీవరంబు వెనుదీయక తిర్వతివేంకటేశ్వరా.

49

ఇట్లు, శిష్టాహునుచ్చాప్రేరి.

చ. ‘తిరుపతివేంకటేశ్వరుడు దేవుడుకాఁ’డని నీవు, ‘కాదు, దే
వర’ యని నేను, “లేదు, పలుబండలలో నొకబండ” యంచు నీ,
వునక యిదేటితోఁత! మను పొక్కట నాస్తికునోరు నొక్కె- శం
కరు; డవి * “నాస్తిచే” త్తనెడి కారిక దానిఁ బఠింపు మర్భకా. 53

(త్వత్కర్తృత్వముల్ శ్రావ్యములై విపశ్చికుల సంతస పెట్టవు)

ఉ. * ఏమన నేర్చి, నేమనిన నేమగుచోక్కా? నృసింహభారతీ
స్వామి విపశ్చిత్తగ్రణియో? సంకుసనానుఁడో? యమ్మహాత్ముఁ డెం

(* శ్లో॥ నాస్తిచే న్నాస్తిచే నోహాని, రస్తిచే న్నాస్తిచే నోహరః.)

(* శ్లో॥ శ్రీకేశవతైల సునిలేతన దివ్యమారే, నారాయణానంద్యుత హరే
సలి నాయతాక్ష, లీలాకటాక్ష పరిరక్షితసర్వలోక, శ్రీవేంకటేశమమదేహికరా
వలంబమ్..... శ్లో॥ తాపత్రయం హర విభో రథసామ్రాజే, సంకర్ష మాం
కరుణయా సాసీరుహాక్ష, మచ్చివ్య మవ్యనుదినం పరిరక్ష విష్ణో శ్రీశేం. ...

తే మునివంద్యు నీగుణఖనిన్ వినుతింపె; విపత్పరంపరా
గాములాళో? “విపశ్య” దధికారులు, కాటు లివేల పుత్రకా. 84
(ప్రార్థనలు నుతింపరు)

కా. ‡భారద్వాజుఁడు మొక్కి, గౌతముఁడు సంభావించె, నాకశ్యపుం
డారాధించె, యజించె నతియును, విశ్వామిత్రుఁడర్చించె, సూ
కారింఁచెన్ జనుదగ్గి, తక్కుఁబుషియున్ గావించె జోహారు; పం
దారుల్ సప్తఋషుల్ ప్రపన్నజనమందారుం డతం డర్భకా. 85

కా. *మార్కండేయు నెలుంగుడే మునిమణిక; మారారిలింగార్చనో
వర్కుం డాతఁడు విగ్రహగృకుఁడు కాలాభిలషాకావళి
కార్మశ్యంబు తృణీకరించె నలనక్కర్మిఁడు డాపుణ్యసం
పర్కున్ వేంకటనేతఁ గొల్చె నలఁతుల్ వాపోవ నేమయ్యెడున్? 86

ఉ. ఉక్కునయును సింగ మొక్క డుద్భవ మందుట నమ్మెదేని “తా
యొక్కడ దేవుఁడొక్క” డను క్కనెస్థులు బొగ్గు లగుం గుమార! లే
దొక్కటిమాడ దేవునకు నుండఁగ రానిపృథేశ, మందులో
నొక్కొకచోటు ముఖ్యమను నుక్తికి ‡గీతలె నమృతింపెడిన్. 87

ఉ. ఉక్కుననుండి, సత్కవులయుక్తులనుండి, జలమ్ము నుండి, నల్
దిక్కులనుండి, పావనులదేహమునుండి, స్వతఃపరిభూతముల్
ఋక్కులనుండి దేవుఁడు దుఃఖులకై యవతార మెత్తు; దు
ర్వాక్కులె కాకయుండినఁ బురాణము లాగమపుండుకాణముల్. 88

క॥ గతిలేక తుదకు ‡“జీవ,న్మృతమతమొక్క డాశ్రయించి మితిమీటి దురా
గతమొడిగట్టిన నినుఁగని, క్షీతి పగవనియొగ్గు నొకనిఁ జెప్పంగలవే? 89
(లిచ్చితి గ్రామ సింహము)

చ॥ తిరుపతి “గ్రామసింహ” మని తెల్లమ యెర్రకుక్క; మకారమున్
మరుమతనానఁ జేర్చితివి; నోరది పూర్తిగ *మూత నెట్టున

‡(సప్తర్షికృత-వేంకటేశ్వర శరణాగతి స్తోత్రము చూ.)

(* మార్కండేయ కృతపజ్రకవచము చూ.)

(‡ భగవద్గీతాదశమాధ్యాయము చూ.)

‡ శ్లో॥ య స్స్వపరా త్పరి భష్టో పేథైశ్చైవ బహిష్కృతః, స జీవన్నేవ
లోకే స్థితః మృత ఇత్యభిధీయతే॥ (విష్ణుపురాణవ్యాఖ్య చూ.)

(* మకారస్వదస్తోత్రం, ఉపాసద్మానీయానామోష్టే) (కామది చూ.)

క్కర; మగుఁగాక యేమి చెడుఁగి గాఢజీకత్వముకల్పి వేంకటే
శ్వరగురుపాదరక్ష యది సాగఁగఁజేయుత నో హ్వరింబారికా. 89

ఉ. ఎందుకుఁ బ్రేలె దూర? కింక నేనియు నోటికి బుద్ధిఁ జెప్పికొ;
మృండలు నీమొగము గనినప్పుడు చేసెడిచేత యేమొ నే
నిందు లిఖింపనేల? యది యింతకుఁ బూర్వమె నీకు స్వానుభూ
తిం దెలియంగ వచ్చు; గురుదేవనిండకు పైఁప రెవ్వరుకా. 90

(వేఱురీతి నెపు డీశతకార్థము)

చ. తనకవవాదలం బలికి తాండవ మాడుదుగాక యల్లఁ డా
యన; నగుచుండు “వీఁడెఁడురా!” యని, మున్నటులాడి *తత్పుష్ప
ర్చనమున కగ్గమై శిరము సర్వము ముండిత మైనయిడ మొగ్గి
క్రినబడు లెందఱు గనఁ దకించనులకా మనసెంకఁ దచ్చకా! 91

(చందన మాచరించెదము)

ఉ. చందన మాచరించెదరే! బాగని మంచయుపాయ నీ; విధుం
దందికొనండు వందనము లట్టివికాని యెఱుంగనేమి? రే
చందపు శీర్షముకా మెగించి సామి కెంగుట యొప్పునో యటుల్
సందరిసింది చందనము నల్పుఁ డభయం బిదియెల్లఁ గొల్లగుకా. 92

(భక్తితో వెంట్రుకలే నొసంగఁ గృతఁ జెందెదవు)

ఉ. ఎప్పుని ప్రేండు వెండుకలు కృష్ణుడు రాముఁడుగూడ నయ్యె న
పుష్పిలుకాని తండ్రికి “ననా” యనుపట్టున నెత్తిమన్నయ
క్రొక్క స్వఃగావలెకా గవఁకఁ గొండుని ముండవ మంచనంబు; నీ
విప్రవరం దెఱుంగని నెఱే పదవిం దొకొంటి చచ్చికా. 93

(బోధములేనికాల మని పోయెను)

ఉ. “బోధము లేనికాల మదిపోయె” నటంటి, నెవండు నన్ను? న
ర్వాధమమైన యిక్కలికి నక్కట, బోధముగూడనేడ! రే

(* వేంకటాచలమాహాత్యము 2, 3 అశ్వాసములు చూ.)

(† దేవీభాగవత చతుర్థస్కంధద్వావింశాధ్యాయము చూ.)

గాఢలయందు నీకనికి ‡ గణ్యత నున్న; భవాద్యశుల్ మహా
సాధువు లిక్కలిగితికి సర్వధనముచుమీ కుమారకా.

84

చ॥ శ్రుతగుర్వంఘ్రిభిషేకు, లంఘ్యితకుఁగ్రీకుల్, ఋతుశ్లోకు, లా
దృతిచర్వాగమవాకు, లుప్తపితృమాతృసృతిసంధాకు, లూ
జ్జితపత్యపృతిభాకు, లాచరితసుక్షేత్రైకయాతాగ్రాకు లి
చ్చతితుండౌకలికిక్ విహోధులు సుమీ! భిష్టుల్ కడుక్ బంధుగుల్. 85

కా. ఏకాలమృత బాపకార్యములనే యీతండు ప్రేరేచు, స్వ
గ్లోక మృన్నను, జన్మ మన్నను, దహనాధిక్ బసర్తింఁచువే
దైకప్రిష్టులు శిష్టులన్న నిరంజర్యంతము జేపించు, దు
స్పృకుం శీకరి, పీనియాకృతియుఁ * హాఃహ్రియ హయర్షకా. 86

ఉ. ఆకృతిఁబట్టియే గుణము లద్వైతి నంఘరు పెద్ద; బిట్టిభరి
ప్రకృతి కెట్లు మందిగుణ మద్వైతి? ద్వాపర మేగ, నంత ను
స్పృకుఁడు వీఁడు నచ్చె; బసప్రాయ మెవో వనె, బాఘ్య మేను ని
ష్ఠికలి కెట్లు హాధ ము యీతని కాలమునక జరించెడిక? 87

చా. భారతమందుఁ బేర్కొనెడిసాతకులక స్థితియుండు మహా
శీర్షమణుండు కారవకు శేకయశితకమందు దుర్యో
ధాని ‡ సుయోధనుం వితనిసాకమె యేమనొంటివో! యోధుల్
గురు సుబోధ మిక్కలికిఁగొండొక్కధి ఘటిల్లు నియ్యెడక. 88

చ. కలికలుషం బైలుంగనియకాలపుఁజ్జు లబోధముక్ మదిం
దలఁతును బోధ మింఁగు; విబుధసృనియల్ జవదుద్ధలైని య
య్యలఁతుల జూది 'యక్కటక్కటా! కలిగానికి లోఁగి మీనక
ప్రళయ కెర యైరిగా!' యనుచుఁ బొక్కుదు రేమియుఁ చేయనేరెడక. 89

ఉ. వీనియనంతరమృతం బ్రేవేళమగుక్ ‡ యుగరాని హనితోఁ
దానెగడుక్ సుబోధము; శ్రుత్తు లెటుంగుదు గీరహస్య, మా

(‡ విష్ణు పురాణ షష్ఠాంశము చూ.)

(* శ్రీసాధనైషధ సప్తమాశ్వాసము కలిపర్ణనము చూ.)

(‡ శ్లో॥ దుర్యోధనః కలేరింహః) (దేవీభా ౪ స్కం, ౨౨౭, చూ)

(‡ విష్ణుపురాణ చతుర్థాంశము చూ)

కీర్తినిధి మున్ను మిన్నయుఁ బ్రసిద్ధుఁడునయ్య నొకంట నివ్వఁ జే
 ఁనియుఁగాక యుక్త సమయేక్షణతత్పరతక్ పనించెడిక. 100

చ. కనుకఁ గలిక బ్రబోధ మది కల్గమి నిక్కువ; మీపు పూర్వపు
 స్మృతులమతంబు రోసితివి, ముగ్ధుడ నైతి పటంచుఁ దేలె; ము
 గ్ధుని కొనరించరాని దొకి మార్గిత యందునె? యమ్మఁ దిట్టు, దే
 వునిఁ జెడఁదిట్టు, దేశకునిఁ బూర్తిగఁ దిట్టెడిఁ, దిట్టుఁ దండ్రనిక. 101

మ. కలెదోపం దిది, దైతస్మప్తి నతఁ డొక్కఁ, ధాతఁడేనిక జడా
 త్ములయం దాడెడునట్లు పండితులయందుం దాండవంబాడఁ, డీ
 యలఁతిక వారిలు లెక్క నేయరు; మహార్థాచారపారంపరీ
 స్థలదాచాటలు వానిదాసులయి చక్కఁ బోదు రాచక్కఱిక. 102

మ. కలి సంపూర్తిగ నైనువే లరగె, సాంకర్య మ్మెటుక దప్ప, ది
 విలయవృండున * నిశ్చలాత్ములను దుర్విజ్ఞానముల్ పుట్టి, వి
 ప్పులు కావ్యాసమహర్షి దేవుని! వృథాపార్శ్వలబ్ధిసారంధరీ
 కులకో, సర్వయగము లొక్కటియె సంజోచము లే దన్మకా.

నీ. అకులీనుడగువాని నాశ్రియింపంగ విద్యజ్ఞసంబెపు డపత్రప పహించు
 హద్దు మీతీన తనయానుబాదుల ప్రధి కెపుడు శిష్టకులమ్మ లిచ్చ రోయు
 (స్త్రీ) పునఃపరిణయవ్యాసార మెపుడు నీచాతినీచమ్మ గా నరయు జగము
 ఎపుడు కృతఘ్నులగా మోక్షించి విజ్ఞు లంబూకృతీచరణతాముఖులౌదు

తే. గీ. రది సుమ కుఱు! బోధమున్నట్టికాల,
 మది గతించి యెన్నే నేడులయ్యె; నెఱుక
 చాలని భవాదృశులకు నిక్కాల మకట!
 బోధముగలట్టి కాలమై పాలుపుమీఱె.

ఉ. బోధములేనికాల మది పోవుట చేతనే నూ! వితంతువీం
 బాధరలన్ పరించు నుగుణాధ్యులు. వారల మన్నుచేరిరవలో,
 శిథురతులో, గుణారతులు, శిష్టజనేతరు, లెందు విగ్రహ
 రాధకమాపకుల్ ధరఁ బరంగిరి, మన్నిటు లుండ నేర్చికే! 105

(*జీవీభాగవత పద్మస్కంధము చూ.)

సీ. తొలి ధనాధ్యులకెల్లఁ దలలోనినాల్గులైయెందు నాస్తికులు పెంపొందిరెలమి
మును ధనం బిడువారు ధనవారలెల్లఁ “గళ్యాణంబు విధవానుయాలు” కన్న
బ్రహ్మవిద్వేషసంబంధమాత్రమున ముక్తబనులెల్ల మొక్కి రెవ్వనికి నేని
అంత్యజాచార్యమతాపలంబనమును నెనుకటివారు గైకొనిరి తటమ

గీ. ఇప్పుడును నట్టి యుత్సాహ మెల్లయెడల
వ్యాప్తిజెందెఁ దెందుచునుండె వ్యాప్తిజెందఁ
గలదు; సరిపెట్టుకొంద మిక్కలుష మిట్లు;
కాక శోకించి చేసెడికార్య మేమి.

106

(వేటురీతి... నీదుభోగముల్...నమ్రత...పహింపఁగ)

చ. తిరుపతి భోగి, యగ్గిరిని దీప్తిసేసంగెడిసామి భోగి, నీ
వరయక భోగముల్ గినిసి యాడఁ దొడంగితి “వేటురీతి” నీ
*దురిత మడంగు శంకరనితోయలనేత్ర స్మరింపు మాపె పా
దరజము శ్రీవిరాజితము భవ్యనిజేసినఁ జేయు నిన్నికక.

107

సీ. బ్రహ్మమతంబు నిప్పటికిఁ బట్టితి, నాకడ మన్నయప్పు
య్యవ్వు ప్రసాదమే గతి యథార్థము నెప్పుడు? యాపెయాలము
మృత్యుగ నుండి మంత్రజప మేగతిఁ కేసితి విట్టినివు? మొ
త్తమృత నిన్నుఁ బోలెడుకృతఘ్నుఁడు లేడు సుమీ జగమునన్.

108

సీ. భోగము, భోగి, భోగినులు మోక్షైషి శంకరు నధమూర్తి, యా
భాగిని మందభాగి నిను భిత్తునిగాఁ దలపోసి నత్కలా
భోగిని గాన జ్ఞానలపభోగినిగానొనరించె, నిప్పుడే
లాగున దూష్యమయ్యెను కలావ్రతిమార్చిన మోమమాంకా.

109

మ. భవితవ్యంబు నెఱుంగ నేరవు, భవత్పాపోదయం విల్లు చం
డవలెం గావున నెంకదేవ గురుఁడన్నా! * భోగినిరాగియై
భువి నెందున్ వినుతింపఁగాఁ బడెడి డప్పంగూతలం గూయుకా
కవి కీలాటిమహారహస్యము నెఱుంగన్ శక్యమె ట్లయ్యెడిన్.

110

(* దేవీభాగవత షష్ఠస్కంధము చూ.)

(†వేంకటాచల మాహాత్మ్యము. ౧ ఆ, చూ.)

మ. గురితం నీ వొడిగట్టినప్పుడు భవద్దోహమ్ము నర్హమ్ము నే
నెలుగం జాలిన యంతపట్టు నొడువక హేయమ్ము గాఁజూడ నే
వ్యరు; న్నడైన గృతస్సు తాఘ ముకడే వాక్రుత్తు, నన్యఘమో?
‡ పరకీయాననశేయ, మూలక వృథాభారమ్ము వాకేటికిక? 111

చ. *గురువిద్యమాతృదేవులగుల్ విడిరింపగ రాదు, భోగముల్
తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు తేలనివాఁడని కాదు, దాన నీ
గురుతప భంగమేమి? యిదికొంతెతనంపుఁబ్రసంగ; "పేల కొ
బ్బరితరు నెక్కె" దన్ను "దృఢభారముకొన" మటందు నే సుతా? 112

చ. "తిరుపతివేంకటేశగురుదేవుఁడు 'భోగి' యటన్నఁ దెన్నా? 'చి
త్తర మలనాఁడు దేవయ్య కృతస్సు' డటన్నఁ తన్నా? సుంత నీ
పరయఁగె లేకపోతి" పని యాడుదు 'కవనమ్ము చూచి; తి
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడకో యహయికా 113

(నీపదములేఫలంబుచెడివారుగూడ... మన్నుటినలే నిన్ను గొల్వరు)

చ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడు ము, నిచ్చు డట్లుకాఁడు కొ
ల్వరు పలుమంది' యన్నయై లాభవమో? 'కృతముం దలంపుఁడ
మ్రొత్' కన లాభవంబా? క్షణ బోడితల" డందురు లోకు; లెంత తి
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడ కోయమాయికా. 114

క. "దురితములెన్న కృతస్సుల, నెవవచ్చెడి? దానిఁ జెంచనాఁగె నితఁడు వే
దులువా" డందురునువి! తి, త్తఱపడితిఁ దారియొందు దగులకపుత్రా.

క. తిరుపతివేంకటేశము, తల గించితి యశమ సురికెనే? యింతట, నె
చ్చురొత్తక్కఁ గీర్తవయ్యం, పరకీయా తాచ్చులు మొగ్గ భూర్హమాలెయక.

చ. ఇదిను, నీవ పుల్లనము నెన్నిపంపినదేల సా? ప
దమవునలెన్ త్రిగం శకు మారమ్ము లేశము లేడ; చాఁడయ్యె,

‡ తా. క్షణాఁడికిఁ దేనికట్టుయితమనే? మాట లెంతేటికిక (ఈపద్యపాద
పాపరికవిత్వమే, చిని పునర్జీకిం గలనంగతి నందభ్యము కట్టికో మా శిష్యుల
వెం॥ రా॥ లే చెప్పలయును గాన లయవారు వారలన నెలుగడగు.)

* శ్లో. భవానీశంకరాదీనాం శిరోర్యా శేషార్థః, (ఇత్యాదినిషేధస్తా
దలంకార శేఖరాద్యాలంకారికగ్రంథేషు ద్రవ్యేభ్యః.)

చదరయి నిల్చి యిప్పటికిఁ జాల దినములు వోవుదెంచె; ని
య్యది గని యొరవ్వలేని జడు లంతయునుండిన నెంతయేడ్చుతో! 117

ఉ. కావున నున్న కీరితిక కావలె బోలెడు చోటు, నీవు నిం
డేవిధినేని గొంత గొను మీఁగలఁ డాతఁడు; నీకొనంగఁగా
నావల నిల్చినట్టిదియె యాతనికికా నర పోవు; మాసియే
పోవునా ? పోవనీ, యశమపో' గడుఁ గాటియ హేతు వర్భకా. 118

క. *తఱుఁగు నిఁకఁగీర్తి యనుకొని, పాఁడబారి ఓభయించి తీవు బూతులు; దానం
దెఁగెడినని భయపడు నతఁ, డరసితివే హేతు ? వర్భకా ! యిప్పట్లకా.

చ. మను హరికాస్త్రీగారి నొకమోఱకు, నీవల వేంకటేశ్వరకా
గనలె యవాచ్యుల గిలుకుకైవడి, నేవియ్యె ప్రేల దానికా
యన “జగమింత యుండ నను నాయలఘుం డలు దూఱుటే సుమీ
సనతకు నొప్పికొంటు” యని కైకొనె మోదము నాఁగవంటివే. 120

సీ. భోగినీరతుఁడయ్య, భోగినీరతుఁడయ్య భోగినీరతుఁడె యప్పుణ్యమూర్తి
విభ్రమద్గతియయ్య, విభ్రమద్గతియయ్య విభ్రమద్గతియె యవ్యిశ్యమూర్తి
అచలానుగతుఁడయ్యనచలానుగతుఁడయ్యనచలానుగతుఁడెయయ్యచలమూర్తి
శృంజనజ్ఞతుఁడయ్య, శృంజనజ్ఞతుఁడయ్య శృంజనజ్ఞతుఁడె యాజిహ్నుమూర్తి

తే. గీ. సానుగతుఁడయ్య, నతఁడు దాసానుగతుఁడె
వేశపరుఁడయ్య, నాతఁ డావేశపరుఁడె
భీరిహితుఁడయ్య నాతఁ డాభీరహితుఁడె
ఏమెఱుఁగు దీనఁ గలభావ మెద్దెజనుఁడు. 121

(మానె భవత్సృతిప్త యిదె మాయచునున్నది మాసిపోవు)

చ. అట్లమఱి నేవియో గిరికి యంతన “చేవశముండఁ బో దిఁకా
దిరుపతి” నంచు నెంచు భవదీయనివేశము “వార్తి దోయిటకా
బుఁపుఁ దోడి లోఁగె” నని పొంగెడివానివిధమ్ము చెల్వె; నం
బుపడు, హేల నీమదము నల్పన నేయవలెకా ? గుమారకా ! 122

* శ్లో॥ భాగ్యవంతం కృమాయేథా, మాశూరం మాచపండితం, శూరాశ్చక్రత
విద్యాశ్చ మమపుత్రావనంగతాః” (ఇతి హ్యోపదీం కృతికుంత్వా ఆశీః)

ఉ. మాయను మూర్ఖుడుకొ, శశియు, మాయుఁ జరాచరజంతుజాలముల్,
మాయను భూమియుకొ, దివియు, మాయను సప్తకులాచలమృదులుకొ;
మాయని వస్తువేది ? వినుమాయది, తిర్పతివేంకటేశ్వర
శిరియుఁ బ్రతిష్ఠయుకొ మిగులఁ జేవకుఁ దావయి పొల్పు నెప్పుడుకొ.

గీ. జగమఖిల మప్సరిత్రిస్తావరమున నునుఁగు
నయ్యదనఁగూడ నచలమై యలరు శేష
* శయ్యపైఁ బొల్పు వేంకటేశ్వరుపరిత్రిష్ట;
దాని మాయంప నొకరికిఁ దరమె పుత్ర!

124

(ఊరక లేనిపోనికా ర్థండు భవద్గణం బెఱుంగ నట్టిరు)

ఉ. “కొందఱు తద్గణం బెఱుక గొకక యూరికి లేనిపోని కా
ర్థండు” రటం చెఱుంగుదు; యంతయె యింతయు గాక పూర్తిగా
నెందును సర్వముకొ నెరిసి యేకపుఁగావలము న్నిభించి గో
నంచెదివో ? యెఱుంగ నకటా ! వికలంబులు నీపరిచారముల్. 125

(నిక్కము నల్లు నెపింతు నందు)

చ. అతఁడు “శపించు” నంచెఱుఁగు; దట్లగుటే న్నీవు మేని మాఁడుదు
ర్గతియు నెఱుంగు; నేమనుట గాఱులు నూఁకెన, పెంకెఁగియ్యనై !
యతని దయాద్విభావముకదా ? ననునంతకుఁ జచ్చె; నింక నీ
ద్వతి యిహమందు నేమొకటఁ గల్గుట కేఱెనునోయి, పుత్రికా ? 126

మ. గురువిద్యేషమె త్రోవయో ? యవృతచామృత్సత్వమే తోవయో ?
తిరుచన్నప్రసతిపరీకృష్టైతావిద్యేత్వమే తోవయో ?
చీసంగూము వేదవిష్మయ “నిశ్చి” యంటయే త్రోవయో ?
మమార్థమైనది మఱిగొని పందాన్ గొట్టెనోయి, నులా ! 127
(తులువా తులువా యని నీవు... పొన్నద మృగ నాఁహించి)

మ. ఎవరో నీదగుతుల్యచెయ్యుదు నెంతే లోనఁ నంతించి నీ
యవివేకమును గోసి ‘తుల్య’ యని ని న్నాహంతిరుకొ జేయ, నా
రి నచోధోరణి వేంకటేశ్వరుఁడు ప్రేరేపించిన ట్లెంచెద
నువివేక ? యతఁ డేమిసేయును ? నీశుంతత్వపర్యాప్తికొ ? 128

(* దీవిభాగవతం 3 వ స్కంధము చూ.)

ఉ. తా నొనరించుకర్మ మది తన్ను ఘటించి కలంచుపట్ట న
జ్ఞాని యిటేమహి, వృథగఁ జాల దురుక్షులు వల్కు దేవు; ను
జ్ఞానియొ కర్మముం దలచి, కష్టము నెట్టులా పైచి, వచ్చుజ
న్మానకుఁ నూడఁచెట్టుకొనఁగా గమకించు సుకర్మపుంజముల్. 129

(ముష్టిచెంబుంగొని... బొంగు బుజానవేసికొనిపోదురు)

ఉ. “బొంగు బుజాన వైచికొని పోయినఁ” బోదురుగాక, “ముష్టిచెం
బుం గొనిపెట్టు” మంచడుగఁ బోయినఁ బోదురుగాక, “గంగిరె
ద్దుం గొని దేవుఁ డంచుఁ బుటోపలఁ బోదురు”గాక; దేవనిం
పిం, గురునింద నేయరుగదా ! యలవాగల తేల యగ్నేహో ? 130

ఉ. శక్తుడవేని దేవగురుసంస్కరణం దిగఁదాగివి, ♦ వై నికృ
ష్టాత్ములు శ్రేయ దుష్కదులయల్లములం బగులింపు, ధర్మశా
స్త్రోత్తులు సమృతించు నిది; యూరిక తీరికకర్మ నేటి య
వ్యక్తత, బక్కదాసరుల కడ్డగు నీవరులేమి కైసరా? 131

(బొంగుబుజాన వైచుకొని పొమ్మిఁకఁ దిచ్చులేంకలేళ్ళరా)

ఉ. “బొంగు బుజాన వైచుకొని” పోడు; పరాంగముమీఁద నెక్కి మ
ర్తంగికరావ ముప్పతిల “దిద్ద దిదింపక దద్దనోం దనోం
వొంగిబెక్కి తక్క” యని తొల్లిటి కాళియమర్దనంబు జ్ఞ
ప్తిం గొలుపుంజుమి, తుదికు వేంకటనేతపదారివిందముల్. 132

(మాసినమామ పేరుగళమండనము... నీవేసమునూడ నెన్నరికివేడుక)

ఉ. దాసునివానికికొ చరిగ లైవము తల్లెడుపాధిరూపముల్
భాసిల జేయు; నీకు నగపట్టెను దేవురగ్గిరి నెక్కిటా !
“మాసినమామ పేరు”; క నామాయని వ్రజభజోడు గల్గు కి
నాసుడు నీకుఁ గప్పడఁడు వాస్తవమామలోడఁ బుత్రకా. 133

ఉ. స్వామి ధోంచు * ననికవదమ్ము నెఱుంగుదె ? యెన్నికోటు లా
హో ? మహిపాలుఁ డెవ్వఁ డిడనో ? యటునంటి వివేకులైరుగా
నామరులా ? దురుద్యములవధితుల న్నెగడింప సామ్రా వ
హ్యము యూని కొప్పెడి ? రాధివతుల్ సువివేకులా సుతా ? 134

(♦ స్కాంక్షోత్త-ఖండము చూ.)

(* వేంకటాచలమహాత్మ్యము 5 ఆ, చూ)

(శౌర్యము లేనివాడుగద శంకరుడు)

ఉ. ఈశునకమ్ము కృష్ణుడయి యీశుడు పూస్తీరయం బటుల్ పారి
న్నాశము నేసినాఁ డనుట నమ్మెడిచో నెటు “శౌర్యహీనుడు”
రాకికి రానిమాట జనరంజక మా? మదిలోన నర్థనా
రీశుని బెట్టి వ్రాసితివా యీనుడి; దానఁ గవిత్వభంగ మా. 185

ఉ. “శౌర్యములేనివాడుగద? శంకరుడు” డంచొక బొంకు బొంకి, లే
యాద్యులు విశ్వసింతు? “నిటలాక్షుడు శూరుడు గాఁ” డటన్న; నీ
ధైర్యమదేమి? దేవగురురత్నముపట్టునఁగూడ బొంకులక
గార్య మకార్యముక మఱచి క్రక్కెద, వెక్కఁ పాప మక్కట! 186

(నిం దిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీరదు తిర్వతివేంకటేశ్వరా)

చ. “తిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీర” డటం చొక చాక్కు దొక్కి, పైఁ
“దిరుపతివేంకటేశ” యని దీర్ఘము నేమని తీసితోయి? యే
మఱితో? విడంబనె? యది ప్రమోదము? హాస్యము? తప్పమాదా?
నతిముఱిఁ బాచితముగఁ దదాప్యముముకొన్ బ్రయించుగో సుతా! 187

(దానదుల్ తిరిపము నెత్తువేళ నినుఁ ల్పొగ)

చ. తిరిపము నెత్తువార లొకతిర్వతివేంకటదేవునిప్రేమ
స్మరణ యొనర్చు; కొక్కొక రుమాగమణుక, మఱి రాముఁ, గృష్ణుఁ
స్మరణ యొనర్చు; లేటి కివి సాగఁ కల్పన? శంకరాశ్రమే
వరదుడు వేంకటేశ్వరుడు వైభవశూన్య డెటుల్ కుమారకా? 188

ఉ. ఎంచి కనంగ లేదుకద? యెన్నడు నన్నక! * నాగయప్పరా
జంచును “స్వామిసన్నిధి” యటంచును “బైలె” యటంచుఁ దంబురాఁ
గొం చరుచెంచుభిక్షుకులఁ, గొండాకఁజేసి స్మరింపలేదు? య
య్యంచితవాసి గానిలుట న నొకొ? న నము బెట్టిగానముల్. 189

హిందూస్థానీ కీర్తన.

* అప్పారావు, దునియామే, నైరాజా, అప్పారావు స్వామిస్మృతి
బైలె, అప్పారావు నైకుంకమే గైరాజా. అప్పారావు కాశీమేయినికటిం
పల్ల. ఖాసే లడ్డా దియా, వీసే తంబల్ దియా, హాత్యే లకిసే దియా, సాసే
కంబల్ దియా, దునియామే నైరాజా, అప్పారావు. ౧॥ వీసేలోక్కు రాజా,

ఉ. ఎవ్వని పేరు చెప్పికొన నిందుక ముష్టియుఁగూడఁ బుట్టె చా
గవ్వ నెవండు పాడుఁ? దిగ్విజయములు మోసినవానిఁ దక్క; నీ
నవ్వున కథమేమి? యలనారయభూరమణం దలంఠియే ?
యెవ్వరు నీకుఁ జెప్పఁ గల? నీవియొ కేరెడు తోచినట్లుగన్. 139

చ. అతని చరిత్రమున్ వినిన, నానృపుఁబాడిన, నానరాజ్య దా
తృతకు నమస్కరించినా, దురీయశర్ము పశించు భిక్షుక
పరతిపదస్సురద్రవిజము ఫాలమునన్ ధరియించినన్ శవ
తృప్తము కృత్యైతాధర మొగిన్ శమియించునటుల్ పానప్రమా.140

చుక్కా దియా రాజా, గుడ్డుడ్ దియా రాజా, చిల్కాదియా రాజా, గంజాయి
దియా రాజా, చిట్టా దియా రాజా, దురియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౨॥
తైట్టే చెత్తర్ దియా, సోనేత్సత్తర్ దియా, యేలూక్త, యేక్ బడా సత్తర్
దియా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౩॥ దూక్తే శత్రీదియా, పంకు నాతీ
దియా, సిక్తా లోప దియా, షిష్టే ఘోడీ దియా, దురియామే నై రాజా,
అప్పారావు॥ ౪॥ గోటి ఖానేలోకు , గోటి దియా రాజా, ఘాతీ నేలో
క్కు, ఘా, ద్దియా రాజా, దురియామే నై రాజా॥ ౫॥ బామకలోక్కు రాజా,
ఏక్ సత్తర్ దియా, అల్లి దియా రాజా, నైగల్ దియా రాజా, చాల్, దియా
రాజా, ధై, దియా రాజా, షు, దియా రాజా, నమ్మక్ దియా రాజా, దుని
యామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౬॥ కాశీగోట్టుదియా, జగన్నాగోట్టుదియా,
మదరావ్ గోట్టుదియా, పర్షియాగోట్టుదియా, గజాగోట్టుదియా, దునియామే
నై రాజా. అప్పారావు స్వామిసన్నిధివైతే॥ ౭॥.....శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.

(పూరా:—ఈ మహాపురుషుని పుణ్యకార్యముల నిదేశిని నై రాసులుగూడ
గానము చేయుచుండురు. ఇయ్యనపుడు సాక్షాచ్ఛగవచ్చుత్తరై నమలసాలికి
భగవంతుఁడేయై యుక్తాయుక్తవిచక్షణత నెణిగిన వారయై నెగడెవఁడో ఈత
యుక్త దాతృత్వమునుగూర్చి యొక మహాకావ్యము వ్రాసినఁగాని యింతతో చేసు
వదికాదు. భస్మాహుతిపూయముగ సామ్రా వమ్మొనరించునేటివారల కనేకుల
కీయనఘని చరిత్రను నీతిగఁజఁగలదని యెంచి కొలఁది దినములలో నిధర్మాప్య
రాముల పుణ్యచరిత్రమును వ్రాయు నెంచి యిప్పటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింతతో
వరమించుచున్నాము.)

(తిరుపతి వీడి వేటొకప్రదేశముఁ జేరితివని నీ, పరపతి యెంత యున్నదియో
వైబడుఁ దిర్వతి వేంకటేశ్వరా)

చ. తిరుపతి వీడి వేటొకప్రదేశముఁ జేరిన వేంకటేశుఁ డే
పరపతి నుండెనో యెటుఁగు వాఁడ జనించిన దేమి? చూడుమా
* కురుపతిపర్వత మృగి కొండొక చుచ్చటనన్న వేంకట
శ్వరు; మది సందియం బుడుగు, సంశయముండుట నష్టి పుత్రకా! 141

చ. కురుపతిపర్వతంబు గనుగొంటెటు లందువో? యాత్మ కూర్చొప్పున్
బరిచితుఁ డేనికొ, మృతని పట్టణసీమకు నుత్తరమృతన్
బరగెడు నాగిరింద్ర, మట భాసిలు వేంకటేశత, వాని న
న్నరపతి యింటివేలుపుగ నమ్మి ధజించు ననేక భంగులన్. 142

కా. దేవభాగ్యహృదభక్తిప్రసవకుశ్యునాథుఁ, డెంతేని న
ద్యావుం, కాగమజేవదేశకులఁబిన్ తేయనవ్వారిఁ గ
న్తో వాంఛంపఁ డెటుంగఁ జెప్పితిని నీకున్; వైష్ణవభాగ్యమణి
సేవాతత్పరుఁ డానృపాలుఁ గన జేతే నాచినట్లుండెడిన్. 143

మ. నిరం శాస్త్రారుమౌగమృతక దిరుమణిక్ శ్రీహృద్భయం బాని, శ్రీ
హరినామమ్మ నిపించి, సావనీ, ముఖాన్తాలంకృతుల్ దాల్చి, భా
స్వరవిద్వత్కృత గాయకు ల్లోలంబ నానందమృతన్ తోలున
న్నరవాళన్ గనుగొన్న దేవగుఁ డొకపాపముల్ రూపఱున్. 144

చ. చేయఁ దపాత్రిదానములు, చేయఁ దనన్వనమనస్కరుల్, మఱిం
జేయఁ దపై దికార్చనలు, చేయఁ దవిద్వరుదానతత్కరుల్;
శ్రీయః యశంబు దాతృతయఁ జేసయఁ బొల్పెడినాఁడు, సగ్గుఁ
ద్యేయఁ దరింప, పండితకథేయఁ, దాసేయఁ డెటుంగఁ జెప్పితిన్. 145

ఉ. ఏగితివే నీరుతుఁ డెట్టిన్ శిస్సీని, నీకుఁ గల్లు
ద్యాగరిమమ్మ తేల్చి, యచితం బగుసత్కృతిఁ జేసి, మీఁద న
య్యాగమవేద్యుఁ డున్నగిరి కంపు నహాయల నిచ్చి; యారం
వాఁగుటె కాని నీ పటకు వారక పోవఁగ లే జెటుంగునున్. 146

మ. అసహాయమ్ముగఁ బోకు; మేగునెడ నయ్యదీర్ఘద్రవం దెందు *వ్యా
ఘ్రిసమాజమ్ములు “గాండ్రు గాండుగి” మనుచుం గర్జిల్లు నందెందు బి
హ్మసమాజంబులు సేసమాజములు సేమం బీయ; వీదోసముల్
పని గట్టం గల వామెకంబు లచటక భద్రంబు నూ పుత్రకా. 147

ఉ. భక్తు లనేకు లయ్యెడకు పచ్చుచుఁబోవుచు నుండ్రు; వారిపై
రక్తిగ నుండు నంట యవి; బ్రహ్మసమాజము భక్తదూరమా
రిక్తమతమ్ము గానఁ జెలఁచెగఁగ పచ్చు పటంచు నెంచి ను
వ్యక్తముఁ జేసితిక దగినయ ట్లబకుం జని చూడు వెలకనక. 148

గ. కురుమతియని కుర్మతియని, కుసుమా ర్తియు వాఁగ మఱియుఁ గుర్మా ర్తియనక
బరఁగడిగిరి యది; యచటం గురుమార్తియె నీకుఁదోచు గురువిశేషముతో.

చ. “తిరుపతి, వేంక డిల్లయని లేజమునక యశ మందె” నంచు ము
న్నఱిముఱి వాగ్ని; తిప్పు దిలు లంగుకు భిన్నము గాఁగ వ్రాసి; తే
మఱితివో? యద్ధి వీడ్చునవో? సమాపిగమంచపుఁ” గుక్కిమో? యెవో
యెఱుఁగఁగ రాదు; చంకరము తివు ఁగిందుచుటతో కుమరకా! 150

చ. తిరుపతివేంక డేశ్వరుల తీ గది యగ్నిక! చంద్రికంబిగా
స్ఫురణము భాస్వదాతపమభూతి స్ఫులజ్జలనవభిభాధరం
ధామును గా నెఱుంగుదురు నెఱుఁ; మోక్షకులో, యెఱేనియుం
దిరిగెడి వారి నాలుకలు తెట్లు గావు సుమీ కుమరకా 151

ఉ. అంబ నెఱుంగుదే? మహామహాద మఁగినతల్లి. నదాపెసిం
గంబు నెఱుంగుదే? పరిగంగము భిన్న మొనర్చి కేరై; నా
యంబయు సింగమి క పడిగ నాకృతులక నిత్రి మాచి యున్నె? యీ
నెంబు గొట్టుచో డుమల పరబము ల్లిఖియించు వేటికొ. 152

(కాసుల పూరుగుత్తముఁడు... శ్రీకకువాంకికైపువై జేసినయట్లు మేమును
నచించితి మీశతకాధిమ)

ఉ. కాసుల పూరుగుత్తముఁడు గట్టిన పద్మము లెల్ల ధిక్తి కా
నాసు; లీపుగట్టివని బ్రహ్మసమాజసమాగ్రియత్యపుం

*వ్యాఘ్రిసమాజ ఇతితముక్తం, తథాపిదం కేవలస్వాగ్ధమాప్రితత్పరత
యానపరవర్తతి ఇతి కృత్వాసమాజఇత్యేవ ద్రయుక్తమితి తు రహస్యమ్

దోసము వెళ్ళగొక్కటను దుండగపుం జెడుగంప, లద్దిరా
కానులతోప కూసులగు కానుల కూరక దేవుఁ దిట్టెనే.

153

ఉ. కానుల పూరపోల్తముఁడు గట్టిన పద్దెములందు రామునికొ
రొసెను, గృష్ణుఁడొసె, మఱి కి రోయిడ తిన్నతివేకదేకు; నీ
యీసునకుకొ సహాయఁ డతఁ డెట్లుగ? వారిల కి వభేదముకొ
జేసెదొ? నీదురుక్తు లవి నీదురికొన్గలి నెక్కి తొక్కడిక.

154

ఉ. “దేవునిఁ దిట్ట రా” దనియె తెల్పుదునో? “గురుఁ దిట్ట రా” దటం
చే వినిపింతునో? వృథయె యాయుపదేశములెల్ల నెంతడు
ర్యావుఁడు గూడ నీపను లపాత్రము లంచు నెఱుంగు; నట్టివో
నే పదియింప నేల? ఫల మెయ్యది కోరి యిటులో వొనర్చెదో. 155

ఉ. “నెట్టికినేదియొ ఫలము చేకుటఁ బోలు” నటన్న సాసెతం
బట్టితినా? యధఃపతనభాగ్యము రెప్పద; పట్టుకుంటినా?
తిట్టెద వింపకన్న; నీను దేవుఁడె యిందుకుఁ బట్టఁ జేసె; నే
నెట్టులు బాగునేయఁ గల? నేమయినకొ పదియించుచుండెదక. 156

(వివరించెద మింతకమించి నీయపభ్యాసిన దిక్కు సామితికంబున)

ఉ. ఇంతకు మించి తిట్టగలకేమి! యెట్టివో యింక నొక్క మా
గ్గొం తది యెప్పుమా! భవదకుంఠనీవతరే పుష్కలంబా
గ్గంకురతాద్రవ్యగుతరే కాంఠహృదంత సౌమనస్య
తన్నంతరులే భవద్దృఢయసౌకరిసాక్షియలై చెలంగుతక.

157

ఉ. ఈవఱకే “యశఃతుగ్” లని యెల్లదం ♦ మీనది యెత్తికొంచు ని
ష్ఠిడనములో పొనగ్గుగతి చేకుటె యెద? యింతకన్న చ

†. ఆప్సవంబులు గొను నఖిలదిగ్బంధరేఖలచే వేంకిటాచలసాముఁ
డరుదుగా నణుపదాణుపసరింబుల సహభాగంబుగొను నీలభూభరదుఁడు
పానకంబాలుసాకాలు ధత్తులకచ్చి యెసఁగును పుంగవాద్యిఁడైండు
పుట్టకొలంపిమై పూతగాగొను మంచిగంపింబు నింసినగపరిభంబు

తే. గీ. సాటిసాములరీతి నిచ్చట నీవు

మూర్తిమత్త్వంబుఁ జూపక కీర్తిగలర. చిత్రం

♦ (1) “ఈమధ్యను జూక, జూలై, కవిత, సంచికలో మరల తిరుపతి
కేంకరేశ్వరనిండలు గన్నట్టిపపవ్రవాదుటకు దురక్షిలుచున్న వాఁడను వీరభక్తిభక్తి

ర్భావపు గూఢలక్ష్మి చదిరి పామికోనందగుభాగ్య మేము; పు
తా! వెంటేల? చండితనదన్నన కింక నచ్చి తెల్పుమా!

159

కర్తలకు మతి యెన్నటికిని బుద్ధిగానేరదని నాయభిప్రాయము...

జనమప్రి, 1-9-18.

K. S. Raghuramaswamy.

(2) చెట్టెక్కినవారింతతో కాంతి బొందిన సరసముగానుండును.
ఇప్పటికే యవయశస్సు లేస్సగా వ్యాపించినది చేయుపని యెంతమేలు చేయు
చున్నదో గమనించుకొను ప్రతిభకూడ సామాన్యము కాదుగదా!

గంటూరు, 2-8-14.

శి॥ హ॥

(3) “నేను స్వగ్రామములక్కడకు వెళ్ళినప్పుడు వీరి యర్థశతకాది
ప్రశంసను జెప్పగా యోగ్యులెల్లరిది యేమియవ్వాము... చదువుకొంటిమని
లెమంతట, దామే యొప్పికొనియు నన్యప్రదేశముగనో మఱియెట్లో యింకను
దిట్టి తిక్కనుబడుచు దర్బార్-పులు దైవపంచితలగుచున్నారే” యనియే వగవ
గాగిరి, వారికి మనవిగఁ గొందఱుఁ వ్రాసికొందుమనియు, జెప్పిరి మొత్తమున
వీరి ప్రసక్తికి సంతసించువారులేరు. కావధమున కెవరభిముఖులగుదురు?” శి॥హ॥

(4) శిష్యులు గురునిం దాపరులైరిని, తాము మందలించుచుండఁగా వారు
“అదేమి చూచెద విడిచాడు” మన్నట్లు కవిత్వలో వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసం
తులు గొట్టసాగిరి. దేవా! పురాకృతిఘట్టవశమున నిట్టిశిష్యులు లభించినందు
లకు ననుకొనవలెను గాని వేతేముందును కానిండు సాధారణముగా ధర్మ
చ్యుతి కల్గెడి యాయుగంబున మిగిలినధర్మసంహిత తత్త్వద్వేషనివారకంఠై మహా
శిష్యుహర్ష దాయకంఠై వెలుంగుఁగాక. బృందావనము నరసింహాచార్యులు.

పొన్నూరుపోస్టు, గరికిపాడు, బాసట్లతాలూకా.

(1818 సం॥ సెప్టెంబరు 30 తేది మంగళవారముశనిలేఖనుండి)

శ్రీరామకృష్ణకవులు, విగ్రహారాధననిరసనము.

అనుచేర నేబదివద్యముల రచించి తమ కవితారత్నమునఁ బ్రకటించి
యొప్పు సంగతి పాఠకులందఁ జెరింగినదే. వానిం జదివిన విశేషకులశ్రీరామకృష్ణ
కవులు సర్వలోకగురు తిరుపతివేంకటేశ్వర పూజానిరసనరూపమునఁ దమ గూ
ఢభక్తువుల నెవ్వరినోదూషించుచున్నట్లు బోధపడకపోదు. అయినను వారుంచి
నినామమునుబట్టియు వ్రాసిన టిప్పణమునుబట్టియు జనసామాన్యమునకు విగ్రహా

రాధన నిరసనమనియే తోచుటనిశ్చయము. కానఁ బామరజనాభిబాగును గోరియి
 “స్వర్థయావర్థతేవిద్యా” అను వాక్యోక్తిని దలంచి పండితులును గవిసత్తములును
 నగు శ్రీరామకృష్ణకవులతోడి ధర్మవివాదమువలన నాకు విద్యాభివృద్ధియగుననియు
 నమ్మి వారు రచించిన విగ్రహారాధన నిరసనము మాత్రమే యంచుక నిరసించి
 మొదలిడుచున్నవాడను గాన నదయహృదయాలను చదునరు లిందలి యచితము
 చితముల నారయుదురుగాక....

శ్రీ|| దేవపితృకార్యభ్యాం న పశ్యమనితస్యం, అనిశ్చిత్తావస్థి, దేవపితృకార్య
 ములవలన పశ్యమాదము చెందికుము, అనియర్థము దేవకార్యమన దేవతాపూజ
 యని మనము తలంచవలయును (పరాశరమాధవీయము 41వ పుటయందు) సంఘా
 స్నానం జపోహోమో దేవతానాం పూజనం అని పరాశరుఁడు చెప్పియున్న
 వాడు; ఇందువలన దేవకార్యమన దేవతాపూజయని స్పష్టపడినది. దేవతలనేకులు
 కలరు. మనమే దేవుని బూజించవలెను? దేనియందు బూజించవలెను? ఇదిపటక
 పరు పూజించిరి? అని పశ్నలు కలుగకపోవు. పీఠికన్నిటికిఁ బ్రత్యుత్తరములు
 గలవు. వినుడు. “సర్వజ్ఞశ్రీ హి మాధవః” అని వ్రాసికొనియున్న బ్ర|| మాధవాచా
 ర్యులవారు తమ పరాశరమాధవీయమున 68వ పుటను ఆగ్నేయేపి, శ్లో|| ఆర్చనం
 సంపదిత్యామివిష్ణోరమితేజసః, యత్కృత్వా మనయస్సర్వే వరం నిర్వాణ
 మాప్నుయ్యః, ఇందుఁజేయవలసిన పూజ విష్ణుపూజయనియు విష్ణునారాధించి మును
 లుముక్తినిబొందిరియఁ బరియపచ్చినదికదా? ఇంక నీపూజనందుగావించవలసిన
 నను విషయముంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. వైశ్నోకమువంటినే “అవ్యగ్నా
 హృదయే సూర్యేస్థండితే పృథిమానుచ, యత్స్వేతేషుహరే ససృగ్యగర్చనం ముని
 భిస్సత్ప్రతం.....

చిత్రహస్తం స్నాత్వా దేవర్షి పితృభ్య శుచికదానం పృథిమానిభి స
 హరాద దేవపూజనం, ఇట్లు శ్లోకులు స్మృతులు పురాణములు విగ్రహారాధన
 గాఁబంపించినగా, మనులట్లుచేసి ముక్తిపొందఁగా, నది తెలిసి యాచరించిన
 కుల్లూక ఫటిమాధవవిద్యారణ్యాది న్యాఖ్యాతృ శిరోమణులు బోధించియుండఁగా
 బాతాళలోకము (అమెరికా) పశువేట్లు దిగిగంతవ్యాప్తి నందియున్న యీ
 విగ్రహారాధన సాలవృక్షము శ్రీరామకృష్ణకవులసంజీవారు చేయు నల్పవిమర్శన
 చిత్తోద్రములయూఁపులకుఁ గదలువా? కదలదు. ఇంతియొకాదు. పీఠి బోధలచే
 రాజులవలనను బండితపామరులవలనను నిరంతరము పూజలు వైకొనుచున్న

ఉ. కీర్తి వసంతసేన, యది కేవలముగ నుదరక్త దానికై
యూర్తి శకాయఁ డూని యది యాత్మ పరించిన చాడదత్తునిగ
ధూర్తుఁడు తిట్టితిట్టి యల తొయ్యలిఁ జంపఁగడంగి యయ్యస
ద్వర్తనుఁ డేమి దా మిడికెఁ ? దద్దతి నీకుచితంబె పుత్రకా! 159

(ప్రజల్ పరమేశ్వరుఁ గొల్వఁజేర్చి యీవెంగలి రాతిబామ్మలను వేడరు)
చ. “పరుఁ డొకఁడున్న వాఁ” డనిన భాగ్యము లేదునుమీ, కుమార! య
ప్పరువికృతుల్ గుఱుండు మఱి పార్థివుఁడుగ జనకుండు; నిందు నొ
క్కరు దిగఁద్రావినగ బరునిఁ గా దని యంటయె; వేదకాస్త్రముల్
మొల లిడు నిట్లు; దాని నొకమాటకు ‘గా’ దనినంత నే మనుకొ. 160

(1) బ్రహ్మముఁగొల్వ లైవవిశ్వాసములేదు వీరికిని ...మాటెదవేమి)

చ. పరుఁ డన నెవ్వఁడో తెలియు భాగ్యము లేకయె పోవుఁగాక, త
త్పరుఁడయి పెద్దలం గొలుచుభవ్యుఁడు భవ్యము లందఁగల్గు; న
న్నరునకు విగ్రహమ్ము నెడ, నాయనవట్టున; నమ్మచోట, భూ
నయకడ, నొజ్జచాయఁ గనువట్టుఁ బరాత్పరుఁ డేకరూపియై. 161

(జీసనుకీర్తుతం బ్రతిమ నేవను రోసెను)

మ. పరుఁ డెవ్వారికి లేడు ? బాధులకు, నవ్వాకేనియుగ దేశకా
దరముగ వీడరు; క్రైస్తవవాదులకు నిత్యధ్యాయఁజే యుజ్జ; యె
ప్పరికిగ దూరమే నీమతం బెవట సంపాదించి తోతండ్రి ? నా
రెరవే నిన్ను మరల్చి? వర్ధిలుము శీతజ్యోతిచందమునకొ. 162

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పూజలకు లోటు వాటిల్లునా ? వాటిల్లదు. “సత్య
మేవజయతి నాన్యతం” (ఇందు విస్తరిభీతిచే జాలవదలితిమి) తి॥ సం॥

ఇట్లు విన్నవించువాడు మహాబాబు కాలేజి సహాయాంధ్రోపాధ్యాయపది

నిభాగిణి. శివానుగ్రహవిరాజి

శివపురపు వీరభద్రపాకయాజి.

సనాతన ధర్మబోధినీ సామాజికుఁడు, శికింద్రాబాదు.

(1) పాశురతుగల వాక్యము, వేంకటేశ్వరస్వామివారికి సమన్వయిం
చును. స్వామివారు బ్రహ్మముగొల్పువారల నెవ్వరిని దూఱిరి ? వగైరామేమి ?
ఇట్టిపాశురపు. మఱియొకటి మఱియు చూపుచున్నారము. చ. పరులను

(శేర్పడు వనపర్తియు న్నిను సభాజనపాత్రయు నేయఁడు)

క. ఏవనపర్తియు భునభువ, నావనపర్తి యగు వేంకటాచలపతిపై
నీవలె గావల మూనడ, నేవించియెత్తునేవ చేకూరినచోక్

103

తే. గీ. లుబ్ధకుడు వనపర్తి యాలుబ్ధకు లెటు
గొల్తురో యట్లు కొలిచెడిఁ గొసరికొసరి;
ఇంతయెందుకు ? చెంచురా జెప్పు, దతఁడు
గాఁడె వనపర్తి ? కూతునె కాన్కయొసఁగె.

104

గీ. వాని యేర్పాటుచొప్పున వాఁడు గోఁచె;
నదీయు సామికిఁడుగాక, యట్లు కాక
పోవుఁగాక, యవ్వానికి నేవకుండు
గాఁడనెడి చోసమును గట్టఁబోడు స్వయతి

105

క. “శేర్పడువనపర్తి” యటం, చేర్పాటననించితొక్కొ ? యిటు లగునేని
దిర్బలవంకనకు వా, డర్పింపఁడు నుతులు నిక్క నుడిచివు తా!

106

(బహుమార్గవేదలంకేయులుగాఁ దలంపకుము)

అ. నె యేకమార్గవేదియే వేది, బహుమార్గ, వేది యేటివేది ? వేదము లెఱుఁగ
ఏకమార్గ మన్న నే మనుకొంటివో?, సత్యమార్గ మని ప్రశస్తిలెరువు.

ఉ. కాకొకొ ? చక్కనుల్ కడు నకార్యకతుల్ బహుమార్గవేగు ల
వ్పారల మార్గముల్ తుదిమఁ బాడఁజొయిదె ? జయ్యులైనవా
రెరును జెక్కుతోడలనె యేగుచునుండు, ననియుల్ లొక్కటే
దానిని బోదు రయ్యం సగా జయ మిచ్చు యెంత నొసంగుచుకొ. 108

చ. అరయఁగ శేర్పు పీఠ చతురంగ మొకించుక గుర్తులేది ? చొ
లరిపురి నిక్కతాన నిను నొక్కట కక్షితుఁ జేసినాఁడ, నీ
చరిత్ర మటుండె, నియ్యడ నజయ్యుల యెత్తొకనీ యెట్లు, త
త్తటపడి సారె నొటుపడు తజ్జలదాం లనేకనా స్థియుల్. 109

బూని తిట్టెదవు బ్రహ్మసమాజము జిహ్మవృత్తివై' వేంకటేశ్వరస్వామివాగు
బ్రహ్మసమాజము నెవ్వరి నావేంచి తట్టినారో అయిచొట్టు పనిఁడినచో
చేపయ్యలకుఁ జిక్కుతెచ్చెడివి యని యెఱుఁగుదురుగాక.

మ. ఒకయెడ మూలయొత్తొకట నొందొకయొత్తొకమాటు తేనిబంట్లు కదలునెత్తు మంత్రోకదలుక మఱియొక్కెడ తేడె దాటు వేటొకయెడ నన్నిటం చుదకు నోడుదు రీ 'బహుమాన్దేవ', ధీరికి జయ మబ్బు వార లొకకిరినె యెత్తును రెత్తులర్చకా. 170

(నీ సంగతి యెల్లవారికి నసహ్యమె యయ్యెను)

ఉ. మంగల సద్గతుల్ వొలయుపుణ్యలకెల్లను వేంకటేశు సత్సంగతి సహ్య, మందులక నల్పుచునుదురు సర్వదా; వృథా భంగురమైనకుక్షి కయి పాపకృతుల్ రచియించువారి కా సంగతి యెట్టు లబ్బెడి ? సహ్య మలభ్యము కొంతమందికికా. 171

మ. కటికివిదగ్ధదరిదుర్గము, ఘటియింప దటం చెడింగి కామ్యాస్థిమపై నటియించు ననాదృతి; వేం, కటపతిసంగతియు నట్లకట ? నీకయ్యె.

(విశ్వమలోన నెల్లరు వేదకులు వేరుకలొక బలింపగా)

ఉ. "పైదలుబాదు" వీధి నొకయొడ మేలకు వొక్కదేహి, బామోరి చనంగ వేటొకడు పురుషు మొం దెంచు బాని కత్తిగా గా దెగ 'సా' స్థితుల్ వలయుగా ?' యని వాచ్చెను; టట్టులే నుని నీదు కలత్వపుంగిరిను నీతికహీనమయిల్ నాంచుటల్. 173

(సాంగును నుంటి "నకా" మను పూజానీనర్తు" చటించు)

చ. పతులకు నోడుకోని యెలపొర్చుపుటంగన యారె హిమ ద్యుతిమల మినిలదలలు హలుదు, రాదె ముప్పతిల్ల సంగతపనులైన కాంతలు నికామహాత్మ్యముల్ పొనర్చి నత్కృతులగఁ జేతు రింగుల గల దేహహృదము నీ వెలుంగవే. 174

మ. ఉపయోగింపవు దేహకాస్య మెదిటకా 'పోరాహరే దివ్య నామపగోక్ష' మ్మను కాసనమ్ము కరెనకా మహాభక్తై సజ్జితా ప్పరలూపించగ వచ్చు నక్కటక ! ? నావై వృథామాటక త్వపదం చక్కతి వేస్మృతికా బడివి ? తేభస్యంను వానించెనో ? 175

కా. అల్పంబే యగుఁగాక నాగరిమ వేనల్పండవే యాదుఁగా కల్పత్వ మ్మది తిట్టునీకు నొకసాహాయ్యమ్ము గావించు, దే

కల్పమృందును నీ వొనర్చుచని యేకమృందు గావించఁ; డీ
లెప్పం బేగురునాదదేర్పి తరతే ? శిష్యా, స్వయంవ్యక్తమో! 176

ఉ. “వేమలవాడు నామఱది వేగుఱువ్రాతలు వ్రాసినాడు వాఁ
డీమరితమ్మునకా జెడది నే న్ము మొంది” నటించు నెంచె దే
మో ? దురితంబు వాని దనఁ బోలదు నీకయి వాడు ప్రేలుటకా
నీదియె పాతకంబు మహానీయుల వేత్తల నడ్డి చూడుమా. 177

ఉ. గొల్లది చల్లలోఁ గలుపుఁ గొంపకుఁ గొంపకుఁగూడ నీళ్లు, లే
వల్లవపాణి యేనియు “నా బా ! సిది యేమె యపాత్రురాల ? యీ
చల్లకుఁ దెల్పు చచ్చె” ననఁ, బాన వృథా జల మిచ్చినట్టియా
తల్లలఁ దిట్టు “నేచెనటి తా నిట నీ రిడె” నం చెఱుంగుదే. 178

క. గురు నేల త్రిటితన, మా, గురువే యిటు చెప్పెనంచు గొణుఁగకుమా ! యీ
దురితమృల్లను మెల్ల ను, పరి నాశర మెక్కు మిగుల బరు విది తనయా. 179

(తత్ప్రతిమారాధనము నిరసించినచోఁ బ్రధాననిబర్హణస్వామ్యమునఁ
దక్షిణ-న విగ్రహముల పూజయు నిరస్తము)

ఉ. తిట్టఁగ లేదు నీవు మము, దిర్భరివేంకటనాథునే చెడం
దిట్టితి విగ్రహార్చనవిధి నిర్వహించుట, కై నఁ గాశికా
పట్టణనేత దిట్టుటకుఁ బాల్పడ వే ? మఠఁ డగ్గిగణ్యుఁ డా
దట్టనిఁ దిట్టినప్పుడ “ప్రధాననిబర్హణ” నీతి సార్థమా. 180

క. ‘కాశ్యత’ ఇతి వివరణమునఁ, కాశ్యపి చనుఁగాక కూలకలీతం బగుచుకా
దృశ్య మగుఁ గాశి యది “య, దృశ్యం తన్నశ్య” మనువిధికి లోఁగదునూ.

(కలౌ వేంకటనాయక, అను వచనము)

క. కానఁ ‘గలౌ వేంకట’ యను, మాన మృండినను గాశి మహిమ మధిక మె
న్నేయియ రెట్లట్లగుటఁ ‘బ్ర, ధాననిబర్హణ’ కదియ తగుఁ జమి పుత్రా.

క. తేత్రములలోనఁ గాశి, తేత్ర మృత్తమము దానిఁ జెఱిచినపై నీ
తేత్రమృత్తనేనిఁ జెఱుచుట. పాత్ర మృద్దాని విడువఁ బాడియె క్కుట్టా. 181

ఉ. ఎండిలు కాశి కేగురు, యెందలు తిర్పిలిఁ జూడఁ బోదురో ?
వి. దుమకాడ ? సర్వవృధిక్షణి తేత్రమురెల్లఁ గాశిలో

డం దులఁదూఁగ వయ్యది చెడక జెడు సర్వము. దాన నున్న రా
తిం దెగఁ దిట్టి విగ్రహవిధి న్నిరసించువుగాక యీపయిక. 184

(దిక్కటి కొండయెక్కితివి దేవుడ ? తిర్వతి వేంకటేశ్వరా)

ఉ. మొక్కిక్కులు ముడ్చులుం గలుగుముగ్ధులు మాత్రమె వేంకటేశుకొం
దెక్కుదు, రల్లకాశ కవరేనియుఁ బోయెద రట్లుకాన న
మొక్కిలికంటి లింగమును మీఱుము దూఱులు పోవు నంతఁ దా
దిక్కటి వాన విగ్రహవిధి న్నిరసించుట సర్వసిద్ధమా. 185

౯. కావునఁ గాశీత్రేత్రము, పోవలయుకొ ముందు దానిపోకకునై వా
చావిధము జెలయింపు నృ, థా వో దది చెడియెత్తిరుఁ దగుకవివేనిక.

సీ. అట్లానర్పితివేనియఁ గంగఁబడు, మీఁద రామేశ్వరము నయిద్రమున ముక్తు,
నానైఁ బ్రయాగయు నటుపై గయాత్రియంబనగుంటుఁ దత్తదర్శనముల,
నల్లంత రంగుననతార మదియుఁ గావేరిలో ముక్తు దేవేరితోడఁ,
విదసఁ గాంచ్యాదుల కేర్పొవు, నంతలో ఓక్షిణదేశయాత్ర లవి పునఁగు

తే. గీ. వైని “సుక్కా మదీ” నాది పరమముక్తి
వాడుక శ్రేత్రములు మనధర్మశాస్త్ర
మాన్యపర దేశయాత్రలు శిష్య! మన కు
సాస్యతాభావములు గానలయుచుక్కొ.

(మే మీవిధిసర్వమంగళము నెప్పుడుఁ బాడుమమియ్య నీకు-)

తే. గీ. “పాముతోఁ జెలగాటముల్” పనికి రావు,
శేషతై లేకుపై నేల గోష మన్న,
విందువో? విని, “విశ్వరవేర” వైతి,
విని నని యెఱింగియును వెప్పెదమ గుమార!

మ. గురువిద్యేష మొకండుచాలదె? పృథా మాపుండి యీ వేంకట
శ్వరవిద్యేషముగూడ నేమిటికి? దేవద్యేషమున్ దేకికొ
త్తరవిద్యేషము రెండునుం గలియుచుండం దెట్టివో నీకు నే
నెఱింగింపన్ వలెనే కుమార! సుఖివై యీ శ్రోత రాఁబోకుమీ. 186

మ. గురునిందాదురితంబు చాలక పృథా గొండాట లీ వేంకటే
శరస్వనిందాదురితంబు లేటికి; బళా! సంస్కర్తతల్ చాలు; దే

వరహస్యమృలజోలి బోకు మవి సంబాలించ శక్యము గా,
వరయం బోకుము భక్తి లేనియెడ నీ వద్దేవువాదాబ్జముల్.

190

౧. వరః దుగనైనచో నిడుత్పాదమగు చేరువు, మంగళంబు లీ
చేరుమీటి నెన్నిపాడితివో యన్నియు నన్నియకోటులై నిమిత్త
నరిగి వరించినట్లు లలతిర్పలివేంకటవేల చేయుఁ ద
చ్చరణములెట్లు పట్టిన నొసంగు ఫల వృలదేవుఁ డర్చకా.

191

ఉ. మంగళముక బొందు టది మంచిదియే గురుమూర్తిగూర్చి య
మృంగళమూర్తి నీమనసు మర్మమెఱింగి యిలోధికముగా
మంగళముల్ ఘటించులఁ బ్రమాదములక తమియించి దానిచే
తం గరుణాభుడవ్ విరిచు దైవతమూర్తిక చెల్లుఁగావుతక.

192

ఉ. ఆర్పసు దీర్పసుందగనియజ్ఞులయందున డాఁగి సారెకుం
దిప్పతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టెదు నోరికొలంది, నిట్టిని
దర్పము ధైర్యమునో * వినినవిస్మయెటో నకలమృతంగి యె
ట్టార్పులు పుచ్చునన్నయిడియో? కను కించుక విప్ప చర్చకా.

193

* భవత్ప్రణీతగీతామృతయంశుత్వా సంతోషపకా దేవం లిఖామి
గృహ్లాంతు కరుణానిధయః॥

శ్లో॥ లోకేఽస్మిక్ కలినామకాంధళమనన్వాస్తే తమో దూషితైః గ్రహాదిత్యవి
నిఁదతైశ్చ బహుభిః॥ దూరీకృతే నజ్జనే, కృత్వా గీతభారతం బహుసుపర్యాసం
సంధాయకం, కిద్వద్భేదతః పరిబంధ మతులం యాతాకవీంద్రా స్తమః
శ్లో॥ నన్యార్థగో వీర్యపతివేంకటేశా కళానమగ్రావిఫలప్రసంతా॥ సుజ్ఞానదా
వజ్జబనస్య సమ్యక్ కృతీతారా జయతాం రుజ్జ్వా॥ శ్లో॥ గురుభూసురదైవమామ
కా, స్వస్యకృతనోఽంధదృశో విదుప్రేతత్వాః॥ కలీనకలీతాత్మకాః ప్రిబుధ్ధాః
పరభూశ్చేత్రాటకాంచితా శ్చరంతః॥ శ్లో॥ ఏతాద్విగ్గంధనిర్మాణే లోకజ్ఞానా
దికారణే॥ భసంతావేప దత్తా ద్వా కంకవీంద్రఘటావారీ॥

ఁచాన్ని, మార్గిండేయశాస్త్రీ, కనిగిరితాలూకా
పోలవర గార్హవాసీ పక్కతే పాతగుంటూరుపురవాసీ.

శ్లో॥ కృష్ణకళలు గురిఁదాపతః గటచే వన్యలైసను క్షేపాస్మృతి తుల్య
వగు నిట్టిగీతామృతయంశుత్వా సంతోషపకా దేవం లిఖామి

తే. గీ. *అమృతపుట్టిల్లు నీకింజరమ్ము, దాని
“లంజలకుఁ బంజరం”బనెడుంకెనంటి.

వారు చెట్టెక్కి కోకిలమ్ములైరి. తమ నడుచుదేశములను వినరు సరికదా, ఏవియో సాహసప్రయుక్త వితకాదులనుగూడ రచించ సాగిరి. ఏదియో తీగఁ ద్రొక్కిన వారు దాటితప్పినట్లు వీరిప్పటికిని ద్రోపకురారు. కానిండు, వారికై యమర్చిన గ్రంథము వారికొక్కరికిఁ గాకున్నను లోకమున కంతటికి సుపకారకము గాక తప్పదు....

స్కాల్లుమాప్తరు.

శిష్ట వెంకట సుబ్బకాస్త్రి.

అప్పాపురం

బాపట్లపోవు,

శ్లో॥ స్వచ్ఛందవ్రసరత్నుధారసర్పరీ మాధుర్యసారస్సున, క్షీరోదార శతా
విధాన కవితాసింహాసనాధ్యాసినా. ఈశామాత్రనిబద్ధ సర్వకువిప్రాగల్భ్య గర్వ
గ్రహాన్. శ్రీమత్తీర్థతివేంకటేశ్వరకవీంద్రా శిష్యకల్పద్రుమా॥ శ్లో॥ అంగీకరు
తం కృపయా, చంపకమాలాం మదర్పితామేతాం, ఇత్యభివాద పురస్సర మధ్య
ర్థసమాతసోమి యువాం॥

చ॥ కలి కలుషాన్మదైకమదఖండనచండసరస్వతీసము, జ్వలనయదాన
తౌండ ముపవారితనైర్వివృథావితండమై, వెలనెడుగీర తాగమము వీమల విందుగ
నింసు నెల్లవా, రలము చుతించివారము చరావరమార్తులరైన మీకు శిష్యులు కలి
పూసుకుల్ గురుయశోఽనవానమ్మునఁ దిమ్మ మిమ్మునం, దుల నిడికోదలంచి
సంతూఁగ ద్రవించియు మీయశంబు దొం, గిలు పనిఁబూన దానిఁ దమగీరత
మెల్లడ వెల్లడించె మేకులుదిగియించి లాగిరిరి కోయని కూయఁగ నర్వముండన,
మ్ముల జరిపించి వించిరిరి. మూలముడుంగఁగఁజేసి పేల్పునం, గులఁ దవిలించ
వెంచిరి, కోయిల బోర్పునె యట్టిధాటి కా, జీడివిలిమాటలు న్నుగవునేతలునం
దగఁదంచ మీవివక్షించుల నగమైతాఁడెలుపఁ జొచ్చె, పికోధతి చచ్చె, మిమ్మె
భూ, పలయముమెచ్చె మీయశమభంగురమైకడుపెచ్చె..., నైదుషీ, బలుఁడ
నుగాను నన్నైక చిన్నశిష్యుఁగాఁ, దలఁపుడు కై పశేషుఁడ... గమలా పురినుండు
మఁ గడ్డమండలిక॥

కై పశేషకాస్త్రి. శమలాపురం, కడపజిల్లా.

‡(రామకృష్ణ మహాభారతము, వింజరపర్వమునండి)

క॥ వింజరము...వేశ్యా (లంజల) పంజరము....”

వీవు ననుఁగాని యెవ్వరినేనిగాని
యెట్టితిట్లు తిట్టిన గణియింపవలెనె!

194

సీ. అలయయ్య నెఱుఁగుదే యతఁడు †పాచకమాలి తాత నీకగుఁజుమ్మిత్తల్లిపంక
అలఁగ్రాస్త్రీ నెఱుఁగుచువతఁడునంటలవాఁడెయతఁడుబావకుజాతియగునొకాఁడొ
*“మేల్మీ” మీయాతఁడేమిక్కుటంపునఁ ధూమపాయిజూదరి గ్రామపావకుండు
ఇంకనొండొకఁడచంద్రుఁడెల్లఘాములనమ్మి యేమిచేసెనో? నీకు నెఱుఁకవడదె

తే. గీ. ఇట్టియాత్మ సంబంధులకెల్లఁ దవుల
నింజరమ్మును నిట్టితి, వింజరమున
కిక్కఱకు నేమి సంబంధ? †మిల్లునాకు
నచటనుండినయంత నేమయ్యెఁ బుత్ర.

గీ. పాచకత, యాచకత, నీళ్ళుమోచుపనియుఁ,
గృతముమఱచి యవాచ్యముల్ గిలుకువాని
చనికీ దుల్యమ్ములనుకొకు; పడరువారు
నరకమున వారి నేటికి నన్వేదివు!

ఉ. ఇంజరమేమి చేసె మతిహీను నిన్క గని పీఠికల్ని *“నీ
కుం జన నిట్టియన్లయము, కూళ్ళవుకాకుము, వేంకటేశు ప
త్కంజరసంబ వీ విపుడు కాలులు పేర్చిలనలాభమేమి” నా,
“లంజలపంజరం” బయి యలందురు నే? “కవికుంజరం” బరే? 196

(† నీ॥...నీ॥...పాచకులు, యాచకులు, నీళ్ళుమోచువారుగలరు కొండలు :ం
జరగ్రామమందు”) (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(* ఉ॥...వింజరమందు మేల్మీబంగారమువంటి వ్యాయవధగాములు...“నీ॥...
అహిఫేన ధూమదండదుల నేవించి యచగతభాస్యలైనట్టివారు...” జూపం
బాడి యప్పలపాలైన యట్టివారు, (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(† విలయాంజరి ననురక్తిగలయాండుగి నమ్మియర్థమ్ము గోల్పోయినట్టివారు”)

(† తే॥ అట్టివింజరమునఁ జెరువగట్టుదరిని, బెంకుటిలు గట్టికొని యుండె నేంకట
శుండు”) (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(* క॥...కొండలు విద్వ, ద్దణమునధిక్షేపింపన్ గణుగుదురు”)

పరా:— ఈ పద్యము నందేమి, దీనికిఁ బూర్వముననున్న, 104, 105. సంఖ్య
లుగల గీతములందేమి, వెం॥ రా॥ లెవరిని మనమందుంచుకొని, శుంతలు, నుణపీ

వీ. కాలికాభుట్టనగలవిజ్ఞఁ డొక్కండు నిన్ను బర్హిర్యభునిం బొనర్చె
వైజామురాజ్యమ్మునఁ గలవారెందఱో నీపేరు వినుటచే యోచ మనిరి
కడప కన్నుల్ ప్రక్కఁగల పొగ్గిల్లలెల్ల నికఁగలిపురుషునిగాఁగఁడలఁచుచుండి
రల్లనెల్లారివై పంతుమున్నె నికఁ బతితునిగా వాగిసి పంతుఁడొడఁగి

గీ. తెలిఁగె విజయనగరము నీ హేయదళము
దెలిసికొనియె గుంటూరు నీ చులుకఁడనము;
ఇంబరంబును గూసిన యెడ్డకూత
లెన్ని గామమ్మలను గూసె డెఱుంగఁ జెపును. 197

కా. ఏయూరికఁ దెగఁదిట్టనేమి యగు, నీనవ్వారలకఁ గొట్ట నే
మా; మాత్రాధ్యము దాఁగ; దింబరము మాటట్టుంచు నీ దబ్బుజల్
నీగూత్తుకఁ గనుపట్టచే, అది నిను 'న్నీచుండ వీ' వంతుఁ దా
రోయక మానెనె ? దానిఁ దిట్టికొను మేరుకఁ రారు నీబోలకక. 198

గీ. రమణ శ్రీలక్ష్మీనరసాపురమాన మొన్న
రావు శ్రీచెల్ల గుంటుకు రాణయెసఁగ
జరిగినది షష్టిపూతిక, యశస్తికి నీవు
రావు, బావయు రాఁడు. మీచేసె దెలిసె. 199

(1914 సం॥ నవంబరునెల 17వ తేదీ మంగళవారం శనిలేఖనమండి)

షష్టిపూర్తి, అవధానములు.

ఈనెల 9వ తేదీ సోమవారంనాడు చెల్లాయమ్మరావు బహద్దరువారి షష్టి
పూర్తిక మహోత్సవము జరిగినది... చెంకటరామకృష్ణకవులను, తిరుపతిచెంకట
కవులను అవధానములకు శ్రీ చెల్లాయమ్మరావువారు పిలిపించగా మొదట
సమ్మతించిరి. అంత కాల్యక్రమపట్టికలు అచ్చుత్తించించిరి. ఏకారణముచేతనో

నులు, సంకరులు, లోనగునీచపనములతోఁ దిట్టమొదలిడిరో వారలెల్లఁ దిగు
నూత్రము సాహిత్య సాహిత్యములుగల్గి కవితచెప్పఁగలవారనియఁ, సంపన్నగ్న,
హస్తలనియు. వీంపగిక్యతఘ్నతకు రోయటచే సకలము నెఱిగిన వారియెదుట
నేమియు ననఁజాలక యిట్లుతిట్టఁబూనిరినియు, నెఱుంగఁడను, మఱివారి నేకాక
గ్రామము నెల్లఁదిట్టదొరకొనుటచే నాగామిమందలి వారలెల్ల ఓరికృష్ణుతకు
నేవగించుకొనువారేయని విన్నవ్రమకాన వ్యాఖ్యాన మనఁజేత్యును,)

రామకృష్ణకవులు వచ్చుటకు వీలులేనట్లు నూచన చూపించ నాకార్యక్రమపట్టికలు వదలి, తిరిగి కార్యక్రమపట్టికలు ముద్రింపించి... ఆ వ రేదీ తిరుపతి వేంకటకవుల కృష్యులలో నొకరగు బ్రహ్మశ్రీ జేలూరి వివరామకాశ్రిగారిచేతను ఆహ్వానధానము చాల బాగుగా జరిగినది. రు116లు బహుమాన మొనర్చిరి... అవధానులకు రెండు నూటపదార్లు బహుమాన మిచ్చిరి. తిరుపతి వేంకటకవులకు వెంకటరామకృష్ణకవులకు సమావేశము కలుగుచున్నది. యెద్దియో వైచిత్ర్యముండునని అనేకయూళ్ళనుండి చాలమంది జనమువచ్చిరి... శ్రీరాజా చెల్లాయమ్మారావువారి పండివారే పితాపురం ఆస్థానమునకు సంబంధించినవారు పిలపించినప్పుడు సభకురాని వెంకటరామకృష్ణకవులను, మరి యేరాజులు వీరికి తిరుపతి వెంకటకవులకును సమావేశము చూపించి సభ చేయింపగలరు. ఇంక యిట్టి పూహ యెద్దియైన ఎవరికయిన మన్నయెడల అధిమానుకుండురుగాక. ఇట్లు.

పువ్వు విశ్వనాథము.

చ. 'అనది'లటంచు మిమ్మెఱుగు నంతకుమున్నె జగంబు! చెల్లన జననికి పట్టిపూర్తి, మనకాశ్రికిఁ దిర్పతి కిష్టిపూర్తి, భూజనులకుఁ దుష్టిపూర్తి, ధృతిచాలని బాపకు నప్టిపూర్తియొక్క దనరుకతాన సర్వవిదితం బది యయ్యె నికేమి వ్రాసెనో! 200

చ. పిలువగలేదో? మిమ్ములను, బిల్చిన 'పత్తు' మనంగలేదో? నైఁదలఁ కుదయింపలేదో? కలతత్వము లోకమెఱుంగలేదో? యన్యుల నటులుంచు, శ్రీకృరుడు యోగ్యుడు సూర్యకేళిసంకు రాజబంధులును నిజం తెలింగి రని తోచదో? నీమదికేని యర్థకా! 201

గీ. సకలము నెఱింగియును నిన్ను సాకువిభుని
మోముచూచి నిన్నేమియు మొగమునెదుట
నాడకుండిరిగాక, నీయన్యతములకుఁ
బార మున్నదె? నీగుట్టు బతులుగాదె. 202

ఉ. ఈ వానఁజుదోషము లనేకము; లందును నింజరంపు భూదేవులజొలి కేగు టది తీరనిదోషము, వాఁ పాదముల్
కేపలభక్తి మొక్కి మరిగింపకు, 'మాచెడుకూత' లెల్ల నా
బాపలిఖించినాఁ' డనుచు వారికిఁ దెల్పుము కాంతి కల్గెడికా. 203

ఉ. చూడఁడు గాక చూచునెడ నూర్యవృషాలుఁడు గూడ వేంకటా
ద్రీడవమాన మొప్పినను దీనికి నొప్పికొనండు; గాగ్రమమం
దేఁడొ యొకండు నీకు సరియే యగుఁగా కది కారణముగా
గాడఁగఁ దిట్టిపోవెదనె గాగ్రమమునెల్ల; వివేకి నైచునే. 204

ఉ. ఎప్పుడుగాని నూర్యవృషుఁ డీవును బావయ్యవ్రాయు తప్పడుం
జెప్పలమారి పిప్పినడిచెయ్యలు తాఁ దిలకించి యుండఁ; డె
ట్లాపైడిఁ జూచెనేని; యతఁ డొప్పిన నొప్పుత, మేమామత్ర మా
యొప్పలకుప్ప యొప్పినటు బుల్లమునం దలపోయ నుర్భకా. 205

ఉ. ఆయన దర్శనమ్మనకు నందనివారము మేము, కాకతా
లీయము గాఁగ నానృపనిలింపుఁడు మాసభ కేగుదెంచుచో
ప్పాయిత్తమయ్యెఁ గాని యది యంతటిభాగ్యము లేనిదయ్యె, లే
దా, యతఁ డిందు కేమనునో యానుడు లిందు లిఖింపకుండుమే? 206

చి ధనమిడి పత్రికన్నిటిపి 'తజ్జలమెప్పును గొం' దటంచు న
య్యనఘుఁడు నెప్పుఁగాని 'కనినంతక కేల నుపాసహమ్మ గై
కొని మరియద నేయఁదగు కొంటె నుడు ల్లిఖియించి పాప భా
జనమగుఁ' దంచు నానృపతిచంద్రుఁడు చెప్పు నవంగఁ జెల్లునే. 207

ఉ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దేవుని దిట్టెడినీకుఁ బ్రాంతె ? యిం
జరము; ధనద్విధంతుమనుజన్ములు లే ర్మజన్ము లుండుగ్గి నీ
దురితపుధోరణిన్ గడకుఁ దోయియఁ దిర్వతివేంకటేశుఁ డిం
జరపురవాసులున్ నుఖ మొసంగి త్తమింతురు గాక వీరమై! 208

గద్య

ఇది తీర్తి... తిరుపతివేంకటేశ్వరవిరచితంబగు విగ్రహారాధనము

సంపూర్ణము.

త ప్పొ ప్ప ల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	1	న్యాయ్యేన	న్యాయ్యేన
3	3	గల్లరీడనవచ్చు	గల్లరీడనవచ్చు
5	21	కిక	కిక
7	6	బ్రాకుచుంటి	బ్రాకుచుంటి
„	11	ముందగ	ముందఱ
13	3	దేవుడె	దేవుడె
„	12	వెదువేని	వెదువేని
27	23	తెల్లమ	తెల్లమ
29	21	యక్కటక్కటా	యక్కటక్కటా
32	16	మొఱకన	మొఱకన

గీ ర త ము

(ప్రో కా భి రా మా య న ము)

గ్రంథ పరిచయము

పక్షిపూర్తి మహోత్సవమైన పిమ్మట గ్రంథముద్రణము ప్రారంభించక పూర్వమే మా గురుపాదులగు శ్రీవేంకట శాస్త్రులవారు దుష్టులగుట తటస్థించి, దాదాపు ఆఱు సంపుటములు పూర్తయగు వఱకుఁ గూడ మంచముపట్టియుండిరి. కావున గ్రంథముద్రణమున నాకప్పుడప్పుడు పొడముచునచ్చిన సందియము లను వారి నలన దీర్చుకొనుటకు నలనుపడక పోవుటయే కాక అముద్రితగ్రంథము లింక నేమేమి యున్నవోగూడ దెలియవయ్యెను. ఇట్టివల శ్రీశాస్త్రులవారి కిండుక యాలోగ్యము చేకూరిన పిమ్మట నేను వారిని దర్శించుటకుఁ గడియము వెళ్ళినపుడు అముద్రితగ్రంథములింక నేమేమి యున్నవా? యని యడుగ, ఏదో బీరువాలో నింకను గొన్నియున్నట్లు నెలవెచ్చినారు. తీసిచూడగా నీ 'లోకా భిరామాక్షణమును' 'స్త్రీవిద్య' యను నొక యసంపూర్ణ గ్రంథమును లభించినవి.

1915, 16 సంవత్సరములనాటికే అచ్చగుచున్న గ్రంథముల పట్టికలో దీనినిచేర్చి ప్రకటించుచునచ్చిరి, గాన నింతకుమున్ను దీని పేరు వినినదియే. మఱియును, 'ఉ॥ ఇప్పటి కాలువత్సరము లీ కలహమ్ము జనించియాయె' అను నిండలిపద్యమువలనగూడ నిది యీ వివాదమునకు సంబంధించిన మొదటి రిజిస్టరుత్తరము వ్రాసిననాటికి ఆఱుసంవత్సరముల పాఠ్యముల రచించబడి నట్లు తేలుచున్నది. అనగా శ్రీశాస్త్రులవారు బందరు పదలిపెట్టక పూర్వమే దీనిని రచించిరి. రచనాసంతరము అల్పకాలమునకే శ్రీశాస్త్రులవారు స్వగ్రామ మగు కడియము ప్రవేశించుటయు గ్రంథముద్రణ విషయమున అశ్రద్ధసేయు టయు తటస్థించినది. అంతలో శ్రీ వెంకటరామకృష్ణ కవులలో నొకరగు రామకృష్ణశాస్త్రిగారు దివంగతులగుటయు, పిమ్మట మాడు సంవత్సరములకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రులవారు స్వర్గతులగుటయు తటస్థించి ఆ యీ కారణములచే నిది ప్రకటితము కాలేదు.

ఈ గీతము ముఖ్యముగా సత్యనిర్ధారణమును గూర్చి ప్రవర్తించినది. అందులో ఈ వాల్మీక భాగము మఱియు నాయంశము స్థిరీకరించును. వెం॥రా॥ కవులు తమ మహాభారతములో, వెం॥ శా॥ గారు తమకు స్వప్నములో కను పడి యేమో భగిసంగించినట్లును, పిదప చిన వెంకటశాస్త్రిగారు భగీత్యక్ష

మననే తమతో నేమో పలికినట్లును, వాగిసిరి. ఈ తుదికల్పవము చిన వెంకటేశాస్త్రిగారు గతించిన రెండు సంవత్సరములకు బిమ్మట చేయబడినది. ఈయనత్య కల్పనమును గూఢు మూటకే ఈ లోకాభిరామాయణము రచింప బడినట్లు ఇందలి పద్యములనేకములు స్ఫుటపఱచెడిని. ఇక నిందలి కల్పన మును గూర్చి మాగురువు గారొక యైతిహ్యమును చెప్పిరి. వారి యింటనొక ముసలి దాసి పనిచేయుచుండెడిది. ఎన్నడును దొంగతన మెట్టిదో యెఱుగని యా యమాయికురాలొకనాడు కర్మము చాలక కడుస్వల్పమూల్యముగల ఇత్తడి వస్తువొకటి దొంగిలించెనట. పిమ్మట నానంగతి నిమడ్చుకొనజాలక ఆమె తనలో తానే గొణిగికొనుచు దొంగతనము బయటబెట్టుకొన్నదట. అందుమీద, మనస్సుయొక్క స్వభావము సత్యమునందే బద్ధదీక్షమగుననియు, దానిని ఆత్మ ఆన్యధా తిప్పినపు డాతని యజ్ఞచోషన బ్రపర్తించియును బిడపఁ దన స్వభావమును పడలుకొనక లోలోవిచారించుచుండుననియు తోచి, వెంటనే ఈ గ్రంథరచనమునకు గడంగిరట.

తండ్రికి అన్నము పెట్టక ఇంటినుండి లేవగొట్టినట్లు రామకృష్ణమహా భారతమున వాగిసిన విషయము శ్రీకాస్తులవారు బందరులో నున్నప్పటి కాలమునకు సంబంధించినదగుటచే నందలి సత్యము నస్మదాదులగు నిచటివా రెండుచో యెఱింగినదియే కావున విస్తరింపబనిలేదు.

ఆ యీ యసత్యకల్పనములచే శ్రీకాస్తులవారి కొడలు మండినప్పటి ఆవే శమున నప్రమత్తుముగా వెడలిన యీ గీరిత కవితాధార శ్రీ తి|| వెం|| కవుల రచనముల యందు విలక్షణతాస్పదమై, ఆంధ్రభారతికి నపూర్వాలంకారము గూర్చుచున్నది. గుంటూరిసీమ కూడ నిట్టి యుత్కృష్టగ్రంథమే. తాత్కాలికములగు నా యీ వివాదములలో పాక్షికన ప్రధాన పాత్రలు అంతరించిన పిమ్మటకూడ భావికాలపుటాండ్రులు చదివికొని ఆనందింపదగిన శాశ్వత రసపదార్థ మీ గ్రంథములలో ప్రతిపదమును నిండియున్నది. రసికజన హృదయంగమములగు నిట్టిరచనలు పాశ్చాత్యభావలయందెన్నియేని గలవు. ఇందలి 'రంతులో మానడు తిర్పతిద్విజుడు' లోనగు పద్యములు మరల కల గూరగంపలో చేసుట ప్రమాదము.

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు,
ప్రచురణకార్యదర్శి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

గీ ర త ము

4 వ భాగము

లో కా భి రా మా య నా ము

ఉ. శ్రీపతి వేంకటేశకవిశిష్యుడు వెంకటరాముఁ డొజ్జలక
బాపము లాడి యాడి, కడుఁబ్రల్లదుఁడై యది కారణమ్ముగా
నేపలుతాత్మితో నొకట నింటనె శంకుచుఁ గాలయాపనం
బోపికఁజేయుచుకొ మదికి నూటగల్గిమి నిట్లు పొక్కెడుకొ. 1

మ. అరరే ! యేమి మహాద్భుతం బిది మనోహ్రపార మాపంగనే
దురహంకారి వలంతి ? నన్నిది “గురుదోహమ్ముగావించి, తె
క్కరిణిక్ దీనిఁ దరింతువోరి ?” యనుచుకొ గర్జించుఁ దర్జించు నేఁ
దరణోపాయము చెప్పఁగాఁగలనె యోదైవంబ ! యోజింపుమా. 2

కా. నా మా టట్టులెయ్యంచు, మానవపశు న్న న్నేరు ప్రక్షింతు ? రీ
నేమో సర్వ మెఱుంగు నేతవని ని న్నేరేసిఁ బ్రక్షించుచో
నేమాడ్కికొ బ్రతిచెప్ప నెంచితివో నా కింటెని వాక్కుచ్చు మో
స్వామి ! నీమహిమం బెదని యొకలోకకా జాపి కాపాడదే. 3

చ. గురు వల వేంకటేశ్వరుఁడు కూరిమిఁడ్డనిగా గణించి వ్యా
కరణమొసంగె, దిచ్చరణకంజరజమ్ముగ నుంటి, నెన్నియో
వరమరహస్యములో కవికపట్టన నెట్టనఁ దల్పె, గన్నులం
దెఱచితి నక్కతాన, నెటు దేవుడ ! నీకడఁ బొంకనేరుతుకొ. 4

ఉ. ఆతఁడు చెట్టై దీపమిది, యన్నమునొద్దను గూరుచుంటినా,
యాతని పేరె జ్ఞప్తికి రయమ్మున వచ్చును బూటపూట; కే
మీ, తగదే? కృపాఘట డతఁ డిచ్చిన విద్దిమచేతఁగాదె యీ
జీతపురాఘ్న నాకు నృపసింహుకతాన లభించు టెమ్మెయిన్. 5

చ. మఱపుఘటిల్ల వగ్గరుఁడు మన్నినమన్నులు, తోడివాఁడు ద
బ్బఱలకు దింపఁగా డిగిలి, బాపములాడితి, నాడుచుంటి, ను
ర్వర నెవఁడో యొకానొకఁ డపాత్తుఁడు 'పహ్వర' యన్న నేమి, యె
ల్లరును 'గృతఘ్ను' డీతఁ డనులాగున కగ్గముగాఁగ నేర్పితిన్. 6

ఉ. నాతెలమొముద్రాతలకు, నాచేడుచేతలకుం బదింబదిం
జేతమునందు నొచ్చి కొని "నీ" యనువారలె యెల్లవారు; నా
రోతల కేరు సంతసిలిగో, యలవారల "వేంకటేశ్వరా
రాతు" లటంచు నామది గరమ్ము నెఱుంగు సహేతుకమ్ముగన్. 7

ఉ. కొప్పరపుంగవీకులకుఁ గోరి గొప్పకుఁగాఁగ నాననం,
'దెప్పుడు నేమి గోరఁదగ' దిట్లని పొజ్జలు నవ్వఁ గొందఁతా
తప్పన కొప్పఁ డగ్గురుఁడు, దానికేఁగాఁ గలహించి యోడి యే
తప్పడుఁగూతలో పదవి తజ్ఞు గురు నిరసించి రాఘనల్. 8

చ. గురుఁడు సహాననం బిడఁప కొవ్రపువారికి; నేడు కారణం
తరమున నెట్లుబొంకినను దారసమానెడ నేనుగూడ వి
ప్రరమున కొప్పఁబోనని కటా! ప్రికటంబుగ నేరెఱుంగ? ర
క్కరములురాని కైతలకు గౌరవ మెవ్వఁడు నేయనొప్పెడున్? 9

ఉ. నీమకుసీమ యేకమయి చేయు దురుద్యమమెల్ల వమ్ముగా
నామయి దాను బల్కు నుడు వాగమవాక్యముగాఁగఁ బొండితీ
ధాముఁడు మద్దురూత్తముఁడు తద్దఁ బ్రశస్తికి నెక్కునాఁ డిటన్
నామది బొంగుమోదమది నమ్మునో లోకము, నమ్మనోకదా? 10

మ. శివరామాదిసతీహ్యలం గలసి యాసీమన్ గురుప్రాప్తితో,
గవిశాసత్సభలన్ మెలంగఁదగు నక్కఱ్యాణమున్ నోయనో
నెరిగఁ జూడఁగలేని హేతువునఁ; బోనీ, దానికే మెట్లా త
త్సవిధం బాత్మముదంబు తెల్పుగల వర్యం బంపినన్ జాలదే. 11

ఉ. అంతకుఁగూడ నోచికొననట్టి దురుద్యమపాతకమునకై
సంతతముక మునిగి, పయి స్వాంతము చోరునిభాతి డాచి, శ్రీ
మంతు గురూత్తముక దెగడు మాత్తురు కత్త్రణమాతురైన 'వా
రంతకుఁ జాలువారె' యని యే బ్రకటించితి వ్యర్థవాక్కులక. 12

ఉ. చేసితి మెన్నియో గడుసుచేతలు వారలు సేముఁగూడి, పైఁ
గూసితి మెన్నియో దురుసుఁగూతలు; సగ్వము గాలిబోయె, "న
బా" సన మద్దురూత్తముని బ్రహ్మరథములుపట్టజొచ్చి, రీ
చేసినతప్పుచేప్తు లవి సిగ్గులచేటయి మమ్ముఁ బీల్చెడిక. 13

ఉ. వారికి దబ్బజిల్ గిలుకువారికిఁ గొప్పపువారి కెవ్వరో
ధీరవిచారుఁ డొక్కయెడఁ దిక్క దిగక దగుబుద్ధిచెప్ప దు
గ్ధోరణి కట్టిపెట్టిరట! తొల్ల కడుంజెడుత్రోవ బోయియుక
వారలు సేడు నెమ్మదికి వచ్చిరి; మాగతి యిట్లై పొక్కెడిక. 14

ఉ. తఱ్ఱఁ డొకండు తాదృశుఁడు తారనవై, ననుఁ బాపిఁజేయు దు
ష్పరిజ్ఞుని వేదులన్వయజు భగ్నమనోగఘ దుష్పరిగల్భతా
భిజ్ఞఁ జివాట్లునైచి యవివేకము వాపిన, సేను దత్కృతా
ప్రాజ్ఞత రోసి కొప్పరమునైఖిరి మిన్నకయందుడుంగదా. 15

మ. అటువై నిష్పడు రోయు లోకులె 'సెబా' సంచు న్ననుక మెత్తు, రం
తట మద్రేకికుఁ డాగ్రహమ్ము విడి చాత్రక్రేణితోపాటు వి
స్ఫుటకారుణ్యము నాపయిక జిలుకు, ధీశూన్యత్వజన్వైస
చ్చట నానాటికి లోగఁజేయుటకుఁ బూర్వైపమే చాలెడిక. 16

ఉ. అట్టిగురూత్తముక దెగడునట్టి కృతఘ్నుఁడ, నాదుజీవితం
బెట్టిది ? యేరు మెచ్చిన, "దిసీ" యని యెల్లరు రోయ నూరకే
పొట్టకుఁగాగఁ గృష్ణఁ డెటుపొమ్మన నట్టులె పోవుచుంటి; న
ట్టిటనఁజాల, వాని కదియే ము ఋతోక్తులు రావు నోటికిక. 17

క. కష్టించి వాడు "విగ్రహ, పుష్టియు నైవేద్యనష్టి" పోంపిరివోఁగా
శిష్టులు "సీ" యను కూతలు, సృష్టించు న్నాకు పణకుఁ జే యవృట్టక.

మ. పరలోక మొకఁడున్నదం చెటుగఁ డప్రాజ్ఞుండు వాఁ, డంచుచే
దురితంబన్న ను వెన్నదీయఁ, డిటు సే దుఃఖించియేమా? బర

స్వరమున్ జంటగఁ గై తనెప్పటకు నిచ్చల్ పూనియుంటన్ బర
స్వరదోషమృత పరస్పరముఁ గడువన్ బ్రాపించు నెట్లో యింకన్. 18

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తీరునఁ బేరులు కల్పి కైతమున్
గరము రచింపఁబూనుటను గాదె యిటుల్ ఘటియించె ముప్పు, త
ద్దురుత యనేకులన్ సుఖముగూర్చియుఁ గవ్వము మా కొసంగడిన్
బరిణతి కేమియానొకద ? పాతకీనై యిటు నందికుండెదన్. 20

చ. అని కనుగొల్కులన్ దొరలు నశ్చివు లాపఁగలేక, కొంత నె
మ్మనమునఁ దన్మయత్వమున ప్రాన్వది, వెంటనె రూక్షపీక్షణ
మృత ననలమృగగ్రక్కుచును ముందిర వేదుల కృష్ణుఁ డున్నమా
డ్కిని గని, పండ్లుగీటుచు నొగిం బలుకున్ నరసింహరూపుఁడై. 21

శా. ఓరీ ! కప్త ! నికృప్త ! కృష్ణ ! గురువై యోచ్చెర్చహాపాతక
ప్రారంభార్థవకర్ణధారి ! వితతాపత్కానిత్యాస్తౌత
సారాలాపకలాప ! నాకమహాసంసారబీజాంసుర
కూరారాగర ! చెడంగఁగిసితివిరా ! గుర్వంఖిరిత్తు న్ననుక. 22

మ. కడుయోగ్యుల్ తరిదండు, లెక్కతనఁ దద్గర్భమృతం దీపింతు
పాడమస్తేర్చితివో ! యుమ్మనినఁ బస్సంజెల్లముల్ నీకు, * నీ
కడ కేతెంచిన చిన్న వెంకన 'ననుం గాంచె నాయన్న గా
ర్గడుదుర్మార్గు' డటన్నమాట నిజమాఁగా ? కప్తముష్టింపచా! 23

* గీ. ఆంధ్రకవితాపరీక్షార్థియై యఱగొఱ
కబ్బముక్కుటి గైకొని కడెమునుండి
సందియమునందుచునువచ్చె చల్లపిళ్ల
చిన్న వెంకటకాస్త్రీ మా యున్న బసకు.

క. వచ్చి... యెవరడుగకయే ... వేంకటేశ్వరు కుచ్చితములఁ బల్కెఁ బూస
గ్రుచ్చినరీతిన్.

ఉ. నన్ను విభీషణుండనుచు నవ్విన నవ్వుదురేమొకాని, మా
యన్న విధంబు న్యాయమున కగ్గముగా; దతిఁ డొడ్డకేయమేన్
గమ్ములఁ జాడలేడు; మముఁగాంచియు నీసునహించు; నింకనే
ఁబున్నది ! నాకు నాతనికి నుల్లములన్ సరిపోదొకింతయున్.

మ. చిననాఁ డాతని తండ్రి స్వర్గతుఁడుగా, శిష్యుండుగాఁ జేర్చి, విద్యనొగింజెప్పి, వివాహమున సేసి, తద్దత్త ముద్దుగాఁ జూచి నందనుఁగా మన్నిన యన్నమీఁద నటు వాతప్పులో ప్రసంగింప నయ్యనఘం డీవును, నేను గాఁడునుమి నీచాచార ! వాచాటకా ! 24

క. తనతండ్రి యతనితండ్రియు, మనుపెపుడో విభక్తులైరి, మొగి నాతని తీతని కేమిజోలి యున్నది? యనఘుఁడు నాగురుఁడు పెండ్లి యతనికిఁ జేసెన్.

చ. నగలిడు సొమ్ము వెంకన ఋణముగఁ దెచ్చి కొనెన్, వివాహ మొప్పుగుగతి నైదురోజులు మహావిభవం బలరారఁజేసె నాదుగురుఁడు చేతిసొమ్ము కడుఁదోరముగా వ్యయపెట్టి; యట్టివోఁ బగతునిగా గణించునటె ! పొగ్గిజ్జుఁడు వెంకన మద్దురూత్తమున్. 26

చ. అనఘులు 'మేలు ! మే !' లనఁగ నందు నదవ్యమునాఁడు పాండితీ ఘనులకుఁ దక్కువిపులకుఁ ద్రవ్యము హెచ్చుగ నెచ్చఁజెట్టె, నోవనితలు వచ్చి మేళము వివాహము నైదుదినము లాడి, రావనితల కచ్చుసొమ్ము గురునర్యుడె తా భరియించె నర్థమున్. 27

మ. "అనుఁగున్ జ్యోతిఁ బిచ్చి పెండ్లికి ధనం బవ్వారి వెచ్చించి నాయనగా ర్నాకు ఋణముగట్టె"నని నీయగ్రమునఁ జెప్పి నంకన దుఃఖించినయట్లు గిల్కితివి; వెంకన్నన్ గడుకయోగ్యుఁ డంచు నెఱుంగున్ జగ మొప్పి తోరుసుమి నీదున్ జేయ నీనెంచినన్. 28

ఉ. ఇంతకుఁ జిన్న వెంకనమనీషి గతించినమీఁద నీవు దుశ్చింత నిలుల లిఖించుటది చెడ్డమహాదురితంబు, వచ్చి స్వగ్లాంతరమందు నున్నయనఘాత్ముఁ గృతఃకునిగా నొనర్చి నాయంతటివానిఁ జేసి, మకృతాత్మునిజేయుచు నన్ను నీవిఁకక ? 29

ఉ. ఒండ్లన నేను బాల్యమున నుండుటఁజేసి తనంతఁగానె నా పెండ్లికిఁ బెద్దయై తనకుఁ బ్రేమడిగల్గిన సానిమేళమున్ . గొడ్లికిఁ బిచ్చి యప్పునొడఁగూరిచె నా; కటుమీఁద నెన్నియో యేడ్లు శ్రమించి యాఋణము నీఁగితి దైవ మెఱుంగు నాగతికన్.

(రామకృష్ణమహాభారతము, విజయదశమీపర్వము చూ)

ఉ. ఇప్పటి కాటువత్సరము లీకలహమ్ము ఇనించి యాయె; నీ
వెప్పుడు వెంకటాక్ష గలిసి లీకలహమ్మున కాదియండకా,
యిప్పటిదాక దాచి యలఁ జేగిన వత్సరయ్యగ్గు మప్పుడా
చెప్పెద? వాతఁ డున్నపుడు చెప్పినఁ జెప్పనఁ గొట్టితీరఁడే? 30

మ. అతఁ డున్నప్పుడు నీవిటుల్ గిలుకుచో నాశ్యేతరు నిన్ను సూ
నృతమారుక దగుశిష్యునేయుననియే యిన్నాళ్ల కీమాట గ
ల్పితముకాజేసితి; చెప్పుడే నఘము నిక బీడింపలేపోదు; సూ
నృతవైరులఁ చనుతోనఁ బోవునపుడేని న్నికు దార్కాణమా. 31

ఉ. 'పెండిలి తద్దినమ్ముగలిఁ బెట్టుఁడు, తద్దిన మాచరింపుడే
'పెండిలిగా' నటంచుఁ జినవెంకన చెప్పఁడు, చెప్పుదేవలం
దుండఁడు; తాదృశం దెటు "నిజోపయమమ్మున సానిమేశముక
మిండఁడు భాగ్రత పెట్టె"నని మిచ్చెను నకడ సుంతచెప్పమా. 32

ఉ. వెంకన సెప్పలేద యిటు, వేటొకఁడేయఁ జెప్పలేద, నీ
వింక నిటుల్ లిఖించుటకు పేట వెలింగితి విన్ను; మధురక
వెంకటశాస్త్రి "మిండనిగ" వెల్లడినయుట; కంతమాత్రానే
క్రంతెనె తద్యతఃప్రసరికొమలశీతలనాండ్రించునికల్! 33

* కా. 'చెల్లారెడ్డి' యటన్న పదై పెట్టులో చేజక్కి మద్దేశకం
డులమ్ముక బగులించె దానిఁ గొని యాయెచ్చెమ్ము నెట్లగఁగాఁ
జెల్లక? "చత్కవనం బదేరిహ" యనకా జేజేలు క్షింతు; లే
కల్లల్ గూసిన లోక పెట్టో యెలుగుం; గాపట్టముల్ దాగునే. 34

మ. పరకీయాగమనేచ్చ ర, పృథియు సంపాదించఁగానేర క
త్తరుచీరత్నముచే జివాట్టుతిని కద్యాలసెప్పటో తప్పెకా
కరయన్నేచ్చినఁ జావుకన్న నిరయంబందుంటకన్నక మహా
భర, మేతప్రకృతి కగ్గమై గరు నదల్పక గొంప ముంచుంజుమి. 35

మ. పరకాంతామణులెల్లఁ దల్లులనుచుక భావించువాఁ డెప్పుడుక
దురతం బన్న భయమ్ముచెందు, సుజనస్తోత్రార్థుఁ డట్టిండు నా
గురు; దెవ్వారికి హనిలేనిగలిఁ గోర్కుల్ మీఱ వర్తింపుఁగా
కరయ న్నివలె నావలెక బగ, మిహ మ్మాజిక్ బ్రవర్తించెనే. 36

* దీనిని గూర్చి విగ్రహారాధనము చూ.

చ. మనవరఁ జేసినట్టిపని మాటఁగ మాటి కసత్యమాతఁ డా
డనుబ్రయతింపఁ దొప్పికొనుఁ డక్కరికూతలు మాసి మున్ను చే
సినదురితంబు పెంపుగనజేతువు నీ పదియేమికర్మమా !
యన్మృతముకన్నఁ బాతకములందు మఱిండు జగన నున్నవే ? 37

ఉ. మిండఁడొ, గండఁడొ, యతఁడు మేటి కవిప్రకరమ్మనందు భు
క్తుండునిభాతి, 'కాదతఁడు కొంచెము నేరనివాడె' యున్ను, భూ
మండలి దిక్కులేకగద మన్నన నాతనిఁ జేరివేడి దే
వుండుగఁ గొల్చి నేడకట ! పోకిరికూతలు గూయఁ బోయెనే ! 38

చ. "గురు"వని యొప్పికొం చతఁడు "మాళ" యనక ఫలమేమి ? తల్లి గు
ళ్ళరితయటంచు వేశ్యతనుజాతుఁ డెఱింగియు గౌరవింపఁడే!
హర ! హర ! తల్లి పూజ్యయగు నందఱకుక గురుఁ డట్టులే, పృథ్వా
యఱచిన నేమిలాభమగు ? నాతఁ డపాతుఁ డటంచు సాధకుక. 39

మ. మలినుండైనను జెట్టయైన నభువిర్మన్నుండెయైనక మహు
స్థులదాచారుఁడెయైన నెట్టిఁడయినక చాత్రుల్ గురుక, స్వాత్మజా
తులు తండ్రికి నిడనాడరాద; మచరిత్రుం డాటనే యేను నీ
వలుగావించితి నే మదీయశితకుక ? నర్జింపనేలా గురుక ? 40

మ. చెడె వక్త్ర మృన్మతోక్తులాడుకతనక, జేతుగ్ నెడక సారకుక
గడుగోతల్ ? ఖియిందుకారణమునక గట్టా ! యిట్టేలాగు క
ట్టిఁడినై కాలముపుచ్చనేర్తు ? నెటు నాడెందంపుఁ గుందాటు ? నీ
టిఁడినైతిక, జెడితిక, మహాఘ మెటు నారింపంగ నేజాలుదుక. 41

ఉ. అన్నయు దేశికుండునయి యాదటఁ బెండిలిచేసి తన్ను సం
పన్న గృహస్థుఁజేసిన కృపాశునిపై "దురితమ్ములాడె వెం
కన్న"యటంచుఁ గూసితివిగా యక్కలాత్ముఁడ ! నీదునాలుకక
స్పృశముచెట్టియే జలజనూతి యొనర్పఁగఁబోలు బాలికా ! 42

చ. కల రల చిన్నవెంకనకు గాదిలిచుట్టము రెండఁజేసి య
య్యలఘులతోడఁ జెప్పికొన కందఱకన్నను మిన్నవంచు నిక
దలచి భవత్సమత్వమునఁ దజ్ఞుఁడు వెంకన యేద్యేనేమి ! నీ
మలికమనస్కు ! నీమనసు మ్రానొక ? లేక శిలావికారమా. 43

ఉ. వెంకటరత్నగా గ్రలదు వేడులువాడ ! భవదురాగతా
లంకృతదుర్వచోరచలక వివేచనీయు నిక శపించు నో
కుంకుమవేర ! నీ యటమకూతలు గోతలు కట్టిపెట్టు, నీ
బొంకులు కాలిపోను దలపోటు జనించెడి నాడునాటికికా. 44

ఉ. చచ్చినవానిమీదఁ జెలువక గుఱుచ ల్లిఖియింతు, వాతఁడే
సచ్చరితుండుగానియెడఁ జచ్చి పికావముగాఁగ వచ్చి నీ
మచ్చనుమాపకున్నె ? “నిను మన్ననచేసి వచించినట్టి యా
యచ్చరముల్ వెలింబఱచి” తంచు దురాగ్రహదుర్విషాగుడై. 45

ఉ. కాఁ డటువంటివాఁ డతఁడు, కాఁడు కృతఘ్నుఁడు, కాఁడు తుల్యయుక
గాఁ డవృతప్రలాపియును, గాఁడు గురుద్విడపాత్రబుద్ధి, యా
పోర్పడనెఱుంగు లోక; మెటుబొంకిన బొంకుము స్వార్థమై కటా !
పాడఱు నీవచోరచన, పాడఱు వాతయోగ్యతాగుతుల్. 46

క. కరటకదనునకులు భవ, త్వర్వయాపమని చెప్పటవి స్వభావోక్తి చతు
ర్చరణము లయ్యవి నీవో, చరిణద్వితయాభిమానచతురుడ వరరే! 47

చ. చదునున విఱ్ఱుపల్లములు చాతురివొల్పెడి శీర్షియుక, దుర
భ్యుదయు లవాస్తవ మైనద కొండోక వాస్తవముక భ్రమప్రమా
స్పదులకుఁ దోచునట్లునగుపంగల, రించుక చర్చనేయఁగా
నది, యిదియుక మదిం జెలియు నద్వైతనందలి మోముపోలికకా. 48

మ. శీరముక పంచుక యింటిలోన నొకటక పవచ్చవప్రక్రియక
“దురితం బియ్యది యెట్లువోవు” ననుచుక దుఃఖించుచున్నాడ, నె
వ్వరియింటక శుభకార్యమైన నల వా ర్పాణిప్రత్యేయైన నే
నరుగక బిల్వనయెని, బోయినను మ్రానైయుండు నేమాలనో. 49

కా. ఎవ రేమన్న జవాబుచెప్పటకు లేదే ! సుంత యాధార; మే
కవితా పత్రికయందుఁ జూచినను నిక్కిరింపింత లేదయ్యె, వా
స్తవవేత్తల్ గని యూరకుండరు, సమాధానంబు శూన్యంబు, వా
యవివేకస్మృత కెంత చింతియదు? నీయజ్ఞాన మెట్లాగుదుకా? 50

ఉ. నాదురపథ యెంతని మనమున దాఁపఁగనేర్తు, దాఁచినక
బో, దొకనాడు పెద్దతలి పుత్రికుడు పుత్రికపెండ్లిసేయఁగా

నా దెసకేగి యయ్యెదల నందలు బంధులు దూయఁబట్టికోఁ
గాఁ దగును త్తరం బెదియఁగవ్వడ కే దలపంచి మ్రగితిన్. 51

అ. నె. అణివిశృకులజుఁడైన రామన్నగా, గ్నన్న నడిగినట్టి వెన్నెఱ్ఱకు
లున్న; వొక్క-దాని యెన్న బే యుత్తరం, బేటివారత వ్రాసి తోటివారత.

చ. చదువఁగలే డటందునో? వెనక్ గురుఁ డాతఁడు గాఁ డటందునో?
వదరిన తప్పుఁగూఁతల, నబద్ధము, నాయవి గా పటందునో?
కదనమునందు దేశికుని గట్టిగ నే నెదిరింతు నందునో?
యెదియని నెగ్గనచ్చు? నటు లెల్లరు న న్నుడికించుపట్టునన్. 52

ఉ. “చచ్చినచావు”గా బ్రదుకుసంగతి చెచ్చితి వెన్నినా భృటుల్
పుచ్చుదుఁ? బ్రాజ్ఞు లెల్లరును బూతిఁగఁ బాతకి వేఁ డటందుని, నీ
గచ్చులు కొంపఁదీసె, గడుఁ గాఱులుపేల్లెడి నీదు చెల్మి నా
మచ్చును మాపుచున్నది ప్రమాద మిదేగతి నీగఁజాలుదున్? 54

చ. అన్నము లేకయున్ బ్రదుకనా, పసనంబులు లేకయున్ గుణం
బున్నెడ నెట్లులో మనఁగనొప్పెడి, గీరితిఁగోరి దుర్యో
భ్యన్నతిలో మునింగి యవృతోక్తులు గూడుగ నెట్లు జీవనం
బు న్నుడిపింపవచ్చు? నిజముం బెరియంగలవారిముందటన్. 55

చ. పురపురఁ గాగితమ్మఁ గొని * పుత్రుఁడు తండ్రికి దోహి యం చొక
ష్టతువు, వేటొక “ష్టనుజుఁ డన్నకు దోహి” యటంచు మిన్నె, దీ
యఱపులు దూరగుల్ తెలియరంచుఁ దలంతువు సంతసింతు;ద
గ్గఱఁగలవారి కన్ను లెటుగప్పెదు పెప్పె పె మెప్పెమేలతో? 56

చ. గురువరుఁ డన్మదీయవృషకుంజరునొద్దకు నొండుకారణం
తమున రాఁడు గాక, మన తప్పుఁగూఁత లడంప వచ్చుచో

* అ. నె. వారి వారి మాట వచియింపఁగానేల

కలుషమనక మూఁడుకాశ్యమునలి

యైన తండ్రిమీఁద నాగ్రహముంబూని

యిల్లువెలిచెపంట యీఘనుండు.

(రా॥ మ॥ భా॥)

ప.రా:— (ఈసందర్భమున నింకను గల పదరు వ్రాఁతలకు మాపురశ్వరణము
జాడఁగోరెదము.)

ధరణిపుత్రుల నీయవృతదంభవచోరచనాచరాధ మె
క్కరణి సమర్థనీయమగుఁ గ్రక్కున నాతఁడు నోయ నొక్కుచో. 57

ఉ. ఏనును నీవు మధ్యుని యేడ్చెఱి కీఁగలుగూడఁ గామి ల
క్షీనరసాపురంపునభఁ జేరఁగలేక మహానసంబులో
మానసమందుఁ జింతిలుచు మృగ్గుటచేత నెఱింగె లోక, మిం
తేనియు “గొప్పకైన గొఱిగింపుడు” గూఁతలు మాను టొప్పదే. 58

శా. “సంబీ! యేమిసహాయ” మన్న, “నెదుట” రాకుంటె సాయం” బటం
చుం బల్కుంగతిఁ “జెల్లయాంబిక యశస్సు న్నిల్పి కాపాడఁ తి
త్తంబం దెంచి సభార్థ మేగ” మనుచోఁ దజ్ఞుండు నమ్మం, డనా
లంబం బీనుడి సిగ్గులేమి నిటు బల్కుంబూనినా మిత్రజీత. 59

చ. మనసభ శుక్రవార మని, మామక దేశికమాళిన్సభా
దివమది మందవార మని ధీరులు వేటొకనాఁడుగాఁగఁ బం
చినది జగం దెటుంగు, గురుశేఖరుఁడున్ మన మేల యొక్కచో
టను గలియకొనెన్ ? వెఱఁగడంగి కచాకచిగాఁ దెనంగఁగెన్. 60

శా. తేనిన్ వారలు చూటుటెందులకు? వారి న్నీవు వాంఛఁపఁగాఁ
బూసంగఁ బనియేమి? యట్టిపనియే పుట్టన్ బ్రసక్తింతుచో
నానిండోలగ మెట్టులాప్పికొనుఁ? జెల్లంబామనం దెట్టు ల
దానిన్ నైచెడి? నూర కేమిటి కసత్వంబుల్ గడుంఁదెదెచో! 61

ఉ. అంబకువెక్క నంబయి, యాదృతి తేనిని మన్నినట్టి చె
ల్లంబిక చేయునత్సభనె యాపెకుమారుని చూటువారు ని
క్కంబుగనున్నచో నదియుఁ “గాడనఁ దీరువుపిట్టరాయబా
రంబులతోఁ” బనేమి? యట రాజున కెందలు గల్గ రాశీరున్. 62

శా. ఈజన్మమ్మనఁగాని వచ్చుభవమందేకాని మద్దేశికున్
రాజత్సత్సభ నీ కెదుర్పఁగలదైర్యం బబ్బఁగాఁబోదు; నీ
నైజం బిప్పటి కే నెఱింగితిని, శ్వాసం బేమిసేయున్? మహా
రాజశీ కిరవైన యెన్గుగని వైరం దెంత లోనుండినన్. 63

చ. మొఱుఁగునుగాక దూరముగ మోరవడన్ శునకమ్మ లేస్తు ద
గ్గఱకరుంగఁజాలునె, యొకానొకపట్టున నట్లానర్పుచోఁ

గరివదనూతముకా సయిపఁగాఁగలవే? యెఱుంగఁ దెవండు కు
క్కటపులు, వావదూకుల వృథార్భటులుకా మృగతృప్తికాదృటల్? 64

ఉ. “కుక్కలు గూసికోఁ జెడునోకో? మఱి జంగము ప” ర్వటన్నయ
వ్యాక్కుల కీవు వాఁగుచెడువాఁగు డుదాహరణమ్మ నుమ్మ, నీ
నెక్కడ! యెజ్జ యెక్కడ! జయించుటయెక్కడ! చాలుఁజాలు, “న
క్కెక్కడ? దేవలోకమది యెక్కడ? దూరవిచార మక్కటా! 65

కా. “వేడఁబోద” మటన్న నొప్పపు, సభక వేరంబు సాధింపఁగాఁ
గూడఁబోద మటన్న నెక్క విక నీకుం దప్పడుంగూఁతలకా
గాడఁగూయుట తప్ప సత్కవివరగ్రామంబు మెచ్చించు నా
బాడల్ దోఁచవు, శ్యావమట్లఱచుటే శౌర్యంబగుకా మానికీ! 66

మ. తెగి విద్వత్సభలోన దేశికుని గద్దింపకవలెకా, దాన నె
ల్పుగు, నోడేనియు సంభవించు నెటులే నాఁగాక లాభంబె యం
దగుపట్టకా ధృవ, మెట్టటన్న, గురుతో నాలమ్మలో నోడినకా
సొగసే, నెల్లిన వేఱచెప్పవలెనే! శూరత్వపర్యాప్తతల్. 67

ఉ. అంతియకాని “వెంకనకు నక్కర మొక్కటికూడ రాదు, మే
మెంతయు గొప్పవార”మని యేడ్చిన లాభములేదు, దీనిచే
గొంతుక నొంగువోవుటయుఁ, గోవిదు లెల్లరు ‘నీ’ యటంబయింకా
గాంతుమకాని గౌరవము గాంచము నిక్క మెఱింగి చెప్పితికా. 68

చ. గురుఁడు స్వశిష్యవర్గమును గూడుక చెల్లమతల్లిగారి య
న్నరసపురమ్మ నేగునెడ వాకును నీకును భీతిగొల్పఁ జె
చ్చెర మన మల్లయార్యగృహనీమకు వచ్చినయప్పు దొజ్జమా
మరసి తటాల్ప నీరయిన యాస్థితి దైవ మెఱుంగఁడే సఖా. 69

మ. అకలంకుండు పురాణపండవరమల్లయార్య వీధీవిర
ద్ధిక శిష్యాన్వితుఁడై గురువృందఁ డర్థికా దంశముల్ దోమిఁగొం
చెకనక్కెమ్మనకో యనంగ మనవై పీక్షించుచుకా గడ్డెఁ గొం
దొకనే; పెందులకో యెఱుంగుదువె యాద్యం డట్టు లేతెంచుటల్? 70

ఉ. ‘పేరిలుచునున్నవా రురక పెగ్గెలు, బొగ్గులొనర్చ వేడిదే
వీలుదయించె, వచ్చితిని వే చనుదెండు సభాంగణమ్మనకా

గూలుటా కూల్పుటో యగుటకుం బ్రతుకింపుడు, మీకునైచుడీ
యీలలిం బట్టిపీల్చు జ్వర మించుక యెంచక యేగుచెంచుటల్. 71

ఉ. కూయుచునున్న వా రురక కూతలు రోతలు మూల మగ్గి నే
దాయితమై పదండు సభ; కాయమ చెల్లమదేవి మిమ్మునుకొ
“ధీయుతు”లంచు రాచిలిచె, దేదెడి రో జరుచెంచె, నే జ్వరం
బీయది లెక్కచెట్ట కిట కిందులకే చనుచెంచితొజుడీ! 72

చ. అఱచుచునున్న వారు గృహమందున దాగి దురుక్తు; లన్నియుకొ
విటినెడిరోజు వచ్చె, నిటు వీలగునం చెదలొడలించి నే
నెఱుంగజుడీ! ఘటించె మనయేలిక చెల్లమదేవిగారు ప
ల్లూరు గల సత్సభకొ దెలియుబో! గురుశిష్యుల తారతమ్యముల్. 73

చ. పదరుచునున్న వా రుర కవాకుచవాకులు; నోరునొక్కఁగా
నద నుడయించె తీనిపినయంబిక చెల్లమదేవి కక్కి; మీ
కెద బిడు గుండదేని, యిచె యే జనుచెంచుచుంటి రండు, మీ
కిది కడుఁబక్కనైన తఱి, యే జ్వరితుండ జయింపవీలగుకొ. 74

చ. పదరుచునున్న వార లపవాదలు నోరికొలంది, నేఁడు మీ
పదనముకంపు సొంపు జనవల్లభునగ్గిమునకొ బయల్పడుకొ
బడఁడు సదస్సుజేర, నిదె వచ్చితి నే జ్వరితుండనయ్య మీ
మదమది చక్కఁజేసి మతిమంతులుగా నొనరించుపూనితో. 75

కా. ఈయంశమ్మును దోఁపఁజేయుటకె నుమ్మి! దేశికుండట్లు చె
ల్లాయమ్ముకొ గననేగుచుకొ, మన మొగా లార్తికబ్రహ్మర్షిపఁగా
దాయకవచ్చిన, దాతఁ డేమెఱుంగు గట్టా? “వీండుగిరా”రంచు, లో
భి యెంతుండిన, పత్తురం చితఁ డెదకొ బేరానఁజెంచెంజుమి. 76

చ. స్వయముగఁజూచియుంటిమి వికాలతరజ్వరయుక్తుడయ్యఁ జె
ల్లయజననీనిదేశమున నయ్యెడ కేగెడియొజ్జ, నట్లుచూ
చియు ‘జ్వరితుండుగాఁ’ డనుదుఁజెప్పఁగ నోరెటువచ్చె? వ్రాయఁగాఁ
జె యెటులాడె? నీకకట! శిష్టకులమ్మున నెట్లుపట్టితో? 77

చ. ‘అన్యతములాడుపట్టున ఆవంతయు వీఁడు భయంపకండ, యి
దునకు విమిత్తమేమియని దుర్లయ నిన్నగుటించి చర్చచే

సినఁ దుద కొక్కఁజేతువది చేతులె నో నయశూన్య ! నీవు దే
వుని యసమర్థతఁ దెలిసి బొంకెను వక్త్రము పూర్తిగాఁ జెడఁక. 78

చ. అన్యతములాడ నెల్లరు భయంపడువా, రది నీకు లేశముఁ
గనుపడ, దిందుకేర్పడిన కట్టిడిజాతులు వేఱు, వారిలో
జననమునంద వీవు, పెలుచకఁ మఱిసారెకు బొంకనేర్చు, దే
వునియసమర్థతాగరిమ పూర్తిగ నీమది కెంత యెక్కెనో. 79

చ. జను లన్యతంబుపల్కుటచి “చచ్చినచావు”గఁ గొంకుచుందు, కీ
వును మనుజుండవేయగుచుఁ బుట్టియు దబ్బణలాడ లేశముఁ
మనమున నెక్కదీయ, వొకమార్చివపు రాయివి గావు నీవు, దే
వుని యసమర్థతాగరిమ పూర్తిగ నీమది కెక్కెనోగదే ! 80

చ. ఘనుల గణింపనేల ? కడుఁ గశ్యలజాతులయందుఁగూడ నీ
యన్యతమునందుఁ గాఁగిడు దురాగతుమోమును జూచినంతఁ “జీ”
యనని జనుండుగల్గఁ, డిదియంతయు నీవు నెఱుంగు దైన దే
వునియసమర్థతఁ గనియె బొంకెను వక్త్రము వక్రిమైచెడఁక. 81

మ. అదియే నాలుక, దేనియం దన్యతవాచారంభముల్ పుట్టి; వ
య్యదియే మానస, మేది దీనియెడ నిర్వద్వేషముంబూను; న
ల్లదియే జన్మము, దేని పోషణ కపత్యాలాపముల్ ప్రాపుగా;
విది నీకుఁ దగి చెప్పుచుంటి నిటుపై నేమైన నాకేమిఁకఁ. 82

మ. అన్యతంబాడి భుజించునన్నమది తా నన్నంబుగా, దట్టు లం
దిన బల్పయ్యది బల్పుగా, దన్యతవక్త్రత్వయ్యునంజేయు జీ
వనముఁ జీవనమెందుఁగా, దన్యతవాక్పాగ్భరముఁ రోయకుం
డిన యేపొగియుఁ బొగిగిగా దెఱుఁగుమీ ! నీ కేను వాకుగిచ్చితిఁ.

నీ. అన్యతకల్పనలు సారెనొనర్చు ఖలుకన్నఁ బ్రాణమేలేని శవంబు మేలు
రస నసత్యాలాపరసికుకన్నను “బట్టు”మని మోగిగు గర్దభంబైన మేలు
సత్యవాఙ్మధురసజ్జతలేని జడుకన్నఁ “గీ” యంచఱచు కీచురాయి మేలు
మాన్యతేతరవాగధిమవక్త్రముకన్నఁ గశ్యలంబగు తూముకాల్వ మేలు

తే. గీ. ఎఱుడు నన్యతోక్తు లాడెడి కృపణుకన్న
శ్వపచుఁడే మేలు, వర్ణవర్జితియేల

ఇంతయెఱుంగని నీకు నే నేమి చెప్పి
యేమిసాధక మాయనృతామయాత్మ!

84

సీ. ఎఱిగి యసత్యదుర్దరితపారావారపంకమృతం దిగఁబడకు బావ !
తెలిసి యసృతవచఃకలుష నారకకూటపర్యంతమున నిద్రిఁబడకు బావ !
అరసి తథ్యేతరవ్యాహరనీహరపటలమృలోఁ జొరఁబడకు బావ !
చూచి నూనృతవచస్సృతిమయామయసన్నిపాతమృతబుంగఁబడకు బావ !

లే. గీ. నీకొఱకుఁ జెప్పుచుంటి మన్నింపు బావ !

ఆత్మ వంచించనెంచకుమయ్య బావ !

కిందుమీఁదులెఱింగి వర్తింపు బావ !

అనృతగతి వీడి వర్ధిల్లుమయ్య బావ !

85

కా. నీదుర్మార్గపుఁగూఁతలకొ గురుఁడు వన్నెండక్కు నం చేనిటుల్
వాదించుజుమి, యూర కే యసృతిముల్ వాపోవు నీదుర్మద
ప్రాదుర్భావ మొకింత దింపుటకునై నాకుఁతు; నింకేని మ
ర్యాదాపద్ధతిఁ బట్టి పోయి యఘపారావారముకొ దాఁటుమా.

86

మ. మన మిట్లేతెగ గిల్కుచుంటిమి; గురు స్మన్నించువా రెక్కుడై
పనిగాఁ బిల్వఁగనంపి యుత్సవములకొ బల్కొఱుఁగావించి య
ర్చన లవ్వఁగ నల్పచుండిరి హతాశాపాశబంధంబు నీ
జననంబుకొ పృథనేయుచున్నది; పగకొ సాధింపలే మిమ్మొయికొ.

87

కా. త్రాగుంబోతువిధానఁ బూర్వపరసంకల్పములే కట్టులో
వాఁగకొ దాన యశముగల్గునె ? వృక్షోపాలంభముల్ నోటిచే
పేగా కన్యలగౌరవమున కొకింతే నంకముంగూర్చ; నే
లాగో సత్సభలో నెదుర్చుటకునై లావంత యార్జింపుమా.

88

ఉ. 'తీతువుసిట్ట' యం చతనిఁదిట్టితి, భావిఫలం బొకింత నీ
చేతమునం దెఱింగితివె ? చెచ్చెర నోటికి పచ్చినట్లుగాఁ
గూఁతువు, కొంచఁ గూలు ననుకో, విది యొక్కడి కర్మ, మాతనికొ
బూతులుదిట్టివాడ నని పొంగె, దెఱుంగవు పచ్చుదుర్గుతుల్.

89

ఉ. చూడుము కొద్రపుఁగవుల, శూరులప్రేరణఁజేసి తవ్వడుం
బాడలఁబోయి పోయి పయి బాడ్యమువీడి కృతాపరాధముకొ

వీరడయె పాపంగా నొకట నెన్నటి కుండుడుకెల్లఁదగ్గి మో
మోడును నుండి యిట్టిపు డయోగ్యత వీడఁదొడంగి రెమ్మయిన్. 90

చ. మనల ననుగ్రహించుటకు మచ్చరపుక దురితంపుఁ గూఁతలక
బ్రహ్మముకట్టిఁ బంపుగతిఁ బంపెడివారలు లేకకాదునూ !
గొనకొని కొప్పపుంగవులు కుంగిన మేతువు, వార లిట్లు లే
చిన మన కొక్కయుత్తరము చేరదు సర్వము వారికే చనుక. 91

చ. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరులు దేవలు, కూళలు, మోగకుల్, కవి
త్వరచన నే యెఱుంగరు వృథాయశముక గడియించినారు వా
రిరువురు సుద్ధగుం.' లని యీవును నేనును మిఱుప్పాటిల్కిఁ బ
ల్వరు లిభియించి కుంటరులు పుచ్చిరి కొర్రమువారియొద్దకుక. 92

ఉ. అన్నియు శాఖలోనిదను లాననచచ్చకు నాగ్రహించుచుక
బన్నము వారి కొనచుచుఁ బన్నినవేయవ; సిద్ధపస్తునం
పన్నత యిట్టి ముక్కరులవాఁతలచేఁ జెడవంచు నెంచి యు
త్పన్నవివేకులై యిపుడు వాఁగరు కొప్పమువారు నీవలెక. 93

మ. మన కాబాపకు సుత్తరమ్ములకవా మా న్యేతరుంగాఁగ నొ
జ్జను నాధించుట కూఁతమయ్యెడి, మరాళ స్త్రీవు సుర్తింప వ
జ్జననిందోక్తులు కొర్రముక తెఱిచె; నీచందమ్ము నల్లఁజూమి !
యవృతాహంకృతిదుమ్ముతాశ్రియుడవై యాత్మోబకే పోయెదే ? 94

ఉ. ఎందుల కట్టియుత్తరము నీవు లిభించిన "శృంగధంగపుం"
బందనకన్న మిన్నలే ? వృథా యది మన్నయి యింక బూతికాఁ
బందనుజేసి, యియ్యెడలఁ బండులుగూనెడి తప్పుఁగూతులక
జించులుఁ జేర్చికొన్న మఱి చేతులునే ? మన కున్నతస్థితుల్. 95

ఉ. కాఁకరపతి మధురుఁడు కార్యవశమ్మున పచ్చినష్ట నీ
వాకరుణార్ద్రతోఁ గలిసి యంఘురి వ్రాలిన నష్టఁ తిఱుఁబో
యికలహంబు; నే నచటనే యపు డుండిన నిన్నుఁబోలెఁ బ
ల్పకలు వోయి యిక్కరణి మూలముడుంగు నవస్థ దెత్తునే. 96

చ. ఎదుటికి నేగవైతివి, మఱిమియు నేరని మామతమ్మునిక
గదనమునేను సంపితివి, కాలు లతండఱచెకె గగ్గిమమ్ముగా

మువిదెను గయ్య మాపయిని ముమ్మరతాస్పదులైన కుట్టలక
గురులుగుదుల్ల సంపిలివి కోతులదండు బలెక జయాశమై.

97

ఉ. అంతకుని యప్పుడును నాతని యగ్రిమునందు నిల్చి 'నీ
సెంత? త్వవీయపాండితి యదెంత? భవత్కవనం బదెంత? నా
పాంత' నటించు బల్కుటకుఁ బోనగ జంకితి, పూరకే యశః
కాంతకు దేవులాడెదవు కంపము నెమ్మని నిండియుండియుక.

98

ఉ. 'వేంకటరాముకన్యను వివేకిని నేను జయింతు సత్సభక
వేంకటకాస్త్రీ' నంచు నవివేకపుఁగూతలు గూతుపొంగదా
జంకఁగఁగిల నీకడకుఁ జయ్యన నాతఁడు వచ్చినప్పుడే
బొంకులొ వ్రాసి కయ్యమును బూర్తిగఁ దెంచగఁగేల యోలిమై.

99

ఉ. అతఁడు నీదు దండునకు నాత్మను బూర్తిగ జంకినప్పు డే
నీ తగునీతి నీ వెదుటి కేగిన ని న్నలఁ డేమిసేయు? నిం
కాతరుణమ్మ రాడుగద? యంత భయమ్మన మున్న నీ వొగిక
గోతువు కోత లూరకయ, కోసినకోతగఁ గైత నిండఁగక.

100

చ. మనవిధ మెల్ల బైలబడె, ముప్పు నృపాలకు మోమెకాక యే
యనమునిఁగూడఁ జూచుటకు నర్హతలేమి దటనమయ్యె; నొ
క్కనిమునమైన నెమ్మది సుఖమ్ముగ నుండఁగనేరదయ్యె నిం
కనయినఁ దప్పఁగల్గునలు గట్టిన లగ్గున నెంచిచూచుమా.

101

కా. నీతప్పంజెడుఁగూతలక గొని నినుక నిర్విదగ్ధిరీప్రభా
స్థీకుండేయఁగ నెంచి దేకిడుడు సుక్రినించి కల్పించు వి
ఖ్యాతగ్రంథములెల్లఁ గామగవులై కవ్యగ్రాణీనిత్యసం
ధ్యాతంత్రోచితమంత్రరాజములునై వ్యాపించె వీక్షించితే.

102

కా. ఎన్నా స్థీగతి మిగ్గానేనుగు? పృథా యీ వేనునుంగూడి; యా
వన్నెల్ చిన్నెలు నీకు నాకు నెటు రావచ్చుక? యతిప్రాససం
పన్నంబయ్య బుజ్జాక్తిదూరమగు కావ్యం బెన్న సాక్షాచ్ఛసం
బున్నట్లుండి కృమమ్ముగా నురుగు మాయోపాయమల్ వాయఁగక.

చ. అకట! శతస్మియంచు నొకఁడల్లితి, పయ్యది పొల్లునోయె; ద
త్రృకటన నీకు నాకుఁ బరిభాషము గూర్చుటెకాక పాయమై

న కతన న్యాసముఖ్యుల మనంబులఁ గొందొకసిగ్గు గూర్చె; నీ
వొకటియునేని నిల్వఁగల దున్నదె యందలిచెక్కిరింపులన్ ? 104

చ. ఆగలఁ బరా స్తపాకుపతమంచు లిఖించితి సిగ్గునాని పై
దివ్వుడలపై “బురిచ్చిరణ” తాడన మక్కతనన్ ఘటిల్లె, నా
యపమతికూడఁ బాల కిపు డాయవతమ్ముని జిన్న వెంకనన్
బ్రవిమలచిత్తు దింపితివి పాడుకృతఘ్న గణమ్ములోనికిన్. 105

మ. జనక దోహియటంచుఁ జేరిలివి వాచాలత్వమేపార వెం
టనె యాతండనృతమ్మకూడ* దది సంధానించు దౌర్గత్యమం
చనిచెం బద్దెము; లంతతో భయముపై నాస్యమ్ము మూగయ్యె, నెం
దునకో తప్పదుఁగూఁతలన్ గిలక దీతోగ్రవల్ ముదంబిచ్చునే. 106

ఉ. * కట్టుచునున్న వారు గృహకాండము నారకమందు; నన్నమున్
జెట్టకతండ్రి నిల్ వెడలనెట్టివవాండ్రొక్కనై, గురున్ దెగన్
దిట్టవవాండ్రొకై; యొకటనే మన ముండవలెన్ దురాగతం
బుట్టిపడంగఁ గూయు భవదుత్తులు సత్యములేని యర్భకా. 1

ఉ. తీసియె యుంచి నారలఁట! తీఱనిగోతులు తండ్రినాత్మయా
వాసమునుండి గెంటునలవాండ్రునై; గురుఁ దప్పుగూఁతలన్
గూసెడివాండ్రొకై; యొకటఁ గూలవలెన్ మన మీవు వాయునా
దోసమునిక్కమేని; యెటు దోహము లూరక పోవు నర్భకా. 2

ఉ. చెక్కియయించి నారలఁట! చిక్కినిపేతులు; నీకు నాకుఁబె
న్నుక్కువ నంటఁగొట్టుటకు; మానసు మానుడటన్నఁ దండ్రికిం
దొక్కఁడు ద్రోహి, వేటొకరుఁడో గురుపట్టన దోహియాగదా!
నిక్కము వారికిం దెలియునే నవి నన్ను స్పృశింప వర్భకా. 3

ఉ. నూటియె యుంచి నారలఁట! నున్ననికత్తులు ముక్కముక్కలౌ
తీరునఁ గోతురంట! వెనుదీయ కసత్యములాడువాండ్రొక
దూరసనన్ నిజం బపుడు తోఁపక మానదు, తండ్రి నింటికిన్
జేరఁగనీమియన్ గురునిఁ జెట్టులుగూయుటయన్ బయల్ పడున్. 4

చ. తెఱచియె పెట్టినారలఁట! తీవ్రదవానభీకరమ్మలౌ
నరకములెల్లఁ దండి భవనమ్మున నుండఁగ నీక తోయు సం

కా. శ్రీ సూర్యప్రభుఁడిచ్చు బలైములతో సిగ్గడి జీవించఁగా
వ్రాసెం దేవుఁడు నీకు నాకు నొసటన్, బ్రాగ్భ మిట్లుండె నా
యీ సాన్నిధ్యము వీడినన్, మనకు నేయే పాచితంచేయే
మోసంచేసి స్వయంకృతాఘములచే మూఁడున్ మఱిందేసన్. 107

చ. నరకమటన్న నాయెద వణం కుదయించెడి, నందుఁ “గ్రాత్ర వే
ర్పఱచుచున్నవా” రనుచు వ్రాసె గురం డవృతప్రలాపికన్

కరులను, దేశికుఁ దెగడుకట్టిఁడులఁ బడఁచ్రోతురంట! యె
వ్వర మట కేగఁమా తెలియువాఁడు పరాత్పయఁ డొక్కఁడర్థకా. 5

చ. నిలిపియ యుంచినారలంట! నిస్తులశస్త్రపరంపరల్ దురా
త్ములకయ; తండ్రి నిల్వెడలద్రొబ్బట, దేశికు బూతుఁగూఁతల
బలుకుట, నేర్పికొన్న కవిపండితులయ్యెడ ముఖ్యులంట! త
త్ఫల మనుభూతమానెడలఁ దధ్యము తేలఁగవచ్చునర్థకా. 6

చ. కలిపియ యుంచినారలంట! కల్పెడివస్తువు దానితోడ, నే
యలఁతి పితఁ గృహంగణమునావలికిఁ బడఁచ్రొబ్బు, నింక నే
యలఁతి గురూత్తముఁ దెగడు నాయరువాగునకై; తడంబువుల్
తలఁ బడునట్టి వేళఁగద! తథ్యము కానఁగవచ్చు నర్థకా. 7

చ. ఇహమున నెందఁతొనిగల రిద్దఱిహోస మెఱుంగు సాకియల్
నహి పరమం; దెసండు చని నారకముం గని పచ్చి చెప్పు ధీ
మహితుల; కిక్కఱాన మనమంచయుఁ జెడ్డయు నింక తేలుటల్
బహుజనసమ్మతం బగు సభాస్థలమంచుకుఁ జాలునర్థకా. 8

ఉ. సూన్యత ముజ్జగించి పెళుమందనముఁ గడియించి పేర్పుదు
ర్మానమునకొ దురాగతపువ్రాతలు వ్రాసినయంత శేమగున్?
ధీనిధు లెందు లేర! గుఱితింపరె నిక్కము! నోరు నొక్కరే!
పైసనరే యపాతులని! పర్దనముల్ పదరంగఁ బోయెనే. 9

కా. బహ్యలూపములేల? కల్లనిజముల్ పాలించువాఁ డున్నచో
నాహ్యనించి స్వకీయలోకమున నీయాచర్య గావించఁడే?
కహ్యచారులు డాఁగనేర్తురే? యటఁ గాపట్టుమో నిల్పునే?
జహ్యచ్ఛేదము సిద్ధమా తెఱిగి భాసింపక బ్రయత్నింపుమా 10

దురితము నిక్కమేని యెటుదుర్దశ నీకును నాకుఁ దప్పువో

మొఱక ! వృథాగ నేమిటికి మా మరుగఁ దగఁజేరలేదోగదా? 108

మ. ఎపుడో నాగక మేగుదెంచునని నే నేడ్వంగఁ బో, నద్ది నా

కిపుడే సిద్ధ ముదెట్లున్న. విను మాయీ దేశికద్రోహపున్

వివరీతస్థిఁజేసి నాయెడఁద కావేగంబు పెల్లయ్యె నె

ల్లపుడున్ వేరైడి మత్కృతఘ్నత మదాస్యం బంటి పీడించుచున్. 109

మ. గురుతన్ ద్రోయఁగఁజాలినాఁడవె యవాకుల్ బరచవాకుల్ శతం

బటపన్ జాలితిగాని, యట్లేసుమి దాపై వైచయిన్ వచ్చు నా

నరకం బాఁగుటకుడ, నిప్పుడయినన్ నన్నా మహాభాగు పా

దరజమ్మున్ దలఁదాల్చఁజేసి యెటులో ధన్యత్వముం గూర్చుమా. 110

చ. విఱుఁ, డవివేకి, కాకవి, యవిజ్ఞుఁ, డనార్యుఁ, డనర్దుఁ డల్లవెం

కటకవి వానిఁ బూజ్యునిగఁ గైకొనకుండని నీవు సర్వదా

గటన మొనర్చుచుంటివి కరింబు శ్రమంపడుచుంటి వక్కట

క్కట! యతఁ డట్టిఁడైన నగుఁగాక జగం బరనిన్ భజించెడిన్. 111

ఉ. “దీనిఁ బఠింపు” డం చొకఁడు, “దీనిఁ బఠింపకు” డంచ నొక్కఁడున్

మానుగ కిర్నికల్ నిలిపి మందులపట్టిక లంపుచుందు; రె

ద్దానినిఁ జూడవల్లనిన దానినె చూచుట లోకధర్మమాఁ

గాన నిషిద్ధవస్తువునె కాంతు రెఱుంగుదువో, యెఱుంగవో? 112

మ. ఉపకారార్థము పెండ్లిచేసె గురుఁ డోహో! నాఁగ వెంకన్న, కీ

వపకారమ్ముగ దానిఁ బొల్పెదవు చైర్యం బెంత నీకున్నదో!

క పటస్వాంతుడ! “పెల్లనమ్మును మిషన్ గాఁజేసి దృష్ట్యం” బటం

చపలాపించితి నీదు నాల్కకు నరం బాపంతయున్ లేదొకొ! 113

చ అతఁడు మహోపక ర్తయగు నన్నపయ్యుఁ దురితమ్ములాడె నం

చరికిన నీదురాగతికి నంతును బొంతును గల్గఁబోదు, నీ

బ్రతు కిటు తప్పుఁగల్గునలు పన్నుట కేర్పడఁబోలు; నీకు దు

ర్గతియెడ భీతిలేదు బహుకప్తము నిన్నిఁక విశ్వసించుటల్. 114

చ. “అన్యతము కష్ట మిచ్చు, ఋత మన్నిట సౌఖ్యమునిచ్చు, దేవుఁడం

చ నొకరుఁ డుండె నర్థమును జూడఁగలాఁ డతఁ” డంచ నమ్మునా

జనుఁ జను విశ్వసింప, నీక 'సర్వము కల్ల' యటంచు స్వార్థముం
బనిఁగొని సంగ్రహించు నలపాతకి నమ్మినవాఁడు పాడగుక. 115

(అ త వ మే కు)

చ. భయము జనించె నాయెద భవత్సహవాసమునందు; ధైర్యమే
మియుఁ గనుపట్టి ద "య్యతివమేకు" స్మృతించడె, నట్లు నన్ను ని
శ్చయముగ నీవు చేయునెడ శక్యమే దాఁటికొనంగ, నో దురా
శయ ! విను మక్కథావిధము సర్వము దెల్పెద నీకు బద్ధితై. 118

చ. అజనయు నొండు విప్రుఁడు ధనార్జనకై చనిరంట ! దేశముం
దిరిగి ధనమ్ము మిక్కిలిగఁ జెచ్చినవారంట ! మార్గమధ్యమం
దఱవకు జబ్బుచేసి తుద కాశ పడల్కునునంతదన్కరా
నెఱిఁగి యతండు లోన నిటు లెంతయుఁ జింతిలసాగె నం టొగిక. 117

మ. 'ధనమార్జించితి మెంతో కష్టపడి యీద్రవ్యంబు దారాసుతులే
దినుయొగం బది లేకపోయె నిది యీ దీనుండె సర్వమ్ము కై
కొను నావారలతోడఁ జెప్పఁ జెటులాక్కో ? వీని వంచించి నా
ధనముకొ వీనిధనమ్మునుం గలిపి మధ్దామంబునం జేర్చుటల్.' 118

చ. అని మది నెంచి యంతకభటానలి సన్నిధి కింకఁ గొంతనే
పున కరుడెంచునక సమయముం గనిపెట్టి స్వసన్నిధిక గనుం
గొనలను నీరు జాఱఁ దనకుక పగఁజెందెడి మిత్రుఁ డిల్పి "యో
యనఘ ! యిఁజేల చింతిలెద వాయువు శాశ్వతమానె యేరికిక. 119

ఉ. ఎప్పటికేని దప్పనిదియేసుమి మృత్యువు దీని దాఁటువా
రెప్పుడుఁ బుట్టలేదు, మఱి యీపయిఁ బుట్టెను, పుట్టుజంతువుల్
తప్పక చచ్చు, జచ్చినవి తప్పక పుట్టు, విచారమేల యీ
తిప్పలు బ్రహ్మముఖ్యులగు దేవతలేనియు దాఁటలేదుగా. 120

ఉ. కావున నన్ను గూర్చి యిటుగా విలపింపఁగనేల ? నేనిదే
పోవుచునుంటి నాకునయి పుష్పకపల్లదె వచ్చుచుండె, నా
పై విడు మింకఁ శ్రేమ, ఋణబంధ మిదే తెగుచున్న దెంతయో
నావిషయమ్మునక శ్రమమనక బనిచేసితి వీవు కూరిమిక. 121

ఉ. పారకు నైద్యునిం బిలిచి చక్కనిమందుల నీయఁజేసి, తిం
పారఁగఁ బథ్యమైనగతి నన్నముఁ గూరలు పండిపెట్టి, తె
వ్వారొనరింతు రింత పడుపాయము? నేను నిజమ్ముగా జమీం
దారుడ, రోగిఁ గాను, గుణధాముని ని న్నొకనిక గడించుటక. 122

కా. దారాపుత్రులు ద్రవిషముకొ దినుటకే, దారివ్యయె, రోగమె,
ప్రారంభించినయడ్లు చూడరు సుమీ! ప్రాజ్ఞుండ వీ పన్నియు
న్నేరంబోలుదు, నీకతాన సుఖమై నేఁ బోవుచున్నాడ, సం
సారభ్రాంతిఁడఁగామి ని స్థాకటి ప్రస్తావించు నాలింపుమా. 123

ఉ. నా కుపచారముకొ సలిపినాడవు మిత్రుండ పంతెకాక స
ద్భీకుండ విట్టి నీ ఋణము దీర్చకపోతినయేని నాకు నా
నాకమునందు రాఁగల మహాపదవుల్ దుఃఖంబులందులై
గాక తిరమ్ము లెట్టులగు? గర్జము చెప్పెద నట్లొనర్చుమా. 124

చ. ధన మొకకొంత యివ్వరము దాచిన దున్నది యందులో నగ
మ్మున కిధినేత నేను, జనిపోవుచుచుండిన నాకు ధాగమెం
దున? కది నీవ కై కొనుము, దుఃఖము నొందకు, మిందు లేకముక
బనుపకుమీ మదీయులకు; భార్యయు విడ్డలు నీకు నెక్కుచే! 125

ఉ. ఇందుల కొప్పువేనిఁ బయి నెన్ని భవమ్ములొ యెట్టికాని సం
క్రందనలోక మేను జనఁగా ఘటియింపదు; వచ్చు పుష్పకం
బుం దుదముట్టి రామి కిది ముఖ్యనిమిత్తము; మాటుచెప్ప కా
క్రందన మాని యింక నొకకామము నాయది తీర్చఁగాచలెన్. 126

చ. అది యెది యందువే, నిది రహస్యము వెల్లఁగ విన్ము: హంస లు
న్నదియును లేనిదిం చెలిసి యావిషయంబు వినిశ్చితమ్ముగా
నెదఁ గదియించి మేకొకటి యింతకుఁ బూర్వమె తెచ్చియుంచి నా
కది దిగవేయు మానసమునందు మతెవ్వరు చూడకుండఁగన్. 127

చ. అనుల కర్మ మియ్యది, కులాచరణం బని, మానరాదు నీ
వెను గ విఁకెన్నియో కలవ యిట్టివి ద్రావిడులందుఁ జిత్రముల్
గలుగు నమ్మరించినప్రకారము మానఁగనేల? వెందుకే
ర్పణవిరో వారు, నీ విలుకృపన్ సలుపన్ వలె మానకెమ్మయిన్ 128

ఉ. తప్పవకోకు మిప్పని, పదంపడి నాకిది కారణమ్ముగా
నెప్పటియట్లు జన్మమొక టేర్పడునో మఱియేమొ ! యూరజే
చెప్పరు పెద్దలెయ్యవియు, శేముషిచాలక వారివాక్యములో
తప్పదు రొక్కకొండ, అది ధర్మము కాదని నీవెఱుంగవే? 129

ఉ. కావున నామనోరథము కాదన కాదృతి సంగ్రహింపు మిం
కీపు పానర్పణాదగిన దింతకు మించి మఱొండు గల్గ, దీ
నేవను బూర్తి జావెఱిగి చేయవలెంజుమి, యట్లుకానిచో
జావునకా నిమిత్త మిది, సద్గతి కాపయి నంతరాయమా." 130

చ. అని కడు మిత్రభావమది యంతయు నట్టిపడంగ నా కుక
ల్పనకుడు బోధనేయగ వృథావినముగ డహయకుండునా
ననఘుడు తోడివిపుగ డది యట్టిపకాఁ డలపోసి చేసెఁ జె
ప్పిననుడి తప్పకుండఁ దనప్రేముడికాని ముదమ్ము దీర్చగఁక. 131

ఉ. పిమ్మటఁ గొంతసేపునకుఁ చేతనివాసపుభూమి కాశవం
బిమ్ముగఁ దీసికొం చరిగి, రీతఁడు నింకొక కొండ అంతఁ గా
వృమ్మునఁ దెట్టునప్పడు తటాలున మే కొకరుండు చూచెఁ బృ
థ్వుమ్మున; వెంటనే పృథ్వుతనంస్కరణం బది యాపి కోపియె. 132

ఉ. దగ్గఱనున్న వారలకుఁ దద్గతశంకుపు చూప నందఱు
బగ్గన మండి 'యోచెనటి! పాతికి!' యం చొకపెట్ట లేచి 'యా
యె గ్గితఁజే యొనర్చె' నని యేపడఁగంఁదగఁగొట్టి న్న్యాయపుం
ద్రగ్గడతోడఁ జెప్పి రల పాటులు వారిని కాటు లూరగఁక. 133

చ. అతఁ డెటునేయఁ గావలయు నంతయు నట్లొనరించి 'యోరి దు
ర్మతి ! యిటు శేలచేసితివి మర్మము మాని వచింపు' మన్న, నా
హతవిధి ! యున్న దున్నయటు లంతయుఁ జెప్పెను బూసఁగ్రనుచ్చిన,
'ట్లకుకపు నీ కుకల్పనము' లం చధికారి తిరస్కరింపఁగఁక. 134

ఉ. కాఁడు కుకల్పకుం డతఁడు, కాఁ డపకారియుఁ, గాఁడు లోభియు
గాఁడు దురాశయాండు, కొఱగాని దురాగతు మాయమాటల
గాడఁగ నమ్మి యక్కరణిఁ గన్పికి నగ్గముగాఁగనై యనులో
పిడె సమస్తయోగ్యులను 'వీని వధిం దుటయు క్రమే' యనక. 135

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గిన నీయెడ విశ్వసించుచో
హానికి నగ్గహాదు నని యాత్మ వణం కునయించుచున్న, దే
మైనను మంచిదే విడుతు వాద్యతి నీపయి నింకఁ; బాముతో
నేనరుడేని స్నేహమున కీకొని మోసము నందకుండునే. 136

ఉ. తప్పుఁగుకల్పనలో నలుపుదారియె తొరఁగరాదు కాని యం
దెప్పుడు నిల్చునో, 'హితుఁడు నింకొకఁ' డెన్న వివేకమేమి ? యొ
క్కప్పుడు స్నేహమున్నయతఁడో, మఱియొక్కొకచో నరాతి; నీ
పప్పుడు నన్నునరాత్రము దురాశయ ! యొప్పరికింపనేర్తువే. 137

చ. 'ఎటుఁగమె కాలనేమి, నతఁ డెన్ని కుకల్పనలం బొనర్చి పా
డఁతె! నటులే యడంగు నని యందఱు కల్పన లెన్నరాద; యీ
యఱున దురాశయుండయి, దురాశ హితుఁ మృతుఁడేసి ద్రవ్యపుం
బరణి నమస్తముఁ దనను భార్యకుఁ జేర్చఁగఁజూచెనేకదా. 138

చ. మృతి వృథగా నతం 'దఱవమేకు' కతమ్మున గాంచె గాన సా
మెత యిది లోకమం 'దఱవమే' కని యెల్లరుఁ జెప్పికొందు, రా
కత నఱు వొక్కఁడే, యచటఁగా దిటు, లెరుగర మర్నవారమే
కృతి కొనసాఁగనియఁజుమి! కృతిమిఫక్కిని నీవు వొక్కినకా. 139

చ. అఱవ యెవరచ్చ హేళువున నట్లపక్షికి జాతి నర్వముఁ
గుటియగుటయ్యె గాని యిటు కొండొకాఖయుఁ జేయవచ్చు; ము
వ్కురుఁ డల కాలనేమియుఁ గుకల్పకుఁడేకద ! వాఁడుఁగూడఁ దా
నఱవ యనంగవీలగునె ? యందఱయందును నుండు దుర్మతులో. 140

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గినవానిని జేరరాద, య
వ్వానిని జేర్చరాద యని వాళ్ళొనుటేయచితంబు; నీవరె
స్నేహక యర్వనయ్య జననిద్యపుఁదోపలు తొక్కినేర; నీ
చే నెటువంటి తప్పయినఁ 'జీ' యనకే రచియించఁగాఁబడుకా. 141

కా. ఎన్నోకూసితి తప్పుఁగూఁతల, గురుం డెన్నేని నైరించు; నా
చున్నో నోరికొలందు లాడుటయు సంపన్నుల మదింబెట్టిమిఁ
మున్నెందుం గఁబట్టిదే, యఘ మొగిఁ బూర్ణంబు గావచ్చె, నే
బన్నం బున్నదో ? యిప్పుడేని గురునిం బొర్లింపఁగాఁజెల్లదే. 142

తే. గీ. “విష్ణుదేవునిఁ దిట్టిన వెంకటేశుఁ
దిట్టినట్లుగ” నని నుంత తెలియు నీకు
వేంకటేశునిఁ దిట్టిన విష్ణుదేవుఁ
దిట్టినట్లుగనని కూడఁ జెలియవలచె?

143

మ. అటు లొక్కొంచుక నీవెఱుంగునెడ దుర్వ్యాహారముల్ తొల్లి వెం
కటేశతత్ గుఱినేసి శ్రేయ, వది యజ్ఞానపర్యాయక్రంబ; యం
తట వస్త్రైక్యము దేశికుండు తెలిపెన్ దానన్ గనుల్ విప్పి చె
ప్పట కొండుత్తర మబ్బమిన్ వృథగ వాపోవన్ ఫలయిన్నదే. 144

కా. విష్ణుం డెవ్వడో వేంకటేశుఁ డెవఁడో, వేయెల? రాముండునున్
గృష్ణుండున్ మఱ వానితేతమున, నీ కీజ్ఞానమే యున్నచో
జిహ్వాన్ వెంకటేశతఁ దిట్టెచిలు, నీ! నీ! చంద్రమృగ్య! నీ
తృష్ణాతంతువు పూర్తిగాఁ దెగుట కాతిశ్రే నిమిత్తమృతౌ. 145

ఉ. వెంకటేశతపై నకట! వేరము నీవునహించి తిట్టు నా
వంకము చూచి నాయెడలు బ్రగున మండెడి, దేవగూడ నా
వెంకటనామధారి నని నీకేడివై తలపోయవైతి నీ
బొంకులు సర్వమున్ జెఱిచెఱి! సురు, వెంకట నోరు విప్పెదో? 146

తే. గీ. విగ్రహారాధనమునందు వెలయుపవ్వి
మొక్కఁడేనియుఁ దిగివృత కుఱక “వాజ
కూత” లని నీవు మిఱికినఁ గూతలగునె,
“గీతి” లని వాని నైదుష్ శేత లనరె! 147

ఉ. నీవల వెంకటేశు నెటు నేరక తిట్టితి వట్లు కృష్ణునిన్
వాదిమపండు దేశికుఁ, ఉపాస్తవయు న్నిను మేలుకొల్పఁగాఁ
గోరన యొకింత చూపి “యిటు దూటిన దూఱగవచ్చు” నంచుఁ గా
దే వెఱవున్ గనంబఱచెఁ దేశున నీవలె నొజ్జ పీడునే? 148

ఉ. ఆతని తేశు వేమి, మఱి యయ్యనఘాత్ము నుపాయమేమి, వా
క్యాతురియేమి, నామనము సర్వ మెఱుంగు నెఱుంగ వీవు, నీ
చేతము మాత్ర మాతఁడు గ్రహించును గంత మటంచు సారకున్
భీతినిగొల్పు నక్కతనఁ బ్రేరెదు దూరమునందు డాగుచున్. 149

కా. ఎన్నో కొన్నిదినాల శిష్యుడవు నీ కట్టుబాటు గురుస్వామి యు
ద్యమైనై పుణ్యమవొల్పు వాగ్దరిమ చిత్త మొక్క? నా కప్పుడున్
దన్నై పుణ్యమె జ్ఞప్తిలో మెలగు, సంతర్వాణిమాన్యంబు కా
కున్నన్ లోకము మెచ్చునే యరక నీ “హూహూ” లతో బోయెనే!

మ. ఎవనిన్ దేవుని దిట్టఁగాఁ దగదటంచే బోధగాఁపించె నో
యవివేకి! యల “విగ్రహార్చనమునం”; చింతత్వము నీవుడు, మ
య్యవి పదైమ్మలా? లేకరత్నములా? నీవజ్ఞుండవై పోక త
త్కవనమృతం గని బుద్ధిగల్గి మనుమీ గర్వంబు చాలింపుమీ. 151

కా. నీ తండ్రిన్ మది నెంచు మమ్మహితుఁ డీనిన్నెట్లు సైరించుఁ ద
చ్చేత మొప్పుడు దేవతార్చనపయిం జెన్నారు, నప్పుజలే
కేలా నెన్నడు భుక్తిగైకొనఁడు “నీ వీలాటిదుర్మానివై
పో” తంచున్ మది నెంతగాఁబొగులు నాభూదేవవయ్యం డలే! 152

ఉ. నీ తలదండ్రిలే మదిని నీదు దురాగతి రోయుచున్నచో
లాఁతులు నిన్ను మెత్తుర? తలంపు మెదన్; జలమున్ గుదింపు, మ
య్యో! తగుమానిసింబలెనె యారక “భారత” మంచ వ్రాఁతు; నీ
కూఁతులు రోతలై బుధులకున్ వెగటయ్యెడి నేమిసేయుదు? 153

కా. స్నానంబున్ బచరింప వెన్నడును సంధ్యన్ వార్చ వేనాఁడునున్
భానుంజూడక దంతముల్ గడుగ వపాఁజ్జత్వపర్యాప్తు దు
ర్మానిన్ గాఁకరపర్తిలోన నిను సమ్మానించువాఁ డొక్కరుం
డేనిన్ గల్గిన వాని పేరు నెపుమా? యేనేగి పొన్నించెదన్. 154

ఉ. అక్కట! వేదులన్వయమునం దుదయించిన నీవు పొగ్గెడు జా
మెక్కినమీఁద ‘బ’ ప్లాకటి యెంగిలించే కరమందు నూని మి
త్తొక్కి మొగంబుఁ గడ్గటకు నేవయిపొందినవార లెందఱో
యక్కటికమ్మమై నుడివిసట్టినుదుల్ విని యెద్దు నీకునై. 155

కా. నీదుశ్చేష్టల నాఁగనేరక భవన్ని శ్రేయసాకాంక్షిదా
యాదప్రేమను నీదుతండ్రి మదుపాధ్యాయున్ సదా కోరు ‘మీ
రీదుక్కిలు క్షమింపఁగావలయు న న్నిక్షించి’ యం చీవు నీ
వాదార్థంబు నుమేరుకాస్త్రీ నడుగన్ వాక్రుచ్చుఁ బల్లమ్ముగన్. 156

కా. లేదా, తండ్రినై పోయి యడ్డు మతఁ డేరీలన్ బ్రసంగించునో?
చే దెవ్వారికిఁ గాఁడు పుత్రకుఁడు తచ్చేయొద్దలై వార రే
యేదైనన్యమ్మునఁజేసి పాల్పడుటలేదే? చూడమే? యట్టివో
నీదొర్లత్యము వాప నీపిత ప్రియత్నింపన్ వొసంగుండునే. 157

ఉ. పొట్టకుఁగా నపాత్రమతముం గొని దేవుని దిట్టు పాపపుణ్
గుట్టపు నీవు గావుటకుఁ గోవిదుఁడౌ జనకుండు మోద మె
చ్చట్టునఁ బొందు? “వీఁడు కులపద్ధతిఁ గర్మ మొనర్చునంచుఁ దా
నెట్టులు నమ్ము నార! భవదేతనూజా నిటుల్ పొనర్తువే. 158

మ. పరమాపాత్రుఁడనైతి నీకతన నాపార్శ్వబ్ధ మిట్లుండె, భూ
వరుఁడేని న్నిను మంచలించునన నీవ్యాతేత్ గనం దాతఁ డ
గ్గురువయ్యుండొనరించు గీరితములోఁ గంటేనియుం జూడ నీ
దురితమ్ము స్పృశుఁ డాఁగుఁగాని యదియున్ దూరంబ యీ తేనికిన్.

ఉ. “వేంకటరామకృష్ణు” లను వేర్వినవచ్చినమాత్రనే కృత
ఘ్నాంకము జ్ఞప్తిలోఁ దవిలి యందలు నీ యనిశోయాచుండి రీ
పంకము నీ గఁగాదగు నుపాయము శ్రీగురుపాదనేప గా
కింక మఱొందు లేదుమమి యెన్ని విధమ్ముల నెంచిచూచినన్. 160

చ. గురు నలవారు “తిట్టి” రని “కొట్టిరి” యంచని యేవొ కొన్ని కుం
టరు లెదొ కారణాస్తరమునన్ సృజించిన తప్పఁగూఁతలన్
దురిమిన పత్తిక వ్విడిపి దోహము నీగఁగఁజాల; మంతనే
గురుత దొలంగినే? యథుము గుడ్చి జగడ్పడఁజేయకుండునే? 161

కా. సిగ్గొక్కించుక నీకు లేదుగద ? “నీ! నీ!” యంచు లోకుల్ నదా
యెగ్గుల్ వక్కిన లత్యుకెట్టి వరఁగే! యేనీచులో యీసుమై
దగ్గుల్ దగ్గిన వాని నూతగొని యీదన్ బోదు సంద్రంబు, నా
కగ్గిక్ మగ్గినయట్లు, యందఁబడినట్లై డెంద మట్లు డెడిన్. 162

మ. ఎనిగో కొందలు నిన్ను మెచ్చి గురు నెంటే దూతీరం చేవియో
యవివేకోక్తులు చూపె, దే శకుమూ యట్లన్న మాత్రక్ బహు
స్తానీయంబయి చెల్లెనే కురుకూలాధిపాతమూలమ్ము దు
ర్వస్తసాయమ్ము దురోదరమ్ము బహుభాషత్కారి కాదయ్యెనే. 163

మ. జగదేక స్తవనీయు నండితనయున్ శస్త్రాస్త్రవిద్యాభిషా
రగు గాంగేయు, దురాగ్రహమ్మునఁ దృణప్రాయమ్ముగాఁ జూచి బల్
పాగరుం గూఁతలు గూయలేడె శిశుపాలుం; దెందు కే టేఁడులో
“తగు” నగ చాడఁచె? వాని శీర్ష మున్నె డక్కించి యాగల్గెరే? 164

ఉ. బండతనమ్మునన్ మన మున్నుడవాకులుఁగూని దాన “బ్ర
హ్మాండము మన్నిపోవు” నని యార్చుచుఁ బేర్చుచు “సంటయింటిలోఁ
గుండలలోన గుఱ్ఱములఁగొట్టిన” మీసమె కాదు, వారివే
తొండునుగూడ నూడ దమయో! మరిమాలు పగ్గినగ మేటికిన్. 165

చ. కొలఁది యెటుంగకే “మరికిగుంట” గలంచిన వారు వార, ల
వ్వల నది చిమ్మి క్రమ్మికొనె వాసన “లోసరిలుం” డటంచు, నీ
తెలివికి నెంతయెద్దు నది తెచ్చుక నెత్తని బుద్ధికొందు, వి
ప్పలు కలవారు వల్లిన “సెబా” నను లోకము, నిన్ను ‘సీ’యనున్ 166

చ. మొదట “రిజిస్ట్ర” రుత్తర మమోఘము నంపిన వారెవా? రజే
కదపుటయానుగా కింక నొకం డెటుల? నదిగాక వారెన్
గదపుట కున్నదే మన కొకానొకభీజము? వారికుండె గా
కిది పసిబాలుఁడె నెఱుంగు నేటికి సామెత నెత్తితోకదా. 167

ఉ. కాలను బోవుదాని నెనకమ్మున నెత్తని బుద్ధికొంటకే
గోలరనాన నమ్మురికిగుంటను బ్రుంగితి, విట్టి నీ నచో
బాలిశతావిలాస మది భావిగతిన్ దలపించెడున్, జెడుం
గూళ్ల కెందునున్ “మరికిగుంటలె” కా పరమందు గమ్ముమల్. 168

చ. కడిపిరి వారలే మనలఁ గత్మలచిత్తుల దుప్పొమిత్తులన్
బదపడి “నెండునున్ విడిచి” వారికి నుత్తర మిచ్చి యుంటి, మా
మద మది రోసి వెంబడినె మద్దురుమూర్తులు పూర్తిగా వృథా
నదరు లడంపఁగా “నభకు వత్సలు రంజ”ని పిల్చి రేఁడెఱున్. 169

ఉ. అందుకుఁ జాలలేమి జగమంత యెఱింగె, భవద్భదంతరం
బందును నావృదంతరమునందును గల్గిన భీతి టేఁడెఱుం
గుం, దన పిన్నతల్లి మనకుం గబురంపిన నొజ్జ వచ్చునం
ముం దలఁకందిగాదె యొకచో మన మిద్వర ముల్ల మ్రగుటల్? 170

ఉ. ఎప్పుడు దేశకుం డచటి కేగునుదుర్ విసవచ్చె నప్పుడే
తప్పె మొగమ్మలన్ దలివి తల్పులు మానుక లోనబుగ్గుటలో
చొప్పుడె, దీనికై మదిని శోకమునంతగఁ బొంద నేను; నీ
విప్పుడుగూడ వారలకు “నీశ్వరవేర్లమె” యంట కేడ్చెదన్. 171

ఉ. ఎప్పురొ యేల నీకొమరుడే యనుకొ ‘మృటకెందు కేగలే
దవ్వ కృపాభ్య చెల్లమ సభార్థము బిల్చెగదా’ యటన్నచో
గవ్వల మేనుడి న్నొడువఁగాఁగలమో? వచియింపు మూరకే
చివ్వను బెంపఁగా గుడుకుఁ జెన్నటి కూతలు గూయఁ బోయనే. 172

కా. “ఆరామద్రవిడాన్వవావనదావాగ్నిస్సులింగ” మృటం
చా రాజార్పితఁ నిట్టబూనితివి నీయజ్ఞాన మేమందు? నా
ధీరుం డక్కతనక జడండుమరు, యా తిట్టేర్పు నిన్ను న్ననుక
నో చెట్లో తెగజార్చె దారయపు క్రిందున్నీరు సుంతేనియుక. 173

మ పరమప్రీతిగ నొప్పునట్టి యల శ్రీపాదాన్వయాంబోధికి
తరుచిన్ గృష్ణకవీంద్రుని వెంకటకవీంద్రునిగా నెట్టులో
యటవక బూనితి పంతుత్రయముననే యాయుర్వరుక లోఁ బర
స్పర శత్రుత్వము దాల్చరేమి యవురా! చాతుర్యపర్యాప్తతల్. 174

ఉ. ఎంతటి కేర్మియుక మఱియు నెంతటి గౌరవముండకున్న ధీ
మంతుని మధురూత్తముని మన్ననమై గని “శిష్యుల” డంచు స
త్సాంగితుఁడు కృష్ణమూర్తికవి భారత మాతృకృతంబు నంపి “నీ
స్వాంతము వ్రాయుమి” యనునె ? శత్రుత యేగతి నిర్వచించెదో.

మ. మనకర్మ మ్మిటుకాల్చి దేశమనిపై మాన్యేతరాలాపముల్
పనిగా నేర్పడెఁగాక లోకమున సేపాపాత్ముఁడుక జేయఁజే
పని, దుర్మార్గతమక గడంగితి మపభ్రంశమ్ములంగిల్గి వా
రని దుర్మార్గకఘోరకూపమును జేరంబోవుచున్నా మహా. 175

చ. “అల భుజగేందురతోఁ జెలిమి యాతనికిక జెడె” నంచుగిల్కి, త
య్యలఘునకుక గురూత్తమున కర్మిలి మెండుగ నున్నవార్త వ్యా
సులఁ గనుఁగొమ్ము తెల్పెదరు చూచినవా రట వారు సర్వ; మెం
దులకు వృథాయనత్యములు నోటికివచ్చినయట్లు కేరెదో! 177

చ. అల భుజగేంద్రునన్నిధికి వ్యాసమనీషియు మధురూత్తమం
దెలమిని బిల్వసంపఃబడి యేగిరి యప్పురి నొక్కనాడు పాగ్
జ్ఞులగల సత్సభాస్థలిని సూరులు మెచ్చ నుపన్యసించి ర
వ్వల నదిపలికెన్ గని యపారముదమ్మును గంటి నే నొగిన్. 178

కా. ఈ చెవ్వారికిఁ గొమ్ములున్నవని యిం కేనారికిన్ లేవటం
చేవో తప్పడుఁగూఁత లార్పితివొ యాయాగజ్జు లాపత్రికా
భావం బూడ్చెడి, నోరునొక్కెడి, పృథ్వాప్రాగల్భ్యముల్ చచ్చు వి
ద్యావైశద్యము మెచ్చు, గస్తురి యిటుల్ దాఁపంగ సూపెట్టెవో. 178

మ. పగ సాధించునుగాక దేశికుఁడు విద్యత్రాపగిసంగమైటో
దిగఁద్రోయన్ గమకించి యేవిషయమో లే; దీవో యేతప్పడుం
బొగరుంగూఁతలూ కూతు పయ్యుపి పృథ్వా పో నెమ్మెయి న్నాల్లమా
దిగలున్ రోయు కృతఘ్నతాపమున నన్ దేలించి పూలించెడిన్. 179

చ. మన సురుతో నెదుర్కొనుట మాన్యతగాంచెను గొప్పరమ్ము కా
ఖను గలవారిచేనయిన; గర్భము కాలుటతప్ప లేకపో
యెను మన కెందు గౌరవ; మహీనుఁడు క్షేత్రమున మెట్టులో
తని భరణమ్ము నొక నుదతి తీరున నుండంగ భార వాగ్మయుటన్. 180

మ. గురుఁ మాఁచేసిన నేగి రొండొకయెడనొ గొప్పింపువా; రొజ్జ బగ్
పూరభస్మండుగ నెందో బగ్పూర్ణమం దవ్వారు నూఁచెగి; రె
వ్వరికిం గాని యభిముఖంబడి వృథా వాపోవుచున్ చొట్టకే
భరణమౌ గొను నొందుదక్క నొకసాభాగ్యమ్ము నీకచ్చెనే? 181

మ. నృపుఁడేని నృత కట్టియుత్సవములన్ జేయింపఁ, దేమన్న, దు
ష్కపటంపు నృతవర్తనం బఖిలముం గాకున్నఁ గొంతేని భూ
విప్రుచిత్తమ్ము స్పృశించియుండెడి నెటో మేషించుఁ గా కట్టిపా
పపునశ్శీలర కేమటం చితరసాభాగ్యమ్ములన్ గూర్చెడిన్ ? 182

మ. మన కేలాభము లేకయున్నను జగన్మాన్యంబు క్రిదేశికా
గ్రాణివాగ్ధోఁణి వెంటనంటి మనవక్రింపున్నచుల్ గోవుపా
లను గల్పంబడు గేదెపాలగతి వాలాయమ్ము గాగ్రహ్యంబులై
చను, నీలాభమ చాలుఁ బ్రాజ్ఞు లిటులే శంకింతు రన్మద్గురున్. 183

సింహము, ఎలుక.

చ. అటచెద వూరకే గురునియంతరమన్ గనలేక, యెట్లు నీ
యటపు లతం దడంపగలగి? డాతని కంకవు మూల డాగె, డె
దలు “తగి” డన్నును? డినపు, డంభవచోరచనావిశేషముల్
గురినెది నెల్లయెని; యనుగున్ గురు డేమియొనర్ప నేర్చెడిన్. 184

తే. గీ. డుద్రుడగు కెత్తు వొక పెద్దకూరునకుఁ ద
టన్మగునేని యది దురవస్థవాని
కఫ్ల దుపాయమ్ము డుద్రున కట్టిక్షుదుర్
నప్పగించుటెయని పెద్ద లనఁగ వివరె. 185

చ. కలదొకసింగ, మయ్యది యొకానొక యంగిగుహన్ వనించు, నం
దలి యొక లాగఁ జేరి సతతంబును సింగపుజాలు మెల్లఁగా
నెలుక యొకండు పీఠికిని యొక్కగరాజున కంకకుండ న
కైలనగలట్టి లాగకు నొగిన్ జనుఁ జిక్కి దడెన్నిశంకులన్. 186

కా. హర్యక్ష మృలదానిఁ బట్టుటకు నిత్యమ్మున్ బ్రయత్నించుఁ ద
ధైర్యధైర్యములన్ బ్రతాపమును గర్జనయి యాయెల్లఁపైఁ
గార్యం బింతయుఁ జేయవయ్యె; నలసింగం బింతకన్నాయ గు
శ్చర్యల్ నల్పఁగడంగు నాయెలుక నిచ్చల్ నొచ్చిగిన్ బీడుచున్.

ఉ. ఎంతయు జాగరూకత మెయిన్ మృగరా జలపాడు నెల్లఁకై
పంతముఁబట్టి పేలుకొని పట్టుదమంచుఁ దలంచి సొంచు; ద
త్సవంతము గురైతీంగి యది యల్లన గన్న మునంద యుండు, నొ
క్కింత కనుల్ మొగుడ్చ నలయెల్ల వెనన్ గృతకృత్యమై చనున్. 188

ఉ. పిమ్మట నొక్కనాడు గుహ వీడి మృగాధిపుఁ డొక్కవృక్షమా
లమ్మునఁ గూరుచుండి తనలాపు సమస్తము చింతఁజేసి “నా
గమ్ములఁ గూల్చుకన్న, దురిగమ్ములఁ జీల్చుటకన్న, నక్కురం
గమ్ములఁ జీల్చుకన్న, నెలుకంగని పట్టుట చాలఁగట్టమా.” 189

చ. అని “యది యేటిమాట, తనయంభీరలమ్మున ముల్లు గుచ్చుకొ
గునవము వెట్టి తీయు టొనఁగూడునె, నూది నెకాక, నీచ శ

తుగ్గిన కొకసీమ నేర్పజచి తుగ్గడఁగించుట యుక్త” మంచు గగ్గి
క్కునఁ దలిపొంది యొక్కయి కొండొకపిల్లని దేదలంచుచున్. 190

చ. అది యెచటన్ లభించుననునంతఁ గనంబడె పృథ్వీకోటరా
స్పదమగు పిల్లియొక్కటి, కృపన్ మృగరాజము దానిఁ గాంచి “నీ
పద ననుఁ జూచి భీతిగొననేటికి? పృథ్వీ డిగ్గి రమ్ము నే
మదగజభద్రుకుండ ననమాన నెఱుంగనె? నిన్నుఁ దిందునే! 191

కా. నీతో నొండొకకార్య మున్నయది యంతేవానిపై మద్దుహా
జేతోమోదముమై పసింపుము భవచ్చిత్తానుసారమ్ముగా
నాతో నుండఁగవచ్చు భుక్తి సతము న్నాపంక్తి బోనేతుగా
కీతంటా లొక నీకు నెందులకు నచ్చేభ్యమ్ము నీ కిచ్చటన్. 192

చ. పని యది యెట్టిదన్న విను పర్యతపుకొనునా నానివాన, మం
దున నొక కన్నమందు నొక చుండగపుక జెడునెల్ల వాసమున్
గొని నడిచేయి నే నిదురఁగూఁచి యప్పుడు మెల్ల పచ్చి గగ్గి
క్కున మెడబొచ్చు నోటనికొంచుఁ జనున్ దన లాఁగలోనికిన్. 193

ఉ. పట్టుదమంచు యత్నము నపారముగా నొనరించి నాడఁ, గ
న్నట్టుదు, లాఁగలోన నొకపట్టున నెట్లన డాఁగియుండుఁడై
తట్టున కేగుచంచయును దబ్బున లాఁగకుఁ బోవు; నంతలోఁ
బట్టుట కీపు నేర్పరి పుషాయము నయది నే నెఱుంగుచున్. 194

చ. ఇటు నులియించి పిల్లి నెటులేఁ దనలెంకగ సంగ్రహించి య
క్కటికమురీఱఁ బెంచు చలకన్నము దాపునఁ గాపునెట్టి పె
న్నటిపల్లెఁగాక సౌఖ్యముగఁ గన్నులనిండను నిద్రదొంచు న
య్యటవిచరాధిపప్రసర మాగుహఁ గాలముపుచ్చనంతటన్. 195

మ. తనదుర్దర్పమడంచు పిల్లి యచటన్ దానుంట గుర్తించియున్
దివి నాపారముఁ ద్రాస నీ రొదనమిన్ దేహమ్మునుస్కించి నె
ట్టన నెట్లో చననెంచి యాయెలుక లైటన్ రా వెనఁ బిల్లి చ
ట్టనఁ బట్టెన్ దిగమింగి; సింగమది వేడ్కన్ గాంచి యిగ్గించఁగన్. 196

ఉ. కావున నీచళతుగ్గనకుఁ గావలె నీమఁ దొకండు, సింగపుణ్
భావది యేమిచేసె నలలాఁగవనించెడి యొక్కమీఁద? న

జే విను నీపయిన్ గురునియేడైతయున్ బనినేయలేద, నీ
పేరియొ తప్పఁగూత లొకటేగతిఁ బ్రేరదు నెగ్గెఱుంగమిన్. 197

కా. “రంతుల్ మాను” మటంచు విఱ్ఱెద్రపు నీరంధ్రావివేకాన్విత
స్వాంశు నిన్నును నన్ను సత్సభకు నీడ్వక జేసి యస్త్రుక్కువా
గ్వాంతుల్ మాన్చి తోడోగ్గం బుడిపి పై వాత్సల్యమున్ జూపి ధీ
మంతుల్ మెచ్చ ననుగ్రహించునట ! యామర్యాద లాలించితే. 198

కా. రంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు నీరంధ్రావివేకాన్విత
స్వాంత్రాధాన్తనిరంతరాన్వతచచఃపక్రంతదుష్కల్పనా
ధ్వాంతకాగ్నింతకుకావ్యనన్వరవిదీప్యచ్ఛవ్యతేజోచితా
హంతాదంతరవాక్పరీక్షాలికల నీహస్యాన్వితేనాటికిన్. 199

కా. రంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు ధీరమృత్యుతానుష్ఠిత
స్వాంతాత్మంతదురాగతపరిణానచాచారవాచాటకా
చాంతానంతకృత్స్న తాభరమరానన్వస్వనిర్యాపణ
ధ్వాంతుల్ కొండొక వృద్ధిచేసి మొగముల్ వాడింప జేనాటికిన్. 200

కా. జంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు వికాగ్నింతాఖిలాకాంతనై
రంతర్యపరిభాసమగ్గకవితారాన్యంబు పాలించు ధీ
మంతున్ దేశికు మాటనాడెన స్రవస్తంభునీతుల్ వోవఁ జ
త్కాంతాంఘ్రిద్వయి విశరంబు లిరవొందెన్ జేయ లేనాటికిన్.

కా. జంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు సారగాగ్రహివిద్యన్వన
ప్రీంతాఘాయితభాక్యతాసుకృతరాశీభూరవాస్తాతమ
ద్ధాంతాలంకరలైకతానకఃప్రతాధార్త్యంబునంజేసి గు
రవీరస్తాప మొనర్చు నీచరిత మేదెన్ జేయ లేనాటికిన్.

కా. జంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు డనర్థ గాగ్రహువీనట
త్కంతు ద్వేషికిరస్న గామరసత్కల్పలలోలార్భు
సంతానోపమచారుధారకవితాసంతోషితాశేషభూ
కాంతాస్థానచరున్ గురున్ జెనఁకుపాపం బాప లేనాటికిన్.

కా. జంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు రారాజద్యక్షఃకన్యకా
సంతానాయితభూమిపాలకసదాస్థానంబునం దుండియున్

జితాకంతియు లేక పారుషముతో సిగ్గుక విసజ్జించి య
త్యంతానభ్యములాడు కాకవుల కార్థ్యం బార్ప కేనాటికిక. 204

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సర్వత్కృత్యదాస్థానశు
ద్ధాంతస్థానచిరప్రసాదతియశస్తస్త్వసదోపాసనా
శ్రాంతశ్రాంతయశశిశ్రుభూతకః తాసామృత్యసింహాసనా
క్రాంతుక దేశికు దూటు మోటుల పాంకం బార్ప కేనాటికిక 205

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పర్యాయాద్యతానేకసా
ధ్వంతేవాసికృతావధానసమయవ్యాఖ్యానః ఖ్యాపితా
శాంతస్థాయీయశశిశ్రుభూతకవితాసౌందర్యరాజద్గళో
పాంతుక దేశికుఁ డిట్లు కట్టిఁడుల గర్వంబార్ప కేనాటికిక. 206

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిర్వ్యాధురీహూత స
ర్వాంతర్వాణివలేన్యపూతరసనాధారదరోదాహృతా
నంతిల్లోకరసోరుషద్వరసపానాప్లాయిసాధుస్తతో
దంతుక దేశికుఁగూర్చి వ్రాసిన యసత్యల్ మాన్ప కేనాటికిక. 207

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పారంభర్యసంప్రాపితా
చాంతామేయరసప్రసిద్ధకవితాసౌకర్యసాఫల్యకృ
ద్వాంతాసంఖ్యనవప్రబంధపతనవ్యాప్తతీర్తిం గాభిధా
నంతుక దేశికు నొందుపంచమల పాం గార్చింప కేనాటికిక. 208

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిర్లజ్జావలేపుల్ వృథా
హంతాదంతురితాంతరాత్మకు లపత్యాలాపమూలాక్షరుల్
భ్రాంతుల్ దుష్కవితారసజ్ఞులగు మూర్ఖశ్రేణి ప్రత్యర్థులై
గంతుల్ వైవగ వారిగంతు లఱఁగాఁగం జేయ కేనాటికిక. 209

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు మార్జారాభియానాదృత
స్వాంతంబా గజపట్టు కత్తెణము గాల్పం బూసు కాలాగ్నియ
ట్లంతేవాసికృతాపరాధనితాపాంతాయఁడైపోరు ది
గ్దంతిక దేశికు వేడఁబోని ఖలకృత్యం బార్ప కేనాటికిక. 210

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పార్శ్వభ్రాంతిరేకన్మునక
గొంతేకన్ములు ముండు కయ్యమునకుక గూకట్లు బాడించి కా
సఁత్రైసం ద్విపలేక పాటుదురుగా కవ్వారి బాకాలయా
శృంతస్థాయల వైట కీడ్చి పదరుల్ మాయించ కేనాటికిక. 211

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు దుర్గ్వప్రళోపమునన్
 తుంతవ్యమ్ములు గాని శేరములు లక్షల్ నేసి యాపిమ్మటన్
 గంతవ్యంబు నెఱుంగలేక మనమున్ గంపంబు వేధింపఁగా
 గ్గింతల్ దూఱియుఁ బేర్లువాండ్రు పస గంగంగల్ప కేనాఁటికిన్. 212

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు దవిర్వాచ్యప్రభావోల్పణా
 క్కాంతానేకశతావధానకవసపారంభవేదాకృతా
 త్యంతస్తోత్రసముత్సముత్కహిమపత్కన్యాపయాగణ్యకృ
 త్యాంతున్ దేశికు నల్వఁ గొల్వని యకృత్యంబార్ప కేనాఁటికిన్. 213

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు సారస్వజ్ఞుచే గ్రంథమున్
 సాంతంబున్ జదివించి యందలి యసత్యాలాపముల్ చించి మీ
 చెంతన్ మీకృతులందు గోమయపయస్నేకంబు చేయించి భూ
 కాంతాస్థానములందుఁ దద్యశముఁ బ్రాఁకంజేయ కేనాఁటికిన్. 214

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు స్వారాజేయం బౌరుష
 క్రాంతంబైన మనమ్ముతో సతతముం గాల్ ద్రవ్య మాతోడ స్వ
 పాంతంబందొ మఱిందొ యొక్కసభఁజేయంజేయ మీ మా కవి
 త్వంతర్యమ్ములుచూపి మీపొగురు మాయకజేయ కేనాఁటికిన్. 215

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు సంరంభమ్ముతోఁ గ్కీతా
 హంతావేగముతో వధానభృతవిద్యాచాతురీధాత్తోఁ
 బంతంజాప్యగ వచ్చి పండితకవీట్రాంతమ్మునం బాంఁజిఠి
 కుంతాగ్రమ్మున గొంతునొక్కి చపల్ ముల్ మాప కేనాఁటికిన్. 216

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు మర్యాదావిదున్ భూపతిన్
 దాంతున్ దాతృశిరోవతంసు నయవిద్యాజన్యసౌజన్యసి
 ధాంతుం గొల్చియు మంతయేని యభిమానాహంయువుల్ గాక వి
 క్రాంతాలాపము లాడువాండ్ర తలభారం బూడ్చ కేనాఁటికిన్. 217

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు వైరంబున్నచోఁ బౌరుషం
 బెంతేఁ జూపెడి నెల్మరాజ్యమున “మేమే” యంచుఁ గైతమ్మునన్
 గంతుల్ వేయుచు వ్రాత్రవ్రాయుచుఁ గ్రియాకాలమ్మునన్ భీతి నా
 పాంతం బోపని మోసగాండ్ర కలరూపుం దేల్చ కేనాఁటికిన్. 218

శా. “అలఁతఁ జెందకు” మంచు మిఁగైదవు నిన్నుంలేవనధర్మసం
చరితుఁ దుర్గతితుఁ దురాగతు దురాచారప్రచారఁ సభా
స్థలి కెక్కించి స్థలస్వీచమ్ము, గళదుద్యతేస్వీనుఁ గావించి లో
కులకుఁ జూపి శిశోనకుల్ గొని కృపాంకురచ్చటల్ నించి ని
చ్చలు రక్షించి యునగ్రహించునట ! తచ్చాతుర్యముఁ గంటినే ? 219

మ. “అలఁతఁ జెందఁడు వేంకటాచల” మసాత్రాం లేవనద్దుర్మదా
విలనిర్భీకకృతఘ్నతాజ్వరభరోద్వేగప్రభావప్రభా
స్థలదాచారవచఃప్రచారవిలయాఖండోషధప్రాయని
ర్మలనీహరమనోహరాత్మకృతిఁ బరస్వంతయ కేనాఁటికిఁ. 220

శా. ‘రాపుల్ వీడు’ మటంచు మిఁగైదవు ధీరమృత్యుని నిన్ను దు
ర్వాప్సహక సభలోని కీడ్చి భవదారిభావవాదాస్పతా
లాపంబు ల్మోదలంటఁ గాల్చి పయి వాలాయంబు శీఘ్రించి నీ
పాపంబూడ్చి నతుల్ గ్రహించునట ! తత్సాగిల్భ్య మూహించితే! 221

శా. ‘రాపుల్ వీడు’ వేంకటాచల” మసారస్సారఘోరాస్పతా
లాపాం లేవనదాస్యకర్కటవిశాలశ్వభీదుర్వాప్సహిః
ప్రాపత్తారతరావిలాంబుపృషదాపత్సాగిపకాత్మీయవా
గూహసారపరివరావిభవముల్ గుప్పింప కేనాఁటికిఁ. 222

శా. ‘డంబాల్ మాను’ మటంచు మిఁగైదవు ప్రాథమ్యతాదోషమా
ఘంబైవట్టి భవన్యనంబునకు వీడకబుట్టఁగాఁజేయ ని
న్నుం బాండిత్యనిధాను లుండు సభయందుఁ బట్టి రెట్టించి గ
ర్వంబు న్నాన్చి యనుగ్రహించునట ! తద్వాత్సల్యమూహించితే? 223

శా. ‘డంబాల్ మాను’ తిర్వతిద్విజఁడు’ వీరదాకూన్యధశ్యేతరా
లంబాలంబితగర్వధూర్యహదురాలాపానులాపస్వన
చ్చంబూకాయితనప్రక్షీఃకృతచ్ఛాత్రాప్రచారస్వరూ
పంబుఁ బూర్తిగ రూపుమాపి దెసలం బ్రాఁకింప కేనాఁటికిఁ. 224

శా. దవ్వలనుండి ప్రేలుటగు త, ప్పెరించి వచింప మఁదులో
నవ్వలూ పువ్వలూ? జగమునన్ మనకట్టెడి, నందుకై మది
పైవ్వగ గూరనేని విను నీచతకున్ గుడురొ ప్పనంగముం
ద్రీవ్వకు కీర్ల మిప్పటిక తద్దయు బాప్పెలుగట్టెఁజూచితే. 225

మ. అపమానంబన వేటెయన్నదియె కట్టా? చాలుమాలమ్మలన్
దవులంబోని యవాచ్యవాచకములన్ దద్దన్ బ్రనంగించుచున్
భువిసెందుం దలపంపుగల్గు సరణిన్ బోసెంచుకన్నన్ పారీ!,
శివ! రామా! కరుణించి నాసఖు నెటో చీవాట్లు నై పంగదే. 226

మ. భగవంతుండవు నీవు, నీకొరులు చెప్పంగాఁ బనేమయ్య? నే
నగుదున్ శిష్యుడ వేంకటేశ్వరున కీయన్నంబు తచ్చిష్యతా
ధిగతంబే; యటులయ్య నగ్గురువరున్ దిట్టంగనుంకించు నా
తెగున న్ని పఖిలమ్మునున్ సయిచి పర్థిలంగఁజేయంగదే! 227

మ. చెలి యొక్కండు పురాకృతంబు కళిమిన్ సిదింఁచె; నవ్వాడు రోఁ
తలకున్ దింపె నభోగతింబడితి డెండింబూటటం గాంప ని
క్కిరి యేరీతిఁ బొకాలు నీకరుణచేఁ గా కోమహాభాగ! యీ
తులువన్ దప్పలు సర్వమున్ సయిచి నిర్దుష్టాత్మ్యగాఁ జేయవే. 228

మ. పగఁజూపం డిపుడేని దేశికుడు; తత్వాపద్యున్ జూడఁబో
వగఁ బీఠింగని ప్రోచుఁగాని, నౌటులో వాపోయి వాపోయి యే
మొగమున్ బెట్టుక దేశికోత్తమపదమ్ముల్ మాడఁగాఁబోదు నో
భగవంతుండ! యుపాయమున్న నెఱింగింప న్నిమ్ముఁ బ్రార్థించెదన్. 229

శా. అన్నం బేరు భుజింపరే! యవృతవాగాలంబనప్రాప్తహా
నన్నం బన్నమే, సున్నమే మెఱుఁగుగాదా, దానికన్నన్ శివా!
బన్నంబందు మునింగితిన్ జెడితి వాపమ్మున్ గురుస్వేషసం
పన్ను న్ని న్నెటులో కృపాంబునిధివై మన్నించి రక్షింపువా. 230

శా. నాకన్నన్ గలుమమ్ము లెందఱో నిమన్ ధ్యానించి పాపమ్ములన్
ఏకన్ దుర్గించి యభోగతుల్ గొనక నీవిభ్యాతికిన్ నాక్షులై
శ్రీకిం దక్కక యాయిలన్ మెలఁగి పైఁజెన్నందు లోకమ్ములన్
బ్రాహ్మణగర్వి రటంచు వింటి; నటు నన్ బ్రాథింతుఁ గాపాడవే. 231

మ. ఎఱుంగన్నేరక తప్పతోవలకు న న్నెవ్వాడు పోదోచె న
మొఱుకుంగూడ సహించి యివ్వడయినన్ ముందైన సద్బుద్ధికిన్
దెరువుంగా నొనరించి దుర్గతుల వందింపన్ బ్రయత్నించు కే
దైవ రక్షించుగదయ్య నీకరుణ ప్రందించున్ సమస్తాఘముల్. 232

మ. గురువుం దిట్టు తొకం జెకారు మజ్జియన్ గ్రూరత్వముల్ పెక్కు సే
ముర వేవెయి, స్వయంతి; హరి ముక్కుల్ గూడఁ గాఁబియుం
దురుగా, కిగురుదూషణానున కెగున్ జొచ్చువా రుండఁబో
వరు మమ్మున్ బలె; దీని మారణహానప్పన్ జే! ముత్తింపుమా. 223

మ. ఒరులే చెప్పిన నాకుఁ బుట్టినను ముద్రేక మెంతేనియు
న్నరకంపుకా పెలుపాఁగదా? యెటు మది న్నా కూటల్ గల్గు? దే
వరకారుణ్యముదక్క నీమధుము సంబాధించ వేటొందు ది
క్కరయం గాఁబడ దెట్లుపోచెదా! మహాత్మా! పాపదావాసలా! 224

మ. గురుఁ డాడం దన్మరమ్ము నేనెఱుంగదుక; గొండ్లొక్కఁ డాడంగ న
ద్దురితాత్ముక గుణింపఁ డిక్కతననే ద్రోహి న్ననుక నైపకే
డైతి శిక్షింపఁగఁబూనె, నట్లునట యెంతే మంచికిం ద్రోప యం
చరయన్ నేర్చియుఁ గాలకర్మమున నిట్టెలికా శివా! పోసివే, 225

మ. అతఁ డేత ప్పావరించినక నయిదు శిష్యవ్రాతముక జేర్చి; మా
నృతనాన్దూరు నహింపఁ డాదురితమే నెనూతగాఁ గొంటి న
మ్మతి లేకుండియుఁ ద్రోడివానిక తనం బాపంబు నానాట నా
మతి నిట్టింకులువెట్టసాఁగ నెటులొ మన్నింపు మోదేవరా! 226

మ. 'ననుఁ బ్రార్థించెదవేల? దేశికుని నమ్మనించి నీరవ్వలకా
వినుపకరాదె? "యనుగ్రహింపు" మనుచుక వేడంగరాదే?" యటం
- నెదేమో? ముఖస్తనమార్గ మవియేయక, నైన నాకీభవ
మ్మున కాయోగ్యులేదు; నీవెటులొ యీమాఘక గటాక్షింపవే. 226

కా. పై వేటూతలు గూనినక గురుని సంభావించకున్నట్టి రు
శ్మీకుండంఁచుఁ దలంపఁబోకు ననుఁ, దాద్యత్వైకసారాప్తివిధా
నైకాలంబమ నిపు ప్రోచుటకునై హర్షింపఁగావచ్చు నే
దోకర్మమ్మున నిట్టులైతి నిది నీ ప్రాహించి రక్షింపవే. 227

మ. గురుఁడుకా దేవుఁడు నిర్వరేకడ? నరుక గొపించినక గాచినక
గరుడాభుక గురు వీడి పాపమునకుక గారాపుమట్టంబనై
నరణోపాయము లేక నీచరణముల్ ధ్యానించుచున్నాడఁ దే
వర! యీ "దాసరి తప్ప దండమునఁ బోవక" జేసి కాపాడనే. 228

కా. ఐదాతీఁడులు వోవుడంచెఁ గలహం బారబ్ధమై; కృష్ణుఁ డే
సోదో గిల్కునెకాని శాంతిఁజూడై చూడందు; నే నింట నా
మోద మ్మించుకలేని మోమున నఘమ్ముల్ వ్రేల నిట్టుంటి, నా
కేదేరిని గోడుపాచుగఁ బోలేశా! కృపాశానినై. 239

మ. అని యెంతేనియు వేడి వేడి మది కాశాసమ్మరా నిద్రగై
కొని స్వప్నమ్మున నెవ్వఁ యొకరు “నీకు” దేశికాంఘ్రిద్వయా
ర్చనచేదక్క శమించునల్ల దుర కాశాపాశబంధమ్ముచే
ననిశంబుక శివు వేడి రోమిఫల? మ య్యాచార్యునివేంపుమా! 240

మ. ఎవరికొ ధిక్కుతిచేసి నీఁఘముచే నిట్లెతివో, వారికే
యవివేకం బజ్జిచేసి వేరొకొను మల్లంతన్ సుఖంబబ్బు మో
ము వికాసమ్మునఁ బొల్పుఁ బాతకశతమ్ముం బోవు లోకమ్ములో
నెవరు నిద్రిసి దూఱఁబోవరు మనోఙ్గిప్తంబు సిద్ధించెడిన్. 241

మ. “ఒకచో నొప్పియు నొంట రక్షయు” నెలుగ్ యోగించు? నీచేయు పా
తకమెల్లన్ గురుమాషణాత్మకమకాదా? దానికిన్ దేశిక
ప్రకటాంఘ్రిద్వయంబు మారకమగున్, బ్రాహ్మలఁగాఁబోకు నీ
కకలంకత్వమె కామ్యమైనయెడ నాయాలోచనం బట్టుమా. 242

మ. “గురువీడన్ జనుఁగా. కయోన్యఁడయినన్ గూటించి పట్టంబునే
మిర? యోరీ! యస్మతాత్మ!” యంచు నిను నస్మృత్యుంజయుండన్నను
త్తర మొందున్నా? యేల యిట్లు గెతమున్ ద్రవ్యన్, శివున్ వేడఁగా
గరుణింపం డతఁ డొ వేడుము గురున్ గాఢస్మృతున్ జూపెడిన్. 243

మ. హరుకోపమ్ము గురుండు దీర్పు, గురుకోపాటోపమున్ దీర్చ శం
కరుఁ డేమాత్రముఁ జాలఁ డీనుడి నెఱుంగన్ నెప్పె నీదేశం
దరరే! యాహితమెల్లఁ బోవిడిచి “దేవా! నన్నుఁ బోగివంగఁ
పరమాత్మా!” యనినంతనే శివుఁడు నిన్ బాఁడింప నేతెంచునే. 244

మ. శివుఁడేమీ! యివేకియే, యతనికిన్ “నె” స్మింతయున్ లేద? “మె
చ్చి పరంబాతఁడు మాళరక్కసుల కిచ్చె న్నన్న రక్షింపఁడే?
యవివేకాత్ము” నటంచు నెంచితివా? గుర్యాత్మేషకం డెవ్వఁ డా
శివుచే బ్రోవఁబడెన్? వడింపు మొకనిన్ జేయెత్తి యుస్మత్తుఁడా. 245

శా. 'కాకం' బేమిటి? 'తీతు' బేమిటి? వృథాకాకుల్ ప్రబాపించి యీ
శోకంచేటికి నేడు? పేర్లితి నెదో శోకించి యిడేమగున్?
వాకుల్ బాటితి వేదైఱన్ దుదకు "దేవా! ప్రోవు" మన్నన్ శివుం
మాఁగొట్టన్ వెటివాడె? యింత యవివేకోద్రేకముల్ పైచునే. 246

మ. గురుడే తండ్రీ, గురుండె బాత, గురుడే హృదయసంపూర్ణ, నే
పరయన్ శ్రీగురుడే, గురున్ దెగడి దేవల్ల న్నొతింపన్ వృథా
యెఱుఁపుల్ వారు గణించబోయి; చను మయ్యచాడ్య నేవింపు ము
ర్వర సర్తింపుము శీర్ష మెత్తికొని పాపంబెల్ల నొనెట్టగన్. 247

శా. ఈలీలన్ జనుటొప్పు లేనియెడ మన్నెట్టిట్టుల దబ్బఱల్
వాలాయమ్మును గిల్కు-చున్ కిర మధిభాగమ్ము వాంఛించగఁ
నోలిన్ గాలము సర్వముం గడపి కాస్తోక్త ప్రకారమ్ము గా
బాలించన్ జనుమీ! యథుంబో? సుకృతప్రాకృతమో? యన్యమో? 248

శా. నాకుం దోచినరీతి కాన్త్రుగతికిన్ భంగమ్ములేకుండ, ధ
రైకాయత్తులు మెచ్చురీతి భవదీయాంశ్చరీతిన్ ఒట్టి నీ
శోకంబాఁగు నుపాయము న్నుడివితిన్ శోధించి; సుమ్రతు ము
రీకున్ బట్టక వేగ బాగుపడుమీ? దేబయ్యవైపోకుమీ! 249

మ. ఇటు బోధించినయట్టుల నెదుకను తైంజనన్ మీద ప్ప
వృటముల్ విచ్చి దెసల్ గనుంగొని తనున్ బోధించు వల్పురుషుం
డట నెందున్ గనరామి "స్వప్న" మని తానదైన భావించి య
ప్పటి కాయోజనతోడ నుండె గురుదేవ ద్వేషవోషార్తుడై. 250

శా. లోక "దప్ప" యు నెఱింగి, పై కళువుజల్లుల్ వీరక ప్పర్చించును
న్యాదిన్ శిష్యునెఱుంగుఁగాక జగ, మంతస్తాపముం బట్టియే
పోదోయిన్ బ్రయతింతుగా కళుము శంభుండాదియూ దేవతల్
వాదంచియ్యది శిష్యశాసకముగా వర్ధిల్లుఁగా కల్లెదన్. 251

ఇది శ్రీ కింకరీంద్ర.....

తిరువతిశంకరేశ్వర కవి ప్రణీతమ్ముగు

గీరతమ్మున లోకాభిరామాయణము

సంపూర్ణము.

త ప్పొ వ్వు ల ప ప్పిక .

పుట.	పంక్తి.	త ప్పొ.	పి ప్పొ.
3	25	పొంపిరివోగా	పొంపిరివోగా
4	9	ముందర	ముందట
18	4	కట్టిడి	కట్టిడి
18	10	బూతుఁగూతల	బూతుఁగూతలం
22	20	బ్రగ్గడ	బ్రెగ్గడ
„	„	పాటులు	విప్రులు
26	27	కురుకులా	కురుకులా
29	11	కూతు	కూతు
36	22	వీకణ	వీకణ
37	10	పైపకే	పైపకే

మఱియు 85 వ పుటలో మొదటి పద్యమున మూడవ పంక్తి చివరనున్న 'లో' యను నక్షరమును 'ని' గాఁ బఠించి నాల్గవ పంక్తి వదలివేయఁ గోరెదము.

లోకా.

గు ం టూ రి సీ మ

(పూ ర్వ ర ం గ ము)

ఉ పో ధ్ధా త ము

(పరిధమ మదగిణము)

“పృథ్వీం కర్తుం గతవతి జనే సాప మభ్యాయతీతి”

‘కాశీసహస్రము’

చతురుశరా !

“పృథ్వీనకుఁ బోయినఁ బాపమెదురయ్యె” నను సామెత నెఱుంగనివారే లేరుకదా ! ప్రకృతి మీ గుంటారిశీమలోని చరిత్ర మంతయు నీసామెత కుదా నుటగా మే యగు నని తుట్టతుదకు మీరే స్వర్ణయింతుని మానమ్మకము. శ్రీకృష్ణ గుప్తు సోదరులు గింట కిన్ని వందలు చెప్పిరి, అన్ని వందలు చెప్పిరి, కడుఁ జారు కుగాఁ జెప్పెదరు, లోననుసంశయములను బలికొనుభయమునను, ఆత్మలద్వారమునను విని ప్రథమమున వారి ధారాశయమున మా కొక విధమైన యక్కజమును, అపృథ్వీనమును బనించి యొక్కపరి పరిత్యక్తములోఁ జూడ వేడుక పుట్టినది. ఈ వేడుకకుఁ గానియు, మేము గూడ నాశుకపుల మగుటయు, ఐనను వీరిని గూర్చి వ్రాసెడి వారితలలోఁ గన్పట్టు నన్ని వందలు చెప్పియుండకపోవుటయు, నిజముగా సోదరు లట్లు చెప్పుదురా? చెప్పుదురుగాక, అని కనన మను పదము నెఱుఁగి యుండు నా? అను సంశయము నెఱుఁగుటయునని యెఱుఁగునది. సంశయ మున్నప్పుడు మిన్నకుండన బండుకొనించి వారిని బ్రత్యక్షములోఁ జూడనెంచనేల యని విచారుంకింపవచ్చును. మీశంక యుక్తమైనదియే కాని ఈయంశమును మాకు వ్యాసినవానిలో నొకరిద్ద జట్టివారుగా నున్నారు. పత్రి కలో నాయా యీశద్దమునువ్యలు నుతించి చెప్పిన పద్యములు ‘పదగుణ పరిమాణాకా పృథ్వీకృత్య’ అను భర్తృహరి వచనమున కుదాహరణములు కావచ్చు ననుకొన్నను బహుమృతగువారు మాకు వ్రాయు నుత్తరము లట్టివను కొనుటకు మన మొప్పుకొన్నదికాదు. ఆవ్రాసినవారిలో నొకరు బందరునివాసులును సంస్కృతాంధ్రపూర్ణభాషావిశేషజ్ఞులును నగు, మ॥ రా॥ రా॥ కాను కొలను త్రివిక్రమరామరావుగారు. వీరు బి. యే. పరీక్ష ప్యాసుచేసి బందరు

నోటిలోకాలేజిలోఁ గొన్ని పత్నము లుపాధ్యాయపదవిలో నుండి పదపడి బి. యల్. చదువుకొనుటకు గాఁ జెన్నపురికి వెళ్లియున్నకాలమున శ్రీకొప్పూరు సోదరు లక్కడకు దయచేసియుండిరి. వీరి యాశుభాము వారు పత్రికముగా జూచి యుత్తరమును వ్రాసిరి. వేరూరి పత్రికాకళాప్రేమికికన్న ముంకి శ్రీకొప్పూరుగవులనుగూర్చి నుతించుచు...

“మున్ననా, తిరుపతివెంకటేశ్వరుని దేవాలయ దివ్యుడు విష్ణుని దేవాలయం”

అని వాక్రుచ్చిన సంగతిని శశిశేఖరులోఁ జూచి యుంటిని. నీనిచేఁ గొంగ విశ్వసిండుటచేతనే 5-వ పటలో నుదాహరించిన పద్యము ను జెప్పితిమనియు నారిని సగౌరవముగ నాహ్వానించితి మనయుఁ బొట్టపెట్టి వెలుంగుచుఁ గాక. ఈయాహ్వానానంతరము శ్రీరామారావుగారి యుత్తరము వచ్చినది. ఆయుత్తరమును మేము కృష్ణాపత్రికకేర్చి పరికితంపఁ జేసితిమి. పరికితంపఁ నప్పుడు పత్రికవాని తుట్టకుడ నున్న పత్రికపంత్రియని వేసిరి. అపంత్రియలోని యక్షము మారితే మాకు ప్రియం రున్నదిగాని దీనిగా నరుఁములు ప్రియంఁగ లేవు. శ్రీరామారావుగారు శ్రీసోదరులమూర్తి ప్రాసించి యెంచుచో గాని ‘హను మంతునిముందట కుప్పిగంతులు’ అను సాహిత్య నుదాహరించి ‘సహాయము తమ కొక లెక్కలోనిదికాదు. వివర మాయానందముని విన్నవించినందున కన్యా తలంపకుందురుగాక’ అనునట్లు మిచ్చుమాటలు వ్రాసె యున్నాఁడు. ఆయుత్తరముగూడ నిందుదాహరింపఁ బడినభాగము నుదాహరింప నున్నను ఇక్కడికిఁ గ్రింద విస్తరమగుటచేఁ బరికితంప లేకపోతిమిగాన నలయువాటి 1910, 1911 సం. కృష్ణాపత్రికలు చూడఁగోరవలయు. ఇట్లేఁగ రామారావుగారికపరి దేవన్నభంతుండి వచ్చినప్పుడు కార్యకర్తయైన మేమును నామము కృష్ణాకార్యస్థానమున కేగితిమి. ఆప్పు డాయన తమ యుత్తరములోని సుదయంఁమును వీసివేయుటను గూర్చి చాల నిష్కర్ష గాఁ బ్రసంగించిరి. అది యెంత యదనంఁ మని మేము భావించలేదు. ఏమంటిరా? ఆయుత్తరము శ్రీసోదరులమూర్తిత్వమును చెప్పుట కేర్పడినది. వారియందలి దయయో అభిమానయో యేదో యాయుత్తరమును మాచేఁ బత్రిక కెక్కించినది, అందులో మాయాన్నత్వము కూడ నేల పరికితంపఁబడవలెను, తీసివేసినవా రే సహాయముతో దీసివేసినను మాకదిసమృతమే యయ్యెను. ఆమాటలన్నచో సోదరులు చాల గొప్పవారనియు, తి. వెం. కవు

లంతకన్నను గొప్పవానియు లోకులకుఁ దోచు నని యే కదా ! మేనుభిల
షింప వలసినది ఆయభిలాష మా కప్పుడే కాదు, ఇప్పుడును లేదు, దాని
నటుండనిచ్చి శ్రీ మాకొప్పువు సోదరులకును మాకును గల యనురాగసంపత్తిని
గూర్చియే కొంత ముచ్చటించుము. శ్రీసోదరులను మేము ప్రీతిపూర్వకముగా
నా హృదిం చి న పి మ్మటఁ గొంతకాలమునకుఁ బత్రికాముఖముగా
మమ్మును గొంత భూషించుచు ననఁగా నిప్పు డెంత తీవ్రముగా దూషించుచు
న్నాఁగో అంతకు ముమ్మడుఁ గడకముగా భూషించుచుఁ బెద్ద సమాసములను
పెట్టిన పద్యములను వ్రాసి తుట్టకుడని వచ్చుటను సూచించిరి వచ్చినప్పుడు
వారికి గాఢగింప సమానాభిమునుగూర్చి బర్హి శీర్షి రావుబహద్దరు పురాణం
వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు, శ్రీ గౌరీవాధకాస్తులవారు, లోనగు పెద్దలును
హిందూ మైసూరులు విద్యార్థులగు పిల్లలును సాక్షులే. కాన విస్తరింపఁ బని
లేదు. నిక మనవి ; జరుగని కషయము నింతమాత్రము వ్రాయుటయు నిష్ఫల
యోజనమే యని మీకుఁ దోచుచున్నది. అట్లు తోచుట యుక్తమే కాని
యాసమానము సోదరుల క్కడకు వియచేసివచ్చి నిప్పుడేని జరుగఁగలదు ఎఱి
గియో, యెఱుంగని మొదటి యాహ్వానములో వారిని శతాధివాసమందుఁ గూడ
సమగ్ధులని మేము వ్రాసియుంటిమి నిది మిటివలఁ జెల్లినది. దానినిగూర్చి
యా కిరింది పద్యములు విచ్చుటముగాఁ జెల్పుఁగలవు.

(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిల్ 3-4 సంచికల ఆభినవసరస్వతి నుండి.)

బర్హి శీర్షి బానపాటి పట్టాభిరామశాస్తులవారికి—తిరుపతి వేంకటేశ్వ
రులు నమస్కరింపుఁ స్వరముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

1912 ఫిబ్రవరి సంచిక యగు మీ ఆభినవసరస్వతిలో మ॥ రా॥ రా॥
కొప్పురపు సోదరకళలు మీదే వ్రాసిన యుత్తరమును బ్రకటించి యున్నాడు.
అందు సుంతయేని మా పరిసక్తితో నననరము లేకున్నది. “తిరుపతి వేంకటేశ్వ
రుల లట్లు మముఁ జెట్టి” అని యొక తుట్ట మాపై మోపియున్నాడు అందు
మీద నీ కిరింది పద్యములు వారినిగూర్చి వ్రాయవలసి వచ్చినవి. వీనిని మీ
పత్రికయందుఁ బ్రకటింప వేఁడెదము.

హి తో ప దే శ ము

మ. అకటా! 'మమ్మును దిట్టి దెప్ప'ని నేఁ దాత్తుకొ విచారించు మీ
వికలత్వం బది మా మనంబు మిగులకొ వేధించెడి; న్నాఁడు నీ
రికదా! చక్కఁగ నుండలేక యెవరో శ్రేయోపాయంత మీ
రెకనక్కమ్ములకుం గడంగితిరి; మేలే కొప్పరంపుం గవుర! 1

కా. పశ్చాత్తాపముఁ పెల్వినంగులకు మీ భావంబు పెచ్చంగనా;
దుక్కిత్తుల్నిముఁ ద్రోసి, రిప్పు దెదియుకొ దోఁడంగఁబోదయ్యె; నం
తశ్చందల్యము బైట వేసితిరి చింత లేనియ నేమియ్యెడక?
నిశ్చింతంబుగ నుండ కిప్పు డిది చన్నే కొప్పరంపుం గవుర! 2

మ. కలదేమా కలదుంచుఁ దృప్తిపడ కెక్కాలమ్మునకొ లేని కొ
త్తలకుకొ యత్తు మొనర్చి యిప్పు డిటు చింతామగ్నులై నాఁడు
మ్ముల దూషించిన నేమి లాభ? మెటు తప్పుకొ బహునా? లేరు మీ
మ్ముల ప్రేరేపిరొ వారి నే యడుగు నిట్లుం గొప్పరంపుం గవుర! 3

కా. మాకుం గావతేనేమి మీ గొడవయుకొ మాన్యంబు మీ కైతయుకొ?
లోకు ల్కాకులు, సత్య పెట్టొ యుబుకుకొ లోలోన నేవార లే
వాకు ల్లోకిన లేని శక్తి గను నెవ్వార? డెందు నిర్లేతు వీ
చీకుకొ జింతయుఁ దెచ్చుకొంటి రిటు నీసి! కొప్పరంపుం గవుర! 4

మ. మొగమేనికొ గవకుండఁ బర్యేకను ము న్ము న్నేము మీకంపి నే
ర్చి గనకొ జేసితి మంతలో నిముడ కేరే బ్రేరణంతయు నే
తగవో యెల్ల రిసీ యనందగిన దంతం దెచ్చికొన్నారు పూ
ర్తిఁ మీలోపమె మీకు నష్టి నొడఁగూర్చెం గొప్పరంపుంగవుర!

కా. మీవారందఱుఁ మమ్ముఁ దిట్టినను నెమ్మి నిత్తుము భూషించినకొ
మావారందఱుఁ మమ్ముఁ దిట్టినను గొన్నకొ మమ్ము భూషించినకొ 6
జేవ లేనిది వచ్చునే యకట! నుగ్రి మించు సామర్థ్య మే
మీ, వానిన్ జెప్పమేమి? వేరొకరిబట్టికొ గొప్పరంపుంగవుర!

మ. దిగుమంచుకొ బలుమంది జెప్పదురు 'దిద్దీ' యంచుఁ దాళమ్ములకొ
దగ వాయించును, లాభమేమి? చెడువార్తా రేదనుం గారు మీ

రిగనేని నిజమొప్పుకొండు మమంగాదే శిష్యుగాదే కవి
త్వగతిక బోలెడ కేరినో తెలుపుఁ డప్పా ! కొప్పరంపుంగవుల్!

మ. బిరుదు లున్నటికన్న హెచ్చె సెచటం బెంపార నూజింటికికొ
ఁజూ గొప్పంగ వధానముకొ నలువలే దీండింపఁగాఁ బూసు తె
ప్పరు విన్నకొ నగరే ? మదికొ గనుఁ డహో ! 'పంచానను' లేవులే
కఱవా ? కెట్టికొనుండు వ్రాసికొనుఁ డింకకొ గొప్పరంపుంగవుల్! 8

కా. "చర్బారం" చొకపతికి న్నిల్పి సత్యమృత మముకొ దిట్టుచుం
"బార్బూరు" ల్పొకటించు నోడరులు మిమాన్యత్సర్వమిప్పించు రం
తర్బాధల్ దొలఁగింతు రూర కిటు చింతల్ నేయఁగానేల? మీ
"ద్దర్బారుం" గవులైతి రాఁగుఁడిఁగ జంతల్ గొప్పరంపుంగవుల్!

కా. ఏమేక వాయుఁడు మీరు మీయనుఁగు, లింకేనికొ న్వశక్తికొ భా
భూమత్వంబు తెఱింగి వర్తిలుఁడు తప్పంబ్రోవలకొ బట్టి తా
రే మాన్యుల్ మిముఁబట్టి మమ్ములను నెంతే దూఱుచున్నారొ మీ
రామాన్యత్వంబుల మదలింపుఁడు యశంబొ గొప్పరంపుంగవుల్!

మ. మము వాద్దూపణ చేసికంతటనె యేమాన్యుండు మాకన్న మీ
రు మహాభాగు లటంచు నొప్పికొనఁ జేరో మీ స్వకాళాపరిజల్
గుములై వైకమచుండ్రు లోన నలవా య్దూడన్నిజం బెంతు ర
కర్మమున్ మానస మొప్పికొ ఁజుఁగుఁడింకన్ గొప్పరంపుంగవుల్!

కా. ఏదో దుర్జనహేతుకం బగుచు మా కీమగ్య శేర్షశ్శరే
వాదో, యంచట నేమి సత్యథము దప్పం బోడు; మీమాకలా
పార్మదుర్బుధిని రామరాట్సుకవి తత్త్వజ్ఞుం డతం; డాతనిన్
బ్రోదికొ జెప్ప మనుండు సర్వమును జెప్పుం గొప్పరంపుంగవుల్! 12

కా. వారున్ వీరును జెప్పనేల? "యకటా ! పంచించి మ మ్మిందు నే
వారోదింపి" రటించు మీ రనిన యవ్వాత్కు ల్మెవిం బడ్డ వా
రేరో చెప్పిరి వారు మీగురులె, పే రిండేల వాత్సర్వ; మీ
సారం బొందొరులేల చెప్పవలె నిచ్చ బొన్నరంపుంగవుల్! 13

మ. సరియా కీర్తిని గోరువాఁడు గురు నిచ్చ బొల్పి తత్త్వాద ను
స్థిర తత్త్వరమమై గలాగ్రహణ మెంతేజేయుటొప్పుకొ వృథా

పరిపాటు ల్పని నేయ పూర కెవరో వాయించుతాళమ్మలా
స్థిరకీర్తిక ఘటియించు? నార్తి యది గాదే కొప్పరంపుంగవుల్. ౧౪

కా. మామాట ల్బడదంతరంగమది సంభావించు కాఖాఘు లే
మేమో “వ్రాయఁడు వ్రాయు”డందు రటుగాదే నేటిరో వ్రాసినా
రావై * “విన్నప” మంచుల బద్దముల నాహా! దానికేమింకఁదై
మిమాటల్ నెఱవేర్చుకొం దెపుడో నెమ్మిక్ గొప్పరంపుంగవుల్.

కా. చీరంబున వమాయంపుల చూరక మదిక బీడించుడై న్యంబు వైఁ
బాఁకంద్రోయకు దన్నిలోపములు ‘చర్పారే’ నమర్చింప; లో
నారాధింపుడు దానివ్యాసములు మీ కాశ్యత్వమంగూర్పు మీ
సారం బయ్యరిహెచ్చునేను; నితనిచ్చల్ గొప్పరంపుంగవుల్.

మ. కవితాపత్రికవారు సాయపడు పోక ల్లోఁపఁగా వచ్చె మీ
రవలొకించితినో, మఱేమె, యి. రెండవ్వరిగా మమ్మఁ ది
ట్టి పోవంబుగ మీకు గీర్తి యిటు; వాటింపుండు ధైర్యమ్ము మీ
వృత్తురా! చిట్టితిమేమి? యెట్లనెద రయ్యా! కొప్పరంపుంగవుల్.

పీ. పడఁదిట్టి యెల్లెట్ల పత్రకత్నెంచు కీరవ కేణ్దుఁ డగు పోచిరాజుగారు
జంకుఁ గొందును వీడి కొంకిరివ్రాతలు వ్రాయఁగల్గిన మాచిరాజుగారు
కల నిజం బెఱిగియుఁ గల్గ వ్రాతలు వ్రాసి ప్రకటించు నల మాచిరాజుగారు
తాటాకుపడియన్న మాట లో నెఱిగి చీరమ్ము వ్రాసెడి కేచిరాజుగారు

తే గీ. మఱియు శర్మలు లోనగు మాన్యులు మిముఁ
బూజ్యులను జేయటకె సుఁడి పూనినారు
చింతపడవండు నెనఁ గార్యసిద్ధి గలుగు
మమ్ముఁ దల పెట్టి మొఱుంక మాను టొప్ప.

౧౫

మ. ఆలక్రీరాముని శ్రీనివాసుని నితాంతానాథనాథుల మహా
జ్ఞులు లక్ష్మీరమణుల సదా మదిని సంభావించు డా మూర్తి మి
మ్ముల రక్షించుఁ బానధ్య లోపపువిధమ్ముల దెల్పు మాన్యత్వ మి
మ్ముల నిప్పించెడి నే మెఱుంగుదుమె యే పున్నెమ్ము నే పాపముల.

* ఇందునుగూర్చి ఉత్తరరంగము చూడఁదగు

ఉ. ముచ్చట దీరగా బిరుదము ల్పొకటింతుట శేమిగాని, యే
రచ్చనో నూతుమందిక భరం నుకో కపధానపుంగుళిక
బొచ్చెము లేక నల్పి పయి బూసుడు; లేక “శతాపధాను” లం
చచ్చరము ల్లిగించి కొన నందుజాడీ! ఘృతకోశ సామ్యముక.

ఉ. పేరున సుచ్చ గౌరవము పిప్పి యొర్రకుఁ డయ్యలార! మీ
రూపునిపించి కైకొనుడు; నూటికి నొక్కడ నేనిఁ జెప్ప కా
పేరుపలిందు బొప్పగునె? పెద్దలఁ గన్గొనుఁ డెరుగాని పీ
యే, రహిఁ బ్యామగాక నిరు డెందును బొందికె మీఁతుంగలే! ౨౧

క. కవిసింహులు లోనగునని, యెవరో మనయందుఁ ద్రేసి రేడవచ్చు; నెటు
లపిత శతాపధులేక “శతాపధాను” లటన్న బిరుదు నొప్పితికొవోక్క!

౨. నిజహుడిన నిర్మల మని, ప్రజలూడుట యెఱిసి వ్రాసుఁలసెను మాపై
రజముం గుప్పకపెట్టి దరు జవాయుం తెన్నుడయ్యె; కొర్రుంపుఁగవుల్.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

దీనిపై సోదరులచిచ్చి “జ్ఞానోపశాసన” అను పరిస్వర్త్యము కడు విదము
గానున్నది. నీచతకేమి, కోపవశమున వ్రాతయందః కొందఱకు క్షీరకంఠులకు
చొరలుచుండును. ప్రధానాంశమున పుస్తకముకూడ నందు లేదు. దానినుండి
కొన్ని నికృష్టోష్టలను, 85-90 వ పుటలలో నుదాహరించి యుంటిని, చూడదగు.
శ్రీ సోదరులయొక్క నికృష్టోక్తిపూరితములగు పద్యములనేమి తత్పక్షియైని నికృ
ష్టోష్టలను చెల్పు “పంకిరబ్జిలక్షణాదికము” నేమి యిందుఁబూర్తిగా నుదాహ
రింప నేరని మమ్ము వారును వారును గొండ్లికి వచ్చింది మా నందుకొరి పీమకుఁ
బ్రోక్షుత్తరముగా వారయ నెంచితిమని సోదరులు 15 ఏప్రిల్ 1913 సం. కృష్ణ
లోఁ బొకటించిన (1) “పక్షిసీమయందొండె (2) వారాయజాస్త్రముందొండె
వలంకరించికొని యశ మాడ్చింపఁ గోరెడిను. మే మీ గ్రంథమున వ్రాసిన యంశ
ములలో నేవేని ఖండింపఁ దగిన వున్నచో నందె సహేతుకముగా ఖండించి
చూపినచో నది నడయినయే యొనముడల రెండవకూర్పులోఁ బిన్నక కృతజ్ఞతా
పూర్వకాభివందనములతో నిద్దికొంచు స్వారము మఱియు నీసోదరుల జ్ఞానోప
దేశమునందలి నికృష్టసంభాషణమునకుఁ బలుపు. లేవనడి మానేర వ్రాసియుండిరి.
అందొక బి. యే. సీరియర్ వ్రాసినదీమా త ముదాహరించుచు స్వారము.

(1)... “కొన్ని రోజులకిందట “దర్బారు” పత్రికయందు జ్ఞానోపదేశము అను శీర్ష సోదరులు 15 పద్ధతులను వ్రాసిరి. తాము దానిని చిత్రగించియె యందురు. పిచ్చికుతల తప్ప వేరులేవు. రాజసముఖమున కెప్పిన పద్ధతులనుండి “హింస బుజాన” యనుదానిని గైకొని వారి పద్ధతులో నిమిడ్చివారు. చెన్న పట్టణములోను గుడివాడతాలూకాలోని ప్రతి గ్రామమందు ... సాక్షాత్తుకొని ఏవ రేపది రూప్యములనిచ్చిన గ్రహించిన విషయము వారలకు జ్ఞప్తికి వచ్చినదికాలోలు. వారి... చెంబు ఇప్పటికి నిండకపోగా ఇతరుల దూషించుట వారి యహంభావమును వెల్లడించుచున్నది ... బ్ర|| మానాయవగాదు శం|| లక్ష్మీవారాయణ శాస్త్రులగార్లు గూడ దానిని చూచినారు చాలా దుడుకుగా నున్నది... కడపటి పద్ధతము గూడ పిచ్చివారిత. తమకాలమున వీరియంత పండితకవులుగాని శతావధానలు లేరుగాబోలు. దేవులపల్లివారు, తాలాచార్యులు, శ్రీనివాసాచార్యులు వీరి యంత గొప్పవారు కారు కాబోలు ఆహా! ఏమి— వీరివీరి కవనరత్నము (ఆకు) బాగుగ వెల్లడింపవలెను. ప్రాక్లో, నున్న పురవర్ణనలు సభావర్ణనలు ఏచారిత్రయందుగూడ పఠించుటయె. నేడు గౌరీకళ్యాణము, శేపు సీతాకళ్యాణము మరునాడు రక్తిజీ కళ్యాణము, ఏమి వీరి యాశుధార....”

(2) “...తరువాయి శేషర్లుగూడ లెప్పించి చూచినాను. అవి మిక్కిలి చుడుకుగా నున్నవి. దానిలోనె “సత్యనిరూపణము” క్రింద చాలాప్రల్లదములున్నవి. తాము నెలవిచ్చినట్లు కిరికి జవాబులు సీమగంధములో లోకము చూచుగాక...” (సత్యనిరూపణము 51 వ పుట 4 నెం, అధిష్టానదేవతది)”

ఇట్లే యాపద్ధతులలోని నీచోక్తులకు నేవపడి యస్మచ్చిష్టులలో నిరువురు బాలకవులు కొన్ని పద్ధతులు పత్రికకంపి నుతకొన్ని నాళ్ళకు మావద్దకు వచ్చి “మేమిట్లు చేసిత”మని చెప్పిరి. దానిపై నది మన మెఱుంగకున్నను జగముల్లు భావింప దని తలచి వారి నట్లు చేయదగదని మందలించుచు వెంటనే యాపద్ధతులు పరికటింప వలదనియు నాపిల్లవాండ్రు పేవలామాయికులనియు నెప్పుడు జరుగుచున్న వాదము నియోగిత్యవైదికత్వప్రయోక్తముగాఁ దుదకు బరిణమించి యున్నదనియు నట్టిస్థితిలో! నీమాళిష్టులు నియోగిబాలకులై స్వకాఖవారు వట్టిపట్టు బాగు లేదని వ్రాసిన వాగ్గేతలవలన నియోగులలోఁ గొందఱకు భారముగాఁదోత వచ్చు ననియు వీరివృద్ధు బాలరగుటచేత మాయందలి గురు

భక్తి నే ప్రధానముగాఁ జేసికొని మమ్మును వెనుకవేసికొని యేవో పద్యములు వ్రాసియున్నారు వానింబట్టి వీరిని స్వబంధువులు కొందఱు మిక్కిలిగ దూషింపవచ్చునని మాకుఁ దోచుచున్నది గాన నయ్యవి పోకటింప పలదనియు మేము వ్రాయునపసరమున నా బాలకవులు 'తా మిప్పు డిట్లు వారించినలాభము లే'దనియు 'మే మీ పద్యములపత్రి నొకదానిని శ్రీ కొప్పరపుసోదరులకుఁ గూడ నంపి యుంటి' మనియు నచింపిరి. ఇమ్రటఁ జేయునది లేక మిన్నకుండవలసి పచ్చినది. మాలో నేనంబంధమును లేని సుదృఢపత్రికాధిపతులపంటి నియోగి శిఖామణులు మమ్మును బురస్కరించుకొని వ్రాసినను నయ్యది మమ్ము ఘటించదు. గాని మాశిష్యులలోఁ జేరిన నియోగిబాలకులు మమ్ముఁ బురస్కరించి వార్యు వారితఁ లెంతవ్రాయ్యములైనను నయ్యవి మాకుఁ బ్రతిష్ఠాకరము లగుటలోఁ బూర్తిగా సంశయంప పలినన వగు టట్లుండఁ దై వెచ్చపక్షిర్తికఁ గారకములగు నని మేము బాగుగా నెఱుఁగుదుము. ఈవిషయ ముత్తరరంగమున విశేషించి చర్చింపఁబడెడి, ప్రకృతమీ చిన్నినియోగిశిష్యులు మాసోదరులను మందలించుటకై చెప్పిన పద్యములు చదువరులకై యాదాపారించుచున్నారము.

(1912 సం॥ జూలై 7 వ సంచిక అభినవసరస్వతీపత్రికనుండి)

మ. అకటా ! కొప్పరపుంగడిశులు ! పృథ్వాహాసంబు మీకేటి కా శుకవిర్వంబునఁ బ్రజ్ఞయే గలుగ జచ్చుకాక, యద్దానికే సుకవుల్ తీర్చుతివేంకటేశ్వరులు పూజ్యుల్ పండితుల్; వారి నూరక చూషించుట కీర్తిపంచె ? కవులారా ! సుంర యోజింపుఁడీ!

నీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు సభికుఁబిల్వ నోరమిమై విన్నకుండుకలన శివరామశాస్త్రి వ్రాసినయట్టి యుత్తరమృగము జవాబు నీయనికతమున నేనువ్రాసిన లేఖకేరఁ బ్రత్యుత్తరం నొసఁగకయే మీరలున్నకతన బూతుకవిర్వంబున నుత్తరమిచ్చి ప్రకటించునట్టి లోపమృకతనఁ

గీ. గొప్పరంపుఁ గవీశ్వరుల్ గొప్పయెల్ల
మృగ యటంచును మాకందికిని నోచె
నినము కాదేని గెల్చి నిర్మిడకీర్తిఁ
గొనుఁడు మీకీర్తి బాటించుకొనుఁడు వినుఁడు.

కా. మీకుం గల్గిన పాండితీగరిమయితో మీపరిజ్ఞ సర్వంబును
లోకాతీతము, చెప్పనేటి? కికఁ బాలుకా గాని యార్భటముల్

మీకుంజెల్లునె ? యేరు విన్న నగలే ? మీబోంట్ల క'వ్వారి వి
ద్యాకాశల్యమునందు గెల్చుటకు శక్యం పానె ? యేనాటికిక.

మ. ఒక్కవాచాటపుబ్రతిక న్నిలిపి యేమో నోటికిం నోచిన
ట్లకటా ! వ్రాయుచునుండ్రు బూతులను, విద్యాకాశలంబున్న వా
రికిఁ జేయందగురీతియే ? బాగులు గర్వింపం బ్రయత్నింపలే ?
కుకవుల్ వోయెడి దారిఁ బోయినను మీకుకొ దుస్యశం బబ్బడే!

చ. అన్యతమటంచు సుంత మనమందున నెంచక, పత్రికకొ ల్గిం
చ నెటులు చేతు లాడె పను మానిను లెల్లరు నవ్వ 'వూర్ పలా
యనులయి' రంచు, మేము పనినట్టినింబునె యిట్లు వ్రాసినకొ
విననివి కల్ల వ్రాయు టొకవింతయే ? యక్కట ! కొర్రపుంగవుల్.

శ. తెలుగున సంస్కృతంబున నప్రివ్రతిభామహిమమ్ముఁ జూపి యి
మ్ముల సుకవీశ్వరుల్ సతతముం బొగడకొ గనమ్ము నెప్పు కీ
ర్తిలతను నాటినట్టి కవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశులకొ
గెలిచెద రంచుఁ జెప్ప ధరిణికొ మిము నమ్ము నెట్లు లుందులే ?

కా. జౌరాసాహస ! "మెండుగండికవులారా" యంచు శంకింప క
వ్వారిం దిర్పతివేంకటేశ్వరులఁ బిల్వం పాడియే మీకు ? ని
స్సారంపుంబదముల్ రసంబుచెడఁ గూర్చకొ మాత్రమే నేర్పు మీర
వారిం దెప్పెద లేమి యాగడము ? ధీరమృన్మదంకాగ్రిణుల్.

ఉ. "మీరు శతాపధానమును మేలనఁ బండితులెల్లఁ చేసియు
న్నారలె పూర్తిగా గురుజనంబుల ప్రహల" నటంచు మిమ్ములకొ
వారడుగంగ దానికి జవా విడుటల్ పడఁదిట్టుటొక్కొ ? యే
వారలు విన్నఁగాని ననుబాటగుఁగానొకొ ? కొర్రపుంగవుల్.

చ. ఇలఁగల సత్కవీశులు మఱెందటొ తిర్పతివేంకటేశులకొ
గెలువ యతించి, వారలనుగెల్పుట శక్యము కా దటంచునుకొ
దెలిసి తదాది వారికి నతి ప్రకరం బొనరించుచుందు రా
తెలుపుకన్న మీతెలివితేటలు మిన్నలె ? కొర్రపుంగవుల్.

అ. వె. "హరిసీదవచ్చి దారిఁబోయెడివారి.మీదఁ బడిన"దనెడిమాదిగిను
దిట్ట జానపాటి పట్టాభిరామకా, స్తులనుగూడఁ దిట్టదొడఁగినాడె !

మ. సుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు హెచ్చుం బ్రజ్ఞఁ జూపించి వా
యు కవిత్వంబున నొక్కపద్యమునకుఁ యోజింపఁగాఁ బోలఁ జా
లక పోవుంగద వికవిత్వ ముద్దెల్లఁక; దీక్షాద్వంద్వి యూ
రక శ్రీతిర్పతి వేంకటేశులను మాఱుక జేటు వాటిల్లదే!

మ. 'కవిమాదామణు' లంచు వారలను లోకందెల్లఁ బూజింప వా
ర పధానముఁ గెఱివై ఖియి మిఁకే చూచియుం మిన్నకుం
డి విశేషంబుగ 'మేము సాయమును సంధింపంగ మిఁకే పరా
ధవముల్ జేకురవర్యో' నంచు లిఖింపం జెల్లినే పత్రికా ?

మ. కలరే, వీరలకన్నఁ బ్రస్తుతము స్వర్గింధంబులకుఁ జేర్చితి
వ్వులు నైకొన్నకవీంద్రు లొండొరులు ? నిచ్చుల్ విమఁబూజింప న
ర్హులుగానే ? యిది విమఁజూచి నిదె ? రమ్యం జెప్పరే ? మంచిచె
డల యోజింపక యిట్లువ్రాయుదు ? కట్టా ! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. తిరుతివేంకటేశ్వరుల గెల్పుట ముఖ్యమేయని చెప్పు రామేశ్వరుండు
తగినియోగమును నిల్పుగ యతింతమటంచు నేటిభవించు కోటిశ్వరుండు
న్యాయనాదినటంచు నన్నికల్లలను వ్రాయించినయట్టి లక్ష్మీశ్వరుండు
మిమ్ముగెల్పింప యత్నముఁగావించి యెంతెంతోక్తి ప్పించు నేకేశ్వరుండు

గీ నిందలును గూడి సాహాయ్య మిచ్చుటకును
సిద్ధమై యుండ గెల్పు ప్రసిద్ధ మనాచు
నెంచఁ బోకుడు మీయాట లింక సాగి
రావు ముమ్మాటికిని నాగి రావు రావు.

ఉ. చాలుదురేని మీరలు నెవఁక జనుడెంచి వినదమంతయుం
గెలుచుకొందు నెద్దులు సుగమణులెల్లరు సుగమర్థులై
గాలిగఁగ; లేనిచో గెలుపరా చలవారల, నంచు నుండుఁ డే
పూలనొ, పైకివచ్చి చెడుపోకలఁబోయిన ముప్పుమాఁడెడుక

ఇట్లు బుధజనవిగేయలు

పద్మమన్నాటి నృసింహశర్మ

పింగళి లక్ష్మీకాంతము.

ఈ పద్యములతో సోదరులు పూర్తిగా వెనుకకొనినవారైరి గాని సోదర కవులకుఁ జాలదగ్గఱబాంధవ్యముండుటయే కాక యాంధ్రరంగితత్వస్నేహసంబంధమున్న యొక యప్తావధానినామధారి మాళిమ్యుల బడఁదిట్టుమఁ గొన్ని పద్యములు దర్బారులలోఁ బ్రకటించెను, ఆపద్యములు వ్రాసినతఁడు పోక్తలము లక్ష్మీవిశిష్టఁడని చేవ్రాలుచలన గ్రహింపఁ పరియున్నను కొంత కాలము క్రిందట నితఁడు హనుమద్విశిష్టఁడుగా మాకుఁ బ్రత్యక్షమయి యున్నాఁడు. ఇట్లు పోక్తలముచిరకాలవ్రాసినను వ్రాసినాఁడను నీయంశము స్ఫుటికి రాగా నితనిపద్యములకూడ శతావధానసారములలోఁ గనఁబడెను, పిమ్మట నీయంశము వేమపరాగిహారావధానసభలో నగుపట్టెను. ఫలానా, అని పేరులో నొకరికిఁ దెలిసినపిమ్మట నప్తావధానిగానిని సమీపించి, “నాయనా! హనుమత్కవిగాని తేమముగానున్నారా?” అని ప్రశ్నింపఁగాఁ బాపనాతఁడు వెలవెల పోలనిన వాడయ్యెను, మేము గుఱతంపఁజాల మను నమ్మకముతోఁ జేసినామిది నట్లభినయించి వ్రాసినవారి బయలుగుటనెఁతఁనికట్టి యాన తటస్థించియుండును. ఇందేమి యక్కఱమును గనరాదు. ఆతఁడనుకొన్నట్లుగాక యా గుట్టు వ్రాసెనని మన మాతెలుక పడినతోడనే “మగ్నజ్ఞం న పోకోవలెనీత” అనగాగోష్ఠికి మదాహరణమై యాయవధాన సమయమున నక్కడనుండియు నుండనివాని తెలుగున నెట్లోయడఁగి చుడఁగి కాలక్షేః సుందఱును, మధ్యమధ్య వీలైనప్పు డెట్ల నితనితో నతిప్రీతిగా మేముసంధించుచునే యుంటిమి కాని యిది మోము వెలవెలవాటుటతప్పఁ దొంటివీరిని బ్రకాశింపఁ జాలదయ్యెను, ఈపకుఁ బశ్చాత్తాపనూచకముగు సంభాషణ కొంత పల్లఁబుచ్చుటచే నెట్టివ్యాత్ర వ్రాసినను నితఁడుకూడ యోగ్యుడే యని మామనస్సాక్షికి చచ్చుచున్నది. రాక చేయవలసినదేమి? ఇంతకన్న యోగ్యు లీ వాడములలోఁ గలుగఁజేసికొని ప్యవహరించు వారిలో మాకు దొరుకుట దుర్లభము గానఁ దటస్థించినంతలో వారి వారిమంచినగుమునే మేమిందుఁ గైకొని మాకు దాపరించిన యావిద్యాకలహము యోగ్యులతోడనే వచ్చిన చని చదువరులకుఁ దెల్పి సంతసించుచుండుము. మీరును మమ్ము ననుగ్రహించి యట్లే విశ్వసించఁ బ్రార్థితులు. 51 వ పుటలో నుదాహరించిన వారిచేరులలో నీయన చేర లేదు. ఆభాగ మచ్చుపడునప్పటి కీయన బయటికి రాలేదని యెఱుంగునది. బైట రాకుండుటకు హేతువు పూర్వమీయన మాయెడలఁ గనఁజేసిన యాచ్ఛాదైన్యదోషమే కానివేఱు కాదు. యచ్చు దారిద్ర్యమాలకము, ఆవారిద్ర్యము నిట్లు పొచ్చినకవులు పట్టించియున్నారు.

(మృచ్ఛకటిక ప్రథమాంకమునుండి)

శ్లో॥ దారిద్ర్యాద్ధియ మేతి హీనపరిచితః పరిభ్రంశతే తేజసా
నిస్తే జాః పరిభూయతే పరిభవాన్నిశ్చేద మాపద్యతే
నిర్విణ్ణ శృచ మేతి శోకపిహితో బుద్ధ్యా పరిత్యజ్యతే
నిర్బుద్ధిః త్మయ మేత్యహో! నిధనతా సర్వాపదా మాస్పదం॥

ఇప్పటికే యీ యస్తాపదాని గారిని గూర్చి కన్నెరించి వ్రాసినట్లు చదువరులు తలంతురు గాని యింకను వ్రాయవలసిన యంశములుగొన్ని మిగిలియున్నవి వీరిని గలసికొని తుట్టతుడువ వేమనరములో మాలో నొకరు మాటలాడునప్పటి యంశములను జాల మంచి పెద్దమనుష్యులు కనియొన్నారు. ఆప్ప డీయన చెప్పిన పరిత్యుత్తరాధికమునువారిలన నెఱుంగుకొనెదము బ్రహ్మశ్రీ కూములూరి కొటయ్యగారి రప్ప డానికటమునంగలరు. ఈ యంశమునకు వారిని బరాతముచూపుచు నీయస్తాపదాని గారు నలక్షీక్రతులు గాక పూర్వము చెప్పిన యాచ్ఛాపద్యములను శతావధానసాగము (చరిత్రము ముద్రణము) 125-126 వ పుటలలో జూడఁ దగు నని చెప్పుచు నలక్షీక్రతుల మద్భవపిమ్మటి చన నొండొక చూపుచున్నారు.

(16 అక్టోబరు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

చ. జరిపితే కొప్పపునవులు సత్సభయందు శతావధానమం
చరుడుగ వాగ్ని నారలుగదా? మనుజేసితిమంచుఁ బొత్తముల్
గరువముతోడఁ దిరిప్పుటయెకాని భవత్ప్రియు లాత్మశక్తి యం
దఱుఁ గనఁ బూర్ణమైన యవధానముఁ జేసికె ప్రిస్తుతస్థితికై. 17

గీ. “తా మునింగినయదె గంగ తాను వలచి
నదియె రంభయటం చ” నునట్టి మాట
ధరణిఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల కన్నఁ
గవులు లేరను మీయందె గాంచవయ్యె. 25

గీ తగని యోగంబునిల్ప యత్నంబొనరు
ననుచుఁ గోటికుఁ దెగడి నిజాన్వయంబు
దూఱువారలలోపలఁ జేరి సుకవి
పరుల నిండించు లేల మీపంటివారు ? 27

ఉ. శ్యామ, కోడి, కేడి, వ్యభిచారి, ననామకు, నూరపంది, ము.
 టైసరతిక, సురాపుని, నిజాన్వయమారు, నశోచు, సూతకుక
 బీనుగు, మాల, గాడ్లము, కిల్లిని, నూనడి, నంటి యెవ్వడే
 స్నానమునేయఁ దాఖలుని సత్యమత్రోయగలేదు, వహ్నిలోక.

రుక్మాంగదచరిత్ర

సజ్జనవిధేయుడు
 పోలరాజు లక్ష్మీనరసింహకవి, అష్టావధాని.

సాతీపులక న్యాయముగాఁ జూపిన యీపద్యములలో 17 వ సంఖ్య
 గలపద్యము కలన శీరిసోదరు లవధానము నెఱుంగ రని యొప్పికొన్నట్లు తేలు
 చున్నదిగదా! వారితోపాటు మేము గూడ నెఱుంగనివారమే యని తిభించి
 నాడె, తిభించిగాక, అందులకు మేము వేఱుగ శ్రమచేయ నక్కఱలేదు;
 'సహృదయాః ప్రమాణం'. ఇక నీ లక్ష్యశిష్టుని వ్యాతపై మాశిష్యులు మా
 యెఱుకవీరిననే యిచ్చిన పృత్యుత్తరపుఁ బద్యములన్నియు నుదాహరించుచు
 స్మారము.

(నవంబరు 16 ను లేదీ 1912 వ సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

ప్రతి త్యుత్త ర ల ఘు ఖ ం డ న

మ॥ రా॥ రాజశీర్షి పోచిరాజు లక్ష్మీనరసింహాష్టావధానిగారికి

ఆర్యా!

తమరు దర్బారు పత్రికామంతులుగాఁ బ్రకటించిన వ్యాసమును జూచి
 తిమి. కవితా కసాభ్యున్నతికి మిగుల సంతసించితిమి. కాని మీ వ్రాతలలో
 న్యాయవాదులు గర్హించు నంశములు స్ఫుటముగాఁ గలవు అవి ప్రకృతము
 మాత్ర ముకేఱించి తక్కిన వానిలోఁ గొన్ని ముఖ్యాంశములకు మాత్రము
 జవాబు నొసఁగెదము:—

మీరు మమ్ము "నిజాన్వయదూరుల" నుగాఁ బరిగణించి కొన్ని వికృష్టో
 ప్తల నాడియున్నారు. ఇందలి సత్యా సత్యముల నొక్కంత చర్చితముగాక
 మేము మనమన్వయమును దూజితమనుటకు మీరిచ్చిన యాధారము "తగని
 యోగమును నిల్పఁగ యతింతమటంచు నేకీభవించుఁ గోటిశ్యరండు" అను
 వాక్యమేకదా ! ఇందు మీరు యోగమును నియోగముగాఁ జేసివారు. అది.

చూకభిషేకమును గాక, కాకపోవుగాక, అంతమాత్రమునకే నిందయేమున్నది? ఇంతలో మేము నిజాన్వయదూషకుల మగుదుమా? ఇకమమ్మ రుక్మాంగద చరిత్రములోని పద్యమును దాహరించి నికృష్టతమమగు తీట్టులను దిట్టు తాను నిజాన్వయభూషకులూ? చక్కనిబుద్ధితో, దిలకింపుడు. ఏదోవిధమున నియోగ పదము మావచ్చియురాని కఠిన్వమునందు కఠినినంతనే మేము దూషకులమగు నెడల బుద్ధిపూర్వకముగా వేరొకయర్థములేని “నినుగు” లోనగు నికృష్టతలను నియోగులమైన మాయెడల నుపయోగించు మీరు నియోగభూషణులై యుద్ధరించువారా? కానిండు. మీకట్లు భగవంతుడు తోపించినప్పుడు మేమేమి చేయఁగలము? మీరనిన మాటలను బట్టియే మీరు వృథాభిమానులని తెలియుచున్నది.

చ మఱియొకటాలకింపుడు పృథుదళుమాటలు గట్టి పెట్టుఁ ద
త్తటి సభ నేతుమంచును వృథాగఁ బ్రగల్భములేరు వాగిని
వ్యరు వెనుదీసి “రాజు” యని వాయఁగఁ జేసిరి, మిఁకలుంగఁ!
“గరుదళుమి” మన్న నుడిగ్గిన పద్యము లేవు లేవొకో!

శ. నిన్నిటనుకొ ‘మికపులకొ, దెమ్మనివాయంగ’ వ్రాసితిరాకో మీరుకొ
మమ్మును మాగురువర్ణుల రమ్మని; యాకార! యేటి వ్రాసెలుచెపుడే?

మ. చరణంబుల్ విడనాడి కొన్నిటను బాగిస్థానముల్ గొన్ని తొం
దరలో బాడొనరించి కొన్నిట యరిస్థానములన్ మార్చి య
క్షరముల్ గొన్నిటిమధ్యమగ్య దిగమింగఁగొ నేర్చియున్నట్టికొ
ప్పరపుకొ వాగల యాశుధారకవితొ వ్యాపార మేపాటిదో?

ఉ. గంటకు రెండునూర్ల కధికంబుగఁ జెప్పిన నేమి లాభ! మ
న్నింట నొకానొకండును గణింపుఁ బ్రశస్తరసాతివ్యాధ్యమై
యుంట నభిమంబు, మఱియొక్కెడ గంటకు నూట చెప్ప నూ
టంటఁ బరీక్ష సేయఁగ మఱిన్ విరసంబులు దోష సంతకకొ.

ఉ. మమ్మును గొప్పరంపు కవిమాన్యులనుకొ చిలిపించి మాపదా
నమ్ముల మాకవిత్వపు గుణములనుకొ దిలకించి; తారత
మ్యముల నిర్ణయింపఁగల యట్టిసజ్జల మ్రోలు నున్నన
త్యమ్మును వెల్లడింపు మనధానవిధానమకలవాగ్రిణి!

కా. అంతో యంతయు జేసికోత్తముల పాదాబ్జమృలక గొల్చి మే
మంతేవాసులమై మెలంగటను మా కట్టెక గతిత్వమృ; మే
మాంతర్వ్యమృలలో వధానముల జేయంగోరుచేకాని యొ
క్కంతేనొక బడబడ్యుఁ గోరకను మీరే దీర్చుడయ్య! యికె.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరవిధీరలు మీరలు కోరుచున్న మీ
పురమున వేగుంచెదరు పా! రయమువృగఁ; గాని యక్కటా!
పారినారినచ్చి మీపురికి “బుల్లయ వేమవరంబు” పోలేక
మరిగిన నేమిలాభ మని మాకును చాకును సందియం బటక.

క. తిరుపతి వేంకటకవిధీ, వరులనుచెందు తమపురవరమునకును మీ
క్షరిగించిననభ; జరిగించలేని నియ్యారు వచ్చువారలె పీరల!

ఉ. రమ్మనివారు మీపురవరమ్మనకుక మము మా గురుత్తముల్
సమ్మతి చూపవచ్చుఁ గొనసాగించో సభ మంచిదేకదా!
మమ్మును బిల్చి మీరు సభ మానక చేసెదరన్న మాకు మీ
నమ్మకమేమి? కానఁ దగునమ్మక మిం డురుచు మెయ్యనకా.

క. పీరినిదీక్షించఁ గొప్పపు, వారికి శక్యంబె? యకట! పంచాననముక
బోరికిజేరునెవరిగ మయారె! యిదియేమిచిత్రమయ్యా! చెప్పఁ.

ఉ. సున్నయె సంస్కృతంబు, పరిశోధననేయగఁ బెల్లభావలో
సున్న ప్రివేళ మయ్యదియు నొక్కరవంతయె; సత్కవిత్వమం
దున్న రసప్రసారమదియక లపమే, యిటుపంటివారు పె
రెన్నిక గన్న సత్కవుల నేటికి నేటికి దూఱుచుందురో!

కా. పాండిత్య మ్మదియుండఁగావలె గవిత్వప్రాభవోద్దండఁడై
యండక గావలె నాకుధార కవితావ్యాహమ్మ ఛేదించు
త్తుండెయండవలెక వధానమున నెంతో ప్రజ్ఞమావళవలెక
లెండీ! యేగతిఁ గొప్పపుంగవుల గెల్చింపక బ్రయత్నింతురో.

ఉ. వారవధానముక జలుపువారలు కారసుమాట కుత్తరం
బీరు లిఖించుచో సరిగనే లిఖించిరి; “దొంగజందె మే”
వారునువీరుబూని రనువైఖరి తేల్చితి రంలెచాలు ను
న్నా రెది దొంగజందెము వినక వచియించెడి పోగడలెండటో.

క. వ్యాయసలనివచ్చిన నె, న్నేయత్తులుగలవు; నాచు నీళ్లకుఁ దెగులొ
చాయ మఱిసాట మాటకుఁ, బాయక తెగులొటమానవలసెన్ జుండీ.

ఇట్లు బుధజన విధేయులు,

పడమన్నాటి నరసింహశర్మ.

పింగళి లక్ష్మీకాంతం.

ఈ పద్య ప్రకటనానంతరము సభాంగులచి వ్రతపత్ను లేవెడమైన యుత్తరమును నొసంగలేదు. పిదప నీ యిద్దఱులొ నొకకొక జెబవాడ చెల్లినప్పుడు మ॥ రా॥ రా॥ పొటిబండ వెంకటమణియ్యపంతులవారియంట శ్రీబెల్లంకొండ రామారావుగారు కనుబట్టి రెంటు! అక్కడ ప్రసంగమును తెల్పు నతని యుత్తరముదాహరించుచున్నాము.

“... తరువాత మఱిొక పద్యములు చెప్పితిని ఆపునప్పటికి 3 గంటలైనది. సమయము 190 లేక 200 పద్యములవఱకు నైనవంట. ఎల్లవారును మిగుల నానందించిరి. తరువాత నేను శ్రీ పొటిబండవారి యింటికి మ॥ రామారావుగారిని జూచుటకుఁ బోతిని. వారి యింటిలో కొప్పునవువారి యొక్కయు మన యొక్కయు స్మరణయే తప్ప మఱియేమియు లేదు. నేనేగునప్పటికి రామారావుగారు ... పాఠముచెప్పుచుండిరి. నేను కవిత్యము చెప్పగా చూచినవారు నొకఁగో యిద్దఁగో యుండిరి. మఱియొక చెప్పఁగో “గీతమేగుదెంచె దమకీరితిఁ బూరితివేసె” నను పద్యమును పత్రికనుండి చదువుచుండిరి. మఱి యొకరు గీతము చదువుచుండిరి. అప్పుడు నేను రామారావుగారికి ననుస్కారము చెట్టితిని. అని వారు గృహించినట్లు తోచదు, కూర్చుండుచు మాడనలేదు. నేనే కూర్చుండితి, తరువాత నొక వృద్ధు నాశేరును నింటిపేరును నడిగి తెలిసికొని మీరేమి చదువుకొనివారని యడిగెను. కాలేజిలో చదువుచున్నానని చెప్పితిని. సంస్కృతమేమి చదివితెరిని రామారావు గారిడిగిరి. ఏమియు చదువలేదని చెప్పితిని. మీరు వ్రాసిన పద్యములు సంస్కృతపదభూ యిష్టములుగ నున్నవే కారణమేమి యని యడిగిరి. అందులకు నేను మిన్నపంటిని. ఆపద్యములు మీరు వ్రాసినట్లుగా నభిప్రాయపడినారు. గుంటూరునీచు రయాచైనదా యని రామారావుగారు నన్నడిగిరి. అగుచున్నదని చెప్పితిని. మీరాశుకవిత్వము గంట కెన్నింటలు చెప్పెదరని యడిగిరి. నాది వందల బేరము, గంటలబేరము గాదని చెప్పితిని. రామారావు,

గారు చాల యనూయాగ్రస్తులై యున్నట్లు నాకు పొడకట్టినది ... నాదర్బారు
పద్యముల మీద నేమైన జవాబు వచ్చినవా? వచ్చినట్లైన నాకు తెలియ జేయును”
.....” బెజవాడ (చేవారిలు)

ఉ త్తరములో వాయులేడుగాని శ్రీ పంతులరమణయ్య పంతులవారి ప్రియ
వానితోఁ జేసిన ప్రసంగము మఱి కొంత యున్నది. అది “వాయుమైనను స్వతః
భాగ్యతిరిక్తముగా నెన్నఁడును వాయుఁగూడ” యని నందఱును మాత్రము చెప్పి
డిని. అది యీ చిన్న శిష్యుఁడు చెప్పఁగావంటిమి. శ్రీ రమణయ్యపంతులు వారి
ప్పుడేని యధార్థముకన్న బంధుత్వానికి మెక్కువ కావనియఁ దానినిబట్టి చఱియి
వారి కొకప్పుడు చిక్కు వచ్చినను శాశ్వతకీర్తి గలుగవచ్చుననియు నెఱిగి విద్య
కును శాఖకును సంబంధమే లేదని బోధించువారుగాఁ బరిణయించినచో నెక్కుడు
లోకోపకార మొనర్చినవారగుదురని నొచ్చరించుచున్నారము ఇంత మాత్రమే
పడి మేమీ గంభీరమును కఠిమిటకు ముగ్ధులము నియోగివైకుంఠము సహోద
రులు గాన వీరి కీవైషమ్యములును ఈ పృథ్వాపరాధిప్రపంగములును దగవని శీర్ష్య
నించుటకే కదా? మా పరశ్రమిలో నెన్నవ పంతుగాని శ్రీ పంతులవా రొనర్చి
నచో నది కోటిగుణితమై యీ గోలను దగ్గించగల దని మానవ్రకము. ఇట్టిరమ
ణమున వైదికులలోనున్న కుమార్తలను వైకుంఠము నియోగులలోనున్న కుమార్తలను
నియోగులును సుందరింపవలయునే కాని వానిని పీరుచు, పీడిన వానియ మంచిం
చినచో నది ప్రయోజనకారి కాదని శ్రీ పంతులవారి మృణమయనకు రాక యుండు
నని మేము తెలుపము. వారు పెద్దలు, పితృపజ్జలు. అయినను దమకన్న ననేక
విధములఁ జిన్నులగు మః॥ రా॥ రా॥ కృత్తివంటి గంగిరాజుగాఁ గనుచునున నొన
ర్చుచున్నయంత గాని శ్రీ సుదర్శనీ పత్రికాధిపతిగాను, కాల్లేయకా పత్రికాధి
పతిగాను లోనగువా రొనర్చుచున్నంత గాని భుజకు పెద్దకున్నాటి నానిహము
లోనగు నియోగి బాలకవు లొనర్చుచున్నంత గాని ప్రయత్నమునేని బొనర్చ
కుండుట మిగుల శోచనీయము. ఇఁకనేని పః యుద్యమమునకు శ్రీ పంతులవారు
చేయుఁత నొనఁగి నియోగి వైదికులకుఁగల పరస్పర వైషమ్యములను వారిం
పుణ్యము గట్టికొందురని సమ్మతమైనను. చదువగుచారా! ఇందులకు సంబంధిం
చునవియే యైనను బ్రసంగాంతరములచే విగాకు విసుగు పుట్టించుచుంటి మేమో
యని సంశయించుచున్నారము. శ్రీ పంతులవారిని గూర్చి వ్రాసిన ప్రసంగము

నారు పెద్దలగుటచే నీగ్రంథమునకు మంగళదాయకమని మాయభిప్రాయము.
 “మంగళాదీని మంగళమధ్యాని మంగళాంతాని” అను మహాభాష్యము సహృదయు
 యెఱుంగునది కాదు. మరియి శ్రీ సోదరులకును మాకును సంబంధించిన యను
 రాగ సంగ్రహములోనికిఁ జిత్తముంతురు గాక. సానురాగముగ మాచే
 చార్పింపఁ బడియు సోదరు లెందుకో బండురు కాలేదు. వీరిక ననుసరించి రా
 దుఁచురని మేము తలఁచుచుంటిమి. కాని లోకులలో వేఱుగానభిప్రాయములు
 బయలు వెడఁగు జొచ్చినవి. ఒకరిద్దఱు ప్రాజ్ఞులు మాతో నన్న మాటలుకలవు. అవి
 యటులుండుఁ గాక. గుంటూరులో సోదరులను బ్రత్యక్షముగాఁ జూచు పవ్యంతమును
 లోకుల యాశయమును మేము విశ్వసించుకంటిమి గాని, చూచినపిమ్మట విధి
 లేక విశ్వసించవలసినవారై మైతిమి. మే మింకను గుంటూరుకి నెడినములకేగుదు
 మను నప్పటి వీరిప్రతిజ్ఞనుగూర్చి వేఱొకతెఱుగు వ్యాసమొకటి యభినవసర
 స్వతిలోఁ బ్రచుంపఁబడినది. కాని యయ్యది కూడ మేము మొదట విశ్వసిం
 పు. వారిలోనివారనీ, అన్యాయమునకు మున్నొక పెద్దయు త్తము మాకు వచ్చినది.
 అందుఁ జేయు లేదు. శిష్టాచారము మాకు వితాంశానమునుగూర్చి వ్రాయుచు
 ‘నిట్టివారికిఁ దామెట్లు ప్రశంసాపద్యములు పంపి’ యను నభిప్రాయమును
 స్వంగ్రహముగాఁ జేర్చుచున్నది. అయ్యత్తమునుగూడ మేము విశ్వసించ
 నలేదు. మాకుఁ బ్రత్యక్షములోఁ చూచినపిమ్మట మార్తము వీ రేనో విషమనఁ
 బద్ధము లట్లైనను బ్రాజ్ఞులగువారిచే నంగీకరింపఁ దగినస్థితిలో లేరనియు నద్వైత
 సతులు గాన నచిరమున యశమందరినియు నివృత్తేని గొలుచికాలము గురు
 శుశ్రూష చేసినచో వీరికి సహనముగనో యభ్యాసముననో యలవడిన యీ
 ధా మంచిస్థితికి రావచ్చునేమో యనియును వోచనై యాయంశము బండురులో
 వారికి మనము చేయఁదలఁచుకొన్న సమ్మతము జరిగినపిమ్మట మనయందు వారికి
 తగినంత విశ్వాసము గలిగినయంతఃము వారి యంతరంగమున కెక్కునట్లు
 బోధింపవలయు నని యనుకొంటిమి. కాని యది యంతఃమును నాగక
 మ॥ రా॥ రా॥ యేకా రామయ్యపంతులవారి విందుప్రసింగములో మాలో నొకరి
 నుండి వెలువడవలసిన దయ్యెను. అప్పుడట నన్న పెద్దమనష్యులలోఁ గొందఱు
 ‘శేషము (8) 3 పుటలో నుదాహరించితిమి. కాని యుదాహరింపఁదగినవారు
 పలువురుగలరు. అందులో నొకరు తద్గ్రహణిపతులు శిష్టానామచాప్రస్థి గారు
 వేఱొకరు జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి గారు, ఇంకను నెందఱో విద్యాధికు
 లగు పెద్ద లక్కడఁగలరు. వారిశేషము మే మెఱుంగునీహేతువున నందుఁ జేర్చిన

మైతిమి.' ఈ ప్రసంగమునుగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథభాగములో శ్రీకృష్ణరపు సోదరులకు గురువరులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ రామడుగుల రామకృష్ణశాస్త్రులవానిని వ్రాయ మఱచితిమి. ఇటీవల వేమవరము నెల్లివచ్చునప్పుడు శాస్త్రులవారు ప్రసంగపర మునఁ దా మా సమయమున నున్నట్లు చెప్పిరి. శ్రీశాస్త్రులవారూరక సోదర కవులు మాపైఁ బ్రయోగించుచున్న పల్లదములకు మిగులఁ బొంతించువారిలో నొకరు. వీరు శిష్యులను బ్రశస్తింపఁజేయునఁ బూర్తిగా మంజరించిరి. అందుకువాను వ్యతిరేకులు గారేదఱు! కాని మే మిప్పుడు పరచులము కాన నిట్లునటింపక తీరదని గురువులకు తర్రము నిచ్చిరఱు! ఈయంశము నింతకు మున్నుదాహరించిన మాహితోషదేశము 13 వ పద్యములో నొకించుక నూచించితిమి. దీని మీదనే వారి జ్ఞానోపదేశములో నీకిందిపద్యములు పుట్టినవి.

“కా. ఏరోపంచనఁ జేసి పెంపి కలహం బేర్పాటు గావించి రం
చూరుంబేరునులేని యాగురున కోహా! మేమెఱింగింపుటల్
భీరుం దాతఁడు మీచెవిక విడుచుటల్, కీరత్వముం బూని మీ
రీకితఁ డెగియించి వల్కుటలు నెంతే నవ్వు పుట్టింపవే!

కా తప్పంబల్కితినంచు లేసితివిగాదాయంచు దుర్వారమా
ముష్టం దెచ్చితి వంచు వేమరలుపక బుత్తెంతురే యంచు మా
యొప్పున్నెమ్మది నెంచి యొండొరులు లోలో గుర్తికొఁబోతఁ తా
జెప్పండే! భవదీయజీవనముడౌ శిష్యుండు మీచందముక”.

వారిగురువులను మేము సాక్షులుగాఁ జూపిన సోదరులు మాశిష్యులను సాక్షులుగాఁ జూపిరి. ఇది మాటకుమాటవంటిదో నిక్కమో విజ్ఞలే గుఱితింప వలసియున్నది. శ్రీరామకృష్ణశాస్త్రులవారు మాకన్న సర్వవిధములఁ జెడ్డలు. ఐనను వారేకారణముననో చిరకాలమునుండి మమ్మును మిక్కిలిగాఁ ప్రేమించుచుందురు. మాపద్యములలో ననేకములు మాకు రానివికూడ వారికిఁ గంఠ పాఠముగా వచ్చును. ఇట్టి శాస్త్రులవారు తమ శిష్యపరమాణువులు మమ్ము మిక్కిలిగా దూషించునప్పుడు చేయవలసినదేమి? పాపము! అశక్యవిషయ మగుటచే వారూరక విచారింపవలసినవారైరి. వారివిచార మిప్పటిలేని మాసోదరుల హృదయమునకు రాకపోదు గాని యీ మా సోదరులు కారణాంతరమునఁ బ్రకృత్యోపయక్తమగు రామకృష్ణమత మను నొక కొత్తమతమును సమ్మతించవలసిన

వాచైరి. ఆమతము నామసామ్యమునుబట్టి గురుమతముగాఁ దోచుచున్నను నిజమునకు గురువుల కిండుకయు సమ్మతమైనదికాదు. ఈనూతనగురుసిద్ధాంతములో గురువును దిట్టుట లోనగునవి ముఖ్యాంశములు, అవి వీరు పూర్తిగా నవలంబించినచో నెట్లుండునో కాని యిప్పటి కంతగా నవలంబింపమి సోదరులేకాక మేము గూడ ధన్యులము. ఏమందురా? నూతో వివాద కొని తెచ్చుకొనుటచేరగదా! రామకృష్ణుల శృంగళం గాదికమును వీరు గురుపదముగాఁ బట్టకలసివచ్చినది. ఆపట్టుట పూర్తిగాఁ దటస్థించుచో వీరికి గురుమావధముకూడ నలవడవలసినదే కాని యింతపఱకు నది విశేషించి తటస్థించినట్లు కానరాదు. స్వల్పము గణించుచు నగడుగదా! క్రిసోదరులచత్వమును జెల్లముగా శో లేక యుష్మగానో వాడుక చేయునువ్నాదు. ఇది చాలఁ దప్పిదమును జెద్దవోషము గాదునువా? లుండను. ఈయంశము వేమపరపునధలోని సోతో యుత్తరము సంపత్తిమని చెడబొందు నట్టివలఁ గృష్ణలోఁ బ్రచురించిన యుత్తరముమననే తెలిసికోవచ్చును. దీనిం గూర్చినవిస్తరము వేమవపు నితాధానమీకలన నెఱుంగదగు. వా కి యన త్యము నాత్మగౌరవమును నిల్పుకొనుటకును బంధుసోత్తికిని వహించుచుంటచే దానివలని దోషము నంతగా పొందవలసియుండదు. మాయావచ్ఛక్తిని వినియోగించి శ్రీసోదరులు సర్వవిధముల ధన్యులే యని సమర్థింప యత్నింతుముగాక! పరవ్రత్యయనేయబుద్ధులగుటచే వీరివిషయమున మానవార్థమును లోకమును విశ్వ సింఘికాక. ఇంక వీరి కవితాప్రాశస్త్యమును గూర్చి కొండొక వ్రాసెదము.

శ్లో. ద్విజ బాలః కరీరచ్చ యంత్రోత్సాహంతిః క్రిమాత్,
నరేంద్రమాళిమానంచ సర్వకీపదధిం వహేత్.

ఈశ్లోకము సత్త్వత్రియులును శ్రీవైద్యపురపు సంస్థానాధిపతులుంబును లోనివారును నిరంకుశసంతృప్తభాసాసాహితీధురంధరులునునగు క్రిరాయ జగవతిరాజుగారు రచించిరి. వీరిచరిత్రము నట్లుండనిచ్చి శ్లోకతాత్పర్యమును విచారంతము. పస్తువెట్టిదైనను శిక్షలేనిచో నది యపహస్యాన్వదముగు ననునది యిందలి ముఖ్యాంశము. క్రిసోదరుల కవితాధారయు నశ్మితమగుటచేఁ బైనుదాహరించిన వెదురుబొంగువలె సంబరహర్షము నంటఁజూచినను దానికి శిక్షితుల కవనమునకుఁ గల గౌరవమును బ్రాజ్ఞు లీయనేరదు. శిక్షితమగు కవితా

ధారయో, కొండొక వక్రస్థానమైనను బల్లకీబొంగువంటి సన్మానమునకుఁ బాత్ర మగు ననుట నిర్వివాదాంశము. ఇట్టిస్థితిలో వారు పోవునట్లు విద్యత్కృపి పరిసరించుట కెన్నడుగాని యొప్పికొనునా? ఈయనము ఆయా యీ పుటలలో దిక్పాత్రము తెల్పియే యంటిమి; మరియు నుత్తరాధ్యక్షులలో దీని నింకను విస్తరించి తెల్పితిమి. కావునఁ జర్వితచర్చణ మొనర్చక ముఖ్యాంశము మాత్ర మిటఁ జెల్పుచున్నారము. ఈ సోదరకవులను బుద్ధిగ్రామినిని ప్రాయము శ్రీయుతులు మమ్ము నెన్నియో నికృష్టోక్తులతో దూఱుటయే కాక “అసహారా శూన్యలగుటలేదో?” అనికూడ ప్రాయశుండును. ఆవ్యాధిలక్షణమి, వారిలో ననేకులకుఁ జలుపును ద్వారబంధమును లేకయే వ్రాయువాడుక కలదు. కాని ణాంతరమున బైటికి రాజాలని శాఖాభిమాని కాస్త్రేగా రొకరు వీరికిఁబర్థములు వ్రాసి యిచ్చుచుండుటచే నిందుఁజాలమందికిధార కుద్ధియగునే యున్నట్లుగూడఁ గన్పట్టెడినగాని, అసత్యములు దుండగములును మాత్రము మితిమీరియుండును. ఆవి దిక్పాత్ర మచ్చటచ్చటఁ జూపఁబడుచునే యుండును. దానిననుసరించి, ఏకర్మము నెఱుంగని సోదరులతోపాటుగా మే మిప్పుడు క్రొవైగాఁ బరుగిడుదు మని యేల చెప్పవలెను? పరుగిడఁగలుగుదుమా, లేదా? యనునది విషయాం తము, ఆరవ్వలకును ఆవోనములకును నొప్పికొన్నచో బుగిడవచ్చును. ఇది పాతఁ చిరకాలాభ్యాసవశమున నిది దోషము, ఇది గుణము, అను సంశయము మన మున నాటికొని పోయినది. ఆచంస్కార మీజన్మమునఁ గాదుగదా, పచ్చి జన్మమునకుఁ గూడ నశింపదు. అట్టిచోఁ దప్పాప్పు లని యెంచక తిరుపతివేంక ఠేశ్వరులు పరుగిడ వలె నని యనుకొన్నచో నిట్లు జరుగవలెను. ఎట్లనఁగా? ఏదని ప్రవక్తాణమున వారి కిప్పు డున్న గణబోషవిచారమును శాస్త్రజన్య భావమును బూతికాగా నశించి కవితాధార యనునది నామమాత్రావశేషముగా మిగిలి ఓరు తిరుపతివేంకఠేశ్వరులు కారు, యెఁగో, అను తెఱఁగునకు వచ్చి

“సోఽప్యన్య ఏవ భవతీతి విచిత్ర మేతత్”

అను శ్లోకపాదమున కుదాహరణము కాఁగలిగినయుత్తరక్షణమే వారినిమించియు గిడఁగలరు. ఉన్నతస్థులలో నూటికిఁ దొంబదివంతులు తగ్గించుకొనుటకు యత్నింపవలసినదే కాని యాపరుగునకై యిప్పుడభ్యసించవలసినది లనమును నుండఁబోదని ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱిగినదియే కాన విస్తరింపవలసిన యావశ్యకతలేదు

కాని యాపదపు ప్రాజ్ఞమహాకవిసమ్మతము కాదు. కావుననే భట్టుమూర్త్యుడు లెంతవఱకుఁ బరుగిడుట యుక్తమో యంతఁజేయవలసివచ్చితిని “ఘటి కాశత గంధకరణగుర్యత” దనుకనే యంగీకరించియున్నారు. ఇందలి గంధ కరణము పారిభాషికమని తెలియఁదగు ఈనంకేతము పండితు లెఱుంగుదురు మఱియు వేటాకవేశ్య “ఘటికార్ధనిష్ఠతశతశోకీ” అని వ్రాసుకొనియున్నది. కాని దానిపోకడకూడ మన సోదరులపోకడ కప్పుయో చెల్లెలో కాక తప్ప నని మాయాశయము. ఆసత్వముకూడ ఘటత్వాదికములనే యేదో ణాంతలోఁ బర్యాప్తము కాఁ దగినదియే కాని ధారావిశ్వాంతిహాస్యముగాఁ బరిపఠింపఁ దగినది కాదు.

శుక్ల దశాది-స్యాం పుత్రాని నాదేశి-

అనుశ్రుతికి, సకళుత్తులు, దశపుత్రికలు, అనునర్థము చెప్పి యిరుండి మందివఱకు నాజ్ఞను గనుపఁచినవారు ప్రకృతానుభూతిసంప్రదాయము ననుసరించి సంవలకొలఁదగు నాజ్ఞ నేల యీలేదో విజ్ఞానమునకుఁ నితరులకుఁ జెయదు. ఆసగత్యపాద్యత్వము మలయమారుతమునకును దుర్బుధునిగఁగలఁ గల్గికొని పుల్లకుల లోలోపల నిడికొనిపోవు తలనొప్పి గాలికిని నవిశేషముగఁ జెల్లుననియే యైనను మలయమారుతమునలఁ దలనొప్పి గాలిచర్మ్య మగుట కవి నమయనిధము కాదు. వితి మోక్షనదో నాశుధార యాశుభూషి యని చెప్పఁదగి యుండును. వేయేల ? వీరిపదగు న్యాయ్యమైనది కాదనుట కెన్నియేని యుదాహరణము లేవచ్చును. ఇది కవితాపదమార మగుట కి సందేహమును లేదు. ఏకర్మము నెఱుఁగని గాయకాభానుని స్వరకల్పనకును సుశిక్షితుని స్వరకల్పనకును భేద మెంత యుండునో పాఞ్జి లెఱుఁగరా ? గుంటూరిలో వీరు స్వశక్తి సకశక్తి శూన్యము గఁ గాలుద్రవిష్టన తత్తజ్జపాటంతోనే వెనుదీయఁ బడినదిగాని, లేనిచో నీయంశములెల్ల సభ్యులకు వాక్కుచ్చి వీరి పదవునకుడ ననుకరించి మాపి యిది తప్పదు మార్గమని పాఞ్జిలచే నొప్పించియే తీయముగాని తజ్జలు వీరికిని మాకును సభ యనుటకే యంగీకరింపకున్నారు. అది యీ క్రింది యక్కరములవలన విస్పష్టమగును.

(చాపలి వెంకటకృష్ణయ్య బి. యే. సీనియర్ గారి వ్యాసమునుండి.)

“సభావిషయమున మేమన్నమాట లప్పటికి ఇప్పటికి జన్మాంతమువఱకును విల్పుననెంచి యొక రియవురు పండితులకడకు కవులకడకు నేగితిమి. సావధాన

వైచితుడు ... అయ్యో! తమరు జడ్జీలుగా నుందురా అంటిమి. దానికి వారు తిరుపతి వెంకటకవులేడ! కొప్పరపువారేడ! కొప్పరపువారికి కవిశబ్దమే వర్తిం చదు... కలవ్వరు, కిలో కలవ్వరులకు నెంత తారతమ్యము కలదో ... అటులనే తిరుపతివేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపువారికిని భేదము కలదు. ... అని యేకరు వెట్టి ఆ సంగతి మాకడ నెత్తవలదని మమ్మును బంపిరి. అయ్యో! పుభ చేయించ నేంచికొనినందుల కీట్టి మర్యాద జరిగినది. ఎట్లయినను మీ ఓరోధము మాపుట మాకు ముఖ్యపనియై కనుక మరల నేరికడకైన బోయి మొఱ వెట్టికొందుము గాని.....”

వైపంతులు శ్రీ సోదరులు వేమవరాసధానానంతరము తోడిన పాపపుబండి యుత్తరములలోని యంశములలో నభినగూర్చిన ప్రసంగమునకు వారి నావ్యం నింప నేగినమాగురలో నొకరు కృష్ణాపత్రికాధిపతులకంపిన “సోమవేశసాం త్వన” న్యాసమునుండి కైకొనఁ బడినవి. విస్తృత మన్యప్రచారాడఁబగు. పార్శ్వ శిరోమణులిట్లు నిరసించుచున్నను ననంతరిపాశాన్యముగ మా సోదరులు “మావై రలు, మా శత్రువులు” అని సారెసారె మమ్మును జేర్కొనఁచుచుదురు.

శ్లో॥ వివాహశ్చ పివాదశ్చ సమయో రేవ శోభతే॥

అట్లల నేల? వీరిశత్రుత్వ మిట్లు సమర్థితము గాక ‘అర్హస్థ పితాచ న్యాయమున’ మాకు వారు మిత్రులు మేము వారికి శత్రువులమును గాఁగూడదా? లేక యీ పంచతంత్ర వాక్యములవలన నేని కాఁగూడదా?

“శ్రోత్రియభిప్రక్రియాణాం (మార్గపండితానాం) సజ్జన దుష్టనానాం

దీనింబట్టి యిది సహజవైర మనుకొన్నను దప్పు లేదు. తిప్పులేమి, వీరిశత్రుత్వమిత్రత్వముల కించిత్కరములగుటచే నివి రెండును బరిత్యాజ్యములేయని ంజ్ఞ లనకమానదు. ఇది యిటులుంతము, సోదరుల యేపార్శ్వతెలుసు నర్థ ముండదు.

(పిబ్రివరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణానతిక్రమంబు)

“...మఱియు మా శత్రువులు (గుంటూరుజీమ) అను నొక పుస్తకమును రచించియిచ్చుచుండిరట. అందు మా వివాదాంశముండునట! అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే యీరభ జరుగవలయును. అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే పనుకూర్చులేయెడల మేము వ్రాయఁచున్న (1) జల్లీసీమ (2) వారాయణాస్త్రము అను రెండుగ్రంథములను బ్రకటింపఁబడిన పిదప సమకూర్చవలయును. అ మధ్యకాలములో నభయగుటకు వీలుకడదు. అని చెప్పితిమికదా!...”

ఈవారే కర్ణమేమైనా గలదా? గంటూరిసీమ ప్రకటనము సభ కేమి యపకృతిచేయునో కదా! జల్లినీమవ్రాతకు సభ యేల ప్రతిబంధింపవలయునో? “కొబ్బరిచెట్టు, మాడగడ్డి,” ఇంతకన్నలై వాక్యముల కర్ణముకన్నట్టదు. కన్నట్టకేమి? గంటూరిసీమ గుట్టు బైటచెట్టును గదా, పైనిసభయెట్లు? ఏమి గతి?

(పిబి)వరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

“...ఈక్షణముననైనను, ఈదినముననైనను, లేక ఈజన్మాంతమువఱ కెప్పుడైనను సరియె, వచ్చి మాత్రువుల మీసములను దీయింతుము...”

ఈపంతులను గృష్ణ యవిచారితరమణీయములుగాఁ బ్రకటించినది. గాని యాంధ్రపత్రిక పత్రిపాటి కామేశ్వర వ్యాసపు చెప్పిన దిని యుంటచే గొంకి జంకినట్లు నటించి నిరసించినది. ఈవిషయము, వేమవరపు శతావధాన పీఠికలో విస్తరించి చూడఁదగు. ఎంతటి తెల్వీయో చూడుఁడు, వివాహమునకు గమ్యునఁ బునస్సంధానమునఁ జిద్ధపడు మోటు పెద్దపెండ్లికొమరుని దలపించు నీవాక్యము లెప్పుడు గోయకుఁడుగోగదా? సభకు వచ్చినతోడనే జరుగఁదగినది మీసములు గొట్టికొని పోవుటయే గాఁబోలు? ‘గాలెల బూలెల’ సామెతగా, నెంత తంతు జరుగవలెనోకదా! అవును యాయక్షరజ్ఞానమాన్యులకు జరుగఁ దగిన తంతేమి యున్నది? వచ్చి, వచ్చినవెంటనే మీసములు పట్టికొని వీలైనంత వఱకు వచ్చినంతవఱకు సంగ్రహించుకొనుటయే కర్తవ్యము. ఔను! మీసపు గోమములు! మాసోదరులు వీనికెంత మాహాత్మ్యమును గలిగించిరి. మతకర్త యగు మహాత్ముడుగారి మీసపుగోమములను జ్ఞప్తికిఁ జెచ్చుచున్నవే! దీని సం పృదాయము తజ్జాలవలన నెఱుంగఁదగు. ఈయపభ్రంశపుఁ బ్రల్లదముల నీభారత ముడచివైచుఁగాక.

“ఉ. వచ్చినవాడు ఫల్గునుఁ దవశ్యము గెల్తు మనంగరాదు”

(విరాటోద్యోగములు చూ) భీష్మాచార్యునివంటి జగజ్జేత కీతెల్వితేటలు తఱుఁగాని మనక్షీరకంఠుల కెట్లు తగును? అక్షరజ్ఞాన మిట్లుండఁగాఁ గొందఱు తలతిగ్గులమారులు తగుదు మని యేదో వాయుము సోదరుల పరువు సమాజ మైనది కాన తెచ్చిపెట్టుకొన్న భార గల తి॥ వెం॥ కవుల కనుకరించు దగివది

కాదని శాఖాభిమానమును పెల్లడించుట చూచి మాకెంతో యక్కజము గలుగుచుండెడిని. అవురా! పనివడినను రథము దిగి పాటును త్రేయని పరువు విజయన కశక్యమే యగునేమోకదా? అతఁడు శత్రువులకు వీలవు చూపక కదా పరువిడవలసివచ్చును. వైవారు “మెయిల్ రన్నరు” వలె బనివడి నేర్చుకొన్నను వాని పైనుండు సభికారులు పనుగెత్తినేరనియు నందుచే వారికి వీరు లాచ్చనియుం గూడఁ జెప్ప సాహసించురోటు! ఏమీ! తారతమ్యజ్ఞానవిలసనము? ఇట్లు వ్రాయువారి వ్యాత లెంత జలగలనైనను వీనినిగూడఁ బాటించి మాశిష్యులలో గొందఱు పాఠిజ్ఞు లనిపించుకొనుచున్నవారే తమ పాండిత్యము నొక్కడకు దిగద్రావి మాయాపరసరాఖ్యులవలె నటించుచు నీయూపఘోష కలవాఁట వడిది. అందు బతకాదుల నందిరి. ఈ చుటవడినవారిలో మొదటివాఁడన్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. ఇతఁడు, నితనికొక వ్రేలుపడిచిన మేనల్లుడును, మా కేసలస్య పాఠిశిష్యుఁడును నగు నిక నొక సుకవియును నెంచులకు సభ లొనర్చుచున్నారు. ఆయంశ మీకింది యుత్తరముల వలనఁ జెప్పిన నయ్యెడిని.

నెల్లూరు

నమోదునస్యః

30-10-12

(1) అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యనామ్న శ్రీశ్యస్య శతాతిర్విజ్ఞప్తిః శ్రీరాయ పోలు సుబ్బరాయేణ మమభాగి నేయతేన సాకమహం కా పట్టణ మాగర్వ తత్రప్రవ్రధానం ఏకస్మిన్నహని ఆశుకవితామస్యస్థింప్య ప్రచలనమనిష్ఠ, పారా భృశంతోషితాః; యైః కొప్పుల పుకవ్యోరానుకవితా శుక్రా, సప్రాహ త్సాగ్రిడం పురంప్రావిశావ ఆత్రచప్రథమ మాసుకవితా రతోఽప్రవ్రధానమితి ద్వేమిలితే పరివదౌ, భవిష్యతిచైకా, ఆశుకవనయా సెంటాత్రిశతీ నిరూపా, ఏవమత్రపంచపేషు పరదేశేషు ప్రదర్శయితుకామా చరావః సర్వభాగురూణా మాశిః పరమాణం.

బుచ్చిరెడ్డిపాలెం

8-11-12

(2) మేము నెల్లూరిలో రెండు సభలు జరిగించి యీబుచ్చిరెడ్డిపాలెములో కొప్పరపుకవులను పెద్దగా గౌరవించి గంటలువేసిన పట్టాభిరామరెడ్డి యను వాతడున్నాడని విని యిచ్చటకు వచ్చినాము. ఇక్కడనుంచి ఆరుగోజులైనది. నిన్న నిచ్చట సభ జరిగినది. ఆశుకవన మల్లబడుచున్నది పత్రిపాద్యము ద్రావడి వస్త్రావహారముఁటాత్రిశతీనియమముగాఁ జెప్పచున్నాము. యిట్టిస్థితిలో”...

ఈ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి వేమవరములో నాశువును జెప్పి యున్నాడు. సభ్యు లానందించిరి. ఇతఁ డితరప్రజలు కలవాఁడు. కాన నవ్వుడు కొండొక దొంగులు పొసఁగినను సమర్థించుకొనఁగలఁడు. ఏకర్మము నెఱుఁగని సోదరుల కీకాలద్రవ్య ప్రసంగము తెందులకో? రక్షు తప్పన్న నేరికిని నశక్యమే. వీరి కొప్పు తప్పన్నను నమస్కారతరమగు గతి గానరాదుగా? పాపము! సోదరు లమాయకులు. పూర్వస్మృతిదూరులు. ఏవో మోమోటపడి వీరియాశ్రయ ణమునకును,

నీ. “బలిబలీ మీతాత బల్లెమ్మ చేయూని పుల్లూతుతూటు గాఁ బొడిచినాఁడు”

పంటిబట్టైకొండ పులకములకును లోఁగి కొంపలు పార్జిల్లు కొన్ని సమృతిపద్యములను వ్రాసి యిచ్చిత అనుకొందము అంతలో దృష్టిపడి —

“నాగా యెఱిగి జైటోగా”

నందరించినవో వారివరము గింతలో నుచునహరింపఁ బడవు. వెంటనే గర్వపూరిత శృంగారాధికోహణ మొనర్చి తారతమ్యజ్ఞాన మనలకుఁ ద్రోసినకతన వారునారు నిజాభిప్రాయములను శింగ్యంతముగా వెల్లె బుచ్చిరి. అందు మొడిటివారు శ్రీ కవిరాజుగాను, వీరి శింగ్యంతముఁ ద్రోసి గ్రంథమొదలుచుటచుటఁ జూపఁబడియున్నది. ఇట్లు మాట్లాడుటకూడ న్యాయ్యమే. దేవతలు తామిడిన పరములను మరలఁ నై కొనలేదా? భూదేవతలట్లునర్పుటలోఁ దప్పేమి? పక్కత ముచునరాము, పాపము! అన్నారియతఁ డనుకరణార్థ మీ యాశు ఘోషకు దిగియఁ నిండుల కెంతయు సిగ్గుపడుచుండును. వేమవరమునుండి పచ్చువో నర్నారాపుపేటలో నీతనియాశు ధారకుఁగా నొక సభ జరిగినది. దానికి డిప్టీ కలెక్టరు పదిహేలోఁ బ్రకృత మాపురము నలంకరించియున్న బ్ర॥క్రీ॥ విష్ణు భట్ల రామకృష్ణయ్యగా గ్రాసనాధిపత్యమును వహించిరి. గంటకు 350 వంతున నరిఁడు పద్యములు చెప్పెను. ఇతనికి దానియందు వారలు తప్పలను చెలిసికొనఁ గల్గు తెల్వితేటలు భగవంతుఁ డిచ్చి యుంటుచేఁ గాఁబోలును, దనలోఁ దానే * లజ్జించుచుండును. ఇట్టి కవనములను గూర్చి శ్రీజగన్నాథ పండితరాయ లిట్లు పలికెను.

* ఈ. సిగ్గుకు వీడి చెప్పితివి కిచ్చుడ! మానసముందుఁ జాల నీ
చగ్గకు పంతసించితిని బాగును నోగును జూడ కట్టులో

“నోచే ద్దుష్కృతమాతృవాక్యతమివ స్వాంతాద్వహిర్మా కృథాః”

(పండిరాజశతమ చూ) ఇట్లు మాళిమ్యుడు చెప్పినయాశువును బూర్తిగా వినియు నాయాశువునకు సభ్యులక్కజముగ నానందించుట గనియుం గూడ నేమి కర్మమో మాకుఁ గొప్పరపునోదరులకే యీసామాజ్యపట్టభిషేకమును గట్టవలయునని తోచెడిని, గాని మేమెందె మాళిమ్యులొందె గొంతకాకున్నఁ గొంతయైన నీయేలంపాట యాశుఘోషలో భాగమును గల్పించుకొనుటకు నుచింపవని వ్రాసిన వాగ్రత యందలి పదమార్గమును గ్రహింపఁ గలుగువారు కొందఱేని యుండకపోరని తలఁచెదము. ఉండకుండునుగాక ‘కేంఛిన్న మేలాపతా’ ఈకింది భవభూతివాక్యమే మాకు శరణ మగుఁగాక.

“ఉత్పత్స్యతే మమతు కోఽపి సమానధర్మా కాలోహ్యాయం నిరవధిర్విపులం వపుభ్య” (మాలతీమాధనము చూ)

మఱియు నీయవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యకాన్త్రి నూటివీటి సంస్థానాధిపతులలో నొకరును శ్రీరామచంద్రాప్పరావువారి పుత్రులును నగు శ్రీనారాయప్పారావు సింహద్వీపారావు బహదరులచే నియోగింపఁబడి యీయాశువు ననుకరించెను. అచ్చటివారందఱును సంరసించిరి. కాని శ్రీజమిందాదులు తమ సంఘోషమును దైకి వెల్లడించినను ఇయ్యది వృథా పరిశ్రమ మనియు నిట్టిఘోషకు బురికొల్పి వారి వాక్కు నేల వ్యర్థపుచ్చవలయుననియు లోనగు వాక్యములు నొడువ మొదలిడిరి. ఇద్దానింబట్టి చూడ నిది పాక్షికముల కవులలేకాక తాదృశు

గొగ్గిగఁ బాడుపాటలకే కొండలు మెచ్చులు చూపుచుండ నీ

వాగ్గరిమంబు మెచ్చుటకుఁ బండితమండలి వెన్నదీయునే!

ఈపద్యము మాళిమ్యుని యాశువును విని నాటిసభలో మాలో నొకరు చెప్పినది. ఉత్తరార్ధముమాత్రము కారణాంతరమునఁ గొండొక మార్చితిమి. మనఃపూరితగాఁ గాకున్నను, హాస్యప్రాయముగా నాడు మాచే నీఘోష యను కరింపఁబడినది. దానిశైలి యెటులుండెనో, వాక్రమ్యభాగము సభ్యులును సభాధిపతియును పసింపఁదగువారు. ఎవరో కొందఱు సంతసించినను మేమిద్దానికి సమ్మతించువారము కా మనియు సహేతుకముగ ఖండించి తీరువారమే యనియుఁ బ్రాజ్ఞలోక మెల్ల నెఱుఁగుఁగాక. (కోవేత్తి కవితాతత్త్వ మిశ్వరోవేత్తివా నవా)

లగు జమిందారులకుఁ గూడ' రుచింప దని మేము చెప్పక తప్పని దగుచున్నది. ఒకవేళ నిది సోదరకవులు చెప్పనవ్వడుమాత్రము శ్రవణకేయముగా నుండి యితరులు చెప్పనవ్వ డట్లు బుండలేమో యనుకొందమన్నఁ బ్రాజ్ఞులు వారు చెప్పినదానినిగూడ సహేతుకముగా నేపగించి ఖండించియే యుండుటచేతను వారికిగూడా వృథాఘోషించుట దక్క శ్రవణసుఖమును గల్గించు గాత్రమాధుర్యము మిక్కిలి సామాన్యమని పృత్యక్షములఁ గనిపెట్టుటచేతను మేము వీరిని బ్రక్కతము నుతించువారు లేవలాభిమానికోటిలోనివా రనియు నీగుంటూరి వివాదకు మున్ను నుతించినవారు 'పరగుణ పరమాణు పరత్వీకరణచణ' లోటి లోనివారుగాని, యాశ్రయణమునకు లోగి యేదో వ్యాసియిచ్చులెఱుగువారి లోనివారుగాని యగుదురని స్థిరపఱచుచు నెట్టిదైనను నొక ప్రజ్ఞను సంపాదించి దానిచేఁ గొంతవఱకు లోకమున వ్యాపించినవారెల్ల సంతోయింతో భగవదంకము కలవారే కావున మాసోదరులను మేము సభలో సహసనదానముచే గారవించి వారొనర్చు కల్పిబొట్టిపద్యపు సమ్మానముల నందఁ జూడకున్నను మాకుఁ గఱతా మిత్రులును వారికి కాళాసంబంధులును నగు మఱికొండలు కవులచేత నేని సహ సనము నొసఁగించుమఁ గొంత సంతోషపెట్టఁ దలఁచెతిమి కాని సోదరులపాక మిటీవల మిక్కిలిగా మురిసినట్లు వారి వాఁతలవలన నెఱుంగఁ బడుచుండుటచే వారివారి యాసనదానము కించదాహించు నెఱుమచున్నారము. అయినను జదువరుల వినోదార్థ ముదాహంతము గాక.

(అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారి నుగ్రీఁ సట్టాభిషేకమునుండి.)

- (1) తే. గీ. వరుసఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ గొలిచి
కొప్పుపు సోదరకవులఁ గోర్కి జలఁచి..."

ఈయనఘుడు స్తుత్యర్థమై మమ్మిరువుర నొక్కనొకఁ గూలనై చెను.

- (2) "...ఇక్కాలమ్మునఁ బగటివేషములువేసికొని కవిహంసల మని కవిచక్రవర్తుల మనియు విట్టి పడుచు ... కవిఘటాపంచాసనల మని మాకు సమాసులు లేరని మీసములు దువ్వచు ... చేయి యాపక కవిత వ్రాయుచుమని విజ్ఞప్తిఁగుచు..."
("టిప్ప" నుండి)

(2) వ నెంబరు 'టిప్ప'. గృంథకర్త మాయురువురను నెక్కిరించుటకై యొక పంక్తిని గూల వేసెను. ఈ నెక్కిరింపులోఁగూడ కాళాభిమానముచే సోదరులకే మొదటిపీఠము నిచ్చినందులకు సంతసింప వలసి యున్న నుతినివ్రాఁత—

“గూడుపురాణీవారిత.”

యగుటచే నితఁడు సోదరులయొడ దయకలవాఁడయ్యుఁ డైకి నిట్లభినయించు నని యు, మొదటికవినలె నితఁ డమాయక శాఖాభిమాని కాఁ డనియుఁ గేవల మనా తృప్తి శాఖాభిమాని శిరోమణికోటిలోని వాఁడనియు నిర్ణయించుచు విలువగల యిచ్చ నిరసవారిత కింతకన్న దా వొసంగక దూరముగా విడుచుచున్నాఁడు.

“స్వా చ్ఛేద్యభిమానజోఽయమాకృతిగఁ సై త్రేవ్యతేచే షువాకా”

ఈ మురారింబటియే సోదరులను గవిగణములోఁ గీర్చుటకు వీలుండదని యెఱిగిన మాలో నొకరు సహసమున కన్యలనుగా బక్తియొన్నార. పిదప వారి కాలద్రోవైన ప్రియంగమునకుఁగూడ నిట్లే యుత్తరమిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండి నను రెండవవారు సోదరుల నిభిమానించి కెద్దమానిసుల కొండొక మోమోట పడుటచేత నట్లు జరుగదయ్యె. అందుచేతనే నీ రెప్పటికిని నుత్తరకుమార ప్రజ్ఞ లను ద్రోకటించుచు మీనమును చిలుచు చిలకెట్లు చుంచును. పుట్టుతుడకా కెద్ద మనుష్యులు పన్నిన

“నికంటిలో వేర్లు నానోటిలో వేర్లు”

అనుచితి రాజకై 27 ఆక్టోబరు 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలో మా యిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము లోకులు చదివియే యున్నారు. అందుచే యీ క్రిందివాక్యము

గీ. ఘనులు పంపితరాయాది కవులు చూపు, త్రోవలం బట్టి పోదుము దేవుడైన, లక్ష్య కట్టము మాకు నల్లభులు లేరు”

సోదరులకలఁ గాకున్నను శ్రీ పంపితరాయలకై గొండలు కలపదామ్యు లే కాలద్రోవైన యందు రనియు వారికిని చినకును గలవారనుబట్టి సహితఁడేవనించు కొనువాఁ డనియు నతఁ డాస్థానికశ్లోకములలోఁ గొన్నిటినినఁ దలయ నయ్యెడిది. అందుఁ గొండొక ప్రధానశ్లోకము లుదాహరించెదము గాక,

“శ్లో॥ మాద్యత్కుష్టచికుమ్భ కోటిదళన పోద్యత్కరః పసనీ
దైవాత్కుగ్ధృ ప్రశిస్త సుస్తరదరీ మాశ్శత తాం వాధతే
తతాఽసప్య మిదం హి జమ్బుకభయా చ్ఛృగర్త సంవర్జితైః
పోత్కులైరపి సార మేయశికుభి ర్మోధుం సమాహూయతే.

శ్లో॥ ఆబద్ధకృత్రిమసటాజటిలాంస భిత్తి

రాశోపితో మృగపలేః పదనీం యది శ్వా,
మత్రేభికుమ్భుతటపాటన లమ్మటస్య
నాదం కరివ్యతి కథం హరిణాధిపస్య.

శ్లో॥ అయి దమ్మర మారకూట ధత్వే
కనకస్యాపి య దవ్యతో నికామం.
నికమానికపం హితత్తథాచే
దమమన్యే సుదృఢ మలక్రియాత్వం

శ్లో॥ కుమమని నిపు నామ చిత్రే, కలిచి త్కాలకేషమాధరితాః
నుభిత్వ మమాని కిం శస్త్రే, కథ మేతేషాం సం పబ్ధిశ్చన్దాః.

శ్లో॥ హరం శక్తిని కేనాపి, దత్త మశ్నేన ముక్తటః
లేఖి బిభృశి సంక్లిప్త కరో, త్యున్నత మానసం.

దీనింబట్టి కపంకితులు పండితులవై గాలుదొంగవృత్తి హాదాసీవ్యము కన్న నవ్యము శాసనము లేదని స్పష్ట మగుచున్నది. ఈయంశము నింతకు మున్నే 'పశ్యా పశ్యా' పునఃపాఠమునకు సుత్ర మొనంగుటకు శేతల గాక బూతులు పరికటింప శాఖాభిమానుల పట్టేరించి వాచించుచున్న 'పండితాయతే' లోనే తెల్పియుంటిని. అయ్యు యుక్తరంగమునఁ జూడఁగలము. ఇప్పుడేని మే మితంబులు లక్షింప మునకు కామేదా విజ్ఞా మదికి వచ్చి యుండెడిని. ఈతెగి గ్రీపండితరాయలచాకి మా సహానుభూతిని చెల్పుచు నీపూర్వరంగమెల్ల సుహృద్భాతపోయముగనే యుండుటం దేని విరమింప నుంకించును గొండొక ముఖ్యం మల సుదాహరించు చున్నాము. (51) వ పుటలో, పట్టుబోతు వ్రాయసకాంక్షి జాకెతా కనుపఱచియుంటిమి. అందు (4) వ సంఖ్య కథివేత యనునతఁడు విస్తరించి పద్యములు వానియున్నాడు. అతనినోటికిఁ దలుపును ద్వారబంధమును నున్నట్లు చమనము నిర్ణయించుచు, కాని యతనింకూర్చి వినుటలో నతఁ డెందుఁ బండితుడో మాయంతరాత్మముఁ బూర్తిగా వచ్చి యున్నది. అట్టివానిధారలోఁ గొన్ని పాండిత్యవ్యోతకము లగు పర్యాయములు "గంజాయి తోటగోని తులసి మొక్కలనలె" గాన వచ్చుచున్నవి. దీనికిఁ గారణ మిటీవల కురితమైనది. కారణాంతరమునఁ బైకి రావీలులేని యొక శాఖాభిమానిశాస్త్రీగాను వీరికిఁ దానటయై వీరువ్యయ వఱచు పల్లదమలనెల్ల బద్యములుగఁ జేసి యిచ్చుచుండుట! ఇంతియ కాక వీరుగొన్ని ప్రగల్భములాడుచున్నట్లు కూడ విందుము. పైకి వచ్చినప్పుడా యన న్యహస్త లిఖితములను జూపి తగుసమాధానము నీ నెంచి యిప్పు డిం

దుశ్శేషించుచున్నారము. (84) వ పుట మొదలు (94) వ పుట వఱకును నాదా హరించిని మా సోదరుల యుత్తరములోని యంశము లాఘట్టమందే సంగ్రహ ముగా విచారించిబడినవి. మఱియు గంజామువారింటి యొద్ద వివాహ మగు నపుడు తి|| కొన్ఱి, కాకినాడలో లేడనియుఁ ముక్తేశ్వరములో నామచూ ర్తమునకే జరుగుచున్న శ్రీయత జయంతి రామయ్యపంతులవారి భవనము నందలి వివాహముం దుండెననియు మాచదువరు లెఱుంగుదురుగాక. ఆతప్పు పల్లదపు టుత్తరమును శ్రీమాసోదరు లెవరిచేరి వ్రాసిరో యాయనఘుఁ డొక గ్రామజీమాత్రుఁడే యయ్యఁ జాల నమధుఁడని విని యతని పొగిణ్య మున కక్కజవడుచుందుము.

“స్లో ఖటం ఖింద్యా త్పుటం ఖింద్యా త్కుర్యాద్వా గార్థభస్వః”

యేన తేనాఽపుపాయేన పరినిధ్యః పురుషో భవేత్”

ఈపుణ్యజనుని పావనచరిత్ర మొక యెనుబదేండ్లకొచ్చె సమగ్రముగా నెఱిగెతిమి. పూర్వకాలమున గ్రామపుంగరణములలోఁ గడుసమర్థు లుండిరిని వినుము కాని యీకాలమున నింత చల్లని యీటిఘపృథుత్వమున నింతవా లుండుటకు మిక్కిలిగ నక్కజవడవలసి యున్నది. సత్యనిర్ధారజార్థమై మాకు నవ్యాజముగా నప్రయత్నముగాఁ దోడ్పడిన యమాయికుల కీయపరపాలన్యని కతన శేవిభుమగు నీతిబాధలును రాకుండ నకలలోకనాధుఁడగు పరమేశ్వ రుఁ డనుగ్రహించుఁగాక. ఏపరమేశ్వరుఁ డాకరణముగారిని బేరెఱపి సభలో నీప్రల్లదపుటుత్తరమును జదివింపఁ జేసెనో, ఏలోకనాధుఁ డాకరణముగారి హృదయపీతము నధిష్ఠించి వారివారిని నకర్లు వ్రాసికొనుటకు సమ్రుతింపఁజేసెనో యాసర్వవయని కనేకపదనము లొనర్చుచున్నారము, ప్రకృత మనునరామః, ఈశ్వరా కాళాభిమానులెల్లరు లోలోనఁ గుట్రలుపన్నుటకే కాని యెవరేని తగు మనఃస్థులు వీరు తీరి కూర్చుండి కల్పించిన యాసనచర్యాదికమునుగూర్చి యడుగ నుద్యమించినచో “మే మెఱుంగము మే మెఱుగ” మని తప్పకొనువారె యని తెలియపచ్చుచున్నది. ఒక పెద్దమానిసిని వేటొక వహోద్యోగి యాసన చర్చనుగూర్చి యడిగి మందలింపఁబోఁగా నా సంపన్న గృహస్థశిరోమణి నిస్సం శయముగాఁ దానా సభలోనే లే నని బొంకి తప్పించుకొనియెనట ! చదువరు యారా ! ఈమాటయే నిజమైనచో నీయాసనచర్చ పెట్టిన పెద్దలుగూడఁ దమ

చట్టిపట్టునందంత విలువ కల దను నమ్మకముకలవారో తేలుచున్నదిగదా ? ఈవిషయ 'మాప్తవాక్యం ప్రమాణం' అను కాస్త్రాధారమున వ్రాసినది. ఇంకను బ్రతికాధారమున వ్రాయవలసిన యంశము లనేకములు గలవు. ఆ పత్రముగూడ మాకన్నియుఁ జేరనేరదు.

శ్లో॥ భరద్వాజోహ త్రిభి రాయర్భి ర్భృహత్యవర్య మువాస"

అను శ్రుతిలో సుదాహరింపఁబడిన తపస్వి మాలో నొకరికి గోత్రకర్త. అయ్యనఘుఁడు వేదము నార్జింప నెంత యత్నముచేసెనో మేమి వృథాకాభాభి మానుల తొమ్మిదవయత్నముల నార్జింప నంత తపమొనర్చితిమి. అతనింబలెనే మాకు ను గడు స్వయముగాఁ జిక్కినవి. సంభవమైనంతిలోఁగూడ గర్వింభు సర భీతిచే ననేకాంశములు వదలుకొనుచున్నారము. ఎంత వాగ్దానము సారమింతే.

(1) పండితాపండితులకు వివాదము సమంజసము కాదు.

(2) నిజము నిడివిమీఁదిఁ దేలక మానదు.

(3) కాభాభిమానమును బురస్కరించికొని పెద్దపెద్దలనుచిత్రపుఁగార్యము లను సహింపఁ గూడదు. అది పెద్దతప్పు.

(4) కవులకుఁగల స్వాతంత్ర్యమును మనముగాని మనయుద్యోగములుగాని యాఁగఁజాలవు. చాలనే చాలవు.

(5) కవియనఁగా నెట్టిదో ప్రాజ్ఞులకుఁగాని ప్రతి మనుజునికిఁ దెలియ వలసి యుండదు "నుకవితా యద్యస్తై రాజ్యేన కిమ్"

ఆ యీ యంశములను దెల్పుట తక్కి నీ గ్రంథమునకు వేతొండు ప్రయోజనము లేదు. ఈ త్తరంగముందు మఱికొందఱకు మా కృతజ్ఞతను దెలుపుకొందుము. ఈ గుంటూరి పర్యాయములో మాకుఁ దటస్థించిన యసవ్యపు గోల కంటేని చింతింప వలసి యున్నను దానికిఁ గొందొక పరిమళము గల్పించిన వారు మ॥ రా॥ బెల్లంకొండ రామరావుగారు. వీరి సాహిత్య సాహిత్యములు కడు మంచివట!

శ్లో॥ కృతేకు పృతికైక్య మేష సర్వ స్సనాతనః

అను నభియుక్తోక్తికతన రావుగారి లీలాతరంగిణి కథోగతిత్వము వాచా దించి యుంటిమి. కాని యంతమాత్రమున రావుగారియందు మా గౌరవము నడలదు.

“శ్లో॥ శతోగ్రపి శుభా వాచ్యా దోషా వాచ్యా నుకోరపి”

వీరిగుణాధిక్యము సుత్తరరంగమున విస్తరించి తెల్పుదుము. “పశ్య” శబ్దమునుగూర్చి మహామహాపాధ్యాయులుగూడ దిగి యిప్పటికిని బరిచేయుచున్నారు. కాని యింతదనుక మాయాదృచ్చికోక్తియే పేలు చేయి యగుచున్నది. శ్రీరావుగారు కొందఱు ప్రేరణచే మా సభకు వచ్చినప్పుడే దీని వాదము తేలవలసినది. కాలకర్మవశమున నట్టిబుద్ధి వారికిఁ గలుగక శాఖాభిమానుల వలనఁ బడవలసినవారైరి. దానిచేఁ బశ్యవాద మింతసఱకు వచ్చుటయు వీలాతరంగిణి యథోగతికి దిగుటయుఁ బోచిరాజుదులు బయలుదేరుటయు గొగ్గివ్యాఘ్రలును బాగ్రప్తించినవి.

“సీ॥ అగ్రహారతిత్రయాధిపుం డనఁడు వారికదేవురిందు యాచకులుమారు”

రావుగారిట్టి పల్లదపుఘోరణులకు హర్షింపఁ దగ్గవారుకారు. మా యాచకత్వ మెట్టిదో వినికెవలసిన నేని యెఱుంగని వారును గారు.

“పసిష్ఠ ఇవ విశ్వామిత్రీ ఇవ స్వస్తివాచనికో బ్రాహ్మణ స్తేపరిశురామ”

అను మురారి నాటక పంక్తిని బశంపని వాడును గారు.

“సీ॥ భృత్యానుభృత్యులై ప్రేమించురాజుల యాస్థానముల కేగ యాజ్ఞ యగునె? యాహ్వానములు నేయుననఘుల యాహ్వానముల నవధానములకేగ యాజ్ఞ యగునె? కృతులుగైకొనినట్టి మతిమంతు లిడెసివేయాఱులు కొననేగ యాజ్ఞ యగునె? నిజపాండితీ తుప్తసుజనద్యులయిండ్ల నెచ్చనల్ గొననేగ యాజ్ఞ యగునె? తే॥ యుభయభాషాభి వృద్ధికై యుద్భవించి, తిరుగుతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులను “దేవురించుచుయాజ్ఞకై తిరుగుచుండు” రనుచు నీరీతి దూషణం బాచరింప. (అభినవసరస్వత)

వైసుదాహరించిన యుభయకవిమిత్రుఁడు పట్టాభిరామ శాస్త్రులవారి యుపదేశమును మన్నించని వారును గారు కాని యీ మా పాడుగోల కోకింత విలువ నిచ్చుటకై యిందు దిగవలసివచ్చిన దని తలంచుచున్నారము. విస్తర ముత్తరరంగమునఁ జూడఁదగు; పుణ్యపురుషులని ప్రఖ్యాతికెక్కిన మ.రా.రా వీకా రామయ్య పంతులవారు ప్రీతిపూర్వముగా మా కొనర్చిన విందును గూర్చి కూడ సుత్తరరంగమే వాత్రుచ్చును. ఆసనదర్శనంతరముగూడ మీరు మమ్ముంత ప్రేమతో నాదరించుట యెంతయేని జ్ఞాఘ్యము. ‘యశశిశ్యకా పరిణయాదిక’ మెల్లను సుత్తరరంగమునందే కలదు. కాంకరీ అను మఱుటము గల వద్యములును

నందేయున్నవి. వేయేల? దీనిని బృధానభూతవిషయ మంతయు సుత్తరరంగ మందేయుండును. ఇది యెంత విస్తరించి యున్నను సుపోద్ఘాతమువంటిదే, కపటవర్తనుల తత్త్వమును తెలుప నేర్పడిన యీ నాటకమున కియ్యది ప్రస్తావన నంటిది. కావుననే పూర్వరంగమని పిలువఁ జూచుచున్నది. శ్లో॥ పూర్వరంగః పృసంగాయ నాటకీయస్య పస్తునః॥

విస్తరమువలనఁ బ్రయోజన పేమి? ఇంకఁ జాలును, మిక్కిలి దూరపు జ్ఞాతులనఁ దగు నోకొప్పరపు సోదరులారా! మీ విరుదులలో (కుండిన కవి నాంసలు) అనునది గుంటూరిలో నెడనైనదేమి మీ కిచ్చియున్నారు. ఇచ్చిన వారి మర్యాదకొఱకేని మీరు హంసల గమనమును నేర్చి కొనక తప్పదు. కాకవిగతికిని దానికిని గడు భేద ముండును. నిజమైన యాశువునకు హంసల గతియే యనుకార్య మని యెఱుంగుఁడు, అందులకు మాయపడేశముకన్న భారతము మీకుఁ జక్కఁగఁ దోడ్పడఁ గలదు. దానిలో కర్ణపర్వము అవ ఆశ్వాసమునందలి హంసకాకోపాఖ్యానము జదివెకొనుడు.

మా లోకానుభూమును బట్టి మేమిక్రిందిపద్యము ననుకరించి వర్తింతుము.

చ. వెనుబడి కాకపుల్ తనదు వీపుపముక్ జరణమ్ములుంచి తాఁ
చిన నది లెక్కనేయకయ చివ్వకుఁ బూనక వైనతేయుఁ డే
మనక శిరమ్ము పంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతు లెం
దును నలఁతుల్ పానర్పు నలతుంచుకుకొ గణియింప రంతగక.

తారతమ్య జ్ఞానహీనుల యపదేశములను జెవిఁ బెట్టకుఁడు. ఇట్టివారే కదా మన కీ కయ్యమును బెట్టినవారు. చూడఁడు.

క. ను క్కశ్వముపై నెక్కిన, నిక్కపు నంతోనమందు నీవులులు కవులం
దెక్కున తక్కున లరయదు, రొక్కో? యిది విన్న నవ్వరొక్కో! విబుధుల్.

పై పండుపద్యములును సుత్తరరంగములో రాఁ దగునవియైనను జవి చూపుట కిం దువాపరించితిమి. మీరును మీపక్షమువారును దిట్టు తిట్లు మేము లక్షింపము.

శ్లో. శరీరం యే వినిదంతి తే సహాయా జనా మమ,
ఆత్మానం యే వినిదంతి స్వాత్మానం స్వయమేవహి”

సోదరకవులారా! మీరును మీకు సంబంధించిన మహాభాగులును సైరంత ర్యముగాఁ బ్రయోగించు నసత్యములు లోనగునవి పైఁప పీలునాక యశోరక్ష

జాగ్రత్తమై మా యొనర్చిన యాపకశ్రమమును మావలనఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రత్యక్ష రమును వినియుఁ జెప్పించుకొని కనియుఁ దమతమ యభిప్రాయములను గొంచ అంపియున్నారు. అందుఁ గడుఁ గొంచెముగఁ జూపుచున్నారము ఇందును గూర్చి యుత్తరరంగము విశేషించి తెల్పుఁగలదు రక్తమాంసములు క్షీణించు నంతపరిశ్రమ చేసి రచించిన యీ చేటభారతమెల్ల నిట్టి యోగ్యులకొఱకే కాక మఱుకొందుకు.

నాగులుపులపాడు, చదలవాడపోట్లు; ఒంగోలుతాలూకా 7-1-1913
చివుకుల శ్రీరాములు నమస్కారములు.

“అయ్య:— విారన్నా శ్రీ తిరుపతితాస్త్రి గారున్నా వేమవరాగ్రహార ములో శ్రీ భాగి చెన్నయ్యగారింటిలో రెండు దినములు జేసిన యధానామ సాంతముగా నవలోకించి మూడవదినమందు విను సభకు పినింపిన “గుంటూరి సీమ” యను గ్రంథ ముదయము 6 గంటలు మొదలు మధ్యాహ్నము 3 గంటల వరకు కాలవేగము నెరుగకుండా వినుచున్నవారిలో నేనొకరుండ. గుంటూరిలో నాననపువర్చ యుత్తరసృష్ట్యుత్తముల కాలములో నే నచ్చట యున్నాను. తమరు వినిపించిన సంగతులన్నియును వాస్తవమని చెప్పగలను.....

క. “గుంటూరిసీమ” ముగిసిన, వెంటనే యొకపుస్తకంబు వీ. పి. గనుమా యింటికిఁబంపగ మిము శత, ఘంటకవీ! వేడువాడఁ గడుభక్తిమెయికో.”

“...నెలరోజులక్రిందట వేమవరపుసభలో “సీమను” తాము చదివి పున్నారట? విన్న నామిత్రులందరు యథార్థము తెలుపుటలో ‘సీమ’ వంటిది లేదనియు, దానిని చదివినచో శక్తిలేని పురుగుతెత్తరాదు, అనత్యపుదారి త్రొక్కరాదు, సత్యబలము సర్వబలములకంటె గొప్పది” అను అంశము వీనిచలన దెలిసితీరును. అని చెప్పిరి... ‘సీమను’ పి. పి. గా వెంటనే దయచేసి చిత్తగింపుడు కందాళ నరసింహాచార్యులు, వైకుంఠపురం, 12-2-13.”

ఆర్యా,

1-3-18.

“ఈకాగ్ధు తమ సన్నిధికి జేరిన వెంటనే ‘గుంటూరిసీమ’ అను తమ పుస్తకము నొకటి వీ. పి. గాఁ బంపగోరెదను. ఆలస్యము నేయవలదు. ఎప్పుడెప్పుడా

అని చంద్రచక్రవర్తవ్యాయముగాఁ గనిపెట్టుకొని యున్నాను.....పోతరాజు పరదయ్యవారిలు. ఏర్పూరుగారిమఱు, సంతమాగులూరుపోస్టు, గుంటూరిసీమ ”

“గీ. శ్రీకృష్ణోభయభాసాగర్వకవిత
మృదుమధురధారచే నిష్ఠ మిమ్మెయెననె
గాన గలిసింపబిరుదవిఖ్యాతు లైన
తమకు సాష్టాంగము లొనర్తు దయను గొనుఁడు.

ఉ. వేమవరాగర్విహారమున వీనులపిందుగఁ దాము సత్కవి
స్తోమము గొరు కోర్కెపయి శోధితకామను సీమ నెత్తి ని
స్సీమకవిపర్వం జఃః చెప్పి తదర్థము లచ్చటచ్చట
స్వామి ! యఖండమోదము నొసంగితి రందజుల ద్విధిధిగఁ.

గీ. అట్టి గుంటూరిసీమ నేఁ డచ్చునుండి
బయలు వెచ్చినదని విని నాగ్రయునుంటి
వీ. నీ గా నొక్కప్రతి నాకు వేంకటాక
చంద్రుని? దయచేయుఁడని భవత్సముఖమునకు
గుండెపూడి నంకనారాయణ, కొత్తవేట, గుంటూరు. 3-3-13

“నేను వేమవరం శతావధానమునకు వచ్చినప్పుడు తమరు చేయుచున్న గుంటూరిసీమలో పద్మములను విని సంతసించితిని... తయారుకాగానే నాకొక చొక్కు వి. పీగా పంప పొర్ణించుచున్నాను.”

3-3-13

Malladi Ramakristnayya, Teacher,
Marripudi, Bapatla Post.

“నేను వేమవరమును చేరిన శతావధానమునకు వచ్చి యామామనాళ్ళు కడు సంతసమవునటుల చక్కగా చూచి యుంటిని అప్పుడే మీరు చదివి విని పించిన గుంటూరిసీమ తర్యయంతయు విన్నానుగాని యథావిధిగా పుస్తకము చూడవలయునని కోరిక కలిగినది. వాయును దయవంచి ఒకపుస్తకము గుంటూరిసీమ గిరిన వెంటనే V. P. Post గా పంపమని పొర్ణించుచు యున్నాను ”

గొల్లపూడి నరసింహారావు, బ్రాహ్మణవిద్యుమామారు.

“...పంపిన సీమగ్రింథములోని భాగము చూచి పరమానందభరితుడనైతి
 25 శేషీని గల ఆననచర్చకు పూర్వము మీరు వివరించిన కొన్ని విషయములు
 నాకు తెలియకుండెను. ఇతరులకు తెలియకుండుటకు ఆశ్చర్యము గారు. ఆ ముఖ్య
 విషయములను తాము చక్కగ విశదీకరించినారు. అవి చదివినవారు తమయందు
 లేకమైన దుడుకులేదనిన్ని తమరిని అపమానింపడలంచి, చేసిన పర్యాయములను
 పడగొట్టినన్ని ఎట్టివానికైనను తెలియకమానదు. ఈవిషయములను చదివిన
 తరువాత నా మనమునకు ఎక్కువత్వప్రీతి గలిగినది. ఇదివరకు యీవిషయములు
 నాకు తెలియవలెదు. ఆరంభమందు మీకును వారికి గలిగిన సమావేశమున
 బ్ర॥ తి॥ ౩॥ గారు ఆకుకవిత్వమును గూర్చి చెప్పినవిషయము దానిపై వారికి
 కోపము వచ్చుటయు ఆ పూర్వరంగము పట్టికుగా జరుగకపోవుటవల్లను అది
 లోకమెఱుంగదలెయ్యె. ఈవిషయములు తెలియనివారు తమపై నిందపెంపవచ్చును.
 ఇవి తా మత్యద్భుతముగా పరిశీలించినారు. మీపుస్తకమును జూచిన తరువాత
 నాకు తెలిసిన విషయమిద్దెయ్యె. ఇది చాలా ముఖ్యమని తోచెదని. 34-41 పద్య
 ముల సందర్భము చాలా బాగుగ నున్నది. ఆకుకవిశత్రువును సందర్భపూర్వ
 కముగా బోధించినారు. దీనికి తోడు మీరు పునఃసంకల్పలో చేసిన అర్థముల
 బోధిని, టంగుటూరి శ్రీరాములు, శ్రీనివాసరావుగార్ల వ్యాసములు స్థిరపరచు
 చున్నవి. మొత్తము మీరు లోకముకన్నులువిప్పినారు...కవిత్వములోనేమిగ్రంథ
 విషయములలోనేమి తమ నూతనపద్ధతుల నిట్లు మెచ్చుకొనని మూర్ఖులు చాల
 తక్కువ... కొత్తమాగ్ధము తమ సీమగ్రింథము చూపుచున్నది. మనభావయందు
 చరిత్ర సత్యము పరిధానముగా వార్యులు యంతపజకు లేదు అందులో యి
 రులు వ్రాసిన దాఖలాలను తీసుకొని సత్యమును వెల్లడిచేయుట అంతకుమున్నే
 లేదు. ఇంగ్లీషున దీనినే డాక్యుమెంటరీ ఎవిడెన్స్ (Documentary evidence)
 అని అందురు. ఆంగ్లేయుల చరిత్రముల ఈవిధముగా వ్రాసియున్నాయి.
 Documents of English History or English History from original
 sources) తమ రింగ్లీషు పరింపనివారయ్యె, తమ రీపద్ధతిని చరిత్ర వార్యులు
 తమ పరిజ్ఞావికేషమును తెల్పుచున్నది ...చా॥ నెం॥ కృ॥ 26-7-12.”

ఉ. శత్రువు గానికొక్కరిన సాగమి నం దపమానమంది సా
 ర్థక్యము లేని దబ్బులు తద్దయు నింపఁ దొడంగు దుర్మనో

వాక్యపరంపరలో నిలిపి వైవరగఁ దిర్వతి వేంకటేశ చా
ణమ్యలు దీని వ్రాసిరి ఘనప్రతిభుల్ నిజమున్ గ్రహింపఁగన్.

ఈ పద్యము మేము రచించినదే యైనను నిందలి చాణక్యపదము శ్రీ
బొడ్డంపేట జమిందారుగారగు శ్రీవాస్తేవు విశ్వసుండరరావు గారు మా 'సీమ'
గ్రంథమునఁ గొన్ని భాగములను మావలన విని ప్రశంసించు ప్రసంగములోనదని
తెల్పుచున్నారు. మాగ్రంథమును మెచ్చువారిలో వైదికమహాశయు లెంద
రైనను నొకనియొగి మహాశయునికి సరిగా మేము గ్రహింపనేరము. అందులో
నిట్టివారిలో వేయిమందికి పట్టుగా భావించుచుందుము. కావున వారిమాటను
మే మింత విలువగలగానిగా గణించి పద్యమం దొక ప్రజముగా గూర్చి యానం
దించుచున్నారము. ఇదిగాక పీఠపయస్సుచే నిన్నులయ్యను విద్యాబుద్ధులలో
నెండఱ కన్ననో పూడ మిన్నలని చెప్పఁబడినవారు. ఇట్టివారి మెచ్చుకన్న
నా పరిశ్రమకు సాగ్ధ్యమేమి కావలెను? "కృతార్థాయం"

ఇట్టివారికిమి నాధారముగఁ జేసికొనియే శస్త్రపూరి యామాట పలికెను.

శ్లో॥ జయంతి తే సుకృతినో దాసిధాః కవీశ్వరాః,
నాస్తియేషాం యశః కాద్యే జరామరణజం ధయం॥

మత్తకోకిల

మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం సగదీశ్వరీ !
మంగళంబగునీకు మాకును మమ్ముఁ దిట్టెడివాండ్రొక్కఁ
మంగళంబగు నాశుభోష సమాఖ్యకుర్కురపుచ్చమున్
గంగ నీడఁగ నూతగాఁ గొను కాకవిద్విజపాళికన్.

ఇట్లు
తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

శ్రీమత్పరమేశ్వరాయనమః

గుంటూరు స్త్రీ మ

పూర్వరంగము

—: గుంటూరు:—

శ్లో. “స్వాధీనో రసశాంతలః, పరిచితాశ్శబ్దాః క్రియంతః, క్వచి
తోఽపిన్ద్రో ననియామకః, తరిషద శ్శాంతా, స్వస్వతంత్రీం జగత్,
త ద్యాయం కవయో, వయంవయ, మిత్రప్రస్తావనా హంకృతి
స్వచ్ఛందం పృథిసద్భు గర్జిత, వయం మానవ్యతాలంబినః”

(సాహిత్యదర్శణపీఠిక)

I ఉ. మామయ్య నల్లుడే వెనుక మాటకు నత్తయ్య గోడరే, యటల్
భూమి నియోగులెల్లరును బూర్వము వైదికు లయ్యు నెందు కీ
సాములు సాము చేసెద రసత్వము నూతన నూని వైదిక
స్వామిలమీద, నేఁ దిది విచారణ నేయఁగదమ్ము కాంకరి!

(1911 సం॥ నవంబరు 8 వ తేదీ ఆంధ్రప్రదేశ్ పత్రికనుండి)

నియోగ వైదిక కక్షలు.

I తిరుపతి వేంకటేశ్వరులవారికిని కొప్పరకవిసోదరులకును జరుగుచున్న
వివాదముల ఫలితము, యీగుంటూరుజిల్లాలో వైదికనియోగకక్ష లనుతముగా
బెరుగుచున్నది. రెండువైపులను నారదవహానులు యీకలనాను
లను అమితముగ వృద్ధిచేయుచున్నారు. బి. ఎ. బి. ఎల్. వరీక్షలలో ప్యాసయి
ఇట్టిభేదములవలన దేశమున కనర్థము వాటిల్లుచున్నదని ఎఱింగియు వీటిని వృద్ధి
చేయుచున్న మహాజనుల సేమనవలయును! ద్వివిప్రభ్రతుత్వమే లేకపోయిన
యెడల ఒకరొకరి గొంతుకలను పరపర తెగగోసికొని యుండురని వాగ్ధా
టలో నతిశయోక్తిలేదు. ఈ భేదములవలన జనించుచున్న ద్వేషాగ్ని ప్రతివృత్తి
ణములోను గ్రామములోను మూలమూలము వ్యాపించుచున్నది. బడులలో
బడువుకొనుచున్న పసిబాలురును బాలికలును యీ వైదిక నియోగభేదములతో

మ. కవులు బండితులై నృపాలకులు గాన్మగ్గ నెట్టగా నైదిక
 ప్రవరల్ వోలె నియోగు లుండిరి, ధరాపాలుర్ నియోగించుగా

చర్చించుచు నొకరితో నొకరు దిగవులాడుచున్నారు... వేయేల? యీగుంటూరు జిల్లాలోని స్త్రీపురుషులు బాలికా బాలకులందరును యీ విషజ్వరముచేతనే బాధపడుచున్నారు. ఈ కార్మిచ్చు నార్పుటకు 1, 15 సంవత్సరములయినను కావలసియున్నది. విద్యాధికులమని విజ్ఞులగునట్టి పెద్దమనుష్యు లీసందర్భమున చేయవలసినట్టి కర్తవ్యములేదా ?

.....గుంటూరు

ఒక ఆంధ్రుడు.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ ఆంధ్రప్రతికనుండి.)

ఒక మాసముక్రింద బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటకవుల శిష్యులగు వేలూరి శివరామకృష్ణగారు మాకాలేజీ బాలురు చేయించుటవలన శతాపధానముసల్పిరి. వారికి 28 వ తారీఖున బంగాళవతకము కాలేజీహాలులోయిచ్చిరి. వారినిమర్యాదచేయుటకు “గుంటూరు ఎమెట్యూర్స్” అను నాటక కంపెనీవారు చా, చా, నాటకమడిరి. ఆరాత్రియే వేంకటకవిగారిని, శివరామకృష్ణిగారిని, ప్రెసి డెంటుగారిని గుట్టపుబండిమీదెక్కించి యూరేగింపించిరి. 29 వ తారీఖురాత్రి వారికెదురు పార్టీవారైన నియోగులు నియోగివంట బ్రాహ్మణుని గుట్టముమీద నెక్కించి యూరేగింపిరి. ఆహా ! లోకమెట్లు మారినవోచూడుడు. ఇరువది సంవత్సరముల ప్రాయముగల బాలుడు శతాపధాన మొనరించెనన నేరికైనను తలవంకేగదా ! ఇదంతయు నరసిచూడ యేమియు బాగుండలేదని నాతాత్మ ర్యము. ఇదంతయు పులినిచూచి నక్క వాతెట్టు కొన్నట్లయెను. మాపురమందు కక్షులధికమగుచుండె. ఇన్నీయు బాపుకొనుడని నేను ప్రార్థించుచున్నాడను.

గుంటూరు

ఒక కాలేజివిద్యార్థి.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ దేశాభిమాని నుండి.)

శివరామకృష్ణిగారిని యూరేగించిన మరుదినము, ఒక పంటలవానికి జగ న్మోహనకవి యని పేరిడి గుర్రముమీద నెక్కించి, అవిరిదీపములు - బేండువాయి డ్యములతో మారేగించుటయేకాక, దారిచెంటును కొందరు నైదికుల యింద్లముం వరకు గలభా చేసిరి.

ర్యవిధుల్ దీక్షుడు నేవశేయుడు నియోగ్యుగ్రహణలోనోలే నే
డవనికా వైదికులండి, రేటివని కంటా! * వీరి కీర్తనముల్.

(మ! రా! రా! కార్పెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి

“కొప్పరపుకవులు, ఆశుకవిత్వము,” అను చిన్ని పోత్తమునుండి)

ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగతులన్నిటిని బాగుగాఁబరికించి చూచిన కక్ష
నియోగులకుఁ గలదుకాని వైదికులకు లేదని తోచుచున్నది.....కానఁగత్తు
నియోగులకు మాత్రమే కలదు. 2. వైదికులగు కీర్తి తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు
శతావధానమును మిగుల శ్లాఘాపాత్రముగా నొనరించుచుండుటచే వారికవిత
కొప్పరనియోగికవిగారి కవితకంటె వేయిమడుగులధికముగాఁ బ్రకాశించు
చుండుటచే నోర్వజాలక నియోగిప్రముఖులు సభలో నేదోయొక యల్లరి పెట్టి
రని బుద్ధిమంతుల కందరికిని దీనిమూలముగాఁ దోచక పోదనితలఁచెదను.....
...కాన నియోగులే కత్తునవహించుచున్నారని దీనివలనను దేలుచున్నది.....
శివరామకాస్త్రీగారు శతావధానమును మిక్కిలి జయప్రదముగా
నొనరించిరి. సభవారాసందించుటయేకాక సంతోషాతిశయముచే నవధానిగారిని
బురవీధుల నూరేగించిరి. అందుపై నియోగిప్రముఖులు నియోగిపుంగవుండగు
పంటబ్రాహ్మణు నొక్కని దీనుకొనివచ్చి ‘పంటలశతావధానికీ జే’ యని కేకలు
వేయుచు నూరంట నూరేగించిరి. ఇతరులు చక్కఁగాఁ గవిత్వమును చెప్పిన
వీరలకెంత కడుపుమంటఁగానుండునో యిదియే బోధింపఁగలదు. నియోగులగు
కొప్పరకవుల నియోగులు కొన్నితావుల నూరేగించుచు వచ్చిరి. అచ్చటి వైది
కులు తమలోని పంటబ్రాహ్మణుల మరల నూరేగించిరా? అట్లు బుద్ధిమంతు
లెవరును తలంపఁజాలరు. అనాయ లేని వారు కనుక నట్లు వైదికులు చేయ
లేదు, లేకున్న నేలచేయరు?.....నేను వైదికినిగాను, నియోగినిగాను,
అభయల క్షేమమునుగోరు ద్విజేతరుడను. ఇవి నాయూహలు. దేశక్షేమ
మును గోరి నేనిట్లు వాగిసితిని.

* (జూను 15 వ తేదీ 1912 సం! దర్బారులోని, కే. వి. లక్ష్మణ
రావు, ఎమ్. ఏ. గారి యుపన్యాసమునుండి)

.....ఇందుచే వైదికులు తమశ్రోత్రియత్వమే కారణముగాఁగల యాధిక్య
మును ముఱవలెను. ఇటులే నియోగులుకూడ తామధికులమని యనుకొనఁగూ

చ. తెలుఁగుకవిత్వముకా నరిపి ధీవరమాన్యుత గాంచివా ర్షియో
గులు మును పెందఁటేనియును, గొందఱు సంస్కృతమందుఁ గూడఁ బ్ర
జ్ఞులు గలవార లుండి, రొకఁచంస్కృతమే తమ జీవనంబుగా
మెలఁగిరి వై దికుల్, తెలుఁగుమీఁదికి నంతగ రారు వా రొగిక్.

చ. తెలుఁ గలసంస్కృతకృత్యునకుఁ దీయనిచుట్టము; సంస్కృతంబో, యా
తెలుఁగునఁ గల్పకున్నయెడఁ దీపి జనింపదు చప్పనా; నటుల్
కలియవలెకా నియోగులును గ్రంధుగ వై దికు, లట్లు గానిచోఁ
గలిగెడునట్ట మెవ్వరిదో గాంచఁగ లేదె పృథంబ మంచికా.

చ తెలుఁ గన ! నీవు, సంస్కృతము దేవర శుద్ధశివుండు, నీకునుకా
గలుగవు మాయకుకా భిదలు, గన్గొనువారికి నీకు భర్తకుకా
గలుగు నభేదమేర్పడెడుఁ గాని యశక్తులు దీని నొప్పు రో
లలితరొ ! సార మియ్యది బలంబు సమస్తము నీకు భర్తయే.

చ. పరశివు వీడి నీ వొనరుపం గలకార్యము సుంత లేదు, ని
న్నజమర నేయువై నతని కంతయె కాని స్వయంప్రకాశుఁ డా
స్మరహరుఁ, డిట్టిభేదమునుమా ! తెలుఁగుకా మతీ సంస్కృతంబు డం
బలరునియోగి వై దికులు నందుచు నుందు తెఱుంగ నేర్చినకా.

డదు. మీరు తామధికులమనుకొనుటకుఁ గారణమేమి ? తాము లౌకికధూర్వ
హులమనియు రాజకీయాధికారముచే శోభితులమనియు రసికులమనియు వై దికు
లట్టివారు గాక యాచనయే తీసనాధారముగాఁ గలిగి లౌకికజ్ఞానము లేని యరసి
కులనియుఁగదా వీరితాత్పర్యము. ఈయంశములు పూర్వకాలమున నెంత నిజ
మయినను నేడు నిజములుకావని యందఱుఁ డెఱిసినవిషయమే. ప్రస్తుత మనేక
వై దికులు ఇంగ్లీషులో గొప్పపరీక్షలనిచ్చి తహసీలుదారు డిప్యూటీకలెక్టరు
మొదలయిన గొప్పయ్యవోగములను జేయుటయు వారి యింటిలో నియోగియగు
సింగన్న పంతులుగాను, పాకాధ్యక్షుండుగా నుండుటయు మనము ప్రత్యక్ష
ముగా నిద్రుడు చూచుచున్నాము. ఇట్టి సింగన్న పంతులుగారు నేను ఆమాత్య
పదవికి నర్హుడను కావున ఈవై దికికంటె శ్రేష్ఠుడనని చెప్పినయెడల హాస్యా
స్పదముగనుండదా ? కావున మనమిట్టి గర్వము విడువవలెను. ప్రస్తుతము వై ది
కమునందేమి లౌకికమందేమి యుండును సమానులయినారు.....

శా. మాయాస్థానము లేల్లు, సంస్కృతము సాంబస్థానముకా జెందె; నంబా! యీకెంటిని బ్రాహ్మణవ్రతుల పాలించుచున్నారు తా
రేయేయాశ్రయ మేరొనర్చెదరొ వా రేర్పాటుగాఁ దద్దణ
శ్రీయుక్తింగన కెట్లుమానుదురు, నీచే మాన్వఁగా శక్యమే.

గీ. ఉభయభాషాశ్రీతులకబ్బు సుభయగుణము
లేకభాషాశ్రీతులకబ్బు నేకగుణము
తత్తదను సారముగ వారిదారులుండు
నదియ యీకబ్బుమందు నీవరయవలయు.

ఉ. ఎన్నఁటికేని మాయ యది యింకక మాన దటంచు శుద్ధప
త్వోన్నతి తత్త్వముకా దెలియు యోగులు చెప్పెడిమాట నిక్కమే
యన్నయెడకా నిజం బెటులూ యాద్యులవ్రాతలె తేల్పుఁగాక ప్ర
చ్ఛన్నులవ్రాతలంగల యనత్య మవశ్యము బైటఁ బెట్టుచుకా. 9

† ఉ. కొప్రపువారిపైఁ గలను కూరిమి బోలెఁడు మాకు, వారి యా
శుప్రతిభావీలాస మది చూడఁగఁ బ్రతిక నంపియింటి మా

† (1911 జనవరి 17 తేది మంగళవారము శశిలేఖనుండి)

—: శ్రీ కొప్రపు సుకవి ప్రశంసానవరత్నములు :—

శా. అయ్యా! కొప్రపుం గవీశ్వరులు! మీయాస్త్వంబు మే మెప్పుడే
నొయ్యంకాడఁగలేదు శిష్యుఁడొకఁ డోహో! యంచు మెచ్చెన్ మిమున్
వెయ్యార్లియ్యఁగ శక్తిలేదు కొనుఁడీ వెయ్యారులే యంచు మే
మియ్యంబూనిన కదైముల్, మనుఁడి మీ తెచ్చో నిరాఘాటులై.

చ. “అరుదగు నొకవిత్వ” మని యాప్తుఁడు శిష్యుఁడునైన నా ప్రభా
కరము వచింపఁగా విని యఖండముడంబును బొందినాము బం
దరు దరి కేగుదెంచియును దా మటకుకా జను దేరకుంట మీ
దరిసెన మబ్బదయ్యో బరితాపకరం దిది మాకు నెంతయుకా.

చ. “సరిగ శతావధానములు చక్కఁగఁ జేసెడివారు పూర్వమే
వలలిరి నేఁడు లే” రనెడి వార్తలు కల్లులు దివ్యవాగ్ధురీ
భరిపరిపూరితాద్భుతసభానదలంకరణవ్రీచారసం
దరతరభావభావుకకనద్యపదీయవధానసంబదకా.

గుంటూరునీమ

చ. “చనెడి శతావధాన మను బాహ్మవి సంద్రిమునందు డిండఁగా”
 నని జగ మాడు నవ్వులుకులన్నియు నేటి కబద్ధమయ్యెడి
 న్నని కవితాప్రవాహమున నాటక వేషము లట్లుగాక మీ
 రొనరుచుచున్న దివ్యకవితోదయమ౯ ప్రాద మడ్డునచ్చుట౯.

ఉ. ఏమొకకొంతకాల మెదియే నొకతీరు శతావధానముల్
 గాగ్రములందుఁ బల్లెలను రాట్సభలన్ మఱి రాజధానులక
 స్వామికృపావిశేషమున సల్పినవారము నల్పుచుంటి మిం
 కేమగునో ! మఱిమికొద వీరవధానుల గుడ్డవించుటన్ .

ఉ. బందరువచ్చి యచ్చటి సభాసదుఁన్ దనియించి వారిచేఁ
 జందనమో ! సుమంబో ! మఱి శక్తికిమింపని వేదిగాని మీ
 రంది కృతార్థులన్ సలుపుఁడయ్య ! మమున్, మిముఁ జూచుకొర్కి మా
 డెందములందు మిక్కిలిఁ గడిందిగ సందడి చేసెడిన్ జుఁడి.

చ. ఆనఘలు ! కూపకూర్మముల యట్లొకచోటనె మగ్గిసగ్గి నూ
 తనమగు పాడుతోవ నవధానము మానము గంగఁగల్పి తా
 మన్మతమె యూతగాఁ గొనెడి యర్చకపుం గపు లట్లుగాక మీ
 రొనరుచుమార్గముల్ మది ‘కహో’ యని మెచ్చడఁగూర్చెడున్ జుఁడి

క. మీ నామంబులు మీ యవ
 ధానమువిని మాయకవులు తలరెత్తక లో
 లోన నికనేని సిగ్గును
 టూని యొకట నుండుగొక బొమ్మలపోల్కిన్.

క. శశిరేఖలోనఁ జదివిత
 విశదంబయ్యెన్ భవత్ప్రవీణత మీకున్
 యశసుబ్బుఁగాక భగవ
 ద్వశమై యాయువును సిరియు పలరెడుఁగారన్.

ఇట్లు, తిరునలి వేంకటేశ్వరులు.

క్షీత్రకవుల మఱియు దయనీయరు పిమ్మట వారికిమకే

‡ సునగిథితానురాగమది చొప్పుడి మమ్మును విప్రై బెల్లనక.

* చ. అవట నియోగివైదికుల కంతకుఁ బూర్వమె కత్తు లంట! త
త్ప్రచురత సుంతయుక దెలియ వచ్చినవారము గామిఁ బేర్చి మే

(12-8-11 గుంటూరు.)

‡ బ్రహ్మశ్రీ...గారికి, ... మన్నన పెద్దలచేత ... తిరువతి శాస్త్ర
లుగారును తామును ... శతావధాన మొనర్చునట్లు సభ ... ద్రుపదముఁ
బడినది...పై పెద్దల చేత్రాధుల యాహ్వాన పత్రక రేపు తమకును, తిరువతి
శాస్త్రులవారికిని జేరితీరును. తాముభయులును గలసినచున్నట్టి వీలును దా
మేర్పరచ వలయును. తమ సభందిలకింపఁ బెక్కు గాగ్రములనుండి మువ్వరు
తటస్థులు రా నుత్సాహ వడియున్నారు. తమదర్శనమే తరణోపాయమన్నంత
యెన్నికయిటఁ గల్గియున్నది. తాము వచ్చినప్పుడే యిచ్చట ఫస్తుకంపెనీవారు
తమ పాండవవిజయముఁ బ్రదర్శింపఁ గుతూహలులైయున్నారు, ... పెక్కురు
సరస్సులు తమరాకకై నిరీక్షించియుండిరి, ... దేవుని వరమడిగినట్లు దేవరవారి
నొక్కటి వేడికొనుచున్నాడను తాముభయులును బందరునుండి యేగోజున
నేటయమున నేబండికి నేటయమునకు గుంటూరున దిగుదురో దయయించి
దల్చినచో నే నాబండిని గామకొని యుండును. అటుపై నాకుటీరమున నా
రెండుపూటలును నివసించఁ బెక్కుసాష్టాంగము లాచరించెదను. అనేకజన్మా
ర్జితపుణ్యఫల మిదియే యనుకొందును.

శిష్ట హనుమచ్ఛాస్త్రి, బ్రతుక హైస్కూల్ తెల్లవండికుండు.

* (1911 సం॥ నవంబరు 5 వ తేదీ, దేశాభిమానినుండి.)

ఈ గ్రామమున నియోగి-వైదిక కత్తులు బాగుగ ప్రబలినవి-ప్రబలు
చున్నవి. వీటి కంతకు గారణము యీ పత్రికయం దింకొకచో ప్రచురింప
బడిన “నియోగి, వైదికశాఖలవారి కొకవిజ్ఞాపన” యనుదానియందు నూచిం
పబడిన, “దైవాద్యైత” ఏర్పాటే కారణమని తలచెదము.

(ఫిబ్రవరి 2 వ తేదీ 1912 సం॥ కృష్ణావతీకనుండి

ఒకనియోగివద్దనుండి.)

... దీక్షితులుగారు చరిపోయిన తరువాత కొంతకాలమున కీగడవిడయగగను.

... ఇట్టికాలమున దైవాద్యైత మతస్థాపకులగు ... కర్మశాస్త్రిగారు బయలు
దేరిరి. అదిగంకరాచార్యులువారు అద్యైతమతస్థాపకులు, ఆచార్యులవారికి

మచటికి నీగి మేటినిభయం దవధానము చేసియుంటిను
 పదటికి కచ్చె గొప్పరపుటానున చూడు కుకూచులప్పుడుకా.

చ. తగుగతి మాట లాడితిమి తద్దయఁ బ్రీతి జనింప లేకమే
 నగుచుడవేరియుండుఁ గలహంతుర, చూచిన-మట్టులేగె నొ
 వ్వగ ములునాఁడు చూచినకుఁ బ్రొద్దుటవచ్చె, బహుకరించి నా
 మగజితమైన ప్రేమమున నయ్యయిగోఘటఁ బొద్దుపుచ్చుచుకా.

గీ. "తఱచుమీపాదములె మాకుఁ దొరలుచుండుఁ గైతలో" నని కొఁత్రంపుఁగవి
 నచించె, నయనుచేఁబెద్దలముగానవచ్చునంచు, నతనిమాటకుబదులుగానంటిమేము

చ. సిద్ధవ నెనో కవిత్వమును విన్ని యొనర్చెను వింటి మెంతయుకా
 ముదము నటించి యుంటిమి సమున్నతు లెందఱో యవ్వ డయ్యెడకా
 బొదలుచు నుండి రింతటను బుట్టెను నుంత వివాదబీజ ము
 య్యది వివరింపఁగా వలదె యాద్యులనెమ్మది కెక్కు నట్లుగకా.

ఉ. స్నేహమృకల్పిఁ దిర్పతి వచించె "నొకించుక మీరు శాస్త్రు స
 న్నాహము కల్దియుండిన ఘనప్రతిభుల్ మీము నింతకన్న ను
 త్సాహముతోడ మెచ్చెదరు సంస్కృతభాషకుఁ దెల్లభాషకున్
 స్నేహము మెండు" నాఁగ నొక క్షికరుఁ డాంధ్రనియోగి యిట్లనెకా.

ఉ. "బాగుగఁ జెప్పినార లిటు పల్కిననాఁడనె యేనుగూడ స
 ద్యోగతిగాఁ గవిత్వ మది యుండిన నుండెడుఁగాక మేటిను
 క్తిగల కావ్యముకా సలుపుచేతకుఁ బొందితి యుండుటొప్పు లే
 దా! గలుగింప రెవ్వరును నాయ్యలు, గాలికఁ బోవు నాకుపుల్." 16

నమస్తశాస్త్రములు సాంగోపాంగముగా తెలియును. శర్మశాస్త్రిగారికి ఒక్క
 శాస్త్రమైనను రాదు. ఇంతే ఆచార్యులవారికిని శర్మశాస్త్రిగారికిని గలభేదము.
 వీరునియొగ మతసిద్ధాంతమును పునర్జీవిగాజేసి నియోగులకు బంధుయాజనయును
 వైదిక పురోహితత్వోగమును నేర్పించు శిష్యులను పోగుచేసికొని తమకు
 వచ్చి నంతవరకు తద్దిన మంత్రములను శుభాశుభకర్మలను ఇంకా
 ఇతరములను నేర్పుట నియోగులనుండి చందాలు పోగుచేయుచు ... దండము
 చేత ధరించుచు దేశసంచారము చేయుదు ముఖ్యముగా గుంటూరుజిల్లానుండు
 చునిచేయుదువ్వారు.

పూర్వరంగము

గీ. ఇతఁడు జాపూడికులఁడు సంస్కృతమనఁడుఁ
బ్రజ్జగలవాఁడు * నుకవి స్వభావనమ్మఁ
డల్లనీమ నియోగులయందు రామ
రావు తరువాతనితఁడె కరంబు మేటి.

- క. జాపూడి హనుమత్కృతి, యీపగిదిక బలుక వెంటనే యానుడి సం
స్థాపించుచుఁ గోటిశ్వర, కాపాయధుఁ “డోను జదువఁజను వీర” లనెక.
- చ. ముగుగును నిట్లు పల్కుటయు మోమున వెల్లెల దోఁచెఁ బాప మా
నుగుణికిఁ గొర్రెపుంగవికిఁ; జూచి యి దొప్పనిత్రోవయంచు వీ
రిగ నిటు లాడుచుండినను నిందుల కొప్పగ రా దటంచు నొ
ప్పిగఁ గని వేంకటేశ్వరుఁడు శ్రీ గనంబవ నిట్లు పల్కెడుక.
- ఉ. “ఏగతి నిట్లులాడెద రహీసుల రయ్యును విదై రానిలో
తే గణియింతు, రీయనఘుఁ డెంతయు దట్టుఁడు పూర్వ పుణ్యమే
సాగఁగఁ జేయు నీతనికి సత్కవితాగరిమం” బటంచుఁ దా
నాఁగఁగ, వార లిట్లనిరి యాతని కేకము గాఁగ మూగురుక.
- ఈ. “ఎందుల కిచ్చకంబు, లెవఁడేనిఁ గవిత్వము చెప్పనేని మె
ప్పందునయేని విద్యయెడ నంతయు యింతయు ప్రజ్ఞ యుండు పెం
దుం దగు లేక యున్నయెడ దోసము లుండకమాన”వంచు వా
రందలు నేకవాక్యముగ నాడిరి యుక్తివిశేష మేర్పడక.
- చ. అది నిజ మంచెఱింగియును నావుఁడు కొర్రెపుసోదరుండు నె
మ్మది నెటు లెంచునో యనుచు మాటికిఁ గొంతుచుఁ “బోతరాజుగా
రెది పరియించె, నింక నొకఁ డేది పఠించె! బఠింపకున్న నే
కొదయును రాదు నిక్క” మని కొప్పరపుంగవిపక్ష మూనుచుక.

[బ॥ శ్రీ॥... గారి పాదపద్మముల సన్నిధికి

* చ. నవకవితావిలాసినికి నాయకు లాంధ్రనృపాల సత్సభా! భవనము
లందుఁ బూజ్యులు కుభంకరమూర్తులు చుప్పినవర్తనో! దృవకుకవీంద్రగౌతము
లుదారులు తిర్చితివేంకటేశ్వరుల్! స్తనమున కర్దులాకవులసన్నిధికి విలిఖింతుఁ
బ్రతముక. తే. గీ. శతవధానాది కవితావ్రశస్తులైన! మీకునేబద్ధముల్ వ్రా
యమేలుగాదు! కొంచెమో గొప్పయో నేనుగూడ నట్టి! వాఁడననుటను చెలి
యక వ్రాసినాఁడ.

4-2-11

జాపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి.

శతావధాని, బండారుపల్లి.

- క. వాదించు దుదకు నెట్టులా, వాద మెదుటివారు నెగ్గి “పాండితి కనికొక
లేదనిఁ గవిత యది కొఱ, గా” దని సిద్ధాంతపటిచి కడుఁ చేర్చి మెయిన్.
- క. బోధించిన విని యాతఁడు, సాధుత మెఱయంగఁ జదువుఁ జదువఁగనొప్పెన్
గాధ యిది వేంకటేశుఁడు, శోధించుచునుండె శంక చొప్పుడుకతనన్.

ఉ. ఎందుల కీప్రసంగ, మితఁడెట్టిఁడయే నగుఁగాక, చూడ వ
చ్చెం దనవారు దాను; నిటు శ్రీపతి యాడఁగరాద, ఆడఁబో
బందుగుల నియోగులును బల్కుట యేటికి సంభవించె, నెం
డెందునొగాక యీపలుకు లిక్కడ పచ్చుటయుక్త మెంతయున్.

ఉ. చూడకమున్న మెచ్చితిని సోదరులన్, మఱి చూచినంతలోఁ
బోఁడిమి కొంత తేలె, నిఁకఁ బోలవ వేటొకమాట వల్క ‘ము
క్కెడొ యొకండు గోసికొన నెల్లరుఁ గోసికొనంగ లేద’ యా
జాడయె యిప్పు పట్టవలె సత్యమతోఁ బరి లేను సుంతయున్.

చ. తిరుపతి మెచ్చ లేదనియుఁ దీరిక నూరక మెచ్చె వేంకటే
శ్వరుఁ డొకరుండుమాత్ర, మని స్వాంతమునందు నెఱింగి లేని యె
వ్వరు పయి కాదువార “లని పంపిరి యిస్వరుఁగూడ” నంచు లం
దరసినఁ గన్నడున్ దిరుపతయ్యయు వారికి సాక్షిభూతుడై.

లే. గీ. అట్టిచో నిప్పు డిటులాడుటంత మంచి
మాటగా దల్లవారికి మంచి గోరి
చెప్పినను నన్యధాబుద్ధినేయు జగము
కాని యిందొక్కలాభంబు గలిగెనేడు.

క. తిరుపతితోఁబాటుగఁ గొం, దఱు తద్భంధువులుగూడఁ దద్వాక్యమునే
సరి యనుటె కాక మున్నే, లఱచుగ బోధించువిధముతగఁ జెప్పిరొగిన్.

చ. మనయెడఁ † గొప్పరంపుఁగవి మన్ననయున్ గడుభక్తియుక్తియుం
డి నడచుచున్న యట్టులు గడిందిగ సాత్వము లుండె వీరలన్

† (1910 ఫంః డిశంబరు 10 వ తేదీ ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

కొప్రపువారి అష్టైవధానములోని పద్యము

చ. అరుదుగనిచ్చ మెచ్చి విబుధావళియేతమల్లోక మెన్నఁగా
వారువుగ శ్రీసమన్వితులునై విజయానుచరత్వమూని యా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తీరునఁ జెప్పఁగనొప్పినా రిలన్
దిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీరులె శ్రీకనుపత్తిసంకళా !

గనకయే మెచ్చియుంటిమి చగల్ మఱి యెవ్వియులేవు, వారికిఁ జనవున నేని యెందులకు సల్పవలెకా హితబోధ బాధగకా.

(1911 ఫిబ్రవరి 1 లేది బుధవారం శనిరేఖ, నుండి)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరుల ప్రశంస.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీశ్వరులార ! మహేశ్వరీకృపా
భరవరిలబ్ధవ్యమతివల్లభతానతసర్వసత్కృపీ
శ్వరధరణీశ్వరార్పితలసద్రసవత్పదపద్యమండవా
దరణగుణప్రభూతకవితావనితామహితాసురాగసుం
దరతరమూర్తులార ! రచితాద్భుతకృత్ప్రతిభప్రబంధబం
ధురతరహృద్యపద్యచయతోపితపండితమండలీనుద్య
క్సరసిజనిస్సరస్వధురసప్రభుకారిముదశుగ్ధవారిశీ
కరపరిషిక్తహస్తపటకల్పితశీతలవాతపోతవి
స్ఫురితనూనుఖాకలిత పుణ్యజనస్తుతివాగ్విరావసం
భరితసమస్తపట్టిణివాసజనాంచితమానసాంతరాం
కురితనవాసుమోద రసగుంభితపద్యకవిత్యమల్లికా
పరిమళితావృద్ధిక్కుహరభాసురకేసరులార ! భూసురో
త్కరమణులార ! మిత్రజనతామరసాకర మిత్రులార ! సు
స్థిరపరమోపకారగుణసింధువులార ! శతావధానధీ
పరిణతులార ! పూజ్యకవిబాంధవులార ! విధేయలైన నా
చరకవులిచ్చు వందనశతంబులివే కరుణన్ గ్రహించుడి.

చ. ప్రవిమలభవ్యసద్గుణవిభానురుదైన పృథ్వికరాఖ్యుస
త్కృవివరుడైస్తో యస్తృదపధానము గన్గొని లేల్వినంతనే
సువిలసితాఖిలార్థపదమందరపద్యకదంబకంబు మా
కవునని మెచ్చిపంపిన దయాళుల మిమ్ము సుతింప శక్యమే.

క. ఒరులన్ మెచ్చినవోఁ దన । పరువుచెడునటంచు నెంచుపద్ధతి నీర్వాత
కరమగునీకలివేళన్ । బరమామోద మిడె మీస్వభావంబు బలి.

ఉ. యక్షుచసంబుదం గనినయట్టి ధనాధ్యులొనంగు వేయి నూ
ర్లాక్షుణ ముండియేదనెడి నక్షరసంబుద గన్న మిమ్ముఁబోల్
దక్షులు మెచ్చి యిచ్చు సుకళాంచిత మైతగు శ్లోక మొత కే
నక్షరసంబుదన్ మిగుల నందినశ్లోక మొసంగఁబాలెడిన్.

చ. ఆనిమనమందు వెంకన తనతన సందియ ముందుమండి యా
తనియొడఁ బ్రీతి యొక్కడుగఁ దద్దయుఁ జూపి బహుకరించుచు
న్నను మనమందు నాకుకవి “నాకిటుతిర్పతిశాస్త్రి బోధచే
యునె” యని కొంకుచున్నటులె యూహకురచ్చుచునుండె మెండుగఁ.

ఉ. ఇంతకు మున్నె చెప్పెదగు నింకొక సంగతి; రామయాఖ్యుఁ డ
త్యంతము కీర్తిశాలి ఘనమై తగుపద్ధతిఁ బొల్పువాఁడు శ్రీ
మంతుఁడు మమ్మువిందునకు మన్ననఁబిల్వఁగ నేగుడంచె న
త్సాంతులు బందుగుల్ బలసి తన్నును వెంబడిఁ గొల్పుచుండఁగఁ.

ఉ. వచ్చినతోడనే పలికె వారక యాతఁడు “మిమ్మునేడు మే
మిచ్చటఁ గోరుకోర్కులివి, యెయ్యవి యందురుయేని! విందుకై
వచ్చుట యొందు, నాకుపునఁ బామరులన్ గరఁ గించుటొందు, వి
ద్యచ్ఛయమాన్యతల్ మునుపె తద్దయుఁగాంచితి రీరు నావుడుకఁ.

చ. జనమతులార ! మీపురమునన్నిధిప్రామరు గొర్రువోలులన్
గని యసధానముల్ జరుపుకాలమునం దటకేనునెంచి ద
ర్శన మొనరింపఁ గా మదిని జాలఁగఁగోరితి మప్పుడింటఁ ద
ప్పని పనిగల్గుటన్ జనుట పొల్పడెఁగావున నాఁటికోర్కె దీ
రని పెనుచింత యింత యని వాఁయఁగ శక్యముకాదు లేఖినిన్.

కా. లాఁతించోని రసజ్ఞకేళురుల కుల్లాసంబుగల్పించి వి
ఖ్యాతింజెందిన మీకుఁ బద్యముల నీఁ గాంక్షించినా మివ్వ మీ
చేతఃప్రీతిఘటింప నేర పయినన్ జేకొందుగా కావునై
“శీతాంశో రమ్యతార్పణం” బను నుడిం జింతించి ధీరోత్తముల్!

ఉ. సత్కవితావిలాసము పొసంగఁగ నీమదరాసులో నుద్ధి
రోత్కరమాదరింప నిపు డుండియు బందరుచేరి మిమ్ము సం
పత్కరులం గనుంగొనెడు భాగ్యము గోరుచునుంటి మింక వి
ద్యత్కవివర్యులార ! భగవంతుఁడు మాకది సంఘటించుతన్.

క. అరనిమన మయినఁ దీరిక! బారయమిచే నిన్ని నాల్గు బోయెనుబ్రతు్య
త్తరముక వ్రాయఁగ నావునఁ గరుణక్షమింపవలె నిది జగన్నతవరితుల్.

ఇట్లువిధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ, - వెంకటరమణయ్య.

- ఉ. పలికెను నేంకటేశ్వరుడు భావ మెరింగి “పథాన మైనయ్య
వ్వల నది యట్లచేయుదము పండితులొప్పుని ఫక్కియేల! వా
రలు మతీయస్య లొప్పికొనురాణనె పోవుద” మంచుఁ బలుకున
వ్వలకులు వించుఁ దిర్పతియుఁ బల్కె నమంచితఫక్కి నీగతిక.
- ఉ. కోరినకోర్కెలం దొకటి గొప్పదిగాదు, మహాకృత్యో, మహా
భారము, పామరుల గరఁగుపద్ధతిగాఁ గవనంబు చెప్పునా,
దారులు మున్నెఱుంగ మది దప్పని దందుఁ యేని వ్రేడనం
హారము కాక యెట్లాడవు నట్టికవిత్వము నేడు మా కొరిక
- ఉ. “వ్రేడ” యటన్న పల్కఁతు నేయక వేయు లెఱంగుఁ జూపె నా
ప్రేడ వచించుమాట యది పూర్తిగ వ్యంగ్యపురంగు లీనుచుక
“మాడలతోఁ గవిత్వ మది రుందుడుకొప్పఁగఁ జెప్పుకంటె ని
గ్గేడను లేదు దానికిఁ గపింద్రులు పూసరు వేయు నేటికిక.
- ఉ. కొప్పరపాశుధార యది గొప్పగ మీమది నెంచి మీరు మ
మృత్పిడిగ దడాడిగ నల్లుట కోరుచునున్నవార లా
తప్పడుకైత చెప్పినపదంపడి * పండితులెల్ల నవ్వనా
యొప్పుమిక్తే పాల్పడుచు రూఁక వాఁగుటయున్ గవిత్వమే!
- చ. చదువనినాని పోలికిని “జచ్చర చచ్చర”విద్య నేర్చువాఁ
డెది వచియింపఁగాఁ గలఁడె! యెందును ‘లా’ యెఱుంగంగ లేనివా
ర్దవరెడిపోల్కి ‘లా’ తెలియనాను వచింపఁ గలారె! కాస్త్రసం
పద యడఁచుక వదావదత, పామరమాన్యత కైత కేటికిక.

(4-9-11 వ తేదీన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి కేర కొప్పరపువారు
వ్రాసిన లేఖనుండి.)

“... మరుసటిదినము ఉదయమున వారు (తిరుపతి నెంకటేశ్వరుల) రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారు అను స్త్రీడరుగారియింటో నుండఁగా దర్శనము చేసికొనుటకు నెల్లినాను, వెల్లివారినిగుఱించి నామండుసంతోషమును భక్తి భావమును వెల్లఱించుచుఁ గొన్ని పద్యములను చదివి 11 గంటలకు మరల భోజన వేళయగుటచే శ్రీవీరా రామయ్యపంతులుగారింటికి వచ్చినాను,...

(శ్రీజయంతి రామయ్యపంతులవారి యత్తరమునుండి)

.....ఈకలహమునకుఁ బూర్వము వారికి మీయందు గౌరవముండెనని నే నెఱుఁగుదును, వారికి మీరు పాదరముగాఁ బద్యములంపినారు, మీకి ఖేదము వితరులు కలుగఁజేసినారు....

* శ్లో. నాఁకవిత్వ మసర్వాయ, స్మృతయే దండనాయనా, కుకవిత్వం
పున స్సాక్షాన్మృతి మామూర్తసిషిణః. (మహాకవి దండి)

ఉ. “స్త్రీదరు బల్ల శ్రుద్దె” నని నేమధుఁ జెప్పవ మెప్పు చూపు నా బాడకవిత్వముకా నలుపుకైలికి సత్కవి పోఁడు చక్కఁగా దూడలు రాకయుండుగతి దూకుడుగాఁ గవనంబుఁ జెప్పునా పోడలె నెద్దనాదు, లిటు పోయిన వారికిఁ బేరు నిల్చునే

ఉ. బొబ్బిలిపాట మెచ్చఁ దగుపూజ్యులు గొందఱు, బొమ్మలాటపెళ్ బొబ్బలు మెచ్చఁగాఁ దగిన పుణ్యులు గొందఱు, వీరిమెచ్చుకై నిచ్చితి వీడి యే నుకవి చెన్నఁటికైతకుఁ బూన నేర్పు! ‘మే! లబ్బెను మ్లేచ్చభాష తుద’ కన్న బుఱోక్తికిఁ దా నొసంగుచుకా.

చ. రయముగఁ బండుధాన్యము కరం బహితం, బది కూలినారికికా వ్యయ మెసరించి యించుక యనంతర మేయవి పండు వానినే కయికొని గాఁచి బోసికొనఁగా ఘనవాగ్గరికుల్ దలంతు రట్లయతిగఁ జెప్పునాకువును నాకువు నప్రియముకా బ్రియంబు నా.”

ఉ. ఇంతటివ్యంగ్య మిచ్చుగతి యేర్పడఁ దిర్పతి పల్కె దానిపైఁ గొంత మనమ్ములో పగఱఁ గొప్పరపుంగవి దాల్చె; దానికికా జింతగలట్టి వెంకనయుఁ జేయునుపాయము లేక యెట్టులో సంతసముకా ఘటించుటకుఁ జల్లఁగ నీగతిఁ బల్కె నొప్పుగకా.

మ “వినుఁడీ రామయగారు! మాహృదయముకా, వేయేల! ఘంటాశతం బునుజెప్పం బ్రయతించువాఁడె* కలుపుకా బూర్వోక్తముల్ పద్యముల్ మనవా రెట్టులు కల్పకుండు! రిది సామాన్యంబు, పూర్వోక్తప ర్ణనముల్ చేరని యట్టి దేకథయు నుండకా బోదు లోకమ్మునన్.

ఉ. అప్పుడె కైత చెప్పినను నజ్ఞుఁడు నమ్మునుగాని, బాష్ట్రుఁడో! చెప్పిన విందుఁ దూర్చెనని చిత్తములోఁ దలపోయు ‘నాకుగాఁ

* (జూలై 1912 సం॥ ఆంధ్రభారతిలోని శ్రీకవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారి వ్యాసమునుండి.)

.....మఱయు నీయాశుకవులు:— “గీ. జన్మపదములు నాలుగు సంతరించి! నరువులేడుచోట లభ్యులు కొన్నిగూర్చి. విరతిగూడక మీఁదలు పెడకొనుచు! నచ్చుటొల్లల పైనుండు సతఁడు కడయె.” అనునీపద్యాభిప్రాయమునకుం బాత్రులై దేశాటనము చేయుచుం బ్రార్థించి సభలు చేయించుకొని సభలలో నేదో శోకవిషయమియ దానిఁగూర్చి పద్యములు నోటికివచ్చినట్లు చెప్పుదురు, ఆచెప్పుటలో నదివఱకుఁ జెక్క చోట్ల కెప్పినవఱకు నుండును.....

జెప్పెడివారిచట్ల నిది చెల్ల' దటందురా ! * కొన్ని యాశుగాఁ
జెప్పను వచ్చుఁ గొన్ని మను చెప్పియుఁ దూర్చను వచ్చుఁ గొల్లగఁ.

చ. వలసినఁ జూపువార మిది వాస్తవ; మిట్టానరింపకుండ నా
నలువయు నాఁచనేరఁడిది నమ్మరయేనియుఁ గొప్పరంపువా
రల నడుగుండు భిన్నమగురాణసు జెప్పుదు రేమొ" యంచు న
వ్వల నల కొప్పరంపుఁగవివంకకుఁ గాంచి, సుహృత్వమేర్పడక.

మ. “కలదే మాదగుఁడన్న కుత్తరము వక్కాణింపుఁ, డీ రట్టివా
రలు గా, రాశువునందె చెప్పుదురు సర్వంబుకా మటేరేని యి
ట్టులు వాదించిన వారి కుత్తర మట్టుల్ ! పూర్వపుంబద్ధముల్
గలియక మానెడువెట్టులుందు రని వక్కాణింపఁగా నేర్తుమే.

(* 1911 సం॥ జూలై, అభినవసరస్వతిలోని ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

(సోదరకవులు)

.....నిర్దుష్టములగు వృత్తములు నూటికి 45 కి పైగా వర్ణించిన పద్యములైయుం
డునని రెండు మూడు సార్లు వీరి యాశు కవితను వినియేమాత్రమైనధారణగల్గు
ప్రతిబాలునకును దోఁచకపోదు. దీనికి దారాణముగ “సరసిజ వైరివైరి నెక
సక్కములా డెడు మధ్యమంబుతో సరసిజవైరివైరినగఁ జాలెడుపేలగు కప్పు
కొప్పుతో, సరసిజవైరివైరులవసం దులఁ దూఁగు కుచద్యయంబుతో సరసిజగం
ధివచ్చె నలుసన్నిధికికా మదనాశుగంబనకా” అనుపద్యము మున్నగుకొన్ని పద్య
ములు పట్టుములో నలవరిత్ర యాశుధారగఁ జెప్పినపుడు చదివెతిమని మాగురువు
గారికి వినిపించిరి. ఆపై పద్యములనే గుంటూరిలో జరిగిన రెండవసభలో నావి
త్రు్యపాఖ్యానములో “నలుసన్నిధికికా” అనుచోట “నృపసన్నిధికికా” అని
మార్చి చదివిరి. ఇటులనే “నిష్కపటస్వభావమున” ఇత్యాద్య నేక పద్యములు
కుఠిరపూర్వములే విననయ్యెను.

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సం పుటమునుండి)

..... వీరు (కొప్పరపువారు) చేసికొనియున్న పద్యములు చదువుదురనుట సత్య
మునుగాదు; అసత్యమునుగాదు. అదివఱకుఁ జేసికొనియున్న పద్యములొకింత
సారము కలిగియుండును. అప్పటికప్పు డెల్లనవి చాలపేలవముగాకుండును. వీరు
చెప్పిన పద్యములే మరల మరల చదువుచుందురనువాడుక పూరితగా నసత్యము
కాదు. ఒక్కసారియే విన్నవారి కీరికేషము తెలియదు గాని రెండుమూడు సభ
లకుఁ బోయి విన్నవారికి నందియము తీరిపోవును. గంజామువారియింటను, గళా
శాలలోను జదివిన పద్యములు కొన్ని పోతాత్రగ్గడ వారియింటను వచ్చినవి...

గీ. 'అశ్వుతో'దని 'వాణుతో'దని వనించి
జంబములు వట్టికొని సరస్వతిని పాక్షి
భావమున నిర్వి వమ్మించవలయునంత
కర్మ మేమిటి కత్యాకుకవనమేల.

మ. అవధానాదుల భిన్న భిన్న మగ నాయాపృథ్వుల గోరఁ జె
వ్యవిధానం బది యాకుగాదె ! యచటఁ బూర్వోక్తముల చేతు జం
చెవఁడుఁ బల్కఁడు పల్కె నేనిఁద్రుటిలోనే వానివమ్మించనా
నెవఁడున్న మృనిపూన్ని యేల యని మే మీక్షింప మీయాకువుక.

గీ. భిన్న భిన్న విషయంబులు వెట్టిచెప్పి
నమ్మఁగాఁజేయవచ్చు నిక్కమ్ము బుధుల;
నంతియేకాని కథలుఁగల్గొనములును
జెప్పినమ్మింప లేమింత సిద్ధ"మనుడు.

గీ. ఉత్తరము లేనియట్టియాయు క్తిహిఁద
నన్యమేమియఁబలుకక "యానునిజ"మే
నమ్మవలె నమ్మకున్నను నమ్మఁజేయఁ
దగినయాధార మదిలేమి తధ్య"మనియె.

క. పిదప"నిది యితరవిషయము, సదమలమగుమీదపూన్ని సత్యమ యగు" నం
చెద సతనికొంకు దీర్చిన, పదపడి వా రెల్లఁ జనిరి భవనంబులకుక.

గీ. వెడలునపుడు కొఁఁఁపుఁగవి యొకయింత
తనదు మదినొచ్చినలెఱంగు కనఁబడంగఁ
"దమకు సాధ్యముగానియద్దాని నొరులు
ఖండనమునేయు లెందునుగలఁద"యనియె.

క. అనుమాటకు మార్పలుకక, చన నిచ్చి యనంతఁబు చర్చించిరి యా
తనితుదిపలుకునఁ గలదు, ర్థవినియును వాలెనికీఁ గలుగుదర్శిద్ధతియక.

చ. తిరుపతి యిట్లుపల్కు "వెనుదీయపు పత్రిక యెందు కంపి తీ
వరయక యక్కటా ! నుకవితాచరణంబు లంబు లేదు త
త్పరిచితి కించుకేనియును బాండితి గన్నడ దెట్లో యూరకే
పరుగిడువారిపై నెటులు పర్య భవత్కరుణాకటాక్షముల !

త. గీ. వెట్టివెల్పఁటి గాన వివేకియయ్య
నాశ్రయణమునకోడి నీకలఁచుభాక

జం జోక ర్మసిహారసు జోడు మీదు
తెలివి యేమయ్యెఁబద్దముల్ గిలుకనేల?

- ఉ. అగ్రహ మేగుదంచిననున పై యనుగ్రహమైన నట్లెనీ
యుగ్రత, నీదయోదయము నొక్కని దించు మఱొక్కనికె యో
వ్యగ్రు నొనర్చు నీకివి కళాకళ, లట్టులె కావయేని నీ
వాగ్రచవావిశేష మెటు పర్యేను గొప్రపువారిమీదికిక.
- క. నిన్నటిసభలో నెదో చె,పెన్నారాయణ ! యదియొక గవిత్వమె యకటా!
నిన్నే మనందుఁ గనుమీ, దన్నెటి మెచ్చంగ రాదె తల్లెటమేలా.
- చ. పురపురఁ బంపినందులకు బుద్ధిని జెప్పెద రింకఁ జాడు వా
ర్పరపర చెప్పువధతిని బాడఁ గలాఁడవె నీవు? లేనిచో
గరువమెకాని యాశుకవి గాఁ డలచెంకన యుండు మాచనా
న్పురణము కొప్పురంపుఁగవి పోవుచుఁ గన్నడఁ జేసెఁ జాచితే”
- చ. అనవుడు వేంకటేశుఁడను “నంతకు పచ్చుట నిక్కమేని నేఁ
బనిగొనువాడ నప్పనికి, బస్సన వాకుచె చెప్పలేనె! యం
దునకుఁ బ్రయత్న మేల! యిదె తుందుడుకుం గవిత్వ వచింతుఁ గ
న్గొను”మని చెప్పఁగాఁ దొడఁగఁ గొక్కిరి విక్కిరిచద్యపుంజముల్.
- చ. తిరువతి యిట్లు పల్కు, నిదిదెప్పరమే, “కువ కట్టులబై నీ
కురకలతాన” యంచు నిను దూఱుదు రక్కట ! పండితుల్, యశ
స్కరపుఁ గవిత్వముకా సలుపు * సత్కవి కియ్యది త్రోవ గాదు, కా
దరయఁగ వాకు వియ్యది; రయంబునఁ బాడినయంత వాకువే?

* (శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి కాస్తూరిగారి వ్యాసమునుండి.)

.....మఱియు నీయాశుకవిత్వమందు గంట కిన్ని వందల పద్యములు కావలయున
నయేకాని యిట్టి యిట్టిపద్యములుండవలయును, అన్వయము సరిగనుండవలయును
గణములు, యతులు, ప్రాసములు, ఛందము, వ్యాకరణము, శబ్దము, అర్థముసరిగ
నుండ వలయునని నియమములేదు. ఉన్నదన్నను లాభములేదు. ఆపిచ్చిభోరణి
లో నొక ప్రాసమునకు మఱియొక ప్రాసము, నొక పద్యమునకుమఱియొక పద్యము,
మూఁడు చరణములు రెండుచరణములు, రెండున్నరచరణములు, నొక్కచరణము
గలపద్యములు పుట్టుచుండును. మఱియు ననేక మహాదోషములిందు నిండియుం
డును. అట్టియాశుధారా కవిత్వము విమనస్కుడు మదికింపు నంపాదించుడు. ఓటి
తాటియాశు చేద వాయించుచున్నప్పు డెట్లుండునో యట్లు బుగటగానుండును.

చ. నిజమగు నాకుధారయన! నెన్న నె తెత్తెతె పెప్పె పేలు లే
క జతరుకి కృపక గలము నాగక చెప్పటా గుచ్చటో యగుక.

అని నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁగలను. ఇది పద్య మెఱుంగని పామరులకుఁ దక్క
దక్కిన వారికందఱకు నిట్లే యుండుననియుం జెప్పఁగలను. ఇట్టి కవిత్వముచెప్పు
టకుఁ బ్రయత్నించువారు గురులఘుజ్ఞాన మించుకంత సంపాదించుకొని యిప్పు
డిప్పుడే ప్రపంచమునఁ దలయొత్తుచున్నవారని నిశ్చయించుకొనునది. అట్టివారికి
నహంకర్తృత్వాభిమానముమెండు. వీరేక్రాగుచున్నపాలు. ... (ఆంధ్రభారతి)

(23 వ జూలై 1912 సం॥ సువర్ణ లేఖలోని, టంగుటూరి శ్రీరాములు,
పీఠధరు, బి. యే. కార్తిలియక ఎడిటరుగారి వ్యాసమునుండి)

సు క వు లా - శు క ము లా.

..... కవిత్వమన నేమో కవులనగానేమో చక్కగ తెలిసియుండవలసిన
సదభిప్రాయులగు కొందఱు విద్యాధికులుగూడ ఇద్దరు కవిమాత్రులను లేక
యేవో షడ్దైయ లల్లగనేర్చినవారిని దైవసములుగ పూజించుచున్నారు. వారిని
కొప్పరపు కవులని పిలచెదరు. మరికొందరు సరస్వతీ అవతారములనియు
కవిచక్రవర్తులనియును భావించుచున్నారు. అక్కడక్కడ వారికి స్వర్ణపత
కములు నగలు బహుమానములు, కవిసంఘాలు, కవిచంద్రులు, కవిభాస్కరులు
మొదలగు బిగదనామములు నెన్నియో యొసంగబడుచున్నవి నవయాపములును
విద్యాధికులునగు శ్రీపితాపురమురాజుగారు గూడ వీరి చిత్రజల్లమాటల కవన
మున మోసపోయి ఈ రెండవరకముపద్యనిర్మాతలకుగా రూ 1118 లు పాడు
చేసిరి. ఏది మంచికవిత్వమో, ఏదికాదో యనునంశము నింతమంది విద్యా
ధికులు నైర మెదగవలెండుట విక్రీలి వింతగనున్నది. వింత వింతధ్వజులు
గలమాటల కవిత్వమునకు పకువులును, బాలురును, ఆటవికులును, సంతసించునని
నది. విద్యాధికులన్న నట్టికవిత్వముగాక కొంత నత్కవనమును కొరచునది.
అవాచకములనో సువాచకములనో ఛందోబద్ధముగ వ్రాయుటగాని నుడువుట
గాని కవిత్వముకాజాలదు. ... ఆంధ్రకవిత్వము యొక్కయు ఆంధ్రవాఙ్మ
యము యొక్కయు నభివృద్ధిని కోరుపట్ల ప్రజ్ఞాఠపితమును అసర్థవాదాక
మునగు కవనమనబడుచున్న కొప్పరపు సోదరుల యాశువును నిరసించుటకు
బదులు ఎందరో అవాలోచనముగ వారికి పోగ్రాహము గలిగించుచున్నారు.
ఆంధ్రకవిత్వమును ఆంధ్రవాఙ్మయమును నభివృద్ధి నొనరించు మార్గమిదియేనా?
ఆంధ్రవాఙ్మయమున స్వతంత్రగ్రంథ రచనకు ప్రోత్సాహములిగించు మార్గ
మిదియేనా! నుకవనమందు సదనురాగము గలవారందరు ఇట్టి కవన మునెడి

గజవిజి వడ్డువియ్యమును గాఁ బచరించుట నిన్ను బోటి యా
రజపురంపుర గొనందగదు రంకుగతిక బయగత్తు * టాకునే!

యాశువును నిరసించుట విధాయకమగునా, కాదా? పితాపురమురాజుగారి
వంటి ధీయుతులుగూడ ఈరీతిగల కవిత్వమునకుగూడ 1118 లు ఎందుకు
పాడుచేయవలెను....

(1912 సం॥ 19 జూన్, దేశమత సుండి)

..... అయితే నేను వారివీరిమాటలను వినివ్రాయువాడనో కానో నన్ను
ఎరిగినవారందరు ఎరుగుదురు. నాతో ఎదురుగా వాదించిన వారి నందరను
కొప్పరపువారి కవిత్వము నిజమైన కవిత్వము కాదని ఒప్పించియున్నాను.
మీవత్రికలో వీరి కవిత్వమును గురించి నాకు తీరుబడిగావున్నప్పుడు ముందు
ముందు విశదముగా తేటతెల్లముగా వ్రాయు సుద్దేశముతో నే మీగత సంచి
కలో ప్రచురించిన చిన్న ఉత్తరమును నేను వ్రాసియున్నాను. చర్చలకు
వాడుములకు కొన్నికొన్ని నీతి పద్ధతులున్నవి. ఆ పద్ధతులకు లోబడి చర్చించు
వారితో చర్చించుటకు నేను సిద్ధముగానున్నాను. వారు పొగడినారు వీరు
పొగడినారు కాబట్టి మీరుపొగడవలెనంటే నేను ఒప్పుకొనువాడనుకాను.
కవనమనగా ఏమిటో, కవులనగా నెవరో, కొప్పరపువారి కవనము ఎట్టికవనమో ఈ
అంశములునివ్వకముగా చర్చించి నన్ను ఒప్పించినయెడల నేను వారికవనము
పొగడుటకు సిద్ధముగానున్నాను. చర్చించవలసిన అంశములను గంగలోకలిపి
పచ్చిబూతులపంచాంగములువిప్పి దెబ్బలాడ తలచుకొన్న గొప్పగొప్ప వండి
తులతో సమానముగా దెబ్బలాడ శక్తిలేనివాడను కనుక, వారితో నేను
చర్చించ తలచుకోలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులని పిలువబడు వారికిన్ని
కొప్పరపుకవులని పిలువబడు వీరికిన్ని గుంటూరులో జరగిన కాట్లాటవంటి
కాట్లాటకు నేను శక్తిగలవాడనుగాను. 19-12 టంగుటూరి శ్రీరాములు.

* (అభినవసరస్వతి, ఆచార్యకృష్ణవ్యాసమునుండి.)

.....కావున సరస విద్యతక్కినివరేణ్యుల కవిచ్చిన్నమును నిర్దృష్టమును దా
త్కారికమును నగు పద్యధారయే యాశుధారగాని పలుతెఱుంగుల బాదనియను
ములేని తోడుపదము కొనదాఁక పెట్టుకొని గంటకిన్ని యన్ని యనులెక్కతో
నవసరము లేదని నా యభిప్రాయము.

(నుఁర్జలేఖలోని టంగుటూరి శ్రీరాములుగారి వ్యాసమునుండి)

.....స్వతంత్రములును మానవమనోభావములను చెదవల్లునట్టివియును నిర్దృష్టము
లును, సూతనములును, జీవయంతములును, ఉత్సాహకరములును నగు పద్యము
నల 10 వ్రాసిన రెండవరకముపద్యములు రెండువేలైన నా 10 కి సరిగాజాలుకా?

లే. గి. * ఆశుకవిర యనఁగ నదివేలు శ్రీశ్రీ
కృష్ణమూర్తి జగతి కలుఁగఁజేసె
నంచువిందు మట్టి యనమానవిద్యాంసుఁ
డేడ ! యిట్టి కుకపురేడ ! "యనుఁడు.

ఉ. "ఆకవితావిశేష మది యక్కఱ లే దిట, వేగ మొక్కటే
చేకొనిపోవ నీజనులచిత్తము మెచ్చెడి, సిగ్గు వీడి నే
నాకవిరక రచించి దురహంకృతి మాపెద, నింక నెందు నా
పై కతఁ డేగుడఁ డని ప్రపంచక మీపు నెఱింగినట్టిదే.

అది యటుండనిండు. చిరుకపలుకులు పలుకువారిని మహాకవులని మిన్ను
ముట్ట కొనియాడువారు కవిత్వమును గూర్చియును కవులనుగూర్చియును తమకు
గల యల్పపరిచయమును లోకమునకు వెల్లడిచేసుకొనువారగు చున్నారు.

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికాస్తుతివారి వ్యాసమునుండి)

.....ఆశువునం దభ్యాసము చేసినవారు తమకవిత్వము (గంట కిన్ని వందలను
లెక్కగలది) వాగ్రూపముగాఁగాక లిఖితరూపముగాఁ జేసినవృద్ధుగదా మెప్పు
నకుఁ బాఠ్యమగును. వాగ్రూప పద్యసంఖ్యలో నిపుడు కొన్ని లెట్లు తగ్గినను
దృష్టోపరమై విమర్శపాత్రమై యిదమిద్దమనుటకుం దగియుండును. ఇట్టి లిఖిత
రూపమగు నాశుకవిత్వము నవసరముపడెనేని యొరులకుం దీసిపోకుండ నే నిచ్చు
టికిని జెప్పటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడను. (అంధభారతి)

(* 1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి)

.....ఇటీవల శిష్ట కృష్ణమూర్తికవి, మాడభూషి వేంకటాచార్యకవి లోనగు
ప్రబంధకర్తలు నాశువునందుఁ బనిచేసిరి. ఇప్పుడు పనిచేయుచున్న వారును
బల్లరుకలరు. సర్వవిధములఁ బ్రాథమిక రసవత్ప్రబంధకర్తలు నగు మహాకవులు
కొండలు వినోదముకొరకై యాశుకవిత్వమునుగూడఁ జెప్పుచురాఁగా రసవంత
మగు ప్రాథకవిత్వము చెప్పఁజాలనివా రాశుకవిత్వము చెప్పటకై బయలుపెడలి
రసహీనమైనను పృథ్వియమాపాయము కలిగినను భావకూన్యమైనను నెట్లో
పద్యములబల్లుటయే ప్రధానముచేసికొని నీరసపద్యముల వ్రాయుటకుఁ బాగిరంభిం
చిరి ఆకవిత్వమునకు రసభావాదులు ప్రధానములను దలంపుపోయి త్వరగాఁ బద్య
ములబల్లుటయే యుత్తమగుణముగా నెంచుకొనువారును గంటకు నూలులకొలఁది
పద్యములబల్లువారును బల్లరు బయలుపెడలిరి. నిక్కమగుకవిత్వముయొక్క విలువ
రసజ్ఞులగువారికిఁ దెలియునుగాని జన సామాన్యమునకుం దెలియును. లోకములో
రసజ్ఞులు తక్కువగును దక్కినవారు హెచ్చుగను నుండుదు...

క. ‡ వీరిరువురు వీరసగతి, గా రచియింపంగలారు కవనము, రఘువం
కారంభతం ద్రు లనఁగా, * వారామోదారజాత కావ్యమవంధ్రుఁ.

‡ (కాశ్మీర్ల కినివాసరావుగారి పాత్రమునుండి.)

.....వైదికులు సత్యమునుమీరి నిందించుచున్నది లేదుగాని కొప్పరకపులు
నియోగులను కాభాభిమానము నొక్కదానిని బెట్టుకొని కొందఱు నియోగిపుంగ
పులతిమాత్రముగా వారిని ముఖస్తుతిచేసి వారికొక విధమైన నష్టమును గలిగించు
చున్నారు. వీరి సభలకు నేనుజని చూచియున్నాను. వీరికిఁ బట్టికీటుతక్కువ,
కవిత్వము శేలసముగా నుండును. సహజమైన కవితాధారకలదు. వీరు కొంత
కాలమింకను గురుకులవాసముచేసి బాగుగా గ్రంథపరిశోధనముచేసి యాపైఁ గవి
త్వము చెప్పటకు మొదలుపెట్టిన బాగుగానుండును.

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి.)

ఇంకం గొప్పరకపుల యాశువుంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. వీరికి సహజముగా
గవితాధారకలదు. బాల్యమునుండియును వీరుపద్యముల నల్లుట కలవాటుపడియు
న్నారు. కాని సంస్కృతమురాదు తెలుగునందున వై నను మంచిపాండిత్యము
సంపాదించుకొని యుండలేదు. గ్రంథపరిశోధన మంతగాలేదు పిండికొలఁదిరొట్టై
యుని కొవిడులకు వేయిగఁ జెప్పనక్కఱలేదుకదా - వీరు వడిగఁ గవిత్వము చెప్పు
చురనుటకు సందియములేదుగాని యది శేలసమై బహువోషములు కలిగి మూడు
వంతు లర్థకూన్యముగా నుండును.

(12-2-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి)

.....కొప్పరపు వారు... తెలుగునందు బాల వ్యాకరణ మైనను చదివినట్లు కను
పడదు. నోటికి వచ్చినట్లు తప్పులొప్పులు తెలియక రసజ్ఞానమంతకు మున్నే
తెలియక చెప్పువారి ఆశుకవిత్వమునకే... ..

* (ఆర్యమతబోధిని. 8 సంపుటము. 3, 4, 5, 8 సంఁకలనుండి)

కొప్పరకపుల యవధానము.

కొప్పరకపు లాశువుగాఁ బద్యములల్లుటమాటయటుండ వీరు సభ్యులుకొరి
వరీతిగాఁ బద్యములఁజెప్పుచు శతావధానాదుల సరిగఁ జేయఁగలరాలేదా యను
సంశయము లోకమునకుఁగలదు. ఏమన వీరట్లు చేయఁజాలరని వాడుక పుట్టిన
తదువాత గుంటూరులో శతావధానము చెప్పఁబోయిరి గాని యది చెడినది. కవి
గారవధానమధ్యమునఁ దలనొప్పినచ్చి పడిపోవుటచేత నదియూగిపోయినది చెన్న
పురిలో శ్రీ రెంటాలవేంకటసుబ్బారావుగారిొకకథనిచ్చియుకొన్ని నియమములు

ఉ. ఆకుపు చెవ్వువారలకు నందఱకు నులభంబ నిక్క మ
త్యాకుపు దానితాత వరమాకుపు నైతము, వీద్యయంబు నే
కోశమునందు లజ్జయను గొంతును * వీడిన యుత్తరక్షణం
చే శరణాగతంబగు; జయం త్రవి వీడినవారు లోకమూర్.

కోరి యట్లు చెప్పడనినప్పుడును వీరికి జబ్బుచేయుటచే నాటిసభ యాగిపో
యినదట. అది దైవశక్తి కావచ్చును అయినను బల్కురకు సందేహము
మాత్రము బాధించుచున్నది. రవికత్రికలో వ్రాయబడియున్నట్లుగా శతావ
ధానులు, అష్టావధానులు పెక్కండ్రుకల యీపురియందు వీరొక సభలోనైన
శతావధానము చేసియుండిన బాగుగానుండును. అట్లు చేసియుండలేదు.
“అంధ్రభాషావధూటికి నివాసముగు నీపురమున శతావధానులు, అష్టావధానులు,
పెక్కండ్రు కలరు. అట్టి పండితులందఱు కలసి యీసోదరుల కొకవిధము
నిచట కూడ నిచ్చుట యుచితము” అని రవిలో వ్రాయబడియున్నది. సోదర
కవులు కాకినాడపురమునంగల శతావధానులు అష్టావధానులును మెచ్చు దగు
రీతిగా నవధానములఁ గావించుటచేని వారు వినుదుల నిచ్చుటకును
సందియములేదు. పురజనులు కోరలేదు గనుక చేయలేదనుటకు వలనుపడదు.
శ్రీవల్లూరిరాణిగారు తామొక సభచేయింపఁదలంచి యున్నా మనియు నిదివఱకు
నాకుపుగా నాకాశపురాణములు చెందుమాడు చెప్పియున్నార గాన మేము
శతావధానము చేయింతుము మికిప్ర మేని తెలుపుఁడు అని కొవ్వరకవులకు వ్రా
యించియుండఁగా మేము వెల్లిపోవుచున్నాము. గాన నిప్పుడు చేయలేమని
సమాధానమిచ్చిరి. అట్లు సమాధానమిచ్చిన తరువాత నాలుగు దినములవఱకును
నిద్బట చేయుండిరి. ఒక సంవత్సరము సభ చేయింతుమనియుఁ దిగురీతిని సన్మా
నింతుమనియు వ్రాసిననుగూడ శతావధాన మొనరింపకయే యీపురమునుండి
వెడలిపోయిరి. అట్లు చేయక శతావధానముచేసి పిమ్మటఁ జనిన బాగుగా
నుండును.

* (శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారి వ్యాసమునుండి)

... .. నాకుఁ దొంటి నుండియు నాకుకవిత్వమంద భ్యాసముకలను.
మాయభ్యాసమును గ్రహక్రమముగాఁ దగ్గించుటకుఁ జాలఁజయత్నముచేసి. శ్రమ
పడి కొంతవఱకుఁ గృతకృత్యుడనయితిని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఈపదరుఁ
బోతుఁగవిత్వ మభ్యాసము చేయవలయునని ప్రయత్నించువారు కనుపడినదాని
నెల్ల (పుల్లియాకు) — “గీ. పుల్లియాకుఁజూడఁ ఓల్లు దినివేయ । శోడ్డయందుఁ
దిరుగ నడ్లుపడుచు । బాటపారి గమికి బాటుగూర్చెడుగానఁ । జక్కఁబెట్టి
వలయు జననరేణ్యు॥” కంఠముః — క॥ వెండుగొకఁ బీకినపేనికి । కంఠమును
గలగఁజేసి వెనకెత్తునుక॥ । గుండ్రముగఁ బుట్టఁజేయుచు । నాండ్రకు మగల

చ. పరికెడినేళ మధ్య భగవంతుని నామము పాఠకుడా యతి
స్థలమునఁ దూర్చి కొందఱు ప్రసంగమొనర్చు రెఱుంగుదే ! యటే
యలపడి రీకపురో, సులభమాగతి నందఱు సేర్వవచ్చు నా
ముకుటు నీకవిత్వము; నవత్రప రెంటికిఁ గూడఁ ద్యాజ్యమా.

చ. అతితరమైన యాశువు మహాకవి చెప్పునుగాక, కాకవి
ప్రతతి వచించుఁ గాక యొకపద్ధతివే దోసఁగులో పొసంగు, నా
చ్యుతి మతికెక్కు నూరులకు, శుంకకు “సర్వము తోటకూర సం
గతిఁ” గనుపట్టు భేదమిది, గాక ననుస్తమ తుల్యమే యింకొక.

చ. నిలిచినయెట్ల వాదము జనింపనిజీవము లుండుఁ గొన్ని, య
ట్టులె యొక కొంతమందికిఁ గడుంగడుఁ బర్వదుచోటఁదప్పఁ దా
నలనడవంట ! కైత, యది యట్టిదయే యగునేని దానికిం
గలుగు రసంబె దినికిని గల్గు నటంచు వచించు టొప్పుదే.

క. బ్రతికెడి నాడియు ‘వాచియు’ బ్రతికెడి కవితయును దగిన వడిగల్గి యాభో
చితగతి నడుచుట యుక్త “మృతి సర్వత్ర” యని పెద్దలాడుట వినమే.

క. ‘అలోచించి రచించువారలకు లేవా ! దోసమలో, మాకు నే
లా లేకుండెడి !’ నందుగ్గ గొండ, అది వీలా ! యట్టులేనికా ధరా
పాలుండుకా మనమొక్కయన్న మెకదా ! భక్షింతు, మప్పట్టునకా
నాలాయంబుగ భేద మే మనిన, నెవ్వారేని నైరింతురే.

ఉ. పద్మములల్లు మంచనెదో ! పంబలపాటలు పాడుమంచువో !
మద్దులు చెప్పుమంచనెదో ! చూతువుగాని మదీయధార, యే
వాద్దులు బద్దు లేనియెడ నాశువుచెప్పు టదేమిలెక్క ! యీ
విద్వేయ విద్వేయే ! యిది కవిత్వమే ! దీనికి నింతయేటికికా.

మ. మను శ్రీనాథుడు గొల్లమద్దు లొకటక మాధ్వాపనీశులో తమకా
ఘనవిద్యతక్కిన మెచ్చ లేనితటినే కట్టేకదా ! యంతక
న్నను సుత్రోష్ఠకపురో గలారె ! మనముకానై కొందమామార్గ; మీ
ఘనులకా మెచ్చఁగఁ జేయ వచ్చి యింకఁగొంకకా లాభమేముండెడికా ?

కును సుఖమునకును వరంద్రాః ఇత్యాదులు సర్వదా చెప్పించు నభ్యాసముచేయ
వలయును. ఇట్లు చేసినచో గంటకు 4, 5, 6 నూలులవలకుం బద్ధెములుచెప్పు
మహాశక్తి 2-8 నెలలలో బరిపూర్ణముగాఁ గుదురునని దృఢముగాఁజెప్పఁగలను.
(అంధగ్రాంతి)

క. పద్మమలకన్న నాకుత్ర, సుద్దులలో నెక్కువేనుఁ జూపించెద నా
నుద్దియుఁ జూతుత్ర నాకీ, బద్దలలోఁగలదుమా! ప్రవేశమునభా.

క. రయమే ముఖ్యమువీరికి, భయమేమి! యదే యిటకా సభకా జూపించుకా.
నయవిదుఁడు కాలిదానుఁ డ, నియ * గ్రామ్యసభకా గుఱించి నీవదివనమే.

క. కల రెందఁటేని యిటఁ బ్రా, జ్ఞులు వారికి వీరికవిత నుంతయుఁ బడ దే
కలయు నెఱుంగని తలమ్రతి, వృథామారులె వీరి కిడిరి మును విరుదు లిటకా.

క. వారలె వీరిని మనపై, కాలోహింపంగఁ జేయ నాలోచనముకా
వారక చేతురు తుదకుకా, సారాసార పృసంగవర్చయు వచ్చుకా.

గీ. ఏమివచ్చిన పచ్చుఁగా కెంతమనకుఁ
దోఁపఁగాఁజేయు నాత్మ నాలోచనఁదక్క
నిచ్చకపు మార్గమునఁ బోవుటిది హుళిక్కి,
ప్రాజ్ఞలోకంబు మెచ్చనిఫక్కియేల."

క. అనివాదించి పిదపఁ గ్ర, న్నన భోజన మాచరించి వాఁటిసభకుఁ బో
యినపై జరిగినకథ చె, పు నవసరం బంత లేదు పత్రికలుంటకా.

ఉ. ఊరును లేరు మార్పికిని యూరక వ్రాసినపిచ్చివ్రాతలకా
గౌరవ మెవ్వఁడుకా ఘనుఁడు గైకొనఁ, డెవ్వఁడో యట్టివాఁడె త
త్సార మెఱింగియుండియును దానిన యూఁతగఁ జేసి యేవియో
కాటులు గిల్కుదుండు నవి ఖండిత మైనను వాఁడు కైకొనుకా.

ఆ. నె. ముఖ్యమైన యంశముల కుదాహరణంబు,
తగిన వారి వ్రాతదక్కఁ గొనము
చరితమాత్రఁ డెల్లుసంగతి కెవ్వరి
వేని గొందు మింత యెఱుఁగు మంబ.

ఇ. ఏకారామయగారు లోనయిననా రే కారణంబైన నే
మీ! కొవ్వంపుఁగవికా సహసనముపై నెక్కింప నుంకించి; రే
సాళో సభ్యులు చూపి యాగి, రది వర్చక బెంచె, నామీఁద నే
యేకల్లోలములేని గల్గె; నటుపై నేమందు మావ్రాతలకా!

మ. సభలో విప్లవదూరస్థునివర్తనానోష్ఠిక బాంధవ్యము భద్రంబున గని తలెత్తుంబ యని బల్లిక బంధువు మానీ బల రథసమగ్రికియఁ బంపె బల్లికమును ధీరమ్మవ్యభుక్ నాగితో నభయంబై యలకొచ్చురంపుగని మా కానాడునై రాతింన.

ఉ. ఇంచుక విస్తరించి పచియింపెద మాసవచర్మలోని యా మంచియుఁ జెడ్డయుక విబుధమండలియుక భవనంబరంగయుక గాంచునుగాక; కూకలిడఁ గాఁదగువారిని మందలించుఁగా; కంచితు లైనవారలకు నబ్బంగఁ జేసెడిఁగాక కీర్తలక.

చ. ఒగి సభకేసు ముందఁ జలోక్తికి కంకటకాస్త్రి తిర్పరిక దగఁగని “నేను నీకతసధామము కొర్రువువార. లాకుధారఁ గురియఁ జేసి మెచ్చెదరు రచ్చునుగూడ “నిదేటిధార” యం చగమంగఁ బ్రాద్దుటంబలెనె యాడుదా! యేమి!”యనంగ నాతఁడుక

ఉ. హాయిగ నుండెనేని “వహవా! యచిమెచ్చి బహుకరింతు, లే దా! యది నిన్ను బోలె విని యాదరము వృత్తియింప నేర, “నా రాయణ! ఓమ్ హాలో” మనుచు నాడుట నిక్కమ, యింకనైన వా రీయలవాటు మానికొని యిం చగుఘక్కికి వత్తు రొప్పుగక.

క. * హరిదేవర నుబ్రాయని, లెఱఁగునఁ జనువారి మెచ్చితివి వారలు నీ మరియాద కలరి దానికె, గరువముగొని బాగుప డెడిగతిగన రకటా.

కా. సంగీతం బన రాగపల్లవులు నిచ్చల్ సత్వ్యుల ద్రోకపున్ భంగుల్ గాని; యవస్యరావలయదాంపత్యంబు దైవార నే రంగో నించెడి గూని రాగము లనన్ రా,దట్టులే చిత్త ము ప్పొంగన్ జేయునదే కవిత్వ; మితరంబో! పో! కపిత్వంబె యా.

చ. డివిడివిడివిడివిడి గరిడీలు రుచించునె యన్న, నిక్కమే యవమతి నేసి నట్లగుఁదా! యపు డిట్లనుచో ననంగ, నే నవమతి నేయ, నక్కపులయం దభిమానమె నాకుఁగూడ, నే చవియునులేని పద్దెములు నైచపు నాచెవి కేమి నేయుదున్!

(* 1812 సం॥ 8 వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినిసుండి)

..... ఈదినములలో నాకువునందే కాలము గడచిన వారునుగలరు. కీర్తికావై న హరిదేవర నుబ్బరాయ కవిగారిట్టివారే. ఈ నుబ్బరాయకవిగారు మనకొచ్చరపుకవులవలెనే చద్యములతోడనే వడిగాఁ బ్రసంగించెడివారు. తుద కావ్యన కవిత్వములకును గాలిపాలె యయినట్లున్నది.

క. వారిచే యన నేటికి ని, స్వారంబులు నీవియని పైచవు, నీపై
గౌరవములేదె కాకు ? పృ, భారటనమ్మునకు నలయ తట్టుడు కలఁదే ?

ఉ. అడుదు నేను బ్రల్లదము లాడినదాడకయుండ నట్లు నీ
వాడఁ గలాఁడవే యనిన నాద్యుడు దానికి సిద్ధమైనయ
ట్టి దివిడివిప్పాట కటు లీవు గవోగదు చెప్పమయ్య ! నీ
హోదిమి దానఁ జేసి చెడిపోద ! బుధుల్ హసనింపకుండురే !

మ. మనకు సాధ్యము గాదఁ టాకవనసామర్థ్యంబు ! కొవళింబు దా
ననియెక బ్రాహ్మట వింటివే ! యది నితాంతాహంకృతింబట్టి ప
చ్చినప, లెట్లును దప్ప వీ దినము 'కుస్తీపట్టు' లీ విల్లు కాం
తిని బోధించెద పూరకుండెదవె యేదీ ! చూత ముప్పట్టునకా.

క. నాకెందు కూరకుండెద, నీకుకా సివ మెక్కనేని నేఁ గాదుగదా,
లోక మ్మెల్లను నొకటై, తాఁకియు వారింపలేమి తథ్య మెఱుంగుదుకా."

క. నావుడు "మనకెందుకు వా, కేవో పద్దెములు చెప్పిరేని వినుము, లే
దా ! వినక యూరకుండుము, నీవలె బ్రతివాడు చెప్పనేర్చునె కవిరల్ !

క. పనివడుచోఁ గయ్యంబది, చనుఁగాక వృథాగ నేల, సత్యమనుమఁ బ
ల్కిన నది సత్యమెయైనను, మనమున నవ్వారి కొదవు మాత్సర్యంబుల్."

క. అనుచు భవిష్యత్సూచన, కనుగుణముగ నాడికొంచు నరిగిరి సభ కే
మనవచ్చు దైవఘటనం, బును ! సభలో నీజమెకఁడు మున్నే మెరిచెన్.

(ఆ స వ చ ర్చ)

* ఉ. ఆసనమొందువేసి, రదియక్కఱలేదని కొంద, టున్నచో
దోసమె ! యందుఁ గొందఱును హోచినయట్లు వివాద మెంతయున్
జేసిరి కొంతనేపు, యుఁజెప్పిరి కొంతపువారికొసమై
వేసితిమంచు వేసిన వివేకులు గుట్టసి బైటి కెక్కఁగన్.

ఉ. "కొవళిపువారి కాసనము కూడదు నే"నని కొంద, "తూర ! యే
మవళిరాత్మలే ! యటుల నాడుట కం"చొకకొంద, "అంతయున్
నువ్రథితుల్, తథాపి యది చొప్పడ" దంచును గొంద, లీగతిన్
బ్రహ్మమంబు వాదమును బాచుకొనన్ బొనరించి రెచ్చుగన్.

* (1911 సం: 7వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినిసంచి)

—: రెండవదినపు చర్య. :—

.....మొదటిదినము విక్కిరి పర్లపియముగా నడచుటచే వాక్తి తరం

మ. "ఘనల సత్కవులున్ బుధుల శత మిటన్ గన్పట్టుచున్నారె
రిని గా దంచును గొప్పరంపుగవిగారిన్ దెచ్చి యెచ్చించుట
చ్చునో కో!" యంచొక కొందఱాడ, "నదియెచ్చి కడుల్యుడైతండు త
క్కినవా య్లా" రని కొంద అందునొకయుక్తిక జెప్పిరొప్పరంగ.

బునందంతటను వ్యాపించి రెండవవాడు పురజనులు చాల హెచ్చుగా సభకు
విచ్చేసిరి. సభాధిపతము చాలినదికాదు. రంగస్థలమున మొదటిదినమున నిద్దరు
కవులకును సభాధ్యక్షునకును వేసిన మూడుకుర్చీలును గాక నేడెవరిచేతనో
నాలవకుర్చీకూడ రంగస్థలమున నుంచబడినది అప్పుడు సభలో నీక్కింది
(ప్రశ్నోత్తరములు జరిగినవి. (ప్రశ్న) పైగా నీ కుర్చీయెందుకు? ఎవరువేసిరి?
(ఉత్తరువు) ప్రయోజనముండియే వేసిరి. (ప్ర) అదియేమి? (ఉ) కొప్పరపు
కవులు కూర్చుండుటకు (ప్ర) నేడాయన యవధానము చేయుటలేదు. వారి
పని నేడులేదు. వారును నిన్నటివలెనే మనతో గూర్చుండవలెను గాని నే
డవధానము చేయువారితోఁ గలసి కూర్చుండుట యెందుకు? (ఉ) వారును
శతావధానలే కావున. (ప్ర) శతావధానల కందఱికిని గుర్చీపెట్టవలయువా?
(ఉ) పెట్టవలెను. మనము "Satavadhhanies welcome" అని వ్రాసి
నాము గాన నీశతావధానిగారికిని గుర్చీ యియ్యలెను. (ప్ర) మనము
"The Satavadhhanies welcome" (ఈ శతావధానలకు స్వాగతము) అని
వ్రాసినాము కావున మనము నిర్దేశించినవారు నేడు శతావధాన మొనరించు
చున్న తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులే యగుచున్నారు. వారికి స్వాగతమనినాము.
వారికి స్వాగతమిచ్చువారము మనమందఱమునునై యున్నాము మనలోనివారే
కొప్పరపువారును నగుదురు. కావున మనమందఱమును నెచ్చట కూర్చుంటిమో
యచ్చటనే వారును కూర్చుండవలెను... ..

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 8 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి)

.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శతావధానము హిందూనాటకశాలలో ముందుగ
జరుగుట దట్టస్థించినపుడు ప్రథమదినమున కొప్పరపు సోదరులలో నొకరగుకొప్ప
రపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ యనువారు మొదటితరగతి చూపరులు గూర్చిను
గోలిలో వేయబడిన కుర్చీపైగూర్చుండిరి. మరుదినమునగూడ నట్లేజరిగియున్న
బాగుగా నుండియుండెడిది. పై చూచించిన ప్రకారము తలతలపై త్రనాలగుటచే
ననాలోచనపరులగు నెవరో యొకరు మరుదినమున నింకను గతదినపు విషయ
మును బూర్తిపరచు బాధ్యతగల తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతోపాటు కొప్పరపు
సోదరునిగిగూడ రంగస్థలమున గుర్చీ యిడవలయునని మూడవకుర్చీ నొక దానిని
వేసియుంచిరి. దానినెవరు వేసిరో యంతవరకు జేరలేదు.....

చ. సభ విజయించి నల తిరచాటునఁ గొర్రుపు నోదడుండు నీ
గుభగుభలెల్ల నుం గనుమఁ గోరికతో నోదచోట నుండే, నా
రభసము చూచితెరవలె రాఁజుదోడంగఁ బరస్పరంబు నా
సభికులకుక వివాదకభి, శాంతముగాదది యెన్ని భంగులకొ.

ఉ. ఎవ్వరు తెచ్చి పెట్టిరొకా ! యెందులకుం గొటగాని పీతపుం
జివ్వ, మహాగ్రహ గ్రహసకీకృతులై నటియించు చొందురుల్
ప్రవ్యంగ వాడికొందు నొగిఁ బోరి యెంతనివ్రాయువార మీ
నపుర ప్రసంగ మెల్లడఁ గనంబడుఁ బ్రతికలందుఁ జూచినకా.

* ఉ. అంతట నెవ్వరో యనిరి “యగ్రపుఁ బీత మలంకరించె నే
శాంతుఁ డతండ యాసనపుఁజర్చును దీర్చగ నొప్పు” నందు, “మే
లంతియ” యంచు వా రడుగ, నాయన “కొర్రుపు వారి కివ్వ డీ
చెంతను నాసనం బడుగఁ జెల్ల” దటం చనియెకా ద్రిశుద్ధికా.

* (1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 8 వ లేదీ జేభాధిహనినుండి.)

.....అభిమాన మనునది యొకటి పట్టి భాధించుటచే నట్లు చేసేయుండురనియు
నాయభిమానావేశము చేతనే, యాకుర్చీని తీసివేయఁజయునని గొందరును, ఆ
కుర్చీ నట్లెఱుఁచి కొప్పరపుసోదరు నందుకూడఁజేయవలయునని మరి
గొందరును పోరాడుచు నాసభకఁగ్రాసనాధిపతులుగ నున్నవారు మూడవ
కుచీఁని వేయడగదని తీర్మానించినను ౭వక కలహము పెరుగుటకు దగు పృథు
త్నముల జేయుటయు దట్టస్థించినదని తెలిసికొనుటకు మిగుల విచారము నొంతు
చున్నాము. అనాటిసభలోనివారు పాశ్చాత్యవిద్యా వివేకసంపన్నత కలవారె
పొచ్చుగ నుండియు, నగ్రాసనాధిపతిగారి యాజ్ఞాల్లంఘనజరిపినదిచూడ మన
మిక బాగుపడుటయు నైకమత్యాభిప్రది నొందించుకొనుటయు నెట్లో లోచకు
న్నది. అభిమానమనునది పదలి యన్ని విషయముల నివృత్తిపాతబుద్ధితో జూచు
కాలము వెంటనే కొలది కాలములోనైన దట్టస్థింపకున్నచో, మనమిక యథో
చిహ్ను కావలసి వచ్చును.

(కొప్పరపు వారు. వే. పృ. కాస్త్రీకే వ్రాసిన యత్తరమునుండి)

.....కుర్చీ అచ్చటవేయఁడనగా కొంద రిదిపదనియు కొంద రిదియుండవలెనని
యొనమకొను చుంటివారు..... నేను వారితో “నిన్నటిదినము దిగువ కుర్చీ
మీద గూర్చుండలేదా, వారు సభచేయుచుండగా నేను వారి ప్రక్కను గూర్చు
చుండుట మాత్రము గౌరవమా,..... నాకన్నటి చోటనే కుర్చీ వేయించిన
యెడల గూర్చుండవలెను, సభకామటకువచ్చి యేమేమి అభిప్రాయ మెందుల”

ఉ. తోక్కకు డమ్మచోచి యరండుడు పోతాత్త రన్న చూచి తీ
వ్రాద్దనివందమైన నీకో పోయినకుం బ్రతి చెప్పలేక డు
స్తర్కపుట్రదోపబట్టి “యెటు తప్పదు యానన” మంచు గోల యా .
కర్కకు లావరించి రధికారితిరస్కరణంబు చూపుచుకా.

కని నేను వారలతో జెప్పినను “మొదటవేయట యెందులకు ! తరువాతతీయట యెందుల” కని నడుమగలవారు వాగ్వాదము జరుపుకొనుచుండిరి. అప్పుడు నేనే చెల్చి క్రిందవేయబడిన కుర్చీమీద గూరుచుండ దలంచుచుంటిని యీవాగ్వాదము అవధానము జరిగించు సభాప్రదేశమునగాక ఆ ప్రదేశమునకు వేరుగా నుండు మరియొక చోట జరిగినది.....ఇంతటిలో నగ్రాసనాధిపతిగారు.....
...యీ సంగతిని విచారించి కొంత ప్రసంగము జరిపిరి. ఆప్రసంగము..... యుక్తియుక్తముగా నుండినది. ... 2000 మంది మహాజనులు కూడిన ఆ సభలో చెంకటరాస్త్రిగారు లేచి “ఆ ఆశుకవిత్వము మాకవిత్యము వంటిదికాదు. ఆశతా వధానము మాఅవధానమువంటిదికాదు, కావున ఆశతావధాని మాప్రక్కను గూరుచుండుటకు మాసరసమనిల్చి యుండుటకుదగ”వని...అందుచే వారికిని మాకు ను ఆశు కవిత్వావధానముల విషయమయి కొంచము కలహము ప్రాప్తమయినది ఇందు కొంతభాగము నడుమ నున్నవారి మహాత్మ్యము..... సర్వపథపర్తు లును మిత్రవరేణ్యులును న్యాయప్రియులునగు తమకు యథార్థమును విన్నవించు కొనినాము,

ఉ. వారిని మేము మమ్ముమరివారును జూడక యుండినట్లు వి
స్తారము గాగ స్నేహము నెసంగగ జేసిన బుద్ధికాలివో
ధీరవరేణ్య నీనయవిధికా గణుతింపగ ! మాకు శక్యమే
కూరిమి బాపి యా నడుమ గొందరు జేరి మనోవికారముల
కూరించి యల్లరికా జరప ఘోరముగా దలచెట్టియుండి రీ
క్షర మసాధ్యమై ప్రబలవచ్చునటంచును దోచుచుండె లో
నీరస మంతలేక మది నెంతయు న్యాయ్యమే కోరుచున్న వి
ద్యారసికుండవంచును హితాగ్రణివంచును విన్నవించి నా
మీరస మెట్లుకూరునో గ్రహింపుమి కీర్తికరా ! ప్రభాకరా !

శంట్టూరు, ఏ.కా.రామయ్య } ఇట్లు విధేయులు, కొవ్వరపు చెంకటరాస్త్రి
గారియింటిలో } రాయ, చెంకట రమణులు. 4-9-11

క. “తిరుపతి నెంకటకవులకు, * సరి కొప్రవువారు, వారిసరసను మఱి వి
ప్రముండి తీరవలె న, క్కూలె దన్యులకు వారు గారు సమానుల్.”

మ. అని బింబ్రతిబింబభావ మిడి యధ్యక్షున్ రవంలేనిఁ గై
కొనకే పట్టినపట్టు నెగుటకునై కోలాహలమ్మున్ దమం
తనెటో సల్పెడి దంటలక గని నితాంతక్రోధబాధాధరం
బునఁ జిత్తంబు వశంబు దప్పిటయ్య నాచింగార్చి యల్లల్లనక.

(* 1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి.)

ప్రశ్న... ఆట్టి సమయములో నేడుపనిలేని కొప్పరపు కవిగారికిఁగూడ నిందుఁ
గుర్చియేల పెట్టవలెను? ఉ॥ శతావధానులుకనుక. ప్ర॥ ఆట్లయిన నిచ్చటనున్న
శతావధానుల కందఱికిని గుర్చిలువేయక యొక్క కొప్పరపు కవిగారికిమాత్రమే
కుర్చి వేయటకుఁ గారణమేమి? ఇటనింకను బ్రహ్మకీర్తి బాసపాటి పట్టాభి
రామశాస్త్రిలవారు కలరు. బ్రహ్మశ్రీ ములుకుట్ల వేంకటకృష్ణశాస్త్రిలవారుగలరు.
ఇంకను బల్లరుగలరు వీరెల్లరు శతావధానులుకదా? వీరికందఱికిని గుర్చిలు
పెట్టవలయునుకదా? ఉ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరి కవులతో సమానముగాఁ గవి
త్వము చెప్పగలమని వచ్చువారందఱికిని గుర్చిలు వేయవలసివచ్చె. ప్ర॥ ఇతర
శతావధానులకుఁ గుర్చిలు వేయవలసివచ్చినవారినిఁ బరిక్షించి మఱియొక
వలెనా! కొప్పరపువారినిమాత్రము మన యిష్టప్రకారము కూర్చుండఁ జెట్టి
వలయునా? ఉ॥ కొప్పరపుగవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరికవులతో సమానులు
గానఁ కూర్చుండఁజెట్టవలెను. ప్ర॥ ఇతరులుకారా? ఉ॥ సమానులమని
తమ్మునుఁడు. ప్ర॥ కొప్పరపువారికేల యాప్రశ్న లేకపోవలె? ఉ. వారు
సమానులు కనుక. ప॥ మనమా? యానిర్ధారణము చేయవారము. అయినను
సభాధ్యక్షులయొత్తరువును దీసికొందు, అని సభాధ్యక్షుల యొత్తరువును
గోరిరి. వారిక్రిందితీర్పును జేసిరి:— “నేడీకుర్చిలు ఇచ్చటనున్నవారి తొలి
తమ్మును నెంచుటకై వేయబడినవికావు. అవధాన మొనర్చువారు నిరాశుక
ముగా సభ్యులకు దృగ్గోచరులగుటకై వేయబడినవి. వీరికి మించి మఱియొక
శతావధానికిఁ గుర్చిలొత్తమేని మిగిలిన శతావధానులకందఱికిని గూడ నీయవలసి
యందును. ఆట్టిచ్చిన మన యద్దేశమేచెడును నేడవధానముచేయువారి
యందుఁ బ్రత్యేకముగా లక్ష్యముండుటకుఁగదా మనము వీరభయాలకును
గుర్చిలు పెట్టివాము, శతావధానులమని వచ్చువారికెల్ల కుర్చిలు జెట్టుదుమేని
మనయూహకు భంగమురాదా? వారు వీరితో సమానులగుదురా! కారా! యను
వాదము పెట్టుకొందుమేని అది సంపత్సరమునైనను దేలదు..... అగ్రా

చ. మనమున వేంకటేశ్వరుడు “మహాత్మా! వీర లిట్టులే
గొనగొనలాడుమండెదరు కోవిదమౌన మెటుంగలేరు ధీ
ఖని యగు నీసభాధిపతిఁ గాదని గోల యొనర్తురింక నే
వినిచి యథార్థమున్, సభను వీడఁ గడంగుట కొంత మేలుగన్.

క. తెగదీవాదము నేడు వృ, భగఁ జెట్టిరి బందరేగఁ దగు శ్రీఘముగా
నగుబాటుసభకు వచ్చితి, మిగదా! స్కూల్ విడిచి, సెలవు మేకొను పెట్టో.

చ. అదియటులుండుగాక “సము”లంచును గొర్రుపువారి నూరకే
పదిఁబదిఁజెప్పవీరి యపవాదము లీసభపైఁయఁ గాక యీ
యవనునఁ గొప్పరంపుఁగవి “యట్లనఁ గూడదు త”వృటంచుఁ దా
నెద సకలం బెఱింగియు నినీ! తెరవెల్పడఁ జెట్టి ప్రాజ్ఞఁడో!

చ. తనకును నస్మదాదులకుఁ దజ్జతలోఁ గలవార మూర్ఖుఁ డా
జనుఁ డెఱుంగండుగాక తనస్వాంత మెటుంగఁదె, “యెందు కీసహా
సన” మని యావరాదె! తెరచాటది వెల్పడివచ్చి, దానఁ ద
మ్మును జగమెల్ల మెచ్చదె యనుంగులు మెచ్చిన మెచ్చకుండినన్.

గీ. ధారయొక్కటి మాత్రమే తనకుఁగలదు
దానికెన్నియండిన మీఁదఁదజ్ఞఁడొప్పు
తండులమ్ములుమాత్రమే యుండి యెవఁడు
పడగిసోపేతముగ భుక్తిరలుపనేర్పు.

క. ‘అన్నమ్మ యవాగువునే, మున్నది లవణంబు తినఁగదోయీ!’ యన నా
వన్నుండుచక్క నే నం, చన్నుం డవృట్ల సిద్ధపడి సావడడిక?

గీ. ఇంతయెఱుంగఁడె! తానింక నెన్నియేండ్లు
చదువుపైఁ రుల్యుడగు ? నేరొబడులు తుల్యఁ
డన్నయంతన యదివిని “యనుముమినుము”
ననక చాటునఁ గూర్చుండె నక్కటకట!

సవాధిపతులు చేసిన యీతీర్పు వ్యాయముగానే యుండినను రోగపీడితునకు
సభ్యము రుచింపనియటులు పక్షపాతపీడితు లగుకొప్పువరకవిపక్షము వారికి
నది రుచించినదికాదు. అందుపై నావలకుఁ బోయి యేమేమోయాలోచించుకొని
మరలవచ్చికొప్పువరపుకవికిఁ గుర్చియాయక తప్పదనియు నాతఁడు తిరుగుతివేంక
టేశ్వరులతో పమానుడనియు నుడివరి.

చ. సభయెట్లుగా జెడత ధుడకు సాదమి నిక్కున, ముత్యరాళ్లుపుం
గుభగుభ తేర్చడెక ; * వృథగఁ గొప్రపువారును నీరుడుల్లు' లక.
రభసము నెత్తిపై బడియె ; తాదగు నెద్దియై వస్తుఁగాక యే
విభయము ! నిక్కుముం బరికి మేలినిం చెదఁగాక దీరులక.

క. తగనమయిందిది యిప్పుడు, మొగ మెడఁగరాద, నుంత మొగ మెడినవో
నగుదురు పండితు లెపు డిది, బెగటయ్యెను విదప సారవిత్సమ్మతమా.

గీ. ఇంటిపేరుమాత్ర మేకమైనంత నే
తగినజ్ఞాతియగునె తనకు ! దాని
కెన్నియెన్నియట్టి వేకమ్ముగావలెఁ
గవియటన్న మాత్రఁ గలరె ఫలము!

క. తనకాజాచిని దూరగుఁ, డని యెఱిగియు నెవఁడు జ్ఞాతి కర్పించెడిఁ బా
లును, గొప్రపుసోడరు డీ, ధనమునకుం దగఁడు మిగుల దవ్వగు కతనన్.

మీ. చరికొండధర్మఁ డార్జన చేసె నీవీత మేలె దేవేంద్రుడై యెన్ని వాల్మీ,
అవలఁ బట్టాపల్లమై భట్టునకు వచ్చె నెల్లారి రాఘవుని కది చేరె
మాడభూషికి నది తోడివేదంబయ్యెఁ దిరువతి నంకపేశ్వరుల కెచ్చె
తగిన వారికి వారు దళులునేయక యన్న వాక్షేపణకుఁబాత్రులగుటద్రువము

గీ. కొప్పరపువారలయ్యెడఁ గూరుచుండి
నిర్వహించుట సున్న ; యఖర్వధార
జాబలములేక నుంటేని నడువనట్టి
పనికిఁ బుట్టిన దీవీతధనము ఘనము.

మ. వినమే భోజని యంతవాడు ఘనదోర్వీర్యుండు శ్రీవిక్రమా
ర్కునివీతమ్మునఁ గూరుచుండుటకునై కోర్కునో పిసాళింపఁ బో
వునెడన్ బంగరుసాలధంజికలు “పో! పో! దీనఁగూర్చుండునా
ఘనయోగంబదిసీకు లే”దనవె? చక్కంబోడె యాధీరుఁడున్.

క. కావున నున్నయధార్థం, భావివృత్తమాట యొప్పు నటు పూర్వంపుం
గోడెలులనరణిగన్నడు, నేవెడఁగెలా పలుకుమాట లెవఁడు గణించుకొ.”

చ. అని కృతనిశ్చయముండయి హృదంతరమండలవాణి యూతగా
వినయము తోడుఁగా నిలిచి వెంకన కొంకొకయింతలేక జం

* శ్లో. హేమమ్మ, శేదోన దాహీన చేచ్చదేనకపణేనచ, ఏతదేనకరం దుఃఖం
యద్దంజానమతోలనం.
(పండిత రాజశత్రకము)

కనునది దూరమై చనఁ జ్యరార్తికి మున్నె కృశించియుండియున్
ఘనతరసుస్వనిం బెసఁగఁ గా నిటు పల్కె నయ్య క్రిక్కుగ్గఁ.

చ. “గురుకులవాసమున్ సలిపి కూరిమి మాధుకరంబు వారముల్
జరుపుచు నమ్మ గాని యొకసాధ్యిని “అమ్మ” యటంచు “బా” బటం
చొరులను గొల్చి నేర్పితిమి యొండొకకాస్త్రము, పండితుల్ నెబా
సుర !” యని మెచ్చఁ బడ్డెములు శ్లోకములున్ రచియింతు మాకుగ్గఁ.

ఉ. కొవ్రపువారునంగవులె, కొవ్రపువారికి మాకు విద్వేలో
నుప్రథితంబువార, యది సూరు లెఱుంగుదు రల్లవారలే
ప్రప్రథమత్వమందినను బాల్పడ దియ్యెడ నాసనంబు న్నా
య్యపృథిభక జెలంగెడి మహాత్ము లెఱుంగెర ధర్మ పద్ధతుల్.

క. అల సుబ్రహ్మణ్యుడు తా, నెలమిన్ బాడునెడ నూరకేయుండును స
భ్యులలోన వైధ్యనాథుడు లలి నీతఁడు పాడుపట్టులను నతఁడల్లె.

క. సములైనను లేకమహో, త్రములైనను నొకని పెండ్లితటి నందలమం
దిముడఁ దలంపరు వేటొక. రమలినహృదయులకు సర్వ మవగతమెకదా!

ఉ. వాదముకోస మొప్పుదము వారలె హెచ్చని, యట్టులేని యె
ట్లొడగు మాకు నేర్పడిన యీసభ మాసరిగొరవంబు మీ
రెదెసఁ జూడలేదె ! పురమేగెడిచోఁ దమశిష్యు పెండ్లిలోఁ,
బాదవరిత్వ మూను గురువర్యుల, నట్టులె యట్టితండ్రులన్.

గీ. అట్టిచో సామ్యమేలేని యప్పు డిట్టి
చర్చయేటికి “విద్యలో సము” లటంచు
నాసనము వేయుటది గూడ; దవ్యథా యొ
సంగిరే నాసనము మాకు నమ్మతందె.

క. * తగదు తగదు తగద”ంచును, మొగమోటము దక్కియిట్లు ముమ్మాటికిఁ బ
ల్కఁగ నేమని చెప్పుదు! మా, గఁగరా దాసభ్యజనుల కలకలమవలన్.

క. “హంలే దచ్యుత లే”దను, తెఱఁగునఁ దిరుపతియఁ దెలిసి తెలియనియటు లా
తిరుపతి భూధరశృంగము, స్మరణకుఁ దగిలించుచుండె సభ్యులకల్లన్.

*...అప్పుడు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటాస్త్రీగారు లేచి “ఇదివఱకును మీలోమీరు
చేసికొను సంభాషణము మీలో మిమ్మును గూర్చిగాన మేమూరకుంటిమి.
ఇప్పుడు కొప్పవరపుకవులు మాతో సమానులని పదేపదే తత్పక్షపలంబులు
చెప్పుచున్నారు. గాన మేము మాటలాడవలసివచ్చినది. కొప్పవరపుకవులు

ఉ. “ప్రాద్దుటిరీతిఁ జూడఁ బొరపొచ్చెము తిర్పతిఁ స్త్రీగారి యం
దెదియొ వోచె, వేంకట కపిం ద్రునియం దది గాన రాద, యే
మిద్ది? తుణములో ననల మేగతి కీతలమయ్యె! నీరమె
ట్లదిర! వేండ్రమయ్యె!” నని యారసి చూచిరి కొంద అయ్యెడఁ.

చ. “అనవసరంబు గాన నపుడంతనె పోవఁగ నిచ్చె నిప్పుడో,
వనివడెఁ గొంతువట్టికొనెఁ బట్టుక తిట్టుట తప్ప నిప్పు డిం
క నొక యుపాయ మేదియును గానఁగ రా దటు నేయఁ గొంద తొ
య్యనఁ బ్రయతంత్రు చూడు” మనియా డెఘసుండొకఁడొక్కమిత్రుతో.

క. ఇటు ఘనమతు లగు కొందఱు, తటకావడిమామండఁ దగుఁదగదంచుక
బటుమతులు గొంద అనుకొనఁ, జటులతరం బగురవం బెసంగెక సభలో.

చ. విలయవయోధిలోని పటుపీచికల ట్లొగిలేచి వీరక న
భ్యులు “సరిగావచించె నిది పోలును” “పోలదు, శక్తి యుండుఁగా
కలఁతిగ నొండొరుక బుకుటారయఁ దప్పగు” “తప్పకాదు ని
ష్కలుఘలవంద మిట్టి” దని సారెను వాద మొనర్చుచున్నెడఁ.

చ. అది తనుఁగూర్చి కానియటు లన్నియు విం చొకకొంతనేపు నె
మృదిగను గూరుచుండె మటుమాట వచింపక వేంకటేశుఁ, డ
య్యదనునఁ గొప్పపుంగవుల యాత్మలమాపులు కొన్ని వహ్నికిం
గుడురులు గాఁ గనంబడియు గొప్పకు నంతగఁ దప్ప వొయ్యనఁ.

క. ఒకపాటిబండతన మిం, చుక లొకికవిద్యగలుగు శూరులు మఱి నై
దికవిధిచూచు దుష్టత, వికఠితు లొకయిర్వ రట్టివేళఁ గడంకఁ.

ఉ. లేచి మహాగ్రహగ్రహమలీమనులై కవి వేంకటేశునిక
నీచముగా నదల్చి “విను నీవెపు డొండొకరుక సహింప విం
తే, వదు వెంతయున్న నది యెందుల!” కం చొకకొంత గొడ్డిసం
కోవముతోడ నయ్యెడనె కొంకుచుజంకుచునుండి రొక్కెడఁ.

ఉ. నీచత గొక్కువారిని మనీషివిదూరులుగా నెరింగి వా
నాచటలుల్ వచించు నుడు లంత గణింపఁడు వెంకటేశుఁ, డ

మాతో సమానులుకారు. కాన వారు మాతో సమానముగా గూర్చుండుటకు
మొరొప్పినను మేము మృతము. అనిచెప్పిరి.....(అ॥ బో॥ 7వ సం॥ 1911 సం॥)

నీచులనోపఁ బట్టక విసీతిగఁ గొందఱు కొవ్వపుటా హితుల
లేచి యథోచితంబుగ లలిత * జని రుగ్రమహాగ్రహాన్నులై.

క. వారలలోపలఁ గల రధి, కాదులు మఱికొంద అవధికారులును గడే
కారులు యత్కించిత్సం, స్కారులు నానావిధ ప్రకారులు తలఁచక.

గీ. అట్లు లధికారు లధికారులగుచునేగఁ
గ్రోత్ర యించుకయును లేనిఁగొలుపునందు
నేరికి విచారమది యడయింపదయ్యె
నిక గడేకార్లపోకకు నెవఁడు పాగులు.

ఉ. “సోలఁడుపాలె చాలు” ననుచున్ పచియింతురుకాదె పెద్దలా
లీల ననంతరంబు లవలేకము దోసము లేక యొప్పె న
చ్చీలసమంచితంబయి యశేషమనీషియనఁప్రమాదమై
గోలయడంగి యాసభ సుగోష్ఠికిఁ దాపయి పేర్చిప్రోవునై.

చ. జరిగె వధాన మాపయిఁ బ్రశస్త సమస్త మహాకవీశ్వరో
త్కరహృదయాంబుజాతసతతప్రమదాపహహృద్యపద్యవి

* (కార్పర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పాత్రమునుండి.)

...సర్వవిధముల మధ్యవర్తులు ఘనపండితప్రకాండులు నగు సభాధ్యక్షులు
“కొప్పరనియోగికవు లవధాన మొనరించువారితోడిపాటుగాఁ గూర్చుండఁ
దగ” దని తీర్మానించిన వెంటనే యేదో యొక సాకును గల్పించుకొని నియోగి
ప్రముఖులెల్లరును లేచిపోయిరి. వీరికి వైదిక కవుల కవిత్వముపై ననూయ
వుట్టినదనుట కింతకంటే బ్రహ్మణమేమి కావలెను. వీరుసభనుండి లేచిపోవు
టయు వీరు నియోగివైదికక్షాప్రధానముగాఁ గలవారని వేవిధములఁ జాటు
చున్నది నియోగికవులసభలు జరుగుచుండినప్పుడు వైదికులిట్లు మిషలు గల్పిం
చుకొని లేచి పోయిరా? లేదు... ..

(అర్యమతబోధిని 1911 సం॥ 7 వ సంపుటనుండి.)

...అగ్రాసనాధిపతులు తమకు వ్యతిరేకముగాఁ దీర్పు చెప్పటచే కొప్పర
కవిపక్షపాతులు సభనుండి లేచిపోవనెంచి నందును నెదకుచుండిరి. ఇంతలో
వేంకటకాస్త్రిలవారు వైవాక్యములను బలికియుండుటచే నది మిషచేసికొని
సభనుండి లేచిపోయిరి. ఇంతవరకును లైట నిలువఁబడియున్న కొప్పరపు
కవియు సభనుండి లేచిపోయినవారును గలసి యిండ్లకుఁజనిరి. కలనామునకు
బీజమిది

స్తరస్తరప్రచారవికరశ్రుతిశేయరసవ్రసారబం
ధురతరసాధుగోష్ఠివరతోపితదివ్యసభానుభూతియై.

ఉ. ఎంతయొ మబ్బు పట్టి పని యెయ్యదియో * చెడునంచు నెంచుచు
న్నంతఁ బటర్నటద్రవ మనంతముగా నుడిగాలి వచ్చి యే
చెంతకొ దుమ్ము దూలిగ నళింపఁగ మబ్బును బాఱఁద్రొచ్చిన
ట్లంతట నా సభాస్థలము నందలివారికిఁ దోచెఁ బూర్తిగఁ.

సీ. మును మెచ్చి యిప్పుడేయన యింత చుల్కఁజేసిన నేమిలాభమంచ నెడివారు
మెచ్చినయంతనే వచ్చి నెత్తిన గూరుచుందురే యని కోప మొందువారు
“ఎవట బావా! యన్న నేమిది పంగతోటకడ నాగ” దటం చనుకొనువారు
తాకికులయ్యు నేలా కోరి రీకోర్కె? యంచొక్కగొకరిఁ బ్రక్షించువారు
తే. గీ. చర్చలకునేమి సభ చక్కఁ జరిగెదడుకు
నవరిమితమెదమబ్బెఁగా యనెడువారు
సభజరుగకేమి, యీనాటి † ఛాందసత్వ
మెల్లను నియోగులదటంచు నెంచువారు.

సీ. తా నెంచుకనవలె దగునునుఘ్యులు లేరే యంచు నెంతటకవి నెంచువారు
అధ్యక్షుమాటపై నాగిన వేంకటేశ్వరుఁ డిట్టు లనఁడంచుఁ బలుకువారు
అతఁ దూరకున్నచో నావాద మీపాటికైనఁ దేల దటంచు ననెడువారు
“నీవునీ” పనిపల్కి రే వారో యవ్వారి నెఱుఁగుడే యని చెవిఁగఱచువారు

* తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల గుంటూరి శతావధానపు పీఠిక నుండి.

..... మరల మఱునాఁడు సభ 3 గంటలకు సమకూర్పబడెను. కాని కొన్ని
యనివార్యములగు నంత రాయములచే సభ మానుకోవలసినంత దుర్యోగము
జరిగినను, గుంటూరివాస్తవ్యుల సుకృతముచేతనో, సిద్ధసంకల్పులైన తిరుపతి
వేంకటేశ్వరుల మహిమచేతనో సభ జయప్రదముగా జరిగెను.....

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, పొప్రెటరు, చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల.

† (1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి)

..... ప్రైదానినంతయు బట్టిచూచిన గుంటూరుపోరునకు బీజమును నాటి రచ
పోషణముచేసి దాని పెంచినవారు కొవ్వవరకవి పక్షపాతులని బాలునికైనను
చెలియఁగలదు. ఒకరికార్యము జరుగుచుండగా వారితోఁగూడ సమముగాఁ

లే. గీ. ఏమనిన నేమి ? తుదకు జయింపఁగలిగి

రే వృథావాక్కులయ్యవి పోవుఁగాలి

కనెడువారు “నిల్లలికినయంతఁబండు

వగునె” యిఁకఁజూడుఁడేమానో యనెడువారు.

గూర్చుండఁగోరుకొనువారు బాలురుకాని ప్రాజ్ఞులు కారుగదా. ఒకడు పెండ్లిలోఁ బల్లకి నెక్కి నందుగూర్చుండఁ గలహమాడువారు బాలురు కాకమఁతెను రగుడుదు. అట్లనే యొక్కరు శతావధానము చేయుచుండఁగా నడుమ నింక నొకరువచ్చి వారితో సరిగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నము చేయుటయును నొప్పుచుండును. సుమ్మిట్లు గౌరవింపుఁ డట్లుగౌరవింపుఁడని కోరుకొనుట వెంగలి తనమగును గాని ప్రౌఢత్వము కానేరదు. అనేక పండితప్రకాండులు కవి పద్యములు విశేషించి శతావధానములు క్రిందఁగూర్చుండుట కంగీకరించి యవధాన మొనరించువారికి నున్న తాసనము లిచ్చియుండఁగా నా యున్న తాసనము తమ కుఁగూడ నిచ్చినంగాని లోపలికి రామనుట పిచ్చిపనిగాని మంచిపనికాదనుట కంగీకరించనివారిలో న్యాయవృత్తి కలవా రెవ రుందురు ? తిరుపతివేంకటేశ్వర కవుల సరసము గూర్చుండుటకుఁ గొప్పవరపుకవులు ప్రయత్నించురన నదియే మొదటివారి యాధికృతము వేనోళ్ళ జాటుచున్నది. రెండవవారికది వానినిదే జాలదు. ఇఁక నీప్రయత్నము పరిహాసపాత్రముకాదా ? మొదటిదినమున వచ్చి సభ్యులందఱును గూర్చుండినతావునఁ గూర్చుండిన కొప్పరపుకవిగారు రెండవనాడు మఱియొక ప్రయత్న మేఁబ్ర చేయవలసివచ్చెనో ? తామవధానము చేయునప్పుడు తా మున్న తాసనములఁ గూర్చుండియుండఁగా శ్రీకృష్ణమాచార్యులవారు మున్నగు శతావధానములు క్రిందఁ గూర్చుండిరిగాని తమతో సమానముగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నింపలేదని కొప్పరపుకవిగారెఱుంగరా ? “అక్కన్నచూడన్న గార్లందలమెక్కిన సాటికి సర్వపు చెఱువుగిట్టెక్క” నన్నట్లు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవు రెంత యున్న తాసనమునఁ గూర్చుండిన మనమును నంతయున్న తాసనము వేయించుకొని గూర్చుండినమాత్రముననే మనము వారితో సమానులమగుదుమా ? మనయందు నిక్కమగుప్రజ్ఞకలదేని అది యెచ్చటగూర్చుండినను బ్రకాశించుచునే యుండునుకదా... అప్పులలో పంకమగ్ధమునఁబడి యున్న పద్మమునకున్న ఖ్యాతి ఆకాశమునొరయు బూరుగుకొనయందున్న పూవులకు వచ్చునా ? కావునఁ గొప్పవరపుకవిగారును దర్శితపాతులును నాడుచేసివ

గీ. ఏమియగుఁ ! దెల్వితక్కువయెందు నపజ
యమ్మనకుఁగారణం బది యాచరించు
పక్షమెన్నటికేనియూఁ బడుటద్రవము
చెట్టివేసముల్ సాగవు విదైపట్ల.

ఉ. తక్కినవానికేమి యపధాన విధాన మదట్టులుంతు మిం
పెక్కిన * గీరతశ్రవణ మెంత నుతించినఁగాని తీర దా
చక్కని పాక మెట్టిదవు ! సార మదెంతయు లేక యున్న న
మృక్క ! నిజంబుగాఁగవనమన్న ! నదే యగు నేయునేటికిఁ.

చ. ఆమచ ననేకమార్గముల నయ్యయి వారు ప్రశంస చేసికొం
చును ముదమందుచుకొ జనిరి చూడఁగవచ్చినవా, రనూయలో
మునిఁగినవారు కొంపలు ప్రబుద్ధులు “తప్పుడు వ్రాత్రవాసి పే
రును జెడఁదీయలేమె” యని రోజుచు నేగిరి యేదో గొల్లుచుకొ.

చని పిచ్చిపని. కొప్పునరపుకవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమాను
లనిపించుకొన నెంచునో వారివలె దామును హృద్యావపద్య పద్యకావ్యముల
విరచింపవలె. వారివలె దామును సరసజనవేద్యంబులగు గద్యకావ్యంబుల
నిర్మింపవలె. వారివలె దామును నేత్రశ్రోత్రశృంగాటకంబులగు పాటి నాటకం
బులఁ గల్పింపవలె. వారివలె దామును సులక్షణలక్షితంబులగు లక్షణగ్రంథ
ముల గూర్చవలె. వారివలె దామును సుభయభాషలందును రసపోషితంబగు
కవిత్వము చెప్పవలె వారివలె దామును శత్రుమధ్యమననైనను నిరాతంకముగా
నపధాన మొనరింపవలె. వారిదేహము లే యున్నతస్థితియందున్నవో యాయున్న
తస్థితియందే తమదేహములను బెట్టినఁ గార్యములేదు. వారి జ్ఞాన మెట్టి యా
న్నత్యమునందియున్నదో అట్టి యాన్నత్యమును దమ జ్ఞానమును నందియుండు
నట్లు చేసికొనవలయును. అంతియేకాని తమవారిలో బలవంతులెవరో దమ్మును
దీసికొనిపోయి బలాత్కారముగా తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సరసను గూర్చుండఁ
బెట్టినను, అంతకంటెను నొకమెట్టుదాటి యాతిరుపతివేంకటేశ్వరకవులఁ బడ
ద్రోసి వారుకూర్చుండిన యాసనములందే వీరిని గూర్చుండఁబెట్టినను దానఁ
చుమకు లాభముండనేరదు

* ఇందులకు సంబంధించిన యుత్తరములు గీరతపీఠికలోఁ జూడఁదగు.

క. “పంచశుభం పంచాశుభ” మంచుక బుధులాడుమాట యచ్చుపడగ దీ
వించుచుఁ దిట్టుచు మెచ్చుచుఁ, గుంచించుచు నరిగి రంతకుక సభముగినెక.

ఉ. ఇంతకుఁ బూర్వమే స్వజనమెల్లరు స్త్రీపురుషులు లాత్మలోఁ
బంతము పుట్టి “కాఖికిది పర్యవణంచె” నటంచు నెంచి “వి
క్రాంతి నియోగులంగలుగుఁగాక యెటుల్ మఱి దాని వైదికుల్
గాంతు” రటంచు నక్కవికి గాటముగాఁ బురి నెక్కజేయుదుక.

ఉ. “ఒక్కఁ, యిర్వఁ ! జనము లుండిరి వేలకువేలు, తాదృశం
బక్కట ! యాసభాస్థలమునం దొక వైదికమాత్రుఁ డెంతయు
న్నిక్కు గనంబడక బలుకునే ! నిను నింతటిమాట, విద్యలో
నెక్కువతక్కువల్ గలుగునే యను మంతనె యింతగర్వమే.

ఉ. గర్వపుదేమొ చూచెనము గా కిది గుంటురిసీమ, యియ్యెడక
ధూర్వహు లెందఱో గలరు తొల్లిటినుండి నియోగు, ఓండలుల్
దుర్వివరముంపు వైదికులత్రోవలు సాగెడి ! నస్సదాదులం
దర్శనఁ “బ్రక్క నిల్వఁగ నితండు దగం” డనుమాటఁబల్కునే!

* ఉ. మీసము “రెండు బాసలకు మేమె కవీంద్రుల” మంచుఁ దాల్చునా
వానిని గోలుపుచ్చి మనవై పునియోగులచేసఁ జూపి “మీ
దానుఁడ” నంచుఁ బల్కెడివిధమున కక్కవిఁదేకయున్న నీ
వేసములేల ! పాగలును వింతలకోటులు బర్వకోసమే.

ఉ. “ఉన్నను బాండ్లిగరిను మొంహొక వైదికులందు యోజనల్
సున్న” యటంచుఁ † బెద్దనతిగిగుద్దిగఁజెప్పెనుగాచి, యేదియో
పన్నిక పన్ని యిక్కవులపంత మడంతముగాక, ఛాందస
తొవ్వనతు లేమిసేయఁగలరో ! కనుఁగొందముగాక వైదికుల్.

* ఉ. దోసమటంచెటింగియును చుందుడు కొప్పుగఁబెంచి నార మీ
మీసము “రెండుభావలకు మేమె కవీంద్రుల” మంచుఁ దెల్పఁగా
రోసముకల్గితక గవివరుల్ మము గెల్వఁడు గెల్చిరేని యీ
మీసముదీసి మీపదసమీపములక దలలంచి మ్రొక్కమే.

(నానారాజసందర్శనము చూడుడు)

† “బుద్ధిబాడ్యజనితోన్మాదుల్ గదా శోత్రియల్” (మనువరిత్ర)

మ. ఇది గోదావరీతీరమంచు మదిలో నేమేమో యూహించెనో
విదితం బండు బలమ్ము వైదికుల, కావేసమ్ము తిప్పట్టునం
గుడురంబోమి యొలుంగఁ జేయవలయున్; 'గుర్ని సమానంబుగా
నొదవన్ రా' దనుమాట కర్థమది యేమో! చూత" మంచుద్ధతిన్.

ఉ. కొప్పురపుంగవీకుఁ బరికొల్పుచుఁ "బల్లిక వ్రాయు మిప్పుడే
చప్పున, వారు రేపకడఁ జన్న పయిన్ మన మేమి చేసినం
దప్పునుబాక. మినిసిని దత్కవియగ్గము నాటకంబునం
దొప్పెడిఁ బ్రతమక్కడనె యొప్పుఁబరించి యొసంగి వచ్చుటల్.

క. వినిపించి యొసఁగ నయ్యెడ, ఘను లందఱు విందు రంత గర్వ మడఁగు నె
త్తని దీనిఁబెట్టికొని వార, చనునట్లొనరింపకున్న కౌర్యము గలదే!

క. 'ఆలస్యాదమృతంబు' మిలాగున వ్రాయు" మంచు నేర్పఱిచి తనున్
గోలగ నెసకొల్పిన మది, డోలాండ్లోనకు దిగి కడున్ పడఁకుటయున్.

ఉ. పాపము ! కొప్రపుంగవికిఁ బద్యము వ్రాయఁగఁ జేయిరాదు; లో
లోపలఁ బూర్తిగా దిగులు లోఁతగిలింపఁగ సాగె; సారె దా
దాపుననుండి బందుగులు ధాన్యము నేర్పఁగడంగి రేదియుం
గోఁడను పాప ! మాతనికి "నూయియు గోయియుఁగా" గనంబడున్.

ఉ. 'కాలెటు త్రవ్వవాడ సభ గావుటయే ధ్రువమైనచో, నెటుల్
చాలుదు గచ్చు విచ్చు మెయిఁ జర్చరగంబెడి యాశుఘోషచేఁ
దూలుదురే, పధానులు బుధుల్ కవు లాశుకవిత్వ తత్త్వవి
త్సాలవిలోచనుల్ ! చెడుఁగదా ! మును పుండినకీర్తి దీనితో.

ఆ వె. క్రొత్తనీరువచ్చి కూలమ్ముఁ బెకలింపఁ
బ్రాతనీరు కూడఁ బైకిఁబోవు
నేమి నేయవఱడ నిది వీరెఱింగియు
దిగుమటందు' రనుచు పగచుటయును.

ఉ. ఆముఖవైఖరిక దెలిసి యాపులు బందులు పల్కిరంట ! "నీ
కేమి భయంబు వైదికుల కియ్యెడ నాటలు సాగ వెందు నీ
సీమ నియోగిసీమ, సభ చేయనె చేయుము చేయచో నెటో
నీమహిమందె మెత్తుము మనీషులు జంకుదు రొండు పల్కఁగన్.

లే. గీ. తెల్లవాటినదాది యేదేని పనిః
వచ్చి రాకీకులను జూడవలయు నట్టి
పండితులు మాకు వ్యతిరేక ఫణితిః బోరు
ఎల్లబుధులు తిర్వతివేంకటేశులొక్కా!

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక;సభయెట్లగు? స్కూలునఁ “దెల్లటిద”రక
పదమున నుండె నందొకఁడు, వాదముకోసము స్కూలువారు “పా
పద”మని యిత్తురే నెలవు? పల్కులు వేయును నేల! రేపె పో
యెద రలవారు నీకు జయ మేర్పడు, నోర్పడి యుండ్రు వైదికుల్.

ఉ. పంతుముపుట్టి వా రొకట వాదముకోసము నిల్పిరేని య
ల్లంతన జీవనార్థమగు నాపని యూడెడి, మీఁద దానితోఁ
గొంత యడంగు గర్వ;మది “కుంచెడువోయెను పోలకేగ” నం
చెంతురు లోకు, తెట్లయిన నేమి పరాభవమైన యట్లగుక.

ఉ. వ్రాయుము ‘మీదు మీసమును వాదములో గొఱిగింతు’నంచు వా
చ్చేయఁగలట్టి దెట్టిదియొ చేతురు, చూతముగాక;నీకు మా
సాయము గల్గ నిట్టి దొక సందియమేటికిఁ ‘నేను’ దెచ్చువో
మాయదియే సమస్తము;ప్రమాదము లేకములేదు దీనిలో.

కా. మేమే వ్రాతుముగాని మాకుఁ గవితోన్మీదంబు ముఖ్యంబు గా
దేమో కొంచెము వ్రాయ నేర్చినను మే మీపృథ్విలో లేము;మ
మ్మామోదింపదు లోక మట్లగుట నిన్నర్థించుచున్నాము నూ!
మామావ్రాళ్ళిట నున్నయట్టులుగ సంభావింపు నిశ్శంకగక.

చ. అని పలుమాటు చెప్పినను నాత్మకు నవ్యలకున్న యంతరం
బు నెఱుంగు కొప్పరంపుఁగవి పూర్తిగ సందియమున్ విడండ, యా
తనిగతి గాంచియంతట నతంద్రుఁ డొకానొకపృథ్వు పల్కు ‘ని
న్ననఁ బని లేదు,నీకు విరుదాదు లొసంగిన తప్పు మాదియే.

ఉ. వివది యయ్యె నీ కిడిన యాచిరుదమ్ములు నూలులాలులున్
మానుగఁ జెట్టిపామ్మ మఱుమాట వచించక యట్లు గానిచో
దీనత మాని పత్రికను దేకువమై లిఖియింపు మొందుచం
దానకు నొప్పుకో” మన నతం డిది యెట్లును దప్పదంచొగిన్.

చ. మనమునఁ జింతనొందుచు నమాత్ములు చెప్పినయట్టి యంశముల్
గొని తననేర్పు చందమునఁ గొండొకకై తరచించి వ్రాలిన
ర్చిన నది కేలఁబూని దయచేసిరి మాకడ కొక్కయిర్వురిం
తని వచియింప రాని * వినయం బనయంబు మొగముగ్రమ్మగన్,

క. వీ రిరువురు మఱికొండఱు, గాఱులు ప్రకటించి పత్రికలు నింపిరి ను
ర్వారుల నివ్వారల నా, చేరువనా రెఱుగుదురు ప్రసిద్ధులె వీరల్.

చ. ఒకఁడు 'యథార్థవాది' యగు నొక్కఁడు దా నగు 'సత్యవాది' వే
టొకయొడ రెండు వేసములు నొక్కఁడె తాల్చి పరాక్రమించు ము
న్నొక మహిషాసురుండె కద! యొక్కతొటిన్ శతశస్ససానశః
ప్రకటితరూపుఁ డయ్యె నని భాగవతంబు వచించు నంబకో!

ఆ. వె. పలుకులేల! 'సత్యవాది' 'యథార్థవా
ది' యనుపదయుగము తిట్టుగాఁగ
మార్చినట్టి వీరి మహిమను నుతియింప
శేషఫణికినైనఁ జెల్ల దంబ!

క. కునిలోఁ బరి యివ్వారల, పెను దుండగముల నొకింత వినిచి పిదపఁ ద
క్కినకథ నుపివెద మింతటి, యన్యతాత్ములఁజూచియెఱుంగమంబనొయెందున్.

చ. ఇదివఱ కే మొనర్చునటులే యవధానము నాఁడునుక * సభా
నదు లలరక బొనర్చితి, మనంగత మైనను నారు పట్టు పు
ట్టెనె తుద నెగ్గనిచ్చునెడ నాదుము వీరికి మంచివార ము
య్యది బుధగర్హితం బగుట నందుల కొప్పకపోతి మంచికా!

* "అతివినయం ధూర్తలక్షణం"

*.....19 వ తేదీ పగలు 2 గంటలకు హిందూ నాటక సమాజము వారి నాటక
శాలయందు సభ సమకూర్పబడెను. గుంటూరునందలి పౌరులేకాక చుట్టుపట్ట
నున్న పల్లెలవారును నవధానసభాదర్శనకుతూహలలై వచ్చుటచే నినుముచల్లినను
చాలకుండునట్లు నాటకధనన మంతయు నసంఖ్యాకములగు జనములచే నింపి
నిబిడీకృతంబైయుండె, 2 1/2 గంటలకు నవధానము ప్రారంభింపబడెను. ఒకరి
రువురేమి తక్కువయొకాని పృచ్ఛకులు నూర్ధను గూరుచుండిరి. వారును
నూర్ధరికి చెప్పటకు సంసిద్ధులైయుండిరి. కాని అవధానములొక్కొక్కరికొక్కొ

◆ చ. ప్రతిభుటియిచ్చుచోట నలుబదిమందికి పద్యములు చెప్పునప్పటికి మ. రా. రా
త్వతి. యగు. గాక పోరు టది తప్పదు. న్యాయముకొన, మిట్టై తి
ర్పరికిని వేంకటేశునకు రాఁ దగులేరది వచ్చె; వేంకటేశ
ర్కతికివ. మాత్రం బోవు. నదికా దని యెవ్వరెఱుంగ రంబికా!

క. గాడిదగత్తరవ్రాతలు, బూడిద బుస్సన్న దెవరో పొల్పినఁ గీర్తుతో
పాడఱునెడ “దగ్గినచో, నూడెడిము క్కుండు నేమొకో! కుమ్మునెడకా”

క్క పాదముచొప్పున నలుబదిమందికి పద్యములు చెప్పునప్పటికి మ. రా. రా
ఏకా రామయ్యపంతులుగారును, కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారును
బ్రహ్మశ్రీ రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారును మొదలగు పెద్దలు, ‘నలువదిమంది
చాలరా! ఏల యాయాసము, కాలముచాలపట్టు’ నని వక్కాణించుటచే నాఁడు
7 గం ట ల గు వ ట కు, న ప్పు డ ప్పు డ డి గ న ట్లై ల్ల తా మి ది వ ట కు
నా యా రా జు ల పై ర చిం చి న ప ద్య ము ల స భ్య క ర్ణ పే
య ము గాఁ జదువుచు నలువదిమందిలో నిరువదిమందికేపూర్తిగా నాలుగు చరణ
ములు చెప్పి, చదివివేసి మిగిలిన యిరువదిమందికి రెండురెండు చరణంబులచొ
ప్పునఁ జెప్పివేసిరి.....బ్రహ్మశ్రీ వేంకటకాస్త్రిగారప్పటికి జ్వరపీడితులైయు
న్నను వారు తమయద్యమమును నెఱవేర్చి సభ్యులకుఁ గలుగఁజేసిన బ్రహ్మనంద
మనితరసాధ్యమని వక్కాణించుట తక్క విశేషించి వర్ణించుట నాబోంట్లకు
శక్యముకాదు. ఇంక నారోగ్యస్థితిలో వారొసరించు నవధానమెంత యానంద
కరమై యుండునో యెవరుచెప్పగలరు! నాఁటిరోజున మిగిలిన రెండుపాదములు
చెప్పి మరలఁ జదువుటకుఁ గొంచెము కాలమేపట్టినను రాత్రి కి గంటలవరకు
వారి యసమానకవితాసుధాధారలచే సభయంతయు నిస్తరంగంబైన సముద్రము
పలె నుండెను. పిదప “జయజ” యేతిధ్యానములతో సభ ముగింపబడెను. నాటి
రాత్రి హిందూనాటకసమాజమువారి పాండవవిజయప్రదర్శనమున కంతరాయము
కలుగుననికాని లేనిచో సభ యెప్పటికిముగిసియుండునో తెలియదు. అవధానాం
తమున నాయాయ పండితులు తమయానందమును వెల్లడించుచు చంపకోత్పలాది
మాలికలచే నవధానుల నలంకరించిరి... .. ఇట్లు,

బరిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, చంద్రికాపర్వము, గుంటూరు 29-8-11

◆ ప్రతిభుటించిన నెంతవాడైన లక్ష్మీంపము (నానారాజసందర్శనము 39 వ
పుటయందు చూడుడు)

ఉ. తప్పుడువ్రాత వ్రాసెడి భృతారకులేనియు నొక్కత్రోవ నొక్క
 కప్పడుఁ బోవరైరొక యుదాహరణం దిట నిత్తు మంట! యీ
 కవుల కూత లారయుము * 'కాచుముక్ష' శివరాముఁ' డంఁచుఁ దాఁ
 జెప్పు నొకండు వేరొకఁడు † 'శిష్యుఁడు మూర్ఖు'డటంచు వాఁగెడుక్ష.'"

క. అవధానమె యెఱుంగనికొ, ప్పవరపుసోదగుల వేయి పొల్లధికులుగా
 నెవఁడో యొకండు వ్రాయుచు, శివ! శివ! యవ్యానికెట్లు చేయినడుచునో!

క. ఒక్కటిగా దరయుంగా, దక్కట! పదిగాద యిరువదైనను గాదే!
 ఒక్కపటి ♦ వేయిరెట్లే, యెక్కిరి కొవ్వొపువార లీతని వ్రాతక్ష.

తే. గీ. కాఖలాఁగొంద తాకాళ సౌధ మొకటి
 గట్టిపెట్టిరి కొప్రంపుఁ గవులకొఱకు
 'ఎక్కలేము మొట్టో'యన నెక్కితీట
 వలయునని త్రోయుచున్నార బలముకొలది.

కా. అంబా! యీజగమెల్ల నీవలనఁగాదా! పుట్టి పర్థిల్లు ని
 క్కంబుఁ దెల్పు మసత్యపుంబటిమచేఁ గల్పాంతము న్నిల్చుకీ

(పండిత బ్రువలక్షణము అను బండతిట్ల పొత్తము నుండి.)

*.....మఱపుకురాదు దెబ్బ, పొడిమాటలుదాదినఁ బోదు నొప్పి; నన్నరసి
 యొవండు గాచునిఁక హా! శివరాముడ, స్వామి! యంచు.....

(22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి.)

.....తరువాత నయ్యో యదియట్లయ్యెనే యనువ్యసనముచే గాబోలు వారి
 శిష్యుడగు వేలూరు "శివరాము" డను చిన్నవానిని పిలిపించి విద్యాస్థలద్వారా
 కాలేజీహాలులో నేటికి నాల్గోజులకిందట నొక సభగావించిరి... (సత్యవాది)

† (22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి)

.....సమరంబున కర్ణు డీల్లినట్లు యీ శతావధానము పూర్తియైన దని చెప్పట
 కెంతమాత్రము సంశయమునులేదు.....(సత్యవాది)

(డిటో ఆంధ్రకేసరి.)

♦వాడు తిరుపతి వెంకటకవులుచేసిన యవధానముకంటె కొప్పరపు
 కవులు చేసిన యవధానము వేయిరెట్లెక్కువగా నున్నదనుట కెంతమాత్రము
 సందేహములేదు.....(సత్యవాది)

ర్మిబుట్టించు ననాదుకప్రజల నెండే గంటినే నొక్కల
క్ష్యంబుక జూపుము వేదకాస్త్రముల, లేదన్నక బురాణములక.

ఉ. కొండొక యీసుచే నెవడొ కొంటెతనమ్మున మాటు పేరితో
నండి యెదో లిఖించ నది యెండొక యూతగ లేచి మాకృత
జ్ఞం దొకరుండు దబ్బులు గొన్నిటి వ్రాయగఁ జొచ్చె నద్దిరా!
“తొండకు వెల్గు సాక్షి” యనుతోల్లిటిమాట స్మరింపఁ జేయుచుక.

చ. ఇరువదికిండు వత్సరము లేగను వీ రవధానభారముక
శిరమున నూని, యొక్క పుష్ప చెట్ట లిఖించినవాడు లేడు నేఁ
డుఱక యెవండొ కొంటె యెదియో లిఖించిన నమ్ము పెట్టటం
చెఱిగియు మాకృతజ్ఞుడరచే! యది పట్టుక యోలలాడెడిన్.

ఉ. వేయికి నొండె లేక యరవేయికి, నందు సగాన కొండె, గా
దే, యొకనూటికొండె, మఱి యేమిదికొండెను గాదు, * నల్వ, దిం
లే!యెటు తప్పిరియ్యెడ నుద్దళులు తిర్వతివెంక లేకు లం
చీయనవ్రాతఁ ఛ! యనకయే గ్రహించెను మాకృతజ్ఞుడుక.

ఉ. తప్పదువ్రాతఁ కొప్పరపుఁ దజ్జలకై లిఖించె నెవ్వఁ డో
మొప్పె స్వకాఖకై; యతఁడు పోయినపోకడ లొప్పఁగాక “వా
తప్పప్రసంగ” మంచితనిదారిని దజ్జలు దూలుచుండ మా
యప్పకు ‘నట్టహాస’ కవి కా నడు రెక్క వడేటి తెల్వయో!

‡ ఉ. అప్పుడు “సత్యవాది” యు “యథార్థపు వాది” యు నన్న పేర్కొనె.
దప్పులువ్రాయు వారల విదగ్ధత మాపెడునట్టియూహయే

(1911 సం॥ 9-10 సంచికలు, అభినవ సరస్వతినుండి)

*... శతావధానమే ప్రారంభించి యేయందేళముతోనో కొందఱిచే 40 మం
దికే చాలునని యొత్తిపలుకఁబడినమీఁద నంతకే ముగింపఁనెంచి చెప్పుచున్న
వానిలోని యపరిష్టాంశమును నుడువసాగిరి-పూర్వదివసము 40 మంది కన్న
పేరేకాని యవధాన మధ్యమున నితరప్రసక్తి మొండట.

‡ J. GURUNADHAM, B. A., RAJAHMUNDRI
Editor, Andhrakesari. Dated 13th Oct. 1911
Sir,

Re—Your registered card dated 11th Oct. 1911
you are requested to refer to the Andhrakesari.

యొప్పుతిలక గ్రమ్ముగ రుహదయ మయ్యది తగి వారిపై
నిప్పుడు ప్రేమ పుట్టెడి నడమిటికన్న! పచిరుమ్మలలో!

చ అన్యతము వ్రాయుగాక యది యాత్మకుసుంబలె నొడ్డపక నుఖం
బున నన్యతంబుగాఁ దెలియఁజొల్పిని వ్రాసెను. 'సత్యవాది'; వీ.
నిని బరహృషికారి యని. నిక్కమ చెప్పఁదగుకొ "యథార్థవా
దిని" మఱి యట్లే చెప్పవలె. దిట్టి రసేతులు వీరి నెందుకో

చ తనలిఖించు వాఁతలకుఁ దద్దయ మెసము చెంది పత్రికా
జను లపరాధిగా మఱి యసత్యవచస్కునిగాఁగఁ దన్నుఁ దె
ల్పిన నొకమూలఁ గిమ్మనక పేర్చినభీతిని దాఁగినట్టి వాఁ
డన్యతము వ్రాసియు న్నిజము నానలఁ దెల్పినవాఁడె యాఁగదా!

తే. గీ. * దిద్దుబాటును బత్రికాధిపతి వ్రాసి
"సత్యవాది" యపరాధమునైచి దాచి
పట్టిసంగతి నెఱిగియు నదియె పట్టి పోలఁ
బడు మాకృతజ్ఞుఁడు చెట్టివాఁడు.

dated 29th September 1911. page 6 column 3, when
a 'correction' was published regarding the matter
you have written to me about

I am advised to add that nothing more can be done.

I am, Yours faithfully,

J. Gurunadham, Editor.

M. R. Ry.

R. HANUMAYYA PANTULU GARU, B. A.,
First Grade Pleader, Guntur

(* 29 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంగ్లకేసరి నుండి)

ది ద్దు బా టు .

గుంటూరు అపధానము.

"గుంటూరు అపధానములు" అనుపేరట "సత్యవాది" యను ఉపనిలేఖరి
మాకు వ్రాసినలేఖను వెనుకటి పత్రికలో ప్రచురించియున్నాము. అందు
వేలూరి శివరామకృష్ణగారిచే చేయబడిన శతాపధానము సరిగా చేయబడలేదని
మత్యవాదిగారు వ్రాసెను. ఇది అసత్యమగు లేఖగా మాకు తరువాత తెలియ

అ. వె. ఇంటివాడు గొడ్డుదిడి యనఁ బొరుగున
వాడు పాడిదంచుఁ బలుకురీతి,
మెలఁగు మా కృతజ్ఞ మెచ్చ నాలుక రాద,
యెవని నేని మెచ్చ నిచ్చగించు.

ఈ. చచ్చిన వాఁతఁ బట్టికొని సాకుచు ముద్దితుకొంచు నచ్చునక,
గ్రుచ్చుచు నక్కునందు నిడి కుల్కుచుఁ గన్నుల నద్దికొంచు ని
ప్పచ్చర మైన సామెతకుఁ బాల్పడు మా కుహనావధాని కే
మచ్చిన నీయవచ్చు నిటు లేనము దా నొడిగట్టి నందుకక.

వచ్చినది. మఱియు శివరామకాస్త్రిగారిని శివరాముడనియు సత్యవాదిగారు
వ్రాసిరి. మేము ఈపేరు కవిత్వము చెప్పటయందు తమ నమ్రత (Modesty)
ను జూపుటకు వహించిన నామమని దలంచి దిద్దుబాటు చేయుకుండ ప్రకటించి
వారము. వీరినిగూర్చి మేము ఎప్పుడును వినియుండకపోవుటచే ఇట్టిపొరబాటు
తటస్థించినది. మరియు సత్యవాదిగారు విద్యాధికులనియు లేఖల వ్రాయటందు
తమ జవాబుదారి గ్రహించిన వారనియు మేము భావించుటవలన వారిలేఖను
పశ్చిమము జేసివారము. ఇట్టి పొరబాటు గల్గినందుకు చింతిల్లుచున్నారము.

పరా:— ఈదిద్దుబాటునకు మఱియొకలాగునఁ దాత్పర్యమును కల్పించు
చున్న కవితాపత్రికలోని వ్రాత నీకింద నుదాహరించుచున్నారము. ఆవ్రాత
తలోని దురాశయును, దెల్వితక్కువయును, అకృతార్థతయు లోనగు సుగుణ
ములు చదువరులే నిర్ణయించుకొందురుగాక.

“కృష్ణ—కేసరీ! ఈసంగతి పొరపాటుని చెప్పితివటగాదా? అంధ్ర
కేసరీ—(నవ్వుచు) అది గాదమ్మా! ఆయనపేరు శివరామకాస్త్రియనుటకు శివ
రాముడనుట పొరపాటుని చెప్పితినిగాని తక్కినవిషయమును గుఱించి నేనేమి
యే నసత్యమాడలేదు. ... (1912 సం॥ కవితాపత్రిక 2 వ సం॥ చు)

రాజమండ్రి 13—10—11

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము నమస్కారములు, అయ్యా! దేశమాత
కార్యదర్శిగారి పేర మీరు వ్రాసిన జాబు చూచితిని. పత్రికానిర్వాహకు
భారమును నేను యితరులపైఁ బెట్టితిని. వచ్చిన యుపవిలేఖకుల జాబులను నేను
చూచుటలేదు. పత్రికానిర్వాహముఁ జేయువారు గూడ పొరబాటున వానినిఁ
బ్రకటించియుండురు కాని యాదేశ్పూర్వకముగా మిమ్ముగాని తిరుపతికాస్త్రి
గారిని గాని తిరస్కరింపరు. కావున మన్నింపవలయునని కోరుచున్నాను.

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక “నది నీడ శ్వపుచ్ఛము నూత్ర గొన్న” కొ
విదులఁ గృతజ్ఞులకా గడువివేకుల గీతమందుఁ జూచుకొ
కది యిచటే! వారిబులు పయ్యెడఁ దీర్తముగాక, అంబో!
పదపటిగాధకుకా హృదయపద్మ మొకించుక త్రిప్ప మొప్పగకా.

సీ. వినయార్థముగ మేము వినుచుపల్కులనెల్ల నసమర్థతకు గుర్తు లని లిఖించె
* ఘనుడైన కాశీకృష్ణుని బట్టికొ మాకునై యేదో నూచించెననిలిఖించె

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రప్రతికనుండి)

ఈశతావధానములను గురించి వార్యుల వారికముందు దమపేరులను వ్యా
సాంతమున ముద్రించుట కంగీకరింతురేని వారి వ్యాసములను స్థలమున్నయెడల
ముద్రించుట కంగీకరించెదము. సత్యవాది. హితవాది, పృథ్వీకుడు, అని వా
సినయెడల ముద్రించుటకు వీలుపడదు. (అ॥ ప॥ సం॥)

(ఈక్రిందియుత్తరము కృష్ణాఫీసునుండి వచ్చినది)

*...మీయవధానము బాగుగ జరిగినదని పత్రికలో వ్రాయుటకంటెయధార్థ
వాదియొక్క వ్యాసమే మీప్రతిభాత్మిని మఱింతస్థిరముగ స్థాపించినదనియు,
ప్రజలయభిమానముకూడమీపట్లచూపుటకుకారణమైనదనియునమ్ముచున్నాను...

అవటపల్లి నారాయణరావు.

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

* ...వీరవధానముచేయునపు డగ్రాసనాధిపతి యేదియోవార్యులనుండిరి. ఈ
వార్యులపైకవీశ్వరులు తమవీక్షణములు ప్రసరింపజేయుచువచ్చిరి. (యధార్థవాది)

(అక్టోబరు 6 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

.....అయ్యో, తాము తమపత్రికలో మాగుంటూరు శతావధానము (తిరు
పతి వేంకటేశము) ను గూర్చి యధార్థవాదిగారి వార్యులను ప్రకటించియున్నారు
అందఱేక విరుద్ధాంశములును ససత్యాంశములును గలవు అవియన్నియు నాకు
వంబంధించినవికావు. కావున వానివదలి “కాశీకృష్ణమాచార్యులు (అగ్రాసనాధి
పతి) తన చేతిలోవ్రాసి, సగ్రహపుత్రమనియవధానలకు నూచించె” నను నంశ
ము, నేనవధానపద్యములు వ్రాయుచు గూర్చుండుటయు వారవిచూచుచుండు
టయు, కేవలమసత్యమని దెల్పుచు నా “యధార్థవాది” యెవరోదయచేసి తాము
తెల్పునెడల మీయెడ మిగులగృతజ్ఞుడనై యుండునని వాక్రుచ్చుచున్నాడను.

గుంటూరు
25-8-11.

ఇట్లు, కాశీకృష్ణమాచార్యులు,
బాలసరస్వతి, శతావధాని.

† మమ్మ మన్ననసేయు నమ్మహాత్ముల నెల్లఁ బక్షపాతులటంచుఁ బడలిఖించె
నది యిది యనసేల! యఖిలమ్ము వ్యతిరేక మెటులొనో యెంచి తానటులిఖించె

గీ. “అ” యనఁగ నపశబ్దమా “ఊ”యన నుప
శబ్దమాను “నా రాయణస్మరణసేయ
బూతను” నటన్న సామెత పూర్తిగాఁ గృ
తార్థ మగునట్లు నడిచె “యథార్థవాది.”

* తే. గీ. “చేయో చేయకో మేముచిన్న నాట
‘శతపథాసు’ లటన్న మచ్చనొకదాని
గొంటి మది నేడు పోగొట్టికొండమన్న
‘బాలబాపగోగపు’ మచ్చ పగిదిఁబోదు.”

క. అని వినయంబున మామకొ, మనమున నెఱధానమందు మనలినవినువుకొ
ఘనమతులు మెచ్చ నొడివిన, ననయులడు “యథార్థవాది” కది కషమయ్యెక్క.

♦ క. “మందఁకవి” యను శ్లోకము, నందుకొ శ్రీకాళిదాసునంతటివాఁడే
నందించుకొనియొడనప్ర, జ్ఞం దానికి నేవవడిన జడులుం గలరె. 193

క. అతఁడె మందుడు ననికొనె. నుతిహీనుఁడు కాళిదాసు మఱి యీతనిఁ బం
డితులు నుతించుట వితయను, వితముగద ! “యథార్థవాది” వేరులు వ్రాతల్.

† (సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రిక నుండి)

.....పూర్వపురంగతి యెట్లున్నను ప్రస్తుతము మాయూరియంచు వారుచేసిన
యొఁ ధానమునకు నెన్నానించుట కభీమానమే కారణమని నిశ్చయముగా జెప్పగల
ము.....(యథార్థవాది)

* (సెప్టెంబరు 1 న తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రిక నుండి)

...మొన్నను వారు (తిరుపతివెంకటేశ్వరులు) స్వవిషయమై చెప్పికొను సంద
ర్భములో పసితనంబున చిన్నబిడ్డచేప్రసచ్చినప్పుడు కాల్చిన రక్షయొక్క మచ్చ
ఆజన్మాంతముండునట్లు వారు చిన్నప్పు డాల్లించిన “శతపథాసు”లను మచ్చ
యిప్పటివఱకు నిల్చియుండినదని వచించిరి ఆహా ! ఏమి వీరియుదమానము! కింక
వీంద్రీఘటాపంచాననులనొటనుండి రావలసిదేనా ! వారికీర్తినివారే మచ్చతోఁ
బోల్చుకొనుచుండ మేము వేఱుగఁ జెప్పవలయునా !.....(యథార్థవాది)

♦ శ్లో. మందఁకవియశఃప్రాధీ, గమిష్యామ్యపహాస్యతాం”(మందఁగనిర్భాగ్యుడు,
శ్లో. “మూఢాల్పవటునిర్భాగ్యామందః” అని నిఘంటు చెప్పుచున్నది.

గుం. నీ. 7

ఆ. వె. దీనికేమి తెలివితేటలు లేని బా
 ల్లులకుఁ దగినయ్యాహ పాడముపెట్టు
 అవియుఁగాక కేవలాన్యతమృత్యువాగ్ధయు
 వానివ్రాత కొక్కవరుస గలదే!

195

క. “మాదిగమంచమునకుఁ దల, యేదెస ?” ‘కాళ్ళకడ,’ యనఁగ నేదెస ? యట్లే
 పో! దుర్విదగ్ధ లెదియో, సోదక వ్రాముదురు దానిఁ జాతుర ప్రాజ్ఞుర.

చ. ఇతఁ డిటు వ్రాసినకొ సుజనుఁడే యనుకొందము దేవి! యింత కు
 న్నతులు గలారునూ! జగమునకొ మఱి కొందఱు; వారు సుపరిసి
 ధృత గలవారిఁడెదఱుచు దప్పుడు వార్తలు వేయుచుండ్రు “స్వ
 ర్గతు లము” రంచుఁగూడ వృథగాఁ బ్రకటింతురు చుర్విదగ్ధులై.

* చ. (1) “తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీటి” రనకొ మఱి తీటి లేద (2) ‘వే
 దులు గొని’ రన్న వేదెలునఁ దూఁగఁగ లే (3) ‘దవధావమంసుఁ ద

* పరా: — ఈపద్యమున నున్న (1) మొదటియంశ మిదివఱకనేకులు విని
 యున్నదియే, దీనికి సంబంధించినలేఖలు ప్రకృత మిట లేమింజేసి యుదాహరింపఁ
 బడవయ్యె. ఇక (2) రెండవ యంశమునకు సంబంధించిన లేఖ, గీరతములోనుదా
 హరింపఁబడి యుంటుచే నిందు మరిల నుదాహరింపలేదు. సెప్టెంబరు 18 వ తేదీ
 1912 సం దర్బారులోని చట్టి నరసింహారావు గారి వ్రాతకూడ నీయపవాదమునకుఁ
 దోడ్పడుచున్నది. (ఎనరోయొక వెట్టివెంకయటావలనఁ బేరేపింపఁబడి వ్రా
 సినతలంపు) ఇది శ్రీకవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారు నీరసాశుకవన
 మును గూర్చి వారికిఁ దోచినయభిప్రాయము నాంధ్రభారతిలోఁ బ్రకటింపఁ
 గా నది కూడ మాప్రేరణవలననే జరిగినదని యీ చట్టి నరసింహారావుగారు
 వారి, ముమ్మను, దూపించుపుట్టుములోని వాక్యరత్నములలోనిది! ఈయన
 సత్యవాదిత్వ మిక్రింద నుదాహరింపబడు దర్బారులోని శ్రీ కవిరాజు గారి
 వాక్యములవలనఁ జేలఁగలదు.

(ఆక్టోబరు 1 వ తేదీ 1912 స॥ దర్బారునుండి)

.....“ఆ నావ్యాస మొకరి నుద్దేశించి వ్రాచుంబడినది కాదు. ఏ వెట్టిరెం
 కటాను” ప్రేరణయు నటలేదు. నేనొరుల దాక్షిణ్యమునకుఁ గట్టుపడియుండు
 వాడఁగాను. ప్రస్తుత మింటిటికిం బడుగురవధానులు నాశుకవులు బయలు
 చేరుట చేతను, వారివలన లోకమున కుపకారము, లాభము, లేదని నామనికిం

పి” రనినఁ దప్పలేద; రిపుభీకరులై తమకేదమిఁదఁ గల
బుద్ధుల బ్రతుకన్ భవత్కరుణ పొంపిరివో నుభయమిడి రందికా.

188

* ఉ. మోసపు రాసభాసురుల మోఁతలు నీకడఁ జెప్పనేల ? రా
కానులచైదమల్ దెలియఁగా ! భవదీయహృదంతరంబు, మా

దోఁచుట చేతను నిడదవోలునభలో నించుక చదివిన విషయమునే విపులముగ
ప్రాసియుంటిని. దానివలనఁ దమ కింత కిమక వచ్చుటకుఁ గారణములేదు.....

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికాస్తి),

మరా :— ఇది యిటులుంచి యీరావుగారి “వెట్టి వెంకటాయ” ప్రయోగసార
స్యమునుబట్టి మన కొప్పురపుసోదరుల పక్షమును నిర్వహింపఁ బూనిన
నంటూరుసీమలోని సనామకు లెట్టివాగో లోకులు గ్రహించి వీరింబట్టియే
యనామకుల వ్రాతలయందలి గౌరవములను గూడఁ దెలిసికొని “యింత విద్వ
చూపిన” మారావుగారిని మిగుల గౌరవించుదుగాక. ఇదేతీరుగా మమ్ము
దూషించు బుద్ధిమంతులు మఱిగొందఱుగలరు. చదువరులకుఁ దెలియుటకై
వారి పేర్లుమాత్రం మిట నుదాహరించుచున్నారము, (1) పాటిబండ్ల నూర్యనా
రాయణరావుగారు, (2) బందా నూర్యనారాయణగారు, (3) మున్నంగి నృ
సింహశర్మగారు, (4) పోచిరాజు సీతారామయ్యగారు, (5) మన్నవ నరసిం
హముగారు, (6) తురుమెళ్ళ వెంకటసుబ్బశర్మగారు, (7) కాళ్ళపూరి నారా
యణరావుగారు, ఈ మొదలగువారి వ్రాతలు పెక్కులు, గ్రంథ విస్తర
భీతిచే వాని నుదాహరింపని మమ్ము నవ్వారుమన్నింతురుగాక. అనకాశము
న్నచో నుండు ముందుదాహరించుటయే కాక యుపోద్ఘాతమున దిశ్శాస్త్ర
ముదాహరింపఁగలము. పలికినవారు దర్బారు, మనోరంజని, అను శుక్రికలలోఁ
జూడఁగోరెదము.

† (వేలూరి శివరామకాస్తి తెనాలి శతావధానమునుండి)

శ్లో. కేచిచ్ఛ్రీపతి వేంకటేశ్వర కవీ దృష్ట్యాఽప శుశ్రూషయా, కేచి
త్కేచి దమిత్రతామ పగతాః కేచిత్పతి త్వాఽంతికే, అభ్యస్యంతిశతావధాన
కలనాం కీర్తిం లభంతే ధనం, తస్మా దాధునికావధానిగురుతా హేతూ కవీ
సంశయే.

ములుకుట్ల వెంకట కృష్ణమూర్తి శతావధాని.

* (ఫిబ్రవరి 24 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

వేటూకచో కైతవశతావధానులను కీర్తికక్రింద బ్రచురించిన వ్యాస

వేసముః బూని పట్టువడి చెల్వలమై వోకరుండు ముకారసా
భాసయి పోయె నంట ! యెటువంటి ప్రబుద్ధులు లేరు ! శాంకరీ. 198

మును మాచరువరులను శృద్ధగా జూడగోరుచున్నాము. ఇట్టిమోసమును డెల్పు
ను త్తరములు మాకును, బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు వేంకటశాస్త్రిగారికిని రెండు
మామ నెలలనుండియు విశేషముగా వచ్చుచున్నవి శతావధానులు తిరువతి
వేంకటేశ్వరులను భిక్షాటనమునకు బయలుదేరుచున్న కృత్రిమపుణులనుబట్టి
ముందుగ బుద్ధివచ్చునట్లు సత్కరించి యనంతరము పోలీసువారి స్వాధీనము
చేయగోరుచున్నారము. లేనియడల దేశమంతటను విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు
జనులను మోసముచేయుచున్న యాయపాత్రులపనులు తుదమట్టిబాలవు.

కై తవశతావధానులు.

జనవరినెల 27 వ తేదీ సాయంకాలము నుమారు (5 గంటల సమయమున
ఎట్టుపాఠములో నిసించుచున్న మద్దాంధ్రపుడును విత్తుడును నగు మాడపాటి
తిరుమలరావుగారి గృహమునకు బోయియుంటిని. ఆచచ్చలనున్న యాస్తరణము
(కురిచీ)లలోనొకదానివైన నొక క్రొత్తపురుషుడు కూర్చుండియుండెను. ఆయన
వయస్సు 20 సంవత్సరములుండెను. మిగల బోవగరిగాని పొట్టికాని కాక
మధ్యస్థమగు నెత్తును, గిరదాతోగూడిన పెద్దనాట్టును, సామాన్యములుగ నుండిన
మీసములును (ముఖమున మచ్చయున్నట్లు నాకు క్షుప్తి) గలిగి కొంతకాలము నుం
దిరపురుషుడనటగియుండెను. ఆయన ధరించుచుండిన ఆవసచ్చరంగుల శాలు
వతోగూడ గులాబిరంగుల పట్టుగుమాలు చల్లవాటుగనుండి నారివేషమునకు
తొడిగ వైదికవిశ్మయక కళనొసంగుచుండినది. పెద్దలి బొవగన్నప్పుడు వారికి
నమస్కృతు లొసగు నారేకారణముననో వారముందట్టి ధక్షిణాము కలుగలేదు.
అది యట్లుండే నేనును నొక్కచో నచ్చట కూర్చుండిన ఓడప వారికిని నాకును
నీకిరింగినంభాషణ జరిగెను. (నేను) అయ్యో ! తమవాసస్థలమేది ? (నూతన
పురుషుడు) 'మాకాపురము బందరు' (నేను) 'తమపేరు ?' (నూత) (నిరసనభా
వము నభినయించుచు) ఏవోపుల్లయ్య (నేను) 'తమగృహనామము' (నూత)
'చెల్లపిళ్లవారు' (నేను) (కొంచెములోచించి) పరిస్థితిపండితులగు శతావధాని
వేంకటశాస్త్రిగారితో తమకేమయిన బరిచయముగాని బాంధవ్యముగాని కల
దా ? (నూత) (మునిముసినగవుతో) మీరాయన — మీరెవరి నెక్కడజూచి
తిరి ? (నేను) వారివర్గమును ప్రత్యేకముగ జేయలేదు కాని వారివలన వారియ
బడిన గ్రంథముల బఠించితిని (నూత) ఏయేగ్రంథములు, (నేను) పలుగ్రంథ

ములు అప్పుడచ్చటనుండిన గృహమేధియగు తిరుమలరావుగారును మరియు నాగ్రామస్థులుగు మరికొందరును నచ్చట వాడుకప్రకారము కూడియుండగా నాక్రొత్తపురుషుడు తన పాండిత్యమును గొప్పతనమును వెల్లడింప నుద్దేశించి పూర్వకవికృతములగు నవికొన్నియు శతావధాన శ్రేష్ఠులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులచే రచింపబడిన గ్రంథములలోనివి కొన్నియు పద్యములను స్ఫుటముగా జదివి తాము గద్యాల మైనూరు మొదలగు సంస్థానములలో దిరుదముల నందితిమనియు, నానారాజసందర్శనము మొదలగు గ్రంథముల వ్రాసితిమనియు నాంధ్రసత్రీకయొక్క సంవత్సరాది సందీకయందు తమ పటములు చెలువడినవనియు బోకి నుడుకు నేనే యావేంకటాస్త్రినిని ధైర్యముగ కెప్పిరి. విఖ్యాతచరిత్రులగు శతావధానుల ఛాయాపటముల ననేక గ్రంథములలో సంతకుమున్నే చూచియుండిన నాకు నారు చెప్పుమాటలనుగూర్చి సంజేహము కలిగి నందున వాచిగురించి నాకన్న నెక్కువగా నెరింగియుండిన తిరుమలరావుగారి పంకజాక్ష వారియొక్కయు తదితర సభికులయొక్కయు దృక్పథము నాయభిప్రాయమునే బలపరచెను. ఇదియంతయు నాక్రొత్తపురుషునకు డెలియకుండునట్లే జరిగెను. అంతట మాగ్రామమందిష్టదున్న బ్రా. శ్రీ॥ భాగవతుల లక్ష్మీశ్రీ పతిశాస్త్రులుగారును కొన్ని కాణములవలన మాయాచియందు నైర్దులగుచున్న యున్న బ్రా. శ్రీ॥ మండా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులుగారును (వీరియరును శతావధాని శ్రీ వేంకటాస్త్రిలవారి శుశ్రూషుగౌరవము నందినవారు) క్రొత్తశతావధానిగారి కభిముఖులైరి. వారిలో లక్ష్మీపతిశాస్త్రులగారికి క్రొత్తశతావధానిగారికిని చక్కని వివాదము జరిగి పిదప నచుత్తరము లీయజాలని యాపండితం ముగ్యుడు తనగుట్టు బయలుపడుననికాబోలు మూగ్ధవాడియనకు దిగెను. లక్ష్మీపతిగారు తుదకు వీరు బూటకులుకాని వేంకటాస్త్రిగారు కాని యుమ్మాటికి నొక్కిచెప్పిరి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులగారు దానిని బలపరిచిరి అంత సభ ముగిసెను. క్రొత్త వేంకటాస్త్రిలుగారు నాటిరాత్రి తిరుమలరావుగారి యంటనే భుజించిరి భోజనము లయినపిదప మరల సేమందరము సమావేశమై చూచువరకు గృత్రిమశతావధానిగారి ముఖము తొంటికాంతిని గోల్పోయి వెలవెలబారెను. చూపులు యెదరుపాటును బొందెను. అక్కడికి తెచ్చికోలు గాంభీర్యమును సహాయముగ గొని యేదియో వాయువును సభికుల ముఖము జూపజాలక గూర్చుండియుండెను. అది సమయము కాచరి సేమందము వెల్లితిమి, మునునాడుదయమున వారిలో బ్రసంగించు నుద్దేశముతో

ఉ. మోసము తుల్యమైనను “నమోనము” యందుము వేసగాని, కే కానునో తెచ్చుకోఁ దలచి గౌరవముకా బ్రకటించె వాడు నీ దానుడు; సత్యవాదులు ‘యథార్థపువాదులు’ చేయుమోసములో దోసపుఁ దప్పువ్రాత లివి ద్రోహపుటూహ వెలార్చు నందికా.

ఉ. దగ్గఱమన్నవార ‘లిడి తప్పుడువ్యాత’ యటంచు మోరపై బొగ్గులు వోతు రంచెటిఁగి పూర్తిగ నామము దాచె దూరగుల్ నిగ్గడి తేలునంతకు ననేక విధముల శంకితాత్ములై మృగ్గిరి * సంశయాంబువిధి మాయలమారి ‘యథార్థవాది’ చే.

201

మేమువచ్చువరకు వారు చలాయన మాత్రమును బరించినది తెలిసెను. పిమ్మట మరునాడు (౨వ జనవరి) మాతెలూకా తహస్సీలుదారుగారు మ- రా- జీవన రావుగారు మడుపిల్లెయను గ్రామమందుండగా నావేషధారి యచ్చటికిబోయి వెనుకటిదినమున నప్పగించిన పాతమునే వారియెదుటజదివి చిల్లరగా రు 50 లు పొందుటకు వాగ్దత్తమును బడసి దానిలో గొంతపైకమును హస్తగతముజేసికొనిరి. అంతలో మావపాటి తిరుమలరావుగారు మధురకు వెళ్ళుట సంభవించి యాసమ యమున తహస్సీలుదారుగారిని, నరసింహారావు పంతులుగారను, మరియొక వ్యాయవాదిగారిని, దర్శించి నప్పుడు కృత్రిమ శతావధానిగారిని గూర్చినప్రసంగము వచ్చినపుడు తిరుమలరావుగారు వారివృత్తాంతము నామూలాగ్రము నెరింగించిరి. అంత నావివేరిత శతావధానిని రప్పించి వారినిగూర్చి వాస్తవ్యమైన చర్య యేల జరపబడగూడదని బ్రశ్నింపగా నావేషధారి తాను పొందిన రొక్కమును మరల నిచ్చివేసి పాదాక్రాంతుడై వేడగా దయదలచి వారినంతటితో వదలిరి. పాదమా విద్వాంసమృత్యునకు అంతకు మునుపు దొరకిన రొక్కముతప్ప వాగ్దత్తమైన రు 35 లు చెందలేదు. ఈకడట వేషధారి ముందెచ్చటికి బోవునో తెలియదు. కాని యీయనకు జయముకన్న పరాభవమే యెక్కువకలుగునేమో యని తలంపవలసియున్నది.

జములాపురపు వేంకటకవిరావు

* ...తమకు యెక్కడికి వెళ్ళిననుదిగ్విజయమేకలుగుననిన్ని మిమ్మును జయించువారుగాని తుడకు తమకు తుల్యులుగాని ప్రస్తుతము యెక్కడనులేరన్న సంగతి నాకు బాగా తెలిసివున్నప్పటికి యిప్పుడు వుండే కల్లోలములనుబట్టి తమవల్లజరిగిన నిజస్థితి తెల్పుకొనువరకు మనస్సుకు నెవ్వదిలేకయున్నది గనుక అవధానమును గురించి సవిస్తరముగా వ్రాయుకోలేదను.....

K. GANGARAJU.

గీ. ఘనమతులు వల్కుదురు “నూలుకల్లలాడి
యొకగృహము నిల్పు” మంచుఁ దడుక్తి నేటిఁగి
కొప్పరము నిల్పు యత్నించె దప్పవ్రాత
లఘు మనక వ్రాసివ్రాసి యథార్థవాది.

202

తే. గీ. ఆడె నీతఁ డపార్థమృ లాడుఁగాక
స్వార్థమును గోరి కాదు దేశార్థమంబ!
ఇల్లు నిల్పు నూటికి నాజ్ఞ యిచ్చువారు
కొప్పరము నిల్పు నీరొక్కొక్కొటికాజ్ఞ!

చ. ప్రతినభలోన వీఁడొకఁడు పంచకుఁడుండు పెరింగి యెవ్వరో
నతి యొనరించి * “వ్రాయకుఁడు నాయన! తప్పదు వ్రాత, లార్య స

* (నరసారావుపేట శతావధాన పీఠికనుండి.)

..... ఇల్లునిర్విఘ్నముగనవధానము పూర్తియైనపిదపనగ్రాసనాధిపతి మొదలగు
పలుమంది పండితులు పలువిధముల వారి పాండిత్యాతిశయముం గొని యాడిరి.
నాటిదివసము డిప్యూటీకలెక్టరులగు మహారాజశ్రీ విష్ణుపట్ల రామకృష్ణయ్యగారు,
తహశీలుదారులగు మహారాజశ్రీ రావులపాటి చెలవతిరావుగారు మొదలగు పలు
మంది యుభ్యోగస్థులును, బ్రీడర్లును, ననేక మహాజనులును సభ నలంకరించియుం
డిరి. అప్పట్ల బ్ర|| రావిప్రోలుసుబ్బారావుగారు లేచి “వీరిపై ననూయచేఁ
గొందఱు సత్యవాదులను సేరుతో నసత్యప్రకటనలు చేయుమిండిరి. కావున
నేఁడు జరిగిన యంశములకు భిన్నమైనవారైత బయలు దేరునప్పు డీ సభ్యులెల్ల
రును సాక్షులుగానుండ వలసినచ్చునని చెప్పిరి.....

చావలి వెంకట కృష్ణయ్య.

పరా:— ఇంత కట్టుదిట్టముగాఁ బెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగఁజేసి రిజస్టరు
చేసినట్లు కొందఱు యోగులు శ్రమచేసినను పాడువ్రాత వ్రాయునారు విర
మించనశేదని యెఱుఁగునది. అందు మమ్మును అగ్రాసనాధిపతి కాళి కృష్ణాచా
ర్యులుగారిని కొంతపక్షము దూటి తుట్టుకుద వ్రాసిన పంక్తులమాత్ర మీక్రింద
నుదాహరించు బహుచన్నవి. ఆపంక్తులవలననే ఆవ్రాయునకాని కడుపుమంట
విస్తవచ్చును.

(1-11-1911 లేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

..... గ్రామస్థులు కవీశ్వరులు వచ్చినప్పుడు వాయిద్యములతో నూరేగించుచు

మృతిగ వధానమయ్యె నిటమాన్యులు మెచ్చిరి, శంక గల్గుచోఁ
బ్రతిఘటించి యిష్టడుగ వచ్చు” ననక బ్రతి చెప్పఁ దొక్కఁడుక.

ఉ. దొంగ యెవఁడో యందె నని తోచి దయాఘఁ డెవఁడుగాని “యో
దొంగ ! మహానుభావ ! యిది తోచిన పస్తువు పుచ్చుకొమ్ము రా
త్రం గలగుండు నెట్టకుము దీపము లాటపి” యంచు వేడ నా
దొంగ యటల్ పొనర్చి తనదోహము మానుట యెందుఁ గంటిమే.

ఉ. అట్టులె యార్చులైనజను లాతని వేడుటెకాని బబ్బటల్
గట్టిగ వార్యు నాజనుఁడు గన్పడి మాటవచింపఁడెల్లరుక
“జెట్టఁబించు వీఁడె” యని చెప్పుచు వ్రేలను దన్నుఁ జూపున
పట్టునఁ దన్నుఁ గానిగతి భావగభీతి నుండు నొక్కడక. 208

ఉ. ఎంచనివ్రాటు మీమసాటు నెమ్మెలఁ గూటిచి “నత్యవాది” య
న్నతనినన్ను నట్లనకు”మించును గుఱులు వైతి మెంతయుక.
గాంచును కోప, మట్టునె మొగము మడుంతుఁ “యగార్థివాది”య
న్నంత, నిటుల్ వృథా చెడుఁగదా ! యొక కొన్ని సుశిష్యుల్ భవిక.

నీ. అన్వితశబ్ద మయ్యది తిట్టుగా మాటె బాహ్యశబ్దం బని పాదువాఁడె
సంభావనాశ్చ సౌభాగం ఒడుగండె గంభీరశబ్దంబు ఘనత దరిగ
దామోదిరాశ్చియ గాఢస్త్రియ ఘటించె ఛాందసశబ్దప్రశస్తి చేడియె
కగణిక మృతనశరు కడకు దుర్ధ్వని నిచ్చెఁ గైకశ్యవదము పాపాంకమయ్యె

మర్యాదతోఁ దీసికొనిపోయిరిగాని తిరిగి వారు వెచ్చినప్పడట్టి మర్యాదలేమియుఁ
జేయనగులకుఁ జింకులుచున్నాను. ఒహుశః కవీశ్వరులు తొందరపొంద లైలు
దేరుటచే నటుల జరిగియుండునని యూహించవలెనది. (నత్యవాది)

పదా:— వైపరీత్యముల వ్యాసమును మాత్రము వేసి పత్రికా సంపాదకుఁడు
మేలుకొని నింకను మున్న 48 పేజీలోనుదాహరించిన పంక్తులవ్రాసి నిరసించు
టను నూచించెనని యెఱుంగునది, మఱియుఁ బ్రతి స్థలమునందును, ఎవనినో
“శశ్చిటి, గానిని బంపి కలహమేగ్నజీచి” ఆకలహమును శబ్దచేసిదానిని “తిరు
మతివేంకటేశ్వరులు పెట్టి”రని పత్రికలకు వ్రాయఁ జొచ్చి” రనియెఱుంగునది.

గీ మంచితబ్రహ్మ తెన్నియో మంటఁ గలిసి
తనకులేని దురర్థముఁ దాల్చుటెల్ల
వాని ఘరియించు నొకకొన్ని వస్తువులను
హత్త్వమే కాని వేణుగా దరణునుంబ.

ఉ. వీ రటులుండఁగాఁ దమవివేచన కొందఱు మూల దాచి కా
ఖారుచిరాంగికై వలచి కాసరకూసర లొక్కపెట్టని
చ్చారతి వ్రాయఁ జొచ్చిరి ప్రసక్తికే గాని ప్రసక్తిగా జమిం
దారుల యట్టివారలును దత్త్వము దాచిన నేమనందగుకా.

ఉ. వీరు వివేకపంతులుఁ బ్రవీణులు నేర్పరు లింతెకాక మా
ధీరత గురైఱుంగుదురు తేకువకు నిలయంబులయ్యె కా
ఖారుచిరాంగిపాలఁ బడి క్రన్ననఁ బ్రక్కకు వంగి తప్పు మా
పై రహిఁ బెట్టి తప్పుగలవారిని వీడుచు వ్రాసి రందికా.

ఉ. ఊరును బేరులేని యెవరో యెదియో లిఖింప నంతగా
భారము దోచదయ్యెఁ గవిబాంధవుఁడైన భుజంగరావు వి
ద్యారసికుండు దుదారగుణధామఁడు కాళుకు లోఁగి వ్రాయు నా
ధోరణిఁజూచి చిత్తము కుతూహలియయ్యె బదు ల్లిఖింపఁగకా.

211

నీ. * కొఁప్రంపు వారలఁ గొమరులకన్న నత్యధికముగా మన్నినట్టి మేటి
తప్పొనర్చిన వారి దండించు నధికారమునఁ బరమావధిఁగనిన ఘనుఁడు
'అనల మందొకటి చందనమందొకటి' యన్న నుడికి దృష్టాంతమైనదనునుజనుఁ
డనసరంబైనచో నాంగ్లేయులకుఁగూడఁ దగవు దిద్దఁగఁ జాలు ధర్మమూర్తి

తే. గీ. భక్తబాణపరిత్రాణపరుని హరుని
ననుకరించుచు వ్రాసిన యట్టిజాబు

* "...కొప్పరకవులకును మీకును వాక్కలహము కలిగినట్లు తెలిసి వ్యసనపడి
నాను, ఉభయపక్షముల స్నేహసంబంధమున్న వాడనగుటచే నట్లయ్యె, మీ
రవధాన మొనరించునప్పుడు వారి కున్న తాననమియ్యవలెనని కొందరు పట్టు
పట్టుటచే నీవివాద కలిగినది, ఆపట్టుపట్టినవారే కలహకారకులని చెప్పవలసి
యన్నది. ... మీకు వారు వ్రాసిన మొదటి పద్యములలో మీ మీపపుపద్యము
నుదాహరించుట యనుచితము, వీటినిన్నిటినిబట్టి కృమముగాఁ గలహము తెలిగి

కన్ననన్దుల వ్రాతలు మిన్నలగునె
నీకు నీభక్తులకుఁ ద్రిలోక్తకజనని.

క. వీరెల్లరు వైదికులని, వైరులు పచియింపవచ్చు వాడునకై, క
స్వారీపరిమళమాపై, వారింతుత వైరిలకునవాసన లెల్లన్.

తే. గీ. ప్రకృతము భుజంగ రాయభూపాలవరుఁడు
లేనిపోని ప్రసక్తి మాపైని బొలిపి
నట్టివ్రాతకు మేమిడినట్టి యుత్త
రంబు వినుమంట! ప్రత్యక్షరంబు గాఁగ.

{ 1911 వ సం॥ నవంబరు 1 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి. }
శ్రీరాజా భుజంగరావుగారి పద్యములపై విమర్శనము.

ఈదిగువ వ్రాయబోవు పత్రికకు బీజభూతములయిన శ్రీరాజా మంత్రి
ప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమిందారువారి పద్యములు, వానిపైవిమర్శనము.

వీ. “తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు గద్దాలాది దేశములకై బోరు దెచ్చికొనిరి
అదియుఁ జిరంతనంబయ్యెఁ ద్రవ్వఁగ నేల యొకవంక రామకృష్ణకవియుగము
నొకవంకఁ గొప్పవరకవియుగమృత్తును నెదిరించి బసరమ్ము ఎదలరైరి
వృధఁజేయుచుండిరివిధి ననర్గళమైన కవిత నక్కట! యేమిగల్గెదాన...

ఇందుఁ “దెచ్చికొనిరి” లోనగువాక్సరణి శ్రీవారిపృథ్వయమును బూర్తిగా నెల్ల
డించుచున్నది.

చ. “తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.....“వీరుమా
సరసను గూరుచుండుటకుఁ జాలరు, మాసరిగాఁ గవిత్వముకై
విరచనఁ జేయజాలినను వీరలనొప్పెద’ మంచుఁ గొందిటికై
‘గురువులటంచు మమ్మనరు కూడదటంచు’ వచించుకొందటకై.”

ఇందలి తుదియంశము నాక్షేపించుటచే గురుశిష్యసంభ్రదాయము నెఱుంగమి
నూచించుటయేకాక గురువనసేమా, అతనికష్టమెట్టినో, యతనిబుణమును
శిష్యుడెట్లుతీర్చు కొనవలయునో, యిందులకు వేదములేమి, కాస్త్రములేమి, భార.

వది, నుప్రసిద్ధులగు మీకిప్పుడు జయము కలుగుట యొక విశేషముకాదు
సాధ్యమైనంతవరకు వివాద పెరుగ కుండజేయఁగోరెదను, ... మీకిభేదము నిత
రులు కలుగఁజేసి వారు...”

బి. రామయ్య

తానులేమి యేతీరుగ మొట్టలిడుచున్నచో శ్రీవారు బొత్తిగాఁ బరిశీలించక యేదోతీరున నేరముమోప నెంచిరిని స్ఫుటమగుచున్నది. రెండవయంశము నెత్తి కొనుట యుక్తముగాఁ దోచినను, అందులకుఁగల బీజమును బూర్తిగా నెఱిగి యుండియు దానినెత్తికొన్నచో నపరాధులు నియోగి మహాజనులే యగుదురని సంశయించుటచేఁ గాఁబోలు మెల్లఁగా జాణవిడుచుటచే వీరెట్లో నియోగికవులను బ్రేకిఁచెచ్చి వైదికకవుల నడుగంటఁ జేయవలయునను నుద్దేశముకలవారని విస్పష్టపడుచున్నది.

3. “గీ. ఒక్కకాలమునందు నహోబలుండు
వైదికుండని బ్రామసి సంపన్నుఁ డొకఁడు
పొగఁడె; నంత నియోగిగా నెగఁడనంచు
నొక్కఁడు నిదర్శనముఁ జాపెఁజక్కఁగాను.”

ఈపద్యమును జదివినవారికెల్ల నిది శ్రీవారు వ్రాయునున్న పత్రికకు బొత్తిగా సంబంధింపనిదనియు, శ్రీవారికిఁగల స్వకాఖ్యాభిమానమును మాత్రము వెల్లడించుననియుఁ దోచుకమానదు. కాన నుపేక్షింపఁబడియె.

నీ. ‘కొప్పవరపువారు గూర్తురు గంటలో ముద్దుగా నేనూలుపద్దెములను
తిరుపతివేంకటేశ్వరులతో నిరుబాస సాహిత్యమునఁదూఁగఁజాలకుండ్రు...’

ఇందులో శ్రీవారిరువురను సములనుగాఁ జూడవలెనన్నట్లు కొంత ప్రయత్నించిరికాని తుదకు వారిమనోరథము నెఱవేఱక కాఖ్యాభిమానమే వెల్లడియగుచున్నది. ఏమందురా? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యము మాత్రమే యున్నదనియుఁ గొప్పవరపువారికి ముద్దైన యత్యాకు కవిత యున్నదనియుఁ దెల్పిరి. ఈ ‘ముద్దు’ ప్రాసకోసము వాడినదని చెప్పక తప్పదు. అందులకు శ్రీవారిండు మఱియొకచో వ్రాసిన “ముక్కుతిమ్మన తోడి ముద్దుపల్కులు” అను నీనపాద మొప్పించి తీరును. అది యటులుండును. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కొప్పవరపువారితో నాకుకవనముఁ జెప్పుదురొ చెప్పరొ, వారి యాకుకవిత యెట్టిదో, వీరియాకుకవనమెట్టిదో, యది సభాముఖమునఁ దేలవలసియున్నది అందుల కెవరి యసామర్థ్యమువలననో గుంటూరియం దీసభ యాఁగిపోవుటచే నది విస్పష్టముగాఁ దేలలేదు. తేలని యంశమును శ్రీవారిండు నిర్ధారణముచేసి వ్రాయుట యెంతవఱకు సమంజసమో చదువరులే నిర్ధారణము చేసకొందురుగాక-ఇదిగాక, కొప్పరపువారు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములోఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దీసిపోవుదురను సంశయము

కూడఁ బక్షపాతమునే నూచించుచున్నది. రఘువంశమేని సురభ్యుత్థములోఁ బాతముఁ జెప్పలేనివారనియుఁ దెల్పులో విజయవిలాసాదులలో నెద్దాని నేనిఁ బాతము చెప్పనేరనివారనియు శ్రీవారు పూర్తిగా నెఱిగియు నించుమించు భేదముమాత్రమే యున్నట్లు నూచించుటచేఁ గొప్పవరపువారు సంస్కృతాంధ్రములలో మంచిసాహిత్యము కలవారేగాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు నిండుక తీసిపోదురనియుఁ గవిత్వములోఁ బూర్ణముగా హెచ్చుదురనియుఁ దెల్పినట్లు ధ్వనివేత్తలు నిర్ణయింపక మానరు. ఇందులకు త్తరము ముందు వ్రాసికొను పత్రికలో వ్రాసికొనఁదలఁచి యిచ్చట శ్రీవారి సహృదయత్వమును మాత్రము వర్ణించుటతోఁ దృప్తిఁజెందు చున్నారము.

ఆ. వె. “వీరికున్న విద్య వారికిలేకున్కి, హెచ్చుతగ్గులెన్న నెవరివశము కాన వీరి వాడకలన విరగ్ధము, హాసభాజనంబు నగుచునుండు.”

ఈపద్యములోని యుత్తరార్థము చక్కని యర్థము కలయదియే కాని గొప్ప వరపువారి నెవ్వరును వవ్వరు. ఈవివాదమువలన వారికి లాభము లేకపోలేదు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులనే ప్రాజ్ఞులందఱును నవ్వుదురు లేకమును వీరికివివాదమువలన లాభములేదు; అను నంశ మిప్పుడేని శ్రీవారి మదికి వచ్చినచో నిట్లు వ్రాయ సాహసింపరని తలంచెదము. వలసినచో నీయంశమును సమర్థింపఁదగు నుత్తరములు కడుఁ బ్రాజ్ఞులచే వ్రాయఁబడినవి శ్రీవారి సన్నిధి కంపుకొను చున్నారము. మఱియుఁ బూర్వార్థములో “ఒకరికున్నవిద్య మఱియొకరికి లే”దను నంశముకూడ సత్యదూరమై యున్నది. వివేకానందసన్న్యాసికిఁగల ప్రజ్ఞ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును, దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁగలప్రజ్ఞ “వివేకానందస్వామికిని” లేదని యన్వయించుకొమ్మనినచోఁ జెప్పనేరము కాని గొప్పవరపువారికున్న విద్య తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు లేదనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకున్న విద్యలు గొప్పవరపువారికి లేనన్నచో నేబాలుఁడైనను సమర్థింపఁగలఁడు కాని దీనిని దేవుఁడేని సమర్థింపనేరఁడని మనవిచేసుకొనుచున్నారము. వలసినచో ముందు విపులముగా వ్రాసికొనఁదలఁచి యిచ్చటికి పండితరాయల శ్లోకమును జక్కగా నర్థముచేసికొందని శ్రీవారినిఁ బ్రార్థించుచున్నారము. (ఇందే 32 వ పుట చూ)

ఆ. వె. “గొప్పవరపువారి గుంటూరువారలు, బిరుదులిచ్చి చాలఁ జెడ్డఁజేసి రప్పఁజెల్ల నీకతవధానులు గల, రంచువారు మదులనెందలేనా !”

ఈ పద్యమున కర్థమే కనుపట్టును. ఎక్కడనో జమీందారుఁడున్న వాఁడని బేదవానికిఁ బెండిలియే కాకపోవునా ! ‘భిల్లికిభిల్లే చల్లికిపల్లే’ “ఒకనిపెండిలిలో

మహాకళ్యాణా వల్లకీ నిఱుక నుంకించు. 'తెంతనిఁ దప్పు' అను నీసభద్యమును జదివినఁ బ్రార్థితులు. అది కృష్ణలో నచ్చగుచున్నది. అంకాలమ్మకు జాతర నేయువారు శివకేశవులు లేరనికాని, శివకేశవుల కుత్సన మొనర్చువారంకాలమ్మ లేదనికాని యూహింతురనుకొనుట యనుభవవిరుద్ధ మని మనవి చేసుకొను చున్నారము.

చ. "వరపరఃస్మరంగకృతివర్యుఁడు పండిత వేంకటాద్వైతా
దిరుపతి వేంకటేశులును ధీరతఃబూని శతావధానముల్
జరిపెడువాఁడు డీకొనఁదలంపరు, వారలపైకి శిష్యులకా
బురికొలుపం దలంప రిటు బుద్ధులు లేవొకా నైష్టవాళికా."

ఇందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు శిష్యులను గొప్పవరపువారి మీఁదికిఁ బురి కొల్పినట్లు సత్యమునకుమారము. వేలూరి శివరామకాస్త్రీకి 'మేము త్తరమేని వ్రాయలేదనియు, నతఁడెవ్వఁడో యెవ్వఁడో వ్రాసినయు త్తరమును నవ్వారు' మనిపించఁగా విని దాని సత్యాసత్యములు తెలిసికొనఁదలంచి సాతాత్తుగావచ్చి 'మేము త్తరములు వినించుచుండగా సభలోమమ్మగలసికొనెననియు మాగురు పాదసాక్షిగ మనవిచేసుకొనుచున్నాగము. 'యథార్థవాదులు', 'సత్యవాదులు' వ్రాసినట్లే దేవరకూడ వ్రాయబూనుట మిగుల సాహసము. శివరామ కాస్త్రీ కొప్పవరపువారికన్న సనేకవిధముల మిన్నయని తమరే యెఱుంగుదురు. అయినను వివరించెదము. శివరామకాస్త్రీకిఁ బాణినీయకాస్త్రమునందుఁ గొ ముది పూర్తిగానైనది. పరిభాషేందుశేఖరము చదువుచున్నాఁడు. కావ్య నాటకాలంకారములయందుఁ జక్కని సాహితీకలదు చదివినంతలో శిష్యులకుఁ బాఠము చెప్పి శక్తి గలదు. తగుమాత్రము పంగీతములోఁ బ్రవేశమున్నది. ఇంగ్లీషులోఁగూడఁ బరిచితి యనఁగా 'ఫోర్టు ఫారము'వరకుఁ జదిదియున్నాఁడు. మఱి కొప్పవరపువారో! పైఁజెప్పిన యంశములలో లేకముచు ప్రవేశములేని వారు. వలసినవో సభాముఖమునఁ దమరే నిర్ణయింపఁగలరు. శివరామకాస్త్రీ పంస్కృతమున ధారాళముగాఁ గవిత్వములను కొప్పవరపువారికి దానిద్రుసక్తియే తెలియదు. ఇంక నిరుత్తరకును గల ప్రజ్ఞులు:— 1. తెలుగులోఁ గవిత్వము జెప్పట, 2. శతావధాన మొనర్చుట, 3. అష్టావధాన మొనరించుట, 4. అశురచన. పైవిషయములలోఁ గూడ సుభయభాషలలో సంపూర్ణశతావధానము జూపరినవాఁడు శివరామకాస్త్రీ. అసంపూర్ణ శతావధానము ఒకభాషలో మాత్రము చేసినవారు కొప్పవరపువారు ఇంకను నించు వెలిబుచ్చుదగని వశేక

శహస్రములు కలవు అవి యటులుండుగాక. వ్యస్తాత్మర్యాదులుగల యష్టేష
 ధానమును జేసినవాడు మెడటియతడు. మసిపూసి నేరేడుకాయను జేసిన
 వారు రెండువారు. ఇంక మనకు మిగిలినదొక యాశుధార. అందులో వాడి
 యిచ్చవచ్చినట్లు చెప్పనిట్లులేని అతనినే కాక యెవ్వరినేనిఁ
 గొప్పపరపువా రతిక్రమింతురని తమకుంబోలె మాకును నవ్వుకము కలదు;
 కాని ఆయాశుధారాకవిత్వమునగుర్చి మాకిన్ని సంశయములు కలవు. ఆప్టేదశ
 వర్ణనలను జేసి యుంచుకొని, వానిని సమయోచితములుగాఁ గల్పింపి తాత్క
 లికముగా నేవో కొన్ని పద్యములుమాత్రము చెప్పఁగూడదా? అట్లు
 చేయకుండ భగవంతుఁడేని వారింపఁగలఁడా? ఇది యటులుండుఁ గాక.
 భిన్నభిన్నపస్త్ర వర్ణనములలో వీరికిట్టియాశుధార పోననించునా? అందు వీ రాశు
 కవులని పేరుగల యెవరినేని సతిక్రమింపఁగలరా? అతిశయింపనిచో శ్రీవారు
 పైనిజెప్పిన కాపట్యమును నమ్ముదురా? ఇంక నొకటి, అవ్యాజరచనయే యను
 కొందము. అందు లక్షణముతప్ప కుండునా? సందర్భముండునా? ఇదియును
 నుండుఁగాక. వీరు నిజముగానే సలక్షణముగానే గంట కయిదునూలులు పద్య
 ములను రచియింతురుగాక! అప్పుడేని శివరామకృష్ణి సతిక్రమించినవారగు
 దురా? శివరామకృష్ణికిఁగల ప్రజ్ఞలలో నేక దేశమందు మాత్రమే యతిశయించు
 వీరు శివరామకృష్ణి గురువులమగు మామిఁదఁ గాలుద్రవి విసములు గొటిగించె
 ఁచుని వ్రాసినవ్రాతము దేవరహృదయము సంతసించి, యద్దానికై పరితాపమందు
 శివరామకృష్ణి తనకంటె వనేక విషయములలోఁ గేవలము తెలియనివారును
 నేదో విషయమున నేక దేశమున సతిశయించువారునునగు కవిసోదరులను విద్యా
 వివాదమునకుఁ బిల్చుటకు మిగులఁ జింతిల్లుచున్నందులకు మాచిచారము పట్టఁజాల
 కున్నారము. ఇంకను నీయాశుకవనమునుగూర్చి విశేషించి వ్రాయవలసియున్న
 ను, అది యన్యత్ర విస్తరించుండుటచే నిందుకేఁగించి, శివరామకృష్ణి
 కొప్పరపువారిపై కేగుటగూడఁ గొప్పరపువారికే గౌరవప్రదమనియు శివరామ
 కృష్ణికి లేకమును గౌరవావహము కాదనియు, సతఁడు మాప్రేరణచే రాకయు
 న్ను నదమనంటి సత్యసంధులు నిర్ణయించు విధానమునుబట్టి అకూడ మానెత్తికే
 వచ్చుటచే నందులకు మేము విధిలేక సమ్మతించుచున్నారమనియో, మనవిచేసి
 కొనుచున్నారము. ఎవరుగాని ఎవరితోనేనిఁగాని యుద్ధమునకొ విద్యావివాదము
 నకొ కడంగునప్పు డన్ని విషయములును సుభయాలకును సమములుగా నుండవలయు
 నేకాని ఏదో యేక దేశముమాత్రమే యన్నవారొక్కరును, కేటొక్కరనేక
 విషయము లెఱింగినవారును నైనచో నాయెదిరింపుగాని, జయింపుగాని, హాస్యా

ప్రదమనియు విన్నవించుకొనుచున్నారము. చతురంగబలములుగల టేలితో జోకపదాతివర్గము మాత్రమేయున్న మాతాదారు తనంతదానియెదిరింప నెంచుచు మిగులు మిగున్న గజాశ్వాది వైద్యమును దీసికొనిరావలసినయుఁ బదాతివర్గమును మాత్రమే తీసికొని రం"డవియుఁ గలుగఁపినచో దమవంటివారయ్యది విశ్వసింపఁరని మానత్యుకముఁగఁతువాతఁ దమచిత్తము.

ఇకవైష్ణవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులపై డీకొనఁదలంపరనుమాట తుత్తరము చిత్తగించురుగాక. గద్వాలదులలో విద్యావివాదము తటస్థించినదని శ్రీవారెత్తి కొనియును మరల నీవిషయ మవ్యథాగా వ్రాయుటచే గద్వాలలో జరిగిన యంశమును బరిశీలింపకయే వ్రాసినవారొనవలసినచ్చినది. గద్వాలలో నేమి, ఆత్మకూరిలో నేమి, మమ్మెదిరించినవారు కిరి వైష్ణవులే, వారివ్యధు సజీవులైయున్నవారు. ఆవివాదమునకు వైష్ణవత్వస్మృత్యములే ముఖ్యహేతువులు. వలసినచో నా సంస్థానాధిపతుల పేరఁ దాము వ్రాయించినచో వారు యథార్థమును దెలుపకపోరు. ఒక భేదముమాత్రము లేకపోలేదు. మేము నియోగులము కాక అంతోయింతో ఆంధ్రకవనముగూడఁ జెప్పచుండుటచేతను, ఈ గుంటూరు మండలములో వికేషించి నియోగి మహాజనులుండుటచేతను, గొప్పరపువాసీమీ మలో నియోగిశిఖానులుగటచేతను, వారితో సహాసమును విర్యావిషయమున మేము సభ్యులతోపాటుగను, అగ్రాసవాధిపతితో పాటుగను నంగీకరింపని హేతువుచేతను వారికిని మాకును వాదిప్రతివాదిభావము గల్గుటయుఁ దమవంటి ప్రాజ్ఞులుభయులను సరిచేయనెంచుటయు, హెచ్చించుటయు, నుంచించుటయుఁ దటస్థించినవి. కాని యే హేతువుచేతనో తారతమ్యవివేచనకై సభమాత్ర మిసీ మునుగలేదు. అక్కడ నట్లుగాక మామాభేదములను సభాముఖమున నా సంస్థానపరిభ్రష్టులు లేల్పి సమానింపఁదగురీతిని సమానించినపంపిరి. అందులకుఁ గారణము మమ్మెదిరినవారు పండితులగుటచేతనని దేవరచిత్తమునకు రానివిషయము కాదు. కాన నిక విస్తరింపఁదలంపక యింతటితో విరమించుచు నీక్రిందివిన్నపమును జిత్తగింపఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

మ. రా. రా. శ్రీ, శ్రీరాజా మంత్రి ప్రగ్గళ భుజంగరావు బహద్దరు జమిందారువారి దివ్యసముఖమునకు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వినయపూర్వకముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

ఆర్యవరా!

తమంతటఁగామే యేకో ప్రియక్లింగింతుకొని “వివాహమహోత్సవశీర్షవన చంద్రరత్నావలి యందలి పీఠిక” యని యచ్చొత్తించి ప్రకటించిన చుట్రికలో మాకును గొప్పరపు సోదరులకుఁగల తారతమ్యమును నిర్ణయింపఁబూ

మటచే మేము మిగుల ధన్యులము. మాకును సోదరకవులకును విజ్ఞాపనలు చేసిన భలోగ్రంథవద్దో తొమ్మిదివలకు గ్రంథవద్దో ఆవివాదమునకుఁ గారభ్యులేవ్వరొ! ఆయా యంతములను దామాసభలోనే దయచేసియుంటచేఁ బూర్తిగా నెఱుంగుదురు. 'యథార్థవాది' 'సత్యవాది' నామముల నవసరమునుబట్టి ధరించిన సోదరులుగూడ నాసభలోనివారేయైనను వారువ్రాసిన వ్యాతలయందలి విషయముల కేవిధములైన ప్రత్యుత్తరము నొసంగఁజాలక "నిజమెట్లు బయటికివచ్చునురా! భగవంతుడా!" యని నిత్యమును బరితపించుచు, మాకుఁగల యాపత్కార్యములను పడలుకొని, జీవనోపాధియగు నుపాధ్యాయకదవి, యాస్థాన విద్యత్తయనువానిని లక్షింపక నుమారు రెండుమాసములనుండి యాగుంటూరునఁ బడియున్న మాకు దేవరవారి పత్రిక యెంతో సాయమొనర్చుచున్నది! * ఇట్టి తారతమ్యమునకు నిజముగా దమపంటి విద్యత్ర్యభువులే తగినవారు. మావ్రాయు నంశము స్తుతి మాత్రము కాదనుటకు నీక్రిందిపద్యము నుదాహరించు కొనుచున్నారము.

* నీ. ఆప్తపథానము నాచరించితి నేను సంస్కృతమ్మును గొంతఁ జదివియుంటి నాటకమ్ములు వచనములు ప్రబంధముల్ నవలలు మున్నుగా వివిధకావ్య

* ఆర్యులారా! గుంటూరుపురమునం దిదివఱకు రమారమి రెండుమాసములనుండి కింకవీంద్ర ఘటాపంచానవాది బిరుదాంకితులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరికవులకును, మ॥ రా॥ శ్రీ కుండిన కవి హంసేశ్వరి బిరుదాంకితులగు కొప్పవరపు సోదరకవులకును, జరుగుచున్న కలహము సర్వజనవిదితము. కాని, గుంటూరుపురవాసులు విద్యత్కవినభ నొకచేర్పరచి దానియందున శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను, శ్రీకొప్పవరపువారిని రావించి విద్యజ్ఞ సమ్మతముగ వారివారి సామర్థ్యమును బరిశీలించి గౌరవించకపోవుటచే నాకవుల కలహము నానాటికి నభివృద్ధిగాంచుచున్నది. దీనితోపాటు హిత, సత్య, యథార్థ, వాదులసంఖ్యయు హెచ్చుచున్నది. మఱియు నిప్పుడిప్పుడసంబద్ధ ప్రసంగములుగూడఁ బెరుగుచున్నవి. ఈపైవిషయము లాంధ్రపత్రికా వదు వరుల కెల్లరకు విశదమైయుండవచ్చును. ఈకవుల కలహమును మాన్యవారొకరును గన్నడరైరి. గాని, బొంబాయియందుఁ బ్రచురింపఁబడు వాంధ్రపత్రికా మాలమున బ్ర॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దర్ జమీందారుగారిని "కవిపండితసభ నొకదానినిగావించి, యాసభకు మమ్మును, కొప్పవరపు సోదరకవులను రావించి, మామావిద్యాసామర్థ్యముల విద్యత్కవి సమ్మతముగఁ బరీక్షించుటకుఁ దగినవా"రని 1-11-1911

విరచనచేసితి విరుపమానం బగు కవిభారసాస్వాదకలనగంఢి
గ్రంథములును జెక్కుగొందితిఁబండితకవులతోఁబలుకుఁబడితియ్యెనుంటి

పైపద్యమువలనఁ దాము మాయాభయుల తారతమ్యమును సభాముఖమున నిర్ణయించుఁ బూర్ణముగా నధికారము గలవారని మానమ్మకము. మేము వైదికుల మయినను దాము నియోగ్యులైనను బక్షపాతముండు నూచనలు తమపత్రికలోని యంశములు చెప్పుచున్నను మేము తమపన్నిధి నీయంశమును సభాముఖమునఁ దేల్చుకొనఁ బ్రయత్నించుచున్నారము కాని యీగీతము కొంత సందియము నాపొదించుచున్నది.

గీ. “కాని యీగీతి వాదములో గాననైతి
విబుధపరులార ! నాదొక్క విన్నవంబు
ఇచ్చ దీరంగఁ బోదుల గ్రచ్చుకొనుఁడు
దాని ఫల మెదియో దయఁబూని చెప్పుడు”

ఈగీతివివాదములు తాము కాంచరే దనుట యొప్పిదమేగాని ‘వసులఁ గొట్టించి తుట్టటవివాదప్రాప్తి గొడడిండిమథట్టు కంచుధక్క’ ఇత్యాదులు పూర్వపండితులకును నిట్టివాదములు కలవని ఘోషించుచున్నవి. ఒకవేళఁ దాము ‘ఈగీతి వాదము’లనఁగా, ఇట్టి యసమానకత్తులని వ్యాఖ్యానము చేసినచో

తారీఖున కోరిరి. ఇది సమంజసమని ముమ్మాటికిఁ జెప్పితీరవలయును. శ్రీరాజా గారును విద్యత్కవిమంజరులగు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల విజ్ఞాపన నాలకించి యొక పండితసభగావించి శ్రీకవిద్వయయుగళమును రావించి, వారిచే వీరిచే శతావధానాదుల జరిపించి, విద్యత్తల్లజాభిప్రాయానుసారముగ నెవరు జయ మొందుదురో ఆజయము నాంధ్రపత్రికలద్వారా తెలియఁబఱచినయెడల నీకవుల కలహవిషయమై యన్యతప్రతులై కవులకంటె రెండుపాళ్ళెక్కువగాఁ బ్రయాసపడుచున్న యీహిత, సత్య, యథార్థ వాదుల కొకింత విక్రాంతినిచ్చిన వారగుదురు. శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మనవి నాలకించి యటులఁజేయుట వలన వారికి నుతిపాత్రులగుదురు; మఱియు లోకమున కంతకును నిజము తెల్పిన వారగుదురు. కావున శ్రీరాజాగారు త్వరితముగా నొక విద్యద్గ్రంథసభగావించి వారివారి సామర్థ్యములను లోకమునకుఁ జెలియఁబఱచి సంస్తవనీయులు కాఁగలరని కోరుచున్నాను. (చివుకుల అప్పయ్యకాస్త్రీ, సికందరాచాదు.)

(1911 సం॥ 11 నవంబరు ఆంధ్రప్రదేశ్ కాలపంచీ.)

మేము సంగు ను తరము లేదని విన్నవించుకొనుచున్నారము. ఈ వీధ్యావివాదము నకు ఫలమేమని నెలవిచ్చియున్నారు. పూర్ణమైన ఫలముకలదు. ఎట్లందురా, కవిత్వమున నెట్టిది ? ఆశుకవనమున నెట్టిది ? ప్రబంధకవనమున నెట్టిది ? కవికి గావలసిన సామగ్రియెట్టిది ? సామగ్రి లేక కవిత్వము చెప్పబూనుట యెట్టిది ? అతనిని గవి యనవలయునా ? వేఱు పేరఁ బిలువవలయునా ? అందులకుఁ బూర్వ లాక్షణికు లెట్టిపరిష్కారములను జేసియున్నారు ? ఎవరెవరి నెదిరించుట యుక్తము ? ఎవరివాగ్ధాటి శుద్ధము ? ఎవరిది కాదు ? ఎవరిని బండితులొప్పుదురు ? ఎవరి నొప్పురు ? న్యాయమేది ? అన్యాయమేది ? అను నంశములు పీనివలనఁ దేలును. దానిపై నిక నెవ్వరును నిట్టి కారుద్రవృత్తులును, ఇట్టి యనవసరపు టాసనచర్యలును సలుపకుండురు. ఇట్టి ఫలమున్నది గాన నిది యెందులకని విద్యత్ప్రభువులు నిరసించుట కవులదురదృష్ట మనుకోవలసి వచ్చుచున్నది. కేవల ముపనిషత్తులనుబట్టి తామే వివాదములకును శోక్యమును గలిగించఁదలఁచుచో ననవసరముగా నీయంశము నెత్తికొని, మాలోమేమెట్లో సరిపెట్టుకొని మిన్నక యెవరియూనికి వారు పోదలఁచుచు నేవోకొన్ని గంటిభాగవతము లాపలైన ఆపలైన జరుపుకొనుచు వారిచ్చిన దర్శ్యమును సంపాదించుకొనుచు నున్న ముక్తు నిందుఁ బేర్కొనితారతమ్యనిర్ణయమునకుఁ గడంగుటయే యుక్తము కాదు. కలుగఁజేసికొనుట కొప్పితిలేని యనుగ్రహించి సభాముఖమున మా తారతమ్యములను బండితసమక్షమునఁ దేల్చి యీకాలమునకు వికృత నాంధ్రలో భోజులో యనుసద్యశమును వహించఁ బ్రార్థితులు. ఇది నైతిక నియోగికతా మూలకముగాఁ గల్గినట్లు తాము తమ పత్రికలో నూచించియున్నారు. అది సత్యమైయైనను (మేమువియోగులయెడల ద్వేషభావము లేనివార మనునంశమునా పల్లెబూళ్ల పట్టుదలలు దేవరవారి మంజువాణీపత్రికయే ప్రకటించియున్నది గాన నంపాదిషయము లేలును. కనుకనిందు మేమిది చర్చింపక వదులుకొంటిమి, ఎట్లో దేవరము మృనుగ్రహించి మామాతారతమ్యములను సభామూలమునఁ దేల్పఁ బ్రార్థింపుచు నిందలి తప్పులను మన్నింపవేడుకొనుచున్నారము.

గుంటూరు }
18-10-1911

ఇట్లు రమవిధేయులు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

చ. అతని నుతింపఁగా వలది యక్కట ! కాళికు నిట్లు నెండఱో
వీరగఁ బ్రతుక్తుములో సలుపువేళ యథార్థము పత్రికన్ సమం

చితగతి వ్రాసి యిందఱకు సిగ్గు పుట్టిల్లఁగఁ జేసి సర్వస
మృతమను త్రోవఁ ద్రొక్కి బుధమాన్యత గన్న మదర్పినికన్యకుఁ.

ఉ. సాహస మెంత చేసెనో! యసాధ్యుఁ డతఁడు, పృథ్వాభివారు ని
ర్యాహతులై మహామహులు బ్రహ్మిని దిమ్మిగ దిమ్మి బ్రహ్మిగా
దోహద మాచరించునెడ “దోహము కూడదు త” పట్టించు సం
దేహము వీడి వ్రాసెఁ దనతెంపు బుధుల్ వినుతింపుమండఁగఁ.

ఉ. పక్షముఁ బూని వ్రాయు తమ బంధుల వ్రాతల నెల్లఁ బూర్తిగా
శిక్షయొనర్చఁజాలెడి విశేషములం బ్రకటించి పత్రికా
ధ్యక్షత సార్థకంబుగ యథార్థముఁ బట్టి చరించినట్టి యీ
యక్షయనూన్మతాత్మునకు నంజలిసేసిన నబ్బుఁ బుణ్యముల్.

ఉ. సత్యము వ్రాయఁ దొక్కిరుఁడు కాళికు లోఁగుటఁజేసి, పత్రికల్
దౌత్యము నేయఁగాఁ దొడఁగె దారిని దప్పి, యిదేమి ! యెంత దౌ
ర్గత్యము దాచరించెఁ గలి కాలమహత్త్వముఁబట్టి యంచొగ్గి
సత్యము చింత నేయునెడ నీతికి నీతఁడు నిల్చె నొక్కఁడుక.

క. కల రెండటేని లోలో, పల “నిది యన్యాయ” మనుచుఁ బలుకు నియోగుల్
ఫలమేమి! పయికి రావొగ్గి, జెలఁగి పయికిపచ్చె నొక్క శివశంకరుఁడే.

సీ. “కస్తూరి” యను సమాఖ్యపహించినట్టి యీతనియింటికిఁ బ్రశస్తి తనరుఁగా
“శివశంక” రాభిఖ్యచే నెసంగెడియీతఁ డనుచు ప్రఖ్యాతి నందుఁ గాత
తనపేరు సార్థకత్వము దాల్చి నితనిపత్రిక “మదర్పిని” పేరు చెచ్చుఁగాక
పత్రికరణపద్ధిగా దేవుఁడుండుట యెఱింగిన యీతనిమనంబు మనెడుఁగాక

గీ. ఇతనివ్రాత యాచంద్రార్క మెల్లబుధుల
మెచ్చనకుఁ బాత్రమై పొరపొచ్చెములను
బెట్టి వ్రాయు వ్రాతల చెంపపెట్టుగా ను
దాహరించెద మంబ ! ప్రత్యక్షురంబు.

220

(మదర్పిని పత్రికనుండి)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు.

అహ! కష్టించి గురుమలవాస మొనర్చి పాణినీయవ్యాకృతిపవిత్ర
మయిన యున్నతవిద్య నభ్యసించి యుభయభాషానిరాఘటసాహిత్యముతో

పాటు బహువిధ విచిత్రతావధానసహితావద్యహృద్యసద్యశ్శతఘంటకవనరచనా
భరంభమై యేనేక సలక్షణ ప్రబంధనాటకాది సద్గ్రంథనిర్మాతృశిరోమణు
లయి వివిధవిద్యత్సభారంగభంగవిజయసుధంగభావుతులయి యాంధ్రదేశమున
నేకవీరులై విరాజిల్లుచున్న శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును గొందఱిచేగర్వో
పసంహరనీతిబోధలు ! వేదాంతోపదేశములు!! ఔరా!! ఏమి కాలకర్మము!

దైవమిచ్చినమాత్రపుష్టానమతోఁ గొప్పవరపువారు శతావధానలమని
బయలుదేరి వారిత్తోవను వారుపోవుచుండఁగా మధ్యఁ గొందఱు గలహాశములు
వారిని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నొక్కచోఁజేర్చి యంగు “పక్షపాత
గౌరవ నూచనమునకో” యనునట్లు వారి సన్నిధిని వీరి కాననమిచ్చుటయు
‘న్యాయమును బట్టి విద్యావిషయమున మాత్రము మాతో సమానముగా వారి
కాననము (సీటు) నీయఁగూడ’ దని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులన్నందువయిని
వారును వీరును గలసి యా తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నానావిధముల ధర్మి
ంచుచుండుటయు, దానికిఁ దాళములుచేయుచుఁ గొందఱు పృథులు మరపించు
కొనువారే తమ విద్యాతారతమ్యవిజేత్యము నొకమూలఁ ద్రోసి కేవల
గతానుగతిక సేవ్యము లయిన పక్షపాతాదులనే పురస్కరించుకొని “తిరుపతి
వేంకటేశ్వరులు సభారంగమున వారి నట్లు తృణీకరింపరా” దనియు “నెవరి
యంతటివారు వారనియు నిత్యాది నీతివాక్యములు వ్రాయుచుండుటయు
నందున కాకవికుండరు ‘బట్టి సబలులు చెప్పట యన్యాయమో’ యని వాటికి
వారికి నతివంగి సలాములుచేయుచు విన్నపము లంపుకొనుచుండుటయుఁ జూడ
సీత్రాంతముల సత్సాండిత్యప్రాధవమునకు దిక్కులేకుండఁ బోయినదనుట కాపరి
తయు సంజేహము లేదు.

ఏపత్రికలోఁ జూచినను యథార్థవాదులే! న్యాయవాదులే! గర్వము
కూడదనువారే! స్వాతిశయము నలదనువారే! నీకులవ్యాధిగఁ గురిసిపోవుచున్నవి
గదా! అబ్బ! ఈవీరు లెవ్వరికి రావు? ఇవి యొకరి కుపదేశించుపట్టుల లోక
సామాన్యములే యయిపోయినవి! ఆయినను ఇంతటి మహాపరాధము వీరేమి
చేసిరి చెప్పుమా! కొప్పవరపువారు విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమాన
గౌరవమును బొందుట కర్హులు గారనుటయో? మేలు!

ఇదియొక తప్పుగా విద్యాస్వాతంత్ర్యాభిలాషు లెవ్వరిను ఎంచఁ
జాలరు. ఏమనఁగా? ముల్లులెల్లు చరముల్లుల బలాధిక్యమున కంగీకరించుకో

యట్లే విద్యామలులుగూడ వివాదవిషయము వచ్చినప్పుడు మాత్రము చరులు వెర్వూర్థప్రజలనే యంగీకరించరు. అట్టియెడ సామాన్యప్రజల సంగీకరింతురా? మధ్యస్థులనవారే వారివారి తారతమ్యములను గనిపెట్టి యర్హగౌరవము లీయవలసియుండెను. అట్లుజరుగనప్పుడు వారే కలుగఁ జేసికొని తమ తారతమ్యములను దెల్పుకొనవలెను. అట్లు గాక, వారు నూరకొని పీరునూరకున్నచో నీరక సద్విద్యాచరిత్రమయొక్క తారతమ్యము లెట్లు గమనింపఁబడును?

ఈసాత్త్వికనీతు లుపదేశించు సాధువులు, ఇట్టి సంగతులలో వాత్సదృష్టాంతముల నిచ్చుకొన్నచో లెస్సగఁ దెలియఁగలదు.

కట్టపడి గురుకులవాసము చేసి, యశశ్శయన బ్రహ్మచర్యము లాచరించి యఫ్. యే. బి. యే. పరీక్షలనిచ్చి యనేకములయిన 'లా'గ్రంథములు చదివి యర్హధాటితో ధర్మశాస్త్రప్రచర్యానిబద్ధమున న్యాయవాదముచేయు వొక స్త్రీదరుగారు, చాట్టచింపినను ఇంగ్లీషుముక్కల రేక తెలుగైనను బూర్తిగా నెఱుంగక 'లా' యన నేమియో తెలియక కాలకర్మనశమునఁ బట్టువడిన శుగ్ర పాండిత్యమునుబట్టి గంటకు వందలకొలది యర్థములేని బంజయక్షులను బ్రయోగించి వాదించు వొక చెట్టుక్రింది పక్షిలు తనతో కోర్టులో సమముగా గౌరవింపఁబడునప్పుడతనిఁ జూచి యెట్లుసహించగలరో యూహించుకొనగాక.

ఎంతో చాతుర్యముగ, యక్తియుక్తముగ, రసపోషణముగ, సలక్షణముగ, ద్వంద్వార్థముగ, వర్ణన చేగముతో, గళోపసంహారాదివ్యాసములు వ్రాయువొక శుశ్రీకావిలేఖకుఁడుగారు, ఇదెవ్వియనుచేతగాక ఊరక యేవో పాడిమాటలను అనేకాపభ్రంశములతో గంటకు దస్తాలకొలది బరుకఁ గలఁడను సంతమాత్రమున వొకనిం దెచ్చి తనతో సమునిజేసి కూరుచుండఁ బెట్టినప్పు డెట్లు కొఱకొఱలాడునో యోజించుకొనగాక.

ఒక భాగ్యశాలిగారు, వివాహోదయమునఁగాని యన్యత్రగాని సామాన్యజనుల పంక్తియందుఁ దాము గూరుచుండక రాజబంధుపంక్తియని "కేటాయింపు" గా చేర్చుకొనఁ జేర్చిరింతుకొని తమతో సమానులయిన రాజబంధువులతోడనే కూరుచున్నప్పుడు సామాన్యజనుల నా పంక్తిలోఁ గూరుమిండఁ జెట్టిని తెంతయొగ్గివారు చచ్చునో పరీక్షింతుకొనగాక.

ఇట్లే ప్రతివారును ఆత్మదృష్టాంతముల నిచ్చుకొందురని సుశక్తిరవిద్యామలధారయలయిన తిరుణిరవేంకటేశ్వరులకు శుగ్రపాండిత్యముచే గవలమును

బామరజనమాత్యంజకంబయిన యాశుకవిత్వకవచం బొందు నొడిగి కొనివచ్చిన యొకరు తమతో సమగౌరవమునొందునప్పుడు వారి తల యెంతకంటగించుకొను నో తెలియఁగలదు.

అనేకులు తమకుఁ దెలిసినది స్వల్పమయినను తమకన్న ననేకగుణముల మిన్నలయినవారినే గడ్డిపరకలవలెఁ దిరస్కరించుచుండురు. అట్టిసంగతిలో సంపూర్ణవిద్యాబలదర్పితులయి రెండువైపులను వాఁడిగల్గి చికిలిచేసిన కత్తులవఁ జెల్లు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు తమకన్న ననేకగుణములఁ జిన్నలయిన కొప్పురపువారిని విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమానగౌరవమునఁ జూడఁదగదనుట తప్పయిదా? వారు కష్టించి చేసిన విద్యాపరిశ్రమ యంతమాత్రపు లభికారమున వకైన నోచుకొనలేదా?

ఎవ్వరినెని తిరస్కరించఁగూడదనుట సామాన్యధర్మమే. కాని యొక్కొక్కప్పుడు విశేషధర్మము చొ॥ నట్లు తటస్థించక మానునా?

ఉద్యోగస్థులను జూడుదు. ఎవరికైనను ఉన్నతోద్యోగమిచ్చినప్పుడు అంతకంటె నెక్కువ (క్వాలిఫికేషన్సు) గుణములుగలవారు “అయుద్యోగమాతని కీమఁగూడదనియు నతనికన్నఁ దనకెక్కువ గుణములున్నవిగనుక, ఆగౌరవము తనకే యిప్పించవలె”ననియుఁ దగవులాడుదురు. అప్పు డీయుపనిషన్మత మవలంబింతురా? వేదాంత మవలంబించుటయే ప్రధానమగు నెడల సభలును విద్వత్ప్రకటనలును గౌరవములును ఆశించక తపమాచరించుకొనుచుఁ గూరుచుండుట లెస్స అవి కావలసినవచ్చినప్పుడు తాతతమ్యగౌరవములును వెంబడినే కావలసి యుండెను. ఇప్పటి జమీందారులు కొండలు విద్యత్సంభావనలిచ్చుపట్టుల నీయుపనిషన్మత మవలంబించి సమముగా సంభావన లిప్పించరాదా? ఒక్కరికి రు 1118లు, మఱియొకరికి నట్టి రు 118లు నీయఁగలరా? కావునఁ దాతతమ్యము గమనించితీరవలెను. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు సత్యము పల్కిరి. “మాకున్నన్నిప్రజలు వారికిలేవు గనుక వారిపట్టున మాతో సమముగాఁ బండితాసమును స్వీకరింపఁదగ”దనిరి. ఆ సంగతి సత్యమే కాదో విజ్ఞులు తాము ప్రత్యేకముగ సభజేయించి నిర్ధారణము చేయలేకపోయినారా? అట్టి తాతతమ్య విచారణసభ కెవ్వరురాలో, వచ్చి యెవ్వరు డీల్పడుదురో, వారి నప్పుడే నిరసింపవచ్చునుగా! పత్రికలలో నీసడించి వ్రాయవచ్చునుగా!

గుంటూరుపురవాసు లెవ్వరికొరబల్కమునకు రహస్యముగా వెలచియో యీసభఁ జేయింపరైరి. అట్లు జరిగినచో, ఇంతమంది కీ వాగ్దలత్రము లేకుండ వచ్చుడే లేలిపోవును. అట్టిభాగ్య మెప్పటికైనఁ గలుగునా? అదిగాక మన వారు కొందఱు చెప్పినట్లు గౌరవాభిమాననిర్వహణమే యక్కఱలేనియెడలఁ గొప్పరపుశర్మగారు సభవారందఱతోపాటు నేపృక్కనో కూరుచుండక ప్రస్తుతావధానులతోపాటు సమానముగఁ గూరుచుండ నుంకించిన యెందుకొఱకు? స్వగౌరవప్రకటన కొఱకు. తరువాత తిరుపతి వెంకటేశ్వరులట్లు వారిని గూరుచుండరాదనుట యెందుకొఱకు? తమ నిరుపమానవిద్యత్కవిపట్టగౌరవము నిల్పుకొనుటకొఱకు. తరువాత వీరిని వారు “మీసములు దీయించెడి”మని రజోన్మఖులగుట యెందుకొఱకు? స్వగౌరవము నిల్పుకొనుట కొఱకు. కొందఱున్నదు కొప్పవరపుశర్మగారిని ముందు గూరుచుండఁజెట్టుటయును, ఇప్పటికిని ముందునకు దేఁకాచుచుండుటయు నెందుకొఱకు? స్వజాతి గౌరవముకొఱకు. వేయునేల? యుక్తిప్రయుక్తులను బ్రయోగించుచు నిట్లు గంభీరవ్యాసములు వ్రాయుచుండుట యెందుకొఱకు? ఒకరికన్న నొకరు మిన్నలన్న గౌరవము కొరకే. కావున నట్టి గౌరవము కుంతిమగుచున్నప్పుడు మన శాంతిమంతములు పాటవు

కొప్పవరపువారు స్వశాఖవారని గౌరవము మనకున్నప్పుడు మన యిండ్లకు వచ్చినప్పు డెగువపీటలును గగువపీటలును వేయుచుముగాక. సంబంధ బాంధవ్యములు నెఱపుకొందుముగాక. అంతియకాని యా మమకారమును బురస్కరించుకొని విద్యత్ప్రకాండుల నీనడించవచ్చునా?

ఇంతవఱకు వ్రాసినంతలోఁ గొప్పవరపువారి నెంతయు గణించుట లేనటుల కనఁబడుచున్నయది- కాని, సత్యముగా మాయభిప్రాయమిదికాదు. విద్యత్ప్రకాండులగు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ద్వారమున వీరినిటు తగ్గించవలసి వచ్చినదిగాని, లేనిచో దేనియందలి యసాధ్యతచే యతి తుదిరినఁ బ్రాసక్తుడగు కయుఁ బ్రాసక్తుడిరిన గణముకుదురకయు, తొంబదితొమ్మిది నిఘంటువులు ముందువేసికొని పెద్దపెద్ద కవులమనిషించుకొనువారే యొక్కపద్యము వ్రాయు వప్పటికి మూడుచుంతలనీర్లు దాగి, గ్రంథు మిఱుకరించుచుందురో యట్టి పద్య కవిత్వము గంగావ్రవాహముట్లు అశ్రమముగా, నాశుధారను పక్షించునట్టి శ్రీకొప్పవరపుశర్మవినోదరులు దేవతాసమానులనుట కావంతయు సందేహము లేదు. మనకండఱకును వారు పూజ్యతిపూజ్యలే కాని, తిరుపతి వెంకటేశ్వ

కులకొక్క యడుగు వెనుకనే యుండక తప్పదు. ఏమనఁగా! వీరికున్న యాంధ్రానుకూల వారికిని అన్యధాటితోఁ గలిగియుండుటగాక విశేషించి విద్యార్పణ లెక్కువైయున్నందున వారికి వీరిలక్ష్యములేదు. అదేగాక సత్కావ్యరచనము చేసినవ్యడే కవియనఁదగినది. కొవ్వపరపువారొక్క గ్రంథమునైనఁ బ్రకటింపలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు పంజమువేదమును దృశ్య ప్రబంధమొనరించి యాంధ్రాదేశమునకు మహాపాతకము జేసెరిరి. మఱియు నెన్నేని సత్ప్రబంధములను రచించిరి. వారొకవేళ నొక్కొక్కకావ్యమునఁ బరమావధి ప్రజలుగల మహాపండితకుంజరముల కొక్కింతజంకిన జంకుచుకేమాకాని తక్కిన వారికి దుర్నిరీక్ష్యులు. మనము నాలుగు ముక్కలు వ్రాయఁగల్గుదుముగదా యని యేమేమా వ్రాసినంతమాత్రమున వారితేజము కొఱత పడునదికాదు. ఎంతవ్రాసినను ఇంతే. పరమార్థమొక్కటి వినుండు.

చ. పనిగొని పంతగించి ఘనవాతపరంపర లొక్క పెట్టు మే

దిని వడిపీవఁ దైలమయదీపిక లాటిన వాఱుఁగాక! శో

భసఘనకాంతివిస్ఫురదభంగభగదగధాళభిశ్యస

స్మృజిమయనిత్యనిర్వికృతిమంగళదీపిక లాటిపోవునే.

పరా:— పత్రికాధిపతులందఱును దయయుంచి యీవ్యాసమును దమతమ పత్రికలలోఁ బ్రకటింపఁ గోరుచున్నారము. ప॥ అ॥

(1912 సం॥ ఆక్టోబరు 1 వ తేదీ నుదర్శిని పత్రికనుండి.)

కవుల కయ్యములు.

మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి గారికి విన్నపములు:—

మిత్రమా! లోకమండజకును ఎవ్వరును హితులుగారు కొందరి కిష్టములును గొందఱి కనిష్టములు నగుట విధాయకము. లోకానందసంఘాయకుడైన కళానాథుడే కొందరిచే బుద్ధివ్యతిరేకముచున్నాడు. చూడలేదే! ఇది విహితంబ కాని, మఱమండజమును భాషాసేవ కేయమున్నవారము. సరస్వతి కటాక్షవీక్షణములకై సర్వదా ప్రతీక్షించుచున్నారము. కావున సారస్వత ద్రోహచింత మనకు స్వప్నమందును లేకుండునుగాక! చంపవచ్చిన వాడయ్యును నిక్కమగు విద్వాంసుడయ్యెనేని యాతఁడు విద్వాంసుడు గాఁడని యనకుందుముగాక! విద్వాంసులపాదరజస్సును శిరముల ధరింతుముగాక! ఎందువలన? “విద్వానేవ విజానాతి విద్యజ్ఞన పరిశ్రమం, సహి సంధ్యా

విజానాతి గుర్తిం ప్రసవవేదనాం" అనునట్లు పండితుని పరిశ్రమయు తల్లాలనుల
 మఁగాక యితరుల కెట్లు తెలియును? దుర్భరమైన పృసవవేదనము, పంథ్య (పిల్లలు
 కలుగని యామె) కెట్లు తెలియును? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు
 వారికిని జరుగుచుండెడు ఘర్షణములో నందఱును గొలదియో గొప్పయో
 వ్రాసియున్నాము. ఈనడుమ తాము మనోగంజనిలో, తిరుపతి వేంకటేశ్వరు
 లకు న్యూనత్వనూచకముగా, కొప్పరపువారినిఁ గూర్చి విశేషించి కొనియాడు
 టయు నందుపైని మీపురమందలి కార్పెర్ల శ్రీవాసరావుగారు గాని లేక మీరు
 వ్రాయించినట్లు మఱియొవ్వరో బ్రహ్మరత్నస్సు కాని పెద్దకథ నొండు ప్రక
 టించుటయు నందఱు నెఱిగినదేకదా! మీరేమో యంతఃకలహములను
 లెంచుచున్నారని వారు వ్రాసినందున కాక్షేపించుచు నట్టి కలహదీజములు
 వారి న్యూనములోనే పూర్తిగా నున్నవిగాని మీన్యూనములో లేవని మీరు
 వ్రాసియున్నారు కాని, కలహదీజములు మనన్యూనములోను స్ఫురించుచున్నవి.
 కొప్పరపువారినిఁ బొగడినవారు కవిపండితచక్రవర్తులనియుఁ దిరుపతి వెంక
 టేశ్వరులను బొగడినవారు సామాన్యులనియు, మీరు స్పష్టముగా వాక్రుచ్చి
 యున్నారు. పామరపక్షమునఁ జూచితే మేని నడుమ నిది యొక కలహదీజము
 కాదా? అది యటుంచుడు; మీరు వ్రాసినట్లు వారు కవిపండితచక్రవర్తులే,
 మీరు సామాన్యులే. ఇందుఁ దగవుపెట్టిన ప్రయోజనములేదు. కాని, యింత
 మాత్రమునో మీవాదమున కొక్క యణుమాత్రము నుపయోగము కన్పిం
 చుటలేదు. ఈ కఫలతాగతమ్యములను గూర్చి వ్రాసినవారొకరిద్దఱు సామా
 న్యులే కావున వారి వ్రాతలు విశ్వాసపాత్రములు గావని పేము స్పష్టముగా
 శెప్పచున్నాము. ఏమనఁగా, లోకములో ఘనులైనవారు తమయొద్దకు
 ఏమో యొకింత చదువుకొని పండిత సంపాదనమునకై ముందుగావచ్చి యాశ్ర
 యించిన వారిని తేరిదీసి తమమంచుగుణముచే నొండె లేక వారి విద్యత్తనుబట్టి
 యొండె వారిని గౌరవించి కొనియాడుట ధర్మమయి యున్నది. అందునను
 మహద్భార్యకదమైన యాశుకవితాప్రవాహము వెల్లివిరియఁజేసిన కొప్పరపు
 వారినిఁ గూర్చి పెద్దపొగడుట యొకవింతలోనిది కాదు. కాని వారితే వారట్లు
 పొగడఁబడిన మాత్రమున లోకములో నికనందఱును గొలదియో రయివారని
 చున మనుకొనరాదు. వారప్పు డాకవులను సమాయానుకూలముగా గొప్ప
 వారని పొగడియున్నారేకాని యానందరఘునఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులు

వారికంటే తక్కువవారని వారేమియు స్థిరపఱచినట్లు మన మెవ్వరమును వినియుండలేదు. ఆకవిపండితచక్రవర్తులు ఉభయాలగూర్చియుఁ బ్రార్థించి అందు తారతమ్య నిర్ధారణము జేసియున్నచో వారాంధ్రదేశమునఁ బెద్దలై యున్నారగునుక “ఆపరితోషాద్వదుషాం ససాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం” అను న్నాయమును బట్టి వారి సిద్ధాంతమును మనము శిరసావహించుటకు సందియములేదు, ఇది యిటు జరిగినదా ? ఏకదేశ పృశంసవలన ఫలమేమి ? మఱియొకప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వెల్లివారి నిరాఘాతోభయభాషాకూలంకషపాండిత్య ప్రవాహమును వెల్లివిరియించినచో నప్పుడు వారిని బ్రశంసించును ఇది పెద్దలధర్మము. కావున సామాన్యవిధిచే వారు చేసిన ప్రశంసలు తారతమ్యచర్చలకుఁ బనికిరావు. విశేష విధిచే వారు ఉభయాలనుగూర్చి చర్చించి తీర్పు చెప్పినచో నట్టితీర్పు అంగీకార్యమగును. ఏది ? అట్టిభాగ్యము ఆంధ్రదేశమున లేదయ్యెను “సభ సభ” యని ప్రార్థకకవు లంగలార్చిరి. వినువారు లేకపోయిరి ! తూష్టింభావమును వహించిరి. కారణ మూహించలేము.

కవులందఱును గోడకట్టెడువారితోఁ బోల్పఁబడుదురు. కొప్పరపు వారతిలాఘవముగా గోడ పెట్టఁగలరు. కాని, అది యిసుక సామపు పెట్టికట్టెడుగోడ, వారికి యుక్తమైన రాళ్లు దొరకవు. ఫుట్టకీటు తక్కువ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దగిన సాధనసంపత్తి కలదు. వారయొద్ద శతఘ్నులనును బగులని గట్టిరాళ్లగని యున్నది. ఆగనియందుఁ గొరినరాళ్ళును రత్నములును సక్రమముగ దొరుకును. వారి కూర్పుగూడ నీరంధ్రమయినది. ఆగోడ ప్రళయము వలకును శిథిలముగానిది. లాఘవమునందుఁగూడ వారసాధారణులు. పిల్లలవినోదార్థమై యిసుకతోఁ బిచ్చకగూండ్లను గట్టువారిని మహాసాధనిర్యాతలతోఁ బోల్పఁ జూతు, రిది యేమి పాపము ! వారుగూడ మహాసాధములు నిర్మించనిండు. అప్పుడు చూతము.

మనము భాషాభిమానులము గామా ! సరస్వతి మనలను దన భక్తులనుగా ననుగ్రహించవలదా ? యెద్దియేని యనిష్టకారణమున నిట్లు సరస్వతీసంపూర్ణావతార పదులయినవారి నెల్ల దోగినివేయుచుందుమేని, యి క సరస్వతి మనలను బరమవిరోధిగణములోని వారినిఁగాఁ జూడదా ! తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తక్కిన విషయములు చూడఁదెలియవు. వారెట్టివాఁ కనులనైనఁ జూచి యుండలేదు. వారి గ్రంథరత్నములఁ బఠించిన పక్షపాతము మమ్ము దోషులను జేసినఁ జేయవచ్చును.

తాము మనోరంజనిలో నొకరుచెప్పిన కత్తెరపద్యమునుచు నొక పద్యమును, ఆకత్తెమీఁదనే కొప్పరపువారు చెప్పివారనుచు మఱియొక పద్యమును ప్రకటించినది చూచినాము. నిజముగా కొప్పరపువారు చెప్పినదన్న పద్యమున కెంత విలువ యిచ్చినను ఈయవచ్చును. రెండవ పద్యముజూడ నిక్కముగా సిగ్గే వేయుచున్నది.

అప్పటికప్పుడాశుధారగా రచించిన పద్యమే యంత మనోహరముగానున్నప్పుడు సిరచిత్తులై యూహాసహాయమున వీరేదిరచించినను నది యలోక సామాన్యమయి యుండుననుటలో నతిశయోక్తిలేదు. కాని * అదియే నిజమయ్యేనేని తమ శక్తియంతయుఁ గన్పఱచఁదగిన శ్రీబార్జితకృష్ణతిలక వర్ణన పద్యములు 'సరస్వతి'లోఁ కొప్పరపువారు వ్రాసినవి అంతనీరసముగా నున్నవేమి చెప్పుమా ! ఏది స్థిరపఱచుటకును జేయాడదు. ఇంతకును కొప్పరపువారేవయినఁ

* పరా:— సుదర్శినీపత్రికాధిపతిచే మిక్కిలి మృదువుగా మందలించఁబడుచున్న యీ మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యనఁగా ! యగు పృథాకాఖాభిమాని, కొండొక యతిప్రాసములకూర్చు నెఱిగిన వాఁడును “శతావధాని” యను నొకవిగ్రహ జండెఘటబోచ నొడుగుకొనినవాఁడును నని యెఱుఁగునది. తన నాటకముపైఁ దాననుకొన్న తేజఁగున నభిప్రాయ మొనఁగనిది మొదలు మమ్ము నితఁడు ద్వేషించుచుండును. నేటికిఁ గొప్పపువారి పంకనీరక యిందులో మాకేదియో విష్ణుచక్రము చేయఁదలచి శరపరంపరగాఁ గొన్ని వ్రాతలు “కొమ్ములు తిరిగిన యవధానపుంగవులజత” లోనగు ప్రగల్భపుఁ బ్రబుధములతోనింపఁ జొచ్చెను. అవి యసత్యవహుళములగుటచే నార్యమత బోధిని యీ క్రిందితీరున దుమ్ముదూలి చేసెను.

(1) “మనోరంజనిలోని వ్రాతలను చూచితిమి అందసత్యములు చాల కానిపించుచున్నవి. మనోరంజనీ సంపాదకుఁడుగారు గంజామువారియింట మున్నగుతావుల కొప్పరకవులు అవధానము చెప్పుచున్న సమయమున పద్యములను తాము వ్రాసికొనినట్లుగా ప్రకటించిరి. గంజామువారింట జరిగిన సభలో వీరప్రక్కనే మేము కూర్చుంటిమి. వీరప్పుడు వ్రాసికొనలేదు. మఱియును అప్పుడు

గొన్ని పరిబంధములు రచించువఱకును వారిని దిరువతి వెంకటేశ్వరుల ప్రచారముతోఁ గలిపి ముచ్చటించవలదని పండితపక్షపాతులయిన మిమ్ము వేడుకొనుచున్నారము. ఈవ్రాయుటవలనఁ గొప్పరపువారిని సామాన్యులనుగా గణించుచున్నామని కొందఱు భ్రమపడుచున్నారు. తిరువతి వెంకటేశ్వరాలతోఁ బోల్చుట యను నొక్కవెట్టి భ్రమను విడనాడితిరేని యనంతరము మీచిత్తము. వారి నెంత మెచ్చినను దనివిపొందనక్కఱలేదు. అట్లు కాదేని,

చ. పనిగొని పంతగించి ఘన వాత పరంపర లొక్కపెట్టు మే
దని నడివీనఁ దైలమును దీపికలాటిన నాఱుఁగాక శో

వారు చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ఇప్పుడు ప్రకటింపఁబడిన పద్యములకును చాల భేదము కానిపించుచున్నది. కొన్ని కొత్తపద్యములకూడ కానిపించుచున్నవి. ఉదాహరణము: — సభలో “తిమ్మినిబమ్మిగా” అని అన్న గారును “పందినిపందిగా పందినిపందిగా” అని తమ్ముడును సీసపద్యము పెద్దపాదములు చెప్పగా మనోరంజనియందు గీతములో “బమ్మదిమ్మని దిమ్మబమ్మిగాఁగ” అని గ్రాసెరి. పందినిపందిని మొదలగునవి లేవు “చ కనుఁగవ శోక కాంతులెనఁగన్” - అను పద్యము కొత్తదిగానున్నది.” (1 కొత్తపద్య మార్పరావు. 2 నేత్రకంటి కేశగిరిరావు 3 వాచర్ల హనుమంతరావు 4 కోగంటి లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు. 5 శ్రీసముద్రాల వెంకట అప్పలాచార్యులు)

(2) ‘కొప్పరకవులను స్తుతించువారలలో నేను నొక్కడనైయున్నను, వారినిగురించి ప్రచురించిన వ్రాతలు చాలవఱకు సత్వేతరంబులుగా మనోరంజనిలోఁ గాన్పించుటచేత నిట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. ఆకుధార వారికి సహజముగా నున్నదని యంగీకరించియు, నందు ప్రచురించినప్రకార మున్నట్లు నాకుఁ గాన్పించుటలేదు. వారాశువుగాఁ జెప్పిన పద్యములకును నిందలిపద్యములకును చాల వ్యత్యాసమున్నది. “తిమ్మిని, బమ్మిని” యని విశ్వాసుతునిని నర్తించునప్పుడు సీసపద్యపాదముగా నర్తించినారు. ఇందది గీతపద్యపాదమైపోయినది. ఇది విశ్వాసుత్రుని స్పష్టీనిగూడ మీటియున్నది. ఇదిగాక, వాయాశువు నందలి పద్యముల వ్రాయుటకుఁగూడ మీరులేనట్లు చెప్పఁబడియుండఁగా మీ వ్రాసి యెట్లు జాగ్రత్తపెట్టిరో తెలియకున్నది వారట్లుకడకడనే కొన్ని కొన్ని పద్యములు వ్రాసినట్టిప్పటివఱ కెవ్వరు నెఱుంగరు. ఇది కడు శోచనీయును. ఇందలిపద్యములకును వారుచెప్పిన పద్యములకును వైభేదముగూడఁ గాన్పించుచున్నది’

కదాంచి వేంకట వేదాంతాచార్యులు

భనభునకాంతి విస్ఫురద భంగభగద్భగధాళభశ్యస
స్మణిమయ నిత్యనిర్వికృతి మంగళదీపములాటిపోవునే.”

(3) ‘మనోరంజని పత్రికయందు కొప్పరపుగవుల నుతించుచు గంజాము వారియింట నల్లఁబడిన పద్దెములని కొన్ని మచ్చుచూపఁబడినవి గంజామువారి యింట రచింపఁబడిన పద్దెములకును నిందలి పద్దెములకును జాలభేదముకలదు. శైలి భేదముమాత్రమేకాక యచ్చటచ్చటఁ జెప్పఁబడిన యూహల నేర్పి యొక్కపద్దెముగా వ్రాయుటయు నందుఁజెప్పఁబడని పద్దెములు నూతనముగా నిందుఁ జేర్చుటయు జరుగుటచే స్తోత్రముచేయుటయే ప్రధానముగాఁ జేసికొనిన యీ రేఖకులు సత్వేతరములగు వ్రాతలు వ్రాసెడి.

Ch. L. Narasimhacharyulu,

Math Asst.

Mc. Laurin High School.

(4) “నేను మనోరంజనీపత్రికలోఁ గొప్పరపు సోదరకవుల కవిత్వ ముగాఁ బ్రచురింపఁబడిన పద్యములను జూచితిని. వారొనర్చిన సభలకన్నింటికి నేనుబోయియుంటిని. వారాయా సభలలోఁజెప్పిన వానికిని నేఁడిందుఁ బ్రక టింపఁబడినవానికిని నందుచు చాలభేదములున్నవి.”

ఏలేశ్వరపు నుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

(5) “కాకినాడ కళాశాలంజరిగిన కొప్పరపుకవుల కవితాగోష్ఠికంజనితి. వారి యనర్గళభోగిని వింటి కాని ఇట్టివల ప్రకటింపఁబడిన మనోరంజనిలోఁ గొప్పరకవుల కవిత్వమని ప్రకటించిన పద్యములుమాత్ర మవికావు. అపద్య ములు కేలపముగానున్నవి- ఇందు గొన్నికొన్నిపాదము లిట్టివల కల్పింపఁబడి యుండునచ్చును- ఏమన వారి భోగిని వ్రాయుట కవకాశములేనిది-”

జయంతి భావనారాయణ-

(6) “మీరువ్రాసిన రేఖను చూచితిని, కాలేజిలో కొప్పరపుకవులు ఆశుధారగా కవిత్వమును జెప్పినపుడు కొంతసేపుంటిని- అప్పుడు ఎవరును పద్యములను వ్రాయలేదు. వ్రాయుటకుఁదగినంత సాహిత్యము వారు కవిత్వము చెప్పినపుడుండదు. జ్ఞానకముంచుకొనుటకైనను ఏ యేకసంధాగ్రాహికిని వీలు పడదని నాతాత్పర్యము. మీరు పంపిన పద్దెములు వారేచెప్పిరిని నేను వ్రాయ లేను. ఇట్టివల వారుచెప్పిన నేపరైన వ్రాసియుండురు. అసమయములో వారు

తే. గీ. చెడికులును నియోగులు వాడులాడు
నపు దుభయపక్షములకు నన్యోన్యలేఖ
లుపకరించెడి నవియు నటుండనిమ్ము
జనని! బ్రాహ్మణేతరుల వాక్సరణివినుము.

చెప్పినవి యెవరును వ్రాయలేదు. ఆభావముగల పద్యములుగా గన్నడుచున్నవి."

పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం.

(7) "కొప్పరపుకవులు గంజాంవారి యింటియొద్ద చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ప్రచురపరచిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తోచుచున్నది. గంజాంవారి లోగిటియందుఁ జదివినపద్యములను మాత్రమే నేనువినియుంటిని."

తా॥ నారాయణమూర్తి.

వీనినిబట్టి సభలోఁ గొప్పరకవులు చెప్పిన కవిత్యమునకును మనోరంజనిలోఁబ్రకటింపఁబడిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తెలియఁబుచ్చుచున్నది. ఈ భేదమునకుఁ గారణమేమి? సభలో నాకువుగాఁ జెప్పిన పద్యములు నిస్సారముగా నుండుటచే నింటికొడ సాపకాశముగా నున్నప్పుడు వానిని దిద్దివేసి మనోరంజనిలోఁబ్రచురించినగాన నీ భేదముఁబుచ్చినది, ఈదిద్దినవా రెవర? మనము కొప్పరకవులేదిద్దించెదము..... (31 జూలై 1912 ఆర్యమతబోధకండి)

పరా :— పిదప, మ. రా. రా. కార్చెగ్ల శ్రీనివాసరావుగారుకూడ సత్యనివేదకులై తన వ్రాతకును తన పట్టిన పట్టునకును నొకేంతబాధకులని తలచి యాయననుగూడఁ దూరుపాజుఁ బట్టుచు, గొంతవ్యాత వెళ్లఁబెట్టెను, కాని పూర్తిగాఁ దనగుట్టు వైటఁబెట్టిన బోధనిని ఖండింప నాధారము చిక్కనందన నిట్టూర్పులు పుచ్చి రోజులు తప్ప సతనికి గత్యంతరము లేక పోయెను, ఇతఁడు తనతోపాటు మఱికొండలను గూడ వెట్టివోసకు దింపుట కడుశోచనీయము, పాపము! పాడి వెంకటస్వామిగా రితనికి గురువులో కిష్కలో కాండగుబారు, ఈయన నెనకొప్పి కొర్రపువారి సతిమాత్రస్తుతి చేయించుటలోఁ దిప్పలేదుగాని ఆస్తుతిమధ్యమున యావత్పండితమండలిని గాకులనుగా నపలాపించుట పూర్తిగా మంజరింపఁదగు దోషము, "పండిత కాకాయితదుష్ప్రలాపములు" (15 జూలై 1912 సం॥ మనోరంకని చూ) ఈవెంకటస్వామిగా రమాయకులు, ఏ దొంగ జండెపు శతావధానియో వ్రాసి యాయన చేవ్రాలుచేయించినట్లా పద్యముల వైలి చెప్పుచున్నది, నిజము భగవంతునికే యెఱుక, దీనినిబట్టి యీ కాఖ్యాభిమాని "తాండెడ్డ శ్రోతివనమెల్ల జెడిచె"నను సామెత కుదాపారణమగునేనో.

క. కార్పెర్ల శ్రీనివాసుడ, మర్చిన పాత్ర మృతుండ కనుక మొకరుడు క
వ్యర్చకుఁ డతితరవృద్ధుఁడొ, నర్చిన చర్చయును గొంత వాటింతు మిటక.

విజ్ఞులు పరికింతురు గాక. ఇతరవిషయములలోఁ గేవలము భిన్నాభిప్రాయములతో
గొందాడు బోధనీ సుదర్శను లీయన “యసత్యవాది” యనుటలో నేకీభవించు
ట యందులకుఁ బ్రబలాధారము ఇయ్యది సర్వ విధముల గురుశుక్ర సమాగమము
పంటిది, దీనివలననే యితనివ్రాత సర్వాసహ్యముగానున్నది, యనిజగ మెఱుఁ
గునని యెంచి గ్రంథవిస్తర మొనర్చక విరమించితిమి,

(1911 సం॥ నవంబరునెల 10 వ తేది శశిలేఖమండి)

†“చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లాదిని శబ్దకాస్త్రుసా
గరమునుదాటి తర్కమును గల్పము ఛండము యోగమాగమో
త్కరముఁ ద్రయిక్ గ్రహించి కవితార్పు భూరితాపధానముల్
ధరణిపు లేన్నఁ జేసిరి యధావిధి, వీరిని నే నెఱుంగుదుక.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణుగళాంచితసాహితీమహా
గరిమనుతింప నాతరము గాదని నెప్పిన నొప్పు కప్పుణీ
శ్వరుఁబురికొల్ప నాతఁడును వాకొనఁజాలఁ డదేమనక? జనా
ధరమునఁ దూలుటక శ్రుతివిభానురుఁడెన్నఁడు గాకయుండుటక.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణియుగ్మము గూడి విస్మయా
కరముగ రాజరాజులును గావ్యరసజ్ఞులు మెచ్చి రచ్చలక
నిరవధికాపధానము లనేకములాశువుగాఁ బ్రబంధముల్
నెరపిరి శిష్యసంతతికి నేర్పిరి వీరిని నే నెఱుంగుదుక.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లించుక జంతులేక భూ
వరు లరుదండ గొప్పగల వాడుల నైరుల విగ్రహించియే
బిరుదుల జండ్రహారములఁ బేటిక లాటనిహాటకొజ్జ్వలాం
బరములఁ దెచ్చిరెన్నిటిన్ బాగుగ వీరిని నే నెఱుంగుదుక.

చ. వెఱుపుగలట్టి గుండెయును విక్రమమూరని చల్లొకండువుక
బిటికితనంపుఁగండయు వివేకవిహీనులఁ గోరునండయుక
సరసము లాడకుండమియు సాహితీచాలనిగండెఱుంగ రీ
తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లిన్నియు నే నెఱుంగుదుక.

ఉ. ఏనుగుసెక్కి నారు కృతులెన్నియొ లీలగఁ జెప్పినారు దు
ర్యావన వారముఁ గడిమి మాటికిమాటికి దూతినారు స
న్మానము లందినారు మనిమర్గములారిసి నారు వీరటం
చేనుదలంచి పద్యతతి నే మణిమాలగ నిచ్చితీక్రియఁ.

ఈ. శ్రీరమణీమణివిమలచిత్తశరన్ననివాళిహేళిదే
వారివిదారికౌరికరుణాకలితేక్షణవర్ధితార్థశృం
గారకవిత్వపత్త్వగుణకార్యుడు కార్యముపూడి రాజను
న్నారు శతావధానకవి, న్యాయము నారసివ్రాసె నీకృతిఁ.

వివేకులకు, విద్వాంసులకు, విద్యార్థులకు నేనొక విన్నవము చేయుచున్నాను. అదియెద్దియన, వియ్యమునకు, నెయ్యమునకు, కయ్యమునకు, సమతే పలయుననికదా నదావిబుధులు చక్కాణించెదరు..... తిరుపతివేంకటేశ్వర కవుల దిగదమీసముం దీయించెదమని వెనుకొని గుంటూరి లోదానినించి వ్రాసినపద్యములాదిగబుస్సరి ప్రేషితోత్తర పృథ్వీత్తగములు గల చిన్నపుస్తక మొకటి చిరంజీవులు వినిపించఁగావంటిని, తత్తన్విషయములం దోసికొంటినిగాని, ఇదవిద్యమని నిర్ణయించుటకు తగిన విద్యావివేకములుపరమ కారుణికుఁడగుభగవంతుండొసంగియుండినను, దేశ కాలముల ననుసరించి యూరకుండుఁలనినవాఁడనైతిని. అది యేమందురా. మొదటినుండియు నియోగి బ్రాహ్మణులయందు గుణగుణ నిరూపణ విదత్తణులు మెండుగనుండియే యున్నారు. ఇప్పటికాలముం దంటిమో? లెక్కింపసెక్కిముగాక అంతట దండిగనిండియున్నారు ఇట్టివేకనిధుని మక్కువపడి తగవును మిగుల తెగువతోఁ బెంపు నేయచుండు బ్రాహ్మణతరుండ నగు నేనేమి నేయగలను ... మాచీరాలశేరాల గ్రామములలో నొకకవుల సభలు జరిగినవి. సభ్యులు గౌరవించిరి నేనును నావారును గొండాడితిమి. పెండియు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులను ఆముఠు నాఁడేమనఁచేసి మాగ్రామములం బాఠనముచేయఁదురని నే నీ పద్యముల వ్రాసియుంచితని. అట్లు దట్కించమిచేఁ బ్రశంకలయందఁ బ్రకటించి పలసి వచ్చినది. మాగ్రామములలోఁ దగుపాటి ప్రశంసంతులును, చదువరులు, యోగ్యులు, శాస్త్రజ్ఞులు నగునైక బ్రాహ్మణులు కలరు. తగుప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. సభకాగలదు. అప్పుడు పహమహులగువారి దర్శనముపలన అస్మదాదులము ధన్యులము కాగలము.” కార్యమపూడి రాజనున్నారుకవి శతావధాని, శేరాల.

క. న్యాతిమ్మకొఱకుఁ గాక వృ, థా యాశ్రమమేల? స్మృతకముఁ దీతని కే
మా యోపాయ మొచేసెడి, భీముతుల కింతల చింత తెచ్చుకొ యకటా!”

తే. గీ. ఇటు కర్మమమ్ముగఁ బ్రాజ్ఞుల యెఱుక కలిపి
కూటవాదుల వ్రాతలు మూలఁబడఁగ
నెగడఁగాఁజొచ్చె సత్యంబు “నిజము నిడివి
మీఁద లేలు”ననియెడి సామర ధర్మంబు.

ఉ. సత్యపువ్విల్వ లోకమున సాఁకడివారలు లేమిఁ బాల దా
ర్థ్యము చెందె, నిండుక యొకానొకచో నది దాఁగియున్న దు
ప్సృత్యయులౌ నరాధము లబద్ధపుసాత్వము లిచ్చి దానికి
మృత్యులు గాఁదొడంగి, లోకమేటి యెవండో పెనంగ నేమగుకా!

చ. పారఁబడుఁగాక వెంబడిగఁ బొందిన మోసము తెల్పినట్టి‘కే
సరి‘కేఁ బురస్కృతుల్ మొదట సల్పి, పదంపడి‘దేశమాత’నం
తరమున మెచ్చి,‘కృష్ణ’కుఁ గృతజ్ఞత చూపుచు,‘నాంధ్రప్రతిగ్గికా’
గరము బహూకరించెదముగాక మనోవిశయంబు తెల్పుటకా.

ఈ. తుంటరి పోకఁబోయెడి విధుంతులకుఁ విలసద్యశస్సుధా
కంటకులన్ నిగూఢతరకర్మకులన్ విదలించి,పిండ్రగ నె
ప్పంటికి సత్కలానిధుల పాలిటి శత్రులుగా గణించి, మి
న్నంటు యశమ్ముగొన్న యసురారి ‘సుదర్శిని’ మొక్కుటాప్పడే.!

సీ. అల బిడాలాదుల వాజిఁ గూల్పుటకన్నఁ గొండగొట్టెల బలిగొనుటకన్న
మహిమనురుని బరిమార్చివైచుటకన్నఁ జండముండులఁ బట్టి చంపుకన్న
ధూమ్రలోచను తల దూలి నేయుటకన్న రక్తబీజుని నేల రాయకన్న
బండలలో నెల్ల బండలు శుంభనిశుంభదైత్యుల వధించు పనికన్న

తే. గీ. నీకు నీసింగమునకును నేఁడు మిగులఁ
గప్తమగు పని పుట్టె నో కాళికాంబ!
అన్యతము నడంచవలయు, సత్యంబుఁ బెంచ
వలయు, గడు జాగరూకత వలయు జనని!

సీ. అదరిపాటున మీన మంటి కుంటిన కొప్పురంపుసంరంభంబు దింపినాపు
గుంటూరిపురిలోని కొంటెవారలు పన్ను పద్ధతు లడవిపా ల్పించినాపు
అపధానమధ్యమ్మునందు లేచిన దుర్మృదుల గోల లంతలో నిలిపినాపు
బ్రాహ్మణకొదూరఁ బరమోత్సవమ్ము గల్పించి మేనాల నెక్కించినాపు

తే. గీ. అద్వితీయద్వితీయపార్థాభియాన
విక్రమోపక్రమము దలపింపఁ జేయు
నీకరుణ కేమి నిష్క్రుతి నేర్తుమమ్మ!
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరనియంత్ర!

సీ. దోమ యేనుఁగుఁ బట్టి దోరించె, నొకనక్క సింగంబు నెల్లెత్తి చీరి యెదిరె
పిల్లిజో డెదిరించి పెద్దపులిని జంపె, గొఢాలి కుదయించెఁ గొడుకుఁ గుఱ్ఱ
చెవులపిల్లికిఁ గొమ్ముకవపుట్టె, నాకాశమం దెన్నియేని హర్మ్యములు వెలసె
నంది యయ్యెను బంది, పందియయ్యెనునంది, యప్పులుక ప్పలై యాడఁదొడఁగె

తే. గీ. ననుచు వ్రాసెడి వ్రాతల నాదరించి
మంచి యిది చెట్ట యంచు నొకించుకేని
చర్చ నేయక ప్రికటించు చతురమతుల
నేమియన నేమియగు భవానీ! మదంబ!

చ. “అదె కనె దున్న దూడ” ననినంతన “గొట్టయిలోనగట్టు”మ
న్నది ధ్రువ మంచు నేటి మన యాంధ్రుల పత్రికలందుఁ దోచు, నే
రెది టిఖియించిరెనియు సరే యని పత్రిక నింపుకొందు, యొ
ప్పెది యెది తప్ప టంచు గణియింప రొకింత యదేమి పాపమో! 231

ఉ. పత్రికలంచు నేవిఱు యవాకుచవాకులు వ్రాసు వాని సౌ
భ్రాత్రము నమ్మి పండితులుఁ బామరులుం గడు మోసపోదు, నీ
పత్రిక లెందుకో ? నిజము పాడలు కాలము వచ్చిగాక; దు
ర్భ్రాత్రము లివ్వి, వీనినడకల్ కడు వక్రము లక్రమార్పటుల్.

ఉ. రాజులు చారచక్షులయి ప్రాణము లెంతటివేని దీసి, రా
యోజనె పత్రికాధిపతు లొక్కరి వ్రాతల విశ్వసించి య
వ్యాజముశస్కులకొ దొసఁగు లంటఁగఁజేయుదురీ హిమాని పా
థోజహితుకొ దనంతఁ బహితుం బొనరించినఁ జాత మందికా!

ఉ. గవ్యను రత్నముకొ నలువఁగాఁ గల రెవ్వరు ! కొంగ హంసయై
నివ్వటిలంగఁ జేయుటకు నేర్పరు రెవ్వరు ! కుక్క గోవుగా
నెవ్వ రొనర్ప నేర్తురు ! యథేచ్ఛగ వ్రాసురుగాక, ముక్కటా !
అవ్వకు జవ్వనం బొదవువా ! ముసలయ్యకుఁబండ్లు వచ్చునా!

గీ. కవులమై పొందగా నెంత గలదో యంత
గౌరవమ్మును మనుషున్న గాంచివార;

మిపుడు మాపేరఁ గల యర్థ మెల్లగతుల
సార్థకంబయ్యె నీసీమయందు జనని !

గీ. అక్క జంపు* గౌరవములు పిక్కటిల్ల
నచట మే ముండుతఱిఁ బ్రతికాధిపతులు
పారఁబడుమఁ బ్రకటించునప్పు డొకకొన్ని
వ్రాత్రలంగూర్చి యిటు కించ పడఁగవలసె.

నీ. కలనైన సత్యపుఁగం నెఱుంగని పక్షపాతులెల్ల యధార్థవాదులైరి,
పూర్వపండితమార్గముల నెఱుంగని యసద్వాదులెల్ల యధార్థవాదులైరి,
పరమున్న దనెడి భావమె యెఱుంగని కూటవాదులెల్ల సత్యవాదులైరి
యెఱిఁగియు నిదిగించు పరమకృత్రిమసార్వభౌములెల్ల సత్యవాదులైరి,

గీ. మీకతమ్మున, మిమ్ము నమ్మితిమయేని
ఆటు మూడగు మూఁడాటు నగు ధృవముగ,
మిమ్ము నడిపించువారి లోపమ్ము మిమ్ము
గమ్ముచుండెడిఁ బ్రతికాకాంతలార !

(* 1811 సం॥ అభినవసరస్వతి 9-10 సంఘికలనుండి)

గుంట్టారు సమాచారము.

గుంటూరులోఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులు శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల
నాహ్వనము చేసిననియు అగష్టు 19-20 తేదీలలో సంపూర్ణ శతావధానము
జరుగఁగలదనియు నా కొకన్నీహితుఁడు విల్లిఖించె. అందుపై 19వ తేదీకే
పోవునట్టి ప్రాప్తిలేక 20 వ తేది గుంటూరుప్రవేశించి శ్రవణానందాచార్యనేక
గ్రంథపఠనముచే వారి విద్యత్కవిత్వాతిశయ మెఱింగియున్నవాడ నగుట ట్టి
మహానుభావుల దర్శన మెప్పుడు చేయుదునా యను తల్లిపాటుతో వారి
బసకుఁ జేరుసరికి నాయింటిముందట దై స్కీలును గుఱ్ఱపుంబండ్లును మూఁగియుండి
యంతఃప్రవిష్టుఁడనగుటకే యతిశ్రమ పడవలసివచ్చి యెట్టకేలకు ప్రవేశించియుఁ
గొంతకాల మీవలనే పడియుంటిని. అందుకుఁ గారణము వారిదర్శనమునకు
పెచ్చిన మహాజనుల సందష్టమే.....మరల తిరుపతి వేంకటకవుల శతావధాన
ములు బ్రాహ్మణకొడూరులోను దెనాలి, నరసరావుపేటలలోను జరిగి యీ
ప్రాంతములఁ బలుమందిని నవధానపథము సలిపించు బురికొల్పుచున్నయవి.
తథాస్తు, సర్వేజనా న్సుఖినో భవంతు.

గీ. అక్షయోజమండను పుష్కరసందా బక్ష
పాతమానుట యది స్వభావంబై జనని,
కలుగుదురు నీదువాత్సల్య మెల్లవారు;
దేశమాతరొ! నిన్ను నింపించు నెవడు!.

మ. ఘనతం బొల్పెడివారి నూరక శిలాకారమ్ములొ కొంప లె
జ్జని పంకమ్మునఁ బొల్పి నీదరికిఁ జేర్చున్ నీవు గుర్తింప కెం
దును వారికొ గుటిలస్థితికొ సరనులంగుకొ జేర్చు నీగుట్టు పె
ల్లనఁ దత్పంక మడంచి తేల్పుఁజమి కృష్ణ! వారి యాధాన్యముల్.

ఉ. పత్రిక లేమి నేయు, నవి వ్రాయఁగ నేరవు; లోకులందు సా
భ్యోత్తము నుంచి వా రనువువ్రాఁతలు సంగ్రహణంబొనర్చి స
ర్వత్ర చరించుచుండు, నల వారలు మోసము చేసినేని త
త్కృత్రిమతావిశేషము నొగిన్ గన లే పరయొక గ్రమమ్ముగక.

గీ. మొదటఁ బొరఁబడి పత్రికల్ పిదపఁ గన్న
దెలిచి వచ్చినవ్రాఁతల తెఱఁగెఱింగి
'బుట్టవాఖిలు' నేయుడుఁ బుట్టై నంత
లోన "దర్బారు" మముఁ దిట్ట బూని జనని!

చ. ఇతరులవ్రాఁతలంగుటిచి యింతుక తెల్పితి మింకవట్టుఁ ద
ద్గతమగు మంచిచెడ్డలను గాంచితి నంబరొ! యింకఁ గొప్పపుం
జతుల తప్పు * బ్రల్లదపుఁ జాతురి కొండొకమాపి వార్ పలా
యితులగుటకొ గుటించినది యింకొకచో వివరింతు మంచికా! 242

కొప్పవపువారి తప్పువొరెలు.

* శ్రీరాములు.

కొప్పరము- సంతమాగులూరిపోస్త, 24-7-12.

మహుద్వయ్యలును సకలగుణగణా లంకారణము విద్యాభిమానులును
బ్రహ్మకీర్తి... శత్రుగారిపన్నుధికి - నమస్కార పురస్కరముగా చేయువిజ్ఞాపనము
మేధానిధి,

ఈమరు వ్రాయించిన యుత్తరమును పేద్యములునుజూచి తగమహత్తము
జొందితిమి. మేము కాకినాడనుండియే బ్రహ్మక్రీ కొన వెంకటరావుగారికి

చ బవరమునై లిఖించియు సభాస్థలిక జనుదరలేమి ము
 వ్వునకుతి కగ్గపై యది స్వయంకృత దోషముగా నెరిగి, బం
 దువులది గప్పిపుచ్చుటకుఁ దోచినపాయ మొనర్చుచుండ, నో
 రు విడువఁజొచ్చె గొప్పయు పరుల్ తనదబ్బట లేవనింపఁగన్.

క. 'రాజీ' యను చోక రాకడ, గాఁ జనుదెంచుటయు, శేము గాదనుటయు నా
 రాజీ రాజాలమిని బ, రాజీకు లగుటయును దబ్బులకుం ద్రిప్పెన్. 244

చ. ఇది మొద లెంత తప్పలిపి కేనియుఁ గొప్పయు సిద్ధ మయ్యెఁ గొ
 న్నిదినమా లేగుమీదఁ దమ నెయ్యపుబంధులతోడఁ బెండ్లికిక
 గడలియుఁ గాకినాడ వని 'కార్లకు' రాతనిఁ గూడి నాడు ప్ర
 ల్లదములూ ! రామకృష్ణకవులక గడుయోగ్యులఁ జేసి పుచ్చెడిక.

జాబు వ్రాసివచ్చుచే తమకుగూడ యొకటి వ్రాసితిమి. అది యేకారణముననో
 చేరలేదని తమ జాబువలన గ్రహించితిమి.

మన కోస వెంకటరావుగారి సభానంతరము మణిగొండసంస్థాపాధి
 పతిగారు తమ కుమార్తెకన్యాణమనకు సమాహ్వాన మొనర్చుగా వెల్లితిమి. అచ్చటి
 శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి కవిరాజుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆసభ
 లో రాజుగారు 232 రూ బహుమానముగా నంపిరి కవిరాజుగారు పవ్యగౌరవ
 మొసరించిరి అచ్చటనుండి నిడదవోలుకు - పండితసభకు వెల్లితిమి. అచ్చట
 చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహ్యుం గా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. చంద్రారెడ్డి
 గారు రు 116 లు బహుమతి యొసంగిరి. అచ్చటినుంచి కాకినాడకు గంజాం
 వెంకటరత్నం పంతులుగారి యింటికి వివాహకార్య (చర్చికా) మూతుఁ మై
 వెల్లితిమి.

ఆ వివాహగృహంబున బ్రహ్మశ్రీ దరి వేటి కేషగిరిరావుపంతులుగారి
 యొక్కయు బ్రహ్మశ్రీ కస్తూరి శివశంకరశాస్త్రిగారియొక్క (ఆ) గ్రాసనాధి
 పత్యముక్రింద సభజరిగినది.

ఆసభకు శ్రీహరివరపు రాజుగారు వచ్చిరి, బిడ్డలు మొదలు సమస్త
 దోగ్గనునను సభను నిండిరి.

ఆసభకు తిరువతిశాస్త్రి నెందరు పిలిచినను రాలేదు. ఆ తిరువతిశాస్త్రి
 శుంట్లూరులో గంగావ (ద్య) ల హనుమయ్యగారి యింటియొద్ద ప్రాణమిక్కులు
 పోగైయుండగా శివరపులకవులు గోదావరి (తా) వాటివట్టవట్టులై బుచ్చి

క. అటఁ దవబొక్కిరి పాటకు, నట ! మేమిరువురము వెళ్లమట ! తమకుం బం
కుటచేతనట ! యిట్లని, కటువుగ రటనలు నిండుగాఁదొడఁగి రొగిగ.

క. తిరుపతినట ! సభలోనట !, దురుక్తులను దెట్టి ట్టు దూజిరట ! యతం
డరయఁగ నేటికిరాఁడని, తిరస్కృతిగాఁపిరట ! తెలియు మిదల్లగా.

గొరిగించెద" నని చెప్పెనట. అమాట వినిన వారమగుటచే ఆసభలో శ్లాఘికివచ్చి
అతడు సభకు రాకుండుటను విచారించి,

గీ. బుట్టు గొరిగించెద నటంచు బొట్టుబలిసి
యెవ్వడో పల్కెనట తొల్లి హీనుడగుచు
కంచుదివిటిని వెదకిన గానరాదు
ప్రాణముండెనో లే, దొక్కొ! పశువా, నయదొ !

అని చెప్పితిమి. అప్పుడు తిరుపతికాస్త్రి యొక్కడే కాని వెంకట
కాస్త్రి లేడు. ఎండకాలపు సెలవులగుటచే బందరునుంచి ఇంజరము నతని స్వగ్రా
మమును వెళ్ళినాడు; వెళ్ళి తిరుపతికాస్త్రికి, కొప్పరపువారు కాకినాడకు వచ్చి
సభలుచేయుచు సభలలో నెట్లు ప్రసంగించినను, నేనులేనిది-సభకు నీవు వెళ్లవద్దు
అని జాబు వ్రాసినాడట. అందుచేత తిరుపతికాస్త్రి సభకు రాడయ్యెను.

2 వ సభ శ్రీ పోలవరపు రాజాగారును అనగా తిరుపతికాస్త్రినియుం
చుకొనినవారు, దివాన్ బహద్దరు దురినేటి శేషగిరిరావుగారును రావు బహద్దరు
కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తి గారును కలసి ఆ పితాపురంరాజాగారి
కాలేజిలో చేయించిరి. ఆసభకు 2 వేల మందికి పైగా సభ్యులు చేరిరి. జడ్జిలు
కలెక్టర్లు, తహశీలుదార్లు, ప్లీడరులును మణియతరులైన యుద్ధోగీయులునుండిరి.
ఆసభ కగ్రాసనాధిపత్యము పోలవరపు రాజాగారే పొందిరి. (అ) గ్రాసనాధి
పత్యము బ్రహ్మశ్రీ వంకా వెంకటరత్న కాస్త్రిగారును పెద్దపండితుడుగారు బొం
దిరి. ఆసభకు ముందు రాజాగారు తిరుపతికాస్త్రిగారును తమ దివాణము
లోనుండ సభకు తిరుపతికాగారిని రాజాగారు రమ్మని కోరితే ఆయన
ప్రత్యుత్తరము.

రాజా—ఏమండీ తిరుపతికాస్త్రిగారూ! సభకుబయలుదే (రమా)?

తిరు—సభ యెవరిదండీ?

రాజా—కొప్పరపు పోదరకవులది.

తిరు—అటులైతే వారిసభకు నేనురాను.

ఉ. ఇంతటి గొప్పఁ జేసితిమి యే మని చాటుగ పీఠలాక్క ధీ
మంతునికొ లిఖించి రది మాకెటులో లభియించె నిక్క మిం
దంతయు కల్పితం బదియు నెంతయు పోలవరప్రభుండు ధీ
మంతులు తక్కుసభ్యులును మాటికిఁ జర్చ యొనర్చఁగావలెకా.

క. నిక్కముగ వీరియుత్తర, మక్కట ! నీచాతి నీదమై యున్నది యా
వాక్కులకు నైచు గొంఁద, భాక్కులు సభ సుండరంచుఁ బలికెద మంబా !

రాజా:- ఎందువల్ల రాదు?

తిరు:- నేను రాదలఁచుకొనలేదు.

రాజా:- కాస్త్రీగారూ ! మొన్న కపిశ్యరులను మాయంటికి నేను విందునకు పిలవించినదా ! ఎల్లప్పుడును మాయంటిలోనే భోజనము చేయుచుండే తమరు భోజనమునకు సపంక్తికైరాక “భోజనమున కీపూట యెందుకురా లేదండి” యని నే నడిగితే, “నిన్న జ్వరమువచ్చినది, యాదిన ముదయ మున పత్యపు మెతుకులు తినినా” నని యేదోసమాధానము చెప్పితిరి గం జామువారింటిసభ కెందరు వచ్చి పిలిచినను రాకపోతిరి. ఈ సభకు గమ్మని నేను పిలుచుచుండగా రావచ్చుచుకోలేదనుచుంటిరి. ఇది యేమి సరసముగా లేదే.

తిరు:- సరసముగా లేకేమిలెంపి.

రాజా:- కాస్త్రీగారూ ! తమరు గుంటూరులో కొప్పరపు కవులు గోదావరి దాటి వచ్చినయెడల బుజ్జగొరిగించెదనని అనినారట నిజమేనా, మీ రట్లా అనవచ్చునా ?

తిరు:- సరి, సరి, బాగావున్నది. అమాట గుంటూరులో ఏగాడిదన్నాడు. నేననలేదు.

రాజా:- మీరన్నారో అనలేదో, గంజాంవారింట సభలో వేయిమంది వినుచుండగా,

గీ. “బుజ్జగొరిగించెదనటంచుబొజ్జబలిసి, యెవ్వడోపల్కెనట తొట్టిహీనుడగుచు
కందుదిబిటిచెడికిన కానరాడు, ప్రాణముండెనో లేనోకొపకునో నరుడొ”

అని పద్యముచెప్పి కొప్పరకవులు సింహగర్జన చేసినారు. పద్యము చెప్పినట్లు మీరు విన్నారా, లేదా ?

తిరు:- విన్నానులెండి.

క. ఈపదిద్రావణ తమకే, కాపురుషత గలగల జేయించి పురుషా
నోడవనుచు లెభయించిరి, పొపకు! పొపంటు ఊత బ్రహ్మచర్యంబే!

రాజు:- మీరు గంటూరులో చాటుగా అంటే, కాకినాడకు వచ్చి నిర్భయముగా వారు సభలో ప్రతాపమును సాటించిరి. అపద్యమును వింటే మానంటివారికే కఠినముగా దోచినది. ఇక మీ కెట్లు యుండవలెను.

తిరు:- తమరు మరల అప్రసంగమే యెత్తిరే యెట్లు! అన్నవాడు గాడిద అని, అంతవట్టు వేసికొంటినిగదా! ఇక నైన నవ్వురా?

రాజు:- దానికేమి, పోవవ్వండి; ఈసభకు మీరు రాకపోలే బాగాయుండదు.

తిరు:- బాగుండకేమి, యీసభకు రాకపోలే మనకేమిరక్కన?

రాజు:- ఈమాట చాలా సంతోషమే. ఈసభ యెవరిది? మనది కాదా? మేము చేయించే సభలో మా ఆస్థానములో నున్న మీరురాకపోలే సభ్యులిదివరకే అనుకొన్నదానికి నెదిర్చుముగా నున్నదని విమ్ముల నెట్లు అంటారో మీరెఱుగుదురా?

తిరు:- ఇదివర కేమనకున్నారు?

రాజు:- “కొప్పవరపుకవులే సమర్థులు కావున రంకెలువేయుచున్నట్లు సభలో నిర్భయముగా నిట్లు చెప్పుచున్నారు; నెద్దవారు కనుకను, కవితాసామర్థ్యము మేధాసామర్థ్యము తప్పిపోవుటచేత, తిరుపతిశాస్త్రిగారు ఆసమర్థులవలె సభకు రాలేదు” అనుకున్నారు. ఈ మా సభకు గూడ రాకపోయినతప్పక అసమర్థులని అనరా?

పరు:- ఎవ రేమనకుంటే మన కేమిబిండి.

రాజు:- అమాయగా మెండివేస్తే రాజుకూడ, అ(న్న)ట్లు భయగ్రస్తులైన బలహీను లింటే అశేది. ఎందు కంత భయము?

తిరు:- భయములేదు కాని, మనంకటశాస్త్రి ‘పోద్దు’ అని బాబువారిని నాడు.

రాజు:- బాబేది?

తిరు:- (జాటులేచ్చి చదివి వినిపించును)

రాజు:- కంకటశాస్త్రిగారు సభలో కలహమునునని నెద్దనెను కాని వేరుకారణము కాదు. నేనున్నాను, మీకుపోవాలేదు. రాండి.

తిరు:- రాను లేండి

రాజు:- రాకపోలే మీరు భయడిశారు. ఓడిపోయినారు.

మ. సభకుఁ దిర్పతి పోని మాటనిజమే; శత్రుత్వమున్నప్పు డా సభకుఁ బోవఁగ నేల? ఇంతకుఁ బరిష్కాసంగతింబట్టి యా సభ యేర్పడ్డది యొక్కొ? ముప్పువృథగా “చాలంజి” తూర్చి పాటు భయభ్రాంతులు పాడు పాటలు వినక రోఁ తొగదా! కాంకరి!

తిరు:- మీరేమన్నా అనుకొండి.

రాజు:- ఇక మేము వెళ్ళవలసినదే (నా) యాదినము 5 గంటలకు సభ అని నోటి నులలో అచ్చపరిచితిమి, 6 గంటలైనది.

తిరు:- నేనొక కథ ఇచ్చెదను. దానిమీద గంటకు 50 పద్యముల చొప్పున చెప్పితే వాజం దెములు తీసివేసుకొంటాను.

రాజు:- ఏమి కథ?

తిరు:- భీష్మజననము.

రాజు:- దీనిలో నేమి కష్టము?

తిరు:- అట్లా అనకుడు. గంజామువారింటిలో సీతాకళ్యాణము స్త్రీవ (ద్వ) (పురవర్ణన వనవర్ణనలు) ఇదివరకు వారువర్ణించుకొన్నవే చదివరి. భీష్మ జననములో మాటలులేదు కాబట్టి దీనిమీద 50 పద్యములు చెప్పలేదు చెప్పితే జం దెములు తీసుకుంటాను.

రాజు:- పందెమునకేమి, వద్దు. రండి!

తిరు:- నేనురానుకాని అది అడుగండి!

రాజు:- ఇంతమాత్రానికింత చింక మెందుకు అని 6 గంటలకు సభకువచ్చిరి వారే (ఆ) గ్రాసనాధిపతులు. ఉపాగ్రాసనాధిపతులు పంకా వెంకటరత్నప్పకాస్త్రి. భీష్మజననమే కోరిరి, దానిమీద గంటకు 3, 4, 5 వంద చొప్పున చెప్పితిమి. సభ్యులందరు వరమానందాశ్చర్యము నొందిరి. పలువురు పసస్యశించిరి. కవులనేకులు పద్యములు చెప్పిరి. ఆకవులలో తిరుపతి వెంకట కవులకు తెలుగునకు గురువుగల్గె. ఆంధ్రపాణిణి (య) ధ్వ విరుదాంకితులైన బ్రహ్మశ్రీ పాటి వెంకటస్వామినాథగారును ఉత్క (న) దేశత్రాప్యణుడు గూడ మిగుల స్తుతించెను. వారి పద్యములలో నొకటి ఇందుదహించితి.

మ. యతియే యుండదా ప్రాసమే గదియ దేయంశంబునం దన్వయ
స్థితియేలేదు సమాస మిల్ల యని విద్యేషంబుతో బల్కుపం
డిత కాకంబుల దుష్ప్రలాపములు కాంఠింబొందడుక సభ్యులై
ప్రతతాపూర్తులఁ గొర్రుపుంగవుల కావ్యంబింత యాదించినన్.

ఉ. పోలవరంపు తీర దరిగి ప్రాద్దుట మెచ్చిన మెచ్చ విన్నచోఁ
జాలఁగి యాతఁ డే మనెనొ; సత్యము నీహృదయం బెఱుంగు; నా
కిలపదగ్రగఽన్య కడఁ జెన్నలరాడెడువా రెఱుంగుదు
గ్గోలయుఁ గూడఁ గైత యను కోవిదుఁ డాతఁడు గాఁడు కాంకరీ!

ఇట్లు సేమలు చదివిరి ఈలాటి పద్యములు శత్రువుల హృదయములకు
విడుగులుగదా!

విక్య (రు) సమాసమనియు అనూయాగ్రస్తుల మాటలు పాటింపరాదని
యు మిగుల క్లాఘించిరి. వెంకట రత్న పృశాస్తి గారు సరస్వతీస్వరూపురే
యని స్తుతించిరి తరువాత సభ్యచిత్తానుసారము గారు 2 నూట పదులు 2 బంగా
రపు బతకములు యివ్వంబడెను.

సభాంతము మేము చెప్పినపద్యములు.

సీ. జంబెంపు బండెంబు సంధించువారల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
తొడదట్టి కడు మిట్టిపడునట్టి వాగల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
మీసాలపండెంబు వేసి దూకెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
గోడచాటునజేరి గోళ్ళు గిల్లెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిజేర

గీ. అరయ పనియవనాటి ముత్తైదు వలన జాటు మాటున జేరి వాచాటులగును
వాగు టిడిమేల సత్సభాధవనమునకు వాడిమైచేరి (ని) గిళోవలయు గాత.

ఉ. ఆతడు మూతిమీసముగలట్టి మగన్నయె యయ్యెనేని తా

నీతటి వచ్చి సత్సభ నహీనగతిన్ జయమందవచ్చుగా

(1) కోతివిధాన నెంచు సాక్షి తలు కోసినలాధమేమి, యీ
భీతియె తొల్లియన్న నిటు పెప్పప కొమ్మెకొ యంట గల్గునే.

అనియిట్లు పలుపద్యంబులు చెప్పి ద్వైపాయన (పా) దము నందు
(2) దుర్యోధనుడు (రే) చిడాగగా ధర్మరాజాదులెట్లు పడికిరో అట్లే పడికి
తిమి, కాని ఆదుర్యోధనుడు మానసమహనటచే హృదమును నవలి యుద్ధము
నకు వచ్చెను. తిరుపతి శాస్త్రి తద్యుతిరిక్తుడగుటచే సభలో నెన్ని యనినను
యెవరెట్లు పడికినను ఒకమాటైనను మాటాడక నింటిలో యుండెను. ఆసభ
ఆప్రకారముగా జయజయేతి శబ్దంబులతో ముగిసెను.

పిదప వెంకటాశ్రీ ఇంజరమునుండి తిరుపతి శాస్త్రిచే విలువనంప
బడినచ్చెను. అతను వచ్చిన తరువాత క్రీ.పా. తా. గ్రంథ బ్రహ్మనందరావుగారిం
డిలో మరియొకసభ.

చ. ఘనలగువారి లక్షణ, మొకానొకఁ డేదియొ విదై చూపు నె
మృతమది రోయఁచుండినను “మంచిగ నున్న” దటంచుఁ దైకి మె
చ్చును గనఁ జేయుచేగద ; యశోభరితుం డగు కృష్ణరాయధీ
ఖని మనవారియాశువును గాదనునే సభలోన కాంకరి !

254

అసభకు తిరుపతికిని వెంకటేశాస్త్రికిని అందరికి బంపినట్లే ఆహ్వాన
పత్రకలు బంపిరి. ఆఆహ్వానపత్రకలు తీసుకొని వెళ్ళినవారితో మేము రా
మని చెప్పిరి.

ఆసంగతిని విని బ్రహ్మానందము గా (నే) వెళ్ళిపిలిచిరి. పిలిచిన
రామనిరి. అంతట శ్రీవెంకటస్వామిపాతీగారును మరికొందరును కలిసి వెళ్ళి
పిలిచిరి మేము రామనిరి. అప్పుడు వెంకట స్వామిగారికిని వారిలో వెంకట
శాస్త్రికిని జరిగిన సంభాషణ.

వెంకటస్వామిగారు:- వెంకటశాస్త్రిగారూ ! మీరెందుకు సభకు రారండి?

వెంకటశాస్త్రి:- మేము రాము.

వెం॥ స్వా:- తిరుపతిశాస్త్రిగారు వెంకటశాస్త్రిగారు పోవద్దని యుత్తరము
ప్రాసరి కనుక నేను రానని కాలేజీలో జరిగిన సభ నా డని నారకద!
యైనను మీరురువురును ఉండి రామని యనుటకు కారణమేమి?

వెం॥ శాస్త్రి:- ఎందుకో రామన్నాము, అది మీరెందుకు?

వెం॥ స్వా:- మీరు మాకు మిత్రులగుటచే మిమ్ములను యాబాలగోపాలము “కొప్పు
రకవులను చూచి తిరుపతి వెంకటకవులు భయపడినారు. కనుకనే రెండు
సభలలో వారు వీరిని ప్రతాపోక్తులబలికి సభకు రమ్మనియు దానిలో
పదియవనాటి ముత్తయిదువలనియు నతికఠోరముగా బల్కినను రాలేదు.
యింతటి అసమర్థులగు తిరుపతి వెంకటకవులు కొప్పురకవులమీదికి కాలు
ద్రవుట ఎందుకు” అని ఎచ్చటచూచిన మిమ్మును దూషించుచుండుటచే
మేము విని సహింపలేక మేము పిలుచుచున్నారము.

వెం॥ శాస్త్రి:- ఎవరెట్లు అనుకున్న మాకేమిగాని నేను ఒక ప్రశ్నయిచ్చెదను
అది ఆనాటిసభలో గంటకు పదిపద్యములచొప్పున చెప్పినయెడల నేను
చెవిని కోయించుకొనెదను.

వెం॥ స్వా:- ఆహా, మీతిరుపతిశాస్త్రిగారు జంకెంబులవంకెంబులు వేసుకొనిరే!
అంతే, మీచెవుల పండెము.

ఉ. ఆయనగూడ సభ్యుడయి యందఱతోఁదల యూఁచెనంట! య
రేయి మొదలో సదా హృదయరీతి వెల్లార్చుచునుండుకాళి; కై
సాయమునేయ నెంచుచు నసత్యపు మెచ్చలు మెచ్చవారిలో
నాయనఘుండు చేరఁడు యథార్థమ పల్కఁగ వింటి మంచికా! 255

వెం॥కా:- అట్లాగా - మా తిరుపతికాస్త్రీ పిచ్చివాడు గనుక సకలవర్ణములు
గల కథ కోరెను. నేనుకోరునది అటువంటిది కాదు.

వెం॥స్వా:- అది యేకథ చెప్పండి.

వెం॥కా:- అభిమన్యు వధ.

వెం॥స్వా:- ఇదికష్టమే, అయిన వారి కొక లక్ష్యముగాదు.

తిరుపతి:- ఏమండో వెంకటస్వామిగారు, యీకథ భీష్మజననము వంటిదికాదు.

మావెంకటకాస్త్రీ కోరినది, అభిమన్యుకథ అండో.

వెం॥స్వా:- యేది యెట్లయినను తమరు రండీ.

తి॥వె:- మేమిద్దరము రాము.

వెం॥స్వా:- రాకపోతేమీరు వోడిపోయినట్లే

తిరుపతికాస్త్రీ:- అంతేకాని మీరుబాండ్

వెం॥స్వా:- పోతే తప్పదు చెవులు వూతుందిరెండి, అది వచ్చిరి. ఆసథలో
గంటకు 500 రై న చొప్పున పద్యములు చెప్పితిమి బహుమానము జరిగిన
పదన

గీ. ఘోరసింహం (బు) లట్టుల కొప్పరంపు
కవులు చనుడెంచి నాటి (రీ) కాకివాడ
యందు కవితో (న్న) తిని విజయ (తి) ధ్వజంబు
మి (న్న) యై దీని పీఠ మగ (న్న) యెడదో.

క. కట్టితిమి విజయఘంటిక, మొట్టితి మదివరకు (కు) కవిమూ (ర్థ) ము లగలకా
బట్టితిమి కాకపురి జయ, మట్టిబ్రవరానిమిద (యా) శక్తి శివా !

గీ. కొండవీటి మహాగుహ మా (ర్కు) జెందు
సింహములు రాగ నీ గ్రామ సింహములకు
బ్రతుకుఁ బరువును వర్తన పరిధవిలునె!
చాటుమాటున మొరుగులే జరుగు గాక.

ఇట్లనేక పద్యములు చెప్పితిమి. యీసంగతివిని మరుసటి దినమున
దెవ్వరితో చెప్పక నె తిరుపతియు వెంకటకాస్త్రీయు ఇంకరమకు గ్రామ
మునకు వెళ్లిరి. అగ్రామము కాకివాడకు కొంచెము దూరము.

చ. ఆయనయాశ్చమిద నిటు లంబర! వ్రాయ; మనత్యమైనవో,
 'జీ' యనుఁ గాక మమ్మును సుకీలుఁ డతఁ; డిది నిక్కమేని యా
 ధీయుతుఁ డూరకుండుతఁ; గుకీరు గోల లడంప సాక్షిగా
 వ్రాయు మముక మదిక విమలవంశజఁ డా యనఘుండు పైఁచురక.

పిదప, పైదా ఆత్మ్యన్న శ్రేష్ఠిగారు తమగృహమున నొక సభశేయిం
 వగా నప్పటి కింజరమునుండి వెంకటాద్రి తనమిత్రులను కొందరిని పంపిం
 చెను. ఆ సభాధిపతి "తరువతికాద్రి మిమ్మన్నమాటకు మీరుబదులు ఏమిచెప్పి
 యి"విని యడుగగా,

గీ. బుజ్జగొరిగించి సున్నపు బొట్టు కెట్టి
 ఖరము నెక్కించి యూరేగ గానొనర్చి
 మాలవానులుచీయని కేలిగట్ట
 తరువతిని వెంకటన్నను త్రిప్పినా (ము.)

పిదప, కాకినాడపురలక్ష్మీచేత నెలవునొంది, నిడదవోలు వచ్చుసరికి
 తమకు, వర్షాపురము, భీమవరము కరణములు జమాబందికిరాగా ఆచ్చటి డిప్టీ
 కలెక్టరుగారు తమవలెనే వివిధోత్సవములతో మిగుల గౌరవించెను. పిదప
 ఇంటికి వచ్చి భుజలముగానండి వారము. మేము ఇంటికి వచ్చి తమజామును
 పద్యసమన్యమును జూచి పరమానందయు కెందితిమి. తమరు కవిత్వపరిశ్రమ
 జేయుటగూడ మాకు చాలా ఆనందముకలిగించినది.

గీ. పట్నహస్తి నియోగి వంశజులయందు
 శ్రేష్ఠపదవి వహించి ప్రసిద్ధికెక్కి
 తనరు మిత్రమలేఖ మోదంబునూర్చె
 నయదయా కర్మ కీర్తి.....శర్మ.

చ. వరుడయి ధాత్రియందు జననంబయి నావని యన్నమాత్రే సం
 బరమగునే, నయోన్నతియు భాగ్యము సాహసముక వదాన్యతా
 పురణితయుక బాసంగవలె వంశము వృద్ధియొనర్చగానెలకొ
 హరువుగ.....యిచియన్నియు గల్గెను నీకు మేల్ బలి!

క. మెచ్చితిమి మీరు కవనము, మెచ్చితిమెద నీనయంబు మెచ్చితిమెంతే
 హెచ్చున నీయభిమానము, నచ్చినచేతుకను.....మధీరా!

ఉ. ఆతటి వీరికైత విని యాతఁడు చెందిన యేన మంతయుఁ
వ్రాఁతుమటన్నఁ దోలవలె బండ్లను గాగితములో; వివేకితా
ఖ్యాతుఁ డతఁడు వీరి నడుగం దగుమాటలు వృచ్చచేసి, వీ
రాతటి నేమి చెప్పిరో రహస్యము తల్లిరో! నీ వెఱుంగవే!

257

ఈవార్తను ప్రాజ్ఞులును బంధువులును యనవచ్చులునునైన బ్రహ్మశ్రీ,
రామబ్రహ్మముగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ శిలిమి పిచ్చయ్యగారికిని, (బ్రహ్మశ్రీ) ముని
పల్లె వెంకటసుబ్బయ్యగారికిని, శ్రీ లింగయ్యగారికిని, శ్రీవేంకటేశ్వర్యగారికిని,
స్కూలుమాష్టరులకును పన సర్వమిత్రపర్యులకును వినిపించగోరెదను.

మీ అల్లుడుగారును నయఃపిలురునైన శ్రీ.....గారియొక్కయు
పుత్రికా పుత్రకులయొక్కయు మన బంధుమిత్రుల కుటుంబవృద్ధి యొక్కయు
కుశలము వ్రాయించగోరెదను. చిరం|| మాతమ్ముడు వెంకటరమణశర్మ ఒక
అనసరముచే చెన్నపురికి వెళ్ళినాడు. ప్రస్తుత మనావశ్యమని తోచి యచ్చ
టనే యుంచినది. తాము కవితావృద్ధి వొనరించి సంతోష మొనంగుడు, మేమం
దరము కుశలము. కొన్ని యాహ్వానములు వచ్చుచున్నవి. ఇప్పుడు వెళ్ళము.

చిత్తగించవలెను

కొ॥ వెంకట సుబ్బారాయశర్మ,

(అనియున్నది)

పరా:— ఇట్లు తీరికూర్చుండి తమయొక్కయు సప్తకులగు కొందఱు కాఖాభి
మానుల యొక్కయు మనస్తప్తకై కల్గిబాల్లి వ్రాతలను నింపుటయేకాక అం
దితరులను బూర్తిగా దూషించుచు నుత్తరకుమారప్రజలను వెళ్లగక్కెడి యీ
మా సోదరుల వ్రాతలను విమర్శించుభారమును లోకమునకే వదిలించున్నారము.
ఇందు “పాడి వెంకటస్వామిగారు చెప్పిన” దని వ్రాసినపద్యములో “పండిత
కాకంబుల” అనుమాట మనోరంజని పాఠముకన్న భిన్నముగాఁ గన్పట్టుచున్నది.
ఓనింబట్టి మొదటి పాఠ మిదియే యనియుఁ బిదపఁ బుత్రికా సంపాదకుఁడు గారు
‘కాకాయిత’ అని దిద్దియుండురనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది, మఱియు వీరు రహ
స్యముగా వ్రాసిన యీయత్తరమునంగల సదుద్దేశములను వీరు దర్బారులోఁ
బ్రచురించిన జ్ఞానోపదేశమునందలి మద్దుఁబలుకుల నుండియు, మఱియుఁ గాకి
నాడ సభలోఁ జెప్పినట్లు మనోరంజనిలో బ్రచురింపబడిన పద్యము నుండియు
మఱియుఁ గాకినాడనుండి వీరు బయలుదేరి వచ్చునప్పుడు రచించిన సీసగీత
పాదమునుండియు నెత్తిచూపుచున్నారము.

చ. అటు కడు దైన్య మయ్యనఘు నగ్రమునక బవరించి యార! పి
మ్ముటఁ డకటొంకు లాడు నల మానిసులక సమయంబు వచ్చుచోఁ
బటుమతి కృష్ణరాయనరపాలుఁడు బైటికిఁ బెట్టఁజొక్కొ! త
క్కటివ్రజ యారఁ డెన్నఁటికిఁ గాఁడని వ్రాసితిమంబ! యింతయుక.

ఉ. వ్రాయక మానుటే మెఱుంగు, వ్రాసిన లాభ మొకింత లేద, యా
ధీయునుఁడే వచింపవలెఁ దెల్పి జనింపవలెన్ మొగాల, కీ
వ్రాయట యెంత ? యిం దెనియు వ్రాయఁగలేకయెపోతి మాతఁడే
సేయవలెక బ్రసంగ, మటుచేసినచో విని తీరఁగావలెక. 259

(1)||...మప్పి చెం! బుంగొని పెట్టుమం చదుగఁ బోతిరా తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్.

(2)ఉ||...వెట్టిచేవులక! జేసితి రిద్దినానిఁ గలశేష మొ తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్.

(3)ఉ|| మీకొంటాని కృత్యములు మీ నెడుపోకలు నెంపలేదె! మీ
కాకులగూడు పొత్తముల గాకు ఘటింపఁగఁ బూసలేదె, మీ
చీకులుఁ జింతలుక బయలుచేర్పఁగ నూకొన లేదె యెండకీ
కాకరుతంబు లేటికి నగక నొన దిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.

(4)చ||...చంకగుడ్డు శరణార్థులు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్,

(5)చ||.....కాకరపర్తి శృంగభంగమై
పూవును మాపదో నిజముఁబుట్టుఁడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.

(6)చ||...రావణ కుంభకర్ణుల, న్యుల యభివృద్ధి కించుకయు నోర్వక...యే,
యెలమి గాంచి రద్ది గ్రహించుఁడి తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్.

(7)చ||...అ, జ్ఞత చెడ నిక్కసుక్కిరితిగాకట! తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్

(8)చ|| సి, గ్గును గనకేల డంబమును గొట్టెదరు...తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్

(9)చ||...కారవు లేమియైరోకో తెలియుఁడు ... తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్

(10)ఉ||...నాటిపథ నెల్లను మిమ్ముఁ బరాధవింప మా, చేసిన సాయముక
మఱవఁ జెల్లునె జన్మకలాలకేనియుక.

(11)ఉ||...నేఁడిటుల పేరిలఁగ నెవ్వరి యూతఁ దెల్పుఁడే!

(12)ఉ|| ప్రాసములుక విరామములు పాడొనరించుచు బూతుపదైముల్
వ్రాసిరి నాటకంబులుఁ బ్రబంధములందని పేరుఁ బెట్టి యు
ద్వాసన మాచరించి రలప్రాక్కవి మార్గము లట్టి పీఠ కీ
రోసములా యటంచు మిము రోయరె తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్!

(13)ఉ|| కాకరపర్తియే సలిపె గర్వము మానిపి శృంగభంగముక
కాకులయట్లు బాఱఁగఁ జికాకొనరించెను బైడిపాడు నై

క. తామేమో తమపొట్టకు, నై మాటికిఁ బడెడిపాటు లని చెడగొట్టం
గా మే మరుగుదుమే సభ, కేమీ ధ్వజమింతమాత్రకే వాటిరిగా!

క. విజయధ్వజ మెత్తితి మని, బుజము లెగరవేసికొంచుఁ బాడిమాటలతో
గుజగుజలు వోవునంతనె, నిజ మెట్లో పయికివచ్చి నెగడకయ్యున్నే!

యాకులపాటుఁ దెచ్చి బలమంతయుఁ బాపెను గొప్పరం ఓంక
గూకలు మాని యెందో తలఁ గుక్కెడు తిన్నతి వేంకటేశ్వరుల్!

(14)ను...ఎందుగండి కవులారా!

(15)ను...మీ, యనమధ్యత్యము దుర్జనత్యమిఁకఁ గట్టా! నేగిసంధింపదే.

(16)సీ...మిమ్ము బొమ్ములఁజేసి (1) తిమ్మటలాడించి పోరుఁ దెంచిన...
(ఈప్రల్లదములకు, 1912 సం॥ జూను 18-19 సంచికలు దర్శించుచున్నాడు)

(17)చ...తిరిపపుఁ (1) దిమ్మపొత్తరముదింపిజయంబిడుమమ్మ కాంధవీ" (15 వ
జూలై 1912 సం॥ 8 వ సంచిక మనోరంజని)

(18)సీ. గీ. "మహిమ నీకాకివాడ న స్మద్విజయపు । (3) ధ్వజము నాటించి
తీవె శీర్వాగ్భవాని" (చేగంటి బాపిరాజుగారు ప్రకటించినపు స్తకము.)

(19) "గీ. రోస మున్న నిజంబైనమీసమున్న, బాటపొవుటగూడదు పందవగుచు
దైత్రవనమునఁ బాండవోత్తములచేత, సింధువతిపడ్డపాట్లుగాంచెదపునమ్ము.

(20) ఉ॥ ఆతలడంగి- నీగురులయంతటివారెదిరింపలేకయా, వేశముదక్కియొండిరి
కఁ దిన్నపు, కాఁగలవాడ విప్పుడే, యాశుకవీంద్రీ సింహముల కాగ్రహముకా
గలిగింపఁబోక న్నత్నాశివరామకాస్త్రి! సుగుణాఘ్యుడవైయశముకాగడింపుమా!

పైపదాపరించిన 19-20, సంఖ్యల గుర్తుగాఁగల పద్యములు శివరామ
కాస్త్రి యెదుట లేకున్నప్పుడు గన్నవరంలో గొప్పరపువారు నోరుచేసికొన్నవి.

(1913 సం॥ 15 డిశంబరు, జనవరి 12-13 సంచికలు మనోరంజనిచూడుడు) ఆ
యీ సోదరుల ప్రల్లదములు విదప వారు తప్పకొన నెంచెడివికావు. వారి

యత్తరములోని యంశము ప్రీప్రల్లదముల కించుక దాటినను మొత్తము
సారాంశ మొకటే, ఇదిగాక ఆయత్తరములోని పాట వీరు చెన్నపురి

మొదలుకొని కొప్పరము వరకును గనుపడిన వారితో
నెల్ల బాడుచునేయున్నారని యిటీవల వేమపరాగ్రహారమున కపధావార్థ

మరిగినప్పు డనేకులవలన వింటిమి వీరికిట్టి పరిసంగమున కధికారమిచ్చిన భగవం
తునికి వందనములు. మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యెట్టిదో ఆర్యమతపోధిని

లేల్చినదికదా! అసత్యవేదములో నతడు గొప్పవాడో సోదరులే గొప్పవారో
అని చర్చించఁగా వీరే గొప్పవారని సహేతుకముగాఁ జేసినది. పోతాచగ్గడ

వారింటిసభలో గంటకు 100 చొ॥ చెప్పినట్లు వీరి పల్లదపు టత్తరమునఁ
గలదు. 15 వ జూన్ 1912 సం॥ మనోరంజని 200 వందలచొ॥ అని మాత్రమే

చ. “ధ్వజమును హతి వార”మని దబ్బట లాడుట కేము గోయ మా
 విజయముమాత్ర ప్రాసికొని వెట్టినదుల్ లభియింపకున్నచో
 నిజమగు నేని నిక్కమగు నిక్కము గానియెడక మహింపగుక
 గజిబిబి లేని కల్పవలఁ గాగితముల్ నెడఁగొట్ట నేటికిక.

వ్రాసినది దీనిం బట్టి మే మాయితారతమ్యమును గనిపెట్టితిమి. దీని నిటులము
 ఈమనోరంజని మాశిష్యునిగూర్చి సృభాగాఁ దనయనూయనెల్ల వెల్లడించినది.
 విలువగల యిచ్చ నావాగ్యయమునకుఁ దావసగము. మఱియు నిది మేమాం
 ధృభావా పరిష్కృతిక కొనఁగిన “అంధ్రమహాకవి” ప్రశంస”నుగూర్చి కొంత
 తెలియఁకునగా వెక్కిరించినది. ఆవెక్కిరింపులోని యొకపంక్తి నుదాహ
 రించెదము.

“భాగవతమును దనిగించిన పోతనామాత్యుని శ్రీనాథునకుఁ జాల నీవలి
 వానిగఁ దనవాతఁ జెప్పిరి.” (15 శంఖంబరు జనేరరు 1213 సం॥మనోరంజని)

చూచితిరా? తెలివి, శ్రీనాథుడును బోతన్నయు బాపముజదులని
 కూడ మానుఁదెలియదని యాపత్రిక యభిప్రాయము. మఱియు నీ మనోరంజని
 శివరామశాస్త్రిని బడఁదిట్టిన కొప్పగవువారి నోటిదుడుకు ప్రసంగపుసభ నిట్లు
 నొక్కొక్కొక్క నుతించుచున్నది.

“...సోదరకవులకుఁ బ్రతిపక్షులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకుఁ
 ప్రాముఖ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు నబంధమిత్రముగా
 నీసభకు విచ్చేయుటంజేసి లోగడ జరిగిన సోదరకవుల సభ లన్నిటికంటె నిది
 యగ్రగణ్యమై వారి శివచారిత్రమునందలి ప్రధానవిషయములలో నొక్కటి
 యగుచున్నది.”

పూర్వాః— దీనిస్వభావము దెప్పటకేవి చాలినను నుదాహరింపవలసినవి
 బోధించు కలవు. సోదరకవులు సశిష్యముగా నప్రసక్తముగా ననాలోచన
 ముగా మఁస్ము బడఁదిట్టుటను సర్వమును గోడమీఁది పిల్లివాటముగాఁ దానే
 ప్రకటించుచు నిది యెట్లు సాహసించి చెడ బొంకుచున్నదో!

“...మావెనుకఁ బద్యములఁ జదివినవారిలో నొకరు తిరుపతి వేంకటేశ్వర
 కవులయెడ నిరసనభావముగల యొకపద్యమును జదువఁబోగా సోదరకవులు
 చెంటనే లేచి యట్టిపద్యములం జదువరాదని వారించుచు నీకింది పద్యమం
 జదివిరి.....”

కా. పోతాచ్రగ్గడగారు జా బొకటి మమ్ముంగూర్చి పంపించె “మే
మేలేరక్క గల” పంచు మికవులతో నేర్పాటుగాఁ జెప్పి పై
“నేతెం” డంచు లిఖింపుఁ డన్న నతఁ డాయామాటపై నేమిగా
మాతోనాడెకొ యిప్పు చెప్పఁడొకొ ! యామాన్యండు సత్యంబుగఁ.

వరా:— సోదరకవులట ! మమ్మునట ! యితరులట ! వారికొఱకట !
నిందింపఁబూనిరట ! అనిందకట ! సమ్మతింపలేదట ! ఈవారత “విచ్చ
గానిని బొమ్మన్న కోడలి కలిగి యత్త చేసినవనికీ” స్మారకమగుచున్నది.
మేలు మేలు ! మనోరంజనీ ! మంచివానిచేతఁ బడితివి ! ఇదియే సోదరులను
దుష్పథమునకుఁ గొండొక ద్రిప్పిన డని చదువరు లెఱుంగుదురుగాక. దీని యశ
క్తిదుర్జ్వలతకై యాయించిన యుదాహరణములు చాలును, పనిలోఁ బని పేరు
దెచ్చికొందమని యిది యత్నించుచున్నది. సోదరుల ప్రల్లభములకు మెట్టి మొదట
బ్రతుకైతర మిచ్చినంగులకే సిగ్గుపడుచున్న మే మితనికిఁ గూడఁ బ్రతుకైతర
మియనెంచము. సోదరుల ప్రల్లదపు టుత్తరమును “మక్కికిమక్కి” గాఁ బ్రయ
రించితిమి. సందియములున్నచో గుండలీకరించితిమి. సోదరుల యభిప్రాయము
చొ॥ వారికి యశస్కరమును మాకు లజ్జాకరమును నని తలఁపవలసిన యీ యు
త్తరమును వారికై సహించి కాశ్వతపుగ్రంథమునఁ జరిత్రకార సంప్రదాయము
ననుసరించినవారి మగుటచే ముద్రించినందులకు వారు కృతజ్ఞులై తాము ప్రక
టింపఁ బోవు “జల్లీసీమ, నారాయణాస్త్రము” లోనను చరిత్రగ్రంథములలోఁ
దత్తుచకముగాఁ బ్రసర్తించి సత్యము విలువ నెఱిగి ముందగుదురు గాక.
నకలు మాకుఁ జేరిన విధమును జూపుచున్నారము.

1...కొప్పరకవులు జాబులిఖించిపంపిరి. అందంతయు రమ్ముల నిందించు
టయే తప్ప వేరేమియు లేదు, మియ్యభయులను పోలసరపు జమీందారుగాఁజేసిన
శ్రీకృష్ణారావుగారు వారుచేయించిన కాకివాడకాటేజినధకు రమ్మునమని
వారెంతవేడినను తమరు దానికియ్యకొనలేదట, అదిగాగల సంగతులతో ఎదుట
నుండి గమనించినవానిరీతిగా సంభాషణ యంతయు వింతగా ప్రాసరి...దాని
యథార్థమంతయు మాకు దెల్పిరి. ఆజాబునందలి మాటలు చాలా కర్ణకఠోర
ముగా నున్నవి అందంతయు వారి యాన్నత్యమును, మీ—ప్రకటించుమాటలే
కాని వేరేమియులేవు. దానియొక్క నకలు నాపద్ధ కలదు. తమరు పంపు
మన్నచో పంపెదను. తమరు ఆగృహస్థుని పేరుమాత్రము మియ్యచ్చుగ్రంథముల
యందెచ్చటను ప్రకటించుపద్ధతి నాప్రార్థన...దానినుండి యాకిందిదానిని

ఉ. ఆయన యుత్తరం బాకటి యంపుట సత్యమ, అంతెకాని మ
మూయన వచ్చి పిల్వఁడ,యనంతర మాయన 'ప్రస్న' వడ్డికే
పోయి వచించినార మటు; బుద్ధిమదగ్గరి యాతఁ డట్టిచో
ప్రీయకొనండ, యి ప్దతఁ డహీనుఁడు వేటొకలాగు చెప్పవే !

ఉ. "వెంకటసామిపల్కె" నని వీరలు డావినడాలు సర్వమున్
బొంతుప్రసంగ, మాతఁడును బొంకఁడు యోగుఁడు, బొంతుమంచు ని
శృంకుఁ డొకఁడు చెప్పఁగల సాహసుఁ డుండెడుఁగాక నీకుఁ దా
జంకఁడె యంబనో ! కడు నసత్యము సత్య మనంగ నేర్చునే ! 284

యెత్తివ్రాయుచున్నాను.—ఏమి యీ సాహసము,...వీరు కాళాభిమానమే
చేయుతగా చేసికొనియున్నారు...వెంటనే జాబువ్రాయ ప్రార్థితులు.

2...వారు వ్రాసిన అసలు త్తరమునకు నకలు పంపుచున్నాను,...యిది
దానికి సరియైన నకలని తమరు నమ్మువచ్చును. యీపుత్తరమును ... గారికి
వ్రాసిరి....మీకును వారికిని సరిపడకపోయినను వారి కొన్నత్యమున్నచో
దానిని స్థాపించుకొను విధము లనేకము లుండగా దూషణచేత జయింప నుంకిం
చుట నాకు చాలా కష్టముగా నుండి నేమికిది పంపుచుంటిని...చూచి తమరు
దీనిని మీయిచ్చివచ్చినట్లు వాడుకొనవచ్చును, నాకు తమయందు గౌరవపూర్వ
కమైన భక్తియె యిట్లు చేయ నన్ను పురికొల్పివది. (చేవ్రాలు)

3...అప్పుడు యీజాబు చూపెను. యీజాబు నీకెట్లుదొరికినదిని...
అడుగగా అతనిట్లనెను,...“అందువలన ఆపుత్తరమును వీరికి చూపుమని...గారికి
వ్రాసిరి. వాఁట్లుచేసిరి. దానిని నేను చూచి ...సరియైననకలు తీసుకొంటిని”
అని...చెప్పినాడు యిదియె నా కది దొరికినవిధము. నిన్ననే మీకుపంపుటకు
ఆ...నట్లనుంచి యీసంగతులకు జవాబుతెప్పించుకొని వ్రాయుదమని యనుకొని
యతనికి వ్రాసితని. అతను వెంటనే జవాబు పంపనందున నేడే మీకిట్లు
వ్రాయుచున్నాను. మీకతను వ్రాస్తే వ్రాయవచ్చును. అది సరియైన నకలేను.
(చేవ్రాలు)

4...శ్రీకృష్ణరథకవీశ్వరులు కాకివాడాది గ్రామములకు వచ్చినపుడు
అక్కడ జరిగిన సభలలో మిమ్మును దిరుపతి శాస్త్రిగారిని ఆహ్వానముచేయగా
రామని మీరు చెప్పినట్లున్న అందుమీద కొన్ని ప్రశంసలు జరిగినట్లున్న,
ఇంకా మొదలైన కొన్నిసంగతులలో శ్రీకృష్ణరథకవీశ్వరులు తమ మిత్రు

ఉ. వేరొకరుండు తోడగుట వెంకటసామినిగూర్చి సందియం
 నీరహిఁ దోఁపఁజేసె, నతఁ డెంతయు యోగ్యుడై యైన; నింక నీ
 రేరిని బేరు నుచ్చియొ యొకింతయు వారలఁ గూర్చి శంక చె
 న్నారద, నూర్పుఁ డింకొకదిగంతరమం దుదయించెనేనియొక.

మ. “సహవాసమ్యుత నబ్బుఁగాదె గుణవోపంబుల్” మహాపండితుల్
 బహుమానించెద రీవిశేషమును, సంబంధంబు తత్తాదృశం
 బహుముక్త రేయియు నుండు హేతువున యోగ్యత్వంబు చెన్నారు ధీ
 మహితుల వెంకటసామిగూర్చి మదిలో మాకట్టె సందేహముల్. 268

ఉ. వెంకటసామి కుండెనొకొ వేలకు వేలుగ గుండియల్! పృథా
 కొంకక యట్టివాదమునకుందిగునే శివ! యోవ్విడో నిరా
 తంకునిగూడి ‘కాకు’ లని తజ్ఞుల దూఱిన దూఱుఁగాక, యీ
 పంకము నీఁగుశైట్లనిన వాక్కిఁక నాతనికికొ జనించునే!

ఉ. వెంకటాస్త్రితో నట్లు వెంకటసామి పృథా ప్రపంగముల్
 శంక యొకింత లేకయును నల్పగఁ గారణమేమె? యైనచో
 నింకొకనూలు చేయుటకు నేటికి సందియ మింత యేల? యీ
 బొంబుల కాతఁ డొప్పునెడఁ బోవలె నాతని మీఁది కయ్యెడక.

లయిన...వారికి వ్రాసేమూలకముగా తెలిపినారు...ఆ అంశములన్నియు విశద
 ముగా...పల్ల తమకు విశదమైనట్లు నాకు ... ఎద్దనుంచి ఉత్తరము వచ్చినది.
 తమకు పంపిన నకలు శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన లేఖకు సరియైన నకలై
 యున్నది...అచ్చటచ్చట అక్షరములలో కొన్ని పొరపాట్లు పడియుండ
 వచ్చును...శ్రీకొప్పరపుకవులు పంపినదాని నకలు నావద్దచూచి నిజము తెలిసి
 కోవలెనని నావద్దనుంచి తీసుకవెళ్ళినారు. తిరిగి తమవద్దనుంచి తనకు ఉత్తరం
 వచ్చినట్లు యీలోజు వ్రతరం వ్రాసినాడు. అందువల్ల దీనిని తమకు విశదం
 నిమిత్తం వ్రాసుకున్నాను. శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన వాటిలో యథార్థమును
 మాకుగూడ తెలుప ప్రార్థించుచున్నాడను. చిత్రించవలెను. (చేవ్రాలు)

మరా:— వైయుత్తరమ్యులన్నియు వారివారి వాళ్ళతో నుండినను
 కాళాభిమానులవలన వారి కేముపకారమేని జరుగునని యెంచి వ్రాళ్ళును కొన్ని
 సందర్భములును విడువఁబడియె.

ఉ. ఊరక వ్రాయు వ్రాతలకు యోగ్యుని వాతనిగూర్చి వ్రాయుటలో సారవిదులో గణించ, రెకనక్కెపు వ్రాతకుఁ బూని యేరినో దూఱఁగ నెంచి పండితుల దూషణ చేసిన దానఁ జేసి యా కాటులు నైఁపరామి నిటుగా పచియించితి మింత యొప్పుదే!

ఉ. “పాడి” యనంగ నీతి యగుఁ, బండితులం బడఁడిట్టఁ బూనుచోఁ బాడికి నేమి యర్థ మగుఁ? బండితు లేమి యొనర్చి రీతనికొ? వేడుక యయ్యెనే? యకట! వెంకటసామికిఁగూడఁ నేరి నో నాడనివాఁడు పండితుల నాడునె కాకులు గాఁగ నక్కటా!

ఉ. “కా దత్తఁ డట్లు వ్రాయఁ” డనఁ గన్పడుచుండెను వ్రాత యింతగాఁ జేదయిరాక్కొ పండితులు! చెన్నఁటి యెవ్వఁడో వ్రాయుమన్నచోఁ బో దల తెల్లు పాణిని న్యబుద్ధిగఁ బోదలె మున్నిటలో చనక లే దలమేట పాణిని; బలే బలే! పాణినిగారు పుట్టితే!

ఉ. “చిరు దిడినాఁడు నా” కనుచుఁ దెగ్గెను నేపియొ వ్రాయఁబోయి సం స్కరణ మొకింత కర్ణియును బక్కనిభార విమూఢహట న క్కరణిని కెప్పెఁ గాని బుధకాండము సర్వము చూఱఁబోవఁ డ వ్వరినొకొ దూటియుండు నన వాస్తవమేయగు, దిద్దికోఁడుకు.

ఉ. ఒక్కరి గొప్పఁ జేయుటకు నొక్కరిఁ నిట్టినఁ గాని గాదె! యే మక్కట, పండితప్రపరు లందఱు కాకులె! యెంతవాఁడు లా నొక్కనిఁ బోలఁగాఁ గలుగునో! యిక నేనియు నిట్టిత్రోవలకొ వ్రొక్కక చక్కఁగాఁ చెరిసి దూఱుడు వాకులు గట్టిపెట్టుతక.

ఉ. కాకపురంబు వాస మను కారణ మీనుడి తెచ్చిపెట్టెనో! కాకవి తోడునీడ యగుకారణ మీసడిలోన నింపెనో! లేక యశమ్ము కైకొనెడి లీలయొ! పాకపు సాంసా! కంసా! యా రా! కడు మేరమీఁతఁగదరా! నవపాణినిగారి ధోరణుర.

తే. గీ. అరిగ భీముండు, సోముండు నురిగ నకట!

జరిగ సర్వజ్ఞదీక్షితసార్వభౌముఁ

డేమి! శేరూరి దౌర్భాగ్య మిపుడు పప్పు

శంకరుండఁట! వ్యాఖ్యాతృచక్రవర్తి!

ఉ. ఇంజరమేము నిర్వరము నేగుటగూడ నసత్య; మొక్కడే
గం జనుమీద నయ్యెడలఁ గేవలభక్తిని జేసి * యుత్సవ
బుం జరిగించ నెల్లరును బూనిరి యప్పుడు వారు వచ్చి పి
ల్వం జనుచెంచెఁ దిర్పతి సభక బాసరించితి మంత నయ్యెడక.

ఉ. పోలవరంపుఁతేడరుగఁబోవుచు నాసభ కట్టు తిర్పతిక
జాల బలాత్కరించెడి ప్రసంగముగూడ ‡ నసత్య మే మనక
నీలలితుక జయంతి కులశేఖరు రామయగారిఁ జూడఁగా
నోలి “మొటారు” బండిపయి నూరికె దిర్పతియేగె నయ్యెడక.

ఉ. రామయగారు కోటిఫలి రా నల వారిని దోడుకొంచు రాఁ
గా మఱి తేడు బండిని దగక బనిచెక, జనె దానిమీద నా
శ్రీమహీతుక గనుంగొనఁగ శ్రీపతి; వచ్చెడువేళ వాన దా
నామెయి మార్గరోధిగఁ బ్రయాణము మండత చెంచె నందికా! 379

చ. తిరుపతి యేడుగంట లగుచెంచుడు రామయగారు తాను ధీ
వరుడగు మల్లయ్యార్కుడును వచ్చిరి, యేగిన దొంటిగంట; కే
కరణిని నైదుగంటలకుఁ గాఁదగు నిట్టి ప్రసంగ మంబ! సా
కిను లిట రామయ్యార్కుడును గేవలధీరుడు మల్లయ్యార్కుడుక.

చ. పదపడి ప్రొద్దువోవుపయి బండిపుగమ్మన కేగుచెంచె, న
య్యవనున దానఁ జేసియె మహాత్ముడు రామయగారు గూడ “ఏ
రిది సభ” యం చెఱింగియును నేగఁగ లేదట! దీని తత్త్వ మి
య్యది, సభ నేగునప్పు డెటు లౌ నటువంటి ప్రసంగ మందికా! 286

చ. మఱియొకయప్పుడేని యొకమాట వచించుట, దాని పుత్తరం
బరిసి వచించు, టాపయిని “నా” ననుకొంటయ్యు, గాక యట్లుగా

(* 1912 సం॥ జూలై 10 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి)

జూను 18 తేదీన నీతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు ఇంజరముగ్రామమునం
దు శతావధానంబు నొనరించిరి ఉమ్రాఅలీషాకవిగారును నూకల అమ్మన్న
కాశ్రిగారును కవిత్వమునుగురించియును అవధానమునుగురించియును చక్కని
యువన్యాసములనిచ్చిరి. అవధానానంతరము శ్రీవేంకటేశ్వరకవులు సత్కరిం
చుబడి జనులచే నూరేగింపబడిరి. నందికోళ్ళ గోపాలరావు.

‡ 104 పుటలోని శ్రీవారి జాబుచూడుడు.

జరుగునె యంటి వాద; మది సత్యమెయ్యానెడ నిప్పు “డింతయుకా
జరిగె” నటంచు మానవుడు సాక్ష్య మొనంగుట కేమి శంకయా!

ఉ. పోలవరవృథుండు తనపాంతను దిర్వృతి యుంటఁజేసి యీ
గోలకుఁ బూనుకొన్న నది కొందఱు వేఱుగ నెంతు రంచు స
చ్చీలుఁడు జంతువేమో! యని సాక్షుల నన్యలఁ జూపినార మా
శ్రీలలితుండె చాలు నిది చెచ్చెరఁ దీర్చుగ, నింద టేటికిక?

ఉ. పీరులు, కాకినాడయును, పీరులిఖించిన కేర్పు నిక్కమే;
యారయఁ దక్కునంగతుల యందొక లేశము సత్యముండినక
పీరు లిఖించుపోకడలు పీను సత్యము గా; నసత్యపుం
ధోరణికేమి; ప్రల్లదపు దూకుడు కేమి వచింతు వందికా! 383

చ. “తిరుపతి నెంక శేష్యుల ధీరుల మేము జయించినార” మం
చొరులకుఁ దెల్పి సంతసము నొందుట కంతయు నట్లి, రట్లు సం
బరపడ గాదె? తిట్టులను వ్రాయఁగ నేటికి? చేతిచేదె? యం
బర! యిది డాఁగనేర్చునెటు, “వ్రాతె బలింగము” నం టెఱుంగవే!

జ. ఇదిగాక పెద్ద లేమని, రది నీ నెఱుంగనిదె? యజ్ఞ లాకర్మంబుక
మది నెఱుంగ రక్కట! “శతం పద, ఏకం మాత్రం” యనునా రలఁకులాకో!

చ. ఎవరికి వ్రాయ నేమియగు? నేగతి నయ్యది పైకిఁ బోవునో
శివ శివ! చేయునట్టిపని చెడ్డది యైనపు డించుకంత జం
క సలదె? యంతదాఁక మది గట్టిగఁ బట్టుక యేగి సన్నిధిక
బవరపుగెల్పు దెల్పికొన వచ్చుగదా! తమయిచ్చ చొప్పునక. ౨౮౬

ఉ. అదియును పైకిరచ్చుఁ జూచి యంబర! సాజపు బొంకు పొండితిక
బదఱుగఁవచ్చు “లే”దనుచు; వ్రాతెకు నయ్యది వీలు గాదు, కొ
ట్ట దిదియుఁ గొంతమందిని, గడంగుదు రియ్యెడఁగూడఁ బొంకఁగా
నద నగుచోటఁ గొందఱు మహాత్ములు; చెప్పఁగ నేల యిక్కలిక.

*శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

హోల్ మకాం, పాన్నురు.

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ నెంకట శాస్త్రివారికి, నమస్కారములు,

ఇదివఱలో మా దేశవాసులగు కొప్పరపు సోదరులు కాకినాడలో నాకు
జవిత్రము చెప్పినవిదన గుంటూరులో కొందరు పెద్దమనుష్యుల ముందు “మిమ్ము

ఉ. “వ్రాయనె లేదు మే” మనుచు వచ్చెడి వాడము దక్క దీనిపై
నోయఖిలాంబ! వాడ మిఁక నుండదు, సాహసు లెందుకేనియొక
రోయరు రోయకుండుతఁ, బరోక్షము నీ కొకఁడున్నె! నీదుకం
దోయిని గప్పు నేర్పరులు తొల్లి వినంబడ రిప్పు డుందురే! ౨౦౫

సభలోనికిఁ బిలిపించిన రాజైతిరనియు రాజావారిద్వారా పిలిపింప నిద్రవచ్చెడ
మని పరాజ్ఞులు రాజైతిరనియు పిదప మీరు వెరచి రానందులకు సభ్యులయెడట
“అకట! పదియవనాటి ముత్తైదు బోలె, డాగి యున్నాఁకె” అనియు,
“గురుత లభించ దంచు నభిముఖ బెరుకుక బలుగాకి కూసి సో, దరు లగు
రామకృష్ణులను దద్దయుదాహణచేసి నంతనే, జరిగెను శృంగభంగము” అని కంస
వధ సందర్భమున శ్లేషగ చెప్పితిమనియు, మఱియొక కర్ణకఠోరమగు పద్యమును
బ్రచురించి విజయముగొంటి”మని చెప్పిరి. ఇందలి సత్యాసత్యముల వివక్షణ
నేయు పెద్ద లిక్కలికాలంబున గానరారు, గాన తామైన సత్యమును బ్రతికా
మాలమునఁ బ్రచురించి చదువరుల సందేహనివృత్తి యొనర్చుడు. బలవద్విరో
ధమునకు జంకి యథార్థవాది నామమున నిటువ్రాసితి, వలయుచో నేను చిరు
నామ తెలుపుటయే కాక సాక్షిని గూడ కాగలను. (యథార్థవాది)

యేర్పూరు.

24-2-12.

.....సోదరకవుల యొక్క మాతామహస్థానము మాగ్రామమే అపుటపల్ల
నున్ను, కాఖాభిమానమును జాపక న్యాయపక్షముగా తత్కవులతో మాట్లాడు
టవల్లనున్ను, యీగ్రంథము విశేష అవసరమైయున్నది. తరుచు యీగ్రామ
మలోనేయంటూ దగ్గరలేని యెనుము దున్నును యీనిన చంఢముగా యీగ్రా
మము వచ్చినప్పుడెల్ల మాట్లాడుచుండగా మేము తద్విరోధముగా మాట్లాడు
చుండుమని మాయం దనూయ్యలై యుందురు.

(చేవాలు.)

కాకినాడనుండి మ॥రా॥రా॥ ఆనరవిల్ కె. ఆర్. వి. కృష్ణారావు బహ
దరు డి. ఎ. గారు పంపించిన యుత్తరము నీక్రింద పొందుపఱచుచున్నారము.

శ్రీకొప్పరపు కవులు కాకినాడ పురమునకువచ్చి సభ యొనర్చినపుడు
తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లాసభలో వారిచే బరాభూతులైరిని శ్రీకొప్పరపు
కవులు అక్కడక్కడ వసంగించుకొనుచున్నట్లు మామిత్రుల కొకరు వ్రాసిన
యుత్తరమువలన దిలీయవచ్చినందున నిజముగ నీపురమున జరిగిన సభావిశేషము
తీక్రింద వివరించుచున్నారము.

ఉ. తప్పికోనంగఁ జూచినను దప్పద ఖంటఁబడున్ గవిత్వపుం
జొప్పు వెలార్పు పదైములు చొప్పుకలాకలఁ బోలునట్టి వీ
తప్పుడు వ్రాతలోఁ గలవు, తక్కిన వానిని వీనిఁ బోల్పుకొ
న్నప్పుడె “గుప్పు గుప్పు” మని యజ్ఞులకేనియుఁ గొట్టు వాసనల్.

ఉ. గుంటపురమ్మ నందు ననుఁగుల్ తనుచుట్టును జేరి “యెట్టులో
గెంటుఁడు నల్వదింటికెఁ దెగింపుఁడు ధారణలోఁ బనేమి? మే

శ్రీ గంజామువారియింట వివాహమున కాహూతులై శ్రీకొప్పరపు కవు
లీపురమునకు వచ్చిరి. వివాహ సందర్భమున కేర్పడిన సభ ముగియఁబడిన
తరువాత పురవాస్తవ్యులు శ్రీకొప్పరపు కవులచే గోరబడి యొక సభ గావించిరి.
ఆసభ కాలేజిలో జరుపఁబడినది. అందునకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగా రాహూతు
లయ్యును కారణాంతరమున రాలైరి. వారందులకు రాకపోవుట శ్రీకొప్పరపు
కవుల క్షేమము కొరకేయని తలచి వారిని బలవంత పరచమైతిమి. పై సభ
జరిగిననాడు శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారు మావద్దనే యున్నవారు. వారు భీతికొంది
పలాయనమైనది కొప్పరపువారు చెప్పుకొనుమాట లసత్యములును నిరాకరింప
దగినవియును అగును. శ్రీకొప్పరపు కవులకొర కీయూరజరిగిన సభలలో నెం
దును వారికిని వీరికిని సమావేశప్రసంగము జరుగనేలేదు. కాలేజీలో జరిగిన
సభ విషయమై శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారి పోతనాహ నిరుత్సాహము లేమియును
లేవు. శ్రీ కొప్పరపు కవులకును తిరుపతిశాస్త్రిగారికిని సమావేశ మియూర
నెచ్చటను గలుగలేదు. మా యొద్దను గలుగలేదు. శ్రీ కొప్పరపు కవుల
మూలమున శ్రీ తిరుపతి వెంకట కవులయం దుండు గౌరవ ప్రపత్తు లెవ్వరికి
దగ్గిపోగలవి కావని మానమ్మకము. ఇచ్చట శ్రీకొప్పరకవుల నిమిత్తమేర్పడిన
సభలోని విశేషము లింతకన్న నిట వ్రాయ నవసరము. ఇచ్చట జరుపబడిన
వసుకొను గజారోహణాదు లీసభతో సంబంధించినవి కావు. వానిగాధ వేరు.

కాకినాడ, 27-11-13.

K. R. V. Kristna Rao.

(ఇట్టియుత్తరమునే రాయ బహద్దరు క. సూర్యవారాయణమూర్తినాయుడు
గారును పంపివారు.)

గుం. పీ. 14

మంటి" మంటిమఁ దోల నది యూని * బడల్పడునవ్వ జేము లే
కుంటిమె చుట్టుపట్లఁ, జనియంటిమె యాసభ కోమహేశ్వరీ! 290

(*1911 వ. సం॥ నవంబరు 15 తేది చేతమాతసుండి.)

గుం టూ రు జా బు

"...కిందటి నెల 1 వ తేదీ మధ్యాహ్నం బండ్రెండుగంటలకు ఆపధాన మహాత్మ్యము జరుగ బోవు గుంటూరునందలి ద్వితీయనాటకశాల సర్వసమ్మా త్పదంబై యన్నిట నద్వితీయంబయి వెలింగె. నాడు విచ్చేసినవారిలో సర్కారువ్యోగస్తుల స్త్రీడర్లు మొదలగువారుండిరి. సర్కారువ్యోగస్తులలో మ. రా. శ్రీ. పెమ్మరాజు కామరాజు పంతులుగారు (డిప్యూటీ కలెక్టరు గుంటూరు) మ. రా. శ్రీ మందపాటి లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు (తహశీలుదారు) మ. రా. గిరిరావు పంతులుగారు, (టవును మేజిస్ట్రేటు) మ. రా. చిరుమామిళ్ళ లక్ష్మీ నారాయణప్రసాదనాయుడుగారు (పొడి. త) పోలీసు యినస్పెక్టరు (ముసల్మానులు) సబ్ ఇన్స్పెక్టరు కానిస్టేబులును, స్త్రీడర్లలో మ రా ఏకా రామయ్య పంతులుగారు వు. రంగారావు పంతులుగారు మొదలగువారును విచ్చేసియుండిరి డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి సరసము మ రా. వింజమూరి భాస నాచార్యులువారు దయచేసియుండిరి..... అంతట బృచ్చకులలో నొకరగు మ॥ వు రంగారావుపంతులుగారు సరిగ నూరుమందికి నవధానము నేయ జూడ గుతూహలము కలదని యగ్రాసనాధిపతికి విన్నవించిరి అట్లు చేయుటకు... పీలు లేదని చెప్పిరి.... తరువాత నవధానము నొక్క రొక్కరుగ విశదలలో బాషట్ల లో జేసిరిగాన నిచ్చటసోదరు లిరువురును గలసి యవధానము చేసిన బాగుండునని వు. రంగారావు పంతులుగారు తమ యభిమతంబును చెలిపిరి అదియు నయ్య గ్రాసనాధిపతుడు వారిం చెను, కాని సహేతుకంబుగ గారు ... ఇద్దఱుపిల్ల కాయలు...పిల్లజగడము బెట్టికొని కర్ణాశ్వత్థామలకధ జక్కగజ్జ ప్తికి చెచ్చిరి. సబ్ ఇన్స్పెక్టరుగారు రంగంబులోనికి వచ్చి యాపిల్లకాయల విడదీసి యొక సభికుని నెట్టుచుండ "అయ్యో అతను మనవాడండి" యని యొక నియోగి సబ్ మేజిస్ట్రేటుగారితో ననిరి యాయవసరంబున రంగంబునలంకరించిన పృచ్చకులు లేచి నిలిచిరి ... నాడు నలువదియొక్కమంది పృచ్చకులు గూర్చుం డిరి. ... పృచ్చకుడు నేను వృత్తమడిగితిగాని గీతముకాదనియె, కవీశ్వరు లలా ననుజుండు గీతమును వృత్తమే యనిరి. పృచ్చకులలో నొకరగు మ॥ వు. రంగారావుపంతులుగారు గీతము వృత్తము కాదనియు వృత్త జాత్యుపజాతు లలో వృత్తములు వేలనియు వారికి నుడివెరి. అగ్రాసనాధిపతిగారు పజాతులలో

మ. శివరాముం దొనరించెఁ గాదె విబుధుల్ సేవా సనక బూర్ణమా
నవధానం బపు డప్పురిం గలదుగాదా కొప్పురం; చేల తా
నవలొకించక రాదొ! నీవెఱుగవా? యప్పట్ల నీతీరుగా
శివరాముండు ప్రగల్భముల్ చలికనే 'నీనీ' లకుం బాత్యమై.

చ. తగుదుమటంచుఁ గాలెటులా త్రవ్వి ప్రిసంచక మెల్ల “దోమయే
నుఁగులకుఁ బోరు సాఁగె” నని నూటికి నొక్కఁడు తప్పఁ జెప్పికో
నగడున కాస్పదం బయి పలాయనమంత్రము స్వస్తి చెప్పియే
మొగమున మానహోదరులు ముచ్చట లచ్చుగ నిట్లు వ్రాఁతురో! 292

క. మాసత్రితయం బటు మా, మీసము తలపెట్టు తమకు మేము వృథాగాఁ
జేసితిమి గర్త పుగమున, వాస మ్రొదిరింతు మన్న వాసి యడంపక.

వృత్తములు లేవా యనియు మఱియు బృథ్వులు సమస్తమై మో విషమవృత్తమో
చెప్పలైరనిరి. అంతట రంగారావు పంతులుగారు గీతములకు సుపజాతివృత్త
ములకు సంబంధములేదనిరి సరియే యని యొప్పుకొని యవధాని యంతట వృత్త
ముజెప్పిరి. ... ఈ పద్యముల కన్నింటికి ప్రథమపాదమగుపజకు సాయంకా
లము 4 గంటలు ఆయె ... అవధానపద్యముల బూర్ణముగ వ్రాయువారిలో
మ|| ఏ లక్షీనరసింహంపంతులుగా రవధానిగారి ప్రక్క నెఱ్ఱిపెన్నలుతో
దాశోధల ప్రమాణంబులగు నక్కరములలోను, మ|| పాటిబండ సూర్యనారాయణ
రావు పంతులుగారు నల్ల పెన్నలితో నవధానిగారి తమ్ములదెసను గూర్చుండిరి.
పద్యంబుల రెండవపాదంబులు జెప్పఁచుయ మాసన్నమాయె. ఈయెడ ధారణా
పటిమ యంత యొక్కువై తనపడలేదు. 3 వ పద్యముయొక్క 2 వ పాదము
చెప్పెను అవధానిగారు దాహముకొరకు, కాదు క్షీరమునకని తరువాత చెలి
సినన, యవనిక మఱుగున కరిగినతోడనే వారి యనుజులును మ|| సూర్యనా
రాయణరావుగారును లోనికిరిరి. కొంచముసేపటికి సోదరులిద్దరును సభ
లోనికి దిరిగిపచ్చిరి అంతట నవధానిగారు 11 పద్యములవరకు జక్కగజెప్పిరి;
12 వ పద్యము రెండవ పాదము చెప్పితఱికి నవధానిగారికి దైవవశంబున
సభ్యుల కానందము మందముగా శోభేదన సంభవించెను కొంతతడ
వట్లే బాధపడుచునైన బూర్తిగావించనెంచిరి ... మఱి శ్రీ సుబ్బారాయావ
ధానిగారును సూర్యనారాయణరావుగారును ధూళిపాటి లక్ష్మీనారాయణ
గారును (లేఖకులలో నొకరు) మఱిలలోనికివెళ్ళిరి, పిమ్మట గవీశ్వరులు మఱి
కొందరుం దక్షిణపు బంచాదిలోనికి వెళ్ళిరి. అచట గొంచెము గాలి గొట్టుచు
న్నందున నచట గుర్చి వేయించుకొని కవిగారు కొంచెము విశ్రమించిరి....

ఉ. అప్పుడు పాటిపోయి పయి నావులుఁ దామును జేయుచున్న యీ
చప్పుడులుఁ బడాయినుడి చాయలు దట్టుట లెల్లవారికిం
జెప్పక చెప్పు గర్తపురిసీమయు, గర్తపురమ్మునందు మ
మ్మప్పుడుఁ దిట్టిపోయి జనియింతున పత్రికయుఁ మహేశ్వరి !

ఉ. చెడెఁగద! మాఁడు మాసములు చెన్నటిపోరు ఘట్టిల్లుటకొక్క
గడచివతోడ గర్తపురిఁ గాలము; కాక స్వకాళ తోడుగా
నడరెడునప్పు డెంచుకని యక్కట! వారలవంకఁ బోక యే
బెడఁదయు లేకయుండ, నెటు వేఁగులువ్రాతలు వ్రాసిరోకదే! 295

చ. కడియమునుండి వెంకన యొకానొక నాఁడలయింజరంబుఁ బోఁ
గడఁగి స్వమార్గమాటఁగద! కాకపురమ్మున చెగె, నాఁడె య
క్కడ సభ యయ్యె, నిక్క మగుఁగా; కెవరో స్వయం మేగుచెంచి పి
ల్చుడుఁ జనఁ, డేమి? యిట్టులనుచుకొని లిఖించునె యంబ! తిట్టుచుకొ

అంతదిరిగి యవధానిగారు రంగమునరు పచ్చి కూర్చుండిరి... ఇంతలో నవధాని
గారికి కిరోభారంబు తగ్గదయ్యె. సఖికులందఱు వారిశ్రమ జూచి నాటిరేయి
మఱిత శ్రమపెట్టజనదనియు పెదడుతోగూడిన పని గనుక నింకను-శ్రమ
జేయునెడల ముప్పు సంభవంపవచ్చునని తలంచి యెట్లులైన నాటిరాతిరె యవ
ధానము బూర్తిచేయవలయునని సర్వభా జితనము సేయుచున్న వారిని వారించి
సభచాలించి తమతమ నివేశనంబులకరిగిరి ... ఇంక రెండవనాటి వరితము
క్షుప్తముగ వ్రాసెదను. నేటిదినము మ॥ శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యు
లుగా రాధిపత్యము పహించిరి నాడును (2-10-11) సభ యొంటిగంటకు
ప్రారంభమయె నాడు మొదటినాటికంటె బదిమంది నెక్కువగ నేర్పరచి
వారికియు నవధానము సేయబూనిరి ... మ॥ ఏకా రామయ్య పంతులుగారు “న
రే యిక నిన్నటి 12వ పక్షము నెత్తికొం” డనిరి... అంత గొందరు పృచ్ఛకులు
“ఎరుసగా గాక యెక్కడనడిగిన నక్కడ చెప్పుమరా” యన నట్టి సీమము
తాము పెట్టుకొనమనియు ఎరుసగానే చెప్పెదమనియు నవధానిగా రనిరి.
పె్రిసి డెంటుగారు “మీరట్టిసీమము పెట్టుకొనినచో బృహ్మకు లిష్టమసారము
నడుగ వీలుండ” దనిరి. లేఖకులగు మ॥ ఏ. లక్ష్మీ నరసింహము పంతులుగారు
పా. మూర్యనారాయణపంతులుగారు నిన్నటివలెనే కూర్చుండిరి ... అన్నిటికిని
రెండుపాదములు చెప్పినతరువాత మ॥ విం. భావనాచార్యులుగారు మిగిలిన
రెండుపాదముల నొక్కసారిగ కెప్పిన చాలబాగుండునని యన్న నవధానిగా

ఉ. ఇంతటి పాటుబోతు లని యెల్ల నెఱింగియుఁ గాలుద్రోవ్వి ధీ
మంతులు నవ్వ గ ర్తపురి మాయెడటక బడ కేల మానిరో!
హంత! సమస్తముకొ గడచువాచయి నెవ్వరు నమ్ము వార లం
చిత బడాయి వాగ్రేతకు నేమనిపూనిరో! మానహోదరుల్.

ఉ. ఎందుకు వీరితోఁ గలహ? మేదియొ పూర్వము వచ్చె బోయె, వీ
రెందు సమర్థు? లీకవుల యెమ్మెలతో మనకేమి, వీరు తా
మెందుల కేగి నచ్చటికి నేమును సిద్ధముగావు టొప్పు దం
చుం దలచోసి మానుటది శూరులఁ జేసెనె? పాటుబోతులకొ.

ఉ. 'వచ్చినవాడె చాలు బలవంతులు బంచుగులున్నవారితో
విచ్చపువైదికుల్ సరిగఁ జెన్దఁగలారె? స్వశాఖవార లే
పొచ్చెమొ చేయుచుండు రది పోకడపకొ గడుఁ గట్ట' మంచు మే
మిచ్చె దలంచి వారిఁ ద్యజియించుట యెండొక నోన మయ్యెగా!

క. "రాజీకి నొప్పు వలపడు, యోజించుకొనుండు మదిఁ గుయ్యక్తులీవి మహా
రాజశ్రీ కొప్పరము వృ, ధా జయములు నెప్పి కొనఁగఁ దలఁచెను నండీ!"

గంటల కిట్లపడరై నాల్గవపాదము చెప్పవేళ నాల్గవపాదము వరుసగా చెప్ప
టయు వెంటనే యాపద్యపెల్ల చదువుటయు డట్లొసంగినది. ఇట్లు 11 పద్యము
లగువరకు జాలవ్రాద్దుపోయె అందువలన విగిలిన పద్యముల జనువ బనిలేదని
సభవాగనిరి. ఎట్లయిన రాత్రి 11-40 గంటల కవధానము ముగిసెను. పిమ్మట
ప్రతిపద్యములు సగ్రాసనాధిపతిగారి యుపన్యాసముగఁజూచు రాత్రి 12 గంట
లాయె. అంతట సభికు లిండ్ల కేగిరి. కాన పంచాశదవధానమునకు 18½ గంటలు
వట్టినవి. ఈసంగతికొకటి గమనింపవలయు. ప్రతిపద్యమయొక్క 2వ పాదము
చెప్పకముందే యాపద్య ప్రథమపాదము రెండుమాడు మారులును 3వ పాదము
చెప్పనెడ మొదటి రెండుపాదములు రెండుమాడుమారులును నాల్గవపాదము
చెప్పతఱి మొదటి మాడుపాదములు రెండుమాడుమారులును నవధానిగారు
చదువుచువచ్చి కావలసివపాదముల వేయుచుండిరి. ఇట్లుండ మ॥ కొం. వెంక
టప్పయ్యగారవధానిగారితో పడేపడే మీరు మొదటినుండి పద్యముచదువుట
యేల? యేపాదము చెప్పవలయునో దానినే చెప్పడు. కాలము చాలయగు
చున్నదనిరి. అంతట నవధానిగారు వెలుపలికి జరువక తమలో దాము జనువు
కొనుచువచ్చిరి. వెంకటప్పయ్యపంతులుగారద్దాని జూచి లోపల లోపల జదివిన
వెలుపలికి జదివిన నొకటే, వెలుపలికే చదువు డనిరి ... అవధానసమయమున నే
వేదీయు గొన్ని పద్యములు చదువుం డంచు రంగారావుపంతులుగారన సగ్రాస

క. అని * కొంతమంది మాత్రం. పనిగొని వ్రాసి రఫ్, దేము పరికింకక సం
ధిని విశ్వసించుచో పిరిని బట్టగఁ బగ్గములు ధరితిం గలవే! 3000

చ॥ తమనభి కేగకున్న నిటు తచ్చనలక లిఖించి, రేగి య
క్రమములుఁ దచ్చనలక కెదకి కంతము నొక్క-యతింతుమేని లో
కము మము శేమనుక “మునుపుగాక మఱిక్కడఁగూడ నేల యు
ద్ధము? వెనుకంజ వేసినను దా రివ్విడ”రంచును మమ్ము దూఱదే!

కా. “నాగన్నా! పడకయ్య మాయెదుట నెన్నెందుక మఱెన్నెందు మే
మేగంబోము భవద్భృగంతికము, నీవింకేగు” మన్నట్లు మే
మిగోష్ఠిక విడనాడి, తిట్టినను మా తీకుండ నున్నప్పు డీ
లాగుక వ్రాతురె! భానుమూర్తి కృతి యేలా దీని లో నెంచునో?

మ. అతియోగ్యుండగు భానుమూర్తి విబుధారాధ్యుండు లోకైకన
మృతుఁ డీవ్రాతకు శేమిగాఁ దలఁచునో! మామానసం బమ్మచో
మతి దివ్యాశయముక విసక దలఁచెడిక మాన్యాత్ముఁ డాతండు ముక
వితగా మమ్ము ‡ మరల్పు నెంచకతనక వేడ్కయ్యెడుక దెల్పగక.

నాధిపతి వారిని వారింబిరి. శతావధానులనుట కొకసాక్షయైన సంపూర్ణశతావ
ధానము జేసినగాని యొప్పుదు. సభానిర్ణేత లట్టి యవధానము చేయించుట కీయ
కొనక యొప్పుదో ముందు చేయింతుమనిరి. కానిండు, ముందైన నీకవీశ్వరుల
వలన నిర్ణయమైనట్టి దానిఁ జేయించి వారివిరుదములకు సార్థక్యము గల్పింతుని
గాక.

నాశ్చయ్యెడు రంగారావు.

* 12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి.

...తాము వారితో రాజకీ వప్పితిరేని మీరు వారికి ఓడినట్లు ముద్రాణ
యంత్రములలో ముద్రించుటకు సిద్ధముగానున్నారు. ‘మహాగజాః పలాయంతే
మహికానాంతు కా కథా’ యన్నట్లు పీరా విమ్మలను గెల్చునది! వారియావ
జ్ఞేయము సాధించినను మిమ్ముల గెల్వజాలరు, జాలనేజాలరు కింకపీండ్ర ఘంటా
పంచావనలను ఓరుదు ఓడియందే సార్థకముకావలెను ... గ్రంధవిస్తరభీతిచే
నింతటతో ముగించెను. లేకున్న నొకరిముతాగితములు వట్టును.

ఇట్లు పురవాసులు.

‡ బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవివరుల సముఖమునకు.
సే॥ చెన్నాచ్రగడ భానుమూర్తి యశేక నమస్కారములు చేసి చేసికొను
విన్నపము.

తమకును కొప్పరపు కవిద్వయమునకు పొసగిన వివాదలను బలీకాముఖ

ఈ ఎవ్వరు యోగ్యులలో! కలహ మెవ్వరు కోరెడివారో! యెట్లుగాఁ జివ్వ జనించెనో! యెవరు చెన్నఁటివ్రాతలు వ్రాయువారో! యీ అస్వయు అట్లు సర్వమును రాఁగత మేమో? సమస్త మిప్పు డే నవ్విమలుండు స్పష్ట మగునట్లు లిఖించెడుఁగాక కాంకరీ!

మున విని విచారించుచుంటినేకాని కొంతవరకు కింక ర్తవ్యతామూఢతను మరి శొంతకాలము మీయున్ని నిశ్చయముగాఁ దెలిసి వ్రాయు కోరికను ఇంతవరకు విలంబమైనది.కవిలోకమునకు రసజ్ఞులగు ప్రభువుల సమ్మాన మరుదగుటంజేసి ప్రాయశఃకముగా భిన్నులగును, సాహిత్య శూన్యులును దుర్వి ష్టులునగు పామరుల మెప్పుగాంచి యశము నొందవలసిన యవస్థ పట్టినది. గావున కవితా గౌరవము గ్రహించి రక్షించుకొనవలసిన భారము ముందు మీ మూపునను పిమ్మట పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగు నితరులపైని నిలిచియున్నది. మరియు మీరు పెట్టినదారి ననుసరించునట్టి వారియెడ నొకవేళ లోపమున్నను సైరించి గారవించు భారమును మీదియేకదా!మీరలు కలతపడి కలహమునకు దిగుట లోకానర్థసామ్యమగుటయే కాక యుభయపక్షము లకు ప్రియమును హితమును గోరు మానంటి సుహృదులకు వ్యాకులకారణము, మిత్రుల చిత్తశాంతికై నను మీరు సొండుపొసగి యుండుట మీ కవశ్యకర్త వ్యము. “గజానాం పంకమగ్నానాం గజా ఏవ ధురంధరాః,” అన్నట్లు పంధానోపాయమును మీర చింతింప దప్పలు, మాబోట్లు చేయుచున్న దింతియకా నెంచి యింతటితో విరమించెదను.....

చిత్తగించవలెను.

2.....మాకేల? వారికిని నేనెరింగి నంతవరకు నేటికిని మీపట్నన ననేక కారణములచే గౌరవభావమేయని నా నమ్మిక. నడుమ కలహప్రియుల కుతం త్రములవలన నిది పొసగినదని నాయూహ ఏది యెట్లున్నను కొంతకాలమైనను మిత్రకోటిలో నున్నవారితో కలహము పొసంగినను కొంత సైరించుట భర్తమని వాతాత్పర్యము. మీరు సైరించిన సర్వమును సమంజసమగును. మీ యుదా కతయు ప్రకటికృతమగునేకాని పర్యవసానము వేరొండు గానేరదు. మీరు శాంతించుట మానంటి వారల ప్రార్థన నంగీకరించి చేసినను చేయుదురుగాని మీయందు భక్తి తాత్పర్య పరిపూర్ణులగు దూరము విచారింపని కొందర నాప మాతరముగాదు. కాన నాభారముకూడ మీపైనే నిలిపెదము.....

చిత్తగించవలెను,

నే. చెన్నావ్రగ్గడ భానుమూర్తి.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీరిక నూరక కూరుతుండి సుం
గరములు పెట్టుకొందు రవిగా! మను వ్యాసీరి కొంతమంది; వా
రరసి లిఖింతుగాక తమ యాశయముల్, “ పరికించి యిష్ట ప్రా
సిరి” యని లోక మొప్పుకొని చెప్పికొనక గమకించుఁ గావుతక 30౬.

క. తల్లాప్రగ్గడవంశవారినిధిశీతజ్యోతి కాభాభిమా
నోల్లాసం బొకకొంత కల్లియును నెంతో యుక్తియుక్తముగాఁ
జెల్లం బొగతి శాంతి కూర్పు కవితాధీరుండు మాసోదరుల్
కల్లల్ నించుచుఁ దిట్టుచుండుటకు నేకారుణ్యముక జాపునో!

| మ. ఒకఁ దల్లాప్రగ దాన్వవాయుఁ డిపుడే నొక్కింత క్రికొప్రపుం
జగడంపుండఱుఁ గూహసేయత వృధాసం దేహముక మాని వీ
రు గడుక సాహసులం చెటుంగుల మదిక రూఢిక విచారింప శే
మిగ ముక వ్రాసెనొ “వీర్వధానులని” శ్రీమిక్ దానిఁ దా దిద్దుతక.

(నిండుకుండ లోణక రాదు.)

.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నాకు పూర్వ పరిచితులు. ఆంధ్రలోకమున
వారి పేరు దిగంత విక్రాంతముగ వెలసినది. వారి విద్యా ప్రాగల్భ్యమును,
కవితృవైరువ్యమును, నిరుపమానములని పేరుపచ్చినది. వారు బయలుదేరు
నాటి కిట్టి మాదిరి ఆపధారా కవితృమును, అపధాన కవితృమును, నరుదుగా
నుండెను అట్టి కాలమున వీరు దీని నుజ్జీవింపఁ జేసి దానియందే మహా యశ
స్సును సంపాదించినారు. వారికిప్పుడు నయను తిరిగినది. భాషాసతి వారిస్థాన
మునఁ దగినవారిని మఱికొందఱిని నిలువఁజెట్టి పురోవృద్ధికరులగు మఱికొందఱు
పుత్రులం గాంచినది. ఇప్పుడు కవిద్వితయములును, అపధాన కవితృయులును,
చాలమంది బయలు దేరుచున్నాడు. వారందఱును వీరి మీఁదికి కాలుద్రవ్య
చున్నారు. త్రవ్వనిండు. త్రవ్విన వీరికేమి కొదువ. అట్టినమయమునఁ దిరు
పతి వేంకటేశ్వరు లేమి చేయఁజలయు? వారు తక్కిన వారితోడ నములుకారె.
వారు విద్యత్కవితృయులు దిగంత ప్రతీతిఁ బడసినవారు. వారిక్రింద బయలు
దేరిన శిష్యగణమె విశేషముగ నున్నది. వీరందఱునుపచ్చి మేము మీకంటె
గొప్పవారమని డీకొనిన “వీరవెంకరా” యని వారితోడ వీరుదలపడుట దగవగు
నా? శిష్యుఁడు గురువునకంటె యెక్కువవాడయిన గురునకు గాక గౌర
వము మఱి యెవ్వరికి? ఈ అపధాన కవితృమును బయలుదేరఁదీసినది వీరుగాక

ఉ. చూడన యిప్పు మావలెనె చొప్పుడియొందును భ్రాంతిఁ యాశుభ్రం
బాడుట తక్కువీరలకుఁ బట్టదు ధారణయించుఁ బూర్తిగా
నేఁడెటు మే మెఱింగితిమొ నిక్కము వీరటులే యెఱింగి యీ
యాడువఁగూడ వారిధృతి కేము తలంక మటం చెఱుంగురకొ.

ఉ. వారిని జూడకున్నపుడు వ్రాసిన వ్రాతలకేమి యెట్టులో
దూరపుఁ గొండలన్నగతి దోచవఁగవచ్చు “వధాను” లంచు మే

మఱి యెవ్వరు ? ఒక్కవేళ వయసు దిరిగిన వారివృద్ధుల నూతనముగ బయలు
దేరు పిన్నవయసు వాండ్రితో వడినిఁ దీసిపోయినఁ దీసి పోవచ్చును. ధారణా
శక్తి యొక్కింత తగ్గవచ్చును. అంతమాత్రమున వారి కొక లోటు వచ్చునా?
కొప్పరకవులకును నాకును చిత్రీకాముఖపరిచయము దక్క మఱియొందు లేదు.
..... తిరుపతివేంకటేశ్వరులారా ! మీ విద్యావివేకములు వీరియెడ సేమియుఁ
బనికివచ్చినవి కావు. విద్య విషయమునకు మూలము. మీరు తలపడుట పిన్న
వాండ్రతోడనా? వారి వయస్సెక్కడ ! మీ వయస్సెక్కడ ! ఆంధ్రలోకం
బునకెల్ల భాషాపరిజ్ఞానమున గురువులుగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్న మీ కిట్టి వాద
ప్రతివాదములు తగవు. మిమ్మెవ్వ రేమనిన మీకీర్తికేమి కొడువ ? ఈ మీ
కయ్యములు భాషాచారిత్రమున కాశ్వతముగ నిలిచిపోవును. ఈయవయశస్సు
రాకుండఁ గాపాడుట కయినను, మీమీ వినాదములను వదలు కొనుడు.

ఓ కొప్పరపుకవులారా ! మీకీర్తి యచిర కాలమున దిగంత విశ్రాంత
మయినది. ఈ వచ్చినకీర్తి స్వర్థచే వచ్చినదా ? మీకేల అనవసరపు గలహము?
అవసరమే కలిగిన దనుకొనుఁడు. ఎవరివలన లోటున్నదో ప్రపంచము గనిపెట్టి
లేదా ? ప్రాజ్ఞులెఱింగిన చాలదా ? మీ రెదుర్కొనినంత మాత్రమున మీ
కెక్కువకీర్తి వచ్చునా ? మీరిప్పుడు వయసునఁ జిన్నవాండు. “పరీమాదో
ధీమతామపి” అనునట్లు పెద్దలొకవేళ మదిఁదప్పి వర్తించినను మీరు తొందర
పడరాదు.....మీ, ఆశుధాటి పెద్దనాదుల ధాటినికూడ మించిన దని చెప్ప
కొనుచున్నారు. అంతమాత్రముచేత మిమ్ము పెద్దనాదుల కంటె ఘనులని
యందురా ? అట్టి తలఁపు మీమనస్సుననైన జనింపవచ్చునా ? పెద్దల
యెడ నెట్టి కొడువ లున్నను వారు మీకు వందనీయులు. (1811 వ సం॥ సెప్టెం
బరు 27 వ తేదీ దేశమాతనుండి.)

తల్లాప్రగ్గడ నూర్యనారాయణశాస్త్రి.

మూరక వ్రాసి మీఁద భ్రమనొందితిమం చనుకోమె ? సోదరుల్
కాటులు వ్రాసి * తిట్టుటకుగా గమకింపరె మమ్ము దానికై. 310

చ. ఎఱుంగనియట్లు వ్రాసియు నిటీవల దిద్దికొనంగవచ్చు నిం
దరయగ శంక యేమి ? యిటు లాంధ్రపుఁబాణినిగారి కిమ్మఁదొ
క్కరుఁ + దొకచోట వ్రాసె, నదిగా మఱి వేదము నేటికాలమం
దఱికిని; దానిఁబట్టి యయినక బొరపాటును దిద్దికోదగుక.

మ. తల్లిప్రగడరావుగారు మము వార్ధక్యమ్మునక ధారణా
చిత్తీలక గవి సోదరుల్ వృథగఁ గించిత్రేని యొడింతు రం
చెల్లక మున్ను లిఖించువ్రాత విత, వా రీకర్మమే నేర; నే
కల్లల్ నేరని రావుగారికి వృథగా భ్రాంతి కల్గెగదా ! 312

క. ఉభయాయనండు సూర్యుని, యభిఖ్యధరియించు మిత్రుఁడఖిలమెఱిగి తా
నుభయహిత మభినయించుచు, నభిమానము నెల్లడించుటవి యొప్పుగదా!

ఉ. వీరలు వారి నాశువునఁ “చెద్దనకన్నను మిన్న”లన్న యా
భోరణి, మమ్ము “సర్వకవిభూర్వహు” లంచని కొండ నుంచు నా
భోరణి, రెండుఁగూడ దయతోఁ గడు “నిండినకుండ” కించిదా
ధారవశమ్మునక నొణికి తద్రస మిట్టటు చిమ్ము చేయగుక.

ఉ. ఏదియె వ్రాసె మున్నొకఁడు వృద్ధుఁడు కల్లలఁ బ్రల్లదంబులుక
బాఁచుచుఁ బండితుం డయిన బంధుసముద్రున; కేది గాంచి “యా
మాదిరి వ్రాయునే యకట ! మాన్యుఁడుఁ గూడ” నటంచు నెంచి దా
యాదుఁడు చింత నొందెనొ; మహాత్ముఁ డతం డిపు డేమివ్రాయునో!

* (దర్బారులోని కొప్పరపువారి జ్ఞానోపదేశమునుండి.)

మ. “అనుమోదంబున వేలనియ్యఁదగమన్నా ? పద్యముల్ గొండటం
చును ముమ్మన్నవచించి యీర్ష్య నిపుడిచ్చి సామ్యముగఁగూర్చ రా
దనుచుక రెండువిధాలఁ ద్రిప్పనిది నాల్కా ? తాటిపట్టా ? ”

† (మనోరంజని 15 వ జూన్ 1912 నం॥)

.....తాను స్వయముగఁ జూడనివిషయమును బగుల మాటలనుబట్టి నిర్ణయించు
ఋనుట యంతకంటెను బొరపాటు ఏవిషయమందైన నిజము తెలియకముం
దేమనుకొనినను, దెలిసిన వెనుకఁ దన యభిప్రాయము మార్చుకొన కుండుట
యన్నిటికంటెను బొరపాటు.....

చ. ఎవఁ డలనూజివీట మము నించుక చూచినయంత భీతిమై
నవసెనో “గుట్టు మే మెఱిగినా”మని; నున్నలవన్న మున్ దగం
గ వినన బ్రహ్మరాక్షసునికైవడి మానుడి కెప్పడేనిఁ బె
ల్లవకరమున్ వెలార్చుచు భయంపడె నాతఁ డిఁకేమి వ్రాయునో !

గీ. ఎవఁడు “హితవాది” పేయన నేదొ సోద
స్వలిపిలోడన వ్రాసి యెచ్చటికొ యనిచి
కుట్టకుద నేదియో తనపొట్ట నున్న
కుట్టఁ గ్రక్కెనో యతఁ డిప్పుడెట్లు లనునో !

ఉ. ఆలిపియందు నొక్కయెడ హంసపదం బిడి దిద్ది స్వీయమా
వ్రాలునఁ గొంత వ్రాయు నొకపండితుఁ డిప్పుడు “కొప్పరంపువా
రేల వృథాగఁ బ్రల్లదము లిన్ని లిఖించిరో తెల్పు” మన్న నే
మూలను డాఁగునో జనని ! మ్రోఁగునో, వేటొకతోవ కేగునో ?

ఉ. వృద్ధునివ్రాత గూర్చినది, పేరిట లేమిని గొంతమందికిన్
శ్రద్ధగఁ జూచినప్పటికీ జాల దురూహముగాఁగఁ దోచుటే
సిద్ధము, వీరియు తరము చేతికి రామిని నిట్లు వ్రాసి నా
మిద్ధరణీసురుండును నికృష్టఁడు గాఁడు ప్రసిద్ధఁడెంతయున్.

అ. వె. ఊరిపేరు వ్రాయ నున్నగుట్టంతయు
బైటికెక్కు నితని వ్రాత నొకటఁ
“బ్రావీవాకు”లాది పలుమంది చూచిస్తీ,
యని రటంచు వింటి మంబ ! యేము.

కా. చాలన్ వృద్ధత గూరియుండియును వాచాదోషముల్ వ్రాసి తా
నే “లా”చూపి యమున్ జయింప మదిలో నీరండు తా నెంచెనో ?
కాలం బెట్టిది! యిప్పుడేని దనకుం గాఁబట్టదే సత్యపుం
జా,తారా ! యితఁ డింతగా మునుఁగునే కాఖాభిమానాంబుధిన్.

గీ. చాటువ్రాతల కేమి వాచాటులగుచు
బైకిఁ బ్రతికలందున * బరుకు వ్రాత

* చ||...హరు నిటలాక్షదృష్టి నిసహంబులపాలయి స్వస్థులయ్యెడిక.
౧. తామే దక్షులమంచు నిక్కదరు విద్వద్వేషమున్నుని !

తెట్టులున్నవో యెఱుంగవా ? చెట్టులకును
న్రాయరాని వాగ్గిరలుగూడ వలులునొక్కొ.

ఈ తొలిచిత్కినచొప్పున ముప్పిఁచెంబు గే, లంగొని చిచ్చమెత్తుటయె.
లాభమటంచునెఱుంగరాదొకో ! చ॥...పడఁబోలునె బూతుల...

(15 అగష్టు 1912 సం॥ మనోరంజని)

(దర్బారు పత్రికలనుండి)

.....బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు— చి॥ చక్రవర్తుల మబ్బా
రాయశాస్త్రికి... మ॥ అరుగంజాలరు క్రోశమాత్ర మొకనిన్ వార్షమృతమై జా
డలేరు రుజగ్రస్తులై తలల్ నెరయగా రూపంపు సాంపెల్ల పేదరిపో వార్ధక
మందె...చ॥ ఆసన్ ద్రుంపుము,.....మదమృంత్యమృ నొందింపు...చ॥ మట్టి!
మాటల నహీనత హీనతదోచుచుండుటల్, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశికులా!
యిక జెప్పనేటికిన్॥

17—1—12.

“(పశ్చా పశ్యో నపశ్యతః విమర్శనశేషము.)”

.....యః ఎవఁడు తప్పఁద్రాగుటచేత (ఇది ప్రకరణముబట్టి తెచ్చుకోవలెను)
నపశ్యతి ఏమియు కనజాలఁడో, యః మఱియొవఁడు పశ్యతి జగత్సర్వం అర్థాత్
కావాసుందరీ మేదృష్టిపథమియాదితి, (ఇదం సాహచర్యనియమలభ్యం) చక్కని
దెవతె కంటఁబడునా యని జగమెల్ల కలయజూచునో, తావుభౌ అపశ్యో
ఆచదివిన యపండితు లిరువురును పరం ఆత్మానం పరుఁడగు నాత్ముని నపశ్యతః
కనజాలరు. పశ్య (మిత్రమా) చూడుమా.....

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకు.

.....ఛీ యనకుందురే జనుల్...పూర్వసువాసిని గౌరవంబు॥...
.....కొంగా ! హంస నెదిర్చి భంగపడకే కోల్పోక నీమానమున్॥...
...లే. గీ. మేటికవులనితోచిన మీరెవారి, చరణములధూళి శిరముపై జల్లికొ
నుఁడు, ఇంక నేమేని యొనరింపుఁ డింతెకాని, కలుపకుఁడు మమ్ముమాత్ర
మిక్కార్థమందు;..... మీసింబోతు గాంభీర్యము నింకెంతకాలము వజ్రకు
పృజలకుఁ జూపెదరు. తటాలున యొకరినని “సండితఃబ్రువము మొదలగు
గ్రంథములకు కథానాయకులగుటతో నైనఁ దమకు తనివితీరలేదా?.....
మిషాండిత్యమునకుఁ దోడు సభకూడ జేయవలయునా..... సీ. అగ్రహారత్రి
తయాధిపుం డతఁడు వారక దేవిరించు యాచకులు మీరు..... సీ. అర్చి

క. ఆయావ్రాతలఁ గన్పొ, రోయచు నొక వృద్ధసుకవి మాత్రేక్షుఁడై
 'సీ' యనియంతటవడువక, ధీయుఁడు * డెటువార్తనొక్కొ! తెలియఁదబనసి!

తల్లిగ నాల్గు కల్ల లల్లి లిఖించి కడిమి జూపెడు దివాకర్ల భట్టు, నెట్టిభంగిని
 తొరి మొరి వ్రాతలు వ్రాసి వేరుగాంచెడు చెళ్లపిళ్లభట్టు...

(ఇట్టివార్తలకు మితియేలేదు)

ప.రా:— ఆయావ్రాతలు, గొండఱవ్రాళ్ళుగల చేటభారతపు వ్యాసముల
 నుండి స్థానీవులక న్యాయమున నెత్తిచూపఁబడియె, విస్తర మాయాదర్బారు
 పత్రకలయందే చూడఁదగు. వీతిట్లుతిట్టినను శిరసావహించి “దర్బారు”
 ప్రకటించుచున్న దనుటకు విస్తరించి యుదాహరణము లవసరములేదు. జగమే
 సాక్ష్య మీఁగలదు. విస్తరించి యుదాహరింపఁ బూనుదుమేని దర్బారు నంచి
 కలలో మూడుపంతు లుదాహరింపవలసియుండును. అట్లు చేసినచో గబ్బము
 విస్తరిల్లుటయే కాక తిట్లయము కావలసివచ్చును. పొజ్జు లింతటితోడనే
 తృప్తి నందుదురు గాక.

(* 1912 సం॥ డిశంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఈక్రిందఁ బ్రకటించఁబోవు పద్యములను బ్రహ్మశ్రీ ఆచారవాది రామ
 కవిగారు మాకుఁ జాల దినములక్రిందట నంపిరి. ఇమ్మహామహుఁడు కడువృద్ధు.
 ఈయనఘునికవిత్వము పనుచరిత్రపాకము ననుసరించి యుండును. ఇప్పటి
 కాలమున నాంధ్రకవిత్వ మీకట్టుదిట్టముగాఁ జెప్పు మహాకవులు మానీమ
 యందే కాక యితరత్రగుండఁ గడు నరుదు. తిక్కనాదుఁక కాలము నుండి మా
 కొండపీటినీ మహాకవులకు నివాసమై యశమునందుటయు నేటి కట్టిసీమను
 గుకవులు తండ్రి పతండుముగా బయలు వెడలి కుకవిసంరక్షణకుఁగా నుకవి
 నెందన మొనర్చుచుఁ కడునజ్ఞునలై పర్తించుచుండుటకుఁ గొంకి దీనికలన
 సీమ కెల్ల నప్రతిష్ఠ వచ్చునని తలంచి యావృద్ధమహాకవి యాపద్యములు వ్రాసి
 పంపిన ట్లాహింపనయ్యెడిని—

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తయే నమః

వీ. అలమేలు మంగలాభాప్తిన ర్తిలు నొక్కఁ డలమేలు మంగలాభాధ్యులొకరు
 విబుధసవర్య శోభిలుచుండు నొక్కఁడు విబుధసవర్య శోభిలుదు రొకరు
 శ్రీమత్కళ్యాణవృద్ధిజీవనం డొక్కఁడు శ్రీమత్కళ్యాణవృద్ధి జీవు లొకరు
 రాజితాపీనగోత్రస్థితుం డొక్కఁడు రాజితాపీనగోత్రస్థు లొకరు

తే. గీ. నామమాత్రానఁ గాక గుణకృమమున

సములు తిర్చితి నెంకటేశ్వరున కట్టి

క. ఈయమరవాది వంశజుఁ, డీయనఘుం డీమహావీశ్వరుఁ డకటా!
 రోయునె రామనుకవి యొదు, లే యవివేకమును జూపరేని భవావీ!

సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ దెగడు
 వారు విబుధాపకారులు గారె తలఁచు.

శీ. గద్వాలనృపతి రంగ ద్వాలఖిల్యాభమతు లంచు విత్తసమ్మతులఁ జేసె
 నాత్మకూరున ముదంబాత్మ కూర ఘటిల్లె రోహణోపమగజారోహణంబు
 వేంకటగిరిరాజు వేంకటగిరిరూప ఫణితుల్యులని ధనార్పణమొనర్చె
 విజయనగరి, వాడ విజయనగరిపుడేశకు లంచు రాజకాళికులు మెచ్చి

లే. గీ. రందు నిందనవేటికి? నఖిలలోక
 మస్తకస్యస్తకీర్తి పృశస్తలగుచు
 వజులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరనుకవుల
 నీర్వ్య రిపు లేవగించిన నేమి తఱుఁగు.

శీ. కావించు రెవ్వారి గాఢోత్సవుల సుధీదుర్లభబహుపారిలోషికముల
 భావించు రెవ్వారిఁ బరిచితగ్రంథశబ్దపరిష్కరార్థనైద్యస్థసరణి
 నేవించు రెవ్వారిఁ గోవిదప్రాప్యతథ్యాస్వద్దుఃఖాంశముల్ పట్టువడఁగ
 రావించు రెవ్వారిఁ బ్రాజ్ఞగోష్ఠీ చర్చికల కగ్రగణ్యులఁ గావరించి

లే. గీ. సకలద్విగేశధీరరాజస్య లట్టి
 సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వర నుకవుల
 ఖిలు లనూయాపికాచసంగ్రస్తు లగుమఁ
 బదఱుటయు వారలకు నొక్కప్రాభవంబె!

శీ. ఆత్మయశోవర్ధనానక్తియే కాని షరత్కీర్తికి నసహ్యపడుట లేదు
 వైదిర్భిరీతిఁగావ్యము లల్లుటయె కాని పటిమకై గొడిఁ జాపుటయు లేదు
 పరకావ్యముల గుణస్ఫురణ మెన్నఁ జెకాని తప్పు లన్నేషించు తలఁపు లేదు
 పామరునైన సంభావించుటయె కాని యొగి గర్వమతిఁ జూడకుంటు లేదు

లే. గీ. కలరె యిటువంటి బుధులని కవులు మెచ్చ
 వజులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నీర్వ్య
 నింద నల్పిన వాండ్రుకే నిందగాక
 వారి కీర్తికి నుంత లోపంబు గలదె.

శీ. తోఁదామోదంబుఁ గనుతిదుర్వాదంబుఁ బూన్పరే మాన్పరే భూరిసభల
 సంస్థానములయందు సరిసాసనములందుఁ బజుపరే నెజుపరే పద్మబహుత
 చటులశబ్దపథంబు శతపథానవిధంబుఁ బాపరే చూపరే స్వకవనముల
 పాపిత్యజనముల్ పాపిత్యకవనముల్ చేర్పరే నేర్పరే శిష్యతరీకిఁ

పి. “వెంకన్న”* యని వ్రాసి వెక్కిరించితి బాగుగా నంచునొక్కండు మేను మఱచు
“వెంకటే” నని వ్రాసి జంతు నాకేమని యొక్కండు సంతోష మొందుచుండు
“వెంకప్ప” యని వ్రాసి వేటొకండాత్మలో నానందపారవశ్యమును జెందు
“వెంకం”డనుచు వ్రాసి యింకేమికావలె ననుచు మరొక్కండు గను ముదంబు

గీ. అరి యొక్కండు “వెట్టివెంకటాయ” యని వ్రాసి
పరమసంతోషవారిధిఁ దిరుగులాడు
నేమనఁగవచ్చుఁ గొప్పగులు నోమఁడలఁచి
పడెడి పాటులు తత్పక్షపాదు లకట !

గీ. దాదృశోదారశీలసందర్శులగుచు
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరమకవుల
నీర్వ్య నిందింప వారల కేమికొఱత?
కొఱతఁ బోకినవారికే కొఱతగాక.

పి. ఆయాస సాహితీవ్యాకరణభాషదనితికశ్యపులయం జనతరించి
చర్చితాగ్రసభా ప్రసంగవాక్పాఠ్యపంభావితీస్తవ్యపానాస్తిఁ బ్రబలి
సంస్కృతాంధ్రకవిత్వచాతురీతైత్తవచాలోపనయన సంస్కరణ మొంది
చరకావ్యమోదితనరపాలబహుమతివ్యాజనానాకి శ లభ్యసింది

గీ. బహుళితతాపథానాదిపాటవాఖ్య
బలిసవనయక్తిఁ బెరిగి శివమయఁడయ్యె
నరసతిరుపతివేంకటేశ్వరయశస్తి
విక్రమం డయారె ! వారి భావింప వశమె !

* (16 వ ఆగష్టు 1912 సం. దర్బారు పత్రిక నుండి)

..... ఓ ఏడుకొండలవాడా! ఓ తిరుపతి వెంకన్నా! ఓ మహాప్రభో! నీవు
చాటువనుండి యహాయకులను ప్రేరేపించి వారిని యావహించి యపవాదముల
నేల పలికించెదవు? నీవు వాకిని వీరికిని పూనుటకంటె ప్రత్యక్షమయి యేమి
కావలెనో యే, కోరరాదు? నెయ్యి కొబ్బరికాయలు వడవప్పు పానకము చేసి
విన్ను కాంతిపరచెదము. మాయంబు వయముంచి నియోగి నైదికులకు నైషఘ్న
ములను జంప నరమియ్యము. అప్పుడు నీ పేరు సార్థకమగును. కోపించి యప
వాదములను వెల్లడించిన ఈ యిరువదవ శతాబ్దములో నమ్ము వారెవరు? కావున
కాంతింపుము. కాంతింపుము. ‘నియోగి’

పరా:— ఇట్లు స్వయంకృతాపరాధమును మాపైఁబెట్టి వ్రాసినను, ఈ
యన తిట్లుతిట్టరి హేతువునఁ గడుయోగ్యుఁడనుకోవలసియున్నది. వెంకన్న,
అనునదియే యొకటిట్లుగా నాయన తలఁచి యుండునుగాని మాకంతమాత్రమునఁ

ఉ. ఇంకొక డెవ్వురో తెలియ దేవుల “బండికోపులబ్రహ్మణ్యులు” నీ
కొంతును లేక వ్రాసే మమకారం * గూర్చియే యంచును బలైకాధిపుల
జంకక తేల్చి, రయ్యదియను సత్యమే; బండయ్యుల గూడ నట్లుగా
బొంతులు దిట్లు వ్రాయడని పూర్తిగ దోచెడి నంబ, కాంకరీ!

క. ఆదుశ్చేష్టకు యోగ్యులైదును ‘నాహ’ యంచు ‘నీ’ యంచు “నే
మీ! దౌర్మార్గ్య” మటంచు నొచ్చుకొనగా మిన్నంది “మేల్ మేల్ బళి”
నాదంబుల్ పచరించుచు “గవిర” విన్నాణంబు మాపించె నొ
గా! “దుత్తూ రది భంగులొ” గలియచో నాశ్చర్య మే ముండెడిక!

క. ఈపాటు లీయసత్యము
లీపోకడలెల్ల “వారికే మాననముక
బ్రాహ్మింప” మనుచు మామై
గోపించుటఁజేసి పుట్టి కొన కిట్లయ్యెక.

ఆ. వె. ఆననమ్మ కొఱకు ననుగుం గవులు విద్దె
లభ్యసించు నొక యుపాయ మేది
యేని జాడవలయు నిస్సిరో! యాతిట్టు
లేమిసేయు నింత యెఱుంగ రంబ!

బోయిన దేదియులేదు. నిజమగు మా కేరదియే యగుటచే సంతసించుచున్నా
రము. ఈ కత్తును జెట్టినవారెవరో యీ కబ్బములోని పాగ్జుల లేఖలవలన
విస్పష్టపడును గాన నికనేని యీయన నిజ మెఱిగి తన మ్రొక్కును జెల్లించి
కొనుఁగాక.

* (22 డిశంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేశరినుండి)

“రామేశ్వరీయము” అను పండిత బ్రాహ్మణము :— ఈ చిన్న పద్యగ్రంథము
రామేశ్వరకవి గారిచే రచియింపబడినది. వెల ఒక అణా. ఇది తిరుపతి
చేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు కవులకును జరుగుచున్న కలహము విషయమై
రచియింప బడినట్లు కనబడుచున్నది”.....

పరా:— ఈ కేశరిపంతులవలన “పండిత బ్రాహ్మణము, అనునది ప్రకృతకల
హమునకు సంబంధించినదేయని తేలునుగదా! ఇంతకుమున్ను దర్బారు పత్రిక
చానిని మానెత్తిన బెట్టినదనుట విస్పష్టము. మఱియు నీయంశమునే కవితా

కా. * మున్నే తెల్విలి మేల తిట్టెదరు మీమాథ్యత్వమర్ సాచెత్తన్
వన్నెర్ వాఱుడిఁ గాని దాన జనియింపక బోదు లాధం బట్టం

చరిత్ర కూడ తేల్చినది దానింగూర్చి గీరత పీఠిక చూడఁదగు, పండితబ్రువమును గూర్చి యెవరో పండితకవి యేవగించుచుఁ బద్యములు వ్రాసి పండితబ్రువ మను పుస్తకమునందే అంటించి పంపియున్నాఁడు. ఆపద్యము లీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

మ॥ తమపాదమ్ములు వట్టి లొల్ల దమనిందన్ బిమ్మటన్ జేయుమా, ర్థము గైకొన్న మహాత్ములలై యిపు డీరక్షోగణంబెంచి..... నీచక్లాఘ్య మీగి త్రమన్ భృమదీరంగ లభించె దీనిఁ దమ రుగ్రప్రజ్ఞ వారింపరే. ఉ॥ ఊరును బేరు లేక గొబయోరఁ జరించెడి కొండబత్తు లీ, తీరున విట్టవీఁగుటకుఁ దేలెను గొండబఱమ్ము హేతువం, చేరు పెకల్పలేరనుచు నెంతురు కొండను కొండప్రక్క వా, రారయ మీరు కన్ దెఱచునంత ఘడియనఁ గొండఁ గూలదే. కా॥ నోటన్ గీటుము లుప్పతిల్లునటు కన్నున్ మిన్ననుం గాన కే, చేటోమూడి వనాటఁ డెప్పడొకొనించెం దిట్ల డచ్చీలు ది, వ్యాటోపన్నుర దాశుధారకవితాత్యా నందనద్రంధవా, ధాటిన్ బాటిలు మిమ్ము నిందలదురాధన్ మంచి తేల్చన్ చెనన్. కా॥ చెంపన్ గొట్టినయ ట్లసాధుతను బెంచెంగాదె యాకాకి యా, పెంపుం బెంపానరించి కొన్నిట బుధప్రీతిన్ బొసంగించు ప, క్యాంపుక్యాం ప్రకటింపఁ గావలయుఁ గొండా! కూబ, బండా! పడున్, గంపన్ మేనెడి కొండబత్తు లకు వైక్లబ్యంబు గల్గుంజుడీ. ఆ॥ వె॥ కొండబలము బండకుండె దానిబలమ్ము, కొండబట్టియలకుండె నార! బండ, కొండ, కొండబట్టియర్ మయినెట్టె, జేయు బిగువు తమక చెల్లియుండె॥

* (కాళాభిమానప్రపర్తకులగు లౌకికశిరోమణుల కొకపాచ్చరిక.)

ఉ॥ తిట్టిన లాభమేమి ! కసిదీఱగ వీలగు నేని యెప్పుడో
కొట్టిన లాభమేమి ! యది కోవిదమార్గముగాదు, మున్ను చే
పట్టితి రెట్టులో విలుగు బాడిత కొమ్మలు రెండు, వానిచే
నెట్టె దలంచినా ర్థము వినీతికిఁ దక్కి భుజాబలమ్మునన్.

చ॥ పయినొక చింతకొమ్మ కగఁ బ్రాకితి, రందలి పండ్లు పుల్లఁగా
నయి వెగటై యనన్యమయి యందఱకున్ దలవంపునించె, నే
మియు నొనరింపరేక నయిమిక్కిలిమీఁదికి దూఁకుచుంటి, ర
య్యయి ! జగతీతలం బెఱుగదా ! నగదా ! నగదాఁగ నేర్చునీ!

చు, న్నానాటికి బుద్ధి గల్గెడి నటంచుకా మేము భావింప నే
మన్నుకా లే దభివృద్ధి చెంది నకటా ! మాంద్యంబు సాంద్రంబుగకా.

కా. మేమే కా దిటు రెంతమందియో, పదా మిన్నంది దూషింప ను
ద్దాముల్ వీరిని మందలించి రెవరికా దా మింత లెక్కింప నే
మేమో తిట్టుచు వ్రాముచుందు రకటా ! యీవేని యవ్వారికికా
ధీమత్వంబు నొసంగు నుంబ ! యటుపై ధీజాడ్యముల్ వోయెడికా. 318

కా. చల్లా పిచ్చయశాస్త్రి నీతి గఱచెకా జాజ్జ్వల్యమానపరిభా
కల్లోలాకులమైన పద్మతతితో గాఢాగ్రహోదగ్రుండై

ఉ॥ రాజును బట్టికొన్న పయిరాప్రజనుల్ చెలకేగితిట్టు నా
యోజను మీయొనర్చు పనులున్నవి కాకును గీర్తిదెచ్చు
యీజతనంబులం గలుగునే ! పయి పెచ్చపక్షిర్తి చక్క నా
హా ! జగమెల్ల గుడ్డిదనియా ? నకలమ్మనకుం దెగించుటల్.

(చింతరము “పశ్యం పుశ్యం” లో చూడుడు)

తిరు ప తి వేం క లే శ్వ ర స్త వ ము

(1912 వ సం॥ సెప్టెంబరు 9వ సంచిక ఆభినవసరస్వతినుండి.)

కా॥ “వేంకన్నా !” యనునం లోటగునె నీవిఖ్యాతి విద్యచ్ఛమా
సంకాశస్ఫుటవైదుషీభరితవాచాచాతుకీ శ్రీచిరా
తంకప్రాత్రమహాసుసంఘటితపద్యజ్వాలసద్భంటికా
టంకారమ్ముల నాలకించి చనుబండల్ వేంకటేశశ్రుభూ !

మ॥ తలలవ్వించి కరమ్ముల నొగిచి పాదద్యంద్వయం బట్టి త
ప్పుల సైరింపుడు మీకు దాసులముగామో యంచు గాచుపు
బృలకాసిం చెడి వారి జూడకయె గప్పాల్లాటి నీ “వేంకటేశం
డలవాడా !” యన నీ యశోరమకు లోటా ? వేంకటేశశ్రుభూ !

కా॥ అంకర్వేసిన లాభమా ? మిగుల బారల్పాచినకా లాభమా
బింకాల్లాటిన లాభమా ? వెడనుడు రేస్రిలంగనే లాభమా ?
జంకున్నీడి ముఖాముఖికా గవవలెకా సామర్థ్య మామీదటం
జంకల్లాటవలెకా ‘బభీ !’ యన బుధేకా ! వేంకటేశశ్రుభూ !

కా. జంకుల్లంగ నొక్కవే, కడలినిచ్చల్ దాటుచో రెండువే
ల్లంకంజేర్చిన మూడువేలని కపుల్లంగూలముల్ లాచి ని

పిల్లల్ వోలెఁ దదీయధాటి కొకటఁ బెంపేది వాచాటకుల్
చల్లంగా నొదుగంగఁ జొచ్చిరి వదసార్సంబు దూరంబుగఁ.

శృంకన్మొక్కిడి యాటువేలయిన నీసౌమ్యత్వముంజూపి వే
టెంకాయల ల్బలివెట్టువారలట వింటే ! వేంకటేశప్రభూ !

క॥ అంకమృస్పజియింతురో, యటులుగా కొండమంగొల్తురో
కంకాళిం గనఁబోదురో, మఱియు మేక శ్రీంగుడేవర్తకుం
గైంకర్యమృలఁ జేతురో ! హరిహరీ ! కాకున్న లోకత్రయం
బంకాఁజేసిన నీకెటుల్ శిష్యులప్పా ! వేంకటేశప్రభూ !

మ॥ ఎటనో మూలనుగూరుచుండి తనపే శేమాలనో దోపి ప
ట్టుటఁ బండ్లూరక పిండిఁజేసికొని కంఠస్థాభిమానమృతో
గుటక బ్రృంగుచుఁ దొంటి వ్రాతలకు సంకోచింపకే లేచి చ
ప్పటులంగొట్టఁగ నీకు లోటగునె యప్పా ! వేంకటేశప్రభూ !

ఉ॥ ఏడనో కొండనుంటిపని యెంతురుగాదె కపింద్రులెల్ల న
జ్ఞాడెదు కొండలన్ని తునియల్పనరించు టెఱుంగరైరి మో
మోడి భజించువారలను బ్రోతుపటందురు కాని నెత్తిబా
చ్చాడఁగఁ గొట్టుచుందు వని యూహ యొనర్చు వేంకటేశ్వరా !

చ. తెలియఁగలారె యెల్లరును దిర్బలితో వసియించియున్ జగం
బులఁ గలజీవరాసులనుబొంది జగానిగలను కీలు బా
మ్మలవలె నాడఁజేతువని మాటికిమాటికి నోటితీటచే
గలదిలనేయుచున్ శిష్యుగాఁ దలపోతును వేంకటేశ్వరా !

మ. పెనలే చొకగనున్నవో ! యకట యాబెల్లంబై బర్చకయో
నెనఁ దమ్ముం గడలేర్చి యెల్లపుడు దోర్వీర్యంబు సంధించువోఁ
బొనఁగం జాలినయంత నీకు వడపప్పున్ పానకాల్సేతురం
ట ! నెనా సెంతటిమాట వింటిమయ కట్టా ! వేంకటేశప్రభూ !

మ. కరముల్లోపులు సేతురంట ! మదిలో గర్వంబు లేదంట ! గు
ర్గరశేమాలను లేనలేవంట ! పరాకుల్ తెల్పువారంట ! త్వ
చ్ఛరణాంభోరుహచంచరీకులంట ! మీసాల్తీయలేరంట ! య
వరముల్ కావలెనంట యేమనెదు ? దేవా ! వేంకటేశప్రభూ !

ఇట్లు, చల్ల పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

క. * సుమనోఽవతంసకృతిక, ర్మమహాభాగుండు సుగుణరాశి యితఁడు సర్వము నెఱిగి మందలించిన, క్రమ మంబర! సర్వసుజనగణ్యమకాదే.

ఉ. వంగిపురావ్యవాయు నటువంటి మహాత్ముని గూడ నంత పేర్కొని గన రీప్రబుద్ధులు సమిధపరాక్రము లంబరంపువీ
ధిం గడు దూఁకులాడుదురు తేకున కొండొక్కయున్న గాదె చెప్పం గలవారు చెప్పటయు వారక వింటయు నోమహేశ్వరీ! 231

(* శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు. బి. యే. యల్. టి. గుంటూరు కాలేజీసహోపాధ్యాయ విరచిత “సుమనోఽవతంసము” నుండి.)

క. శ్రీనాథుం డిల సత్యము, నేనాడును బ్రోచుచుండ నింపుదలెచ్చె, ధీనిధి సత్యవిమర్శన, చే నెగడుచు నుండుఁగాత శిక్షితమతియై.....చ||.....గుం, టురిపుర వాసులార! వెగటుం బడ కీను వినుండు సాధు స, చ్చరణసరోజ నేవనల సత్పురుషస్సులు కింకపింద్రి సిం, ధురపుష్పదేహనిస్సరిదనూనమదా పహృతి ప్రభూత సు, శ్చిరనిఁచద్యుదిగ్విలసిత్వవిభూషణసద్యశస్సుధ, త్రిరు సతివేంకటేశ కవిధీరమృగేంద్రుల చెంతఁ జేరి సా, డిరమతి పెద్దనొంది కవి తాపరికల్పనచారురీ ధరం, ధరుఁడయి...వే, లరి విదరామకాస్త్రీ బుధలోలు వమానసపర్ముఁడటై గుం, టురిపురికాలేజీ కవినిదనపూరుషసంఘమంగు దు, మృగనిజధీవిలాసకృతీచందములెల్లను జూసి కారిదా, పరమపవిత్ర విగ్రహవిభాసితకాంచనముద్ర నంగుడుకొ, నంతతి మోదార్థనని నాదసముచ్చయ పూర్వకంబుగా, వరశకటాంతరంబున విఘాసిలఁ గూరిమినుంచి యాబుధుకొ బురి రమణీయవీధులను బొల్పుగ నుత్సవమొప్పుఁ గాలెడి, సరసకళార్థులెల్లరు ప్రసన్నముఖుల్ విహరింపఁజేసి చే, రి నిజమంపిరారి ‘భగీర’ యని పెద్దలు మెచ్చుచుండ; న, ద్దిర! మఱునాఁటి రాతిరి పృదిం బురికొల్ప మతూహలంబు మై, సరగునఁ బాకకాస్త్రునిదు సౌమ్యముభావ్యపరాధరూఢుం నుం, డిరుగ నూరఁదిగ్విరి పృథా వ్యయమెంతయొ చేసి కొందఁ తె, వ్వరొ; సుమనత్రృః మహారపాటనమాఁ గద దీని విన్న; న, వ్వరొ బుధసంతతుల్, శ్రుతికి బర్వ మెకా యని మెత్తుకొక్క! చే, సిరొ లఘుతాలఘుత్వ పరిశీలన సన్మతు లెట్లు లెప్పుడేక? సరసతఁ బాకముల్ నవరసంబుల నొప్పు గవీంద్రపావకుల్ పరఁగఁ గృతుల్ రచింతు రని వారల సామ్యము చాటియుండ్ర! యే కరణి నలంకృతుల్ గుణనికాయము క్రావ్యమనోహరభస్మల్, విరివిగఁ గల్గియుండి కవిబుంద్రమహోహరయై చెలంగు నా, వరకవితాతనూజఁ గను భాగ్యము పావ

కా. కార్యకార్యవిడుండు నూన్వతవదఃకైవల్యపాథోధిసం
సార్వగ్రాసేరుఁ డాంధ్రహూణముఖభాషేశేషఁ డీకృష్ణమా
చాత్యం దూరక పాత్త ముండు విరచింపఁ దీరి కూర్చుండెనే
అయ్యం డెన్నటికిక సహింపఁడుకదా ! అన్యాయసన్యాత్ములక.

మఁ డంద నేర్చు? ని, ట్టరయక లోకగర్హ్యకృతి హర్షముతోఁ దిలకింప
న్యాయమా? అరుదగు శేముషీమహిమ కక్కజమందుచు విద్వదర్హ స, త్కర
ణము నేయ దోషమె? బుధప్రవరాళినికారసత్తులక, విరసమనస్కులక గురు
వివేకరహస్యులు “కూడ పెట్టి తుం, టరిపను లంచు గొబ్బున జనంబులు మెచ్చ
నివారణంబు నా, కిరులయి చేయకుండ రది శేళి విలాసముగాఁ దలంచి.....
విమర్శనేయచో నొకలని యస్మదీయలని యొప్పనిశ్చయము లెన్ను బద్ధి న,
త్వరమయి న్యాయకృత్వతిమ వాయుచు స్వీయజనాళికృత్య మం, దరసయఁ
గాన దొక్కవెదనైనను; జూనిన సర్వ మంచునుక, బలకృతియం దనేక
గుణవారము దోషవితాన మంచొగిక, చురుసుఁడనంబుతోఁ బలికి గొనపు
శేషము గొప్పజేయు; నీ, పురి వివరీతవార్త వినఁబోలును; దాన నెఱింగి
మద్వద, సరసత సద్విమర్శనము నల్పులు మిల్లెము! అన్తె యేది యం, చరియ
నియోగివైదికుల కక్కట! పోరు సముద్యవిల్ల నొండొరులు ప్రభిన్నవార్త
లయి యొప్పుగఁగూడరు వైదికక్రియా, చరిణము నందు; వాక్కలహవంపత
జ్యేష్ఠము పెద్దనేయ నా, గిరఁట; నియోగి యాశుకపికిం దిగు కారణ మేమి
లేకయే, పరు లవధానుడీద్రలు సభక దమ నైపుణి చూపుచుండ, నా, సరసన
పీతమంచి రది ‘సత్సభ గూడను గూడ’ దంచు ను, ధృర కలహంబు మోచ్చు
డు “ఘోషమలెక్కఁగఁ బల్లకీని నె, వ్య రితరు లెక్కఁగోర” రనిపల్కెడి
నిద్రటిలోన నొక్కఁ డం, చలు వినుచుండ; నైనను వృథాగఁ దవాసనచర్చ
మానకుం, డిరి; మది నొప్పఁగా నతఁ డనెక “దన చెంగటఁ బీతమందు నె,
పురుసునఁ గూరుచుండఁ దగు పండితుఁ డయ్యెడి నీతఁ”డంచు దీ, పరపడి;
యం త నం త శ్రుతివాట న కారి వచో హతాత్ములై, య
రిగి ర నంగఁ గొందలు రయంబు న నాశుకపీండు
తోడఁ జే, రిరిగృహముల్; నిజాతిశయరీతుల నాశుకపీండ్రుఁ డంత రా,
తిరి ప్రకటించెఁ బతికలఁ దేకువ నాడెఁ దెలుంగుమీస మి, ద్వరు నిలుపు
డటంచు, నెఁగదోసిరి రేఖలపైని రేఖలక; బురజను లెల్ల రుండఁగ నమోఘ

ఉ. ఈయనఘోషా వచించుచు నింకొకనికా వచియింతు రప్పురికా
 ధీయెడ యోగ్యతాగరిమఁ జేతున లోతునగాని శక్తి; గాం
 గేయునికేని లోపము లగింపఁగఁగొండొక వచ్చు, నీయుపా
 ధ్యాయనికికా బి. యే. ఎలిటి. కంబరొ! లేదు కళంక మెయ్యెడకా.

విదగ్ధవచశ్చరాచ్చులకా, మరలఁజేయువానివలె మాటలుసెప్పి యథార్థవాది మ,
 త్వరమును బెంచె;నిట్టి కవిసంగర మాఁపఁగ నెంతవారికేకా, దరమ! వివేకపం
 తులు వితాకువడం గడు పృథ్వియయ్యె...స్థిరగురువత్సపాతమొ విశేషవిరోధమొ
 కల్గియున్న హృ, త్వరసిజ మెట్లు కల్మషదశం గనఁగల్గు నిజానిజంబులకా...సరి
 సతమీలు కృష్ణఘనుసన్నిధిని గ విహంసలాప్పి ను, స్థిరయశ మందుచుం బడ
 గతికా భళి చూపిరి" యంచు గొంద ఊం, దురు; "నిజ మిట్లు లుండునె ?
 వినోదవదం బని హంసలెన్నఁజేకా, సరసత మీలు కృష్ణఘనుసన్నిధి సంస్కృత
 పాదనృత్యచా, తురి నెటు చూపు? పూర్వమందె త, ద్విరచితమైన
 వర్ణన లతిత్వరఁ బాడి" రటంచు గొంద ఊం, దురు; 'నలుదిక్కులకా నెలయు
 దొడ్డయశమృ గణించు ధీవ్రభకా, పలు శతావధానులట బాపురె యంచు
 జగంబు మెచ్చఁ జా, పిరి తమనేర్పు వీనులకు విందుగ' నన్న యథార్థవాది బా,
 గరయక దోషతండమునె యల్లనఁ జాపును, సత్యవాది మా, యురె! గుణ
 మెంచ కెంతయు మహాగ్రతతో శివరామపండితుకా, ద్వరపడి దూఱ సాహ
 సము తద్దయుఁజేకొని మాటకారియె, "గురులు సహాయులౌచుఁ దన కొంతును
 మాన్పెడి భారమున దు, స్తర మగు పృశ్నలన్నియు నెసకా సభశెద్ద నిరాక
 రింపఁ దెం, పరియి సత్వఁ జక్కఁగ సవారణలీల శతావధాన" మం, చొరు
 లు నగంగ బాటెడి నయోగ్యపు దబ్బుల లెన్నె!శతావ
 ధానిధీసరకృతి వర్ణనీయ మని పండితు లెట్లన సత్యవాది, సాకిరియయి కాదిటంచు
 బుధభేదము పర్థిలఁ జేసె..... అరయచు దీని దుష్ఫలములాఁపఁగఁ గొందఱు
 సంధిసేయఁగో,రి యెటులైనఁ బండితవరణ్యుల మాటలఁ ద్రిప్పలేమి వా, రెఱిగి
 కృతార్థతం గనక యిచ్చుల నుండిరి.....రసములొల్కఁ జిల్కయుననంతర
 మిట్లని పాడె; "నక్కటా!, వెఱ పాకయింత లేకకడుఁ చిన్నతనంబునఁ గొంద
 ఱర్భకుల్, పఱచిన పాదకోత్సవ మపారముదాపహమంచు, మన్మనో, హరగుణ
 కాలలై నిరత మార్య విధేయత నొప్పుబాలు రుం, డిరి యని విన్న మద్భృదయ
 వీరజ మట్టై విచారమగ్నమై, విరిసెను. సాధుమార్గమును వీడిన వీరలతోఁ బ్రసం
 గ, మె లైఱఁగునఁ జేయఁ దస్మత్తులు తిన్నని పద్ధతి నుండునోకదా!.....ఎఱుక.

ఉ. బోలెడు ఖర్చు పెట్టి యిటు పాత్రము వ్రాయుట కేమిహేతు ? ఏ
కాలమునందునుం గలరుగా ! గుణగణ్యులు, వారి మెచ్చి దు
శ్శీలరతోఁ బ్రసంగములు చేసి గణించినపాతకంబు ని
ర్మూలము చేసి మోదమున మున్నటకే యనుకొమ్ము కాంకరీ ! 333

తే. గీ ఇట్లు మా పేరులను పెట్టి యేరిదెంత
తప్పా వ్రాసిరి కొందఱు తజ్ఞు లంబ !
మఱియుఁ గొందఱు మహితులో, మమ్ము జేచు
పెట్ట కేదియొ వ్రాసి రెట్టెట్టా బిట్టు.

జనింప బాలురకు నెట్టులనైన హితంబు నెప్పఁగా, గురులకు ధర్మ మంచు బలు
మారిమిగో వచియింతు నెట్లు.....యే, మరయుచు వంటవానిఁ బరిహాసకృతి
ప్రవణాత్మ సంగతికొ, బురి నలుకీధులం దమితమోదముతోఁ గడుఁదిగిప్పి సూరి
సత్కరిణము కేలిచేసితిరి, తప్పని మీమునిఁ దోచకున్నె ? మా, యురె! బుధ
మాన్యపూరుషమహాత్మవచ్చిన మేసగింతో?.....నైదికాల్పకులు, కట్ట!
నియోగిగృహోచితం న, ల్లరి గడుసేసి రంమ నడులకొ విసనయ్యెడి నెల్లకీధు
లకొ!, హరి! శివరామునత్సవమునందున వాబుధుకీర్తనంబు న, ల్లరియొకొ! యేమి
చెప్ప! కనులం గన కల్ల పురాభిమాని ది, ట్టరితిన మొప్పు జాటె గట.....
విమిషమకేముషీమహిమనిష్ఠ మెయిలొ మన సంస్కృతాంగ్రవా, గ్గరిమకు డంచు
నార్యుల నికారము న్నాయ్యమె? చక్కజాడుఁడీ, అరసి మహద్భుతోరగుణ
మార్యులు మెత్తురు గాన, మీమతులో నిరసనసేయ కెప్పుడు గుణి ప్రిణుతిం దెలు
వొంచనిండు ఘీ, తిరిహితమార్గలొచుఁ గుమతివ్యతివంగము నల్పకుండుఁడీ; పుర
బుధ వాగ్వివాదముల పొంతకుఁ జేరుట మానుఁడింక!, న, ద్వరమతి దూయమాన
యగుఁ దప్పడు చేప్తు మీ రొనర్చ.....భాస్కరుఁ గని మిత్రుఁ డంచు నల
కంజము హాసముసేయు, వానినే, యరియని కల్వపూ వెదను హత్తినభీతిఁ గనంగ
లేక లో, నెరియుచు వాడుచుండు.....మధురగీరతు లీకథ సత్కరింతు రం,
చెఱగుచు సత్కరిండులకు, నింతటితో విరమింతుఁగాక యీ, వర “సుమనోవ
తంస” సుఖవాసనపూతదిగంత కాఁగ, ని, ద్ధరఁ గుజనులో హసించు రది తప్పదు
మద్యజనప్రిలోనఁ; గొ, పురపుఁ గపింద్రుని లుర్వి శ్రుతివర్వద వాఙ్మధురాసు
భారలకొ, విరివిగఁ జల్లి యర్థమధుభృత్కృతికల్పన ఖ్యాతిగాంతు; వే, లురి
శివరామకాస్త్రి భువిలోపల మేటి శతావధానియై, సురుచిర మానసోద్గతమధ
రసాశ్రయకల్పనా సుమో, త్కరకృతకావ్యమాలిక, లఖండముగా రిచియించి
మించి ను, స్థిరయశమంది లోకవిమతిం గని భాసిలుచుండుఁగాక; అతిరుపతి

ఉ. (1) ఆశువు చేరు పెట్టి యొక రట్టులె విట్టుగ నట్టుతోడ (2) న
త్యాశువు చేరు పెట్టి యొక, రన్య లాకానోకలో (3) శతావధా
నాశువు చేరు పెట్టియును నాత్మకుఁ దోచిన నీతి వ్రాసి రో
యాశకుటింబిసి ! కలహ మేర్పడు హేతువుచేత న్వేచ్ఛగఁ.

వేంకటేశకవిధీమణిసత్కృతుల న్వేలింగి క, వ్యగభుఁ జవుల్. చెలంగమునుపుట
బలె మోదము వృద్ధిఁ జేయుఁ; దత్తిరుపతివేంకటేశవినుతిం జెలువారుచు నెల్ల
వేళ, ఊం, తరగతస్మప్తవస్త్రచిరతాకరణవ్రణింబుకాలభీ, కరపరిపంథి
దుష్కృతినికర్తనదత్తుము కావ్యసద్యశ, స్ఫురుపుణివీతలంబున జనోపకృతిఁ
జెలుగొంది మించుతఁ.

(1912 సం॥ ఆగస్టు మాసవసేవ ప్రతికనుండి)

(1)...ఉ. ఆశుకవిత్వ మన్న నిపు డందఱకుం బరిహాసపాత్రమై, శేషలభాన
కూన్యమయి వృత్తుల కామడదూరమై గ్రహ, వేశము నీతిఁ బలవింపఁగఁ
జేయుచుఁ గొండఱక వృథా దేశము లెల్లఁ ద్రిప్పెడు షీతికొ నిరచర్యపవృత్తి
నక్కటా!! గీ॥ యతులు గని పెట్టిమాడ దుర్గతుల నొందె, వ్రాసములు చూడఁ
జూడ సన్యాసులయ్యె, ధర్మ ధర్మవిభేదంబు డగ్ధ మయ్యె, నార! నీ కెట్టి గతి
పట్టె నాశుధార!! గీ॥ పదపటుత్వమ్ము నీకడఁ బనికెరారు, సరసనాకృత్యమ్మునా
నీకు విరసమగును, రస మనెడిపల్కు విన్న నీరసము గల్గు, నార! నీ కెట్టి గతి
పట్టె నాశుధార!! గీ॥ పద్యమని చెప్పటకు నిన్ను పలను పడదు, గద్య మని
చెప్పటకుఁగూడఁ గానరాదు, చరణములు లేమి సరసమా సరణి లేమి, నార!
నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ పుల్లెయాకులు గాని చీపురులు గాని, చెప్ప
రా నట్టి యది గాని, నీ! యి దేమి, కాలమహిమమ్ము! నీకు లత్యమ్ము
లయ్యె! నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!!...ఉ॥ ఎవ్వనిఁ బల్కరించిన
“నీ దేమి కవిత్వము? మూల నుండు మా యవ్వ పచింపలేదె? రసమా? పద
సౌప్తవమా? మృదుత్వమా?, నవ్వనివార లుండుచె విసంగనె దీని? నిఁ కెట్టి యాకు
వుక, బ్రువ్వ పచింపి పామయలమోల గడించుడు ద్రవ్య” మం చనుక॥
గీ॥ రసము పొండితియుఁ బదమార్దవము భావ, హాసహేలులు భాసిలునట్టి కయితఁ,
జెప్పు సత్కృత యిట్టినిం జేర నీయ, హా! యిఁ కేటికి నీబ్రదు కాశుధార!!
మ॥ అవధానమ్ముల ధారణాపటిమ యత్యాశ్చర్య సంధాయకం, బహురీతిక బ్రక
టించి పండితులు వహా! యంచు వ్లోకింప నుం, డపలెక లేనియెడక రస
మ్ములక గ్రంథమ్ముల్ రచింపకవలెన, గవులొవారికి రెండు పద్ధతుల
యొక్కాలమ్మునం దర్హమల్. — శతావధాని, పిశుపాటి చిదంబరాస్త్రి.

తే॥గీ॥ ఎంతకాలమ్మునుండియో యిందు సరిగఁ

బనియొనర్చి మెప్పునుగన్న వారలుండ

వృథగ నస్మాదృశులఁ బట్టి విద్య నింద్య

మనెడివారల నేమన నగు మదంబ!

ఉ. కావున వారి వ్యాఁతలను గాదను వారమెకాని వారితో

నీవిషయమ్మునం గలియ; మెంతటి సత్కవులేని వారు న

దాష్టమగుగల్గి వ్యాజము లవమ్మును గల్పక విద్యదీడ్యమా

త్రోవను బోవుచో నెదియుఁ ద్రోయక కైకొనువార మే ముగిళ.

(సర్వశూన్య శతకము నుండి)

(2) పీ. అప్రభాషలకు వాగనుశాసనమండైన నన్నయ్యకవి పెంచి నాడు మున్ను
ప్రేమానుబంధంబుతో ముద్దుమచ్చటల్ తిక్కన్నకవి మున్ను దీర్చినాడు
పరువుగాఁ బల్లకీప్రై సర్వదేశముల్ కీర్తి నాథకవి మున్ను దిగిప్పినాడు
లలితకయ్యారసాలంకారవస్తువుల్ పెద్దన్న మున్ను పంపించినాడు

గీ. నేమములు దాటసికుండ నిలిపి వారు

సూరనాదులు తక్కిన ధీరులెల్ల

నేటి కేతెంచె గవితకు మేటికీడు

సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య॥

పీ. అబల సుగాత్రి విద్యావతి గడు సౌకుమార్యంబుగల చాన మందగమన
బల్మిమై బరిబరిఁ బడలాగుచున్నారు వేగంబు ముఖ్యంబుగాఁగఁ గొంద
ఱత్యాశుకవు లక్కటా! దాన నెమ్మేని యంగకంబులు డస్సె నవసే మనము
సంఘలు విడగె విక్రమంబు గఱపయ్యెఁ బదసౌష్ఠవంబెల్ల భగ్నమయ్యె

గీ. నీరసం బెక్కువయ్యెఁ గన్నీటఁ దడియఁ

వైటకొంగునఁ బెనుధూలి పడఁదొడంగ

సుకవితాకన్య యాపప చూడుమయ్య

సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

పీ. అధమాశుకవన ముపాధిగాఁ గల్పించి కవుల జంగాలలోఁ గలిపినావు
పద్యాలు పాటగాఁ బాడించి కవుల బొబ్బిలిపాటగాండ్రొ గావించినావు
పరువైన యత్యాశు పదమున కర్థంబుఁ జెడిచి చెండాలంబుఁ జేసినావు
కవులను పేరఁ దత్కార్యంబు గావించి తోలుబొమ్మలఁ బాఱదోలినావు

తే. గీ. కవులనే కాని వారల కవితఁ గాని
తప్పులెన్నక యవ్వారిఁ దనువు కల్ప
వృక్షములఁ గాని నిరసించు చెట్టివారి
నేను సుంతయు మెచ్చుచుం చెటుఁగు మంబ!

ఉ. నన్నయ నాటనుండియు ఘనప్రతిఘటో కడు గొప్పజేయఁ జే
రున్నతికెక్కి- నేటికెవరో మముబోటులు తత్వశూన్యతకా
జిన్నతనంబు దేగ నది శ్రీ తొలగించునె సత్కవిత్వపుం
గన్నియ? కేటి కిట్టిగతి గా లిఖియింతురు కొందఁ అంబికా!

గీ. పండితులు మెచ్చు కవితానుభావమెల్ల
పామరుల మెచ్చులకుఁ బాలుపఱచినాఁడ
వీవు దలఁచిన నేమి చేయింపలేవు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

నీ. కవితారసంబు చాకలిచేతఁగూడ మెప్పించుకాలంబుఁ జెప్పించినావు
అనుకవిత్వాధ మంబువుచేతఁ జెప్పించుకాలంబుఁ జెప్పించినావు
కవినంపాబిరుదంబు కక్షులకును నర్పించుకాలంబుఁ గల్పించినావు
చిరతరంబగుక్తి ర్ని సిగ్గులేమికి నమర్పించుకాలము నిరూపించినావు

గీ. నీళ్ళలో దూదిబుంగ మున్నింపఁగలవు
రాళ్లు దేలింపఁగలవు నీరింబులోన
నఘటనాఘటనాపటియఁ పృథ్విభావ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

నీ. బొబ్బిలికథ చెప్పి పొట్టు పోషించుకొనెడు జంగాలతో నెనయునేడు
ములఁ దాల్చి చెవులకు ములుగంపలంబోలె ఓడఁగొల్పెడునట్టి పాడుధార
నూతగాఁగొని తప్పులో యొప్పులో చెప్పి సిగ్గునమూలంబు మిగ్గఁజేసి
దగ్గో, కవిత్యహ, తాత్కాలికంబగు సన్నిపాతంపుఁ బ్రసారమొక్క

గీ. యనఁగఁ జూపట్టు కుకవిత నాత్మతోసి,
పైకి మన్నించునట్టి సుధీకులను సృ
జించితివి నీవకానె ప్రసిద్ధలేజ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

నీ. చెన్నంగిసుద్దులు చెప్పలేరను నవనాదబాపితి కవీశ్వరులకిప్పు
గొల్లసుద్దులు చెప్పకొ, జాలరకు దుర్యశంబుఁబాపితి కవీశ్వరులకిప్పు

ఉ. వీరల తోడనే యొకరి కేరిడి వ్రాసిన వారు గారు భా
మరుచిరాంగి కబ్బెడి దొంగునకై వగఁజెందునట్టి సం
సారులు, పేరుపెట్టి మము సారెకు నాఱిడిఁ జేయ వ్రాయు ని
స్సారుల దుష్కవిత్వపుఁ బసందున కేమనుదాన పండికా!

గీ. సారె దర్బారులోన వాచాటకులు దు
రీహతో వ్రాయువ్రాత లెన్నేని మున్ను
సంగ్రహంబుగ నిందుఁ బ్రసంగవశతఁ
దెలిపితిమి వాని సారంబు తెలియు మింక.

తందనాల్పదముల యందంబు కవులకే దను నపగ్నివృత్తు నణఁచితిల్లు
ఆల గావదులట్లు నార్తురే కవులను గొప్ప కొఱంతఁ బోఁగొట్టి తిపుడు

గీ. పచ్చికయితంబునకునైనఁ బతకములను
నూటపదియాలు లిప్పించు మేటికాల
మేగుజేజేసితివి దయాసాగరాత్మ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

వీ. బూతుకైతకు మహాదాతయోనరపతి వేనుటపదియార్లు దాన మొసంగు
టరయఁగా నదిదాతయద్భుతౌదార్యంబుఁ జాటునుగాని యాచచ్చుకైత
గౌరవంబునుజాట దారయమేఘుండు పుల్లకుగుంటలు పూర్తిఁజేయ
జెలుపులకున్న యాచిత్యంబు దానికి గల్గునే? సజ్జనగణ్యుమగునె?

గీ. సహజపాండిత్య గౌరవస్ఫూర్తదశకు
బహుమతులు లేక పోయినఁ బటిమచెడునె
పతకములచేతఁ జెందునే పటిమ కుకవి
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

(3) అ వ ధా న ము లు

(కప్పగంతు కీర్తిరామశాస్త్రిగారి వ్యాసమునుండి)

.....ఇంతలో నీభూమహముల కొక యాతి బాధసంపాప్తిప్రమయ్యె, అయ్యది
శతావధానాష్టావధానముల సహమహమికచే నొనరించుటయ. ఈయాతిబాధ
యే దేశతాపాచనోదార్థ ముదయించిన వృక్షముల కాటంకము కాఁగలదని
చెప్పవచ్చును,... ఓశతావధాన నిపుణులారా! అకుకవిసింహాలారా! మీ
ప్రబల ప్రయత్నము నంతయు దేశహితాధరణమునం దుపయోగింపుడు;...
ధనవంతులగు భారతీయులారా! మీరును వృథాగా మీద్రవ్యమును తెచ్చు
బెట్టక...ప్రతిష్ఠాపనల నభివృద్ధి చూతురుగాక! (21 జూన్ 1912 సం॥ కృష్ణ)

ఉ. లోపల వీరు మాయెడల లోకముపాటిగఁ బ్రేమచూపు వా
రే పరమేశ్వరీ! * అదియు నించుక వీరలు తిట్టుపదైపుఁ
కాపము లందుఁ గన్పడెడు కాఖకుఁ గీర్తి ఘటించ నెంచి యే
పాపపువ్రాత వ్రాసినను భక్తిబయల్పడ కెట్లు దాఁగెడిక.

ఉ. దాఁగదు మానసం బెటులు దాఁచినఁ బైకది వచ్చుచుండుఁ దా
లోఁగదు లోఁగఁజేసినను లోఁగఁగఁ జేయ యలించుమానవుం
డోగొనరించుపట్ల; నది యెందోక లోఁగినయ్యై యుండి పై
కేగుఁ గనంగలేడ జనుఁ డిట్టి దురాగత మెమఁపేశ్వరీ!

చ. ఒగిఁ జదరంగపున్నడక లొక్కత్రుటిక గ్రహియించవచ్చు న
పుగిదిఁ దెలుంగునక యతియుఁ బ్రాసయుఁ గూర్చెడి నేర్పుగూడ రా
నగుఁ ద్రుటిలోన; మీఁద సుభయంబును గన్పఁమె; కొంద అంతద
న్న గనక యాట యాడుదురు కైతయుఁ జెప్పదు రిచ్చ కచ్చుగక.

ఉ. ఈగతివారలే యిపు డనేకులు పదైము లల్లి మమ్ముఁ దా
మోగును బాగునుం గనక యూరక కాఖకుఁ గాఁగఁ దిట్టు ను
ద్యోగులు ; చెట్టుగొట్టికొని యూరక నెత్తిని వైచుకోఁగ నే
యాగడమో పొనర్చు నుగుజాధ్యులఁ బ్రోవఁగదమ్మ యీశ్వరీ!

(*దర్బారులోని విశ్వేశ్వరప్రశంసనుండి)

.....చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లుద్గర్హణసాధ్యులు సత్కవీశ్వరుల్! పరమత్మ
లార్యసంస్తుతు లవారితకావ్యకళావిలాసు, లే మెఱుగమె! వారి వారికళరెల్లను
మొన్నటి దన్న నీపురిం, దఱుచుగఁ దాము నక్కటకటా! పలు మాఱును
నెన్న నేటికిక.

(దర్బారులోని బుధవిధేయుని పద్యములనుండి)

.....నీ॥ ప్రబలగద్వాలభూపాల భర్తృధరాధరమ్మన భూరివజ్రమ్మగొనుట
అత్తకూర్పొజ్యరాజ్యమదేభముల నెక్కివీధులలో విజ్ఞుఁగించుట, గజపతి
హస్తపాలనిజకరార్చితకాంచనాదులఁగొని చింతలేడి చనుట, పోలవర త్నమాలో
లాభ్యుదయకీర్తికాంత మన్ననలనే గాంచినుట గీ॥ సరసమకవిత్వసంధాన
చాతురీణ, ధీవిశేషపాణింధము శ్రీవిలాస, గరిమ నని యెంచుచుంటి మక్కటా!
పురాణ, వాక్కలనఁగాని యన్యమ్మపలనఁగాదు...

ఉ. వీరికి మమ్ముఁ దిట్టెడి కవిత్వపువ్రాతయె విఘ్న వాఘు పూ
జారచనంబు; మున్నెదియు శాంకరి ! పద్దెము వ్రాసి యుండ రీ
కూగులు; వీరిహేతువున సొంపు వహించెడుఁగాక కాళి; నీ
కారుణికత్వముం గని సుఖంబు యశంబును వీరు గాంచుతక.

ఉ. తిట్టిరటంచుఁ గొందఱు మదిన్ దురపిల్లుదు రేము సంతసం
బుట్టివడంగఁ బొంగితిమి యెండొక హేతువులేక యూరకే
తిట్టుట స్తోత్రమే యగు నుతించునుదుల్ వినుకన్నఁ బ్రాజ్ఞు లీ
తిట్టురె హాయిగా విని మదిన్ సుఖ మందెద రో మహేశ్వరీ!

ఉ. బండతనం బటంచు నిది పండితు లాడెదరేమొ ! “బండకున్
బండకుఁ జెల్లు వాద” మని బండతనంబునుగూడ నేర్చి యె
వ్వఁడెల్లు తిట్టినక మరల వానిని దిట్టక వానితిట్టయం
దుండిన మంచినే గొనెద మోజగదంబ ! ద్విరేఫముల్ బలెక.

ఉ. అట్టి ద్విరేఫతాగరిమ యాత్మకు నీకృపఁజేసి పేదసం
బట్టియె దానికిం బలెనె వచ్చెను దిగ్భుతివేంకటేశ్వరుల్
తిట్టులు లెక్క నేయరు సుధీమణు లీవును నుండ సూరకే
కట్టిఁడు లెంత వానినను గాలికిఁ బోయెడిఁగా ! మహేశ్వరీ!

క. ఎఱుంగని మొఱకులతిట్టును
నెఱుంగని యాశుకననములు నెక్కటిగా రూ
పలు గాలికిఁ బోయెడి యెల్.
కొఱగాని పరాగ మట్ల కోవెదజననీ!

350

ఉ. కొవ్వరపుంగవీశులు రగుల్కాను కొవము కల్మి మమ్ము నె
ల్లవృధుఁ దిట్టుమునుట్టుకు సంతగ నక్కజనుండఁబోము * ము
మ్మెవ్వడొ యెవ్వరో కడఁగి యేమొ పరాభవ మాచరింప వీ
రవృధు కాచిపుచ్చిరట! అందుల కంబరొ! యక్కజంబరక.

కా. కాలుల్ వ్రాయుచు సోదరుల్ గడఁగి “వాలక్కా తాటిపట్టా” యటం
చారంగా మును పొడిరొగద ! యవే యస్మాదృశుల్ పల్కు చో
ధిడల్ మెచ్చరు జేరి! వీరపుడు వర్ధిష్ఠుల్ మమున్ గాచి? రే
కారామాయ్యఁడు చెప్పఁగావలయు, లోకంబెల్ల మెచ్చకవలెన్.

క. ఏకా రామయ గా రది

సాకల్యముగా నెఱుంగుసాక్షు లగుదురో

లేక మఱొక్కరు పలయునో

ప్రీతిరు లలసోదరులు వచించగ వలయున్.

ఆ. వె. 'ఏమిసాయ'మన్న 'నెదురుగా రాకుంఁ

సాయ' మన్ననుడి ప్రిసక్తమయ్యె

కొంకు జంకు లేక కోతలు కోసెడి

ఘనులధాటి కడ్డు గలదె జనని !

క. వీరల కాశుకవిత్వపు

ఘోరణితోపాటసత్యఘోరణి దొరలున్

సార మసారమనక 'ద

ర్బా' రదిప్రకటించు ముందు పరికింప దవో!

మ. తన జన్మించిన దిందుకోసమని యేతప్పైన 'దర్బారు' గై
కొను నామాత్రిన లాభమే? కనినలోతుల్ మెత్తుకో లేదా లోఁ
గనఁగావల్యదే? యేమి భాగ్యము వృధాగాఁ దప్పలన్ గుప్పు నం
తన, నానాటికిఁ బ్రాజ్ఞ లోకమునకున్ దత్త్వంబు గన్నట్టదే.

మ. మఱి దర్బారది పుట్టకుండగనె తస్మాగ్గమ్ములున్ దాని సం
బరమున్ దాని జనించు హేతువును చత్వజ్ఞుఁ ధి విచారించి పం
పిరి కైకొంటిమి దానివ్రాత లవి యెట్లే నస్మదుద్యద్యశ
స్ఫురణకౌ హెచ్చొనరించు నిక్క-మని నమ్ముకౌ మామనం బంబికా !

గీ. కుకవుల హాహాధులులేక నుకవియశము

మిగులఁజెలువార దనికదా మేటినుకవు

(‡ ఈ క్రింది పద్యము లొకానొకరు పంపిరి)

కా. దర్బార్ ... తెగి...గాదే! భవ, నిర్బాధప్రథితావధాన కవితా
నిమ్మ పృథావాపగా, హిర్బుధ్నప్రథ సత్కవిప్రభుమనోహేలాలవాలోర్మికా
వార్బిందూత్కరకర్పరద్యతుల, వహ్వ! క్రిందుమిదంచదే॥౧॥క॥ ఉప్పాడ...
కొప్పరపుం.....చెప్పిన యొప్పుని టప్పా, లొప్పుం దర్బారునందు మాహింతు
తొగో॥౨॥

* లందు రది నిక్కమగునేని యంబ ! మాకుఁ
గరము నుపకారి 'దర్బారు' గాకపోదు.

క. తనవలెఁ దప్పడువ్రాతల
కనుమోదింపదని “కవిత” యభినవపదపూ
ర్వ నకట ! సరస్వతిని నై
కొన, దీ దర్బారు నెత్తికొని ముద్దాడుకొ. •

360

గీ. ఎఱుగునో లేదో పాప ! మిష్టె టుఁగుఁ గాక
తనకు దర్బారు కాదు బాంధవ మొనర్చు
నల మనోరంజని యొకండు గలదు త్రితయ
† మొక్కటిగఁ జూచుచున్నాడు యోగ్యతములు.

ప. నెనుకయు ముందుకుం గనక వేఁచుట వ్రాతలు వ్రాసినంతనే
చనవు నుకీర్తు, లంత నె యశంబు గణింపరు మాయకుల్; నిజం
బును గనికెట్టు నేర్పుగల బుద్ధిమద గ్రంథ లక్కడక్క డెం
దును గలరించు లో నెఱిగి ప్రోహులు వర్తిలు పొప్పు నీపయి.

లే. గీ. అభినవసరస్వతీమణి యవృత మాపి
మమ్ము విమతించు నట! యిట్టి మాట లకట!
మాకృతజ్ఞులు వ్రాసిరి. మఱియు మమ్ము
మాతినంతన యశముని నొరకు నొక్కొ!

* పీ. 'ఏమహాత్ములు గల్గి భూమిశసఫలలోఁ గవులకు బహుళవిఖ్యాతి గల్గె,
(భట్టమూర్తి)

† ... ఆర్యా ! సందర్భాసందర్భములను సమయాచరములను తెలియక
విందయే ప్రధానముగా నెంచి వాపోవు దర్బారు, కవిత, మనోరంజనీ, పత్రికలు
మాడ మామనంబులకు నత్యంతకష్టముగానున్నది.....మీరు ఇట్టి తరుణములో
అశ్రద్ధచేసినయెక్క..... కొప్పుర రామకృష్ణకవిశ్రవణమును నామముతో
గాని లేక యింకొక నామముతోగాని గ్రంథ మొకటి విరచనంతరము బయలు
దేరగలదు గాన తగురీతిని పుట్టినవాడును పుట్టినట్లుగా చంపుటకు తగుప్రయత్న
ములలో యుండవలెను.

బెజవాడ

చిత్తగించవలెను

24-11-12

వేలమూరి గోపాలకృష్ణయ్య.

క. తమగుట్టు గీరతము స
కృమముగఁ జైటఁ బడవేసెఁ గా! యీపాత్రం
బమలము “దర్బార్” వాగ్రేతల
శ్రమ మెల్లను బయటఁజెట్టి సంతోషించుకా.

లే. గీ. అభినవసరస్వతి * వచించునట్టి కలుకు
లే నిజంబులూ! సారెకు నెపుడు నవృత
మాడు దర్బారుకవిరల యులులే ని
జంబులూ! యెఱుంగు నిటుపైనిజగము జనని!

లే. గీ. తగుదు నంచును ‘గవిర’ యే తలకుఁ బాయు
◆ దబ్బులనో లిఖించెడిఁ దగ్గ దకట!
మందలించిరి యెందఱోమహితులైన
నేమి, దానికి జనియించ దింకబుద్ధి.

*(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిలు అభినవసరస్వతిలోని మిత్రవిజ్ఞప్తి నుండి.)

.....మిత్రులారా! మీవ్యాసములెన్ని చూచినను దిరుపతివేంకట కవులనిందలో నిండియున్నయవి.....మన బోటులు మహాకవుల కవిత్వమును విమర్శించుట కడు శోచనీయము. మనకు వారిపాదధూళి శిరమున ధరింపఁదగు యోగ్యతయేని లేదు.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకీర్తి దిగంతవ్యాప్తమైనది.మన దేశమందుఁ బ్రతి పాక్షిణునకును వారియందు గౌరవము విశేషించి కలదనుటకు వారికి జరిగిన సపర్యయే సాక్ష్యమిచ్చును.....కాస్త్రోతరవిషయమును మీరేమి వ్యాసినను దిరుపతివేంకటేశ్వరులు వ్రాయరు. ఈయంశము మీవ్యాసములు వారి వ్యాసములు చూచిన వారే యెఱుఁగుదురు.....ఈ సీమవారైనచో, దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు మనకు జంకుదురేమోకాని యితర సీమవాసులు వారిని కాస్త్రవాదముచే జయింపవలసినదే కాని దూషించియు నేమో చేసియు మనము జయింపఁ గలమా?.....

◆(1912 సం॥ సెప్టెంబరు కవిరలోని అట్టహాసము నుండి.)

..... అభినవసరస్వతి—(తొట్టుపాటుతో) తిరుపతివేంకటకవులే మాగొప్పవారు. (30-8-1912)దర్బారు—(చిఱునగవుతో) అవధానులెవ్వరును లేనితరుణమున శతావధానులమని నటించుటవలననో...యెట్లయినసేమి, తి||వెం||లకు గతకాలమునఁ గొంతవఱకు గౌరవ మున్నమాట సత్యమే. అభిన—(నివ్వటతో) నే నేమెఱుఁగుదును? మాపట్టాభిరామకాస్త్రీగారటు చెప్పివారు.

తే. గీ. తనదు దబ్బుఱవాఱలు ఘనులు పూర్తి
గా నెఱింగిరి కావునఁ గష్టపడక
“కవిత” యిఁకనేని యనృతముల్ గట్టిపెట్టి
ద్రవ్యదాతకుఁ జేర్పూర్వఁ దలఁచుఁగాత.

ఉ. పాటిరి యోడిరంచు “దరబారున” సారకు వ్రాయనంతనే
చేరదు మీకుఁ గీర్తి, యల “శృంగపుభంగము” రామకృష్ణులక
ధీరులఁ జేయఁగాఁగలిగెనే! నిజముకా గనిపెట్టు ధీరులు
న్నాయుచుఁడీ! వృథాగఁ గవనం బనృతంబున నింపఁబోకుఁడీ!

తే. గీ. ‘కవిత’వారి తోఁగింపు బోవు కారణమునఁ
దాదృశంబగు ఘనతయే తవులు మీకు

దర్బారు—ఔను. ఆయనతఱను ‘వింతనార్త’యనియు ‘మిత్ర విజ్ఞప్తి’యనియుఁ
జేల్లతోఁ ది॥ వేం॥ కవులను బురిస్కరించుకొని వాగ్ధ్యముచుండును. అభినవ—
(కోపముతో) వారి విషయమై యిట్టిమాటలు నీవనవలయుంగాని మఱివ్వరు
ననరు. దర్బారు—పోనీ! వారియందుఁ బ్రజకట్టి యభిప్రాయమున్నచో దేశ
మాత నడుగుదము. దేశ—నిండుల కూరక కలహించెదరు. ఆవిషయమై కవియు
రాసనగు మంత్రివగడ భుజంగరావు బహద్దరువారి నిష్కృష్టాభిప్రాయ
మొకటి చాలును, వినుడు. కృష్ణ—దర్బారీ! అభినవసరస్వతి మాటలకేమిరే,
దాని కేదియైన వాగ్ధ్యమున్నది వారి నట్లూరక పొగడుచుండును.....

పరా:— ఈ ‘కవిత’ మాయశమును తగ్గించునూహతో నేయే వ్రాతలను
ప్రమాణముగాఁ దన ‘అట్టహాసములో’ లిఖించెనో అందన్నియు మృతప్రాయము
లను నంతము 45 వ పుటలోని ఇంగ్లీషు త్రరము మొదలు 48వ పుట తుట్టుకుద
వఱకును గల దిద్దుబాటు లోనగు భాగముచే విస్తృతమును. శ్రీ శ్రీ భుజంగరావు
బహద్దరు వారి కాఖ్యాభిమానపుఁ బ్రసంగము 58వ పుట మొదలు 66వ పుట
వఱకును జదివికొన్నచోఁ బూర్తిగా ఖండితమనియు, దానిపై వారు ప్రత్యుత్త
రము నొసంగకుంటుచే వారి యభిప్రాయము నిందెత్తి కొనుట మఱియు వనవసర
మనియు అభినవసరస్వతిని కృష్ణచక్షుపాతినిగాఁ బలికినట్లు వ్రాసినవ్రాత బొత్తి
గాఁబనికిరాదనియు నందులకుఁ గవితలోని యీ బొంతు ప్రసంగమును తొచి యస
హ్యమును విస్తృతముగా వెలువరించిన శ్రీ కృష్ణాపత్రికా సంపాదకులే పరమ
ప్రమాణమనియు నెఱుంగఁదగు వలసినచో నిందునుగూర్చి బి॥ కీ॥ ముట్నూరి
కృష్ణారావు, కృష్ణాచరన్ వారికి వ్రాసి తన సంశయమును గవిత తీర్చివినఁదగు.

కొప్పరంపు సోదరులార ! తప్పవ్రోవ
లింక నేని మానుడు లిఖించుకుండు.

తే. గీ ఆననం బీయకున్నంత సంత శత్రు
భావమేటికి ? మము * గడ్డభములుగాఁగ
వ్రాయు మీబందుగుల వ్రాతలై ఖులను
గనియు మా సహసమునఁ గాంక్షచనునె.

చ. శివ ! శివ ! ♦ “పండిత బువుల” చెంతను “గాడ్డల” చెంత మీకు గా
రవ మిడునే సహసము ! ప్రాజ్ఞులు సర్వ మెరింగి నాడు బాం
ధవు లెటు పట్టుపట్టిరొ కవా యది యబ్బుకపోవుటేనుడి
శివకర మయ్యె మీకు గవిసింహులు ! సంతసమునుఁ డీపముకొ.

క. విద్యావినాది మనునది
హృదయం బనవద్యమంచు నెవ్వరు మను పీ
సద్యఃఫలముల ననృతపు
గడ్డమ్ముల నాడ, రడుగఁగాడిగు బుఘలకొ.

క. తిట్టితిమి బాగుగా నని
యటై ముదంపడకుఁ డయ్య ! ఆతిట్టులె మీ
ఁట్టిరొ లెలుపునుజుడియ
ట్టనకుం డనృతములకు నలవడకుఁ డింకొ.

క. ఉత్తరరంగమ్మున మీ
యత్తరముల తత్తరములు నొగి రాక్షకై

* (పండిత బు)సలక్షణమును బండతిట్ల పాత్తమునుండి.)

చ.....వా, సరసకు నీవు రాదగవు చాలును బొమ్మనికూయ సంతలో
వడుగునె తాను గాడిద నటంచు నెరింగియె కూనఁ గాని.....గాడిద చెంత
నిల్వ శేసర కది పోలునే.....

♦ (పాటిబండ సూర్యనారాయణరావుగారి పండితలక్షణమునుండి.)

చ...వా, సరస నిలంగ నేరికిని శక్యము గా దనుచుం బ్రగల్భ వా, క్షర
ని వచించుచుండుట ప్రళ సతరం బనిపించు జాలునే...మూర్ఖశేఖరుడు ...
వాంఛిక పండితబ్రువు (1911 సం. అక్టోబరు 18 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి)

యెత్తిన యెత్తులు యుష్మ
త్సత్తాసంపత్తియును బ్రసంగింపబడుట.

ఉ. వ్రాసినయింతలో నన్మతవాక్కులు గల్గినఁ జూపుడీ! నృభా
యాసము తిట్టఁబోకు, డీక నందఱకు న్నిజ మిద్దితెల్పు మా
మీసము, మీదురోసమును మేలు గనుక, యశ మంద విదై ల
భ్యాసము నేయు, డీనుడిని భావననేయకుఁడన్యథా మదిక.

కా. అంబా! యాద్యుల లేఖలుకొ మఱి యనార్యవ్రాతముల్ వ్రాయు నం
శంబుల్ గొన్ని యిటకొ లిఖించితిమి, నత్సంఘంబు నీవుకొ యథా
ర్థంబుంఘోర్పి విచారణల్ నలుప నాధారంబుగా; నింకఁ బ
త్రింబుం దెచ్చి యొసంగువారల వికారంబుల్ కనంగఁ దగుక.

ఉ. తెచ్చిరి పత్ర మట్టులు విశేయుల పోల్కి నటించుచుకొ; జనం
బద్ధుట నెందఱో గలర యప్పుడు మా 'విజయంపు' నాటకం
దెచ్చుగ నామనుండె, నట నెట్టులూ పత్రము విచ్చి మాకు వీ
రిచ్చుటకుకొ గడంగి రది యేగతి సాగనిదయ్యె నయ్యెడక.

క. మొదటకొ మాకొసంగిరి, యా
పదపడి యది వినికి నేయనలయు నటంచుకొ
బదిబది నడిగిరి, తిర్చితి
యదలంపగ యుక్తి లేక యిరిగి రనదలై.

ఉ. కూసెను గుక్కుటంబు లొగిఁ గొక్కురుకోయని, కాకవుల్ రొదల్
నేనె దివాకరుండు దయచేసెడిగా! యని, ఘోకవుల్ మదికొ
ద్రాసముతోడఁ గొండగునా దాఁగఁ దొడంగెను, నాటకంబు ము
న్నే సరిగా ముగింపబడె, నిండ్లకు నేగితి మంత నందికా!

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వెంకటేశ్వర రాశీకృతంబగు
'గుంటూరుసీమ' యందుఁ బ్రతికా
కషాయాపర నామకమ్మును,
ఉపోద్ఘాతప్రాయమ్మును
నగు పూర్వరంగము.

త ప్పొ స్థు ల ప ట్టి క .

పట్ట.	పంక్తి.	తప్ప.	ఒప్పు.
13	7	డన్న	డప్ప
22	28	మరి	రి
25	1	రస్క	రసత్క
..	12	యేమె	యేమొ
28	6	చొండు	చొండ్చొ
40	14	లోతగి	లోతగ
45	14	చీ	చీ
50	18	యట	టయ
70	9	యిద	యినద
78	16	మాచర్ల	మోచర్ల
78	27	రంక	రంజ
88	24	శాగా	శాస్త్రీగా
113	21	దుక్కొ	దుక్కొ

గుం. పూ.

గుంటూరి సీమ

(ఉత్తర రంగము)

ఉ పో ధ్వా త ము

చదువరులారా !

విపులముగు పూర్వరంగపీఠికయు, వేమవరాగ్రహారశతావధానపీఠికయుఁ జదివియున్న మీకుఁ బ్రకృతవివాదమునకు సంబంధించిన సోదరులయుఁ చదవఱి మానులయుఁ గుకల్పనలు చాలవఱకు బోధించి యుండును. వ పుటలోని శ్రీసోదరుల తప్పడు రిజిష్టరు త్తరముకూడఁ బై విషయమును బలపఱచునట్టిదియే, అది యటులుండె, ఈ క్రిందియు త్తరమును దిలకింపుఁడు.

నెకరికల్లుపోవు, నర్నారావు శేటతాలూకా 8-12-18 కుంకులగుంట.

...నేను ఏతగుపాటియో కావ్యపరిచితిగలవాడను సుకవిపాదపద్మవిధేయ పరమాణువును... నన్ను నేమహాలాభము నభిలషించియో యేయొప్పులేని యోగ్యులో తమరాశిలోఁ జేర్చికొనుటకు అక్టోబరు నెలలోఁ బ్రయత్నించిన సువర్ణలేఖలో తమ్ముడు దను, యవధాననిందను గూర్చి వ్రాసిన యవాచ్యోపన్యాసములో నన్ను దస్మతుదారునిగా జేర్చి "ఫోర్జరీ" యనియేని నెఱవక ప్రకటించియున్నారని ఆసాహసచాకచక్యములు వారకేతగును. నిజమునకు నేనింత సరకు తమ పుస్తకములలోని ఫోటోలనుజూచిన భాగ్యవంతుడనే కాని తమ సాక్షాద్దృశ్యము చేసిన ధన్యుడనుకాను. ఇట్టిస్థితిలో అవధాన మెపుడు చూచి తినో యో యన్త్యవాని యుపన్యాస మెపుడు వ్రాసితినో పరమాత్మునకెఱుకయగు, ఈ జాత్రుప్రజ్ఞలు తాము యెరింగియేయున్నను కాలచిత్రమునుబట్టి తమకు నేటిట్లనపరాధినని విశదపరచికొనుటయుక్తమని వ్రాసికొంటిని, తమ యనుగ్రహపూర్వకపుజాబు వచ్చువరకు నిరీక్షించుచుండును.

శ. టక్కరులలైడి టక్కులు, టక్కున గ్రహియించు నాగవంకయుఁ దమకే చిక్కను నెంకటాచలవర !. యక్కలికాలంబునర దానీకవిధాలకే.

చిత్తగింపుడు.

కాలం బృథికింబాంబు

ఇట్టి తప్పుడు సృష్టిచేయఁగల మహానుభావులు చేతులోఁ గల సోదరులకు నెవరు దీటుగాఁగలరు? వైయు త్తరమువలన వారిపక్షమున నుండువారితత్త్వము నుంథ దెలిసియుండును గానఁ దాదృకుల * పృల్లదములను నిత్యమును బ్రకటిం

(* హితకార్థిణి చేయు సభికప్రసంగము దిశ్శాస్త్రము)

‘మీలో వెంకటకవియా?, తిరుపతికవియా?, ‘వెట్టివెంకటాయ’ ‘నిజము గా శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పృజ్ఞావిశేషమునకుపమింపదగినది యొక్క మేడిపండే, గంగిరెద్దులయాటలోఁ గోనకిదాసుఁడు అను వేషధారి అమ్మల్లారా నాదీపెండ్లి, అయ్యల్లారా నాదీపెండ్లి, అన్నల్లారా నాదీపెండ్లి, అని లేకలు వేయునట్లుగా మేము శతావధానులమని పృకటించుకొనుట మిగులఁ బరిహాస పాత్రముగా నున్నది. “వారి పూర్వక్రియలఁ దెలుపు గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము... ఉత్తరక్రియల నెఱిగించు గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగము, వీరీ చండా లపుబి నేలచేయవలెను. చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రులు?... మనోరంజనిమీద మామిడికేడు,... తురకదాసరికి ఈతమజ్జగన్నట్లు, అప్పయ్యశాస్త్రు తురకలెలు గుకు” వెర్రిప్పయ్య, ... తిరుపతివేంకటేశ్వర్ల మేళంలో యితడో హంగు దారుడు, - చీవాట్లు తినకు “వేశ్యవిగమన ... వీరు నింద్యులగుట చాల శోచ నీయుముగానున్నది నియోగిశిఖామణులనియు... య... యుఁ దెగబొగడు చుండిరి... గంగిరెద్దులవాండు... వైఠ... యిచ్చిన ఎట్టియధముఁదైనను వానిని మహారాజు... అని పొగడుచుందురు అట్టి మతమునే తమగవలంబించుట చాల శోచనీయుము” ‘ప్రాతలంజలు వీరమాతలైరి’ “తిరుపతివేంకటేశ్వరులు... వేశ్య మాత కప్పయో చెల్లెలొయైన ప్రజ్ఞచే నిరసించుచు... యనుకూలునైనవారిని బెద్దబొగడుచు ‘గంజాయిపోకురా, సారాయిపోకురా, బాపనోడ్లండ్లండ్లం పెద్దోడుతాగలేద” అను పాటలుపాడుచున్నారు. “చీ, చీ, యని నిరసించు శోచ్యస్థితిలోనున్న యభినవసరిస్వతిని” ఆమన (వీర్పూరి నుబ్బయ్యగారు) తి॥ వెం॥ ల, నెక్కించి యస్మతమహిషమ్ములంబూనిచి పాపపుబండివోలుచున్న మహానుభావుఁడు, అయ్య గంగరాజుగారు 2 గంగరాజుగారూ, ఓహోగంగ రాజుగారూ?? మురిగినకాలును మూసిపెట్టుకొని ‘మీగుండూరుసీమ’ సలా ములు చేయుచున్నాను. క॥ మస్తానునామకుండ ... మహమదునుతుడకా’ “గాని స్వయంపాకివాని సర్వశూన్యశతకము,”

చుచు యుక్తాయుక్తజ్ఞానము నవలకు నెట్టి పాటుపడుచున్న 'హితకారిణి' 'మనోరంజను'ల యందలి పర్వతప్రాయములగు దబ్బుల నిందుదాహరించి ఖండించుటకు మీరేసమ్యుత్తరము. లోకులహృదయమునం దవి యేతీర్థన నెక్కియున్నవో సుంత తెల్పుటవలన నాపత్రికాద్రవ్యమునకుఁ గొండొక వివేక మబ్బువచ్చునని యెంచి దిక్పాత్ర మందులకు సాధకములగు నంశములు గొన్ని యుదాహరించెదము.

12th August 13.

(1).....మఱియు హితకారిణి, మనోరంజని యీ రెండుపత్రికలు మీ కవయోగము గలిగించుటకై గంఠముఁ గట్టికొన్నట్లు దోచుచున్నది. జూలై నెలలో

మిత్ర ఇట్టి తప్పుదుకూతలు కుప్పలెప్పులు, ఈ స్వయంపాకీవాఁ, డెవరో యెఱుఁగుదురా? స్వయంపాకుల లక్ష్మీనారాయణకాస్త్రానికి విచ్చిన పాటికి.

(మనోరంజనిచేయు నధికపరిపంగము దిక్పాత్రము.)

ఓ యెండుగంపి కవులారా, జైలునరయఁడయ్య, భరణంబునకు దాపవై వుండయ్య, నిడదెంగనిసివ మిప్పుడుండఁదగునె, చీచీ? యనిప్రజ్ఞాతికయు లేప గింపఁగ నేతావున సభయటన్న నింక నేగకుండీ 'వారు (తిరుపతి వెంకటకవులు) స్వగ్రామముగా మాపై విడుతుదురు, నీ యిజాదులో నావైజారన్నట్లు వారిపుస్తకములో వీరి పద్యమెట్లు" "వారి (తిరుపతివేంకటేశ్వరుల) యీతలపంపు చైదముల" "అచ్చుపిగ్గులఁగింపఁ దొంగున్న నేమి అయ్యపిగ్గులవేలఁ దొంగున్న నేమి" "లేని మగతనము నాఁచియెగద? తమలో నొకరు మీసముంచికొనిరి" "పాగా, పంచామఁది పాపరాజువనుకొన్నాను, పేర్రాజువంటోయ్! యీరారాజా, "చీ? ఎచ్చో? యెంతబిడ్డె ఈబిడ్డెనువీరు (తి. వెం. కవులు) మాయంటిపారుగు బుచ్చమ్మ కడ నేర్చుకొని యుండవలెను. మాచిన్న నాఁడు మా పొరుగున నొక సద్రాగ్నాస్థానము నవసించెడివాఁడు' ఆయనచార్య బుచ్చమ్మ కొంచెం పై యాటకత్రె..." "పండితరాయలు తిట్టెంగాని తమవలె బూతులు తిట్టి తన్నులు తిని....."

మిత్ర ఇట్టి పెన్నోకలపు, పాకము మదుచున్నది. ఇందు మొదటివేవో కొన్ని తప్పుల దక్కినవి పత్రికాప్రవర్తకుని స్వహస్త లిఖితములు నుండీ, ఇతఁడుగూడ నొకసత్య నివేదకుండీ, ఇతఁడును విమర్శనకర్తయే, ఇతఁడును మానిసియే??? జోరా! కాలమహిమ, శాంతంపావమ్.

మనోరంజనిలో వర్తమానిగాయ రమ గుర్తూరినీమ గ్రంథము
నంతను విమర్శించుచు వ్రాసియున్నారు. చూచుకొనెదముగాక, 'యతోభర్త
స్తతోజయః' చూడఁకాడఁ గొందఱు మీ యమూల్యమగు కాలమును వ్యర్థతృప్త
జేయుటకై పూనిపట్టున్నది. ఇంతకు నిది కాలమహిమ..."

ఎ, యస్, రామకృష్ణులు.

5489 Regimental Bazaar
Secunderabad (Deccan)

అమరావతి 10-2-14.

"హితకారిణి" యను వీలూరులో పరిచరించబడుచుండు వారపత్రికలో
యిప్పటికి వారమునుంచి అనగా ది 14-12-13 తారీఖు పత్రికలోయున్నా,
ది 1-2-14 తారీఖు పత్రికలోయున్నా 'పాతగోడకు పూత చక్కన' అను
పాండిగుపెట్టి వ్రాయుచుండు అవాద్యపువ్రాతలను తమరు పత్రికాముఖమున
చూచియే యుందురు. యిట్టి యప్రస్తుత ప్రసంగమును జరుపుచుండు ఘనుం
డెవడో 'సశేష' మని వ్రాయుచుండుటచే జరియకుండానున్నది. ఇంత
మాత్రపు కారుకూతలు వ్రాసినంతనే...యిట్టి రష్ట్రదువారాలు వ్రాయుచుండు
మహానుభావుడెవడో తమకు తెలిసినయడల తెలుపవేడెద.

జానపాటి సెంకటప్పయ్యవ్రాలు.

యేలూరు, 6-5-13

...మనోరంజని దుడుకుగ వదరుచున్నది. చూచితిరా?.

మై. కృష్ణమూర్తి.

జానపాడు 7-9-13.

..."హితకారిణి మీర్చుచూచుటలేదా, వాగుడెక్కుచున్నదే?

జా|| పట్టాభిరామశాస్త్రి.

లోకులయభిప్రాయముల నటుంచి తోడిపత్రిక లగు సుదర్శిని మొదలయి
నవి వీరల పోకడల నెట్లు నిరసించుచున్నవో చూపుటకూడఁ బ్రస్తుతము
కాకపోదు.

(1914 సం. జూలై 1 వ లేది సుదర్శనీ పత్రికాంధి)

విజ్ఞప్తి

ఆర్యులారా ! దేశము చేసుకొన్న పాపము చొప్పున నిశ్చయై పట్టు
జూచినను మనోదండి, కవులు మిక్కిలముయి గురుకులవాసపాఠశాలవాది వృథా
శ్రమము లక్కరలేకుండనే సులక్షణసారామకగ్రంథమార్యశరణ్యులయి
తగుదుమని ముందునకు వచ్చుచున్నారు. తమ రాదుకొనుమాటలనే గణములను
ప్రస్తరించుకొని యందిమిచ్చి పద్యముగా పొదుపుకెట్టిన వాడెల్ల కవియగు
చున్నాడు. ఇంద్రగారి పిప్పలేదు కాని తానాస్థితిలోనే యుండి తనతోడి
బాటికుంతోడనే నల్లాపములాడికొనక విశేషించి పెద్దకుండల శనఘ్న పెట్టె
జూచుచు భాసావ్యసాయమున గడిచేరిన పెట్టి పండితకవులనేయు బూచిక
పుల్లలారే దీనినేయుచు నొడలెఱుంగని సిపములాడుచున్నారు ! ఇందుకు
గారావిష్కర్షణ యెక్కువగుటయు నాతెగ తక్కువగుటయే ! వినితనాని
కిప్పుడు కాలవోషము పట్టినది. ఈపత్రికలలో నన్నదపుడు తిరుపతి వేంక
టేశ్వరకవులంగూర్చి చెప్పించబడుచు వచ్చినది. తత్సందర్భమునఁ గొప్పరపు
గవులను గూర్చి కూడ నొందు రెండు సారలు వ్రాయబడినది. ఈ పత్రిక
యంద్వేళము పాండిత్యము నభిలషించుటయేకాని వేరుకాదు. ఈ తిరుపతివేంకట
కవు శాస్త్రివారో కనులనైనఁ జూడలేదు కొప్పరపువారి సంతకుమునుపే చూడ
లేదు. పరిచయ మున్నప్పుడుగదా స్నేహవిరోధము లేర్పడుట, అదిలేనప్పు
డవియు నుండవుగదా ? ఇట్టివిషయములో డిశంబరు 14 వ లేది హితకారిణిలో
“సుదర్శనీ పత్రికాధిపతి సోదరకవులను దిట్టినట్లుగా” అను వీమెదలయిన
వాక్యములుకొన్ని సశేషవ్యాసములో నెవ్వరో వ్రాసిరి. ఇరేటి యన్యాయము?
సోదరకవులను దిట్టినదెప్పుడు ? తారతమ్యచర్చ చేయుటయెల్లఁ దిట్టుటయేనా ?
ఈ సోదరకవులెవ్వరు ? వీరి నెందుకు దిట్టవలెను ? ఎందుకు గౌరవించవలెను ?
గౌరవా గౌరవము లేప్పుడుపుట్టును ? తదనుభవముగొదలఁ బాట్టును. ఆయనుభవ
మెట్టిది ? తద్గ్రంథపఠనరూప మయినది. తిరుపతి వేంకటకవులమీఁద గౌరవ
భావవేలగదురవలెను ? వారిగ్రంథములను బఠించుటవలన, ఆగ్రంథములలోఁ
గవిత్వవస్తువు ప్రదుటవలన. కవిత్వవస్తువన నేమో ? భృత్యేః మొకగ్రంథము
వ్రాసినఁగాని యిక్కడ స్ఫుటపఱుపఁజాలము. అట్లే కొప్పరపువారుగూడ
పదిగ్రంథములు రచించి మన కక్షగ్రహించనిండు అప్పుడు గౌరవాగౌరవములు

స్థిరజాతులము. రెండు బంగారు కణికలు, వన్నె గట్టవలసి వచ్చినప్పుడు నికషా-
 వలము (గీటురాయి) పై నొక్క రేఖయే కానవచ్చుచుండెను. రెండవది స్వరూప
 శూన్య మయి యుండెను. అప్పట్లఁ జేయవలసినదెద్ది? గీటురాతిపై రెండవ
 కణికగూడ నొకింతగీ? చూపరాదా? అప్పు డేరగవులు నుండవుగా! అది యే
 లాకో రహస్యముగ నుచివెట్టి ఊరక “నాకణిక పదియార్వన్నె పచ్చను-
 తక్కినపన్నియు దీనికి దిగదుడుపు” అని బూకరించనేల? వారి కవిత్వము విన్న
 వారికిఁ జాలదా? యని చెప్పవత్తురేమో? “వారువిన్నారు వీరువిన్నారు” రని
 యిమాజివాసి సాత్యములెందుకు? నాల్గంగింథములీడలఁ బాటవేయరాదా?
 అవియే పోరాడునుగా! కావున నోపొడ్జులారా! నుదర్శి నీవత్రికాధిపతి తిరు
 పతి వెంకటకవులను ఆకాశమున కెత్తుచున్నాడనియుఁ గొప్పరపువాని దిట్టు
 చున్నాడనియు, నిత్యాదులు వ్రాసి స్వచ్ఛపత్రములఁ గళంకపఱచవలదు. దైవ
 సాక్షిగా నిండెప్పుడు నాకు హితులుగాని అహితులుగాని కాదు. ఇదిగాక
 నేనొక్కడను ఆకాశమున కెత్తివంతమాత్రమున నిస్తేజస్కులు ప్రకాశపంతు
 లగుదురా? లేక తృణీకరించినంతమాత్రమునఁ బ్రకాశపంతులు నిస్తేజస్కు-
 లగుదురా? ప్రాజ్ఞలోకమున నేదియో స్థిరపడి యుండనేయుండినది. ఇంతకును
 లోకమంతయుఁ బక్షపాతమయమైయున్నది. తారతమ్యజ్ఞానము పోయినది-
 సత్వాదిత్యమునకుఁ గాలవోషము పట్టినది. నేతీబీలకాయలోని నేతీతో సంత
 ర్భూములు చేయుచున్నారు. అయిన నోయధునాతన కవిసామకులారా! దైవ
 పూర్ణులైన విలాసమును దెలిసికొనఁ దగినపొడ్జులను మచ్చునకైన నచ్చట
 చ్చట దూచియుంచకపోలేదు. వాణి యొకరిసొమ్ముగాదు. ముఖ్యముఖే సర
 స్వతీ, కాని, విభక్తిప్రత్యక్షజ్ఞానమయినను లేక రామరబ్రహ్మైకను దేవయక
 యొందునకు తెలుగు పాత్రములుమాచి యందంబిది ముక్కల నేతెచ్చి
 యతుగుదెట్టచునుండువారు, వాయుటకుఁ బ్రతిక లందుబాటుగా నున్నవి
 గదాయని ఉభయభాషా నిరాఘాట పాండిత్యమును సంపాదించి యాస్యవ
 సాయములోఁ దలలు చిరుగఁగొట్టుకొని ప్రణకితాంక దేహులయి యున్న విద్యా
 కర్మకులను గుడ్డిగవ్వలక్రిందఁ దిసివేయుచున్నపుడు మానవసామాన్యస్వత్తికి
 నూటట గలుగదు. కావున ననధారుడు! ఎంత చచ్చుకవిత్వముఁ జెప్పఁబూని
 నను అకారాకారసకారాంత భేదములు, భర్తృధర్మ భేదములు, మున్నగు సామా
 న్యవిషయము లయినను దెలియవలసి యుండెను. అందుకుఁ బంచకావ్యజ్ఞాన
 మయిన నుండవలెను. అంతమాత్రపు శ్రమనైనను ఓర్వలేక తీరి కూరుచుండి.

యూరక తేరగా విద్యా పాఠ్యముఖ్యత సంపాదించవలెననెడు దురాశచే వికట వాదములు చేయుచు బొల్లి కవిత్వములు చెప్పచు వాటిద్రవ్యముల గడ్డి పటకల వలె దీసివేయుచుందురేని అట్టివారి ముక్కలు పిండి తదుద్ధరించువులచే భూదేవికి దగ్గణము చేయుచై సజ్జీకృతాంగుళిపుటులు కొండలు అవగమింతులయి యున్నారని యిప్పటి యమిధునకృత్యపరిపలాభాభిలాషు లెఱిగి యుందుగిగాక. లజ్జ యమనది నిఘంటువులలోనైన దగ్గన విచ్చుగాక. “మహారాజ మతావాసి న నూతే— పినా” మహారాజసుతశ్చాపి సకవిః పాండితీంపినా.

(1914 సం॥ ఫిబ్రవరి అభినవ సర్వస్వతినుండి.)

నీ త్రి బోధ

మనోరంజనీ పత్రికాసంపాదకుడగురావుగారు తమ మృషావచ వంబులు గుంటూరునీమ, ఆర్యమతబోధిని, సుదర్శిని, పత్రికలలో సవిత్రేషముగఁ జర్చింపఁబడుటాది, కనిపాక మసిఁబూసికొనినట్టుల సగసమగుమాగ్గమున విమర్శింపఁజాలక కడకు వాగ్ద్యయముఁ జేయుచున్నారుపత్రికలలో మూఁడుపాళ్ళు తిట్లుతప్ప మఱియేమి కానఁబుట్టలేదు వీరికి సమ్మతి గలపురా రసేకులు గలరు గాని, వారు కులాభిమాను లని యపలాపింతురేమో యని మతాంతరుల (వైద్యుల) మగు మేమే వీరి కీవిధమున నీతిగఱపుచున్నా రము.....

క. ముసుబ్రహ్మ ద్వేషంబునఁ, నినినాడవు కొన్నినాళ్ళు సత్యంబును గన్గొనఁజాలక నేడకటా, ఘనుఁ దిర్బతినెంక నేను గర్హిం చెదవే!

చ. పత్రిక చేతనుంచెనని వాఱయఁగఁబోకు మసత్యముల్ సదా పత్రపపిడి ధీవరులఁజైకొనఁబోకుము చేతిమీఁదుగాఁ గృత్రిమముల్ లిఖింపకుము కింకవిమత్తగజేంద్రసింహు లో కత్యుభాసమానపర గర్జితముల్ విని మిన్న కుండుమా!

చ. తెలిసియు నిద్రఁబోనకుము దేవుఁడొకండుఁగూఁ జటం చెదక దలఁపుము పుణ్యపాపముల ధ్యానముఁజేయుము కూరికొ విసం దెలమినిఁ గోరిలఁబోకుము కవీశ్వర చైరమువల్పు బోకు మీ తెలివిడిఁగూర్చుమమ్ముఁ బడఁదిట్టకుమయ్య! గుణంబెఱుంగుమా. శేషాద్రిరమణకవులు.

మునుపు 'దర్బారుపత్రిక' చాలవ్యక్తముగాఁ బ్రలపించుచుండెడిది. కర్తవ్యమున నది యంతరించినది. ఇదవడి దానిభారమును వహించి నియతముగాఁ బ్రయోగించున్నది 'హితకారిణి' 'మనోరంజనులు' వీనియందలితప్పుడుఁబ్రసంగమునకు రోసి కొందఱుపాక్షిజ్ఞులు మందలింపులనువ్రాసి పక్షపత్తులఁజేరనే పంపుచుండిరట. కాని వానినిగూడ స్వీకరింపవలసినభార మిపత్రికల తుండులు న్యాయసిద్ధ మైనను నివి స్వీకరించుట లేదట. సోదరపక్షియులు దేనిని తిక్షణం! కవులపక్షపుఁబత్రికగా నవలపించుచున్నారో, ఆయభివసరస్వతిగూడ బ్రయమించుటలేదట? హితకారిణిమనోరంజనులలో నేయే షేరులలోఁ దప్పుడు ప్రసంగము నెలువడుచున్నదో, అందుఁ గొందఱయోగ్యతను నిర్ణయింపఁ దగునంశములను లోకమునకుఁ దెల్పినచో వారవ్రాతలకత్తుము తెలుపకయే బోధపడవచ్చునని యెంచి కొందఱిట్టిసందర్భములను దెల్పుచుఁ గడు మృదులముగా వ్రాసిపంపుచువచ్చిరట! వ్రాసినవిషయములు యథార్థము లనుటకు లవమును సందియములేదట! అందుల కితరులసాక్ష్యము లక్కఱయేలేదట! ఎవరినిగూర్చి వ్రాసిరో వారే యొప్పుకొనఁ దగియుండునట! ఆయాసంగతులు పదిమంది పెద్దమనుష్యులు గలవివాహపునభలు లోనగు ప్రదేశములకు సంబంధించినవి కాని పరమరహస్యములు గావట. అట్టి భహిరంగ సందర్భములను గూడ సభివస సరస్వతి ప్రయమించుటకుఁ గొంకి 'యేకజ్ఞునివిషయము ననియే కాలాననియు' పేక్షించుచున్నదట. వ్యాసప్రేక్షకులీతత్త్వము 'నెఱుంగక మాడేర వానిని బ్రకటింపవలసిన దని పార్థనాపూర్వకముగాఁ బంపుచున్నారు. సత్యనిర్ధారణాతత్పరులగు నవ్వారికి మాకృతజ్ఞతా పూర్వక నమస్కారముల నర్పించుచు గ్రంథవిస్తరభీతిచే నవ్వారివిపులవ్యాసములను పెడలి యయ్యనగుల నానుములలోఁ గొన్ని మాత్రమిటు నుదాహరించుచున్నారము.

- (1) చింతామణి రాజగోపాలకవి (2) చేపూరి లక్ష్మణకవి, లోనగువారు. వీరిలోఁ గొందఱభివసరస్వతియం దారోపించిన దోషమును చెల్లవదగు

*... దీనిని హిత కారిణికిఁ బంపించియుంటిని. కాని యది ప్రియమగు పదలేదు. తిరిగి వ్రాయలేక యూచిత్తునే తమకు పంపించితిని.

చిత్రకుల అప్పయ్య.

 ఈయన దేనిమాకడనంపెనో దానిని విస్తరభీతిచే వదలిమి,

నత్తములలో నొకటి చెం డిట నుదాహరించెదము.

“యా...రావు యిదిగఱకు రమ్మ నోటనులోనికి వచ్చినవాడే. యీతడు మా పల్లెటూళ్లలో మిగుల గప్పాలు గొట్టెచూ “వారనగ నెంత వీరనగ నెంత” యనుచుండును ఇట్టి వీనికి నేటికి చిగిన పొయ్యిత్తము ఇంగినది. యీ సంగతి పత్రికామాలము నెల్లఱకు నెఱిగించుట సర్వోత్తమును నా యభిప్రాయము”...పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు యిట్టి కుటుంబములలో శృద్ధువుచ్చుకొనరు. అనేక పచ్చి పత్రిక లీ కుటుంబము టంకారం గునవరాన మొదలగువారి పిచ్చి పచ్చుములచే నెందుమిన్నను...అధీనప సరస్వతి సాహసించుకున్నందులకు చింతిల్లుచున్నవారము. యీ గాధను...తమ గుంటూరు సీమయందుగాని ప్రదురించుకొనియుండువాని చేపూరి లక్ష్మణక! 8-2-14.

“చింతామణి రాజగోపాలం వ్రాసుకున్న కథాపన.....ప్రస్తుత కాలమున గాకివు డెంకిలో తమ యశస్సునకు లోటు గలిగించి యత్నించి నోటికి పచ్చినయట్లు పత్రికలలో గెలిచున్నారు. అట్టి పిచ్చి వాగ్ధవలనేని డెరుగనిచ్చుటంత మంచిని గాడలుట ఇగవ్వెదితమేకదా! కాన నటువంటి తప్పుడు వాగ్ధలకు మీరు ఎటు నొసంగుట సమంజసము కాదు గనుక నన్నుబో ట్టందులకు తగియుండుగదా? యీ సంగతి నెఱిగియో యెరుగకయో పట్టాభిరామశాస్త్రి గారేదేని న్యాయముగాని, పచ్చుములనుగాని, సహేతుకముగ వ్రాసి పంపినను బ్రదురించక మిన్నకుంచున్నారు. అందుచే ‘గొతకారణి’ మొదలగు పిచ్చి పత్రికలకు జవాబులు రాక నిలవ యున్నవి. యింతయేల యీమధ్య..... గారికి...ఎలన కిలిగిన పరాభవమును స్పష్టముగా వ్రాసి బంపుకొని యున్నాను. ఆవి యేమగునో తెలియను...”

చింతామణి రాజగోపాలం.

14-1-14.

పత్రిక యనగా నివేదనాజ్ఞానము కలదియే గాని యన్యము కానేరదు. ఆంధ్ర, కృష్ణ, సువర్ణలేఖ, లోనై నవి మొదట నీ శాఖాభిమానుల తత్త్వము నెఱుంగకయో, అభిమానులలోని పురుషులలో గొందఱు కార్యస్థానముల నుండుటంబట్టియో మోసపడి పదపడి కన్ను లెఱచి యిప్పు డిప్పు డీ గొడవనుండి విడిమించినవి, కాని విడిమించునప్పుడు పై పత్రికలలో గొన్ని చాల నయొక్తి కముగా విడిమించిన వని వ్రాయక తప్పదు. ఆయీ సందర్భము, నేమవరపు

పీఠికలో వారి వారి స్వహస్త లిఖితములగు జాబులవల్లనే తెలిసికొన వచ్చును. అది యటులుండె, సృక్మతము

క....మఱియొకటిగా యెఱుంగనేరని, కఱటిం దెలుపంగఁ గమలగర్భుని నశమే. (భార-అది-ర-అ)

అను తెఱఁగున వర్తించు పత్రికల రీతిం దెలుప నందలి వ్యాస మొకటియే మదాహరింపక “ నీటిలో నేదను జెట్టి బేరము చెప్పట యుక్తము ” కాదని స్థానీపులాక వ్యాసుని నాయయుక్తప్రసంగము కొంచె ముదాహరించి చూపుచున్నాము.

(1914 సం॥ 4-11 న జనవరి తేదీల హితకారిణి నుండి.)

...మరి నాల్గు దినములకు కవుల కంకణముల సభ జరిగెను. ముతక సామ్య చందమున “ ఎక్కడో కొడితే ఎక్కడో రాలిన పన్నట్లు ” ఎక్కడ వేమనరం? ఎక్కడ నుంటారు? ఎప్పుడో అధానం! ఆహా నుంటారునీమను బడ తిట్టిన దిట్టకవులకు తిర్తి నుంటారునందు నిట్టి కంకణములు పనిగొమ్మట చిత్రము. చివరకు యిట్టి నుంటారేదక్కయ్యెగా యీ కవులకు!.....అనగా దీని కంతకు కారకులు నుంటారు నైదికో త్రములు గొండలని యూహింపవగును. ఈ రోజు ౧౯లో ఒక చిన్న పిల్లనాడైన ఒక పనిని చేస్తే ‘ థ్యాంకుయ్ ’ అన్నట్లు ఉ-ఉ అంటే మెడల్ను, కడియాల, గాజులు, ఉంగరాలు, తాళబొట్లు, మున్నగు విహుమానాలు. పూర్వకాలంలో యెంతో గొప్ప పండితుడైతే దుస్సాలుపలు బహుమానం యిచ్చేటప్పటికి యెక్కువ. నక్షత్రోక్తుడు.

ఏ ‘ నక్షత్రముడో ’ యేదియో వాగ్విసే యనుడు ఇంద్రుని స్పృహణీ యనుగు నంశ మన్నది. ఇందు నక్షత్రోక్తుండింకను నెంతో *సోదా నశ్శ్రు

నుంటారు గుబగుబలు. సాసేపాట, కవులు.

* ఈ నెల 18 తేదీ రాత్రి 9-30 గంటలకు దెంగుకూరు నాగరత్నం పాటకచేర జరిగి యుండెను..... ముందు కవులకు గంకణాలు తగిలించి తరువాత రాత్రి సానిపాట అని అనుకున్నారట. కాని రసీకారణమువల్లనో ముందు పాట జరిగినది. 20 తేదీని కవులకు కంకణముల బహుమానము జరిగినది. రాత్రి సానిపాటకు కవులు హాజరైరి..... అదిగాక యొక చక్కని సిద్ధాంతమును వెలిబుచ్చిరి. సానులు వివాహమే చేసుకొనినవో జనులకీట్టి యానందమెట్లు

జెట్టెను. అది యటులుండె, ఏమైనను 'హితకారిణి' ప్రియమందు నితరవ్యాసములకన్న భాషావిషయమగు నికృష్టతలో నిది చాల మెఱుగు, ఎట్టి బూతుఁ గూతలేని యిది ప్రయరించెడి నను రహస్యము నీ 'సత్తత్రకుఁ' డెఱుంగఁ దని లిలఁచెదము, లేనిచో నిరఁ డింఱ మృదువుగా వ్రాయఁడు, మజ్జియు నీవిచార గర్హస్థుని విచారమును బ్రయరించిననాటి "హితకారిణి"యే వేటొకట నీక్రింది యస్కరములను బ్రయరించినది.

“ఈ నెల 16 వ తేదీ రాత్రి 3 న్నర గంటలకు శ్రీరాజా మంత్రిపగడ భుంగరావు బహమానారి శ్రేష్ఠపుత్రికకు... పాణిగ్రహణ మహోత్సవము

కలుగుననియె. అందున సానులు వివాహము జేసుకొనక యిట్లుండవలెననియు దీవించి మరీ ఘోషించె. ఆహా! ఎంత నీతికోవిదులు..... ఇంతకు 'మాలాటి నాని లేదు' అనే గర్వం యున్నంత వరకు సత్యము (తి॥ వె॥ ల) కనులకు సొందరముకాదు.....”

సత్తత్రకుఁ ప్రిలాభము నిష్కాలత్రము మాపఁబడినది ఈప్రిలాభమునకు నాటి గానప్రికంసాపద్యములకును గల సంబంధమును వివేచకులు నిర్ణయించుకొందురుగాక యని నాఁడు మానోడిపపద్యము లీక్రింద నువాహించుచున్నారము.

క. నానంబుక వినునేర్చె కా కనియ నాగస్త్రీలకుక గాన వి
య్యనైపుణ్య మటంచ జెప్పికొనువాగ్రల్ మావఁగాఁ బుట్టె నే
దో నాగాంగన యందు లోపలఁ దలంతు ర్నిన్ను ; నీగానవి
ద్యానందామృతపాథిలో మునుఁగు నార్యశ్రేణి నాగాంగనా!

తే. గీ. స్వరిమురాగమ్మ పురుషుల సరణిఁ దోచు
మధురిమము పూవుబోడులహానిని నొప్పు
చాటుగా నాగరత్నము పాటవిన్నఁ
బురుషుడో లేక కాంచయో యెఱుక పడదు.

ఉ. పాదును రెండటో యెటులు సాదిననుక 'మగవానిగానముక'
జేడెల సంస్కృతంబును రుచించ' వటంచు వచించె మున్ను నే
నాఁడల కూడిగ్రికుం డవృతనాదగ నేటికిఁదోచకున్నె ! పూఁ
బోడులు నాగరత్నమును బోలెడువాం దుర్దమంప కున్నచో.

జరిగెను..... సోదరకవులకు మణిఖచిత స్వర్ణపతకములు చెటియొకటి శ్రీరాజా
గారొసంగిరి... చిరుదము నిచ్చిరి”

‘నక్షత్రకుని’ తుట్టతుదివిచార మీ ‘సోదరుల’ విరుదప్రదానాదులకుఁ
దగులకుండుఁగాక. అది యటులుండె, నీహితకారిణి ననుసరించి మేము సవరింప
వలసిన దొకటి కలను. పూర్వరంగపీఠిక 2 వ పుటలో—

‘తిరుపతివెంకటేశకవిధీరులఁ బెల్వెడ మిమ్ముఁ దల్పెదక’

అని సవరించితిమి. ఇంతకన్న హితకారిణిమనోరంజనులలో గణించఁబడిన
యంక మిందుకయుఁ గానరాదు, పూర్వరంగము 51 వ పుట 29 పంక్తిలో

నేమూరి నృసింహశాస్త్రి, శతావధానీ,

అని సవరించవలసి, అందులకుఁగల బీజ వికసించియుత్తరము తెల్పును
“శ్లో॥ కేచిచ్చిరపతి వెంకటేశ్వరకవీ... గురుతాపేతూకవీరుశ్శయే॥
శ్లో॥ తెనాలిపుర్యాం శివరామశాస్త్రి, ప్రసిద్ధితే సాధు శతావధానే అభివేదిం
పద్యమిదం సిఘాయాం, సృశ స్రవజ్యే వ్యతిహృష్టచిత్తే॥

నేమూరి నృసింహశాస్త్రి, శతావధానీ

శా. పెండ్లాడకా లె వేళ్ళలందుకటా ! పెక్కందుక; రీజాతికికా
బెండ్లిండ్లి యగుచో నుధామధనుమ వ్రీడాకరింపొనటల్
చెండ్లంబోలు స్వరంబులకా వినబడకా రాగముల్ నాడుపూఁ
బొండ్లన్ నానుట గల్గునే సర్వల నెట్లన్ నాగరత్నాదులన్?

చ. అచలశిరమ్ములున్ జలన మందఁ దొడంగెడి ‘నాగరత్న’ మన్
విచికిలగంధిగానపుఁ బ్రోవినచ, కన్యనిమి త్తమై నవా
ప్రచలనమందు కీర్తములపాటులు వాగొననేల ? సద్యవో
రచనకు నట్టి గానపుభరమ్మునకున్ జగమ్మల నూఁగెడిన్.

ఉ. “రాగములేదు నా” కను విరాగి మనమ్మునయందు సైతమున్
రాగము పుట్టఁ జీయునదె రాగము; రాగిమనమ్మునం దెటో
రాగము పుట్టఁజేయునది రాగమె ?” యన్ వివరం బెఱింగి తా
నాగమణిగళిలు గలనాదము లీనె మనోహరమ్ముగన్.

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

‘హితకాణి’ లో సంతమాత్రమేని గణించు దగినయశము కలదు గాని ‘మనోరంజని’ లో లవమును గానఁ బడలేదు దానిపోకడలు కేవల కుతంత్రము లకుఁగాఁ బాటుపడుచున్నవి. ఆయశ విక్రందిపంక్తులు తెలుపఁ గలవు.

(15 జూలై 1913 సం॥ మనోరంజనినుండి)

“...చూడలేక - గుంటూరు నీమ మొదటనే నియోగు లందఱు స్త్రీల నియు, వైదికులందఱు బురుషు లనియు, దమ వజ్రేభోరణిం గొంత బయటఁ బెట్టుకొనిరి...”

ఇది తనవలెఁ దెలిపిపెక్కుగా శాఖాభిమానమును వియోగించు సమ్మతములగు నియోగిశిఖామణులకు ‘పుష్పింగము’ లో పెట్టులేలఁపుతో వ్రాసినవ్రాతఁ. భవతు, వార్యుఁగాక, నియోగివైదికుల యైకమత్యమున బోధించు సాక్షాత్పరదేవులుగా నియోగులం సంభావించిన యుపమానాల్పమునం తోచో దుర్బలని నాపాదించుచున్న యాతికాకగా వేటొకటిగా నియోగియును కంతకన్నఁ జక్కని యుపమానమున నేకరంబు చూపినచో మే మగ్నాని కిదిసాహించి దుర్బలమనున్నారము. ‘ః’ అంటే ‘చశద్దము’ ‘ఊ’ అంటే, ‘ఉచశద్దము, నారాయణా, అంటే, బ్రాహ్మణులుగాఁ బ్రసంగించు జ్ఞానలవదర్శనస్థశంక యగుటచే ‘ః’ అంటే ‘శోధము’ మత్తంబుఁబడియే, రెనివి నెమ్మొడచు లెవరేని యడుగుచో * సాంప్రదాయసారమునఁగా, † పవిత్రాగవర్తతీచేఁగాని, ‡ అలంకారిక మతసందర్భమునఁ గాని యియ్యెడ వార్యులనిన నియోగియులు చాలఁ గలవని విశ్వాసరయదుగాక. పనిలోఁ బని మనోరంజనీ, హితకాణి లింఛుక యుత్తర మీఁదగినవని రెలఁపఁదగు వేటొక విషయమును గూర్చి బుక్కిం చినవి. అవి యాకించి సంపర్కములనఁ దెలిసికొనఁదగు.

*(1) అజామేకాం లోహితమక్ల కృష్ణం బహ్నింప్రజాం సనయంతీగ్ం సరూపామ్॥

‡ (2) శ్లో॥ బ్రహ్మోదయస్సురగజా నకుకిం యుత్యః...శ్లో॥ త్వంనామే పుమాన్ నవ పుమాన్..... (దేవీ-౧- స్కం) శ్లో॥ నామేహం స్త్రీ నత మాంశ్చాహం నక్షీ బం.....(దేవీ-3 స్కం,)

† (3) తద్విన్నత్యేతి తద్గత భూయాధర్మవత్త్వం సాదృశ్యమ్॥

(చరిత్రత్పత్తికనుండి)

చరిత్రత్పత్తికాపాతకోత్తములారా!

2 సంపుటము 2 సంచిక చిట్టచివర నాపద్యములలో

(1) “అప్పభావలకు” అను సీసములో గీతి తక్కినది “సర్వశూన్యతకము” నుండి యనువదించబడినదని యెఱుంగవలయు

ఇవాకర్ణ, తిరుపతిశాస్త్రి-

(1913 వ సం॥ నవంబరునెల 1 తేదీ నుచ్చిని పత్రికనుండి.)

“వీ “రోజు మందిరిని పట్టవగలే కన్నమా” అను స్థూలదృష్టి వ్యాసమునిజూచితిని. అందు మీరు “నాయాసంశయమును నివారించురుగాక” అను చిహ్నములను నోడుటయేగాక తుట్టతుద నన్నుద్దేశించి కొంత వ్రాసియున్నాని .. “అప్పభావలకు” అను పద్యము సర్వశూన్యతకములోనున్నను అది తిరుపతి కాస్త్రీగారికవిత్వమేను. ముహూర్తకీ వారదేను ...”

ఇట్లు, (Sd) కృత్తి నెలకొంగరాజు.

ఇతరులదిగాని, తనదిగాని, యన్యత్రకొప్పుమైన దానిని నేటాకచో గ్రహించి

ముందుగా యనువాద మనబడును. ఇందులకు ‘కాళిదాసు తిక్కన’ లోనగు మహాకవిల ననేకుల బ్రహ్మణ్యముగా జెప్పకొచ్చును అదియట్లుండె. ఇతరాధీనము చేసిపద్యమును మరలనాత్మ సాత్కరించుటమాత్రము తప్పు గాదా, అని యందుచేసి, ఆవోపమునకు మే మిప్పటికి జరకాలను క్రిందటనే పరిహారమును జరిగియున్నారము చూడుడు

(1908 సం॥ లో నచ్చయిన నానారాజసంవత్సర వీరికి నుండి.)

(పండితుండనెడి) యనునది. 2 వ పేజీలో నస్మత్కృత మయ్యనని తరలకవి కృతమని విధిగామియ్య భ్రమింపఁజేయునది కలదు. దానింనుర్చి వ్రాసిన గొంథము విశేషించి పెరుగును. గాన నయ్యనని నస్మత్కృతమే యనియును నితరకవికృతమైన గొంథములో మేమే పూర్వము దానిని సంస్కరించునప్పుడు కృతితాయకుఁ డందులకు నొకఁడేయగుటచే జేర్చుకొనునియుఁ జదువరులూహించి మాపద్యమును మేముతిరియుఁ బుచ్చికొన్నందు

అమఁ దత్తదర్శిన్యాపహరణ దోషమునే మాయందాపాదించి గృంథచార్యదోషము
చాపాదించుకుండఁ బ్రార్థితులు.

ఈ పంక్తు లిప్పటికి రి పత్సరముల క్రిందట వ్రాసినవి గాని నేటివి
కావు. ఈ సంప్రదాయముంబట్టియే మా 'గురుదక్షిణ' లోని
పేరి మొదలంట నడుగంటి మూలమూల నందు వేదశాస్త్రమ్ములు వెలికి చెప్పె

అను సీసపద్యము శ్రీకృష్ణాపరికవారి కవిత్వముకాక మాకవిత్వము కాద
అనియుండును, 'అప్రభాసా' పద్యమువలెనే మొదలంట, పద్యమునందును నిటీ
చల గీతి మార్చబడినది. ఆయీయంశమునకు 28 అక్టోబరు 1910 సం॥ లేదీ కృష్ణ
వతికి చూచుచును, ఇంతఁజనుఁ దెలిసికొనవంతటి తెల్లీలేటలు భగవంతుడే
మని యప్పుడా యాయీమనియు తెల్లు ప్రసంగించినను దివ్యలేదు గాని
ముట్టివారల వారితలకుఁ బ్రస్తుత్యైక విడుటమాత్రము మాది తప్ప కాక . ను.
అప్పు సోదరులతోకి వాదిప్రతివాదిభేదముకన్న వెక్కుడుది కారు, వాని
కారు సమ్యక్తిమమున్నగు, ఎవ రీనడింపకయన్నాను? ఎవరు విచారించు
జేను? చూడుము.

ఉ. "కొప్పరపుంగుష్ఠులకుం గలహంజితి తెల్లమయ్యో మీ
రిప్పించి బూని వానిల జయించెద మందు చెందుచెంతయొక
గొప్పయుఁగాదు పుచ్చున కోకిలతోఁ గలహంబు నేసిక
దప్పని చెప్ప లేకును భుజం బగు నయ్యది వెంక టేశ్వరా!

౧ కొప్పరపు సోదరికళలారా!

మ. అరే! దుష్మదపూరపూరితమహాహంకారముంకాగని
గర్భితుండాహతిపీడ్యమానసుజనవారితక్షమాజాతనీ
పరిటత్కాని విమత్తసామజశిరస్సింధేదనిర్నిద్రతే
నరులొ తిన్నతివేంక టేశ్వరుల మీసాల పీ.క మీశకృ మే?

మ. కలరే! గర్హితకాకవిత్వకలనాకాల్యదుస్సుండితి
చలదౌర్బల్యవికీర్ణబాలశృణవీచక్రగజనక్రీడనా
ప్రలఘప్రణామనాగ్దగామిమకవిస్సామయ్యుగంగాకిం
బులులొ తిన్నతివేంక టేశ్వరులతో బోండువా దధరకా.

మ అపురా! నిస్తులసత్వశస్తిఘనపస్త్రాలంకృతా మోదని
త్యధిరా జర్మకుంబంగ నావితిహార్యస్తోత్రపాత్రానుభా

సవిధస్థాననిరర్థకప్రకటభావవృత్త్యభావోభిస
త్కవుణా తిర్వతి వేంకటేశ్వరయతోః గాత్ర ద్రవ్యవార్ మారతే?

మ. నిమిషానేకవిప్రప్రబంధరచనానిర్మిద్రవిద్యత్సమా
ఽమనీషాపియసద్రసప్రథితోత్పన్నంభవత్యాన్యట్
ప్రమాఖాలంకృతనత్కవిత్వవిలసత్పండిత్యగాంభీర్యదు
ర్లఘుణా తిర్వతి వేంకటేశ్వరు లసంగా వోమలై తోచితే?

మ. సతప్రస్ఫురదాంధ్రసంస్కృతకలానందవృద్ధిర్భు
త్ప్రతిభాభక్తిః మోహితప్రకృత్యుప్రవృత్తసభావాన్యలం
కృతఃపద్యత్యవి మూర్ధరత్నసతనతీక్రిస్తురన్యాయస
మ్మతుతా తిర్వతి వేంకటేశ్వరయతో మారాడనోరాడునే?

కా. చండినత్కరుణారసాప్తకవితాసామ్రాజ్యధారయతా
ఖండైశ్వర్యయోభిమండితదిశాకాండప్రచండాగ్ధటి
పాండిత్యాశిషాతసాధనఃపువ్రాతాద్రవిశ్చేదనో
ద్దండూ తిర్వతి వేంకటేశ్వరులు వాచంబేటికన్నారితోకా.

కరవది } పిఠపాటి చిదంబరశాస్త్రి,
ఒంగోలు } శతావధాని

క. అను పద్యంబుల వేగకా, ఘనద్వైలనస్సమానకంబులతో నేఁ
బనిచితి వారలకడకుకా, బనియని యింపరైరి ప్రత్యుత్తరముకా.

చ. కవయన నెట్టిఁదో యతనికార్యమదేమొ యతండు దేనిం
దవలెపరిపఁగా నగునో తత్సతీయేమొ పయో విశుద్ధియెం
తపఱకు నుండఁగావలెనో దాని నెఱుంగని యట్టివారలన్
గవులని చెప్పవో గవులు కానిబనుల్ జగపండుమందరే!

క. తెలిసితి మాకీసంగతి, నలఘుయోభాసురా! యదంతయు నీలో
కులకుం చెల్లెడదనియెం, చి లలన్ గ్రహియింపుఁడి విశేషములందుకా.

పిఠపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

(జనవరి 1914 సం॥ అభినవ సర్వస్వనినుండి)

మకవిరిపుకపాలచరణేటము.

ఇంచుమించు నాలుగు సంవత్సరములనుండి శ్రీ లిగుపతి వేంకటేశ్వరకవుల
మోదికిఁ గొందఱు పండితమున్యు లొంటికాలివైన లేచుచున్నారు. అందఱుకాం

బూలపువారు గీరతకారయితలు, తరువాత వారు గుంటూరునీమలోని కథానాయకులు, అటుపిమ్మట వారు ప్రైవేటరల ననుకరించువారును,..... శ్రీ కవివరలపై నిపుడు మన్యులు కాలుదగ్గివుట్టను గుఱించి పూర్వ మెన్నఁజో తాతలకాలమునఁ జేసిన వీరిదిగ్విజయసమయమున నంతపాటినా చెప్పరును లేమిచే నెటో కనులు మూసి గంతకట్టి యశమువడసిగనియు నిపు డెంతటో నుహనుభావులు విలసిల్లుటచే వీరియట లెంతమాత్రమును సాగిరాకన్న పనియొక గొంద జభిప్రాయ పడుచున్నారు. కాని పోకృతపు మన మన్యులవలె శ్రీ కవివరల దిగ్విజయసమయమునందలి పండిత శౌండులు స్వక క్తి నెఱుంగక “యేనశేనాప్యపాయేన ప్రసిద్ధః పురుషోభవే” త్తను శ్లోక ప్రమాణానుయాయుండలేతో గణింపఁబడి బుధజన పరిహాస యోగ్యత నిచ్చగింపఁజ గొరవపరితక్షణము గాఁజంచుకొనిన సంగతి వారు (ప్రైవిధముగ నభిప్రాయపడువారు) గమనింపలేకపోవుట శోచనీయమని వ్రాయఁజలసిపచ్చినందుకుఁ గవైముతోఁచుచున్నది..... శ్రీ కవివరలవలని పరాధపము సహితము గంగింధన్యమై శ్రేయోదాయకమగుటంబట్టి మన్యుల కెట్లుచూచినను లోటుగలుగదు..... పోస్తురపు మన వృథామత్సరగోస్తుల చారిత్ర మెంతవ్రాసినను లేఖకులకు వినువు ఫుట్టవలసినదేకాని యెప్పటికిని దుడముట్టునట్లు తోఁపదు. కనుక నికనొకపక్షమును మార్చిముద్రాని మలేఖని కొకింతవిశ్రాంతిగఁగిరిగింతుము.

నీ. భట్టవర్యులలోన దిట్టయా నన్నయభట్టారకున కాది బుట్టువొంది చాళుక్యసంశసంజనితుఁడౌ రాజేంద్రుతోఁరంపు ముంగిట దోఁగియాడి అలక్కష్ట దేవరాయలవారిసభలోనఁ దకదింధిమంచునృత్యం బొనర్చి తంజాపురీకునాస్థానమంటపమందు మంతుకెక్కఁగఁజాల అంతుపల్చి

గీ. ఇపుడు కింకవిదంతి మృగేంద్రు లైన
వరస తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల యింటఁ
దీటనెట్టుక గూర్చుండఁ బృగలహాప
భావరసపేటి సక్కివితావధూటి.

సికింద్రాబాదు
౯-7-1913

}

ఇట్లు,
చివుకుల వేంకటాచలకాస్త్రి.

మాతా తాతమృత్యు నెఱుంగని వారెవరు? మాకుఁ దెలియకున్నను నితరులకుఁ దెలిసియే యున్నది. ఈ క్రింది వాక్యములు గూడఁ దలఁగింపుడు.

(1) హితోపదేశము.

“కొప్పురపుకవులు నియోగులైనందు కౌభాగిహాసముచే గొందరు కన్పించిన కారణమువల్ల యీ రెండరు కలహమును కలిగినవని ప్రతిమనుజునకును తెలిసిన యంతమే... పండితకవులలో అద్వితీయులని ప్రఖ్యాతి గాంచి... బర్హి తిరుపతి వేంకటకవులు సంపాదించిన విశాలమైన కీర్తియు యితరులకు నెన్నఁగోసే యిట్టి కలహములకు కారణభూతమైనది. నియోగిశాఖాభిమానులు న్యాయ తత్వతేకనే సోదరకవులను పురికొల్పి అవలకు వారికి బర్హి తిరుపతివెంకటకవులయందున్న భక్తి విశ్వాసములను విడనాడజేసి దుఃఖభావకములగు ఇట్టి కలహములు కలుగజేసినందుల కెంతయు చింతింపవలసియున్నది. లేని పోని ద్వేషములను మనసునందుంచుకొని పండితతర్వాగ్రమునకు పురికొల్పట మిగుల సాహసము. దేశాన్ధకాయకము, పంచసాస్త్రదము... పండితులైనవారు నైది కులయిన నేమి నియోగులయిన నేమి మఱియొక శాఖవాదయిన నేమి... కావున ఓ నియోగి సోదరులారా ! మీ భక్తి యంతయు కేవల కౌభాగిహాసమున యీచివ్వు యోజకపు కలహములయందు న్యస్తపృచ్ఛక వేరహితార్థము నని నొనరించగలగుదులకు త్రికరణపద్ధిగా మిమ్ములను వేరుకొనదున్నాము. కలహముల నుపరంపరింపుడు; నిష్కళంకమైన మనములతో విచారింపుడు నోనములున్న విమంభడు”

జగ్గయ్య పేట. ఇట్లు, హితోపదేశము, ములుగు సుబ్రహ్మణ్యం

“... అట్లుగాక తాతయ్య విశ్రాంతిపడినాది శాఖాభిమానము మొదలగు కొన్ని వైషమ్యములను మనసునందుంచుకొని తట్లకు వెళ్లవలసి తమ సేవా గొప్ప సంఘ బలమున్నదని భావించి తిగవునకు ప్రముగా నున్నట్టియు పాండిత్యము వందు తగుపాటి సామగ్రిలేనట్టియు శ్రీ కొప్పురపు సోదరకవులతో నిరుగుయ్య తట్లతో కూడినచర్చవల్ల భాషకుకాని హాసునకుగాని నెట్టిలాభమును లేదని నాతలంపు. యీ కొప్పురపువారు గుఱకులవాసముచేసి పాండిత్యము గొంచుచుండలేదను నంతమందరకును తెలిసినను, కాని వారీయం దభిమానముగలవారు మాత్రము వారీయం దెక్కువగణ్యులను లేచినట్లుటకు తమకీర్తికి మించిన పుణ్యము చేయుచున్నారు. యితమాత్రమున వారికిలేని పాండిత్యమును గొనెనెచ్చెదరా?... వారికున్న పాండిత్యమునకు తగు గౌరవము నొసేసిన నంతచాలును. బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకటకవులతో అకారణముగా తమస్థితి తాపెటుంగక కలహమునకు దిగుటచూడ గొండతో డీకొననందు గొప్పిపోతుచుండము జ్ఞప్తికివచ్చు

చున్నది. సంఘబలముండిన నుండుగాక ! యిదేమి యన్యాయము! యిందులకు
కాగణము కాభాభీమానుల పోరివానివామే. వారు పోరినసాంతురు గాక వీరేల
నివృత్తింపదలెను.....చరిత్రేరు లడుగువారెవ్వరు...”

శ్రీమద్భాగవతం
4-7-13

ఇట్లు,
|| వీరభద్రయ్యవారిలు.

పాల్గొన్న యిందొకరిని లాగుచు నుండెను. వారి కాయా చరిత్ర గంగింధముల
నోరే బనియే లేదు. కాని కొన్ని కారణములవలన వారుగూడ సంతోంగవ్యతిరీక్త
మిగా నుండువలసివచ్చును అట్టివారు మూలం దెయ్యంతరంగముల నన్వేష
వోవుచున్నది గూర్చి పూర్వరంగమున దిక్పాత్రప్రదర్శనము చేయఁబడినది.
ఇటు మఱికొందఱునున్న పరంగింపుబడుచున్నది. ఈ యుత్తరముం దిలకిం
పుఁడు.

...“అయ్యో! యిందుతో... సంగతులు కొన్ని...వారసుకున్నాను...
నేను వారినసంగి ప్రమాణముగైగా నిజమైనదిగాని... లలో కొందరివలె
అభూతివలన కల్పించి వ్రాసినదిగావు. అందులకునేని యీసరిప్రావము జర్చన
శీర్షశాస్త్రీగారివల్లనూ, వెంకటసుబ్బయ్యగారివల్లనూ వొప్పించెదను...కొప్పరపు
దోషులచే నసపాటియందు జర్చబడిన సభయొక్క విషయములు కొందరివల్ల
నాకు తెలియబడి నాటిలో నిజమని నమ్ముటకు...వీలులేని...యా స్తుతులలోని
నిజాని ములు తెలియగోరియుండగా కాలకాంతరముచే నాటిసభ క్రాసనాధి
పతులున్నూ, అగ్రహారీకులున్నూ, ఆధునికాంధ్ర మహాకవులున్నూ, సుప్రసిద్ధు
లగు నగు బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామశాస్త్రీగారి నివాసక్రామమున బాలేమద్ర
నేనువల్ల శ్రీ రామశాస్త్రీగారిని గూర్చి అయ్యో!...గనుక కలవీయగోరితిని. అని
కొంతగా నా మధనవలెనుండినది...అట్లుట వల్లనూ, అసభజనుగుటకు మూల
కారకులున్నూ, అప్పటి మా ఘంజం...మిన్నానగు...పంతులుగారి ప్రోత్సాహం
వల్ల నేనాసభ కి గాగ్రహాధిపతి ననిని కొప్పితిని... పండితులు అగ్రాసనాధి
పతులుగా యుండిన కవులు పోదరులుగారిని నేను స్పష్టముగ జెప్పెదను. నేను
వారిని గూర్చి చెప్పిన... పద్యములగూడా శ్రీ ... గారి...వల్లనని యెరుగుదు.
అని అనుచుండగా, అంతకుముందునుంచి అక్కడ కూర్చున్నవారిలోని వారున్న
అగ్రామాధికారులున్నూ ... న్యాయైకపక్షిపాతులున్నూ, నగు బాలేమద్ర వెంకట

మబ్బయ్యగారిటు నుడివిరి. “శాస్త్రిగారూ! నాటిసభయందు సోదరులనుగూర్చి ... పద్యములు చెప్పటకు మన సొగ్గకయూ చెప్పకుండినచో బంధుమిత్రుల మనసు నొప్పించజేసినవాడ నవునునని యెంచి ఎట్టకేలకు... అను సర్థముగల పద్యములను జదివితని ... యీ పద్యములు సోదరులు విని ... తోనున్న వంశీకుల తోనున్న పోల్చిరకాని తమ్మునుగూర్చి పొగడలేదని ... యిది కాక బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వరులకు సంబంధించు అనాచ్యపరిసంగములు నిధిలో పొగిరంభించుటయే కాక వారి నేమో సాధించెద మనియెదము, ... అనాదినుంచి హెచ్చుకు ఏనుగునున్నా, తల్లకు చోమనున్నా పోల్చుటకలదు గాని వీరిపట్ల దీనిని కూడా వుపయోగపర్చుటకు తగదని నేను చెప్పెదను” యీ సంగతులు బాలేమర్చి గ్రామములో బాలేమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారి యింట్లో చర్చించబడినవనిన్ని యథార్థములనిన్ని నేను చెప్పుచున్నాను.”

కలవకొలను రామయ్య, వరపు రామకృష్ణయ్య, యీవాందాడు, పెరిచేమి, మకాం, కొడవటికల్లు, నందిగామపోట్ల, కృష్ణాజిల్లా.

20. November 1913.

వీరివలెనే బ్ర|| శ్రీ|| వేదము వెంకటరాయశాస్త్రులవారుగూడఁ దమయం తరంగము నొక సంపన్నగృహస్థుడగు నొనంగియున్నాడు. ఆయంతును చెలుపు మత్తరము వేమిట నుదాహరించ నసమర్థులము. లకోటాచక్రవర్తిగారి జెప్పుచున్నారము, వారి యంతరంగము వేలు, ముక్కుటికిని వేలు, వేలు, వేలు. దీనినిటులుంచి శ్రీశాస్త్రులవారి మెప్పు నీకింద నుదాహరించుచున్నారము.

(1914 సం. జనవరి 2 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి)

“...వేంకటరాయశాస్త్రులవారు చెప్పటలో ... అన్ని పద్యములును మిగుల బాగుగా నున్నవి. లోపములే కనుపించలేదు. (ఉచితభావలహందును) పేరికిగల సమర్థులను స్తోత్రించుచున్నవి...”

పైయక్కరములలో మిగుల సంశయింపవలసినది, మాచే గుండలీకృత మగుభాగము, దానినిగూర్చియే శ్రీ శాస్త్రులవారికి మున్నువాహించిన సంపన్న గృహస్థత్వమును వ్రాసినది. ఇంతవఱకు నడచిన ప్రసక్తియెల్ల మేమెఱిగి నదియే. ఇట్టిప్రసక్తి కిడిన ప్రత్యుత్తరమే చూడరాని కట్టుబాటులతో వచ్చినది. అందలి సంగతులనే మే మనుమానప్రమాణమువలన గ్రహించినది. మాయను

మిరిశీఁ బొరపాటున్నచో శ్రీశాస్త్రులవారు తెలుపదగుదురు. వారు సర్వథా పెద్దలు. మా యనుమానమును బలపఱుపదగు మఱికొన్ని ప్రజము లుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

యేలూరు 20-1-1914.

“...మహారాజశ్రీ మంత్రిప్రగడ భుజంగరావుగారి లోపల వివాహము నాల్గవరోజున మహారాజశ్రీ కొప్పరపు కపిశ్వరులను ...వార్యతీపరిణయము చెప్పమనగా చెప్పినారుగాని పోమి బాగాలేదు. గంటకు 75 పద్యముల చొప్పున చెప్పినారు. ‘అకుకకి శిఖామణి’ యని పేరులుకూడా యిచ్చినారు. తరువాత ... గారు పేరిని పంటచెట్టుకొని... దగ్గరకువెళ్లి అకుగగా నిరసన భావము చూపుటవల్ల మోలేచారని ... పడితే వారు ఒకసభ చేయించినారు అరోజునకూడా బాగాలేదు... పిరికి వన్న కిరుసులన్న స్వకాఖానిమానులు యిచ్చినట్లు తోస్తుంది...”

Ellore,

5-2-1914.

గుండు వెంటకృష్ణమూర్తి

“తాము వ్రాసినట్లు గుంటూరుజీమ కండ్లవభాగము తయారు అయిన వెంటనే వి. పి. ద్వారా నాకొకపుస్తకమును పంపించవలెనున్నాడను కొప్పు రపువారికిని మీకునుగల వివాదముందు విద్యావేషమును పరిశీలించుటకన్న కాఖానిమానవధికముగా యంగుటచే నారు ... జేషములతో సంచారముచేయు చున్నారు. యామధ్య యిచ్చట మోలేవారి ఆఫీసులో కొప్పరపువారు చెప్పిన పరిష్కారచంత్రీ అకుకవిత్వమువల్ల వారి హండ్లపటుత్వము న్యాయబుద్ధి కలిగినవారికి తెల్లమైపది ... సభా మధ్యమున కొండగుంటూరు నాగభూషణకవి గారు ప్రశ్నించగా ఆది తప్పించుకొనటకు యెన్నో రేపుదారులనుత్రొక్కియను తుదకు మాకు అంతే తెలుసునని వెల్లడిగా కవులు పడివరి ... కొందరు కాఖాని మానులు... న్యాయనాదులమని జేరుకొంచి ... న్యాయబుద్ధినిడిచి ... అడ్డును వచ్చిరి.....”

చిత్రించవలెను

Ellore

T. Ramanjulu Naidu

మఱియు బేతవూడి ప్రకాశము గారను నొక విద్యావయోస్పథులవాఁటి పభ కేగి వచ్చి ప్రసంగవశమునఁ జెప్పిన యక్షరము లాయాయీ యక్షరములను

బూర్జిగ బలపడుచున్నది. శ్రీరాజా భుజంగరావుగారును, శ్రీవాసుగోవింద
రావుగారును, కాళాభిమానలై సోపరులను సుకవులంజేయఁ బ్రయత్నించు
గురుతులనేక మాయా సిద్ధికు సంబంధించినవి కలవు. అందు సంపూర్ణావ
ధాన మొకపరిచిని దీని శక్తిని నొనర్చుచు * త్రయనివాసికి 'ఆధ్యాపించువాన'
'శతావధాని' అని బిరుదుములను శ్రీవారు చెను యాహ్వానపత్రములందు లిఖించుట
యొకటి, స్వస్తిసాహస్యమును శేర్పడిన యాహ్వానపత్రమున క్తమగు సభను
శ్రీగోవిందరావుగారు పరీక్షార్థమై స్వస్థించి దానిఁగాఁ బోల్సిన జామిటు కేటా
నటి, ఇది యిటులుండుఁగాక. వీరియిరువురను సహించిన కాళాభిమానముమాత్రము
స్లాఘ్యము కాకపోదు. విమన ? కాళాభిమాన, కులాభిమాన గోత్రాభిమానాదులు
ప్రతి మనుజునకు నుండఁడును నద్భుతములు, - వియటులుండి, పృథక్తర వైవాహిక
కళామండల సభకు సంబంధించిన యాకీందినంత్రులం దిలకింపుఁడు.

(1914 - సం॥ జనవరి నెల 1 - లేదీ, సుదర్శనిపత్రికనుండి)

వైవాహికోదంత్రము

"...నదర్శిని పత్రికాధిపతియైన కస్తూరి శతశతకర కవి గారిని శ్రీరాజా
గారు సభకు హాహ్వానము జేసినతఱిని గారునవలై శ్రీవారికి వ్రాయఁ బడిన విజ్ఞా
పన మిక్కిలింప చుదావారింఁచఁ బడిచున్నది....

చ. తరువతి వెంకటేశ కవిధీరులకు స్మృత కోవ్వరంపు గా
దమలకుఁ గలుచుండెనుకదా చిరకాలమునుండి పొండితీ
చరతమతాప్రశస్తి కయి డిండి వివాదిము దానఁ దీర్చుగా
నొరు డెవ రింక నేవు విసతుండిన నెల్ల శ్రీరాజచంద్రిమా.

* శ్రీ శివాభ్యస్థముః.

డి 26-6-13

కం॥ గంటూరుసీమఁ బడివెలె. గంటిక్ గొప్పంపువాని గన్వోర్ధపులై
కంటినవారితల విద్యు. త్కంటిలగు కెందు వానికృష్ణకాదే॥ తే॥ గీ॥ దూర
జేంబునందున్న కారణమునఁ బత్రకలెనాకు దిక్కుయి పటలై నందు. నవియు
సత్యేతరముగూడ నభిజింపఁ. చిత్తమిడియని తెలియఁగాఁదరమె మాకు॥
చ॥ అరయక పత్రకాధిపతులందఱు నెజ్జలు పంపులేఖలకా. దిగడిరఁ గూర్చి
వ్రాయుదుగు విజ్ఞాభిమానులైన శేలూకో. పదుపడి "దన్న యీకెనన బప్పు
దు గట్టుడు గాట"నంచు సం॥ బరపడువానిపోల్కి నొగి వాస్తవముకా గనఁ.

చ. కడు రసవేత్తనీవు బహుశాప్య నిబంధనచాతురీధురీ

ఋడవు రమావిలాసుడవును నృతి యంతకు త్యాగభోగరా

యడవును నయ్యో దిర్బలమహాకవి యగ్గమునేల పిల్వ? వి

ప్స డెకద యగ్గమైన రతి బొల్పెడు నిన్నిడివాల కెంతయొక.

వెండియుం బండికక మండలంబులు లగు నస్తరుపతినెంకటేశ్వరు
లను విడిచి మీరలు గాంతు పండితకవి? యెట్లన్నయగు? మీరు కవుల
య్యను భుజంగరాజులగుటచే మీకు బక్షపాము పినుడ్డుయ్యెడినిగదా!
మీయట్టి చాచినవారు పూసకున్న నీకార్యమెంత కాలవిట్లు పోరజీయమై
యొండవలెను..... ఇంచెరి లేదు చెడుదున్నానో తల్లలకు చెలియ
వలయును..."

— —

వైపంతు లనేకపద్యములు న్యక్తికొనించున్నవి. వేము శ్రీవారి
సోమన జరుగు వివాహమున కావ్యసంపాదనము కాదు. పాతగా
వేటుగ సభ సేర్పజపకున్నను శ్రీవా రంజితోపాదు ను హృద్యసంపాదన
లేదు. ఇంతకు మున్ను చాలగమలమండి "విభీష్ణుని పెండ్లిం" నాగి
యన్న సేమరగాగ్రహార తాపధాన పరియక్తనన్యాయముగా గంటూరు
పెళ్లవలసినచ్చినది. ఆ యీ సందర్భమున నా "వత్సరము" సీతావాక్యముల
వలన నింతకు మున్నే స్ఫుటముగా దెలిసికొని యుండును. ఎట్లో దానిని ముగిం
చుకొని శ్రీవారి సందర్శనమునకు రావలయు నన్న రావచ్చును గాని వచ్చినచో-

"అపధాని పంచానన' యన నేమి, 'శతాపధాని' యన నేమి"

అని సోదరుల నడుగకున్నను శ్రీవారి నడుగ వలయు నని లోలోపలం
గుతూహలము బోలెడు కలదు. పరితృప్తము నై మనస్యమునకు గారణ మగునే
కాని తగిన సమర్థుని రాచిగినది కాదు. కావున నావ్రయత్నము సంతోషించు

జాల రిక్కటా...॥ కం॥ నిరక సోదరికవులొగి । మానగమనం నైన మా
వ్యతజాలం । గా నుడువునురెటు యట న । గ్లానిక వ్రాసెదను గోచిను బ్రక
టింపక॥ తే॥ గీ॥ ఇం దసత్వింపు వ్రాతె సుంతేనిలేదు । వాకియందున లుమేని
చగములేదు । సత్యమును నెలకొలుపు వాంఛక దివిలేతి । సాక్షులున్నాను పెక్కం
చుచతురమతులు॥ కం॥... ముస్త్రైల రామ ముఖ్యుండు... చేసె నేడ్క
నప్రాహుంక॥ క॥ అవును కొవరంపు పెద్దకవి... పద్యములక॥... జరువగె॥

కొంటిమి. ఆ యీ విషయము చక్రకృతమన కంతగా సంబంధించినదికాదు. ఈవివాదము కాఖాభిమానప్రయుక్తమైనదిగా నెంచదగదను నియోగిశిఖామణులనేకులు గలరు. ఈయంశము ప్రపంచముపడగు ననుభూతాంశములెన్నో కలవు. అందొకటిమాత్రమిటు నుదాహరించబడుచున్నది.

చ. ఒకదినమందు గర్తపురి కొండొక చావునఁ గట్టుచున్న పే

ట కడఁ గనంగనయ్యె నొకటకొ నుగుణుండు నియోగియొక్కఁ, డం

...లేదీతనికి ననిం తజ్జులగు బుధుల్ || కా|| 'శబ్దజ్ఞానములేదు సుంతయయినకా సాహిత్యముకా లేదీతం. డబ్బంబుల్ ప్రభువాదులకా జదువునట్లాత్మీయపద్యా లిఖితా. డబ్బం బాకనమంటఁగాఁ జదువు నిశ్చింకంబుగా వర్షహీ. నాబ్ధధానముఁ బోల్పవచ్చుఁ గడతావ్యాపార విట్లాప్సహే|| క|| అని తమలోఁ దమరను కొని. కని కొద్రపుటతని కనిం 'కవిపాటకు నెం. దునుఁ జాలవీవు చదవుము & తెనుగుకా సంస్కృతముఁ బదపఁ దీర్చుము కవిత్వ'... తే|| గీ|| మనుచరిత పద్యములుకొన్ని ... గొచ్చిపుంగవిగున్నె ... యండ అపు డిహిహీ యని మండ శంపఁ... నీ|| ఒకరు పృస్తాత్మరి నొసఁగెదమన దాని యత్నంబుఁ జేయలేదని యెను గవి. కావ్యపాఠంబు నొక్కడఁగఁగా వానిఁ జదువలేదని చెప్పె నరస తముఁడు. ఒగిఁ బరాకార్యంబు నొకగు కోగఁగ నెత్తు చెప్పుట లేదని చెప్పె మేటి. ఒక రత్నరనిషేధ మొనరింతుమన్న నెక్కుడుభారమగునని యుడిగెధీరుఁ తే|| గీ|| డిట్లు ధారణ, పాండితినెఱుంగకయె వ. భావమని చదుగురకుఁ బద్యముల జెప్పె. నెల్లజను "ఓహిహీ" యని నెల్లుగోలఁ. జేసి రిది వారి యవధాన మొ నుడింద్రీ... ఉ|| అతఁడు గొద్రపుంగవి... వెంకనకాదెగడ... వీరసన నిప్పు డె... పాఠుఁడాయనెక|| క|| అనవుడుఁ గవి భయ మెడఁగిని. చనియెక... తే|| గీ|| ఆర్య! వీరలు మాపురమందుఁ జేసి. నట్టిపని యిదియే పాండినట్టి గౌర. పం బిదియే వేరొకటిలేదు వారలచటఁ. బ్రమదమున నాడునుడులు దబ్బలుల నుడు... ఉ|| కావున సత్కవిత్వమును గానని యిట్టి కవుల్ వచించు మి. ధ్యావచనములకా గలత నందకయందురుగాత మానవుల్. భావమునందుఁ బండితులఁ బలుమునెత్తుగాత సత్యపుం. ద్రోవఁ జరింతుగాతఁ బెఱత్రోవలఁ దోగక కొచ్చిపుంగవుల్||

ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరుడు, కళస్థబజారు, కిలించాబాదు.

తకు మను మమ్మలందు విదితమ్ముగఁ జూచిననాఁడు గాఁడు, వి
స్క కతనఁ బూర్తిగా నెఱిగి తేవలసత్తుఁ డితఁడు మాయెడఁ.

ఉ. ఆమహితుండు మాయెడుటి కాద్యతిమైఁ జనుదెంచి మ్రొక్కి 'యో
స్వామి ! భవద్యశంబు విని సారెకు దర్శన మాచరింప నెం
తే మది నూరుచుందు సుకృతోదయ మిర్వరఁగూడ మిమ్ముఁ దా
నీమెయి నీపురమ్మునకె యెట్టులా లేచ్చెఁ గృపానుషంగియై.

ఉ. విన మఱేమి మిమ్ము మనసారఁ గనుంగొని మాటలాడు పు
ణ్యానకు దూరగుండను గదా ! మఱి నేను నియోగినాట; న
య్యో ! నయమింతలేక తమయోగ్యత, యస్యలకక్షి, పూర్తిగా
లొన నెఱింగియుండి చవలల్ కలహం విడి నెట్టి రీనునక.

క. “కఱికుక్క గంగిగోవుగ, విరచింపఁగ నెంచి” రంచు విని నెమ్మది“నీ
చతము! వారికిఁ పుక్కిటిపురాణ, మ”నియెంచుకొందుఁబూర్వంబెపుడుక.

చ. ఇపు డెటువంటి ప్రిజ్ఞతములేని జగమ్మున నుండవచ్చు నం
చవరిమితమ్ముగాఁ గలిగె నాఱనినమ్మిక, లేనిమాట తా
నెపుడును బుట్టి దొక్కయెడ నెట్టులా పుట్టిన నిల్వసేర దే
చవలుఁడొ యట్టివాఁ డొకఁ డెసంగుటనే జనియించె నానడుల్.

చ. అది యటు లుండనిండు మనమందిలి కోరికి దీర్చుకోఁగ మీ
పదయుగదర్శనంబునకు పత్తునో, నెంటనె కక్షలోనిదు
ర్మృదుఁ డెసఁడేనిఁ జూచి మఱి యేమనునో యని సంశయింతు, దు
ర్బుదులకు నక్కటా ! కలచె మంచియూఁ జెడ్డయు నడ్డమాకయుక.

చ. “అతఁడు నియోగిగావఁ దగఁ దాననసర్కృతి” కంచు మీరు వ
ల్కితిరే? వృథాగ నెందులకు లేపిరి కక్ష నియోగివైదికవృ
తతికి ? విద్యయున్నయెడఁ బక్షము యుక్తము; విద్య లేనిచో
విరగద పక్షపాత, మవివేకుల పద్ధతు లిట్టివేకదా!

చ. అని తన నెమ్మదిం గలుగునట్టి యథార్థమునెల్లఁ జెప్పి తోఁ
చినగతి నొచ్చుకోఁ దొడఁగ; స్వీయు లొనర్చెడిదానినైన న
జ్ఞులు దురుద్యమంబును బ్రకాశ యొనర్పరు గాని వారణం
బునకు యతింపఁ గొంతుదురు మూర్ఖులకుక జగమెల్ల జంతుఁగా.

ఇట్టికష్టపాతులను గణింపక మాసోదరులు తప్పదుస్పృహలు లోనగు కార్యములచే దమకుఁ దోడ్పడ నుంకించు సామాన్యులను మిగుల గౌరవించుచు న్నారు. ఆస్పృహిస్వరూపమింతకుమున్ను 1 వ పుటలో నుదాహరించినదిరే, (సత్యం నరసింహయ్యలేఖమా) మజ్జియొకటి యిటఁ జూపుచున్నారము.

(మక్కి-కిమక్కి-నకలు)

28-7-13

“...మీరు పక్కిటించిని గుంటూరునకు అను అబద్ధపు పస్తుకము పెత్తికా...
41 పేజీలో మీపస్తుకమును ది 1-3-13 న తేదిన నాను బి. పి. గా పంపించుచు ను
తోరును నొకబాబు వారికినట్లు సమీచరించి యున్నాను. అట్టిజాబును మీరు
నేనెన్నడును వారినియుండలేను. ఆయుత్తరమును మీ రే యాధారమున బ్రతు
రించితిరో వెంటనే తెల్పవలయును.”

పోతగాని పరదయ్య, నందమూరు పోస్టు.

ఈ యుత్తరముగూడ నెందరు వారిని పరదయ్యగారే వారినియందు
రని మామనస్సాక్షిక వచ్చుట లేదు, అందరిలిపికిని, ఇందరిలిపికిని, తేజమును
బోలిక లేదు, అయినను నిందిత తత్త్వమును స్పృహింప వలయున పరదయ్య
గారు పార్థింపఁబడుచున్నారు. ఆ యీ మాయజేషములెల్ల ముందు శ్రీ 1 వ
పుట పక్కిటింపఁబోవు ‘నారాణజాస్త్రము’ పోనగు వేటినిఁజూచున పుస్త
ములయందుఁ జూడ గలము, తత్త్వోత్తిక్రము యగు ‘నమస్కారమున’ వారు
తత్త్వమును దేల్చగలము, కావున నిటఁ బట్టించఁబడినది లేదు, సోదరు కన్య
శౌనర్పుచున్న పరిశ్రమపెల్ల * నెట్లేని ప్రకృత్యుగ్రహ తోడను లగుమాగ్రంధ
ములను మాయంపఁబడునని తప్ప వేటికొకటిలేదట! ఇందులకు మీరు వారి
వారిపేర వారము నుత్తరములు కడు శోచనీయముల నుండుటయు, ఆకాశ
మున మీరు వారివారిచే మండింపఁబడుటయుఁ బ్రత్యక్షముగా మే మెఱుంగు
చుము, పక్కితము సోచు లొనర్చుచున్న.—

‘కస్తము కిస్తారాయనికే యెఱుక’

* గుంటూరు 17-2-14

...గడచిన సంవత్సరం ది 14-6-13 తేదిన వేమనర అగ్రహారం సమీప
గాను కాపురస్తుడు ... అనువారు మీపేర వారిని పుత్తరం వేమనరం శత
వధాన పీఠికలో సుదహరించుచున్నారు. అపుత్తరమునకు న్యతిరేకముగా

సర్వథా వారియుద్యమము ఫలించుగాక, ఇంతకుమున్ను తమకై యాత్మను పండించి యాచార్యులను బ్రహ్మరించిన పల్లదులకు వీరు చూపనెంచిన కృతజ్ఞతాస్వరూపము నీకింది సోదరుల యుత్తరమువలనఁ జెలిసికొనవచ్చును.

“శ్రీ పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహ స్త్రావికి, ప్రియమిత్రమా! మీకాహ్వానపత్రములు వచ్చియేయుండునుగదా ... మీకు వినుకొండ, సోలస గ్రామములలో లెండు పట్టణముల సన్మాన శూన్యమయ్యెను ... మీకు ప్రధమముగా శ్రీ విద్యోత్సృభువర్యునిచే సన్మానము చేయింపవలెననియు, ... మీ పేరచ్చట వెల్లడిచేయవలెననియు, ... దలంచితిమి, ... కాన ... 15 వ తేదీ సాయంకాలమున కిచ్చటికి తిప్పక వచ్చితీరుడు మీకుఁ జెప్పవలసినసంగతులనేకములు గలవు, ... అది వివాహము, ... కావున, ... ధరించు పుస్త్రములు. ఉష్ణీష చేప్పనక్కఱలేదుగదా, ... 1, 2 తావులకాగితములు, ఒక పీన్సిలు, అండ పలయును, ... ఇట్టిసమయములో మీరు వెల్లడికి రానిచో నిక నెప్పటికిని, ఏల్పూరు, ముప్పాళిలలో సాహుకార్లు ఎప్పుడు సభచేయింతురా, అని ప్రతీక్షించుచుండవలసినదే కాని వేఱుకాదు, ... కాన రేపు సాయంకాలమునకు మిమ్మరమ్మని కోరుచున్నాఁడ, ... ఆంతరంగిక మిత్రత్వకారణమున నిట్లు వాసితిని, ... చి|| మన్నికంటి (గురునాథుని) యొద్ద వివాహోహ్వాన పద్య రత్నావళియు మా పుస్తక మొకటికలదు, దానిలో నత్యవసరము, కాన వానిని విచారించి ... వీండ్రుచే బంపవలెను, ...”

12-12-13

ఇట్లుభవన్మిత్రుగ్రామము,

కొ॥ వెంకటసుబ్బరాయశర్మ.

... బాలదాసత్వమునకు (విశ్వనాథుని) బుత్తెంచుము.

మీమారు నెల గోసలక్రిందట సోదరకవులు ... గారు కొప్పరం వెళ్లగా వారికి విందుచేసి పద్యములచే భూషించి “ఆవుత్తరంలోని సంగతులు నాకు తెలియవు, యెవరు వ్రాసి నాలో” మొదలైన సంగతులతో వారి స్వదస్తూరిని నొక పుత్తరం సోదరులు వ్రాయించుకున్నారట ... మీకు పుత్తరం మొదట వ్రాసి తిరిగి యీలాగు వారికి వ్రాసియిచ్చుట చిత్తముగావున్నది, ...”

W. V. Subbayya.

ఇందుఁ గుండలీకరింపఁ బడిన గురునాథ విశ్వనాథులే గురువిశ్వనాథ కవులు, అనుభూతిగ్రంథములు, ఇట్లెందఱనో సోదరులు కవుల వొనర్చుచున్నారు. మార గులు మోసమున మనుఁగుచున్నను దగ్గఱవారు నొచ్చుకొని * నిజమును తెలిపు చుచున్నారు. ఆ యీ 'గుడుపుతాణి' లోని కొందఱయొగ్గతలను డెల్చు వ్యాస ములనే యభినవసరస్వతి యుపేక్షించినట్లు వెఱక వాగ్నియొంటిమి. గర్వింబిస్తర భీతిచే మేముగూడ వారివారి వాక్యములనెల్ల నిందుదాహరింప లేకపోతిమి. నిషయమంతయు వాగ్నియజాలకున్నను శైలీ ప్రదర్శనార్థమై కొన్ని యక్కరము లను మాత్ర మిట నుదాహరించెదము.

(1)... నీ॥ గుర్తింపులమకడ వడ్డదిడ్డపుఁగూఁతలను గూయుటాయని యనె డివారు... తే॥ గీ॥ తనరు బంధారమును మంగతాయయొద్దఁ, నాపఁగా వలెనో యంచుఁ జోద్యమనుచుఁ, బలువిధములఁ బలికిరి పాప మతని సరసు లై నట్టియా సభాప్తరులెల్ల॥ తే॥ గీ॥ లోకికజ్ఞానహినులు లక్షణంపు, వానననుగొంచె మెఱుఁ గనివారలెల్ల, సుకవులకు శోభగూర్చెడు మజనులగుట, వారు చిరజీవులై యండ వలయుఁగాక.

*... తమకు "హెచ్చరిక" అని వాగ్నిసకవిశ్వరులు యేమి తెలియనివారు. వారిని గురించి క్రిందవారి విశేషంబులు వ్రాయుచున్నారము. గురుకవిగారి యొక్క బుద్ధిబలముఁ ఈ క్రింది సంగతులవల్ల తెలియును ఒకను యేలూరిలో జమీన్దారుగారి కొమార్తె వివాహవిషయంబులో 'కొప్పరపు కవీశ్వరులకుయేమి బహుమానము యిచ్చినారు'. అని అడుగ గా పెడల్పులు యిచ్చినారు ఒకొక్కటి 30 శవర్ణయుండునని చెప్పిరి. యెంతవెడల్పు, యెంతమందము, వుండునని ప్రశ్నించగా అర్థణా వెడల్పు అర్థణా మందము వుండునని చెప్పినారు వారి యొక్క బుద్ధిబలము దీనిలో తెలియును. విశ్వనాథము అను కవికి 10 సంవత్సరములు వచ్చినపిదప 'కృష్ణా' అన మననయెడల 'కుతాన' అనెడివాడు యిప్పుడు యితనికి 15 సంవత్సరములు వయస్సు యుండును. ఈ సంగతులను బట్టి వారి యొక్క సంగతి మీరే గ్రహించ కర్తలు. 'హెచ్చరిక' అని వాగ్నిసకవిశ్వరులు కొప్పరపు కవీశ్వరులు వాగ్ని పీఠల కేరులు చెట్టినారు. విశ్వనాథము అనే అతను పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహ కవిగారి సహోదరుడు....."

(చేనాగిలు,) 10-1-14

సాలసగ్రామం, శిరంగిశ్రరం పోస్టు, గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు.

(2)...మ॥ వినవయ్యోగ్ గడుపేయపద్యతరి తద్విఖ్యాత కారుణ్యచే
తెను నాతండదిన్నదాదిగను జింతకజేయఁ జొచ్చెక గవీ, శుని మర్యాదనుజేయ
పొచ్చుగఁ; గవీశుం డద్ది గాంచంగ లే, కనుమానంబొక యింతలేక కడుదైర్యం
బొప్పసుండెం బురిన్... ఉ॥ పాపము...లకుఁ బాలుగనయ్యెను శర్మశాస్త్రీ
యం, చాపలు గాకి కిట్టులనే యంతట నంతట నైనఁగాని తా, నిపనులెల్ల మానఁ,
డని యింతసె యాతఁడు సిగ్గునొంచెనే?, 'యీపని యెంత వాని' కని యెంచెడి
వారునునైరి పీటిలో॥ ... నీ॥ ఓదార్పవచ్చిన యెఱుఁజే 'దివి నీకు మర్యాదగా'
చని మరలువారు ... "తగనిగర్వంబూనెఁ దగినలాభం బొందెఁ గను బుద్ధినిక"
నని చనెడివారు॥ గీ॥ పలువురును బలువిధములఁబడికి పడికి । యేడ్చువానిని మన
మఱియేడిపించి । యెట్లునున్నుగఁజేసి లే నేమివార్త, నెంతయైన న్నభావోక్తి
కొఱంత॥ ... నీ॥ "పప్పిక్కుఁతలుగూసి ... దనువాల్లెఁ గవులనఁబడ" రటంచు
... లే॥ గీ॥ పురమునందలి పెద్దలు పాలుపుమాఱ, నాడి సిద్ధికఁచిరి యంతనుండి,
యంటిలోనుండి నెల్లడఁ డెంతకష్ట, మన్నె నాతని కారార ! యహహ! కర్మ॥"

— — —

పాపము, సోదరు లీపాటించి మించిల్గొడవ వచ్చువారేగాని, మనోగం
జనీ, హితకాఠిణులవ్వారి నేమో యధ్యంతముననుభాంతి వెనుకకు లాగుచున్నది.
అవి చేయుచున్న యధిక ప్రియంగమునకు సుదచ్చిన ప్రితికాధిపతికన్నఁ జక్కని
హితబోధకులు దొరక రనుట నిక్కము. కాని యిప్పుడిప్పుడాయనంగూడ నవి
తిరస్కరించి దూషింప మొదలెడుచున్నవి. సోదరులో ! వానికన్నను మించి
ప్రియంగించుచున్నట్లు పూర్వంగమునఁ బెక్కు సందర్భములు చూపఁ బడినవి.
ఇందు వారి కిజిప్తురు త్తరము చదివిన వారికి వారివాచాటత పూర్తిగా గోదరించె
డివి. వారి హృదయమునకుఁ గడు నిక్కప్తముగా నెక్కినమా'గుంటూరిసీమ' పూర్వ
రంగము ప్రాజ్ఞుల కన్యథాగా దోచుటకుఁ గారణమేమో సుంత విచార్యము కాక
పోదు. గానఁ దద్బోధకములు గొన్ని యుత్తరము లుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

అభినందనములు

తమ సీమ పూర్తిగఁ జూచితిని. కడు రసవంతముగనున్నది. తత్రాపి'య
త్కించి త్సంస్కారులు' అను కందమునకు సాటిమఱియొక పద్యములేదు, ..."

మ. అవురా! శిరధరాధరేశ్వరగుహవ్యాప్తాతిగాంభీర్యగ
ర్వనివాశత్వదుదారవక్త్ర విసరద్యాగ్జాహ్నావీపురథా

తమిళభాషయపంకపామరహృదాదర్శమృలంజయై గా
కవిభూకానమర్చివర్ణమలగాఁ గన్పట్టె నిష్పట్టినన్.

మ కలపస్సంతు లనామకు ల్నుకవికాకార ప్రియు “లృత్యవా
దులు” నాడెద్దలవంగి సాదులయి నూచు లొల దుగృంతరితం
తుంలు గూలన్ దమ ‘సీమ’ వాస్తవము సునోపించుచో నం దను
ల్లయూడంతయు నెల్లవారలకుఁ గల్గింబయ్యె సుల్లంబులన్.

కా. అంభోధ్యానసభచ్చభోచ్చగత మూర్ఖాలోకసంతప్తులై
స్థంభ ల్లిక్కుమఁ గృష్ణానాబడి పే “కింజెట్టు మీఁ జెట్టు క్రి
ష్ణంభజై” మమమాయమై చనన శుంక ల్లింబ అవాదినం
దంభం జెల్లవడంగఁగాఁ దుడికు సీమ నృట్టిరీనాటికిన్.

కా. సత్యాధాన మసత్యమాన మనుచున్ నిర్వహించుచక్రమం
సత్యాన్నత్యముఁ గాంచి నిర్వహధాన్యదానుంధాయయై
సత్యాధాను గుట్టు కిట్టడచి నిర్వహత్యమై యెల్లుగీ
ప్పిత్తకైగవరీతిఁ గ్రాలఁ గల దిష్టతీమనస్సీమమై

కాశీ కృష్ణచార్యులు.

కా. కంటిన్ గుంటరి నీమలోనఁ గనకత్మాజాతనీలోల్లన
త్సాంటాస్వాదన సప్తధీకుకవిరాధ్యాంతిప్రణాదక్రియా
యంబాకంపనదాతృ సత్కవిభిషగ్గోత్రోహోహజ్జతా
కాంటక్యానహదర్జనార్జునముఖాఖండకిర్యోద్ధండతల్.

మ. బలి! భావత్కకసాయపానమహిమంబై నాద్యమందాగుపుం
బులుబున్నీరు హరించె గర్జకటుపుల్ చండాశుధారాశుత
మ్ములునందగ్గె బడాయిదగ్గు లపుడే పోయెన్ బాడీ! దొంగవ్రాఁ
తఁమోగిగిన్నికఁ బట్టె గూడ దళ లంతర్దామ లెట్లన్నవో!

కా. బండాటంపు మఃష్టుచాలిమొగమల్ వాయంగ దన్నం ఒళా!
గుండెల్ కొంపొక దాని కుండునె భవద్గుంటూరు సీమాభిధా
ఖండగ్రంథవిబంధనోత్థవితాకంఖాణికిం ఒక్క సీ!
పండులైతము రాలఁగొట్టిన దదే పాపమృత్యువృత్.

౩. చుట్టలం దనియించుపూన్ని పెయి పెయ్యల్ గొమ్మలుం గొట్టియే
లట్టలుం బయి దెట్టనోక యెటా కాలయే పుమం జేను నా
గుట్టుం గిట్టలతోడ జమ్మినది మీ గుంటూరు మావూరయ
గట్టనీతనీతవీరి నిజధారావాఁడ చక్రంబునక .

౪. గంటల్లో గుంటమఠ జేర్చి మున్నోకడకు పో గారాబు పిమ్మనండు దా నంటుండాబు లొంగంగ వాతెవుల; కన్నూ! “చంత మాత్రంబుగా నుంటేచా” లవకొంటి మప్పు; జీవుడవగు! గానంక రాప్ప మీ గుంటూర్నమ కృత్తియితీరకవలె ఘోరే ఘరా ఘాతము.

కా. కల్లల్లో కొట్టుకున్నారన్న లోకము నెట్లో కన్నుల్ని నాచూచుటం
నట్టి బుద్ధివంకం గయ్యెత్తములక నంభించి నన్నున్న! మీ
పుట్టినప్పుడు నుదుల్ని తమఃపుంజంబు నెట్టివయం
నెట్టింబాటు నటం నెటుంగ నెవ మా నెన్ను లోకమునల్.

శా. గోపీనాథులు పత్తికాపుల నారకై-శ్రుతివాదించి వై
జాహంయ్యహతో మనంపట్టలు కాపా! కాంగ్రెసయ్యే నీ
యాహూత పర్యవహాయికత్వంపట్ల ప్రావీణ్యసంగంధన
స్వాహాబలు వ్రోవించింబో గొట్టిన నన్ను వాద్యుల నీట పుకా

మ. గరుడ క్షాంతముఁ జే మనిర్వహించు న్నాటిండు మీ కిష్టమును
గురుగ క్షాంతుల విడుదలము తగు ? కష్టములేకదా, ఈ సేం
జరయంబెల్లమునకు వింగిరగలభై రాక్షాస్త్రిఁ దత్కాంత
పురుషు న్నోడు గరుడ మును కలదే! భావించుచో నత్తులదే.

శ్రీకా. అబ్బ! యెన్ని పథాల బోయిం తప్పియానునీడి ప్రకా
శోన్నత్యంబు వాదించ దనయి, లభి యాన- యెంతో గంచునో
ట్టి ప్పక్కంబుగ మీక చెప్పు నాని నీటాటాటలం 'బట్టి కొం'
దన్నం బట్టిగ లేద; యందున కదా! వాని కానిరముల్.

కా. జన్మించి బట్టినది శివునివారలట! యా సత్కార్యమెట్లుండునో!
చిట్లు తెల్పినివామమే తెలిపెనుం జే దిగిప్పినంగాచ పా
ట్టలంకక బయకేగుడెంచు; నటుపై నస్త్రంబొ? యనంబొకొ?
తెలంబే, చిరజీవియానటుల మీ క్రివింపుడో సత్కృత్య.

ఈ పద్యములు ... నాశరీరము చాలతోచ్యవస్థలో నుండుటచే నింతటితో నంతరించవలసివచ్చునేమో యను శంకచే నిప్పుడు పంపుకొంటిని. నాయందు దయయుంచి కినిని గృహించి నన్నాశీర్వాదింపుడని కోరుచున్నాను.

2-9-13.

రాళ్ళబండి వెంకటసుబ్బకాశ్రమి.

Guntur.

.....నిన్నటిదినమున నామూలాగ్రముగా తమ సీమంజదివితిని. చదువు నపుడు ప్రత్యక్షరము మేన గగుర్పాటు కలిగించె. ఇది ఆతిశయోక్తికాదు. కొన్నికొన్ని భాగములయందు తాము యథార్థమును వెల్లడింప వాగ్దానిన వాక్తలు చనువుచో నాకు గన్నీరుపోయె విశేషించి కొప్పురపు తప్పదుజాబు ఘట్టమున మీరుచేసిన కష్టము, మీరు వెళ్ళినపోకలు, తిక్కనను మఱపించినవి. భావతపు ఫక్కియంతయు మీకొక్కరితే యలపడినది. అపరతిక్కన యని మిమ్ముదలంచుచు మీసాత్తమును గన్నుల నద్దికొంటిని. ఇంకెంతె నానంతోషము వెల్లడించలేను. ప్రతికర్మలైనను నీగ్రంథమును దిగ్విధిగా శిరసావహించి తీరవలయునని నానమ్మకము.

B. Lakshmikantam.

...గుంటూరిసీమ చేరినది దానిని... అందుకొంటిని. దానిని చదివిన నాటి నుండియు నాకు కలిగిన యానందమును మీకు వాగ్దాయజాలను. మీరువాగ్ని వాగ్దాయమును మాగుంటూరులో అస్థాయముగా, ఆక్రమముగా జరిగిన అల్లరికి యేమి భేదములేదు. తమకు వాగ్దానిన పుస్తకములవల్ల మాగుంటూరులో 'సత్య వాదల' మనియు, ...దొంగపేరులు పెట్టుకొని సంచరించుచున్న వారయొక్క డంబము అణచినది అనినేనురూఢిగా వ్రాయుచున్నాను. మీయెరుటిపక్షము నాతి యొక్క...కట్టివేసినది..."

11-4-13 గుంటూరు.

మాటూరి బసవయ్య.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తెంపగులై మనకొర్రుపుం గవీ
శ్వరుల పృథాగ దూటిరని వాగ్దాయవారికిఁ దారితమ్య సం
కరముగఁ బల్కవారలకుఁ గాఱులఁ బరిగ్రలండుఁ జేరు దీ
పరులకు 'రామకృష్ణ' యన వచ్చును గుంటూరిసీమ నంతయుగా.

౧౮. ఎక్కడి వేంకటేశ్వరుఁ డీఁ కెక్కడి తిరుపతి ! రామకృష్ణులే
దక్కఁగనీరు వారిఁ, దగఁదక్కఁగ నిచ్చినఁ గొప్పపుంగవుల్
నిమ్మ వివల్పఁగా గలరు, నిశ్చయమం చని వాయుమన్న య
వ్యాక్కులు వ్యర్థమున్ సలుపువారల మిమ్ముల నెన్నశక్యమే.

సీ. "భువి మహాకవులతోఁ బోడిన ననుభవించక తప్పనా ! యంచుఁ బల్కువారు
“తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లనఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరు లం” చు వినుచువారు
ఆత్మకూరాది రాజాస్థానగత కథాభాగంబులను జ్ఞప్తిఁ బట్టువారు
ఎదికించ మునుపు వాయినఁగట్టినట్టి పెద్దలచరిత్రలు మదిఁదలఁచువారు

తే. గీ. నిన్న గాక నె మొన్న నిందించినట్టి
రామకృష్ణులు దృష్టాంతరంబటంచు
సారెదలపోయఁ జేసె గుంటూరిసీమ
విబుధమండలమందు వ్యాపించువేళ.

౧౯. ఎలమిన్ గొర్రుపుజల్లినీమయును మీ రీవాయు గుంటూరు నీ
మలఁ జేఁ బట్టి నిజంబుఁదేల్చుకొని నమ్మక వచ్చు సత్యంబు ని
శ్చలచిత్తంబున నంచుఁ బూనితిమి యోసాహిత్యయుక్తుల్, వియో
గులునున్ నైదివలన్న నొక్కటియె మాకున్ బెక్కు లింకేటికే.

..

సోదరకవులు { నూపాటి తిరుమల శేషచార్యులు.
వేంకటరమణాచార్యులు 5-5-18.

... గీరత, గుంటూరు సీమలయొక్క భాగము లచ్చుచుగిసినతోడనే నాకు
ఒంపుట కొరకు వాడేరును రిజిష్టరుజేసికొని...కృతజ్ఞతా బద్ధుని గావించవేడు
చున్నాను...నిన్నటిదినమున కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయకవిగారి గ్రామ
మారుదేరగా గుంటూరుసీమవలన వానినుస్వభావము నెరిగినవాడ నగుటచే, ఆయ్యా!
గుంటూరు సీమందిలకించితిరా? తమజల్లినీమ యేమైనద ? ని యడుగ, నేమేమో
గ్రంథములంబలికి జల్లినీమ నెలదినములలో వచ్చుననిరి...గుంటూరు సీమయొక్క
పూర్వరంగమును తనివిదీరగాంచితి. కొప్పరపువారి యనత్యవ్యక్తనలును తమ
సత్య నిర్ధారణలును మధురసుధాధారలొలుకు తమ కవితానైపుణ్యమును నాకే
గాక సర్వాండ్రులకమందానందము నొనరింపక మానవని ఘంటాపథముగఁ
బెట్టక తప్పదు.

మాకరాజు సారాయణరాజు. గుంటూరు 17-4-18

గవర్నమెంటు ట్రయినింగుస్కూలు.

... గుంటూరుసీమ దదివిలిసి. అఖండమగు మికవిత్తయందలి కథావిషయ గమనము అత్యద్భుతముగ నున్నది. ఈకథా సంవిధానపరిపోషణ ఆంధ్రవాఙ్మయమునందు ఒకరిద్దఱు సనాతన కవులయందు తిక్కన, పినవీరభద్రుఁడు తక్కలాఁతి యెడలఁ గనుపట్టదు..."

రుక్మామాక్షక తిరుపల్లెటి 2-7-13.

రాయపోలు సుబ్బారావు.

...గుంటూరుసీమ పూర్వరంగమను గ్రంథమును ... వందుకొంటిమి... పదమ గ్రంథము మాసంశయములను బోగొట్టి నిజమైన విషయములను దెలియఁజూచినందులకు మేమెంతయుఁ గృతజ్ఞులము. "నిజమునిలకడమిచ్చదెలియు" నను లోకోక్తి కల్లగాదుకదా! వేయేల! సర్వవిధముల యీగ్రంథము సభ్యమణయుగాను, బహుపాఠరహితముగను, చరిత్రాత్మకముగను, వాఙ్మయబహువచనములకు సంబంధములేదు. దీనింగాంచియైనను గలహాసములు మానముద్రును వహించుదుగాత. Secunderabad Daccan. పి. యక. రామకృష్ణులు. 30th March 1913

ఉ. చూచినండి'సీమ' పరిశుద్ధవచోనివయాభిరామ వి
ద్యాచతురప్రమోదధనధామ, యథార్థకథానకోక్తి'ము
ద్రావిడకామ, గ్రామ్యకవిత్వంత్రబహుస్కృతిదేవభామ, యం
బాచరణాంబుజాతరసబంధర! క్రిపతి వేంకటేశ్వరా!

కా. ప్రిచీవశ్చిమదిక్స్థితాంధ్రకుకవిపాఠానిలాహీంద్రమై
నాచావోషవిషైక్త రిక్తజనతాప క్రౌంపటాసారమై
భూవకోప్రకృతిప్రమావలలికాస్ఫూర్ణద్వంద్వసంతయై
తోచెక్ జంపి చరిత్రయుగ్మము కవీందుశ్రేణి చూడామణి!

జ. గీరతమా! యత్యద్భుత, ధీరులపసఁదేచ్చె 'సీమ' లేచ్చె సహాత్థ
శ్రీరాజులపను; నాద్యులు, చారుప్రజ్ఞలు భవత్ప్రీతాంతికి మెచ్చుక్.

భామత్రయకాలి.

22-4-13 గుంటూరు అగ్రహారం

D Ramaswami Sastri

ఉ. దైవమాఖమ్ముఁజూచి సమతక వహించి చరిత్రయుగ్మముకా
భావవిదుర సుబాసనగ వాగ్విశి రౌనమశైలిఁ దాము, మీ

చేప యథార్థ గౌరవ విశిష్టము శిష్టజనైకవేద్య మో
దేవ ! భవత్స్వతాప మతిదృష్ట్యదరిపృతిబంధకం బహూ!

గీ. నకలలోకమృలకు సత్యసత్త్వమిట్టి
డనుచుఁ దేల్పంగఁదాము వ్యాసినచరిత్ర
'నీమ' నా కొందుపృతి వీ. పి చేరఁజేయ
వెంకటకవీంద్ర మొక్కెడవేవిధముల.

మాగంటి వీర రాఘవశాస్త్రి. 24-8-13

...గుంటూరినీమ యను వివాదాంశగ్రంథమును నామూలాగ్రముగా జది
వితీ... సోదరకవులకును మీకును గలిగిన వివాదసందర్భములో మీ తప్పేమిలేనట్లు
యాగ్రంథముపల్ల యథార్థము బయల్పడినది...ఉత్తరరంగము గూడ ... బంప
గలందులకు పార్థింపుచున్నాను. ఇవీదు ఎంతయిననుసరే మందు పంపుమని నెల
విచ్చిన బంపెదను.

చించినాడ వేంకటరత్నశాస్త్రి

తెజవాడ 22-4-13

గీ. సిరలఁజెన్నొందు గుంటూరునీమ ప్రథమ
రంగమునుగాంచి తుష్టాంతరంగుడైతి
వలయు నుత్తరరంగము వేమవరశ
తావధానము వీ. పి. గాదయనుబంప,
గోరి వందములునేతు కోక్కెవూట

చివుకుల పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

స్కూల్ నూపర్ వైజరు, పాదిలె, వెల్లూరుజిల్లా, మకాం తర్లపాడు 21-7-13

చ. కనుగొనలేక విప్రప్రతిభఁ గల్గును లల్లివ ప్రల్లవంబులక
గని విని యాబ్బు పండితుఁ డొకండు శతంబున కైన నున్నె ? యుం
డిన నెలదిక్కటాపాముల నిండి పయికి బయిఁ బొంగి నింగిఁ బా
తిన భవదీయకీర్తిలహరిన్ నిలుపంగ నెవర లోపెడిక.

చ. అనదలు కూళ లేరొకా యహంయువులై తమనోటి యూసుపో
ప నుడువురిత్త పల్కులను పంచనకల్లునె? “యూరకుక్కకూ
సినయొడ జంగమయ్య కిలఁ జేటగునే?” బుధులేరు విన్న నీ!
యనుచుఁ జకారగుళ్ళొసగరా నగరా మొగమెత్త నిక్కురా.

ఉ. “అక్కనమాదనన్ తెలగునందల మెక్క సరప్ప సాటికి
నిక్కుచుఁజెప్పు కట్టపయి నిస్త్రుప్తత్వం వెర నిల్చుపాడ్కి” బా
రొక్కటరెంటఁ బామరులయొద్ద రహఃకుహనావధానమున్
జక్కనొనర్చిరన్నఁ దమసాటికి నత్తురె? తక్కుగై నరుల్.

చ. అనవసరంపుఁ జివ్వకు నహంయువులై విఫలోగుళాఖ దార్
పెనఁగొని ముగ్ధుడెంచు పెనుకేసల నీటఁగలంచినట్టి నీ
విషయవివేకాలు రికఁదెగ్గల ఓడి నహస్థులంబులన్
గొనఁగుటమాని యిష్టయిన ‘గుంటారీసీమ’ మొక్కఁగదగున్.

క. సారతరహృద్య పద్మసు, ధారననివ్యంశి గీరతముబలె నరయన్
మీ రచిత, సీమ, నచనందై రాజిలె నఖిలసూరు లొననిమెచ్చన్.

రామడుగు సీతారామశాస్త్రి.

14-1-14

...“గుంటారీసీమ” చేరినది ... మిక్కిలి శ్రమివోర్చి అమాపత్రికల
యందలి విషయములను ముందెన్నడో గ్రంథము వ్రాయవలయునని నీకా
గ్రంథము తయారుచేసినందువల్ల తమకు ‘నాణ్యు’ అనుపేరు సాధకమైన
దానినిగా దలంచి దున్నాను. తామువిషయము వ్రాయించిన విషయముల్లో
నేను పత్రికలయందు చూచినగుటచే యిందుమీకెంత మాత్రము అన్వతము
వ్రాసితిరని నేతలంచును.

పేమూరి సుబ్బరామశాస్త్రి.

ఆళ్లమాడి 6-6-14

గీ. అంతియేకాక నారాయణశాస్త్రి మొకఁడు,
బయలు పెడలి గుంటారీసీమ పటిమనెల్లఁ
జించిచెందాడి వెనుజూపఁ జేయునట ! యి
కేమిపురికెక్కు గుంటూరి సీమపల్లె.

గీ. కాన నారాయణశాస్త్రియ్య గ్రమ్మియాటు
మాడునేయక మున్నె సమ్మాదమలర
నారయన్ గోరినాడఁ గుంటూరిసీమ
లోని యుత్తరరంగమ్మ లోకవిమత.

తెలికపల్లి రామచంద్రయ్య.

25-2-14

శ్లో॥ ...పూర్వరంగ మమలం దృష్ట్యైఽఖిలం మానవ
స్వాంతే మోదమువైతి సంత్యజతికాభాపక్ష పాతాదికం.

శ్లో॥ కాత్యాయన్యై సమస్తం ప్రకథిత మసు బాలైక దేశ పృగల్భా
నూయాకాఖాభిమాన పృకటిత శశగాత క్త బౌద్ధవ్యవస్థం...

శ్లో॥ ... శాఖాం విజానాతి హి నీతి బాహ్యకః॥

శ్లో॥ రాజ్యాంగృహేషు భవశూన్యగృహేషు కుర్వంతుర్వ్యాహకాంశ్చ విశ్వై
ర్నసమాన్యురేవ తద్వ్యక్తివర్తనా సుచనంతిబహ్వః పాండిత్యవైభవ
నిదంతునిచారణీయం॥ భమిడిపాటి ఆచార్యశాస్త్రి. 4-4-1913

యంపర్వతే, లింగాలపావ్రు, కృష్ణాబిల్లా.

మ. హరనాచరణాబ్జచింతనమకంకానక్తపృథ్వుంగ! యు
త్తరరంగం బెల్లుబుబ్బువో? యనుచు నత్యాచక్తుడై వేంకటే
శ్వరదైవజ్ఞుడు దానినే మనసగా భావింపుచున్నాడు కా
నరయంచాపృంగులంప వేడెడల గవీ న్నా! మున్ముందైనచోకా.

ములుకుట్ట కోటిశ్వరం. 9-7-13 యంపర్వతామం

...“గుంటూరుసీమ” యొక్క గొంధములు ఆరుకాండలు V. P. స్వరా
తగునంతలొండరలో నా అడ్డసునులంపల ప్రార్థించెదను. ఉభయ భాషా
కవిత్వ మహాకవులగు తామ్రపత్మత చ్యవంతయు కలకాలముపై ప్రోలివేసి...
నంతలో ... మాహాత్మ్యము... చక్రకమగుననియు, కెదర్ల లనకొనటను గల
విశదపటచు కొంటిని

మన్యం నీతారామయ్య.

2-4-13

టీచర్. ఏవును హైస్కూల్ గుంటూరు.

...గుంటూరుసీమను చూచినాను అందు విజానిజములు తప్పక తేలును
న్నవి. యిట్టి సత్యమును తెలుపు యీ పాత్రయ బేతమంతటను వ్యాపింపజేయు
టకు భగవంతుని నదా హింసించుచున్నాను.

బొడ్డుపల్లి కేషయ్య బోర్డుస్కూలు, మాన్య. మండిపాడు 27-8-13

స్థానీవులకన్యాయమునల జాపితిమే, కాని మానద్ర స్నానానిలో
నెన్నవనంతుగాని కైకొనలేదు, సరికదా వాతి నామముగనూడ నువాహరింప
లేదు, పాడుకగ్గుము ప్రతివిషయమునకును గొంధవిస్తరభీతియే మమ్ము నెను
చీయించుచున్నది. షీతికలో నక్కడక్కడ నుదాహరించిన ప్రతివిషయమును
వేదోద్యుకటితక్క నిట్లే లవలేకముగా కైకొనినదియే కాని దోషియును బూ

తిగా కైకొనలేదు. ఈలోటు రాబోవు 'సమస్కార' గ్రంథపీఠిక తీర్పుగాక యని యంతలో విరమించుచు నిడి నిదలి తప్పులంగూర్చి కొండొక చర్చించుచున్నారము. ఎప్పుటనేని యతిప్రాసములు, వ్యత్యస్తము లగుటంగూర్చి పాఠ్యాలు గణించరు. ఆన భాగ్గతిమూలకము, అనివాద్యము, దానింగూర్చి యితరులకు గోచరించినంత గ్రంథకర్తకు గోచరింపదు. అవిషయము కనిపెట్టుటకుఁ బాండిత్యముతో నవసరములేదు. యతిస్వరూప, పాఠ్యస్వరూపములను దెలిసికొనుటకు సరిగా 5 నిమేషములకన్న నెక్కుడుకాలము పట్టదు ఇట్టి స్వల్ప విషయమును గూర్చికూడ దినంతులు గొట్టువారు నేడు బయలుదేలుటచే నీకాల ముయొక్క దుస్థితికిఁ జాల విచారపడవలసియున్నది. పృథక్రము, హితకాంక్షి మనోరంజనులు నూకుఁ దిప్పలు చూపవలయుననియెంచి వైరీతి తప్పులనే యశ్నేపించి యవాకుచవాకులను పదకంచున్నవి. పృథమముదిగ్రామనందలి ఫ్లాటిత్యముల నిటవల రించితిమిను మాటకూడఁ బాటించక యాపత్రిక లూరక మ్రోగ మొదలెడుట మఱియును విచారణీయము. స్వాత్మదృఢ్యల్యక్షకటనమునకై తమంపఁ దామీ పలువిధముల సాత్వము నిచ్చుచున్న యాపత్రికలు చూపు తప్పులెట్టివో తెలుపుటకుఁ బ్రకృతగ్రంథమునుండి కొన్ని యుదాహరించుచున్నారము.

“వి। ద్వామహేందుర్నిల పశ్యశబ్దముపైని సారకుఁ గొంచలు

ఇందు విశ్రమము పారఁబడినది దీనింబట్టి యజ్ఞాతిను సమర్థింపవలెనుచో తి। వెం|| కవులకు, యతియననేమో తెలియని కాని, అక్షరజ్ఞానము లేదనికాని, మొఱుగఁబడియుండును. ఈమాట విశ్వసింపఁజేయుట కడుగట్టము. ఇట్టి ప్రయత్నమునకుఁ బాలు పడువారి నేమనవలయును? మఱియూ,

దం। బలరు నియోగి వైదికులు నందుచునుండురు.

(పూర్వరంగము 4 వ పుట 18 పంక్తిచూ)

ఇందుఁ బ్రాసము పారఁబడినది, వైపద్యము లేపపాఠికము కావున, అలరు, ఒరయ్య, ఆందు, ఒందు, గా మార్చికొన్న సరిపోవచ్చును. యతివిషయమున ‘పశ్యశబ్దము తప్పుగాదని కొందలు’ అని నవరించుకోవలెను. ఇట్టి భ్రాంతి క్రియుక్తములగు స్వల్పలోపము లెందఱచేతనో యెన్నిసారులో సంస్కరింపఁ బడుచువచ్చినను భారతాదులయందుగూడ నిప్పటికిని గ్వాచిత్యముగాఁ గాన వచ్చుచున్నవన నస్మదాదుల లెక్కయేమి! భాగింతినిశించినఁగాని యీలోపములు.

వశించవు. అది ప్రపంచముతో పాటుండఁదగినది, బ్రహ్మాండముకూడ దానికి గానులు. ఇది విషయాంతరము. ఇంకను వ్రాయవలసినవి చాలనంతములుగలవు. వ్రాసినవానివలనఁ దక్కినవి యూహించుకొందురుగాక, పూర్వరంగోత్తరరంగములలో సూత్రప్రాయముగా నాయావివాదకు సంబంధించిన యాశ్చర్యార్థము విముఁద్యుఁబడినది. అది ఆనందచర్యము, అంతము నేమఁరావధాన ప్రయోక్తమగు సమ్మానమును నని యెఱుఁగనది, ఆసమ్మానపమయమునందలి పద్యములుమాత్రముదాహరించి విరమించుచున్నారము.

చ తిరువతివేంకటేశ్వరసుధీకరయ్యగృ మలంకృతంబు చే
సిరికద ! కంకణంబులఁ బ్రసిద్ధులు నల్లయ చెన్నయామల
బ్బరమును సంతసంబు నెడఁ బొంపిరివోరఁగఁ జూచుచున్నయం
దఱనయనంబులం దపి కనంబడుచున్న సదేమి చిత్రమె.

తి॥ శా॥

ఉ. గోడకు వెల్ల వేయు టది గోడహితమ్మును గోరి కాదు మో
మోడి భవత్కుతూహలము నోమఁగ సింగపుమేల్మిబంగరం
బోడిమికంకణమ్ము లేవి పూనుచునుంటిమి యిందు కర్ణుఁడౌ
నాఁ డెవఁడో, యెఱుంగఁగల ప్రాజ్ఞులు మృగ్యులు నేడు మాడఁగఁ.

వెం॥ శా॥

శ్రీమత్పర దేశభాష్యై నమః.

గుంటూరి సీమ - ఉత్తర రంగము

శ్లో. ఉన్నతం పద మవాప్య యో లఘు, క్లిలయైవ న చలే దితి భ్రువం
తైలశేఖరగతో దృషత్కణః, శ్చారుమారుతధుతః పత త్యధః.

(రసగంగాధరము)

శ్లో. యద్యపి నదతి సరోవం, మృగపతి పురతోఽపి మత్తగోమాయః
తదపి నకుప్యతి సింహో, విసదృశపురుషేషు కః కోపః.

(అలంకారశేఖరము)

శ్లో. సంత స్సచ్చరితోదయవ్యసనినః ప్రాదుర్భవద్యంత్రణా
స్సర్వత్రైవ జనాపవాదచకితా జీవంతి కృచ్ఛం సదా
అభ్యుత్పన్నమతిః కృతేన నసతా వైవాసతా వ్యాకులః
కృత్యాకృత్యవివేకశూన్యహృదయో ధన్యో జనః పాక్రీకృతః.

(కువలయానందము)

(సదుపదేశము)

చ. వలదు నియోగివై దికవిభాగము, కొంపలు మున్న దాన, వ
త్తిలుఁడు యథానుపూర్విగ, విధేయులు విద్యకుఁ గండు; కాఖకుఁ
బల మిడ నెంచి స్కంధమును బాయఁగఁ ద్రోచుట జటిలేల్వి ! పూ
ర్వుల హృదయం బెఱుంగుఁ డని బోధ యొనర్చు గదవ్వు, కాంకరీ !

చ. వలదు నియోగివై దికవిభాగము, వల్వ దనత్య గోష్ఠి, ము
గ్ధులను విదగ్ధులకా సరిగఁ దూఁచెడి తక్కుడకై ప్రియత్నమా
వల, దవలాచుముల్ గిలుక వల్వదు వల్వ దటంచు నంబ ! శే
వలదురితంబుగా నడుచు వ్రాఁతల కాళ్ళ కురికా ఘటింపుచి !

చ. వలవని కోర్కులం బడినవా రెవరుకా దుడ నెగ్గ లేద, ఇట్లా
కలియొడఁ గూడ నత్యమునె కాంతురు గొని యీనత్యమున్నకాల్

ద్రవలకు బ్రతికి లేదు, ఋణాధర్మము పట్టి చరింపుఁడంచు మా
ద్రవ నునికొల్పు పెద్దలకుఁ గొండొక బోధ యొనర్చు మంబరో !

గ్రంథప్రసృతి.

ఉ. సత్య, మసత్య మంచు మనుజస్మృత మంచికిఁ జెడ్డకున్ సదా
దాత్యము నేయుచుండెడి పదార్థములందొకదాని కింకొకం
డత్యయమున్ ఘటించెడి యథార్థపదార్థము నిల్చి యొగ్గులున్,
వ్రాత్యులు వేటొకండు నిలుపక బ్రయతించుచునుండు కాంకరీ !

చ. నిలిపిన నిల్వఁజాలని దనిత్య మసత్యము, నిల్చుకున్నను
న్నిలిచి యెసంగఁజాలినది నిత్యము సత్యము, సత్వరప్రభా
కలన కెదే నిమిత్త మది గావలెఁ గావున దానికై మహా
త్ములవచనంబు లూత గొని పుస్తక మియ్యది సేతు మంచికా !

ఉ. నోటుకుఁ గాలదోష మది నోటియెడన్ గొఱ గాదు, కాన నె
ప్పాటకొ యుక్తి నేయుడు నపర్ణత గల్గదు, తప్పిత్రోపలం
దాఁపెడివారి రజ్జులు వృథా, ఋణమిచ్చి యపర్ణుఁడున్ ద్విష
తోక్రిటి నెదిర్చి పేర్చి కవికుంజరుఁడున్ నెలుఁగొందు నంచికా !

మ. మననాఁ డెవ్వఁడు ? సత్యమం బలుకు సంపత్కామి, యన్యం డెవం ?
డన్యతం బాడెడి దేదె, యీనియతికిన్ న్యాయైకదృష్టుల్ శ్రుతుల్
దనియక మ్రొగ్గెద; రన్యలో, మొఱకులై “తాఁబట్టుకుండేటికిఁ
జనుఁ బాదత్రయమే” యటన్న నుడికిక దాసానుదాసాగ్రణుల్.

మ. ధనమున్ జూడరు, వేషభాషలకు బందల్ వోరె లో జంక, రె
వ్వని కేగొరవ మంతెకాని యధికత్వం బొప్పఁగాఁ బోరు, స
జ్జనులకై దక్కఁ దదన్యులకై మనమునకై జర్పింపఁగాఁబోరు, ధీ
శును లంచుక జననీ ! ఋతం బడఁచు ప్రాజ్ఞ శ్రేణికిక డెల్పుమీ !

పూర్వవిద్యన్నాగరికత.

కా. “మీదిద్దెల్ ధన మిచ్చి కొన్నయవి, మీమీ పోకలెల్లక ధనా
కావిధంబులు, పూర్వనాగరికవిద్యాభ్యాసముల్ వేఱు, త
ద్భాషన్ముద్దులు వేఱు, వారు మనకై దైన్యంబు గైకొరు మీ
వోగ్రహల్ నారికి నైవ తాని” వని యుద్బోధింపుమీ కాంకరీ !

కా. పూర్వాచారల విద్వేషేన్దు సుఖబుద్ధి వారి మర్యాదలే
సర్వోత్కృష్టముగాఁ దలంతు రిపు డాచారమ్ము లే మున్న వీ
దుర్యాయుల్ గనఁబోదు, దూర్య లెనయా దుర్వాసుతో నందు లో
కర్వాణీ! యిటువంటి యోగులను లక్ష్య మేలనేయక వలెక.

టాటోటురటమఁడు

ఉ. కొట్ట నుపాసహం బదియుఁ గొండొక కొంకు పహించు, నెవ్వనిం
దిట్టఁగ దానిఁ గుట్టు నల దీనుని నాల్కయు వెన్నఁదీయు, నా
పుట్టుగు బమ్మచారి యెటుబొంకిన నేమగు? నట్టి చీపురుం
గట్టులు గిల్గు వ్రాఁతలకు గౌరవ మెక్కడి దమ్మ! కాంకరీ!

మ. ఘటచేటికరనీచకాచకలనాక్రాంతంబు కర్ణధ్వయం
బఁట! నానాన్మతపాతకాంచిత్స్వభాహంకారపంకాంకితం
బఁట! చేతం; బటువంటినాఁ డొకఁడు పే రానించి టాటోటులక
రటియింపక గటువెనుగా కవియు ధీరవాగ్ధముల్ చూతురే.

ఉ॥ “అవులు దూడలుం గలుగ నార్పులు గుంజల చేల?” తా నెవం?
దీవిమయంబు నేమెఱుఁగు? నింతకుఁ ద న్నెవఁ డీనడింపకే
పో విడుచుకా? జరిత్రమన బొంతులు బూతులుఁగొడ నానొకో!
కావల మేడ! సత్యపుఁ బ్రకార మదేడ! పచింపు మంచికా!

ఉ. ఇట్టి పృథా పృజల్పకుల హీనపు వ్రాఁతలు కీర్తికామినిం
గట్టుడు నాపె “కాళ్ల మరి గల్గె” నటం చొకమూల నాఁగుచోఁ
బట్టగంటఁ జుక్కలపృభావము నెల్లకపోదు “తా డొగ్గ
రొట్టెయ్యఁ గాకపో, దొకనరుం డలతానును గాకపో,” డిలకె.

ఉ. వానిది నోరు గాద, యల వానిది నాల్కయుఁగాద, లోచన
స్లేనరుడే నసత్యములనే నెగడించునో యట్టివాఁడు శ్రీ
జాని స్వనామమూనినను జండనమూనిన రాసభంబై, మా
రానఁ బరిత్యజింతు రల వ్రాయసకాని మడుల్ బుధాగ్రబుల్.

ఉ. ఉన్నది యున్నయట్టులుగ నోపిక మీఱ లిఖింతు మంబరో!
కన్నపుదొంగ వాగ్ధతల ప్రకారము నోటికి వచ్చినట్లుగాఁ
బన్నము, బన్న ముగిరికువ్రాయసకాండ్ర శిరాన నుంచి వి
ద్యక్షుత్మైన మార్గమునఁ బంపెడి భారము నీది యాచనక.

(తీర్థంబుస్వర్గము)

ఉ. అతనిని యోగి యందు రెవఁ డల్ల వడివృగవీసరిసంతిక్త
మతిచెడి పోరి యాడి మతిమత్తముఁడై తన మాచరించి బ్ర
హ్మత యొకకొంత గాంచె నల యాతఁడె గాధిజాఁ; డాతఁ డిచ్చె వృ
త్తి నొక రాజనూతికి, నురవృత్తుఁ డొప్పమి కాగ్రహించుచుకా.

ఉ. గడ్డము మీసముల్ పెరిగి గాధిజాఁ జేయపు వేసి నేని యా
చెడ్డ మునీశ్వరుం డొకని శ్రీపతియన్న ను జేర్చు బోయి తాఁ
బడ్డ పరిశ్రమంబు భగవంతుఁ డెఱుంగుఁ, గృతార్థుఁ డయ్యెనే?
అడ్డఁడె యింద్రుఁ! డాపయికథాంశ మెఱుంగనివారు లేరుగా.

(పాండ్యకవాసుదేవీయము)

ఉ. ఉండుగి జగమునందు మును పుండివయట్టులె యుండువారు పె
క్కుండుగి, పృథాభిమానమునఁ గర్జుమెఱుంగక కొందఁ టెట్లా చే
కొం డ్రవమానముకా దమకుఁ గూడని బల్ బిరుదుల్ ధరించి; యీ
*పాండ్యక వాసుదేవుల నెవండు గణించు పచిఁపు మంబరో!

(గౌతమీనది — సెలయేలు)

ఉ. కొండలు వీల బండ లొగిఁ గొట్టక పోవుచుఁ జేల గౌతమీ
చండతరపరవాహ మది కాశ్యతమై భువిఁ బర్వ నెన్నియో
కొండలనుండి వచ్చి యడఁగుక సెలయే శ్రట నూరుఁ జేరు లే
కుండఁగ “దివ్యటీసరస నుండెడి దీపములొ” యనం బొరికా.

ఉ. అంతన పుట్టు నంతటనె యాటుఁ గడుకా రయ మొప్పు బాటు నొ
క్కింత వెడల్పు బొడ్డు గల యే ఊదియే సెలయేలు, దాని బై
సెంత? మహాప్రవాహముగ నెల్లపుడుకా బ్రవహించుచుకా బవి
త్రాంతరమై తనరృచి మహానది గౌతమీయుండు, కాంకరీ!

(చ్యవనమహామని)

ఉ. కొండలు బండలుం గలిసి గొప్పగ నెంచి స్వపక్షపాత మా
ఖండలుచేతి కత్తి కిడఁగా గరుడుం డిడఁ బక్షపాతియై
యండియూ నీకమాతల్; మదియూకా బ్యవనం డిడఁ; డాత్మకత్తి యి
ట్లుండు నటంచుఁ డెల్పుటకు నోజగదంబ! తృణీకరించుచుకా.

క. తనబలము నెదిరిబలమును, గవనికతన భజిమట్టి ఘనహీతియై కీ
త్తిని గోలుపోయెఁ గొడవ, శ్రీనిమొన నటు లాచరింప నవి యేమగునో!

(కాళింగులు)

ఉ. అంగమునిండ భూతి నిడి, యల్పపువస్త్రము గట్టి, చెంబు కే
లం గొని శుద్ధసద్విజాలలాగు నటించుచు నెందుఁ బోవు కా
ళింగులపోల్కి నేఁ డకట! లేకు లనేకు లాకింత నేరు పెం
దుం గనకే వధానివిరుదుం దలఁచాల్తు రదేమి పాపమో!

ఉ. వేసము పొట్టకొన మెటు వేసిన వేరురుగాక, యీరసా
భాములు నిక్కపుం ద్విజాలఁ బట్టుక “మీరును విపురే? మిముకా
భూసురు లంట తప్ప మముఁ బోరునఁ గెల్పినఁగాని మీకు మీ
భూసుర నామ మొచ్చ” దని మోగెనుడు రేమిటి కంబ! కాంకనీ!

(లూత)

ఉ. అంబరమందు *సాలెపురు వాదరు వింతయు లేక ప్రేలుచం
దం బొకయట్లు తోఁచు నది తథ్యమో? కా, దటమున్నె యల్లియుం
చుం బహుతంతుజాల మది చూచున నంటుక యుండు, దాని దా
రంబు మొగంపుదారపుఁ బరంపరతోఁ గలుపుకొ దిగంబడుకొ.

ఉ. నేయును గాత లూత యది నేర్చిననేతగఁ బొట్టకొనమా
నాయము; బట్టకొనము జనంబు కువిందుని గోరుఁగాని యా
మాయపుఁబుర్యు నేతకయి మానస ముంచునె? యుంచుఁబో, యెటో
కాయమునందుఁ గప్పికొనఁగా నది వచ్చునో! మట్ట విచ్చునో!

*21 వ సెప్టెంబరు 1912 నం॥ కృష్ణానతికముండి

ఈఁగపులి

లే. కీటకములందు మిక్కిలి కీర్తిగంటి! నీఁగపులి యందు రందఱు నెలమి
వచ్చును! గాదె యంచును మది పృథా గర్వపడకు! సరసు లది ఖిన్న నగుదురు
పాలెపురుగ! కపటమున నేదో యొక వన్ను గడసుబన్ని! యీఁగలను మోస
వచ్చుట నీఁగపులివి! కాని యెదురుగ నిలఁబడి కలనఁ గెలిచి! పేరుపొందిన
చేదియాపింప లూత! ఎట్టులో యొకరీతి నీ కీర్తిరువము! కలిగ నామాట లటులుంచు
తలిగినంత! మాత్రమున నూర్ణనాథ మామదిని మివులు, తలనుదాటిన గర్వంబు

ఉ. అల్లిన దానినే మరల నల్లును, గొర్రెవిధానోనల్లగాఁ
జెల్లదు సాలెపురుగునకుఁ జేతయుఁ గా దది యెన్నిసారులే
నల్లిన యల్లికే మరల నల్లెడి; దానిక నంతసంతమా?
యల్లిక యెందుకేని గొజయైనది గాదుగదా మహేశ్వరీ!

(నీర సాశుభూషానిరసనము)

చ. ఎఱిగియు గాగ్రవృత్తం గయితే మేమును బాల్పడఁబోదుమేమో! కొ
ప్పర మొకవేళఁ బోరికి నభాస్థలికిక జనుదెంచెనేని; కాం
కరి! యది కామ కూడ దని కంకకుమమ్మ! పగ్గనక్తి దీరు ను
త్తరపు శ్రుణంబునక మరల దానిఁ ద్యజించెద మాజ్ఞ యిమ్ముగి.

చ. ఎలమిఁ దురుష్కునిం దగిలి యేగిన వానికిఁ బ్రీతిఁ గొల్పు మొ
క్కలుఁడు దురుష్కుతాప్తికయి కట్టిడిమార్గముఁ బట్టు భంగి వెం
గలులకుఁ బ్రీతిగొల్పుఁ గల కాకవితం బురుడింప నెంచి క
శ్రమమగు గ్రాహ్యధాటి కొడిసాచెడి తప్పును నైపు మమ్మరొ!

ఉ. తప్పులఁ దోపనీకు, మెవఁడం గల కాస్త్రము గప్పిపుచ్చు, మే
చొప్పుననో దదాచిడిగఁ జొప్పశలాకలఁ బోలు పద్మమల్
గుప్పుగఁ జేయు, మెయ్యెడలఁ గొంకు ఘటించకు, మెట్టో నూలులన్
జెప్పినదే మహాపదవి సేయుము, మాయము గాగ్రవృత్తగ్రహర.

ఉ. కప్తముగా నెటో భవదఖండకృపామహిమమ్మ కల్మి నీ
ముష్టి కవిత్వమధ్యమన ముద్దులు మూటలుగట్టఁజాలు ని
ర్దుటైపుఁ బద్యమున్న నది తొల్లిరచించిన దండుగి, వారి సం
తుష్టికి నట్లు కాదనుచుఁ దోపఁగఁ జేయుట యెట్లు కాంకరీ!

దాల్చెదగునె! నీపరాకమమునకును నీయశముకు! నీదులిరుదంబునకు లోన
నీవు మెచ్చ! వలయు నీజాతివార్ మెచ్చ వలయుఁగాక! యింక నెవ్వరు
మెత్తురో యీఁగలపులి! యెన్నియో గొప్పకీటములున్నవి సుమి! వాని కేమియు
గర్వంబు గానఁబడదు! వెడక రవ్వంత యల్లి కల్లుడునో లేదో! మేలు నీదు
గర్వము పట్టఁజాలకుండె! జాలునింతటి నుంచైన సాలెపురుగ! బుద్ధి తెచ్చు
కొని నయాన బుజములెగర! వైచి కొనుటచాలించి గర్వంబు విడిచి! భద్రముగ
నుండు మిదియు నీబ్రతుకు దెరువు.

పిప్పర

సోదరకవులు

ఉ. గిరగిరఁ ద్రిప్ప మ్రోగడిఁ బకీరుకరమ్మన నొక్కయంతరి, మా
‘కిరకిర’ బాఱరణ దమనఁ గీల్కొనుభంగియొ మాన్యమైనచోఁ
బరపరలాడుమఁ గఱతఁ బాడె దదావిడిగా నటంచుఁ బా
మరులు నుతించుపూనికయు మాన్యతఁ గాంచుగదే మహేశ్వరీ !

మ. స్వరవర్జ్యత్వమెఱుంగకే పొరిఁబొరిక సంగీతముల్ వాడి యొ
వ్వరు మెప్పించురు ! గాయకోత్తములు ‘పహా’ నాఁగ; నట్లే పర
స్వరసందర్భము శ్రోత్రపేయతయు సౌశబ్ద్యంబు లే కెట్టులో
విరచించక గవితల్ శ్రవోయుగళికిఁ బించుల్ ప్రసాదించునే!

చ. “పదనిస, సానిదానిపస, పస్పసరీసరి, గామగారిసా,
సదగద, నీరిసారి, దరిసా, గరిసా, నిరిసా, రిసా, రిసా,
గదగద, పాదపాద, సదగా, పదగా, నిదిగా, దగా, దగా,”
యిది యొక గానమేని యెదియేనిఁ గఱిత్వ మగుక మహేశ్వరీ !

ఉ. “చేసిన దోసముల్ బయలునేయఁగ నెంతువె ! దుష్కరిత్వవి
న్యాసము బైటఁబెట్టుటకునై గమకించెదవేల” యంచు దే
వాసురయధ్ధముల్ గెలిచినట్టిఁడు పండితరాజుచేత నీ
వీసడిలంగఁజేసి మము నెందుకు దూర్చెద విందు శాంకరీ !

ఉ. ఎంచి పురాదులైన పదునెన్నిది వర్ణములంగుఱించి వ
ర్ణించి కథానుగుణ్యముగ నించి రచించియొ యంచి రంచుఁ బ్ర
శ్నించినచో నదుత్తరము చెప్పటకుక దగవైనయుక్తి దోఁ
పించి యనంతరమ్ము నడిపించుమి యాకృతి కో మహేశ్వరీ !

చ. కవివరులెల్ల మేలనఁగ గ్రంథములక రచియించి కప్రపుం
జవుల జగమ్ము ముంచెడి ప్రశంస ఘటించియు నేఁడు కొద్రప్రపుం
గవులకతమ్మునక రసము గన్నడకుంచెడి దిక్కుమాలు కా
కవిరతు మమ్ముఁ బాలుపడఁగా నొనరించెద మాల్చెపమా !

చ. గడియకు మూఁడుపందలట ! గంటకు డెబ్బదినందలట ! ర
వ్వడుకవనమ్ము చెప్పటకుఁ బూనినవారిని బట్టఁజేసి యొ
వ్వడు సరసాకుసత్కవనముక బచరించు మదియవక్త్రముక
“బడబడ” మ్రోగు “తావమరసా” నొనరించెదవమ్మ ? యీశ్వరీ !

ఉ. వృత్తివిశేషముల్ చెడి వివేకము పాకముదప్పి సద్గుణా
యత్తతఁ దక్కి శయ్య యొకఁ డంతగ బొంతగ సంగ్రహించి యే
పాత్రును రోయక చలుకు పాకడ నేరిపి మాడుకైత ను
స్మృతతమైఁ జరించు కనుమాలగఁ జేసెద మాదైవమా !

చ. తొరతొర గాగ్రునామములు తొంబదియో చదియో సహస్రమో
పరపర గ్రుక్క త్రిపుకయె వాగెడి విద్రవిసోదివైఖరిక
జరచర నోరు బార్పు టది సత్కవిధర్మము గాదటంచు నీ
చెటిగియు దానికై మనము నేటికిఁ గొల్పెదవమ్మ శాంకరీ !

ఉ. అక్కట ! నీరసాశువున నందముఁ జందము లేక యెట్టులో
గుక్కలు మ్రింగుచుకొ వెడఁగుగొల్లల నుద్దుల నెంతపాడినక
దమ్మనె 'కైత' యక చదవి దానికి? "గాడిద గంపెఁదూక దాఁ
బొక్కిన నేమి లాభమగు" బొంకక తెల్పఁగదమ్మ శాంకరీ !

ఉ. అదృశ మేల నేయవలె నంబరొ ! తంబుర యొంటికంటి త
బ్బిబ్బ మృదంగ మీద్యయమె వేషముపట్టున లోటు గాని యా
బొబ్బిపాటగాండ్ర తలఁపుం గొలుపంగల పాడుకైతముక
సిబ్బితి గల్గి పండితులచే నుతిగాంచెడి శోక్కి యున్నచోక.

చ. కవితయుఁగాని సంతతియుఁగాని జనించిన యత్తరక్షణం
బవిసి నశించెనేని ఫలమబ్బనె ? గర్భభరమ్ముదిక్క నా
యపు లవమేని లేనినుతు లొక్క సహస్రము తెప్పపాటులో
శివ ! శివ ! పుట్ట నేమియుగుఁ జెప్పఁగదమ్మ, మదంబ ! శాంకరీ !

ఉ. 'అశుకః త్వమందు రస మారయరా'దని యప్పు నెప్పె, నో
యీశకుటుంబినీ ! జననమే లభియించిన బంతికిందనే
నాశముఁగూడ వ్రాయు టది నల్వకు సమృత మానగాక, గ
ర్భాశయమే సృవించుటకు నక్కట ! దీనికి భేదముండునే ?

ఉ. "మారుని గేరఁబాలు నుకుమారుడు, కన్నులు చేరఁదేసి, బం
గారముమే" నటించు మృతి గాంచిన బాలున కేడ్పుభంగి వి
స్తారరసమ్ముగల్గుటయు సంభవ ముండఁజూఁగాక, నిల్యఁగా
నేరని కొవ్వపాకుకవి నేరుపు లేటికే మాకు, శాంకరీ !

చ. పలుకుల కల్గినేర్పిన సుభాషితముల్ జలజేసి కచ్చుపిక్
బలుకఁగఁజేయ దానికి మపకృతిగా శుభివిందునేయుచుకొ
గలకలలాడు కంకణవికస్వరనుస్వర మట్టులండు మా
పలుకు లానరెప్పజే యినుపబాడిగ బండిరవంబు లీశ్వరీ!

చ. కలుషితమై నీర్ దురుసుగాఁ బ్రసహించెడినట్లై తప్పుగై
తలు దొంగలుకొ దదాబిడిగఁ; దజ్జుల కట్లు రుచింపనా, శర
ల్లలితకలావిలాసవిమలమ్మలు సత్కమలంబులో, రస
జ్జలకు రుచించునట్టిది యగుకొ హిత మాచకపత్వ మేరికొక.

‡ (తలవఁ దగని వాగ్దోలు)

మ. కవితాతత్త్వరహస్యవేత్తృతకునై కష్టించునక్కృష్టు లి
న్దవివేకుల్ కులగోత్రసంఘటలు జేదాచా పారంపరీ
దవపహ్నుల్ సకలాన్నభోక్తలు సమస్తస్త్రీకుటుంబుల్ మహా
సువివేకుల్ వివేక మితెలివి విజ్ఞుల్ గోయ కెట్లుండునో!

ఉ. దుర్మతముల్ కడుం బ్రబలి తొందర గొల్పెడుపట్ల ధర్మపుక్
మర్మ మెటుంగునాచ్యు లవి మాపినయట్లై కవిత్వతత్త్వని
త్కర్మని లాఁగఁగా పలెఁ గుకాక్షయ; తావ్యశఙ్గకార్యమే
కగ్గుమెటుంగఁజాలని యకర్మపరుల్ నిరసింప నేమగుకొ?

‡ (మే 10 న తేది 1913 న సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

చ రణా యు ధ ప్ర శం స

ఒక భాషాభిమాని

ఈ పోట్లాటకు అంతంలేకుండా ఉన్నది. ఈ కవులు కోళ్ళనుగూడా
మించి పోయినారు. తురుష్కయధమైనా ముగిసేట్లున్నది కాని యీ కవుల
కలహ మెప్పు డారంభమైనదో దానికి నీసుగు విరామము లేకుండా ఉన్నది. అంత
కంతకు కక్షలు పట్టబలుకున్నాయి. ఇరుపక్షములచుట్టు గ్రామసింహాలుచేరి గర్జ
నము మొదలు పెట్టినాయి. ఈ పోట్లాటల నాపించే జగ్గెరు వెనడు కనపడదు.
వీటి నివయమై ఆంధ్రపత్రికలు జాబులు పక్కటింపకుడదని దొరతనము వారొక
చట్టంచేస్తే బాగుండును కవులకే బుద్ధిలేనప్పుడు నానంటివా లేమి చేయగలరు?

ఉ. జన్నము లాగి పోయెనో! యశస్వల సత్రము లాగిపోయెనో!
అన్నము మాల మాదిగల దంచటకుం ద్రియమై తనచ్చెనో!
దున్నల కాలు భార్యలయి తోసము నందెనో! పోయెనో శిష్టసం
పన్నగృహస్థపుత్రుఃరపంకజ మంటెనో! వీరియూర్పులక.

ఉ. ఐనది కాదు, కాని దగు నం, చది దేశము నుద్ధరించు నం
చేసరమాత్రులో గిలుకు నేడపు వ్యాతల కూతమై యశో
ధీనులఁ బూర్వపండితగతి న్మతిఁ జొచ్చెడి జ్ఞానులక మహా
ధీనులక నృథా దెగడు తెల్పులవిల్పుల నెంచ నేటికిక?

(మే 15 న తేదీ 1913 న సం॥ సుదర్శిని పత్రికనుండి)

కవుల కలహములు.

గతవారపు కృష్ణా పత్రికలో కవుల కలహములను గూర్చి విచిత్ర చిత్రా
వళిలో నొక చిత్రము ముద్రింపఁబడినది. అందు రెండుతలల కోర్టు రెండు ముఖా
ముఖిగా నిలువఁబడి యుద్ధము చేయుచున్నటులను ఇరు పక్షకలలను శునకములు
అటచుచున్నట్లును బిత్రింపఁబడియున్నది. ఇది చూచుటకు మిగుల నచ్చెరువు
గానే కన్పట్టుచున్నది. గాని కొంచెము దీర్ఘదృష్టితోఁ జూడఁగా మిక్కిలి
జగుప్పాకరముగఁ బర్యవసించు చున్నదని తెలుపుటపఁ జెంతయుచున్నారము.
ఈ జంటతలల కోర్టురూపముతో నున్న కవులెవరో యెల్లరును జెప్పకయే తెలిసి
కొనఁగలరు... ఇంతకాలమునుండి వీరిట్లు వాదోపవాదములు చేసుకొనుచుండఁగా
నింతవఱ కెవరి చేమి యనగ్గము కలిగినదో చెప్పఁగలరా? వైదిక నియోగి కక్షలు
పెరుగు చున్ననందురా? ఆపాప మిందుమూలముననే పండలేదు. అది యిది
వఱకే పండి బద్ధులయినది... ఈ తారతమ్యవర్చ ప్రతివిషయములోనను గలుగు
చుండును... “నిరంకుశాః కషయ” అనునట్లు వారిలో వారు చర్చచేసుకొనుచుం
డఁగా నడుమవారు వారిని గొళ్ళతోడను గుక్కలతోడను బోల్పఁజూచుట
యనాలోచితము... కోర్టు, కుక్కలు మొదలగు నీవోపమలచే వారిని బ్రహ్మారంగ
మునఁ బడవేయుటకంటె గొడమసింగములఁగానో మదగజములఁగానో ప్రదర్శిం
చినవో సత్యమైన యగ్గముయిన గౌరవముయిన ప్రదర్శనముయి యుండును...
మఱియు వీరిట్లు నీవోపమలచేఁ జిత్రరూపమునఁ బ్రదర్శించుటయే కాక దాని
వ్యాఖ్యానములో “ఈకవులకు బుద్ధిలేదు” ఇత్యాది పరమతృణీకారనీచ వాక్య
ములచేఁగూడ సంభావించిరి,

తే. గీ. జననమరణాల లీప్తు విస్తరమునర్ప
నతరించిన యయ్యలే యగుదుకొక్కా!
చండితులటన్న గవులన్నఁ బాక్షిలన్నఁ
బలికలు వ్రాయువాఁలె లప్పగిదిగాక.

తే. గీ బుద్ధిలేదట? కవులకు; బుద్ధి గల్లు
వారెక్క నెవ్వరో! కుట్రాచారములకు
నున్న చుటైడి మేటిసంపన్న లొక్కొ?
పీరలు నిగర్వలష ? గర్వ లేరు ? జనని!

చ కవికలహాపరచారములు కట్టిడులక గరగింప లేవు కో
శ్లవుదురు వారికిక సుకవు; లన్యులు కొందఱు కుక్కలెదు; రీ
యవినయముక సహింపనిగుణాభ్యుల కీటిఖియించు పాక్షి లే
మవుదురొ? నీ నెఱుంగని రహస్యములుం గలవే ? మహేశ్వరీ!

(1913 న సెం॥ రెం॥ జూన్ నెల 15 వ తేదీ సుదర్శనపత్రికనుండి)

ఇప్పుడు వివాద పడుచున్న కవియగ్రములను గూర్చి కృష్ణాపత్రికలోఁ
గొల్లగను గుక్కలగు పరమనీచోపమగాఁ జెరించఁగా వగ్గమానకవులలో
గౌరవనీయులయి యున్నవారి నింత నీచపరుచుట చాలజనుస్సాకరముగ నున్న
దని మేము వ్యాసినది పురస్కరించుకొని "కవులు కలహించ వలెనట" యను
వ్యాసముకటి సుపర్ణలేఖ, యొక చదువరికేరటఁ బ్రకటించెను ... అంత
కంటెను అధికులు చర్చించుకొనుచుందురేని వారి ప్రకంసయే యెక్కువనము.
ఎందుచేత, వారి వివాదము లీర్చుటకు మనమెంత మన బ్రతుకెంత యనడు
స్వసామర్థ్య దౌర్బల్యమునుబట్టి మనతోడను మనము పోవుదుము. టర్కీ
జొల్కను రాష్ట్రముల మహాప్రవిదానము సంధిచేయ బిరిటిషప్రభుత్వము
పంటివారికే య్యత గలదుగాని, యలమంచిలి పాపర్యులట్లు ఏమి చేయఁగలరు.
... ప్రస్తావనకవు లేతస్మాత్రులుగాను, కల పెట్టు చేతఁబట్టువలెనో తెలియని
"చదువరి" పశ్చిమస్వాధ్యక్షు లందఱును వంక దొరకఁగదాయని యెద్దియేని
యనిష్టకారణమున వారిని దోచినట్లైల్ల నీచపరుచుట కధికారము లేదు...వమ
త్కారముగా యుక్తిప్రయుక్తికముగా వాదములు చేయుచున్నారు సాంప్రచిది
నట్లు మధ్యస్థులకు దోచుటలేదు ఇష్టములేనివారు వారి వాదములను బ్రకటించక

గీ. కోడిగుడ్డంత యన్నమ్మ గొసరె నొకడు
నిమ్మకాయంత గోరె సశ్వమ్మకుండు
వేటొకడు; దీనఁ గలమవివేక మజ్ఞు
లెటుగ రది విజ్ఞులకుఁగాక యెట్లు తెలియు?

మ. ఉపమానల్పనఁ బట్టి కాల్పనికునం మహింపఁగా పచ్చని
కృపుసాభాగ్యము లెన్నియేని; యది యజ్ఞ గాఢ్యా మెటై? పృథా
కుపితుల్ తోచినయట్ల గిల్కుదురు సంకోచింప నల్లంతన
య్యవలాపంబు సదోవిగర్హితముగా నడ్డెంతు రజ్జత్సముక.

ఉ. అజ్ఞులవ్రాతలే ప్రకటనార్హములొనట? త్యాజ్యముల్ మహా
విజ్ఞుల వ్రాత లొనట! వివేకులు కోళ్లట, కుక్కలంట! ఛ
ర్మజ్ఞుల మేలుమే, లిదియు బ్రహ్మసమాజమతప్రపత్తి స
ర్వజ్ఞతయొక్కో! యన్యమవిపర్లుల కంబరొ! యిత భ్జానమే.

పోవచ్చును... వీరికి నిజము గల గెలుపు కలహించి పోయి పోవుచున్నానని పరి
తాపము, లేక వారిలో నెవ్వరి నుంచిన యజ్ఞప్రకారమున వేరైన పంకెట్టి
యేవో వేరిలి “రిమాకున”లు చేసి రెవ్వని మననమునఁ దరుయనిష్ఠమును దీర్చు
కొంద మను దురుద్దేశమా?... లోలల! రామకృష్ణకవులు తమకీర్తనర వేరులన్న
మాట వినగానే తిరుపతి పంకదేశ్వరులు ‘గుడ్డవచ్చి నిల్లును వెక్కిరించినం
నుకై’ కంటగించుకొని కొంచె మున్నోపము చేసిరి. ఇట్లే గుంటూరి తాన
ధానములోఁ గొప్పరపుకవి గారికఁ దమ వింగళములోఁ దమతో నముడన్న
సిద్ధాంతముమీఁద సహసనమియఁగా నట్లు వలదనిరి. లోక సామాన్యమర్యాదకై
మీరెట్టి యాననమిచ్చినను సామాన్యంతరిమలేదు గాని, ప్రత్యేకించి మాతో
నముడన్న సిద్ధాంతమునై యాననమిచ్చిన మే మంగీకరించ మనిరి.

ఇందు దప్పేయియున్నది? నన్యసించి తపనచరించుకొనువారివైనను నీవు
కొలది వాడు నందుమేని యాతఁ యారకోచే! అట్టివెడ మానసుము వివేకా
దని లోకకవిమాత్రులు స్వగౌరవస్వ్యావతాపరాధము నెట్లు విహించఁ
గలరు.... కాబట్టి సర్వవిములను ఏపంకనో తమ యనిష్టమును దీర్చుకొని
మను దురుద్దేశమే యీ పరితాపమునకుఁ గారణమని ఘంటాపథముగాఁ దెప్ప
వచ్చును... ఈ హృదయకల్మషుల కొక్క ప్రియబద్ధుడైత మిచ్చుచున్నాము.

పీ. అమ్మ యెంతటిగవ్యురాలూ యీ ఓడరజస్వలయ్యయ్య మొగియిప్పటికిఁ బెండ్లి కితనియోగ్యరసెన్న సెవనిశక్యము పెండ్లియాడె నల్పదియేండ్లయాఁడుఁబడుచు నావెసంస్కరణపరాయణత్వము మిన్నయాఁ బుత్రవతి పెండ్లియాడె విధన అతఁ డిందలకన్న నధికుఁ; తమన బుడమును దొంచె బాలుడైకను దెగించి

తే గీ ఇట్లు ధర్మచరమలనే యెపుడు విమతి
 నల్పు పత్నికై లెక్కడ! సహజాత్మ
 బద్ధ బుద్ధికైగాని కన్నడని సత్య
 మనెడి పరిమాణ మెక్కడ! యశలజనల!

చిత్తగించుఁడు... నిన్ను! నువ్వే శ్రేణిలో... “ఓగ్వలేక రగవులాడు కవులను బాట్టుబాట్లు ముడిచెట్టి గురువగాలములువేసి బాంబున్నారెందో! శ్రీరామరామ” యనునొక సంకీర్తనయలే యుపలాపమున వ్రాయించినారు... ‘కవులను’ ప్రత్యేకించి నిక్షేపమేల చేయుటెను? కవులనే కాని, మోక్షార్థేనిగుణము గల యితరుల నెవ్వరిని శిక్షింపరా యేమి?... లెనుబీటగు దొరగారు చెప్పినట్లు కామము రిచ్చుకొనుటకు అకృత్యముల యుపయోగమా క్రోధము వీర్చుకొనుట కిదియు నంతయు యుపయోగము. ఈ యనునట్లవర్ణము విధానముగ మే గనక దీర్ఘలేక తగవులాడు కవుల నొక్కరినే కాక యాగణములోని వారి సంఖ్యనుగూడ నాలోచింపవలె జిత్రదశచేయుట తప్పవని యని తెలియజేయుచున్నాము. కల సొందఁగూడ నను వీరి విధానము సర్వదా సుఖచేయుచునేనియు, నట్టివారి నెల్ల నేర్పొగ్గుగనో చేపకట్టుకగనో చిత్రించవలయుండుననియు నిప్పటివల కనేకవిషయములతోఁ గలసొంచునొచ్చిన కవులు, విమర్శకులు, పతింకాధి పతులు, పండితులు, సంఘసంస్కారములు, పూర్వానారంభరాయణము మున్నగు మహామహాల నండిల నీపిముసల గోగ్రుంకుట్టులు, విల్లులు, పంజులు, గాడితెలుగాఁ గూడ బంజుగాఁ జిత్రించి వారికి గుడ్డిగఘ్రుండవలెననియుఁ జెలియఁ జేయుచున్నాము. మునుపటి శ్లోకపూర్వగాఁ బరిచివాటికి కలహాకవులయిన దిండి కాళిదాసులను బెజ్జయొక టిక్కెగను వారికిఁ దగవులేర్పిన దేవనొక యాఁడుపండిగను జిత్రించి యురి మొదలు మొన్నటివఱకుఁ దగవులాడిన శిష్ట కృష్ణమూర్తి, పిండివోలు లక్ష్మణకవి, పంజుటరత్నకర్మగారు, వీరేశలింగం పంతులుగారు, వేదము సంకటరాయశాస్త్రిగారు, కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యగారు,

సీ. ఘనుని బట్టక నీచజనుఁ డేది వ్రాసిన నది శిరస్సునఁ దాల్చినట్టి ఘనులు
నీచుని నీచర నిక్కమ్ముగాఁ దెల్పువారి వ్రాఁతలు బట్టవైచు ఘనులు
సత్యమ్ము నెఱిగియు కాంతులపోల్చి నొప్పరికించు పరిపాటి నురుగు ఘనులు
ఏనియో పోట్లాట నూడినఁ బ్రతిక కబ్బు 'పేట' రటంచు నరయు ఘనులు

లే. గీ. పత్రికాధిపతిత్వంబుఁ బడసిరేని
దానివలనను గల్గెడిహాని జగతి
కంత యని చెప్పఁగలము లోకైకబనని!
సత్య మడుగంటు నెగడు నసత్యమెందు

కథాపారింభము

పః అంబా ! దీనికేమి, ప్రకృతసృతాంత మ్రోధరింపుము.

(సూర్యోదయము)

స. పరితస్పర్షదపారభాస్వరగోపారంభరీనున్నతై
మిరభారుండు నివాకరుండు త్రిజగన్మిత్రుండు మండేహధి
క్కురణోద్యోగి వెలింగె నార్యులు "కృతఘ్నుఘ్నాయ దేవాయ" యం
చెరంగెఁ దస్కరకోటి కాల్యాలది నెండే బందవై పాణింగె.

చ. సరసిరుహామృతపాదములు సారెకు నుప్పరమందు నెందుఁ గొ
ప్పరపు శిరస్సులందు నొగిఁ బ్రాకి ఘనాలయపంక్తి మీఁదుగా
ధరణికి డిగ్గి యెల్లడలఁ దామయి యామెయి వారి సైత్యపుక
భర ముఁజేయుచుక నెగడఁ బండితపామరంజకమ్మలై.

(కొప్పరపువారు కాలుదగివుంట)

చ. దురుసుగ నుండె నుత్తరపుష్పాక్షిణి యుత్తరగ త్తరంబలైక
ద్వరపడి తిట్టి బందుగులదాపునఁ చూటుట స్పష్ట మయ్యె నె

వడ్డాది సుబ్బారాయఁడుగారు, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికాస్త్రిగారు మున్నగువారి
నందఱును వారివారి యర్హతకుఁ దగిన జంతువులతోబోల్చి చిత్రింతురుగాక
అపూర్వపనివ్యక్తము వెలయుంతుగాక.

త్రుతి నెటఁ జేయనట్టి * యసధానము నెత్తుట వీర్వలాయన
స్థిరు లని యెంతమాఘనకుఁ జెప్పక చెప్పఁ దొడంగె నందఱుకా !

క. అలనూజివీట శ్రీకా, కుశమున మఱి కొన్ని చోట్లఁ గోపెను తెలుఁగఁ
జలిపిన పృత్యేక పునభ, లలనా తెలుఁగమియు స్వప్న మై కన్పట్టెన్.

శ్రీక. సనహాయంబుగ నపధా, నసభక జూపరించునట్టి నరుఁడె ఘనుఁడౌ తా
నసహాయుఁడు ఘనుఁడో యది, సుసుమలకుం చెలియునే ఘనులకుం దక్కెన్.

◆క. తెలుఁగట ! మీసంబట ! అది, నిలువనోచలేనట ! మీరు నేరుతుకొక్క
తెలుఁ, గారా ! తెలుఁగనఁగాఁ, నెలగాల్ మాటాడు పచ్చి తెలుఁజుగునో !

తే. గీ. బలిర ! యీవ్యాఁత తెలుఁగల్లఁ “బాటిమీది
పందికొక్కలు బు” మన్న పగిదిదోచె
వీరికి జనా జూసంగుట విజ్ఞులొప్ప
రియిన సామాన్యలోకు లట్లనరుగాక.

క. అని యెంచి నారు పద్మము, లను గిలుకన్ మేము వానిలక్షణమును నే
రనిపోల్కి ప్రవచనమున జా, బును బంపితిమంబ ! వారుపురపురఁబొక్కెన్.

* బృహత్కీర్తి తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులకు.....

నీ॥ అష్టావధానంబు నాచరిం చెదరేని యద్దానిమించి నేయంగలేము
శతఘంటకవనంబు సల్పఁబూ నెదరేని యద్దానిమించి నేయంగలేము...

† గీ॥ అన్యనివహాయ మించుకదైవలేక, పద్మమవధానమందు జెప్పంగ
లేని, మీ మహాధారతాశక్తి.....

◆.....తెలుఁగు మీసంబు నిలుసంగ నెవునడింక. (20-8-11)

† మహాబాజశ్రీ కొప్పనపు నెంకటసుబ్బారాయ వేంకటాచల య్యా !
పద్మమయంబగు తమ యు త్తరమందినది, “మీపరువును మాపుమాటకు బహు
వొసంగినవాడ నమ్మఁజే” అని వ్రాయించినాను ఏనంద్బ్రహ్మనం దేవీపయ
మునం దేరూపముగా మాయేమాట మీయేపరువును మాపినకొ యాచలయము
విపులముగా వ్రాయించినంగాని మీకుఁదగిన యుత్తరమిచ్చుటకు వీలులేదు.
కావున వెంటనే దయచేసి వైవిషయమును వ్రాయుంతురుగాక.—

21—8—11

ఇట్లు, దినాకర్ణ తిరుపతికాస్త్రి.

క. 'పదైదులు వాగ్గితిమి వి, ద్వద్దశ గూడెట్ట మనము పలుచనగా వా
గ్గెట్ట మిటు గొట్ట'రని లో, నుద్దుకొనం దొడగె రంటి? కొర్రపు సాములో.

క. 'మును రామస్వస్థులకు జ, క్కనిపదైమ్ములను వాగ్గిసి ఘనతనొసగె రి
య్యనవున మనలం జూచిరి,'యని లోలో వగచిరంటి? యాత్రాంపుగవులో.

క. అనుకొంటి మేము వీరికి, ననద్యపుఫల్గి- వచనమైకొ వ్రాయం
జనద, యది గాగ్గిమ్మైతెలిం, బనుజడుచీ యుక్తమనుచు బడపడి జననీ.

క. కాని యెలు మెదటి యోజన, మానసిమునం దవులమన్ని మఱి యాధాటికొ
బూని లిఖియింప మైతిమి, దానికె యక్క-వుల కెడగె తల్లిబుద్ధ్యైకొ.

క. తగినంతగూఢగతి మే, మగువఱచిన వీరికగ్గ మగుటెట్లటు వాగ్గి
యగె నర్థము తముగోరగ, నగరాజమార ! వీరి నగరా? విజ్ఞులో.

నీ. అపి యనడాహమ్ములన, "మాకునిత్యమియ్యదియె మార" కటన్న దెవరుజనని?
ఒక్కరో? యిప్పుకొక్కో? దేవులమఱి 'కెద్దు'లంచనుకొన్న దెవరు జనని?
"లవణం"బనిన నేదో యవలికి జని తెచ్చి యెలమి పడ్డించిన దెవరు జనని ?
సభ "నకాలో"బ్రహ్మ"చదున "నీతాత" లోనవునంగము నేని రెవరుజనని?

గీ. వారిలో వారు గారొ కొర్రపువారు
కాక యుండిన గీత మెక్కరిన స్మృత
మయ్యె వీరికి? నీలాటి యధముకుభము
నెలుగని యమాయకులు మిసలెత్తనేల.

క. ఇది యిట్లు లండె మాజా, బది వారికి జేరె మరల నలవాఱులా
గుదురుచుకొను నీలోపల, బొదలిన వేటొక విశేషముకొ విను మంబా.

(మ॥ రా॥ రా॥ ఏకా రామయ్యపంతులుగారింట విందు)

ఉ. ఇంతకుమున్నె విందనుచు నెల్లబుధుల్ విన రామయ్యార్యుఁ డే
సంతకమునియో పిలిచె జట్టన, నాఁడె నియోగివైదిక
స్వాంతము లెట్టఁబాటెఁ గొనసాగని యాననచర్చకల్గి, ఛ
మంతుఁ డీతండు మున్ననినమాటకు దాటక వచ్చి చెచ్చెరకొ.

ఉ. నేడెడరుదెంతుమన్నునుడి నిక్కమొనర్చుఁ డటంచుఁ బిల్చి మో
మోసిన తోప గన్నడగ నొయ్యన నయ్యనఘుండు వోయె, "బోఁ
గూడదు మాడు" నంచు నొకకొందఱు దండడి జర్పజేసి రా
పాడి గడింప 'జేగుటయె బా' గనె వెంకన నిర్విశంకుడై.

ఉ. విం దనుకూలమై జరిగె విందున లోప మొకింత లేద, యెం
దెందులకేని మంచి దని యెంచిరొ యేమొ, మఱొక్కపంక్తి మా
కుం, దమవారి కందఱును గొండొక పంక్తియుఁ గాఁగ నేరుపా
టుం దగఁ జేసి రయ్యది కడున్ సుఖ మిచ్చె వనేకభంగులన్.

ఉ. పట్టురమాల్ బుజమ్ముచు బాలగవిప్రభ లీనఁ బంక్తికొ
రాట్టయి యగ్రపీఠమున రాజితఁ గొప్పపునుబ్బరావు, బల్
దట్టులు మందపాటికులధన్యుఁడు లోనగువార లాతనిం
బట్టి కృమమ్ముగా నతనిపంక్తి నెనఁగి రభంగుదగ్ధితిన్.

తే. గీ. జరిగె నారీతి విందు పృథ్వీగరిమ
భోజనానంతరమ్మున నోజఁ గొంద
తేగుఁజించిరి వారు కోటికలకృ
తాస్త్రైముఖులు పదపటిచర్య వినుము.

మ. చిటునామిశ్చకులుండు యోగ్యుఁ డలలక్ష్మీపూర్వనారాయణుం
డునుకీర్తిస్థవిరుండు వచ్చెనట కున్వోగిత్వమైతిన్, ధురం
చుపై రక్తి నచట్టులున్ మఱియును చిక్కుంగల రొప్పు భా
స్వర మయ్యెన్ దగుపాటిగా నభ భవిష్యచ్చర్య సూచించుచున్

కా. ఏకారామయగారితమ్ములట ! నీ, యే, నీ, యలై న్నీడకి
దాకన్ వచ్చినమేటియట ! మఱి యా ధన్యుండు తాంబూలముల్
వీకన్ గొన్ని ఫలమ్ములుం గొని సభన్ వీక్షించి తా బంచె; నా
పోకల్ కొండొక వస్త్రనీయును లనంబోలుంజుమి కాంకరీ!

ఉ. ముందు భుజంగరాయనృపమూర్తికొ, కొప్పపుటయ్యకొ, ఫలం
బందఁగఁజేసి యాపిదప నన్యులు బండుల కిచ్చి మీఁద న
స్పందిలకీర్తి కంఠుజనిభాష్యుఁ డొ నలమేటి కీయ నా
విం దతఁ డందలే కడు వివేకి మున్ గరసంజ్ఞఁ జాతుడున్.

ఉ. రామయగారితమ్ముఁ డలరారెడియోగ్యతఁ బొల్పువాఁడు సు
శ్రీమహితుండు లక్ష్మీనరసింహ సమాఖ్యుఁడు మా కొసంగఁ ద
ద్ధీమహితత్వమేమి, మఱి లేకువయేమి మది న్నులించుచున్
ప్రేమ ఫలమ్ము వెంకన పరిగ్రహణం బొనరించెఁ గ్రన్ననన్.

చ. తిరుపతి పుచ్చకోక యొకలేమవ దాని ననాదరింపఁగాఁ
గరము మదిఁ దలంచి యటు కర్జమునఁ గుళలత్వమూనె, సం
తరమునఁ దత్పరిదాత యది తా గ్రహించె నొకింత చర్చయుఁ
సరసముగా నెసంగె నది సభ్యు లెఱింగినదే మహేశ్వరీ!

ఉ. రామయగారికిఁ మఱియు రామయతమ్ముఁడుగారికిఁ గడుఁ
ధీమహితత్వమందునను దేమవయందును గల్గువారకుఁ
మామదిఁ జర్చ సల్పుచుఁ గ్రమమ్ముగ వచ్చినతోరన నింటి లే
మేమియొ చెప్పికొంచుఁ దగ నేగితి మానిసి వోయె నీగతిఁ.

చ నెలనెలవోయెఁ జుక్కలు వివేకవిహీనులమోములట్ల ని
ర్మలసలిలాశయంబులు ప్రమాద మెఱుంగని వారి మానసం
బులబలెఁ దెల్పి మీఱె ఘనపుణ్యులు వైదికులు న్నియోగులుఁ
గలిసి యొసంగుసర్వములు గైకొనుచుండె దివాకరుం డొగ్గిఁ.

మ. అది వర్తర్థపుగాన మేఘపటలం బావంత ద స్తవ్వఁ గో
విదమాన్యుండు దివాకరుండు తనగోవిన్నూర్తిచే జ్ఞానిదు
ర్మదమంబోలె నపాకరించి నునినప్రభాత్యతి యవ్వేశకుఁ
గదియక వెల్లెవొడంగెఁ గాకవిత్తుల్ గ్రాసార్థ మట్టెడఁగె.

క. తరువాతఁ దనదు సొమ్ముగు, “గురుతరలీల” యనుపదముగొని పద్యంబుఁ
బురపుర లిఖించి మీసము, స్మరియించుచుఁ గొప్పరంపుచతురుఁడుచెలుచఁ.

ఉ. * పత్రిక సంపి యప్పుడును బవ్యము వ్రాయక యుత్తరించు మా
పత్రికఁజూచి “వీర్యనకుఁ బద్మము వ్రాయమిఁ జూడ,” నేటి కీ
యాత్రయు మీరు మాకుఁ గవులేయని తోచుదు మీరు తిట్టినన్
శత్రుత మాకుఁ బట్టదను చందముగా” మదిలోఁ దలంచుచుఁ.

* మహారాజశ్రీ తిరుపతివేంకటకవుఁడు.....చ॥ గురుతరలీలరేపె సభ
గూర్చుగ నుంటిమిగాని, భానువా! సరమున దక్క రాలెవరు...ఆకుకవిత్వశతావ
ధానముల్. విరచననేయరావలయు, నెంటనె, మేమవి యాచరించి ధీ! వరసభ
మీపత్రిక జెలుపం గలమీసము దీయఁజేతుము...”

గుంటూరు, }
22-8-11. }

ఇట్లు,
కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ, శతావధాని.

క. పదపడి*పదనమే వ్రాయుచు, దుదిదనుకం బత్రికలకుఁ దొడగఁగనుకవుల్
చదుగురుగల సభ*యన న, పైదలోఁరాయినడి వ్రాత లెల్లఁ సురిగెఁ

క. ఉత్తమితతిమి మనుమా కు, త్తరములు లిఖియింపు నతని తత్తమపై
విటిగి సురిగి కరిగెనా? యు, త్తరమే పచ్చుటకు మిగులదడవైపోయెఁ.

గుంటూరు, 23—8—11.

* మహారాజ్య కొప్పరపు వెంటనుబ్బరాయశర్మగారికి. అయ్య...
మీసపుఁ బద్యమున కథ మేకారణముననో మీకుఁ దెలియలేదనుకొనియెదను...
తెలియజేసి పెద్దలనడుగుఁడు... (4) ఈపత్రిజ్ఞ పృస్తుతవిషయము కాకపోయి
నను మీయంతట మీరు పురస్కరించుకొని వివాదకుం దిగుటచే నయ్యది యిం
తెలిసుండి మీయెడలఁగూడ నిర్వహించుట కంగీకరింపక తప్పినదికాదు... (8)
మీరు మాకుఁ దెలిసిన యంశములలో నేకదేశపరిమితులు మాత్రమే యయినను
మికోరికంబట్టి మీసభకు రా నువ్వోగింతుమే యనుకొనుఁడు లేక నొక రాంధ్ర
భాషైక దేశమగు గ్రామ్యభాషయందుఁగాని నిర్వహింపఁగల సాశబ్ధరసాభాస
కవిమార్గమునఁగాని యన్యత్రఁగాని మమ్ము బయింపుఁడని కాలుద్రవ్వినచో
సూగ్రహచారమందుకు నొడఁబడవలసినదేనా! అందులకుఁ బ్రాజ్ఞులు సమ్మ
తింపవలసినదేనా! మాకుఁగల శక్తులలో నేకైక దేశమున నంతో యంతో
యెంతో యెఱిగినవారెల్ల మమ్మెదిరింపఁ దగువారేనా! కాంతం పాపం...
(12) ఈ వ్రాతపలనఁ దెలుఁగునేని మీకు పనికితిమని యనుకొనవచ్చును..."

గుంటూరు, 27-8-11.

♦మ॥ రా॥ రా॥ కొప్పరపు వెంటనుబ్బరాయ శర్మగారికి, అయ్య,
(1) జూరు "అని 25 వ లేదీని మేము వ్రాసిన యుత్తరమునకు 27 వ లేదీ
11 గంటలకు మీ రిచ్చిన జవాబు అందినది...ం. సభ ముందు మీరే చేయ
సలెను. ముందు త్తరము వ్రాసి యధానాశుకవిత్నములకై కాలుద్రవ్వినవారు
మీరుకాని మేము కాము...ర' మా విషయమై మీరును మీ విషయమై మేమును
సపధనపు తేర్పులు చేసికోవలసినదేకాని యయ్యవి సభ్యు లేర్పటుపదగినవి
కావు. ఉభయులచే నేర్పఱచికొనఁబడిన సభ్యులు న్యాయాన్యాయములును రసా
రసములును దారిత్యములును విచారింపదగినవారు మాత్రమే. ౫. ఈ విష
యముల కంగీకరించుచు మీరు సభ సమకూర్చుఁడు, లేదా మేము సమకూర్చు

క. లలి“బాజానందడి మం, గళ నూత్రము మఱచినట్టు”గా సభకై ముక్
గిలికిన రవివాసర మా, పలికిక జని వచ్చె సోమవాసర మంతా.

చ. సభయగునన్న యాదినము నందడిగా జను లేగుదేర రా
సభమయి పోయె నెచ్చెడల నందుల గొందుల పలుపుటియిం
డ్ల భరమాగా జనుల్ విడిసి “డాబులు డాబిరి యేలనేయరో
సభ” యని కొప్పపుంగవుల సారెమనేరఁ దొడంగి రంబికా!

సీ. పుట్టదిట్టములేదుపో? నిల్చుటెట్లు కొప్పురమంచు బలుమాటు పలుకువారు
తన్నుఁగట్టలబల్కి తనయున్నతని నిల్చు నెంతదన్ననటంచు నెంచువారు
తన్నునుబండలే తన్ను పంచననేయు నవసరంబైనప్పు డనెడువారు
నేల విడిచి సాము లేలాకో? యొకచోట నంతలానే యుండక నెడివారు

తే. గీ. వింధ్యగర్వం బగన్మృగవంధ్యమహిమ
మగ్గడించి యిసీ! యని యొంటలువారు
హంసకాకచరిరే మిష్టందజకును
స్మృతికిఁ దగిలె నటంచు వనించువారు.

దము...రా. జరూరని వ్రాసినను వెనుకటివలెనే ఆలస్యముచేయుక రేపు నూర్యో
దయమునకుఁ దప్పక జవాబు పంపవలెను.

ఇట్లు
దివంగల్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

ఉదయం 8 గంటలకు 28-2-11, గుంటూరు.

అయ్యా! ఈ దినమున సభ తప్పక జరుగునను మీ పోకటనను బురస్కరిం
చుకొని యనేకు లనేక గ్రామములనుండి వచ్చి నిరీక్షించుచున్నారు. వారిని
వృధాకుల వొనరించుట యుచితముకాదు కావున నవధాన సభావిషయ మేమయిన
దియుఁ బ్రకటించి వారి సందియము తీర్చుడు. మా యుత్తరమునకుఁ బ్రత్యుత్త
రము రాకుండగనే మేము పోకటించుట యుక్తము కాదుగదా?

ఇట్లు
దివంగల్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

మ. ఒకటే తైలిగ నొక్కటే వడిగ నోహో! యంచుఁ గన్యగ్రణీ
ప్రకరం బెంచగ, నంచ యేగ, నటు “రార”వృత్తు కాకంబు ము
న్నకఠి, రావయినొక్కతీరు, పయినెన్నో తీరులై డస్సి, నూ
టొకయానమ్ములు చూపి కాదె శరణం బొందెన్ మరాళప్రభున్.

క. అని పూర్వగాధలెన్నుచు, మనమునఁ దమఁడిన శ్రమకు మఱిమఱి పెనువుం
గనుచుఁ దిరిగిపోనెంచుచు, బునఁపునవ్యోజనలకు బుద్ధి చొనుపుచున్.

ఆ. చె. కొండపీటిసామిదండ నుండెడిరేడి
కొండతేనికూతు గుట్టుమునకుఁ
దలుచు భయముచెంది దండంబుఁడిచుకొ య
ద్దానితోడఁదెనఁగు తలఁపు గొననొ!

తే. గీ. సింహగమనంబు నేర్వంగఁ జిన్నిరేడి
కెన్నిజన్మము లెత్తిన యేని గలద!
పాల్వపాలకభాసంబంప మునుచుఁ
దలఁచు టది యెంతయేనియుఁ దప్పింబు.

క. తనపాదములు మనమ్మున, ననయము మననమ్ము నెల్లుననప్పటికిన్ దాఁ
గనికరము కరము గని దా, నిని ముర్దుగఁ జాడకున్న నేరము హరిదొ.

క. హరికిన్ హరిణమునకు సం, గర మది హాస్యాచ్ఛదంబు గాదనువా రుం
డరు దానికేమి హరిణము, కరి నెదురుటె యంద మెట్లు ఘటియించునటుల్.

ఉ. రంకువు శీఘ్రగామియని రాజులు పట్టపుపేర్లు వీడి రా
జ్యంకము గాఁగఁ గైకొనిరె యక్కట! యెనుఁగుతోడఁ బోక నా
జంకకు శక్తియున్నదె? ప్రసిద్ధికినై “యెదిరింపు” మంచు నే
కొంకును లేనివాని పురికొల్పినమాత్రిన యేమిలాభమో!

చ. అరుల శభేద్యమైన చతురంగబలమ్ములు గల్గుటేనితో
గొతయలగల్గితేఁ దెమరుకోలు ఘటింపఁగ నెంచి “మారలున్
గొతయలతోనె రం”డనుచుఁ గోరిన “నీ” యని రోసి, దానికే
“నరి”యని సిద్ధపడ్డ నెడఁబాలుషరాముల దాని లేటికో.

ఉ. ఇచ్చి పరమ్ము గైకొనరె యెల్లసురారులకు న్నిలంపు; లా
నచ్చరితుల్ మహామహులనన్మదహరులతోగఁ బట్టి వా

రిచ్చినమెచ్చు లాగి కొనుటేమి యపూర్వము! మెచ్చినంత నే
హెచ్చును దగ్గునుక పలవదే? తలదాటి నపోక లొప్పునే.

కా. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులక విడిచి వర్తింప న్నియోగించి భూ
దేవుల్ వీడుదు రాలపోతు నది భూదేవాజ్ఞకుం దక్కి దు
ర్భావం బాతటి నూరకుండరుగదా, పైవచ్చుచో నెవ్వరిం
గావంజూతురే? కావలం బడఁపరే? కార్తవ్యఁగా నిత్తురే.

ఉ. చెక్కిరినొక్కుచుక జనలు చేపఁగ ముద్దిడుకొంచుఁ బేర్చిమై
నక్కునఁ జేర్చి కొన్న నమయమ్మున బాలుఁడు పాలు గోలుచుక
ముక్కు 'కటుక్కునక' గొఱుక ము ద్దదియెల్లను మూలఁబట్టి "నా
యక్క! ఇదేమిగోరిచెడుగా" యనదోసమే? దాన రోసమే.

చ. వితతతరవృబంధముల పిశ్వజనీనములక రచించి కీ
రితి ఒగ్గెల్ల ముందుదుఁ జరించెడి తిర్వతినెంక పేళ్ళరుల్
మతిచెడి కొవృపుంగవుల మాయకపిత్తముతోడఁ బోరికక
గురుకము పూనినా రని జనుల్ విని నవ్వుదు రేమొగమ్మునక.

ఉ. అల్లిక లేమి సాలెపురు పల్లదే? 'హు' ప్పుని యూఁదునంతలోఁ
బొల్లగునల్లికల్ సరిగ బుద్బుదముల్ గద! డీని కేనుదృ
క్తలజుచి త్రమేరియా యథార్థము గా ముదమందు నే? యెటో
యల్లిన దేల కాదనఁగ సం 'దదిమే' లను టొక్కమెచ్చొకో.

ఉ. మంగలివాని యద్దము క్రమమ్మున మున్నరచించినట్టివే
ముంగలి కీడ్చి పాతమును బొల్పుగ నప్పగఁజెప్పఁజూపా
ల్కిం గడు ధాటిగాఁ జదివి చేపల మెక్కడో యొక్క టొక్క టో
జం గయితంబు నెప్పుట యశస్కరమే, నుకవీఁచి సుత్యమే?

ఉ. విప్రవివోదిశించి నెటు వేటొక వస్తువు లుండు నట్టురే
కొవ్రపువారు సంచి నిడుకొందురు పర్జన లన్ని చేసి, యా
కు పృక్వతిక రచించి రని శుద్ధులమాయకు లందు మర్మముక
సుపరిశీతుల్ గొప్పింతు రిది చూచిరి పట్టి రనేకు లెల్లెడక.

ఉ. గుట్టిది బైటఁబెట్టుటకుఁ గొందఁతెఱింగియు సంశయంతు రి
చెట్టి నదంపకున్న నెటు చేటు దొలంగు? నుహకవిత్సవి

భట్ట సుధాసధామకవి తానవతామరసాన నావచః
పట్టణమై భవప్రశిత బంధురసౌధవిలాసలక్ష్మికే.

ఉ. జీవనమూడె మాకని వచింతుగుగా కొకకొండ జట్టివా
రేవగనైన జీవనము నీవయిఁ జేతురుగాక, కైత యే
కావలెనే? మఱొక్కగతి గానగరాదె? యమాయికాత్ములకై
జీవికకై జగం బపహసించునటుల్ గితురింపఁ జెల్లునే.

చ. ఇటులాక కొంతమంది కడు నెల్లదపుంగతి వోఁపనాడ న
చ్చటుమతు లాడువల్కు లలపక్షమువారు సహింప “కేల యీ
కటువులు? కొప్పపుంగవు లిందులు వారల శక్తి చూడుఁ, డు
త్కట మది, గోరతం బనెడికాద్యమునం దగుపట్టు” నావుడుక.

ఉ. అప్పరమేశ్వరీ దయకు నాకరులకై గదలించి దానిచే
గొప్పను గోరి గర్తమునఁ గూలి యెటో పయి రాఁగడంగి యీ
కప్పలరావముల్ కొఱయుఁ గావని లోనఁ దపించి పొక్కుని
కొప్పరపుంగవీకులకు గోరతమే హితమెన్ని భంగులక.

చ. అనుటయు వాఁపక్షపు జనావలి వారలయోడు పూర్తిగా
మనమునఁ బట్టియుంట మఱుమాట వచింపక యూరకుండ వ
చ్చిన జనసంఘమందలి ప్రసిద్ధులు కొందఱు కొప్పరంపువా
రిని గని కొన్ని మాటలను రేగగనేగెద మందు నెంచుచుక.

౯. చనుచుండ వారిపక్ష, మృనవా రొకకొండ తాఁగి మొగి నేమేమో
యన మొదలిత ‘మీరెవ్వరు? చనుఁడా, మేమడుగ నటకుఁ బనసలె’ననుచుక.

కా. కాలింద్రవృత్తి రూపకుండెదరె? సంస్కారల్ జగ మృండు నే
వేలున్నా రెవారిఁ గోరికొనుఁ డావిద్యాంసు లేలెంచి మీ
మిలోపముల నేర్పరించెదరు సామ్రే స్మేరి కెవ్వారికికై
వీలో తెల్పెద రీనుడికై విసఁగ నున్వి శ్లూరెడికై లోకముల్.

౧. తిరుపతి యెట్టిదియో? కొ, పురమెట్టిదియో కవిత్వభర మెట్టిదో? సం
స్కరణం బెట్టిదియో? ధ, క్కరణం బెట్టిదియో? తెల్పఁ గలరవ్వారల్.

చ. పరు వెటువంటిదో? చెఱుచు బాసయు నెట్టిదో? లేకమేని సం
స్కరణము పూజ్య మయ్య సరిగంగలనాడుట యెట్టిదో? సను

స్మరణకు నాననమ్మనడఁ బోరెడిధీరత లెట్టివాఁక్కొ ? వి
ప్రము లొనంగు డెట్టిదియో? సత్కవితాననితానినోదముల్.

ఉ. కోరిక యెట్టివో? యచటఁ గొంతదయఁకమి యెట్టివో? పరి
స్కారము లెట్టివాఁక్కొ? మమకారము లెట్టివా? యంతఃబోక భి
క్కారము లెట్టివో? పయివికారము లెట్టివా? బాగుబూరలం
కారము లెట్టివాఁక్కొ? యధికాగమయెట్టివా? కారమెట్టివో.

ఉ. సారము లెట్టివో? పయి ససారము లెట్టివా? కాలద్రవ్యర్థం
కారము లెట్టివో? పయిఁ జకారము లెట్టివా? యంతలో దభ
క్కారము లెట్టివో? మఱి నికారము లెట్టివా? పిమ్మటం దిహ
స్కారము లెట్టివో? పారిఁ జకారము లెట్టివా? కాలు లెట్టివో?

ఉ. నీరము లెట్టివో? తిరుగు బేరము లెట్టివా? పిమ్మట న్నమ
స్కారము లెట్టివో? పయిప్రకారము లెట్టివా? యాపయిక్ పమ
ల్కారము లెట్టివో? పయి సకారిము లెట్టివా? మీదు మీదు నా
కారము లెట్టివాఁక్కొ? నడికాగము లెట్టివా? వైరమెట్టివో?

ఉ. హారము లెట్టివాఁక్కొ? వ్యవహారము లెట్టియొక్కొ? యాచమ
త్కారము లెట్టివాఁక్కొ? బయికారము లెట్టివియొక్కొ? పై బహి
స్కారము లెట్టివాఁక్కొ? యపకారము లెట్టివియొక్కొ? యాయహం
కారము లెట్టివాఁక్కొ? యపకారము లెట్టివా నేర మెట్టివో?

ఉ. పారము లెట్టివాఁక్కొ? పయివారలకూరత లెట్టివాఁక్కొ? స్వీ
కారము లెట్టివాఁక్కొ? గుణకారము లెట్టివా? చుట్టునున్న పా
కారము లెట్టివో? పయిలకారము లెట్టివా? చాటు చాటు స
త్కారము లెట్టివో? తెలుపఁగాఁ గలవారలు పండితుల్ గదా.

చ. కవి యన నెట్టివా? కవిత గా దగునెట్టిది యెట్టివా? పృథా
రణము లెట్టివో? కవుల రాజము లెట్టివా? సత్కవిత
త్వవచితమ్ము లెట్టివా? బుధత్వ మయెట్టివా? యే శ్రీరంగ
శివ! శివ! నామ్య మెట్టిదియో? చెప్పఁగలరు బుధోత్తముల్ గదా.

చ. ఎవరును నేరు నొక్కయెడ నెల్లరు మెచ్చుఁగఁ గూరుచున్న నో
పుపునోకా! యేరికిం దగదా? యక్కట! శక్తులు పట్టి చూచి “ఏ

ర్కపు, లలవారలో, కవులు గాఁ దగువార ” లటంచుఁ దెల్పఁగా నెనఱితరంబు? పండితకవీంద్రులు దక్క జగత్త్రయమృతకా.

ఉ. రా మనికొక్కొ! పండితులు, రవ్వని కోరనెలేదో? సద్యశః కాములు మీరు వారిపయఁ గాలటు ద్రవిష్ట యుపేక్షసేయఁగా నేమి! వృథాగ లోకమున కింత పరిశ్రమ చేల పెట్టివా? రీమెయి సూరకుంట తగునే! యని కంకెద మంచుఁ బోవుచో.

ఉ. ఏమిది! యీ జనంబునకు నింతటి పక్షము వారియందుఁ ద న్నామము వీరి కింతగ మనమృత కెక్కఁగ నేల! కొద్రపు న్నామము కోపపాత్రముగ నాటగ నేల! స్వదేశవాసు లకా ప్రేమముగూడఁ గన్పడ దరిపొకరమ్మను మించి రీ పృజల్.

చ. అని మనమందు నెంచుకొని యప్పులి పక్షపువారు “మీరు ప చ్చిన పని చూచిపోవుటకుఁ, జెప్పెడిమాటలు పెద్దమాట, లే స్తును లయి మీకుఁ గట్టములు గప్పెద? రింతటి కంతశోషకుం బని గనుపట్ట” దంచు నుడువకా; “బని లేనిదె పచ్చినారమే.

మ. వినితావాద మటన్నఁ జూచుటకున్ జెప్పించి యీసత్సభా సునిశేషంబుల నాలకించుటకు నచ్చోనుండి యిచ్చొట్టికికా జవన త్వమ్ములు వెచ్చఁజెట్టుకొని రాఁ జన్నే! వృథాహంకృతి స్థలములో నించిన పత్రికలో గని యథార్థం బంచు నూహించుచుకా.

మ. అదిగా మీరక వ్యాఖ్యించుం గదువులా గంతంత మిట్టెక్కి నె మ్మరికి న్నెవ్వరి డిక్కి మీసములపై మాత్యర్యముకా గొక్కి సా గద యందుకా దల గుక్కి పాటుకపులకా గన్గో జనకా రాదె! యే మిది! మీపూనిక యెందు యిందె! ” నని శేషిన్ బల్కుఁగాఁ గూడలే.

చ. అడిగెద మేము మి; మృదుకుఁ దట్టాలె మమ్మును మీ, రటన్న వె స్పృశమి యచెట్టిదో! కనటపడకు బుద్ధకు లెట్టివాక్కొ! యా గడలిడ లేమి యయ్యెనొకొ? కా లటు ద్రవిష్ట ట దేడ కేగనో! మడమలు దొక్కి మీసమును మట్టునదావదు లేడ దాఁగనో.

ఉ. “మీసము” లంచు మీసములమీఁదికిఁ బోవుటెకాక వారియ ధాసనమందుఁ జేరుటకు నాసన మూచుటె కాక యెన్నియో

దోసపు బాసలక గిరికి కుండుడు కందులై కాక పై రసా
భాసము చేసి పాటు టిడి భావ్యమై కొప్పురపుంగవీశ్వరుల్.

చ. సమరము చూచి భేదరులు సంబర మంచుట యెందు విందు ము
య్యమడులువోలె సభ్యులు జయాపజయాధులు గాక వారు పగ్గ
ళ్ళము లిడ నెవ్వ “రద్దుడు పనక గనఁ డడ్డెద” మంచు వారు స
కృమముగ వ్రాయ నందులకుఁ గాక పరాజ్ఞులులైతి రేటికో.

ఉ. గుర్రదై నఁ టాంజనేయుఁ డొక గుద్దును రాసణుఁ బట్టి మూర్ఖమై
నద్దివిజారి జాతి తెలి వంది “బభీ” యని మెచ్చెనట! యా
నుద్దికి నంజనానుతుఁడు నుంతయు సంతస మంద ‘కార! నా
గుద్దురుచిక’ వచించు టానఁగూడెనుగా!’ యని వంచె వక్త్రముక.

ఉ. “మీసము” లన్న “జు” ట్టనుచు మిమ్మున వా రన వచ్చుఁగాదె! యే
వాసియు లేనివారియెడఁ బంతము పాగ్జుల కేల? మీ రసా
భాసపువ్రాతయే తెలుపుఁ బండితదూరు లటంచు; సర్వభా
దోసము మీది, మీరి క నొదుంగక చేసెడి దేమి కైసరుల్.

చ. “గురుతరలీల” పద్య మది కో! యని యార్చుచు నుండె మీరె పై
బరు విడుకొన్న వారలు సభం బొనరించుటకంచు, నేల యీ
పిటికితనంబు నెప్పుడ ని బి ట్టడుగక వలె” నంచుఁ బోయి కొ
ప్పురపు కవుల్ కనంబడక వచ్చిరి వా గ్మముఁజూడ నంబరో!

చ. అపు డొకచోట విందునకునై చనియుంటిమి మేము మా నివా
సపదము చూచి ‘పీరలును జాతిరొకో!’ యని యాడుకొంచు ‘న
ట్టిపనియు నుండునే!’ యనుచు, డీకొని కొట్టెడిసేనపోక్కి న
య్యపరిమితప్రజానివయ మయ్యెడలే చనుడంచె సంతటక.

కా. అందుకొ గొందఱు బ్రాహ్మణుల్ మఱియు నైశ్యశ్రేష్టులుం గమ్మవా
రెందుం గన్నది రిందఱుకొ గవితకై యేలెంచుటంజేసి యం
దం దించించుక గోష్ఠి గల్గు టనుమేయం బయ్యె నోయంబ! మే
మెందు న్మృ న్ననియుండ మిందఱను దాద్యగ్రక్తిసంపన్నులక.

ఉ. నాలవజాతియందలి జనంబులు తూర్పున నుండుగ్గ గాని యీ
నాలవజాతినేఱు పయి నాగరికత్వముమాట కేమి వి

ద్యాలయలన్నఁ బ్రాణముల నర్పణ చేసెడిపాటిభక్తులం
బాలఁ గలారు కమ్మకులజన్మలలో శతమున్ సహస్రమున్

ఉ. వారలు నన్యులుం గడు నవారిగ వీధికి రెండుప్రక్కలన్
బారులు గట్టి నిల్చి యిట వచ్చుట, కొవ్వపువారిఁ జూడఁగాఁ
గోరికతోడ నేగి తమకున్ మఱి వా రగువట్టుమిన్ వృథా
యై రహి నిండ్లకున్ మరలు టాదిగ నొండొరు లాడుకొం చొగిన్.

క. అయ్యా ! తిరుపతివేంకటేశ్వరులు ! మే మత్యాశమై వేడ్క మీ
కయ్యంపుకొనఁజూడ వచ్చితి మిటన్, గాల్గివ్వినా రెవ్వరా
యయ్యోల్ మోమును బాటు పెట్టి యింక మా యాయాసముల్ పృథ్విమే
యయ్యోన్, వచ్చినతోరనఁ బోవుదుమె? లేదా, యందుమో? తెల్పుఁడీ!

చ. ఎఱుగుదు మేము 'కొప్పర' మదెట్టిదో? వారిని జూడ రాము, మి
మ్మెఱుంగము మీదపొత్తముల నింపెనలారు "ఫాటోలు" దక్క నేఁ
డరసితి మయ్యో భవ్యము భవాదిక; మూరక యీ మృతందుతో?
దరిసెన మిచ్చి నందులకుఁ దగ్గఱలం బొసఁగం దలంతురో?

చ. అనుచు ననేకభంగుల జనావలి మాపయిఁ గల్గుచేమమున్
గనుపడఁజేయుచున్, బలుకఁగా నపుడేము వసించుసౌధ మొ
య్యన డిగి నాటకాలయమునం దొకమేటిసభన్ బొనర్చి నే
చ్చినగతి వారికిన్ గలుగఁ జేసితి మగ్గల మైన మోదమున్.

సీ. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరులఁ జూచితి' మంచుఁ బలుమాటు సంతసంపడెడివారు
ఉవ్వెత్తుగా లేచి యొక్కడండములీలఁ బడి నమస్కారముల్ లిడెడివారు
కొవ్వంపువార లీగొడవఁ దెచ్చుట మేలె యయ్యోబో! యనిపేర్చినాడువారు
కయ్యంపుసభఁ జూడఁగలభాగ్య మీఁక లేదు వారుపాటిరటంచు దూటువారు

గీ. పాఱ కేమి యొనర్తురు వారికున్న
సరుకు నెఱుంగ మెయని చర్చనలుపువారు
ఐనచోఁ గాలు ద్రవ్యనేలనెడివారు
అడుగు మవ్వారి నటకేగు మనెడువారు.

ఉ. అన్నిట వీరిదృష్టిని శతాంశము వారలుగారు దడ్డడన్
దున్నకవిత్వమందు పలఁతుల్ మనవారలె యాదు, రంచు; నే

మన్నది దానిలో ననుచు, నుండిన దేదియొ యొన్న దంచు, నా
తెన్నెకకట్టమే యను, చుట్టతరమృగ వాడులాడుచుకా.

ఉ. ఏమియు రానివార లేటు లేది యొనర్చిన మంచి దా, సుధీ
గ్రామము లట్టినర్చినెడ గ్రాంథికు లొప్పురు సాగఁ దీరు రిం
తే, మనవారు వోలె నలతిర్చుతివేంకటపండితుల్ వచ
స్తోమము జార్చ లేరె యది దోసముగాఁ దలపోయ కుండుచో.

ఉ. జార్తురుగాక నో లేటులూ చయ్యన, నొయ్యన వట్లై పద్దెముల్
గూర్తురుగాక మీరు “చెవి గోసిన మేకల” పోల్కిఁ జాలనే
పార్తురె ! డయ్యరే ! యుభయు లంత బలాధ్యులె? సేహదార్థ్యమం
దేర్తురు కొప్పురంపుఁ గవు లీకవియుగ్మము నొక్క వ్రేల్చిడిక.

చ. అనునెడ దేహదార్థ్యమునకా యలవారలు గాలు దగిల్చి? రి
చ్చనియెడ నేను జాలనొకా ! పాండితియన్న భయమ్ము గాని పీ
రిని మఱి వారినిం గలిపిరేనియు నాబుజ మొక్కటే సుండి
పనిఁగొని యాపు నం చొక్కడు బాహుబలాధ్యుఁడు చుట్టు నల్క మై.

క. అని వారి వారికికా దోఁ, చినగతిగాఁ “చిచ్చపాటి” చెప్పికొనుచు భో
జనపుం బనలకుఁ జని మఱు, దినమున నటసుండి బయలు కేటిరి వారల్.

చ. నెలవును వ్రాసె స్కూలునకుఁ జెచ్చెర కంకటశాస్త్రి మున్నె, యీ
కలహము దేలునంతకును గాల్గదలింప నటందుఁ బంతయుం
గలిగి వసింఁచె నప్పురిని, గయ్యపుసంగతు లాలకించి కి
మ్మలు మఱికొంద అయ్యెడకుఁ బాడఁగ వచ్చి తనుకా భజింపఁగక.

చ. సరసులు యోగ్య లోజనులు సంతతముకా గవితాదరమృమై
నెరఁగుచు విందులన్ దనిపి యెంతయు గౌరవ మాచరింప న
ప్పుర మది వాసమై యచటిపూజ్యులకుకా దలలోని నాల్కయై
తిరుపతి యప్పు డప్పు డరుజేరఁగ, వెంకన యుండె నయ్యెడక.

కా. “అనీమాంత మొనర్చి గాని విడువం డానంకటేశుం” డటం
చానీముకా జనులెల్లఁ జెప్పికొన నిత్యముకా గవిశ్రేణి కం
తే సంతోసము గూర్చుచుకా విమతు లంధీభూతచేతస్కులై
యీసుకా జెంది కృపించి మూఁడునెల లందే యుండె నుద్దండతక.

అ. నె. మొదటఁ గాలు వెట్టివది యల్ల * శిష్టా హ

నూమదాద్యగేహనీహ, యవటి
నింబభూరుహంపునీడ సాక్షాత్కల్ప
పాదపంబునీడ గాఁదనరె

ఉ. చాపలు నిండి బల్లలకుఁ జాలిరజఃకణకీలితంబు భూ
మీపద మాకృమించి పయిమిక్కిలి వీధికేదాఁకి గేహపుం
దాపున నున్న యన్యనదనంబుల ప్రక్కల నిల్చి సారెకుఁ
శ్రీపతి వేంకటేశ్వరులు చేయుచున్నంగము విందు కెల్లరుక.

కా. అంబా! నింబము నీనివాస మదియో? యభంగింక పానూనకా
ఖం బచ్చో నెపుడీవు పొల్పుటది నిక్కంజే, భవత్సాక్షికం
బుం బూజ్యాశయసాక్షికంబు నగుచుం బొల్పురురత్తత్సభా
లంబంబా కవితాపరిసార మదియేలా నొక్కి వాక్కుచ్చుటల్.

మ. ఎటు నీభక్తులవాఙ్మధుద్రవము లందేపారె, శత్రుగ్రజం
బటకుఁ జచ్చి మనంబునందు నెటు “ఫీ” లావారి, లాకొచ్చిపుం
గటవాక్యమ్ముల కెట్లు వారరక దుఃఖం బంచువా, కెట్లుగా
గుటకల్ మ్రొంగెడివా? నీమది యెటుంగుక, జెప్పఁగా నేటికి.

ఉ. వివసు శాఖ బాధ కయి యావలికిం జని తప్పుచొప్పులక
బూని యవాచ్యముల్ గిలికి పుచ్చియు నెమ్మన మాఁగ లేక మా
పై నెనరున్నయట్లులుగ చచ్చి రనం బది గోరిలి పోవు వా
రేని యథార్థమం దెలియునెల్లను నీవును దాఁగురింతురే?

చ. ఎలమి చించి తీరనరె నీకవటాత్మలనత్సభాస; మీ
యలఘుల తేము శత్రువులమై మఱి మానచనంబు కెట్లు వీ

(గుంటూరినుండి బయలుదేలు సమయమునఁ జెప్పినది.)

*నీ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని కొండకు నీకు భేదమే కనుకట్టలేదు తల్లి, శ్రీకై
లమల్లకు శిఖరమ్మునకు నీకు భేదమే..., మఘరమీనాక్షి వేశ్యనలికిని నీకు
భేదమే..., కాకావిశ్వేశు గర్భగుడికినీకు భేదమే... తల్లి, తే! || ఎట్టి సుము
హూర్తమందుఁ దాఁగట్టెనొక్క, ఘనుడు శిష్టాహనూమదాభ్యాక సుకవి,
అడుగు వెట్టిన దాది బ్రహ్మసభఁజేసి, పంపుదుంటిని నిమిషపలనెనేడు. (చె||గా)

నులకు రసాయనంబు లగునో? యవి జీర్ణము లైనవెంటలే
ఖల కపవాదములో గిలుకఁగాఁ గరములో దిరుగాడు పెట్టులో!

క. ఖలజనులన ద్రవములకుఁ, చలయని తోఁక యని చెప్పఁదరమే? యలపా
పులలేమి నింబకుజభూ, తలనభ లవి యెంతి కేని దగు జగదంబా!

చ. అయి లగువారి కిట్లు లెదయందలికుంపటివోలె నుండి యా
తిరుపతి నెంక పేళ్ళయలు “తీర్చరలకా బిలిపింపుడీ, సభన్
జరుపుడీ మిసములో నెఱుకఁ జాలినవోఁ బెఱుకుండు” టంనుఁ దీ
వరముగఁ దెల్పుఁ గొప్పరపువారిబడాయి కృమక్రమముమ్ముగకా.

ఉ. తగ్గి యిచ్చెట్టులేనియును దప్పికొన న్వలె నంచు నంతటకా
బగ్గలు వ్రాయ మాని తమపక్షము దుర్బల మాట నెట్టులు
స్నేగ దటంచు లో నెఱిగి * నెయ్యుఱుకం గడు గూఢవృత్తిమై
నగతి దాచి స్నేహ మగు బర్హ మటంచు లిఖించుచు న్నెనకా.

చ. పయికిఁ బగ్గెల్లవాక్యములె పల్కుచు నప్పురమందె తీరికకా
గయికిని కూచుండిరి పృకంపిరమైన మనంబు చంద మె

చెన్నపురి; లైబ్రరీ, గురువారం.

*...నిన్న కొప్పరపుంగవులు నాపేర కి పేజీల ఉత్తరం వ్రాసినారు, వివాదవ
ర్తియును వ్రాసినారు. తమదోషము లేకమును లేదనియు వెం॥ కా॥ అన్యాయ
ముగా గర్హించినయొ, మొదలుగా వ్రాసినారు. దాని వైఖరిచూడఁగా వివాదము
నంటి తప్పించుకొనుట కిష్టపడుచున్నారని దోచుచున్నది. అట్టి ప్రయత్నము
న్నచో రెప్పక మీరును అంగీకరింప వేఁడెదను. ఈ వివాదసభలు కార్యకారులు
కావు. నడుమ వారికి పండువు, పోరాడువారికిర్వరకు కేళియును కన్నడను,
ఈ సభలలో తీర్పుతీర్పువారెవరు? ఎట్లుసాగును? “లోకోభిన్నురచిః” తత్కా
లపి స్వస్వకక్షాధిమానోబలవాకా బాధతే. వారు ‘చాలెంజి’ ప్రచురించినం
రుక, శివరామశాస్త్రి వరల ప్రచురించెను. ఇంతట నాగిన బాగుండునని
నేను తలంతును నాపార్శ్వన మిదియే. ... విజయమునైన నను తగవుమాపుకొనుట
కాదు. నేను వారికేమని సమాధానము వ్రాయుటకును పాల్పొక్కయున్నాను,
జవాబు వెంటనే వ్రాయించవలెను....”

నే॥ పృథాకరుఁడు.

ల్లయెడల నెల్లరుండెలిసి “లావణి” రండు వచించుచుండు న
పియములు పూర్తిగా వినియు మీరము మానర వారు మాటలకా.

ఉ. అంతట వానిపక్షమున కాదరు వా కులప్పుడు “డక్కటా!
యంతన తేలి పోవు నని యంపు మటంటిమి పత్రమల్లవా
రెంతటిపట్టు పట్టికొకా? యిప్పురి వీడకు కొప్పురంపువా
రెం తలవారి ధాటి? కిపు జేమనుకొన్న మతేమి లాభమా.

మ. పులిపై బెడ్డను వేసి చెట్టుపయికిం బోవకా వెనకా దరుబు
స్థలమందే యది వీట నెట్టి యెటులో సాధించుఁ గాదే పగకా
దొలి నాలోచన చాల దయ్యె నపు జేవో హాయి మన్నార మి
ష్టలతిం బోకది “యేకు మే” కనెడిసామ్యం బయ్యె నెట్లోకదే!

ఉ. పాపము! “వారిదాసులము వారలలోన శతాంశమేనిఁ గా
మోపము వారి” కంచు నతియోగ్యుఁడు కొవ్వపుజ్యేష్ఠుఁ డట్లు తా
నొపిన యంతిపట్టు మొగ మోడక చెప్పె; పృథాభిమానపుం
దాపము నాఁడు మామదికిఁ దవ్వచనమ్ముల నెక్కిన దహా!

ఉ. ఎంతటి దైర్యముకా మజయు నెంతటిశక్తియు లేక యున్న ని
చ్చింతక నాటి సర్పధ “సనేమిర వారల కా ననంబుమా
చెంత ఘటించఁ గూడ” దని చెప్పఁగ నేర్పునె? వేటు సీమయ
న్నంతన భీతి పుట్ట నలదా? కలదా? యిటువంటిచేపయుకా.

చ. వ్యముఖుల మెంతమంది పని పట్టితి మక్కట! వారిముందు మా
ట మయితి మింత కెంతటిపరాధప? మూరక కొప్పురంపువా
రి మొరప మిక్కతమ్మనఁ బొరిం బొరిఁ దగ్గఁగఁ జొచ్చెనే యపా
యముననో వీరిపైఁ బడునపాయముఁ బాయఁగఁ జేయఁగా వలెకా.

మ. * అని యోజించుచు నుండె సంత నొక వాఁ డాయీత్రసంగంబు నె
ల్లను విన్నింప సభం బొనర్చి తగుహేలకా విన్ని నేయంగ. చ
చ్చినవా కెల్లరుఁ బత్రికల్ వినుచు మంచికా జెడ్డ యోజించుచుం
డునెడకా గొందఱు వచ్చి రయ్యెడకు నెట్లో యానప స్సాంగఁగకా.

* నిష్పక్ష పాత హృదయులును యథార్థపరిజ్ఞాతలును గుంటూరు పురవాస్త
వ్యులు నగు వార్య సోదరులారా! కొప్పురపువాడు ప్రతిజ్ఞా పూర్వకముగా

ఉ. పచ్చిరిగాని యాసభ యవార్యముగా జరిగె, నమస్తముకా
విచ్చననంటిపండుబలె విజ్ఞాలదృష్టికి స్పష్టమయ్యె “ని
చ్చుచ్చర మెందు కీగతి గణాగబ లాడిరొణో?” యటంచు నె
న్నిచ్చినవారి మాట “రిహిహీ, యిహిహీ!” యని కొంద యెడకె.

ఉ. పనిగొని యుత్తరాల్ వినుచుపట్టిన నాసభ నాగుపూన్ని వ
చ్చిన యలశీరినివాసగుణిశేఖరువైఖరి “కొచ్చరంపున

27 వ తేదీ ఆదివారమునాడు సభకు రావలయునని ముందుగా మాడై గాలదగ్గి
వ్వి పత్రిక వ్రాసి, యందులోని యసందర్భములను దెల్పుచు మేము త్తరమియఁ
గా వానికిఁ దగు సమాధానము వ్రాయక యేవో కొన్ని యుక్తులతోఁ గొన్ని
యుత్తరములు వ్రాయుచు సభ ఆదివారము దప్పించి సోమవారమునకు మార్చిరి.
తుద కాదివారమునాటి రాత్రి యనేక గ్రామములనుండి విచ్చేసిన మహాజనుల
విఫలమనోరంజనంజేయుట యుచితము కాదని మేమాదివారమునాడు వ్రాసిన
యుత్తరములోఁ గొన్ని పండితసమ్మతములైన నిబంధనము లుదాహరించి “యా
ప్రకారము మీరు సభకుఁబోదు లేదా మేము గూర్చెదము అంగీకారానంగీ
కారములు రేపుదయమునకు దెల్పుదు లేదా మీరీయద్యమము మానుకొన్నట్లే
పరీజలు దలంతురగాక” అని స్పష్టీకరించినను దానికిజవాబువ్రాయక సభావిర్ణ
యవినమునందుఁగూడ నుదయము 6 గంటకు మరల ‘రిమైండరు’ పంపినను దానికిని
నేమియుఁబలుకక చల్లగా నాదినపెల్ల దాటించి ఆపణునాడు 29 వ తేదీని
మాకనసరము లేకున్నను మేము మరల “మీయద్యమము మానుకొన్నట్లే యని
రలంచి మేము కాకివాడ వెళ్ళుచున్నా” మని వ్రాసిన యుత్తరమునకును దగిన
సమాధానము నేమియు వ్రాయకుండఁటచే వారు సభను మానుకొన్నట్లు మహాత్మ
జీకిని స్పష్టపడినది. విషయ సభమాటట్లు లుంచి మీ మా యుత్తరప్రత్యుత్తర
ములలోని సారాసారములును వ్యాయావ్యాయములును ప్రాజ్ఞులమూలముగా
కీర్తికొని పిమ్మట విద్యావాదమునఁ బ్రవర్తించుమనియు, ఇందుకు రేపుదయము
ని గంటకు లోఁగా జవాబింపనియు 29 వ తేదీ రాత్రి 7 గంటలకు మావ్రాసిన
యుత్తరమునకు నేడు 10 గంటలకు నవవసరపు యుక్తులతో దానికిఁగూడ
నంగీకారమును దెల్పక “యుత్తరప్రత్యుత్తరములు ముగించుకొన్నాము” అని
వ్రాసిన యుత్తరమునుగూడఁ జూచి వారికి జవాబు వ్రాయట యంతతో

రసములయు త్రరమ్ము లవి ప్రాజ్ఞసభాసనుకూలదుర్యచః
ఖను లని యెల్లవారలకుఁ గగ్గిన్నకుఁ జెప్పక చెప్పె నొప్పుగఁ.

ఉ. ఏమిటి కాఁగఁగా వలెనో యెల్ల రెఱింగిన యుత్తరమ్ములక
శ్రీమహితుర్ మహామహులు చేరిన సత్సభ విన్క సేయచో
నామహితుండు పాక్షిఁ డగునట్టిఁడు గావున వారితప్పడుం
బూమెలు కంపు గొట్టువని బుద్ధి గలంగినవాఁడుగానిచో.

ముగించుకొని ఆయాయంశములు లోకులకు శుభ్రపఱచుఁ దలంచి ఈనాటి
సాయంకాలము తిరుపతిలకు శ్రీ ఫస్తుకంపెనీ నాటకకాలలో నుపన్యసించు
చున్నారము గానఁ దామెల్ల విచ్చేయఁ బార్శ్వికులు.

గుంటూరు, }
30-9-11. }

ఇట్లు,
తిరుపతివేంకటేశ్వరులు, శతావధానులు.

పై నుదాహరించిన యాహ్వానపత్రిక ననుసరించి శ్రీ ఫస్తుకంపెనీ హాలు
లోనికి నగీకులు పొరులును నితరులును నగు మహాజనులు నియమితకాలమునకు
మున్నే వచ్చియుండిరి. పదపది కాలేజి ఉపాధ్యాయులగు బృ॥ శ్రీ॥ మల్లాది
వేంకటసోమయాజులవారి కోరిక ననుసరించి శ్రీమాణ్ వంగిపురం కృష్ణమా
చార్యులు బి. ఏ. ఎల్. టి. (వీరును కాలేజీ యుపాధ్యాయులే) గా రగ్రాసనాధి
పత్యమును వహించిరి. వీరు సంస్కృతాంధ్రములలో గ్రంథముల రచించిన
పండితకవిన త్రములు. పదవ నాయాయీ యుత్తరములు తిరుపతివేంకటేశ్వ
రులు వినిపించుదొడంగిరి. మొదట వేంకటశాస్త్రిగారు శ్రీకొప్పరపువారి
మొవటియుత్తరమును మాత్రము వినిపించి ఆనాఁడే 12 గంటలు మొదలు మూడు
గంటలపఱకును గోర్తలోఁ గంసాలలనుగూర్చిన వ్యాజ్యములో సాక్ష్యమిచ్చి
యుండుటవలని యాయాసముచేఁగాబోలును పదపది యుత్తరములను దిరుపతి
శాస్త్రిగారిని వినిపింపుమనిరి. తిరుపతిశాస్త్రిగారు వినిపించుచుండఁగా గొండలు
పెద్దమనుష్యులువచ్చి యంతలో ప్రకృతసభ ముగించుటకై వేంకటశాస్త్రిగారిని
గోరిరి గాని తిగిసంత హేతువునుజూపి కోరనందున వేంకటశాస్త్రిగారందుల
కంగీకరింపరైరి. పిదప గంభీరముగాఁ దిరుపతిశాస్త్రులుగా రాయాయీయుత్తర
ప్రత్యుత్తరముల నుపన్యసించుచుండఁగా వేంకటశాస్త్రులుగారు దాని వాఁచునుం
దించువారితో సహేతుకముగా మెల్లఁగా నుపన్యసించుచుండిరి. పదపది సభ

క. ఉత్తరముల తల్లములు, సత్తములకు సేవ్యమైన చందము గలవం
చుత్తముఁడు శ్రీనివాసుఁడె విత్తములకు సాక్షి యని వివేకు తెలుగుకా.

క. *కుచమర్దనాదిపదముల, రచనం బచరించు కొప్పరపువారి పం
నిచయము గల పత్రికలకు, నచటం గల సభ్యు లేవమందిరి వెలుచకా.

నాఁపుడని కోరినవారు తామేవో మధ్యచెప్పటకు నవకాశమిందని కోరిరి. అందులకును దుట్టుతుదకుఁగాని వీలులేదనియు నప్పుడేని యగ్రాసనాధిపతుల నడుగఁదగియుండుననియు వెం॥ శా॥ గారు బదులు చెప్పిరి. పదపడి యుత్తరములనెల్ల దిరుపతిశాస్త్రిగారు వినిపించినపిదప నెవరు సమర్థులో, యెవరుకాగో యెవరియుత్తరములు దురుసుగానున్నవో యెవరిపట్టివికావో, యెవరు కోరిన పరతులు పండితసమ్మతములో యెవరివికావో, యెవరి వెనుకతీతవలన సభకాలేషో లోనగు నంశములు సభ్యులకేకాక సభనాఁపవచ్చిన యుత్తమపురుషుల హృదయములకుఁగూడ స్పష్టపడినవి. ఆ యీయంశములనే శ్రీ ఆగ్రాసనాధిపతిగారు తుట్టుతుదనుపన్యసించుచు “మీసములపద్యము యొక్క యర్థమునుగూర్చి” తాము గూడ నిదినఱకుఁ జూరపాటుగానే యన్వయించుకొంటిమనియు నిప్పుడది స్పష్టముగాఁ దెలిసినదనియు సుభయభాషలు రానివారు దానిజోలికై బోఁగూడదనియు సంస్కృతమురాని తెలుఁగు గణనీయము కాదనియు నుపన్యసించుచుండఁగా సభనాఁగుపూనికతో విచ్చేసినవారు పృథ్వీతమావిషయము నాఁగవలసినదని కోరిరి. దానిమీఁద నగ్రాసనాధిపతిగారు “కోరిక ననుసరించి యాపద్యార్థము నిప్పుడు విస్తరింపక వదలితి” మని చెప్పి యావిషయము మాని తమ కీ యుభయకవులయందు నుభగవంతుఁడు న్యాయముగాఁ దోఁపించిన యభిప్రాయమును నెల్లఁజించిరి. అదివిని సభ్యులెల్ల నానందించిరి. పిదప శ్రీ వెంకటశాస్త్రిలవారు కవితయన సేమా, కవియన నెవరో, ఆశుకవితయన సేమా, కవికి వలసిన సామగ్రి యేమా లేటతెల్లముగా నుపన్యసించిరి. పదపడి సభనాఁగు పూనికతో విచ్చేసియున్నవారిలో నొకరగు మ॥ రా॥ రా॥ గోవిందరాజుల శ్రీనివాసరావు పంతులు బి యే. బి. యల్. గారు సర్వసమ్మతముగు తమ మనోరథమును వెల్లడించిరి. వారి పూనికకు వెంకటశాస్త్రిగారు తమ సమ్మతిని దెల్పిరి.

* (8) ఇంతనైన మీ స్వకుచమర్దనలు మానుకొని”...

క. ఆమెయి సాక్షా దశ్వ, తానుక బురణించులేజు దశదిశలనుం .
గా మా శిష్యుం డల శివ, రామయ చమదెంచె. సభ కరం బలరారణ్.

ఉ. ధన్వన్తి సభాంతముందుఁ దన వచ్చిన హేతువు, తాను విన్నయా
యచ్చెరువుక, సభాధిపతి యాజ్ఞను బొంది సభాసదుల్ “బలే!
నచ్చిన శిష్యుఁ డీతఁడె” యనక విస నింపగు కంఠమాధురిక
హెచ్చగు గానపుంబటిమ యేర్పడఁగాఁ జదివెన్ గగ్గిమమ్ముగక.

క. పదపడి సభ్యులు సారెకు, నెద శివరామకవి వాణి కెంతయు మెచ్చుల్
వొడలఁగఁ గరతాళంపు ని, నదములఁ జెలరేఁగఁ గ్రన్ననక సభమగిసెన్.

క. ఆమలునాఁ డుదయము శివ, రామయ కొఁప్రంపుఁ గవిని “రారమ్ము సభా
సీమ” కని యుత్తరంబు, ద్వామత లిఖియింతు” ననుడఁ దద్దయు నెమ్మిన్.

ఉ. వెంకటకాస్త్రీ పల్కు “నిది విన్న బుధుల్ మమ నవ్విసట్లె ని
శృంగక నిన్ను నవ్వుదురు కాస్త్రులు నేర్చియు సాహితీ నిర్మి
తంకతఁ జేర్చియున్ శతవధానివియై యసమాన కక్షగా
ఱంకెలు వైచెదే? “సభకు రం” డని కొఁప్రపువారిఁ బిల్చుచుక.

ఉదయము-9-గంటలు.

◆పదపడి యంతకొక యరగంటకుమున్నే రైలుదిగి సభాభవనమునకువచ్చి
యున్నట్టియు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శిష్యుఁ డైనట్టియు, చిరివాడ గాగ్గిమ
కాపురిస్థులు శ్రీ వేలూరి శివరామకాస్త్రులవారికికించి పద్యములఁ జదివెరి.

ఆ. వె. రాజుశ్రీ భుజంగరావు, చెల్వలిరావుఁ గూర్చి యిటులువార్తాసె
గుంటురిపురి, జరుగుచున్న వైరచర్యయందునఁ దిర్పతికవి, వెంకటకవి తెరువు
తిప్పె॥1॥ చ॥ అనవిని యంత నామడలునామడలుం బడిపోయినట్లు వ, చ్చిన
నది మిథ్యయంచుఁ దెలిసెన్ గవితాసభ లేకపోయెఁగా, కనువుగ ధారణాబల
మునందున నాకుకవిత్వ మందునన్ దనివిగఁ గొప్పపుంగవుల దాటులుతీరులు
చూచి తీరనే॥2॥ తే॥ గీ॥ కాశినాథ బుధేంచుగిడు ఘనుఁడు శ్రీని, వాస
సూరియు నెందఱోపలుతులైన, కవులుపీఠనిమిసమ్ము కఱచిపట్టి పీఠనున్నారె
కొప్పగింపుఁ బిదపకవులు కి లే. గీ. కలదునేత్రావధానంపుగరిమయొకఁడు. కలదు
గర్భావధానంపుగరిమయొకఁడు, కలదు హస్తావధానంపు గరిమయొకఁడు, వీని
నెఱుంగని నూరులెంచేని గలరె 4 ...”

క. † అసమానకక్షయని మమ, రస దూతెడివారి యొత్తరము వినినో! నీ
రస మీ కయ్యము మాకున్, బొసంగెం దనయంకఁ బూర్వపుం. గర్భమునన్.

చ. జ్వరితుడ వయ్య నజ్ఞులు సారెకు రమ్మని పిల్వ రానివో
గరువముగాఁ దలంతు రని కన్తి గణింపక వచ్చినాడని
వృరపునియోగిచైదికులపా త్రినుమంతయు నే నెఱుంగ దు
ర్భర మసమానకక్ష యిటు రాఁదగి యుండఁగ నెట్లెఱింగెదన్.

ఉ. ఐనను గాలుద్రవ్యదోసఁ గాదెన నుండుటఁజేసి యంత మా
పై నెపముండ, దీ విపుడు పత్రిక సంపెదవేని బోరికిం
దా నయిపిల్చినట్ల యయి “తక్కడ” సామెతగాఁ దనర్చు నీ!
మానఁగదయ్య యిట్టి యసమానపుఁగత్తుకు దీక్ష యేటికిన్.

ఉ. ఎప్పటికేని మాయెదుటనే పడఁగావలె వార, లప్పు డా
తప్పుడుకైతవద్దతులు తల్లులకు విశదంబు కావలెన్

1. † ... యిదివరలో వున్నదే అసమానకక్ష అని అనుకుంటూ వున్న సంగతిలో
పులిమిద పుట్రిలాన్న యిదికటి వచ్చినది దీనిని గు|| కాన్ని రోజులు వ్యర్థపుచ్చి
దమన్ను శ్రమతీసుకోవడమన్నా నాకు సుకరాం యిష్టంలేదు...”

ది 28-8-11

రా|| వెంకటగూర్జరపు.

Masulipatam.

2. బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు తిరుపతి కాస్తులవారిసన్నిధికి, మీరు కృష్ణా
రావుగారి పేరున వ్రాసిన జాబు చేరినది. మాయభయాల నమస్కాములను
అంగీకరింపవేమనున్నాను. యథార్థవాదియొక్క వ్యాసము యథార్థముగనున్నను
లేకున్నను దాని సత్యసత్యములు మేము గ్రహింపజాలము.....మీరీ లేనిపోని
కలహములలో జిక్కికొని ఆరోగ్యమును బాధిని చెడ గొట్టుకొనట మా యభి
ప్రాయము కాదు. వారిని గెల్చినను మీకీర్తి హెచ్చునా? ఇదివఱకే విఖ్యాతి
జగద్విఖ్యాతమైనపుడు మీకీపోరాటము లెందుకు? వారు కుర్చీమీద గూరుచుం
డిన మనకేమి? ఇంటి కప్పుమీద గూరుచుండిన మనకేమి? మీ బలాబలులు
లోకము పూర్తిగ నెరిగియే యున్నది. ఈ పోరాటములను గుంటూరు చెరువులో
దొక్కి వెంటనే బయలుదేరి రావలయునని మాప్రార్థన...”

ఆ|| నారాయణరావు.

బిస్మి ప్రసంగములో నలుపు పెద్దలతోడూత నీకు నేల ? నేఁ
జెప్పినమాట చొప్పునకుఁ జేతము చొప్పుచు మిన్నకుండుమి.

చ. వెనుఁబడి కాకవులో తనదువీపునయిం జరణమ్ము బుంచి తా
చిన నది లెక్కఁగాఁ గొనక చివ్వుకుఁ బూసక వైనలేముఁడే
మనక తిరమ్ము పంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతుఁడె
దును నలఁతులో పొనర్చునఁతుండుడుకున్ గణియింప రంభగన్.

ఉ. ఇంతకు నీవు పత్రికల నెన్నిటి నంపిన నేమి లాభ ? మా
వింతకవీశు లెన్నటికి విజ్ఞులు తీర్చరులున్న సర్వభా
భ్యంతరమందు నిన్నెదురువా రనుకోకుము వారితండవార
గాంతు రెవారు వారికడ గంతులు వేయుచునుం డెల్లొందుమి.

కా. “ఓ కన్నో మఱింక” అన్నఁ డెలయన్ యొజంపఁగాలేని స
ద్దీకులో వారికిఁ దోడు, వారిదియుఁ దాద్యగ్రీవికేషంబై యీ
యేకాకారాలు సత్సభాస్థలికిఁ దా రేచుండు నేలెంత ? నీ
వీ కార్యమ్మునకుం గడంగకుము మేమే యుంటి మన్నింటికన్.”

చ. అనుటయు నాతఁ డప్పటికి నన్యము డెప్పుక మిన్నకుండె నె
మ్మనమున బాల్కనావలము మానని చందము తోచుచుండె, నా
తని కొకకొంత తిర్పతి చ్చకంత్రత నిచ్చె ననంతరంబు వెం
కనఁ గితురించి యిర్వురును గర్విక్కున నేగిరి “పరిస్స” పర్కమున్.

ఉ * పద్దెము లచ్చు వేసి యవి పంపి నభోమణి రెండుయామములో
పొద్దును దాఁటునప్పటికిఁ బూర్తి యొనర్చినమేటి కార్యమున్
పద్దయు మెచ్చుకొంచు బనడగ్గఱకున్ జనుడంచి చెప్పిరి
కెదియుఁ జేయ రామి సహాయించెను వెంకన కొంతనొవ్వుతో.

మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ కొప్పరపు వెంకట సుబ్బరాయశర్మగారికి.

* చ॥ తిరుపతి నేంకటేశులకుఁ రెంపరివై సరివైఖిం గవీశ్వరుండగు
వాడు నోటనుడువన్ గడు సిగ్గిలునాకుధారకున్, బురికొలుపం దలంచితె ‘నమా
నమ’ యంచు పచింపకేటియ, ల్లరియిది సింగ మేన్దువలలంబు భుజంపక పూరి
మేయునే. మ॥ అనిమిత్రంబుగఁ గాలుద్రవిన్ తప్పియాహంత నాఁపుండబం,
పున నీసరినర్దుణాకుకవనంబున్ జెప్పి నిగైల్వ నెం, చిన యన్నద్దురుపర్యులన్

కా. * రామస్వామి యనంతరమ్మ కడుధీరత్వమ్మ చెన్నార సే
మేమా వద్దెము లల్లి తెచ్చి యవి మ మ్మిక్షింపుఁ డన్నఁ తుణం
జేమిం జెప్పక పిమ్మటం బదివి “మే ! లీవద్దెముల్ వారిజా
సామర్థ్యమ్మఁ గడుక యథార్థముగ నిచ్చల్ నచ్చి వాకుఁచెప్పెడిక.

సుకవితాళిధుర్యులక మానిపిం, చి నినుక గెల్వఁగ వచ్చినా నిద సభంజేయిం
తువో పత్తువో. ఉ॥ గంటలు గట్టికొంటివట ! “గంటలు వందలు వేలుపద్యముల్,
గెంటుడు” నంచు కేడు పరికించెద గెంటుటయెట్టివో ? నినుం, గెంటెద సే వధాన
మున గెల్చెద నీరసధారయంచు నీ, ఘంటికలూడఁ గొల్చెదను గాచుకొనం గమా
కింపుమి త్తజిన్. సీ॥ గురుపాదసేవఁ జేకూటిన వ్యాకృతిపాండిత్యగరిమ యటుం
డనిచ్చి, ఉభయభాషకావ్య విధవాళిరామమా పాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి,
నిసత్వబంధనిర్మాణధీచాతురీపాండిత్యగరిమయటుండనిచ్చి, సురుచిరలక్షణ
భరితాశుకవికృత్యపాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి॥ గీ॥ ఆశుపదసంబటంచుఁ గొం
డాడఁదగిన, తావకాశుకవిత్వంపుఁ జేవగూడఁ, దావకశతావధానవిధింబుఁగూడఁ
జూడఁదలఁచితి నెంతటనుబ్బరాయ ! చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీరశిష్యుఁడ
నాదుడేరు నే, లురి శివరామకాన్త్రి యని లోకము వాకొను నాశ్వమైన వ్యా
కరణముజీవనమ్ము నధికారము కావ్యపురాణనాటకా, కరములఁ; జేయఁజాలుదు
వనిండమునాఁగ శతావధానముక॥

గుంటూరు, }
31-8-11.

ఇట్లు వివేకవశంపదుడు,
వేలూరి శివరామకాన్త్రి, శతావధాని,

* మహారాజశ్రీ కొప్పరపు సుబ్బరాయశర్మగారికి — సీ॥ అజువచేశంబున
నవధాన మొనరించు, టోకాద ! యిదియు గుంటూరుసీమ, పల్నాటిసీమలోఁ
బద్ధ్యంబులను జెప్ప, టోకాద ! యిదియు గుంటూరుసీమ, ఆయూరనాయూర
నాశుకవిలేపెప్ప - టోకాద ! యిదియు గుంటూరుసీమ, గుడివాడసీమలోఁ గొన్ని
యూళ్ళనుజెప్ప - టోకాద ! యిదియు గుంటూరుసీమ, గీ॥ యెట్లుదక్కించు
కొందురో యిపుడుమీరు, నిండుకొల్వన మీకున్నదండివిరును, లూరకేపోదు.
పూజ్యులఁ గాజులజప, నాశుకవిసింపా కుండిన పాంసలార॥ ఉ॥ బట్టులరీతిఁ
బద్ధ్యములఁ బట్టుటెకాని శతావధాన మె, పట్టుల నేదిచేసితిరి పండితులెల్లరు

ఉ. వారలకన్నఁ బెట్టినెడ వారక సంస్కృతమందుఁగూడ నీ
వారయఁ బెద్దపండితుఁడ వైనను వారలు బ్రాహ్మణుల్ మహా
కూరులు మేల్ నియోగులును “కూర్పుఁడ నీ” పని యీసడింతు నీ
వేరమునందుఁ గా లిడక వేగమ యేగుమ యంగలారికిఁ.

తే. గీ. వారి తవ్వడుధారను పడిగఁ బోయి
సభ్యులగరంప నీకు ససాధ్య మెప్పు
డేని పనిపడ్డచో మేమె యేగడయుఁ
బిడప నిది తప్పటంచు నొప్పించవలయు ”

చ, అనుటయుఁ బిన్ననస్య నగి యాతఁడు “చిత్త” మటంచు నేగి యే
మని మది నెంచెనో? తుదకు నాతని పద్ధతు లచ్చులోనికిఁ
బనుటయు కాక, కొప్పగింపునన్నిటికిం జనె; వీని నెల్ల మే
మనిపినవే మటంచును యథార్థ మెఱుంగనివారు చూడఁగలె.

మెచ్చినారలో, గుట్టుగఁ బోవకీగతిని, గొంతెతనంబును జేయఁజూతునె, “పెట్ట
లుక్రొవ్వి పుంజుపయి, బీరముఁ జూపిన” లాగుఁజొచ్చవో. గీ॥ ఎంతి నైదిను
జౌట మీసాలఁదీసి, కొన్న నెన్నరు నవ్వరు; నిన్ను నవ్వ, కుందురే కన్నచారు
నియోగియ్య, మీసములఁ గాచుకోలేక మిడుకుమిండ॥ క॥ గంటలఁగట్టెడకే!
ము, క్కంటితురగములకు హాళికవితానంబీ, గంటలు మఱియేకార్యము, పొంతె
వచింపుండు కొర్రపుం గవులారా॥ నీ॥ శత్రుంటకపనంబునల్పుదు మన్న మీ
శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ, అస్తాపధానంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడం
ప నేఁ జాలనొక్కొ, ఆకుకవిత్వంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడంప నేఁ జాల
నొక్కొ, సద్గ్రంథరచనంబు జరపుదుమన్న మీ శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ,
గీ॥ ఇంగిలీషునవత్తురో యెఱిఁగియడపఁ, గరము నేఁ జాలనొక్కొ మాగురువులేల,
రండు వేగమీ బిరుదులుదెండు పెట్టి, పొండు నిండుసభను గొప్పిపుం గవులారా॥
గీ॥ ఓడినారని తలపోయువాడ మీరు, నాకుఁ బ్రత్యుత్తరంబును నీక మాన,
ముద్రపహియింతురేని నీమచ్చుటెఱిగి, ముందుపనిఁజూడఁడి కొర్రపుం గవులారా,
న॥ శివరామకవికిఁబోలెఁజవాబునొసఁగకయే వృథగ జంపు నడిపినక॥ స్వనసా
యముకలదునుడీ, వ్యవధిం గయికొనక యిండు ప్రత్యుత్తరముక॥

అంగలూరు }
కె-9-1913 }

ఇట్లు బుధజనవిధేయుఁడు,
తిరుపురనేనిరామస్వామి.

ఉ. ఉన్నయథార్థ మియ్యది మహోత్తము లొప్పుదు రంచు మేము సం
పన్నగృహస్థుఃం దనుచి వ్రాసితి; వింకొక కుజ్జరివ్యూడుక
గొన్ననఁ * గొన్ని పదైములు గానుక గొప్పపువారి కంపె నా
చిన్నతఁ డొక్క సాహసము చేసె వచింతుము తత్స్వరూపముక.

బండరు.

శ్రీపద్మరచేనమః.

(ఇయ్యది కొప్పువరపువారికి వ్రాసినయుత్తరమునకు రచియైన నకలు.)

* చు॥ ఉరుకరుకాయుతుండు, సమయోచిత ధీమహితుండు, భక్తులం, దక్షి
కిని గల్పకదుగ్రిమవిధంబుననుండెడువాడు నట్టియూ, తిరుపతివేంకటేశ్వరుడు
తిన్ననిచూపుల మిమ్ముజూచి యె, ల్లగును ముదంబు నొందనటులక దయ్య
మిక జయమృగూర్చుతక॥ 2. చు॥ ఉరుతరక్షివేశేష మహిమెన్నతులార !
గుణాధ్యులార ! తొ, పురపుకపిందుగ్రిలార ! వినవచ్చెను మీదుపగితిజ్జ; యెంతో
సం, బరమువహించినాడను, రమావతి మిక జయంబునిచ్చు. నా, తిరుపతివేంక
టేశుల నెదిర్చి గ్రహింపుడు వారిమీసముల్॥ 3. చు॥ ధనముగడించి యుంటి
రవధానములం బొనరించి మీరలిం, దనుక శతావధానములనామముతో; నిక
మీడ నట్లు కా, దనుచు శతావధానముల నక్కడనక్కడఁ జేసి పండితుల్,
వినుతియొనర్ప మీనములఁ బ్రీతుడు నూతననామధారులై॥ 4. గీ॥ తెలుగు
తిర్పతివేంకటేశులకుఁగూడ, వచ్చుఁగావున నోడింప భారమగును, గాని వారికి
నేత్రావధానమందు, బ్రజ్జలే దంచుమీరుగెల్వంగలారు॥ 5. క॥ నేత్రావధాన
మది స; ర్యత్రజయించిచ్చుమీకు, నదలకదానిక, మాత్రమె వెట్టి నవ్వుడు,
శత్రులనోడింప మీ కసాధ్యంబగునే॥ 6. చు॥ వినుతగుణాధ్యులార ! యొక
విన్నపముక వినుడయ్య “గ్రుడ్డు పి, ల్లను గని వెక్కిరించినటులక” గను
పట్టెను వీరియర్చు” మం, చు నెట జనుల్ పచించి రది సులయ నామది
నమ్మఁబోవనే, మనన నియోగినాటఁ దగవా ? యదినమ్మి విముంద్యజంచులల్.
7. మ॥ “సభమీరెచ్చటఁ జేయవార” లని శ్రీశృంగవేసిరవ్వారు, మీ రుభ
యుల్ మాపురికేగుదెంచి యట నభ్యుల్ విమ్ము గీర్తింపఁగా, సభనీయం
పుడు, తోచినంతవఱకుక సాహాయ్యముకజేతు నా, కభిమానంబని మీయెడం
గలదు రం డామోదముం బొందుముక॥ 8. క॥ “సరయ నీవు చేసెదినహాయ

ఉ. బందరునుండి వడ్డములు వారికిఁ బోవునఁ బంపి మీఁద మా
కంచఁగఁ జేసె దానిపత్తి; యక్కట! యాఁగుట యెట్లు? లిట్లులే
కొందఱు * స్కూలుకిఁబుట్టి లోకకొన్నిటి నంపిరి, మే మెఱింగిన
ట్లందఱు గాక యున్న జను లందరు గొందఱు మాన్పు నేర్తుమే!

చ. "తిరుపతివేంకటేశులకుఁ దీవ్రముగా నభ కేగుదెం డటం
చటిముఠి వ్రాసి కొప్పురపుటాయన దా నభ కేగుదెంచెనే ?

మఁదెట్టిది ? పిల్లవాడ" నం, చూరక నెంచబోకుండు మహాదధివారి నిబంధ
నంబు చే, కూఁగ రాముఁడయ్యడవిఁ గోతులసాయముగోరలేదె ? ను, శ్రీ
రహిమించ మీరు దయచేసి జయంబు పహించుచో బుధుల్॥ 9. క॥ తప్పక
దయచేయుండు మీ, రిప్పురికి జవాబు వీని కిడుండు సరగునకా! మెప్పు గనుఁ
డయ్య వైశమ ! కొప్పురపు కపిందురీలార ! గుణమణులారా !

*Vith Form C. Division,

ఇట్లు

Noble College.

సుకవిపాదరేణువు,

Masulipatam.

పడ్డమన్నాటి నరసింహశర్మ.

శ్రీ మత్పర దేవ తాయై నమః.

11.9-11 బందరు.

* గురుపర్యా ! చ॥ మనమున భక్తినిల్పెదను మాధవపాదసరోజయగృ
చింతనపరిలబ్ధివ్యక్తితాపనితామహితప్రభావ నం । జనితలనద్యకః కునుమ
జాలనిర్మితహార ధారులై । తనరెడు వేంకటేశ్వరబుధాగ్రణి ! మీవగుపాద
కంజముల్. ఉ॥ ఇందులనుంచు పద్యముల నేనె రచించియు నచ్చువేయఁగా, సంది
య మొందుగల్గి తమనన్నిధి కంపితి వానిఁజూచి నా, కుం దయవ్రాయ వేఁడెదను
గొంకకయెట్లులు నేయుమందుకో ? యందులనుండుదోషములనన్నియు దిద్దుచు
నంపవేఁడెదకా. మ॥ తమసందర్శనమెప్పుడబ్బునని చింతాకాంత చిత్తుండనై,
కుముదంబుల్ శరీరగోరుభంగిదమ వాక్కునామృతాన్వేషనం, భగ్గిమమేపారసె
సంగువాడె నిట ధీరాగ్రేసరస్తుత్య ని, త్యము లేఖార్థము చూచువాడెగృభతో నం
పంగఁ బొగ్గించెదకా.

చిత్తగించవలెను

ఇట్లు తమకిప్పుడు

కోకా రాజారావు, హైస్కూలు, బందరు.

పరపర వ్రాసి రమ్మనినఁ, బాటుడ" మం చలన్కూలుఁగట్టి లెం
చిరి యని తోచుఁ జర్పఁ దగఁ జేసినయోగ్యులకెల్ల నిప్పనుల్.

క. ఎటు దోచిన సరియే మే, మిట లేకమెఱుంగ మెఱిగి యే మెవ్వరి నాఁ
గుటకు యఠించితిమో ? వి, స్ఫుటముగ మునుమున్న దానిఁ జూపితిమికదా!

చ. చరితము గాన వ్రాయఁదగు సంగతి వ్రాసితి మంతె కాని యే
రెఱుంగరు మేము కొప్పమున కిట్టులు శిష్యుల కేపి పంపునం
బరమున కొప్పువారమో ? స్వబాహుబలమ్మునఁ బోవువారమో ?
యరులు నిజం బెఱింగియును నాడఁగఁ జొచ్చిరి వేఱుకీతిగఁ.

చ. ఎఱిగినదేకదా, జగతి యెల్లఁ గుశిష్యుల రామకృష్ణులకే
మఱి యలయిర్వరందు నొకమానిసి కన్న బహుశ్రీతుండు కొ
ప్పమున వారి కంపె నొక పత్రిక * "నేత్రసధానమందు వ
త్తురె" యని రామకృష్ణు లటుదూఁకఁగఁజేసి రనంగఁజెల్లుకే.

మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ. కొప్పరపు సుబ్బారాయణగారికి... మ॥ ధరణీ
చక్రము గూలఁగా వలదె ! సప్తాంభోధిభాస్వద్యమం, ధరభారంబు పోంచి
మించునలహతంగంబులుకే వీడి; కొప్పరపుం బండితమానులార ! తమకు
భాషాద్యయీ కావ్యసం, భరితుల్ తిర్వతివేక శేష్యులతో వాదంబు శ్రేయం
బాకొ" మ॥ కరికార్దులమ్మగేంద్రసత్తములు గంగాధంగకల్లాలరీ, ల విజృంభించి
పెనంగుమండఁ గవిమార్జనాలాదిసంపూజ్యరీ, రవధానంబు చించిపటానితిరహా!
హాస్యంబె యాశ్చర్యక్రియకే "శివుఁడుందాండవమాడనాడవె పికాచీభూతబేతా
శముల్... ఉ॥ చెప్పినమాట చెప్పకయె చెప్పగ నేర్తుఁగవిత్వధారగా, నొప్పి
దమావిధంబున బుద్ధోత్తములందఱు మెచ్చనీరముకే, దప్పిక ద్రావుభంగి వచనం
బున గెల్వఁగరండు నన్నహో !, కొప్పరపుం గవీశ్వరులకుం దగదేమొకొ ? నా
పురిజ్ఞయకే....."

* నిద్యాచరాపత్రిక.

"అయ్యా ! తమకును బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరమహాకవులకును,
ఒక మానసునుండి జరుగుచున్న కవితా కలహంబును పత్రికామాఖంబున వింటిని
...సర్వసాధారణమైన యాశుకవిరళేమి ? తమకు నేత్రావధానంబున నెన్ని బిరు
దులు వచ్చినో... నానిని మీకంటె నతిశయించి కాకరపత్రి విద్యత్సభలో

చ. పనిగొని రామకృష్ణులు “సెబాను ! బళీ !” యని కొప్పరంపువారోసరుడు తప్పలన్నిటిని నొప్పలుగాఁ దలపోయు లేరెఱుంగని ? దల వారిబంధువను కారణ మొక్కఁడే చూచి యట్లనెఱజనునె ? యశక్తిమగ్జనత సర్వవిగర్హిత మెన్ని భంగులకొ.

క. ఇది యిట్టులుండే మమ్మకొ, బదిబది యాసీమ నున్న పాక్షిలు పూజాస్పదులుగ నాధానాదులఁ బొదలించుచునుండి రరులు పురపురఁబొక్కకొ.

కా. ఆపైఁ గొప్పపువారిపక్షమున వా రాలోచనలో నేసి “రిం కీపై నెయ్యది కార్య ? మీపురమునందే వారికికొ పారెకుకొ బాగ్రిపై గౌరవ మిట్లు లానె ? యిది యెప్పటికొ సహింపంగ నాఁ గోపం బూనుటయే యనుగ్రహముగాఁ గూర్చుండి రవ్వారిటకొ.

సీ. చుట్టుపట్టులనుండి చూడ వచ్చెడివారిసంఖ్య వందలకన్నఁ జాలహెచ్చు వచ్చి “మాయారికి విచ్చేయుఁ” డనువారిసంఖ్య యేబదికన్నఁ జాలహెచ్చు ‘రాఁజాల’ మన్నఁ ‘దొంగరాక’ యను వారిసంఖ్య యిరవదికన్నఁ జాలహెచ్చు ఏమాట వినిచిన నింపుమై వినువారిసంఖ్యయో ? వేలకుఁ జాలహెచ్చు

తే గీ. పద్ధతినియోగులం దేరొ పట్టుదలకుఁ
నేగకున్నను నెల్లవా రేగి వారి
చుట్టునుం గూరుచుం డ్రదిచి చూచు పెట్టు
తిమిరములు వారిపక్షమై తిరిగిపోయె.

కా. ♦ పై వాదైత్త మొకండు దక్క నభిలషైత్తంబు నదైత్తముకొ
తైవంబుకొ మఱి వైష్ణవంబు నొకటై ఛత్రింబుగా వారలకొ

ది 20 నవంబరు 1911 సం॥ రం లేదీని తత్తదంశంబుల నెఱవేర్చి యూడఁబెఱుకుచున్నాను గనుక నీ నోటినుండిన వెంటనే మీప్రజ్ఞా విశేషంబును గనుపఱుప వారోజునకుఁ గాఁకరపట్టుమీరు రాఁగోరెదను “లేనిచో మీతో విశ్యాచర్యలకు రాఁజాలను” అని నాకోక జాబై నను వ్రాయఁగోరెదను...

ది 14-9-1911

సామనేదుల నూర్యనారాఁతుజాపధాని

నేతాగ్రపధాని, అండప్రేపధాని, మకాం, కాఁకరపట్టు అగ్రహారం, తణుకుతాలూకా

* పై వాదైత్త ము.

పరా:— అనఁగా, నిది యొక నవీనమతము, దీనికే పద్ధతినియోగ మని

బూవుంబంతులపోల్కిఁ జూచెదరు లేవు న్నావు నవ్వారితోఁ
బోగ్గినై యుండుఁ బురంబు వారిపచనంబుల్ చేదమల్ పీరికిఁ.

చ ఇతరులమాట కేమి? మది నించుక గోపము కల్గి యున్న నా
కుతుకముగూడ వారనినఁ గొండొకపర్వులు వాటు, వారివా
క్ష్మితతి వినం గుతూహల మపారము గల్గియుఁ బోను వారిపెం
కెతనము నాకు నచ్చమియై కేవలమింతకు మూల మెమ్మెయిన్.

ఉ. 'పెంకెలు గారు సాధువులు పేర్కొని నిక్కలు గర్వమారు' లం
చంకిలి లేక చెప్పి కొనునట్టిరుమం గల లల్లవారి; ని
శ్శంకగ వారు వారి కటు చల్లఁగఁ దోచుటయు న్నిజంబై; యే
పంకమొ యస్పదాదులకు వారు రుచింపదు నేయునేటికిఁ.

ఉ. పాండితి లేని యీమనము పాండితిపట్టున వారి గెల్వ లే;
మొండొక తోగ్గవఁ జూడవలె "హుమ్మసు" వారిది మాపఁగావలెన్
గండతనం బడంచుటకుఁగాఁ గబురంపితిఁగాని తెల్లపుం
గొండకవీంద్రుఁ డేమిటికిఁ గొంకెనో? "రా" నని యుత్తరం బిడెన్.

తే. గీ. తీరి కూర్చుండి పెట్టి రీచైర మునుచు
నతఁడు కొండొక నిరసించినట్లు వినికి
యితరులకు నట్లె తోచుఁగా కిదియునట్టి
దెట్టులగు? నాసనము నీయరేమి మనకు!

ఉ. పండితపామరుల్ గలిసి వారలకే హితు లైరి; వాగలన్
గండడఁగించు తెట్లు? మనకక్ష జయించుట యెట్లు? తోచదొ
క్కండు సుపాయముంచుఁ దన గాదిలిపద్ధతివారితోడఁ గొ
ల్వండి విచారణల్ సలుప నొండొక నేర్పరి పల్కె నీగతిన్.

యం బేరు, ఇది సమర్థముతోడనే శ్రీ సందిరాజు లక్ష్మీనారాయణ దీక్షితుల
వారు పుట్టించిరి. చైదికు లసురులనియుఁ దాము దేవతలనునియు వారిసిద్ధాంత
ముల యాయంశము దైవాద్యైత పదమే తెల్పెడిని. సుప్రసిద్ధాద్యైతము పీరికి
నసురాద్యైతము. విస్తరము వారి విశ్వపర్యవృత్తియు లోనగు గ్రంథముల
వలన నెఱుంగఁదగు. పృథ్వీ కలహమునకుఁ గారకు లేతస్మతాపలంబులలో
ప్రృథ్వీసంఖ్యాకు లని చదువరు లరయుదురుగాక.

చ. అవమానం బది యెంత గావలయునో యాసర్వ మవ్యారికిం
జవిజాపెక మనకొప్పురంపుఁగవి; మీసాలూట సామాన్యమే?
యెవ రెన్నో నలవారి నిట్లనఁ గలారే? యంతియే చాలు న
స్యవిచారం బిక నేల? నా కొకయుపాయం బిందుఁ గన్పట్టెడిక.

మ. అవివేకంబూ వివేకమూ జరిగె నేలా “సంధి మిచ్చంతి సా
ధన” యన్ వాక్యముఁ బట్టి పోవుదము విద్యత్రాకవిత్వాభిజా
త్యవిశేషములఁ జేసి యిందులకు వా రంగీకృతిం జూప రం
చు విచారింపకుఁ డట్లు కావుటకె యిచ్చో పూహ్య మెబ్బంగులక.

క. కొఱుకంగ రానికొయ్యలు, తిరుపతివెంకటకపు లని లెల్ల ము నేయక
బికించితి సదుపాయము, గర మాలోచించి దీని గృహియింపుఁ డనక.

తే. గీ. పృథ్విఁడిట్లను “బాగు నీనెఱవు, చీనఁ
గలదు కష్ట మొకండు; లోకమునఁ గొప్ప
రంపువార లసారులు గ్రామ్యకవులు
వార నేతాదృశు లటంచుఁ జేరుగలదు.

తే. గీ. అట్టివో సంధియనుటకు నర్థమేమి
యగునో? పరికింపుఁ డది యసమర్థతకును
నవరచర్యాయమగు” నన నతఁడు నల్కు
“నగును మీరన్న నుడియు నేనరసివాడ.

గీ. కాని యిపుడింతకన్నఁ జక్కని యుపాయ
మొండు గన రాదు సభనేయకుండ వారి
నిష్కరమునుండి పంపుటకొక నొక్క
సాధనం బేది? యానతిసల్పుడనుడు.

తే. గీ. కొంత యోజించి యానృద్ధు కొనకు సమృ
తించి రాజీకేదగునట్టి మంచిమాట
లెల్ల వ్రాయించి వాగ్ధ్వు చేయించుటకును
పెద్దలగువారియొద్ది కంపించుటయును.

ఆ. వె. ఈసడించువార “లిహిహి” యనెడివారు
పెదవి విఱుచువారు “మొదలలేని

శాంతి యిప్పుడేల చాల్చులూ బొండు పొం"
జేనెడువారు నైన మనసువీటికి.

క. చని కడచిన వృత్తాంతమ్మును నృధ్ధునితోడఁ జెప్ప మొగ మించుకడై
వనటం బడి తెప్పిత యేమిని దోచక యుండె నపరిమితయోగనతో.

తే. గీ. “నే నిదురుఁ గంటిలోక్రేలు, నీవు నాదు
నోట వ్రేల్చెడు” మన్నట్టు “లేటికిట్టి
సంధి” యని యెల్లరాడునాచంద మేను
మొదటఁ జెలిసియుఁ బంపితి మోసపోతి.

క. అని కొంతసేపు తన చేసినయదలౌకికపుఁ బనికిఁ జేతమ్మున నె
క్కిన సిగ్గుకత్తిఁ జింతం, గొనుచు నుపాయాంతరములకుం గడఁగునెడన్.

చ. మఱియొకఁ డిట్లుచల్కు “మఱుమాట వచింపకుఁ డింతకన్న నొం
డరయఁగ నా దుపాయ మొకయైదుగురేనియుఁ జాలు వాండ్ల కం
దఱు నొసరించినంత విలునై చెలువాఁడెడునంత వారుగా
దొరకవలెక సరాసరిగఁ దూఁగెడువారుగ నుండఁగాలెక.

తే. గీ. శాఖకొక్కొక్కరుండుగాఁ జర్చచేసి
యేరి వ్రాల్చుచేయించితిమేనిఁ జాలు;
సంధి కన్న పృథ్వీమని సమృద్ధింప?
రరయరే “సంధిమిచ్చంతి” యన్న నొడువు?

సీ. దైవతులకల్ల నాతనిచేతఁజేయింత మదైవతులకు నెల్ల నతనిచేత
నతనిచేఁ జేయింత మలవికిష్టదైవతశాఖకల్ల నతండు చాలువాడు
ఇంక దైవాదైవత మిందుఁ జేసెడివార లెందఁతేనియుఁ గల రెంచనల
శుక్లయజుశ్యాఖ సుముఖులకల్ల నయ్యనఘుచేఁ జేయింత మతఁడె చాలు

గీ. తప్పెవరిదేని యగుఁగాక తగుమనుష్య
లిరువురకు సంధిగూర్చుచో నేమిదొసఁగు?
పైకి నటియింత విట్లు చేవాఁగ్గు దొరకు
వజ్రకుఁ బిమ్మట మనయిచ్చ నులుకవచ్చు.

ఆ. న. సంధి కొప్పిరేని “చాలరే” కందము
సమృద్ధింపరేని “శాంతిమాదు”

లంద మనల; దీనియట్టి యాహుమ్ము
మనకుఁ గానరాదు మఱియొకండు.

క. చెటియొకటిగఁ బంపినఁ గొ, పృథమనకుఁ లాఘవంబు పైఁ బడఁ దెవనో
యెఱిగిన వాఁడెట్లాచిన, నరయగు దూరగులు యోగ్యు లందును మనలక.

తే. గీ. ఒక్కొక్కరికి నెప్పట్లనోడువారు
కారు, తుల్యులు కయ్యమ్ము గలిగినప్పు
డేరి నేరు జయింతునో! యింతలోన
సంధి చేసిరి వైచారుకాంతి గోరి.

క. అనుప్రథ గల్గిన మనకుఁ, ఘనతయె, మనకవుల కింతకన్నను గొప్పం
గొని తేగలమే? మును పా, ననమేనియుఁ గోరు టీయకమ్మునకె కదా!

తే. గీ. ఆననం బిడ నందుల కల్లవారి
మీసములు బీకుదు మటన్న బాస చాలు
నిపుడు మనపన్నగడ ఫలియించె నేని
“కోటలోఁ బాగవేయుఁబో! కొచ్చరంబు.”

క. అనునతనిమాటచోప్పున, ఘనుఁ డా వృద్ధుండు నలుపఁగా నెంచియు వా
ల్లనుకూలింపమిఁ గొండొక, దనుకక మాకడకుఁ గాగితము రా దయ్యెక.

గీ. అరఁ బ్రాహ్మణకొహరి యగ్రిజన్ము
లెల్ల మమ్ము నాహ్వనించి యెలమి నొక్క
సభను గావించి మేటియుత్సవ మొనర్చి
గౌరవించిరి వైరులు కళవలింప.

క. విదనఁ బినపాడులో నొక, నద స్సిటులె బరిగె నంత ఛాతురఁడొకఁడు గో
విదమయ మగు కాలేజీ, నదస్సులో శతసధానచతురిమ నెఱవెక.

గుంటూరు కాలేజీ శతావధానము

చ. ఎఱుంగదు పిల్లకాయ యెటులే నొనరించు శతావధానముక
సరసులు మీర లెల్లరును సభ్యులు పేర్చి ననుగ్రహింపుఁ డా
దరమానఁ దప్పులక విడిచి లెద్దయు నొప్పులు చూచి మెన్నుఁడీ
తిరుపతివేంకటేశకవిధీరుల శిష్యుని వృద్ధికామునిక. (పం. ౧౩)

అవధానపద్యము లన్నియు వదలఁబడినవి.

కా. నీకుకొ శ్రీయను ధీయుఁగల్గుత మటి న్ని కంతసారస్వ ము
స్తోకంఠై యలరారుఁగావుత నినుం దూరింపఁగా లేక దు
శ్రీకుల్ గామ్యుశతావధాను లిక వ్యక్తిభావముంగండు గా
కేకాకారయశంబు నైకొనఁగదోయీ! ఛాత్రచూడామణీ!

మ. కుతుకంబొప్ప సరస్వతిం గొలిచి నేఁ గొంతా ద్దనం జేసితి
స్మృతిమన్మథుని బ్రహ్మఁ గొల్చి మఱికొంత శ్మేర్చితిక విదై ని
చ్చితి నీకు స్మృతిఁ గొంతమందికి యశశ్రీ నిల్చి తీ వో జగ
న్నురనామా! శివరామ! నీకు నొనరింతుక దీవనల్ హెచ్చుగక.

మ. ఎదిరిం దమ్ము నెఱుంగలే యెవరో మ మెఱుంగేని నిందించునా
యదన స్వచ్చితి వడ్డు చొచ్చితివి ని స్వవ్వారు లక్షింప రై
రది లోకం బెటులో యెఱింగె సభ గణ్యత్వంబు నీ కిచ్చి ర
య్య! దెసల్ నిండె భవద్యశంబు శివరామ! ఛాత్రచూడామణీ!

పీ. నీతండ్రి పదవిద్యాతత్పరుం డిట నున్నచో నెట్లు నిన్నోమునొక్కొ!
నీతల్లి లోకవిఖ్యాతదీప్యచరిత్ర యిది గన్నఁ దా నెంతి ముదముగనునో!
నీయన్న విద్యావినీతతత్పరుఁ డిట నిపుడున్న నెంతటి యెలమి గననో!
నీతమ్ముడవధాన నిపుణుఁ డీకృతి గన్న నెంతయామోదమ్ము నెవయునొక్కొ!

గీ. ఇది హతాశ్నంభవంబు నీయెల్ల బండు
పులును బొందెడి మోదమ్ము గలిసి యొక్క
నన్ను నే పొందె; భరము ఘనంబు మోయు
నెట్లు శివరామ! చెప్పమోయీ! కుమార!

మ. కలవిదైం బలుమంది కిచ్చితిని వీకం గొంద తెట్టెట్టులో
యెలమిం గూర్చిరి పంగనామ మిడి యెట్లే గొంద తానందముం
గొలుపం బూనిరి నీకతమ్మునన దగ్గుంగాక యాయెగ్గుఁ ద
గ్గులు; వేవే శివరామకాస్త్రీ! మది పొంగుంగాక నాకుద్ధక.

కా. “సంతానం బది లేదు నా” కను మనశ్శల్కంబు నీవైదుషీ
కాంతుల్ ద్రోచెఁగదోయీ! రెండ్రీ! నినునాక్కాంతుండుఁదదృఢార్థయన

స్వాంతం బుంచి యనుగ్రహించి బహుధా సంతুষ্টునిం జేయుచున్
మంతు ధార సమస్తలోకమును సమానించుగాక నినుకొ.

చ. “అటుపదియేడు లాయు” పని యందురుగా కలిలోన, నల్వదీ
వఱకె గతించె నిచ్చటికి వ్యాఘ్రమనక జర నోరువిప్పి మ
మ్మనయచునుండె చూధరమునందయు నీతలదాల్చి చేయు మే
ర్పఱచిన తోగిన నోయి శివరామకపి! బహుభావధానముల్.

క. ‘య’స్సనుమఁ గొందఱనఁగా, ‘బ’స్సనుచుం గొందఱనఁగబాలుడవయ్యన్
నిస్సీమయశముగొంటి మ, హస్సాగర! వృద్ధినందుమా! శివరామా!

చెల్లజిల్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని.

మ. జగతీనాథులు పెక్కుమంది ముదిలేస్వాంతంబునం గాన్కలం
పఁగ సాంగంబు సలక్షణంబుగ శరద్వావింశతిం జేర్చి హె
చ్చఁగ మా యేలిన యీ వధానకవితాసామ్రాజ్యభారంబు మో
యఁగఁ బూనింగదవయ్య రండ్రి! శివరామయ్యా! చిరంజీవివై.

మ. రిపు లేతెంచిన రూపడంచుచు ధరిత్రీనాథు లర్పించు న
య్యుపదల్ గైకొనుచుం బ్రమత్తుడవు గా కుద్యస్త వేందుండవై
విపరీతం బగు తోగ్రబోక కవితావీరుండవై వర్ణనీ
యపగాకాంతి పహింపుమయ్య, శివరామయ్యా! చిరంజీవివై.

కా. బాల్యద్రోకముమై నెదిర్చితివి కొప్పంపుంగవిం గ్రంథసా
కల్యంబుం బొనరింతో లేదో యని నీకై కొంతు నన్యున్నన
శృంగం బిప్పటి కూడఁచిసిలివి వత్సా! సత్సభాశోభివై
కల్యాణంబులఁ బొందుమయ్య! యికవీరకా శివ్యచూడామణి!

మ. అవనీదేవులు నిస్సమానకవితావ్యాపారవారాశిం
భవపీయూషరసాభిప్రలలితవ్యాహరణీహయై
యవలోకింప శతావధానమున మాకానందముంగూర్చి గా
ర్గవము నిచ్చితివయ్య మాముగము తీరిక శివ్యచూడామణి!

కా. స్వర్గీలావతులెల్ల రద్భుతపదవ్యాపార మేపార మా
చల్ల బ్రహ్మసుధీగురూత్తముని వాచాత్మరక్షింతుఁగా

క. మాకును మాశిష్యులకు న, శేకులు పార్శ్వు లిటు లెల్లయెడఁజేసెడి య
స్తోత్రపుగారవముల కల, లాకికు లెంటేని జంతలక జవికి వెనక.

గీ. యత్న మెంటేని యొనరించి యంత “విశద”
లాభ్యుడగు పల్లెలో సభ ననుభవించి
రా సభావిశేషంబుల నరసి తీర
వలయు సంతియె యంబ! నీ పరయ లేదె?

గీ. వాని “ కలవాటులేని యాపాసనములు ”
కొప్పరపుసాము లొనరింప నొప్పికొనరు
వాప! మేమి నేతురు వారిఁ బట్టికొనిన
గృహములనుబట్టి మిక్కిలి కష్టపడిరి.

క. “ తాటికెగఁబ్రాఁకఁబూనిన, చోటక మఱియొంతదనుకఁ “జోచో” యనుచుకా
మాటికి నెగఁద్రోయుదు” రను, మాట కుదాహరణముగ శ్రమంబనియొప్పెక.

గీ. కొప్పరం బవధానంబు కొఱకుఁబూని,
‡ సశము గాక పడెడి భంగపాటులెల్ల
మాసయిని బొల్పుదొడఁగిరి మంత్రబలము
చాలఁగల కూటబాకికాచారపరులు.

మ. అవధానం బెటు చెడ్డనెమి, “బలి, మే, లాహి, జగమ్మందు లే
రవధానం మఱి యొక్క రిట్టి” రని యాహాకారముల్ వ్రాసి తా
నెవఁడో పత్రిక కంప దానిఁ గని “యిట్లే నిక్క” మంచున్ జగం
బవలోకించు మనమ్మునందు నిజ మేలా లేలు నప్పట్టునకా?

ఉ. ♦ ‘బాగుగ నుండెఁ గొప్పరపువారి’ దటంచు లిఖించునప్పడుకా
దాఁగియె గిల్కి రెండటో; హుటాహుటివారితలు దాఁగనేల? యే

గీర్ణాభంబును గోరి మాదరికి భక్తికా శిష్యు లేతేరఁగాఁ
దర్శనజేసితి వస్తుదీయగురువిద్యావంశచూడామణి!

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.

‡ ఈ భంగపాటులనుగూర్చి పూర్వరంగము 106, 107, 108, 109, 110 పుటలుచూ

♦ (1911 సం॥ రం 13వ అక్టోబరు లేదీ, ఆంధ్ర కేసరి పత్రికనుండి)

(గుంట్టూరి శతావధానము.)

...సభ అసమాన వైభవంబుతో జరుపబడినది. 51 పృచ్ఛకులకు నిరాఘాట

వాగుదొ పెళ్లఁ బెట్టునెడ వ్రాయసకాఁ డటు నేయుఁ గాక “మేల్ !
బాగు! భా! భా” యనెడి పట్టున డాగట కర్థ మేమగున్?

క. కల నిజమెల్ల నిటులే యీ, కలహమ్మనఁ దెలిసికొననఁ గాక తెలియ; దే
పలుగో పేర్కొన్న యెవో, గిలికెడి నిజ మెట్లు తెలియుఁ గృతబుద్ధులకు?

ఉ. ఇయ్యెడ భిన్న భిన్నతను వేటికి నెత్తిరా! ప్రతిపాటి కా
మయ్యయ, రామకృష్ణులును, నందఱ దాఁపెడి కాళ్లకూరి నా

ముగా జరుపబడినది. ఆనధానపు బద్ధములైనను ప్రబంధ పద్ధతులను వించి
యున్నవి. యిదియంతయు జూచినతోడ ప్రతిపక్షులకు నోరెత్తుటకునయినను
సందుదొరికినదికాదు. అంత సభానంతరమున ప్రతికక్షివారిచే కూడ మెప్పు
వడసిరని వ్రాయుటకు గడు సంతసిల్లుచున్నాము. యిదివర కీ గ్రామంబున
జరిగిన సభలలో నేదియు నింత జయపద్ధిముగా జరిగి యుండలేదు.

ఇట్లు, యథార్థవాది.

(ఆన 1911 వ సం॥ ఆక్టోబరు 4 వ తేది ఆంధ్రపత్రిక నుండి.)

గుంటూరు సమాచారము.

గత నెల 18 వ తేదీని గుంటూరు తాలూకా “విశదల” గ్రామమున
కొప్పరపు సోదరకవికృష్ణుడగు బ్రహ్మశ్రీ వెంకటసుబ్బరాయ శర్మ కవిగారిచే
శతావధానము జరిపింపఁబడినది. నాటి సభకు బ్రహ్మశ్రీ కొండా వెంకటప్పయ్య
పంతులు గారగ్రామసాధిపత్యము వహించిరి. నాటి శతావధానమునకు గుంటూ
రునుంచి యద్యోగస్థులు, విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, పండితులు, కవులు
సుమారు 150 మంది వచ్చియుండిరి. వారి కందరికి పిండిపంటితో సహా
భోజన సదుపాయములు జేయబడినవి. వీరి ధారణాశక్తియును, సమయోచిత
యుక్తి శక్తులును, కవితాపటుత్వమును, మేధాశక్తియును, క్లాగునీయుము.
సభానంతరము కొందఱు పండితులు, కవులు తమ యాత్సహములను దెలుపుచు
గొన్ని చద్యములను జదివెరి.

ఒక కృచ్ఛకుడు.

ఇట్టి వ్రాతలు పెక్కులు, లోపల నిజ మెఱిగియుఁ గప్పివుచ్చి
కాళాభిమానమును వెల్లడించు నీ వ్రాతలోఁగూడఁ జక్కఁగఁ బరికించువారికి
“విశదల”లో సవధానముకన్న భోజనమే కొండొక మెఱుగను తత్వార్థము

రయ్యయ్య! జట్టిసింగయ్యయ్య! నట్టి వాడను పోచి పోచి, రీ
యయ్యలు పూర్వజన్మమునయం చొక్కయ్యలతోయ నందికా!

క. అవధానం బారీతిగఁ, జవుటం బడువెట్టులట్ల సమయము కాళా
యవతీమనోహరులు తమ, నువివేకమునెల్లఁ దలుపఁబోచ్చిరి డెలుచక.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణులను వీరికిఁ దోడుగఁదెచ్చి, తిన్నతిక్
వెంకన నోడఁబు త్తమిది వీలని కొండలు వాఁకోసమై
చంకలు గొట్టికొంచుఁ జని సారము గన్గొని “వీ” యటంచు ని
ట్టింకుల నింకినట్లు జనులెంచగ వింటిమినుమ్మి కాంకరీ!

చ. “కునికిన బోసినక్కపయఁ గొండొక తాటి ఫలమృతడ” య
య్యనవున రామకృష్ణు లిది యారసియుండవలెక; దెగించి యి
ప్పుని పయిఁదెట్టికొన్నఁ దమపాండితి నైటికిరాద ? దూరపుం
జనులు సమీపగుల్ బలె స్వశక్తి మహత్త్వమెఱింగి నవ్వరే!

తే. గీ. “ఎడమచేయియఁ బుట్టిచేయియ” నటన్న
సామెతయె వీరి కవధానచర్యపట్ల
తక్కుసామగ్రిలోన భేదంబుబోలె,
దెసఁగుఁ గొప్పంబునకు రామకృష్ణులకును.

ఉ. వచ్చిన రాకయున్నఁ దమవాక్కులఁ దోడుగ సంపుటేనియుక
మెచ్చు ఘటించుఁగా! యనుచు మేటులు మేటులు “శృంగభంగముల్”
వచ్చికమోపులుంబలెనె పంపిరి పాపము! రామకృష్ణులే
మిచ్చఁ దలంచిరో? నిజమెటే బయలొనని తా లెఱుంగమిక.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణు లవివేకవిశాలపు ‘శృంగభంగముక’
జంకలనూని జన్మదివసమ్మననే యనన్దీనతాప్తి ని
ట్టింకులు గొన్ ‘శతఘ్ని’ బలియించుచుఁ గొప్రపువారి బండుగుల్
పంకపుఁద్రోవలంబడి స్వపద్ధతి నెల్లఁగఁదెట్టిరంపటక.

దొరకకపోదు. అది యటులుండె, ఈ రసాభాసాపధానము మాయపధానము
కన్న వేయిరెట్టిధికముగ నున్నదని వ్రాసిన యతని వ్రాతను పూర్వరంగము
నందు జూడఁగోరెదము.

తే. గీ. బంధుగులటన్న దగ్గఱవారుకారు,
ఏకశాఖీయులనియె నీ నెఱుంగుమంబ !
వారు లోలోనఁ గొప్పంపువారి సత్త
నెఱుంగ రనుకొను మెఱిఁగియు నిట్లులైరి.

తే. గీ. ఒకఁ యిరుక్కొత్క నీయోగుఁబండుఁ
గొప్పరపుధారయన నొప్పకొననివారె
కాని యాననచర్చాభిమానమాన
మానసాంతరులై మేను మఱచి చెడితి.

సీ. “పండితబుద్ధి”మంచు బంధతిట్టులుతిట్టి యెవ్వఁడుతనమ్రోవ్య మెఱుకపఱచె
“సత్యవాది”యటన్న చాటుపేరున లేనిపోనివాదుల నేడు పూని వారిని
అతనికెక్కుడుగ “యథార్థవా”ద్యభిధానమున నెవ్వఁడుఁగించెనవృతములను
నంటబ్రాహ్మణులతృప్తమున కెవ్వఁడు తన యశ్వమున నంగిఘనతఁజెఱిచి

తే. గీ. కొనియె నీ నల్వరును మఱి కొంతమంది
దక్క మాయందు ద్వేషుంబుదగులుజనులు
లేరట నియోగులందు నివ్వారికరన
వృథగ నెందఱకో చెడ్డపేరువచ్చె.

మ. జననీ ! కొర్రపువారిపక్ష మది నీచంబో, ఘనంబో కనుం
గొనుమీ ! పంటనియోగి నశ్వముపయికి గూర్చుండఁగాఁ దెట్టి యూ
రున నేగించిరి వాద్యఘోషములతోఁ గొంగొగ్రెత్తడిసాలతో
“ననయులో వీరికి బుద్ధితే”దని పురం బాబాలముక గోలగాక.

మ. శివరాముం డవధానమున్ సలిపి వానికి బేర్చుడుక వానిగా
రవ మొప్పుక ఘనులట్లుచేసిరిని యోర్వక లేక ‘కొర్రంబు దా
నవధానమ్మిట్లుచేయఁజాల దెటు లట్లొ నత్సరం’ బంచుఁ గుం
దు వెలార్చుక దమపాచకాధముని నెంచుం దిప్పి రప్పట్టునక.

తే. గీ. దీనిచేతనే సకలంబు తెలిపినట్టి
దయ్యెఁ బ్రాజ్ఞుల కిఁకనన్య మనవసరము;
ఐన నాయాయి సందగ్ధమలొ యింతో
తెల్పకున్న దూరగులకుఁ చెలియుఁడెట్లు?

చ. “పొడవ” లోపఁగాన నాది వెట్టిగఁదోచినమీదఁగూడ నీ
 ద్వికేయము దక్కి గుంటూరుపురకై సభఁజెట్టి చెడంగఁజూచి “దు
 గ్గతులకు నత్సవంబునఁ దప్పగ నుండు” నటంచు నెంచి యీ
 పశుకృతి కిచ్చఁజేసి నగు బాటులపాలయిరంబ! లోకితుల్.

మ. అభిమానంబన గర్వపూసితనియోగ్యగౌరవరాధీన మం
 చు భయం బించుకలేక చెప్పఁదగు నెవ్వో పార లద్దానికై
 శుభదూరంబు నసత్యమున శుభఃమంచున్నమ్మి భాషింతు లే
 రభసప్రక్రియకేని సిద్ధపడి యారంభింతు దుర్వ్యాహృతుల్.

క. కంక్మశ్వమువై నెక్కిన, నిక్కపు సంతోసమందు నిపుణులు కవులం
 డెక్కువ తక్కిన లరియుదు, రొక్కో! యిదివిన్న నవ్వొక్కో! విబుధుల్.

క. ఇది యిటులుండుత రాజీ, గుదిరింపఁగఁ బత్రిమది యొకొండు మునుపె యా
 నదమతులు వ్రాసియుంచిరి, కద! తచ్చరితమ్ము వినికి గావించు మికె.

క. ఇరుపదినాలుగు దినములు, పరిపరి యోజించి తుదకుఁ బత్రిక మా కి
 చ్చిరి తెచ్చి ‡ గౌరవస్థులు, మఱిమాగురు; దానిఁగాంచిమదిముద మొదపకె.

ఉ. అంతకుమున్నె పత్రిమిటులాగతమా నవి విన్న నాఁడె నా
 క్కాంత యనుగ్రహమ్మున నొకానొక కల్పన దోపఁగా “యశః
 కాంత వివాహము” నుఱిచి కట్టియ యుంచిన పద్మసప్తకం
 బెంతయుఁజేర్చి వారు విని హెచ్చిన మోదము గాంచి రయ్యెడకె.

‡ (1911 నం, ఆక్టోబరు 20, లేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకట కవిశ్వరుల సమఖమునకు. ఈదిగవ సంతక
 ముచేసిన వారు నమస్కరించి వ్రాయవచ్చుపనః—

ఈపురమున నీమధ్య శతావధానసభ జరిగినది మొదలు దమకును గొప్ప
 రపు సోదర కవులకును నైషఘ్యములేర్పడి ఉత్తర పత్రికత్తరములు నడచినవి.
 మాగ్రామములో తమ తమ పాద్య నైషఘ్యము లేర్పడుట మాకు మిక్కిలి శోచ
 నీయముగానున్నది. తమరును కొప్పరపు కవిశ్వరులును మాకు గౌరవాత్ములే
 యగుట మాగ్రామమునండి వారలను విమ్ములను సఖ్యకరచి కంపుట మాకు
 యుక్తమనియు గౌరవపనియు దోచుచున్నది. కావున మాయాద్వైత్యమును
 మీరును అంగీకరించి విరాసభమొద లెంతరకు నొడొడఁగూర్చి వచించి

యశః కన్యకాపరిణయసు.

శ్రీ. తారతమ్య మెఱిగి తరలి వచ్చెడియూరు కొప్పరం బం చెఱుంగుదుగు మీరు
తప్పెటర్ మోగంగఁ దరలి వచ్చెడియూరుకొప్పరంబంచెఱుంగుదురుమీరు
తరుణతాభరముమై దరలి వచ్చెడియూరుకొప్పరం బం చెఱుంగుదుగు మీరు
తగుబాంధవులతోడఁ దరలివచ్చెడియూరు కొప్పరం బం చెఱుంగుదురుమీరు

శ్రీ గీ. తిరుపతియొ, కన్యకాదాత; తెరువుచది
నచ్చుచో నింత యాతిభ్యమిచ్చు, రాక
యన్నచో నప్పుడే పెండ్లి సున్నయయ్యె
నొకగువారింప నేటికో యోగ్యులార!

శ్రీ. కలదొక్కఁజూఁతురు కలిగెఁ బెండిలికాకమున్నో వడుగుగాకమున్నో మాకు
నాంధ్రగీర్వాణభాషాంగనాతిలకమ్ము లిరువు రిక్కన్నియ నెత్తి పెంచి
రీడేఱు; నెండతో యీకన్నెఁ బెండ్లాడఁగా నెంచి యత్నించి కడకు దీని
చే నీసడింపుల నూనిపోయిరి తల నరయంగఁ దఱియయ్యెఁ బరిణయంబు

శ్రీ. గీ. లేకయే పోయె ననుకొనుపాక మెఱిగి
కొప్పరపునారు తరలి రాఁగోరి; రఁత
సంతసించితి; మంతనే జూఱదొడఁగి;
రూరకుంటిమి; తప్పేమి యోగ్యులార!

శ్రీ. 'తల నరసిననాతిఁ గలయుట కామశాస్త్రవిరోధ'మని మదిఁ దలఁచిరొక్కొ!
'ఉభయభాషలు నేర్పునువిదఁబెండ్లాడఁగాఁదగ'మంచులోలోనఁదలఁకిరొక్కొ!
'పెక్కుమాటలు నేర్పు పెంకెప్పిలుగొన్న మాటవక్క'దటంచుమానిరొక్కొ!
'ఎందలో జంకిన యెప్పెలాఁడినిగొన్నఁ బరువుదక్కు'దటంచుఁ బఱచిరొక్కొ!

నవియు లిఖించినవియు మరల్చుకొనుచు'నొకరికొకరు లిఖితరూపముగ తెల్పు
కొని యెప్పటి స్నేహభావ మవలంబించిన మేము మిక్కిలి సంతసించెదము.
మావిజ్ఞాపన నాదరించి మీవైషమ్యకారణములను మరచి మాకు సంతసము
తూర్పుదురని నమ్ముచున్నాము.

మంటూరు. }
4-9-11 }

చిత్తగింపవలెను,
ఇట్లు తమ విధేయులు.

యేకా రామయ్య, జి. రామనాథయ్య, పంకిపురం కృష్ణమాచార్యులు
త్యాపతి హనుమంతరావు, కొండ నెంకటప్పయ్య.

తే. గీ. 'కట్టుమే చాల' దనుకొని కనలేరొక్కా!

వారు గోరినదిచ్చు మానేసేమేమి?

ఎట్టులో పెండ్లి పొసగించి యెలమిమైన

దస్యమునఁ బండితులఁదప్పదలఁపుడయ్య!

పీ. కయ్యమ్మనకు పొరె పెండుల నంపింపఁదలఁలే' దనుచు మున్నె పలేకనాము
"కాదుగూడ" డటంచుఁ గాల్చెకల్చుకరాఁగ "మంచిదే" యనినమ్మించినాము
ఒకమీసమే కట్టుమోలెఁ మైఁ గోరిఁ దక్కినమీసను నుగూడ సునిచినాము
కన్యాపరణవాఁడఁ గార్వంబొనర్చితి మంతలో సుమహూర్త మగునటంచుఁ

తే. గీ. దలఁచుచుండఁ బురోహితులొ దగినవారు

కానలసి వచ్చి రంతట గాఁచి

వచ్చి కథయాఁగె; నిండిలి పొచ్చె మెటిగి

యేల నెవపెట్టెదట మ మృహీనలార!

పీ. "ఎంత మీసమైన నెక పెండ్లికలె" యంచు నీనడించిన రోసమేమి మాకు?
"వైదికకన్యక వలదు కైకొను" టంచు నీనడించిన రోసమేమి మాకు?
"కాస్త్రంబు చదివిన నుయ్యేలమాకంచు నీనడించిన రోస మేమిమాకు?
"పొచ్చుంగడపు మీయింతి మాకేల" యంచు నీనడించిన రోసమేమి మాకు?

తే. గీ. మొదటఁగోరిరి సమృతఁ జనుపు నంద

లెఱిగియో, యేమొ చెనుదీసి; రంచునీ

సమృతించితి మింక మీరైవొత్తి గూర్చు

బూనుటని పునిరక్త మోజ్జానులార!

పీ. దుద్రాక్షపూస లఱులఁ దాల్చువారికి బంధారు వారి కేబాంధుఁబు?
చెఱబూది దాల్చువారలకుఁ దిర్మణి తిరుమార్గాలవారికే చుట్టజీకము?
"ఇక్కర్ణలిభాస" లేనేకఁ బల్కువారలకుఁ దెల్లలతోడ రాజయేల?
గరుపాదసేవఁ జేకొనినెద్దియకు బాజారు విద్దియతోడ నఖ్యమేల?

తే. గీ. ఏడ 'తిరుపతి' ! 'కొప్పరం' బేడ ! సహస!

అపాపమె కాని, మఱి వివాహంబె కాని,

న్నేహమేకాని మాకెట్లుకెల్లుఁ దెపుడ

సరనులార! గుంటూరు వాస్తవ్యులార!

నీ గోదావరీనదీకులమ్మునకుఁ గొండపిటి కూపమ్ముతో వేరమేల ?
 అమృతితరుజాల మలరు తోఁటలకు గోఁగాకుభూమలమీఁదగాఁకయేల ?
 ఎచటఁజూచిన నిక్షురే వొల్పుపాలమలకేలయ్య జొన్నపాలాల చెలిమి ?
 తిరుపతి వేంకటేశ్వరున కంకాలమ్మబాతరమీఁది విశ్వాసమేమి ?

గీ॥ ఇంకేకును గార్లుదర్శింపైన దెవ్వరో యె
 టుంగుదురు మీర; తెవడిస్వరూపమెట్టి
 దో యెటుంగుదు; దురక యేవోపిధమున
 మమ్ము నెపఁజెట్టనేల ? యోమాన్యులార!

— — —

చ. పదపడి కొన్ని పద్యములు పత్రికలోఁ * బ్రకటించి సంశయా
 స్పదులగు లోకులందనిపి పాక్షిజుల, సంధికిఁగొల్పు యోగ్యులన్
 ముదమున ముంచి యచ్చటనె మోదమెల్లర్పఁ గవిత్వగోష్ఠి పెం
 పొదవఁగనూఁకి మాపయి కథోదయమున్ వినుమంట! శ్రీమై.

(* 1911 నం, అక్టోబరు 20, 23 తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

పై సంతకము లొనర్చినవారికి నమస్కారపూర్వకముగా మాయొనర్చు
 కొను వివరపుష్పానికి పద్యమయ విజ్ఞాపనము:—

ఆర్యులారా! 4-9-11 తేదీగల తమ పత్రిక 22-9-11 వ తేదీ సాయం
 కాలము సుమారు 5-30 గంటలవేళ మ॥ రా॥ రా॥ కొండ చెంకటప్పయ్యపంతులు
 గారు బి. ఏ; బి. యల్; గొల్లపూడి రామనాథయ్యగారు బి. ఏ; బి. యల్;
 గోవిందరాజు శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు బి. ఏ; బి. యల్; అను నీ పెద్ద
 మనుష్యులవలన మాకు నంది యపారానందము నొనర్చినది. దానిపైఁ గొన్ని పద్య
 ములు ఛగవతి తోఁపింపఁగా నయ్యవి యన్నియును దమసన్నిధి కంకికొన దలంచి
 తిమి గాని గృంధవిత్తినభీతియును విలువగల తమకాలమునకు లేనిపోనిపని గల్పిం
 చినవారమగుదుమేమో యను సందియమును నెనుకంజవేయించుటచే నందలి
 దశాంశమునుమాత్రముఁ బంపికొనుచున్నారము. వ్రాసి పంపినచోఁ దమకు
 మాత్రమే యిందలి మంచిచెడ్డలు బోధపడునుగాని యావదాంధ్రలోకమునకును
 బోధపడవనిపత్రికాముఖమునఁ బ్రకటించికొంటిమి. ఇందుఁగలతప్పులనుమన్నించు
 వేడుకొనుచున్నారము.

(తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు)

పీ. అనవసరముగా నాననమునుగోరి యవధానవిఘ్నము నాచరించు
‘మదియయుక్త’ మటించు నగ్రాసనాధిపుండనిన సిమ్మటంగూడఁజెనఁగఁబోము
‘పెనఁగియుఁ దుద కది గొనలేక సభవీడి యవలికేగి యనూయనందఁబోము
అందియు నాటకాభ్యంతరమున నుండునప్పుడు పద్యము లంపఁబోము

గీ. ఎఱుంగఁకే మీచములఁబట్టి యెట్లా వేలఁ
బడము, తుండుడుకందము, పలికినట్టి
మలుకు మూఁడులోకమృల నిలిపికొనఁగఁ
జాలుదుము పండితులయొద్ద సరనులార !

పీ. ఒకనిపెండిలిలో మఱొక్కఁ డా పల్లకీ నిఱుకనుంకించుటెంతేనిఁ దప్పు
ఎఱుంగక యత్నించిరె యంద మాపైనిఁజెలిసియుఁ జెనఁగు టెంతేనిఁదప్పు
అధ్యక్షుఁ “డిదికూడ”దంచుఁ జెప్పినమీఁదనేని యాగమి మఱొంతేనిఁదప్పు
అక్షరతత్త్వంబు నరయ కాపై భీతి దీటి కాలద్రవివు టెంతేనిఁదప్పు

తే. గీ. “మీసముల” పద్య తాత్పర్యవాసన యిను
మంత తెలియక వేలొడు టెంతయేని
దప్పు; “రప్పని” నేఁ జెప్పటొప్పుగాదు,
పండితులచేతఁ జెప్పింపవలయుఁజాండు.

పీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతమ్మవయును గొప్పరంబున వారి గొప్పఁదనము
ఆంధ్ర గీర్వాణభాషావైపరీత్యము గ్రామ్యభాషావధూటీపరీభాషగరిమ
సనియమాకుకవిత్వమునఁగల్గు లోపం బనియమాకుకవననిర్లిద్రమహిమ
అవ్యాజరచనాపహస్యత్వమును బూర్వసంచితపఃసమగ్ర సైతయును.

గీ. సభయొనర్చినపైఁగదా! సహృదయహృద
యావగతమగుఁ, కాలద్రవివు టలఁతి వాడు
నేయఁదగుకార్యమా ! యెంతచేసయేని
నుండియేతీరపలఁజాండి యొగ్గులార !

పీ. ఊరూర నూరేగు నుత్తరపరీక్షుత్తరముల కేలాగు నాశము ఘటిల్లు ?
నొప్పుతప్పుగఁ,దప్పునొప్పుగాలిఖియించు“సత్యవాదుల”వ్రాతసమయులెట్లు?
ఇహపరము లెఱుంగకే పగవర్తించు“యథార్థవాదుల”ధార్మ్యమడఁగులెట్లు?
తిరుపతికన్నఁ గొప్పర మెక్కుడనెడి యీపాటిబండలగోల వాఁటులెట్లు?

తే. గీ. ఊరిలో నే హమునుగూర్చు గోరి వారు
మీ రమాయకు, దీవియన్ని యేరికతనఁ
గల్గెనో మంత యోజింపఁగా భవద్భు
నత్యము నుతింతు మింక జ్ఞానులార!

సీ. అక్కటా! కవులకు నవయశంబుద్వేగా! యనెడి మీ హృదయంబు నరసి నాము
అది యాననప్రసంగాధీనమనెడి మీ యాశయం బాసాంత మరసి నాము
ఆపశంసను దెచ్చు నమలాత్మలెవ్వరో యామాలముగ మున్నె యరసి నాము
ఈసఖ్యమొనఁగూర్చి యిందుమాలమున వారనఘాత్మలగుపూన్ని నరసి నాము

గీ. ఆవులింఁచినఁ బ్రేవుల నరయఁగలరు
కవులు రవియెఱుఁగనిచోట్లు గాంచఁగలరు
కొప్పరపు సోదరులె యెఱుఁగుదురు నకల
మక్కటా! యాననం బెంత చిక్కు దెచ్చె!

సీ. “ఒడ లెఱుంగని నివమున్నదే” యెంచేని మాశక్తి నెఱుంగమే మాన్యులార!
ఈతకు మించు లోఁతెంచేని గలదె? కా నిండయ్య యొకసారి నిండునభను
చైదికత్తిమున కేవల జేటి కట్లా మీసాలు దీయుంపుడీ నరనులార!
విద్యద్విసోదముల్ వినుటగ్రామమున లేయవయశమ్మునుగూర్చ వరయఁడనఘు

తే. గీ. లార! సత్యవాదులును, యథార్థవాదు
లివ్వరమ్మునఁ బుట్టు లెంతేని దవ్వ
గాని, విద్యలలో నేరు ఘనులూ, యెఱుఁగు
పూనికలు తప్ప గాదయ్య పూజ్యులార!

సీ. “కాశికృష్ణబుధుండు కరమందు లిఖించి నన్నఁ జేసిన” దంత సత్యమయ్య!
“ఆభిమానమున మమ్ము నర్పించిరేకాని శుద్ధమార్గులె”యంట నూన్యతంబె?
.. రామకృష్ణలబటి రహిఁదిట్టివా”రన్న వ్రాత యెంతటి సత్యసంతమయ్య!
“నలుబది మందిలే నలిపి రివ్వా” రని నెక్కిరించుట యేటి ఫక్కియయ్య!

తే. గీ. తమ రెఱుంగని దిందు లేశమునలేదు
ఆరవమె తెచ్చిపెట్టె నీ యన్యతములను
నిజముదెల్పి యశమ్ముచే నెగడరయ్య!
వలదు జంపింక గుంటూరు వానులార!

సీ. “కృష్ణలో” వ్రాత నిష్ఠేని మీరొకసారి పరికింపుడి హితవాసులార!
 “దేశమాత” యొనర్చు దివ్యోపదేశమ్ము లరయుండి యొకసారి యార్యులార!
 “అంధ్రకేశరి” లోని యంశమ్ము లొకపరి చూడుండి యిష్టేని కుద్ధులార!
 తమ్ము పత్రికల యథార్థంపు వ్రాత లింకేని జూడుండి మహాజ్ఞానులార!

గీ. సభను జరిగినయట్టి వాస్తవ మదెట్టి?
 దెట్లు వ్రాయమనున్నారో, యెఱిగి శాంతి
 చేయు; డీ వ్రాత పోలికఁ జెడ్డ యశము
 గూర్చు నిజ మెట్లొ పైకి రానేరెనేని.

సీ. వేనవేల్ సత్యవిజ్ఞాను లుండియుఁ జెడ్డకీరితిఁ గొనునె గుంటూరుపురము?
 సభ నున్న మీవంటి సరసులకన్న నాకాశంపు సూర్యుఁడా కర్మసాక్షి?
 పంచభూతముల మా పాండిత్య తత్త్వంబుఁ జెప్పఁగా నప్పగించెదర పాగు?
 లెవ్వరో యొకరిద్దఁజే హేతునై పునఃపునః కవచిత్త రాబోలునయ్య?

గీ. ‘రజకువాక్యములను విమరాము’ లొట
 యుచితమయ్య! మీవంటి యోగ్యులకు నకల
 మెఱిగినందుకు ఫలమేమి? యిట్టిపట్టు
 నం దుదాసీనులగు లెంత యర్హమయ్య?

సీ. “అనవం బొప్పులే” దని కోవగింతురా? యది గోరుటే పెద్ద యనుచిరంబు
 “అనుచితం బనుట యేయాధార”మందురా! కొఁప్రంపుకవిదాచికోనులె మందు
 “అనుచితంబగుకోల్కె” ఘనులెట్లు కోరువా”రందురా! అది నమాదాతిశయము
 “మతి ప్రాజ్ఞులకును బ్రహ్మదమా”యందురా! ♦ వారితే యందు నిర్ధారణంబు

గీ. చేసి వ్రాసిరి వ్యాఖ్యాతృశేఖరులు, శ్రీ
 మాదములు విశ్వసింపమి మాకుఁ దప్పె?
 అంతమాత్రాన గంతుల కనుమతిం తెల్పి,
 సోదరులు చెప్పఁడయ్య! యో నూరులార!

సీ. ఉచితమో యనుచితంబో చేయుపండితుం డరయఁగావలె భవిష్యత్ప్రకంస
 అని * భర్తృహరి చెప్పటైనఁ జూడక యేరి పేరణమ్ముననాదుర్వారులగుఁ

◆ శ్లో॥ ప్రమాదోధీనుతామ” పీత్యత్ర, అపిశబ్దవివకారార్థక ఇత్యభియుక్తాః.

* శ్లో॥ ఉచితమనుచితంవా నర్వతా కార్యజాలం, పరిణతిరవధార్యా యత్నతః
 పండితేన. (భర్తృహరి చూ.)

గాల్చివీ యెన్నియోగాలు పొకటించి తలకుదగని ప్రయత్నముచూపి
 “పండితసభ” యన్న పై గొంత శాంతించి పండ్లవింక మొకింత ప్రాతయందు

గీ. జూపి, ప్రాజుల సమ్మతి పాపకార్య
 మనుచు మము వెక్కిరించిన యట్టివారి
 సఖ్య మది మాకు లేకున్న జచ్చిపోము,
 పృథగ నెపవెట్టుకుండు సుప్రథితులూ!

నే. ‘ఓంశాంతి’ యనెడు మీ యోగ్యత సేనోభ్య క్లాపింపనలెజుండునరసులార!
 ఈయూహ మీకప్పుడే పుట్టెనేని మీసములమీదికి వారు చనరునుండు
 అంతకొక్కింతపైవైనఁ బుట్టిన వారు “కంచమర్దనములు” కేర్పొనరునుండు
 సకలమ్ము జరుగుపై శాంతిఁ జెచ్చుటకన్న నన్యాయ ముండునయ్య! మహాత్ము

లే. గీ. లార! విద్యత్తలోదప్ప నన్యాయము
 మందుఁ గొప్పింపువారి సంఖ్యంబు మాకు
 సమ్మతము; దానిలోఁగూడ నమ్మతింతు
 మేని భారతి మ మ్మింక నీనడించు.

వీ. చొరపమై నెదిరించి సాఱకాయకోతలు కోసినారు కటార్లు చూసినారు
 ‘అవధానమందు మిమ్మతిశయించెద’ మంచు వ్రాసినారు సవార్లు చేసినారు
 మీది మీదికివచ్చి మీసాలపైఁ జీయిచేసినా చెప్పుకుడులో గూసినారు
 మసిపూసి యెట్టులో మారేడుకాయఁగాఁ జేసినా ర్క మ్రొడఁ బాసినారు

లే. గీ. పెనఁగి మా మీనమింతేనిఁ బీకకుండ
 నెదిరియవధానమున నుమ్ముఁగదుమకుండ
 నేటి సఖ్యంబు మాకు? మీ కేటిభరము?
 సభను సమకూర్చుడయ్య! యశస్విలార!

వీ. బంధరేమయ్యెనో? “పరిస్స” లేమయ్యెనో, పుస్తకాలేమయిపోయెనొక్కో?
 అచ్చేమి యయ్యెనో, ఆస్తి యేమయ్యెనో, రక్తకం బేమి కావలసెనొక్కో?
 ‘నూక్’ లేమియయ్యెనో, బాలురేమయియొక్కో, యువ్యోగ మేమూలనండెనొక్కో?
 ఇల్లేమి యయ్యెనో! యితర మేమయ్యెనో, మిత్రవర్గంబు లేమి యయియొక్కో?

లే. గీ. వచ్చినదె రాక యయ్యె, నీపాటికేము
 సెలవు గైకొనుచున్నాము, స్నేహభావ
 ముంచి పంపింపుడయ్య! యేమండె!
 ‘పడ్ల గింజలోబియ్యపుగింజ’ గేస్తులార!

నీ. క్రాంతిమాసానఁ జనుచెంచితిమి భాద్రపదమాశ్వయుజము నిష్పట్టణమునఁ
బూర్తిగాఁ గడచె నిష్పడు కార్తికముపచ్చె నిష్పటికేని మాకింటి కేగు
నిచ్చు పుట్టుట లేద, యిదియెల్ల నీసీమవారియాదృతియు నుదారమైన
మీమైత్రియును మాదు*మీ సాలమహిమయుఁగొప్పంపువారిమిక్కుటపుఁ బేర్చి

 మద్రాసులో బి. యే. (B. A. Honours) చదువుచున్న
క్రీవారణాసి శ్రీనివాసరావు గారు తత్కాలముం దంపిన 200 పద్యములనంది
కొన్ని

* మ. తలమీఱక దలపోసి యీసుగొని గద్వాలాత్మకూర్పాధిపేం,
దగ్గరిసంస్థానములందుఁ బండితులు నిన్నున్ దీయయత్నేంప ను, జ్వలవాగ్వాహిని
గొట్టివేసితివి ప్రాంచత్వాండితీ వైఖరిక, బళిరా! మీసమ ! నీకునీవసరి త్రిప్పన్
జెల్లురా నిన్నికక. నీ. ఏన్గుల నెక్కించి వృక్షేపతులు గొల్వ నిక్కింపఁ
జేసితి నీవకానె, వాదింపఁగా వచ్చువార వాడెంబుల నీలుగావించితి నీవకానె.
వర్షాశస్థితిఁ బడయగదగు రాచనెమ్మి నుద్రేకింతు నీవకానె, మాన్యంబు
లిప్పించి మార్గంబుచూపించి నేస్తంబుఁ జాటుదు నీవకానె, గీ. మీసమ!
గాఢ గౌరవావాసమైతి, వెంతఁజేసితి ముక ముం దిఁ కెంతఁజేయఁ, బాలనెప్పు
డుఁ గడుఁ జెంచఁబోయెందు, త్రిపుఁదిగ్విపుఁగ నినుఁజెప్పి చెప్పవలయు.
క. కానర కూసర నడి సం, తోసిల్లఁగ నాను కయితో సాగడి నీ, వీసపుకై
సరులేనఁ, మీసమ ! నినుఁ జీయఁ గలుగుమేధాగతిక. నీ. అలబృహద్రథు
శక్తి దీయనప్పుడ నీళ్లుమ్రొగివ వివచ్చు మీసమెంత ? దుర్యోధనుని గూల్చు
దోడుగా గృహ్మండు మిణ్ణిన వలలాంకుమీసమెంత ? వాలినివధియింప వంచనా
శృత్తిమై 'మమ్మేయనిన రామమీసమెంత ? ఇంద్రిజిత్తునీకీలు నెఱిగితుండుచు
బూడనేనిన సామితిమీసమెంత ? గీ॥ నీవ మీసంబ పీమహి నీవ 'తుంకి తఁబ,
నాగిలపల్కు నెత్తినెఱుంగ, చెప్పు డనమానవికృతిమంటే పఱించి జయము
గొంటివి జగతిమీసంపుటేడ, చు॥ అలఘుకపత్యకీర్తిఁ గొన నందింతుకా చర
మానె ? మించునె, తుల గమకింప నందఱకుఁదోచునె ? తోచిన జీలుగెత్తు గా
నెలయదె ? మేకుమాటనుఱపించదె వెంచదె గీరతంబు; నీ, పలుగకు సంస్కృ
తాంధ్రకవితైక మహత్వమ, చాలు మీసమ ! మ॥ సుమనిద్రకృతకరందగంధకవి
తాకుథాంతభృంగీరవో, పమభక్తప్రతిపత్తితో వెలయుచుకా బాండిత్యగంధానిలం
బమలంబైతెమలంగ లోకజనసమ్మాన్యక్రియంబొల్తువో' కమనీయప్రతిభావిలా
సమ ! నమస్కారం బిదే మీసమ ! (18)...

తే. గీ. యనుజుడీ! లేకయున్న మేమొకటనింత
కాలముండుటిప్పట్టునఁ గల్గుటెట్లు?
తక్కిన ప్రపంచముల మీ దైవకల్పి
లమ్ము, లాజయొసంగుడీ ధన్యులార!

శ్రీ. ప్రిడర్లమా? కాము, బీయేలమా? కాము, ధనికులమా? కాము ధన్యులార!
అర్థులమా? కాము, వృద్ధులమా? కాము, ప్రభువులమా? కాము, పృథివీలార!
చీనులమా? కాము, మానులమా? కాము, మానులమా? కాము, మాన్యులార!
క్రుద్ధులమా? కాము, బద్ధులమా? కాము, వృద్ధులమా? కాము, వేత్తలార!

గీ. కవుల, మిప్పటి 'యాల్స'కుఁ గట్టబడదు,
ఘనులు * పండితరాయాదికవులుచూపు
ప్రోవంబట్టిపోదుము, దేవునైన
లక్ష్యకెట్లము † మాకు వల్లభులులేదు.

శ్రీ. తిరువతివేంకటేశ్వరుల పేరులు మీకు జ్ఞప్తిలో నిల్చునానపుఁజర్చ
అల్ల కొప్పరపు సోదరుల పేరులుమీకు జ్ఞప్తిలో నిల్చు నానపుఁజర్చ
వివృత్తవీంద్ర సంవిద్విలాసము మీకు జ్ఞప్తిలోనిల్చు నానపుఁ జర్చ
పల కవుల యకించనత్వము మీకు జ్ఞప్తిలోనిల్చు నానపుఁ జర్చ

తే. గీ. మేటి యానన చర్చకు, మీకు, సత్య
వాదులకు, మాకును "యథార్థవాదుల" కును
మఱియు మామీసములకుఁ, గొప్పరపు సోద
రులకు వీర్భాయుడి నల్వ ప్రోమఁగాక!

శ్రీ. కాళిదాసునిమార్గ గరిమంటా నెఱిగినవారంచు మిమ్మెంచు ధీరులార!
భవభూతి యను మహాకవిమార్గ మెఱిగినవారంచు మిమ్మెంచు ధీరులార!
పండితరాయలచండితన మెఱుంగునారంచు మిమ్మెంచు ధీరులార!
ఆంధ్రకవీంద్రునిరాఘటత నెఱుంగునా రంచు మిమ్మెంచు ధీరులార!

తే. గీ. చల్ల నేపల్కఁ దెప్పట్టఁబండితుండు
పల్లెవా, నిల్చు నేగాని భయముగొనఁడు

* శ్లో|| మనస్వీ మ్రియలేవాపి సోత్కర్షంనైవ ముంచతి।
అం నిర్వాణ మాయాతి నాపనలో యాతి శీతతామ్.
† నిరంకుశాః కపయాః

ఇదియె విద్యత్కవీంద్రుల కింపునింపు
మౌనమని మీరెఱుంగరే మహితులార!

పీ. మాకపక్షిర్తి సంపాదించఁగా నెంచి దేశమాతకు దూఱు దెచ్చినారు
మా కపృతిష్ట సంపాదించఁగెంచి కృష్ణులు నవ్రతిష్టచే నడిపినారు
మాకు దుష్కీర్తి సంపాదించ నెంచి వేసరిని దుష్కీర్తి పాల్పఱచినారు
మాకు దుర్వ్యక్తి సంపాదించ నెంచి యాంధ్రపుర బ్రతికకు నదితార్చినారు.

గీ. ఎవఱొ 'యథార్థవాదు' లింకెందఱేని
సత్యవాదు లిప్పురమున జననమంది
నారు, శివరామకాస్త్రి యీనాటికి శివ
రాముడయ్యె; మాకేల కొవ్వింపుఁజెలిమి?

పీ. సఖ్యవఱచి మమ్ము సాగనంపుటకు మీ చేయు యత్నము గడు శ్రేష్ఠమయ్యె!
సాగనంపుకమున్నె చనువారమేకాని చుట్టుపట్టుల నుండు నూరినరులు
సభలు చేయుటఁ జేసి చనకిందు నిల్విత్ర మంతియేకాని సభాంతరమున
కింకను సోదరు లేతెంతు రని కాదు; గాయత్రి సాక్షి నిక్క మెఱుంగుఁడు

తే. వారి నేమంటు గోరినవారు గాన
సంశయించుచు నున్నారు; సకల మెఱిఁగి
నట్టి మాకడ డాచ నేలయ్యె! వారి
పదలి చిరకాలమయ్యె సహృదయులార.

పీ. వ్రాసి యిండంటిరే? వారితో, బోరాలు మానికొంటి వటంచుమాన్యులార!
వ్రాఁత వ్రాసిన యంతనే తప్పిపోవునే! కార్తివ్యవారి బింకంపుఁగంపు
కార్తివ్య డెట్టికో గనుఁగొన్నవై గాని నిదురఁబట్టదు మాకు నిక్కమయ్యె!
యీయూరఁ గాకున్న నేయూరైన మీసమ్ము, నీకుట చూచి సఖ్య మంతఁ

గీ. జేసి విడుతుము; మామీద నీసు గొనకుఁ
డనఘులార! డెబ్బను దినినట్టి పులికి
నోరు పెటులబ్బు మీరెన్ని యోర్పు వంతరి
ములను బరియింతురేనియు నలఘులార!

పీ. పుట్టుపుట్టునఁ జిట్టుబిట్టు లచ్చొత్తించి చట్టంబునఁ బంచిపెట్టునాఁడు
"కాంపిటిష్ట" నటం చెకాయెకీ నరుడెంచు వర్జల కోరిక భంగవఱచునాఁడు

అక్షరతత్త్వ మావం తెలుంగక మీస లొగిఁ బట్టి యుయ్యెల లూగునాడు
ఎఱుంగని వ్రాత లేవేనియోగిల్కుచుఁ ‘గుచమద్దనములు’ పేర్కొనెడునాడు

గీ. మీర లేమెతిరొక్క! యిమ్మెయిని జేయి
కాలుమీఁద నాకులకు యత్నాఁడేవే?
“యద్భుత తద్భుత్యేన ” యనెడిమాట
తెఱిగి వర్తింపుఁడయ్య! యింకేటి నంధ?

సీ. సత్యవాదియొక్కో ‘జంట్లిమఁ’ పదవాచ్యుఁడేయంటయా నూరినెఱుంగుఁడయ్య!
అతని జ్యేష్ఠభ్రాత యగు “యథార్థపువాది” గూడ నట్టిఁడె యంట చూడరయ్య!
ఈ యవతారమృతైస్తువారల రిసనాంచలమృతలకు భ్రాతృంచితములు
భూషణములు దెచ్చి పాల్పుగా నర్పించి వాసిమై నూరేగఁ జేసి విదప

గీ. సోదరులకును మాకును వాదుతీర్పు
బూనుఁడయ్య! తరతపత్వములను బట్టి
‘మార్కుల’ నొసంగుఁడయ్య! మీ మతిశేష
మెల్ల విద్వాంసులును మెచ్చ నెసఁగుఁడయ్య!

సీ. “కుక్కతోఁకను బట్టి గోదావరీదువా ” ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
“వేడిసిల్ల నె యిడ్లు నెలిఁగింపఁ బూనువా ” ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
“గానమృచే జితకాయలు రాల్పువా ” ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
“కంజాపు ధూళిచే గచ్చ నెంచెడివారు ” తిరుపతివేంకటేశ్వరులుకారు

గీ. పైకి రాకున్న నెవ్వరి పైకిఁగూడఁ
జనరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు; వారి
భారతీతత్త్వమును జూచి వారివిరి
తారతమ్య మెఱుంగుట తగదె మీకు?

సీ. పిలువని పేరంటముల నొనర్చరు; గొరవాల్లల నసమానమంద నీరు;
ధూర్తల పైఁచరు; ధూర్జటియైనను దగవుమాలినచోటఁ దగవునెట్టి
తీరుదు; రూరక యేరిని గదలించ; రెవఁడెఁ గదపిన “నితఁడు తగఁడు
మనతోడఁ బోర” నం చనుకోకయవ్వొని నెదిరించి తమకున్న కదనశక్తి

గీ. అంతయో యింతయో యద్భుతైన పండి
తులు పొనర్చెడినభలోన నిలిపికొనఁగఁ

బూనుదురు; పక్షపాతుల పూనికలను
విసరు; తా మెటింగినయట్టివిషయమె యిది.

సీ. 'సత్యవాది' పదంబు చండాలుమయ్యె నద్దానియాపదదీర్చుడలఁపుడయ్య
అదురాపదయె 'యథార్థవాది' పదంబు గనియెఁ దద్దుఁఖంబు కడపరయ్య
కాస్త్రీయమైనట్టి సరసాకు కవిత ధిక్కృతయయ్యె గెలుపోడు లెఱుఁగుడయ్య
పదియాఱుకళల యవ్యానితో రిక్కల నెనఁజేయఁపూనికల్ గొనకుడయ్య

గీ. కీర్తికాములరై కవిత్వార్తి బాపి
పక్షపాతులవారైతల పలనఁ గలుగు
దేశభూపంబు నడిపి యుద్దీర్ణగరిమ
పఱలఁజెలువారుడయ్య! ధీమరులు మెచ్చ.

సీ. లేదు కాస్త్రజ్ఞత, లేదుకావ్యజ్ఞత, సంస్కృతజ్ఞానలేకమును లేఁ,
శబ్దమంజరి గూడఁ జయవంగలేదయ్యె; నదియట్టులుండుఁ డింకాంభరిమండు
లేదు వ్యాకరణంబు, లేదు పాండిత్యంబు, లేదు సారజ్ఞత, లేదు శిష్యు
లకు భారతాదుల నొకపద్యమేని పాఠముఁ జెప్ప శక్తి నిక్కముగ నేరి

గీ. కట్టియయ్యలు మహ్మాంభరిమండు నెట్టి
మీసములుపిఁకుటకు నెల్లమీసములు మ
హాత్ము లాప్సదురో? తెలియంగవలయు
సభను సమకూర్పుడయ్య! యశస్సెల్లగాఁ!

సీ. తాఁ జెప్పినట్టి పద్యమునకే నర్థమృత చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజాండు
తా నుచ్చరించు పదములకే నర్థంబు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజాండు
కవనంబునఁగ నేమొ కవు లున్న సభలోనఁ జక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజాండు
పద్యమృతమటంచి గద్యమేయనుకొండు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజాండు

గీ. ఆంభరిమంతయు వల్వ దచ్చాంభరిమైనఁ
జక్కఁగ నుపన్యసించినఁ జాలుఁజాండు;
మేమువదలెద మూరతి మీసముల మ
టంచు మీసముఁ దలఁపెట్టు టర్హమగునె?

సీ. మచ్చిఘ్యుల నటుంచి తచ్చిఘ్యులకుఁ గూడ శుక్రూష జేసి నేర్చుకొనఁదగిన
పాటిపాండితి లేనివారు మామీఁదికి వచ్చి కాలులు వ్రాసి హెచ్చుతగ్గు

అటుగక మీసాల నెత్తి పీకెడ మన్న మాట కేమర్థంబు మాన్యులార!
శాఖాభిమానపితాచంబు వై దుష్ట మీనేర్చునయ్య యహీనులార!

గీ. తగినమందులు చక్షువాతమ్మునకు ల
భించుఁ బక్షపాతముకు లభింపఁ బోవు;
“కొఱవిఁదెట్టి నెత్తినిగోకికొనియు” నిష్ఠ
దేటి రాజీలు మావారి కెఱుగఁజెప్పఁడి!

సీ. అంభ్రమ్మునందేని యష్టావధానంపు నామ మెత్తఁగ వీరి కేమిహక్కు?
శతసధాన మృత్యుబంధంబు నెత్తంగ వీరి దే యూరయ్య వేత్తలార?
నేత్రావధానమ్ము నిగమజ్జాలకదా! దానిపేర్వీరతెత్తఁ దగునయ్య?
నిరమైన శక్తియుండినఁ “బండితులుగల్గు సభ” యన్నయంతనే జాఱుపేటి

గీ. కయ్య? వారుమమ్మెదిరించు టాకుకవిత
యంద యుక్త మామాత్రమేయైన మేము
విశ్వసింపకయున్నను విశ్వమెల్ల
సమ్మతించుట కొంతేని సభవించు.

సీ. “అశుకవిత్వమ్ము నందేని మీ రేల విశ్వసింప” రటంచు వేయుప్రశ్న
కుత్తరమ్మలెంపుఁ, దూరకే యెట్లెట్లా “బడబడ” వాగునప్పట్టునందు
నేరేనిఁ జాలుదు; కేమానవులూ దాని మెచ్చిన నామెచ్చు మెచ్చు గాదు;
పండితులగువారు “పకపక” నవ్వుదు రవ్వారు నవ్వి నయాశుకవిత

గీ. అందు వేరొక్కనామంబు; వట్టిదాని
కన్నఁజీకొను “నిహిహిహీ! యిహిహి, యిహిహి
యిహిహి” యని పండితులు నవ్వునిట్టి పూనిక
గొనరు విద్యత్కవులు గనుంగొనుడు మఱియు.

సీ. కట్టుబాటులు గల్గు గానంబె గానమో? కట్టుపీడినదియే గానమొక్కో?
కట్టుబాటులు గల్గుకాంతయేకాంతయో? కట్టుదప్పినదియే కాంతయొక్కో?
కట్టుబాటులు గల్గు కాయమే కాయమో? కట్టువాసినదియేకాయమొక్కో?
కట్టుబాటులు గల్గుకవనమే కవనమో? కట్టాడ్చికొన్నదే కవనమొక్కో?

గీ. మీమనమెఱుంగదే? మేరమిటి మంచి
చెడ్డ లరయకయెన్నియో చెట్ట లఱచు

వారి సేరంబు నై చుట పాడిగాదు
మీక లిడుడయ్య! సత్కీర్తి గోరుడయ్య!

సీ. సంస్కృత గ్రంథవాసనయే లేకున్నచోఁ దెలుఁగుగాదది పెద్దతెలుఁబు గాని
అంధగ్రహస్యవై యాత్యమే లేనిచోఁ దెలుఁగు గాదది యొక్కయెలుఁగు గాని
శబ్దకాస్త్రప్రవేశము నుం త లేనిచోఁ దెలుఁగు గాదది మేనినలుఁగు గాని
నాటకాలంకారవైపులులే లేనిచోఁ దెలుఁగు గాదది చెడ్డపలుగు గాని

గీ. ఈరహస్యంబు నెఱుంగనివారె మీరు?
తెల్లలోనేని వీర లెదిర్చి యేమి
నేతు రనుకొంటిరో? నుం త చెప్పఁడయ్య!
సంధిసంగతికేమి యోసరమలార!

సీ. ఏపండితుఁడువచ్చి యివ్వారిలో మమ్ముఁ దులఁదూచి తనకీర్తి నిలిపికొనునా?
ఏకవీంధ్రుఁడువచ్చి యివ్వారిలో మమ్ము సరిజేసి సద్యశక్తిని యగునా?
ఏజమిందా ర్వచ్చి యివ్వారిలో మమ్ము నెనజేసి తా వన్నెకెక్కఁగలఁదా?
ఏదైనతమ వచ్చి యివ్వారిలో మమ్ముఁ బుసిడించి దీప్తినిల్పుకొనగలఁదా?

గీ. చూచియేలీరుమము; మీఁదఁ జూడఁడమ్మ
సంధిసంగతు; తెల్లని సభయొనర్చు
గడఁగుడయ్య! వేరొక గతిగాంచఁబోమ,
డయ్య! వేరొక రప్పింపుఁడయ్య! యొయ్య.

సీ. చెప్పింపుఁడయ్య! దేశమనొక్కరునివిల్చి చదువునందెలు మన శర్మకింకఁ
జేయింపుఁడయ్య! యీప్రాయమందున నె శుశ్రూష కావ్యజ్ఞు నిచ్చట నిల్చి
మాన్చింపుఁడయ్య! “డమాడమాడమడమల్” “ప్రాజ్ఞలీపోకలాపు” రనిచెప్పి
బోధింపుఁడయ్య! “యీబుడబుడక్కల కాసుకవి తా ప్రశస్తిదక్క” దనినొక్కి

గీ. మీకు యశమబ్బు, వారికి మేలుగల్గు,
మమ్మెదిర్చినపనికి లాభమ్ము చెంటు
నే కనంబడు, మాకెంతయేనిమోద
మబ్బు; సంధియు నామిఁద ననుభుటిండు.

శీ. వైదికశాకికవైవమ్య మెవ్వారు తెచ్చిపెట్టిరో? నుం త తెలియఁడయ్య!
అత్మగౌరవమునకై పాటుపడువారె దీనిఁబెట్టుదురు సందేహ మేల?

తగుగౌరవంబు విద్యత్తు కుండునుగాని యవ్యయునకు నుండ దనుట ప్రభువము
గానఁ “దవ్యు లీకడుకుఁ గారకు” యెవ్వరనియు ననకమాన

గీ. కకట! విపులు జేవాంగులట, పశ్య
తోహరులయట్ల వెజివెజ్జివోసఁబోవఁ
గానలెనె? దీని మానుపఁగడఁగుడయ్య!
సంధి గోరురీ కియ్యది చనుగదయ్య!

పీ. ఆంధ్రభారతకన్తయైన లీక్కన సోమయాజిజన్మస్థానమైన కతన
శ్రీనాథకవిరాజశేఖరు నేలినకొండపీటికిఁ బ్రక్క నుండు కతనఁ
బ్రక్కతంపుఁ గవుల సంభావించు గద్వాలరాజ్యంపుఁ దోగినలోఁగ్రాలుకతన
నెరుక కాలమునందు వినుతించుదగు పెద్ద విద్యత్కువులు దీని నెలయుకతన

గీ. యొకవిలాదకంబు మీకిచ్చె; మెచ్చ
బలు గుంటూరిపురిని? విద్యత్కువీంద్ర
నీవని, కేసలకవిత్తనక్కరినీ, దీని
మహిమ మెంతేని న్నెఱుఁగు మన్యులార!

పీ. నిందింపనేమయ్యె? నిజమైనసత్కిర్తి గలిగించు “సత్యవాదులు” గలారు
గర్వింపనేమయ్యె? గణుతి నప్పించుయోగ్యులగుయథార్థ వాదులు గలారు
సత్యులచేమి? సత్కవికదంబుల పేర్లెలయింపఁగల నియోగలు గలారు
అభిమానమునచేమి? యాత్మీయకతన కత్తులఁగూడ మన్ను మాన్యులుగలారు

గీ. ఏరిచేమెచ్చు గొనదు గుంటూరిపురము?
సరిసతకుఁదావు, బలువెన్నె సిరులపోవు;
మీకు, మీపోలికిని మేరమీటుసిరుల
నిచ్చు భగవంతుఁ; డింక మమ్మేగనిండు.

పీ. పేరిమించితిమి మున్నె పెద్దజకము నిల్చుకొన్నచో వారి కేగొఱు రాదు
వారిసేమముఁ గోరువారె “యాదవ కులమునకు మునలము” వాననపుఁజర్చు
కల్పించి; రదిపూర్వకవిసమ్మతము గామి మాకు నంగీకృతి లేక పోయె;
దీని నామీద నైదికనియోగపుఁగడుగాఁ బొల్పి రెవ్వరో ఘనులు వారి

గీ. నెఱుఁగుడయ్య! ‘యానవసరమిట్టికడు
లింపుగాఁబో’ ననుచు మందలింపుడయ్య!

యేరువైదికులు? నియోగులెవ్వ? రొక్క .
విప్రులే గారటయ్య! యోశేత్తలార!

సీ. ఘనుఁడు సయోజ్య ధృఢపాండిత్యభూషణుఁడు సీతారామశాస్త్రికన్న
సుభయభాషకవిత్వోపాయశాలి శిష్ట హనుమత్కవి శాస్త్రికన్న,
గృతి యభివ సరస్వతినేత పట్టాభిశబ్దపూర్వక రామశాస్త్రికన్న
ములుకుట్లుకులుఁడు నిస్తులుఁ డాసుకవి గుణశాలి వెంకిటకృష్ణశాస్త్రికన్న

గీ. మఱియునుంగల శాస్త్రవిమణులకన్న
మొలచినవె కొమ్మ లిరుదుల మోములందు ?
వనసరము లేని యాసనం బడుగ నేల ?
చర్చ పెంచగ నేల ? యశస్సులార!

సీ. వేదవేదాంగాదివేత్త చేపలి వెంకటప్ప శాస్త్రుల కెన యన్యఁ డగునె?
రామడుగుకులుండు ధీమన్మణియు రామకృష్ణశాస్త్రులఁ బోలె నెవని వశము?
కంఠపాకము నాటకములెల్ల శ్రీ నోరి హనుమద్బహుని కెవ్వఁ డగును దీటు?
అతిశాంతమూర్తి సాహితీపట్టు శ్రీపార్వతీశాస్త్రికి సాటి యెందుఁ గలఁడె?

గీ. మఱియు నెందఱులేరు ధీమంతులందు?
వీరిలో నేరు కొప్పంపువారు చెప్పుడ ?
వారికే యాసనంబును గోర నేల?
చర్చ పెంచగ నేల ? యశస్సులార !

సీ. కవి హాణభాషావగాహి వెంకిపురవంశజుఁడు శ్రీకృష్ణమాచార్యకన్న
బలిశైవల్లి మలసంభవుఁడు కవిత్వవిస్ఫూర్తి లక్ష్మీకాంత మకవికన్న
సకలకళానైపుణికి దావు మేటి మల్లాది వెంకట సోమయాజికన్న
నాలువేల నియోగి యనఘ జాపూడివంశజ హనుమచ్ఛరీశాస్త్రికన్న

తే. గీ. మఱియునుంగల సత్కవిమణులకన్న,
లొకికాన్యులకన్నను లాఁగివారి
కానసము గోరనేలయ్య ? యనుచిరముగఁ
జర్చ పెంచగ నేలయ్య ? సరసులార !

సీ. కొంత భద్రాద్రిశాస్త్రులవారి శిష్యుఁడు తచ్చెల్లలి గలకైత దనరు మకృతి
“అవధాన మే గూడ నాచరించితి”నని స్వయముగాఁ జెప్పికొఁజాలు ధట్టుఁ

దొకవైలిగేకాక పగటితంబుగఁ బలువైలులఁ గవనమ్ము సలుపుజాణ
ఎపుడు రచించినట్లే కనుపట్టలే పలుకృతుల్ పగటింపఁగల యుపాయ

గీ. కాలి, బాహ్యుణ ప్రభువు, నాచారమఁడు,
ప్రథిత మంత్రపగడ సంభవుఁడు శ్రీ భు
జంగరాయలశేల యాసవము నడుగ ?
కొరులు వీరికి మిన్నలే ? యోగ్యులార !

మ. పలుబంగూనిల ఫోరణీరణతాస్త్రిగార్జనమున్నటవీ
తటశాఖాపటలాంతరుద్ధతనితాంతస్సంఘోరాస్త్రిరు
ఘటనాధూపితధన్వసాత్కృతమరుత్కాండంబుతో వహ్నికా
ఘటియింపం దలచెట్టి నారు కద ! సఖ్యం బాద్యమాదామణుల !

మ. స్వకృతాగఃపగికరప్రచారనిహతాపారశ్వయోధపగ్రిహ
నికరాత్మక రణ్యసర్వసరణీన్ద్రేత్వతాభాగ్యభా
గకృతాహంకృతితో, సుయోధనునితో భ్రాజిషునికా ధర్మపు
త్ర్యమిణి గల్పదలంచినారె ? యిది ధర్మ్యం చెట్టు లోహా ! హితుల్.

వీ. “గర్వం” బనెడి మిషగల్పించి దుఃఖంబు దీర్చుకో నుంకించు ధీరుఁ డొకఁడు
“పండిత లక్షణ” ప్రస్తావ మిషచేతఁ బడదిట్టునట్టి సర్వజ్ఞుఁ డొకఁడు
“పంటబాపని కుత్సనం” బంచుఁ గల్పించి రసఁ చేసగమయిశోరాముఁడొకఁడు
“రామేశ్వరీయ” మన్నామంపు పాతైన బూతు లేకరు వెట్టు పుణ్యుఁడొకఁడు

తే. గీ. మఱియు నెందఱొ శాఖాభిమాను లిట్లు
బయలుదేటిరి, యింకను బయలుదేఱఁ
గలరు, కీరీతి చేమాచ్చు గలరు సంధి
కొప్పరపువారి కేటికిఁ జెప్పఁడయ్య !

వీ. “ఈలహారకుఁ బోయి యిల్లటంబున్నట్టు” లయ్యెమా వర్తనం బాహ్యులార !
అల పాశుపతమహాస్తాస్త్రిచోత్రజ్వాల లాఁగిపోయెను దీన నవఘులార !
కాఁకరపత్తి “శృంగంపు ధంగపు” వ్రాత లడచుపూనిక దీన వడుగుఁబట్టె
జగ్గ నారాయణకాస్త్రి “బార్హస్పత్య” మరయు వేడుక దీన నంతరించె

గీ. గీరతము సారెకుం గోరు గీరతుల కు
తూహలమ్మన కించుక దొడరె విఘ్న

మిక్కతమ్మన, నిక నింటికిగ నాజ్ఞ
యొసగుడయ్య! గుంటూర్పురీ యోగ్యులార!

పి. కొర్రపంపువారు మాకు గనిష్ఠ లవ్వారి కరయఁగా జ్యేష్ఠుల మగుదు మేము
కొర్రపంపువారు మాకు సుశిష్యు లవ్వారి కరయఁగా నొజ్జల మగుదు మేము
తత్క విత్వంబు “ సదరు మరాటా లైలు ” “ మదరాసు లై ” లయ్యు మాదులై త
మిత్రుల నవ్వారు మెప్పింతు లేము శత్రులఁగూడ మెప్పింపఁగల మెకింత

గీ. వయసుకా ? పెద్దలము మేము, వారు పిన్న;
లింతియే భే; మింతకు నింత కలహ
మెందులకు ? స్నేహితులమైతి, మింక మీరు
శంకదక్కుండు సెలవు నొసఁగుడు మాకు.

క. ఉరుక్తి నరసరాట్పుర, వరహానుడు పంగనామపంక్తులు సుగుణో
ద్ధరుడు నరసింగరావ, వ్వరమునకున్ మమ్మును స్వయమంగఁ దాఁ బిలిచెన్.

తే. గీ. అతఁడు శాఖాభిమానుల కహితమైన
పనికిఁ బూనిన కతన నవృత్తింపు
శాఖలోని గుణాధ్యులు సాగకుండఁ
జేయవలె నని యత్నంబు చేసి రంబ!

ఉ. * ఆపురికేమురేపు చనుకట్టికతూహల మునియుండ నే
పాపియొకాని యయ్యనఘపజ్జకుఁబోయి “వృథావ్రయత్న మే.
లా పానరింతు ? విప్లవికి నల్లకవుల్ చనుదేరు భీతి లో
దాపర మయ్యె వారి” కని తా నొగి బొంకి కలంచె నాతనిన్.

* (నర్సరావుపేట శతావధానపీఠికనుండి.)

నాపీయమైన ఆర్. హనుమయ్య గారికి — శ్రీతిలకపతిచంకలేశ్వర
కవీంద్రుల నిక్కడకు దయచేసి వారి కవితానైపుణ్యమును జూప నిక్కడకు
రమ్మని యావాహనజేసియుండుట మాకు తెలిసినవిషయమేకదా; ... వారు రే
నిక్కడకు వత్తురని నిరీక్షిస్తూయున్నాము. అవధానము రేపు 1 గంట లగాయితు
ఆరంభమగునని నోటీసులలో ప్రకటించినాము. ఇక్కడ శతావధానమే లేద
నియు యిది యంతయు నుద్ధమనియు, పి. నరసింగరావు సదరుకవులను మోసగించ

చ. కలడు పృసిధసంస్కృత డరికాండము నైతము మెచ్చడగ్గనీ
బలమున కిక్కయా “పయిడిపాటి” నివాసి, యశస్వి, త్యాగి, వి
ద్యులను నిధానమంబ! కపితాననితాహృదయంగమండు పే
ర్వలసిన “రామరా” పనెడి బెల్లముకొండవలీనుఁ డున్నతిక.

చ. అతనికి మాయెడక మఱియు నాయనయందున మాకు విన్నిమై
నతితరమైన శేర్మి యలరాఁడెడి నప్పురిలో వధానముక
గుతుకముమై నొనర్చి కనుగొంద మటంచుఁ దలంచుచుంటి మ
ట్టితఱిని బెట్టె నొక్కఁడు కడిదిగఁగయ్యము య్యముంబరెక.

చ. కలహము పెట్టుమానిసియు గవ్వకు మాతెడివాఁడు గాఁడు నై
నెలమిని వాని నూత గొని యెన్నియొ మ్రుగ్గులు వెట్టు చెట్టు నీ
డలమరిసంపుజీవనపుడక్కరు లాతనిపాటి వాడె? య
య్యలఘుఁడు రామరా వొకఁడె యాధ్యుఁడు నర్వవిధాల నంబికా! *

క. అతఁ డింట నుండియే పం, డితులం బిలిపించి విద్య చేర్చెన్ కాస్త్ర
స్మృతిముఖ్యసంస్కృతకళా, గతి నసదృశుఁ డంతె కాదుకవితాన్వితుఁడుక.

తే. గీ. నరసరాట్పురి శతధానంబు మొదట
జరిగె నందు నొకానొకజనుఁడు రామ

దలచినట్లున్న ఎవరో వారిలో చెప్పియున్నట్లు, వినుట మిక్కిలి విచారకర
ముగా నున్నది.... అవధానమిచ్చట జరుగుట యిష్టములేనివారలు పన్నిన కుట్ర
మాటలై యుండునని మేము తలంచెదము ... రేపు వుదయం 9 గంటల కైలుమీద
వారు యిక్కడికి దయచేయవలయును ఈ వుత్తరం తెచ్చినవారు పృత్యేకించి
వారినిక్కడకు తీసికొనివచ్చేమిత్తం పంపబడిరి. రేపు వారు ఇచ్చటికి రాని
యెడల మాకవమానకరముగా నుండును....తప్పక రాగోరెదము.

నరసరావుశేట

30-9-11

}

ఇట్లు విధేయులు

ఆర్. కృష్ణమాతాక.

పి నరసింగరావు.

(ఇంగ్లీషు వుత్తరమునకు సరియైన తెనుఁగు.)

రావు నడిగి సమస్య వైరంబుకతనఁ
దెచ్చి మాకిచ్చె నదిమాకు నచ్చదయ్యె.

క. అందుగల “పశ్య” శబ్దము, సందేశస్పదమెకాక సరసతరముగా
‘దేందమునకుఁ దగులదు త, తృందర్థము కతన ‘మృతతకుఁ దా’ వనుడున్.

గీ. వృచ్చకుఁడు మూఱుగాన నష్టేమియనక
వైడిపాడేగి మఱువాఁడు వచ్చి వచ్చు
నప్పు డారామరాట్కవి నటకుఁడెచ్చె
“దప్పెటలూలెల్లు” ననెడివాడమ్మకొఱకు.

క. గతదినమే కాముడిఁ జూ, చితి మే మద్దానికొఱకు తొక్కకుఁ డలవీ
క్షీతుఁడటఁబశ్య”యని యుదా, హృతిఁజూపెక నూత్రమందిఁకేమనవచ్చున్?

తే. గీ. పాప! మలరామగా వల్లబలను యూని
వాదమున కేగుచెంచి యవ్యాసరమున
సలుపు నస్తానధానంపు సమయమంగు
మరల నడుగంగఁజేసె నన్నెఱుకచేతి.

ఉ. అంత కొకింత పూర్వమె † సమస్యను బూర్తియొనర్చి మేము ని
శ్చింతక సుందీయింక “యనుపు చెప్పితిమాఁగద! ‘తప్ప’టంచు ని
ధాంతము నేయఁగా నలయు నానడి యట్లొనరింపమేని దు
ర్దాంతులు నైరు లిక్కతనఁ దాండవ నాడుచు” రంచు నెంచుచున్. 210

క. అది యెట్లు తప్పననొ? త, తృదపాయము చూడకయె వెనన్ సాహసమున్
మది నూని మున్ను బలె “దప్పది” యని చిత్పితిమి మే మనాశంకముగన్.

ఆ వె. “ఎట్లు తప్పనెప్పడీ” యని యతివివ
యంబుమెఱయ మమ్మ నడిగె మొఱకు
‘ఇపుడుగాదు పిదప నీపని తీరిచి
చెప్పవార’ మనుడుఁ జెయ్య లుడిగె.

212

ఉ. కాముడిఁ జూచియండియు నఖండుఁడు రామకపిందుఁడెన్మదు
ద్దామత కోహటించి మది ధైర్యము చాలక మిన్నకుండె నం

† స్తో॥ యః పశ్యతి జగ త్సర్వం యోనపశ్యతి సర్వతః, తావుభాషరమా
తానంపశ్యానపశ్యోపశ్యతః॥ (విస్తరమునకు ‘పశ్యాంపుశ్యాం’ చూ)

బా! ముగిసెన్ వధానము క్రమమ్ముగ నంతట రాత్రి యయ్యె నా
యాచుహితుల్ గృహమ్ములకు నమ్మెయి నేగిరి సంతనమ్మునన్. 213

ఉ. ఏమును నింటికేగితిమి, యేగెడునంతక * యుత్తరం బాకం
డేమనుజాండొ తెచ్చె; నట నెందును రామకపింద్రువారిలు లే;
దామెయిఁ జూచి “రామకపి కంఠగ ధైర్యము లేదు లే” దటం
చేము మదికొ దిలంచి † ప్రతి యిందుక పంపితి మల్ల జాబుకున్. 214

* బ్రహ్మకీర్తి తిరుపతి నెంకట శాస్త్రుల వారికి.

||బ||.....రావు వార్యునది యేమనగా? నిన్నటి దినము శతావధా
నములో బ్రహ్మకీ.....య్య, అను నొక పృచ్ఛకుడు అడిగిన “పర్యావశ్యో
నపశ్యతే” అను సమస్య తప్పని మీరు అనేక పర్యాయములు వక్కాణించి
యున్నారు. ఈగోజున ఉదయము పూడా “తప్పలేదని చెప్పిన పండితు డెవ”
డ? పండిత దూషణతో ఉల్లంఘన చేసియున్నారు. ఈగోజున అష్టావధాన
సమయమున తిరిగి ఆ పృచ్ఛకుడే ఆషయమును అడుగగా సభానంతరమున మీరు
చెప్పిన విషయమును సమర్థించుకొందుమని చెప్పియున్నారు. గనుక మీరు
చెప్పిన ప్రకారం తప్పును చూపించుటకు సామర్థ్యము కలిగిన యడల పండిత సభ
చేయించుటకు సిద్ధము గా నున్నాము. అందుల కీయకొననిచో వారితపూర్వక
ముగా సమస్యలో తప్పలేదని యొప్పుకొనుచు “సమస్య తప్ప అని చెప్పటయే
తప్ప” అని మీరు తెలియపరచవలయునని కోరుచున్నాము. పండితదూషణ
నిశ్చుత్తికొరకై యేది విధియో ఆ ప్రకారము జరుపవలయునని కోరెదము. సాహ
సముగా సభలో పండితదూషణ చేసినందుకై ఇట్లు వార్యవలసినవచ్చినది.
నెంటునే జవాబియి గోరెదము. కాలయాపన ఉభయత్ర కష్టము.

2-10-11,
Narasaraopeta.

Yours Sincerely,
(ఇంగ్లీషు చేవారిలు.)

† శ్రీమత్తరదేవతాయైనమః

మహారాజశ్రీ.....రావుగారికి

అయ్య

తమ యుత్తర మందినది. అంద్రప్రస్తుత విషయములు కొన్ని వ్రాసినారు.
మేము పండిత దూషణము చేయలేదు. ఆ సమయమున మా యుచ్చరించినమా

క. మఱునాఁడుదయ మొక్కటియు, మరల నిశీధమున నొకటి మఱి యట్లే గొం
టను లెవ్వరొ చేవారీ లిడి, పురపురఁ బంపియు జవాబుఁ బొందను మాచే.

టలు విద్యా విషయములు గాని పండిత దూషకములుకావు. అది యటులుండ
నిండు. ఇది పండిత విషయము గాని తను విషయముకాదు. కావున నా విష
యమై తమకు జవాబు వాయుట మాకనవసరము. ప్రతివాదులగు పండితులచే
వ్రాయించినచో దానికి సమాధాన మీఁబడును.

8-10-1911
నరసారావుపేట

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

* మహారాజశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వర్ల గార్లకు.

.....రావు వ్రాయనది యేమనగా? మిమ్మును కోరిన యంశమును
మాత్రము తప్పించుకొనుచు మీలో తిరుపతిశాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడిన జవా
బును చూచి చాలా సంతసించినాము. “మీరు ప్రదురము చేయుచున్న విశేష
ములు గల పండితులు కా” రనే ఉద్దేశముతో “మీరు తెలియపరచుకొన్న
సంగతులను సమర్థించుకొగలరా” యని మిమ్మును పండిత సభకు రమ్మని
కోరగా అట్టి సందర్భమున సభకు వచ్చుటకు పూనుకొనదగిన పండిత లక్ష
ణమునకు విరుద్ధముగ “సభను నిర్మాణము చేయుటకు పూనుకొనినవారు పండితు
లైతే జవాబు నిత్తు” మని పండిత లక్షణము గలిగినట్లు కనుపడని యాహును
పెట్టుకొని “వ్రాసినవారి విషయము కా” దని పండిత లక్షణమునకు వలెయును
జవాబు నిచ్చినారు. ఆ విషయమును తమ పరదేశత తెల్పినచో తెలియదు.
సమయముమీరుతరి ఈ ప్రకారము తప్పించుకొనుచు నందోలక్షణ అనభిజ్ఞులగు
స్కూలు పిల్లలు మొదలగువానికి మాత్రము శతాపధానము చెప్పిచూ పరదూషణ
చేయుచుండుట మాత్రము పండితలక్షణమా? అట్టివారే పండితులని మీ యభి
ప్రాయమా? వారితో ప్రసంగములు గలుగజేసుకొనుటయే పండిత లక్షణమా?
ఇట్టి సందర్భములలో మీరు పండితులనుట కెటుల దగుదురో తెలియకున్నది.
“పండిత సభ చేయబూనుకొంటి” మని యొకరు వ్రాయగా యిట్లు తప్పించు
కొనుటవలననే “మీరు పండితులు కా” రని మాత్రము స్పష్ట మగుచున్నది.
మా పాండిత్య విషయమును మీ రిటుల నిరాకరించిన మాత్రమున మాకు గల్గు

తే. గీ. ♦ రామరావు పత్రికలోన వాగ్విచేసి,
పంపుచో నుత్తరం చీయ సలయననియు

లోప మేమియు లేదు అందువలన మీకు యేకధమైన జౌన్నత్యమును కలుగ నేరదు. ఇంతటైనను విజయ దశమినాడు మాచే వాగ్మయబడిన పృథ్వీకారము స్వవచనప్రవాసమర్థతత్వము గలిగిన పండితసభకు వచ్చెదరని తలచెదము.

వరసారావుపేట, }
3-10-11 }

(ತೆಲುಗುಗೂ ವೈಯ್ಯಾಳು.)

సరసారాయునిష్ట,
3-10-11.

◆ మహానాజీర్, తిరుపతి లింగ ప్రేక్షక గారకు.

అయ్యలారా !

“పశ్చాత్తాపపశ్చాత్తాప” యను సమస్య కేవలములో చెండు దినముల యందును “సమస్యలో” లెప్పు గలదుగాన పూర్తికీయ వీలులే” యని మీరు దృఢముగాఁ జెప్పియున్నారు. పండితులు సాధులని చెప్పినారని తెలియపరచుకున్నను పండితుల నగౌరవ మూహముగా నింద నెత్తినారు సామర్థ్యముగలయెడల స్వపంచనపోషకము చేయుడి యని బ్రహ్మశ్రీ..... రాయలవారు మీకు వ్యాసిన, నదు తరము లిచ్చువాన రై తిరని తెలియపచ్చినది. వై సమస్య తప్పుగా నున్నదని మీరు పండిత లక్షణముగ సిద్ధాంత పఠచినయెడల నూటపదియారు నూపాయలు మీకు తప్పకుండ నిచ్చుటకును సాధువని సిద్ధాంత పఠచిన నెట్టి మొత్తమే మీరు మాకు నిచ్చునట్లుగను మీరు వడంబడిక చేయునెడల నందులకు మేముంగీకరింతుము. వై ప్రకారము బూనెదగా, మీ తరపున జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు నచ్చు మాట్లాడగా నీ సంగతులతే మీతో కలసి మాటాడి జవాబు నిత్తుమని చెప్పి కాలవిలంబము చేసినందున నీ కాగితము వ్రాసు వలసినదని వెంటనే జవాబు వ్రాయుకోరినాము.

இது

.....శర్మ (బి).....
.....శర్మ (బి).....

చిట్టి “శశోత్తి” గాండ్రతో వాచమేల
యనియ భావించి ప్రతి పంప మంబ! యేము.

చ॥ ఉదయము మావ్రయాణ మపు “మూగుననేగగఁ జేతు” మంచు సొం
పొవపగ యత్నముక నలుపుచుండునెడక “రయి” లేగువేళ కి
య్యని తుదిముట్ట దెగఁలే నక్కిడ నింకొక చో నదిస్సు మా
కొచ్చె కతాన” నంచు నలయుల్సవ మాఁగితి మంబ! యే మొగిక్.

కా. “ఉఁగిం పొనరించి తెచ్చితిమి మి“మోహా” యన స్నేడు నిం
పారక బండ్ల మెల్లె” యంచు నరసింహారావు లోనైన యా
ధీరుల్ పల్కఁ దొడంగి తెట్లొ యలనధీమంతులక మాన్చి కా
ర్యారంభంబునఁ జేసి యేగితిమి మే మానాడు గుంటూరికిక్.

చ. పతితుడు * “సత్యవాది” తరువాత నెటో కీభియించె వాని వే
గతి పరమంబు గల్గెడినో! కట్టిడి నర్స పెఱింగియున్న నూ
నృతము నడంచి యాత్మను జయించి వృథా పడరు స్థిలించు నా
చతురుని సాహసమృతకు సల్పవలె న్నతు లెన్నియేనియెక.

కా. అంబా! యిట్టి యసత్యవాదులకు నీ వాపంతయే నల్ల“కా
లంబింపం జన దీరసత్య”మని వాలాయం బెడవీతి జ్ఞ
క్షిం బుట్టింపుము, నీడు కోపమున కీదేవయ్య లేపాటి? కో
టిం బూనక బనిలేద, పిచ్చుకలపై బ్రహ్మస్త్రముల్ నింతురే?

ఆ. వ. తెలు కదలు వేళ రయమున నొకఁడొక్క
‡ యుత్తరమ్ము తెచ్చి యొసఁగెదానఁ

* పరా:— ఈ ‘సత్యవాది’ తప్పడువ్రాతను గుంటూరిసీమ, పూర్వ
రంగము కిరి పుటలోఁ దుట్టతుడనుజదివి, దాని సత్యాసత్యములను గూర్చి
మ॥ రా॥ రా॥ పంగనామాల నరసింహారావుపంతులుగారికిఁ గాని వేరొక సం
జన్మగృహస్థునకుఁ గాని యొగ్యుడని మికుఁ దోచిన యెఱికిఁగాని వ్రాసి
తెలిపినఁ గోరెదము.

‡ ఓం పరదేవతాపతయే నమః.

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరులగార్లకు.

బ్రహ్మశ్రీ రాయశర్మ వ్రాయునది.

అయ్యలారా! దైవండు జూబిల్ రీడింగురూం వారు నిర్మాణముచేసి

‘బళ్ళ’ గోలలేదు పడపడి గుంటూరి
కరిగి దాని కిడితి మంబ ! * బాబు.

గీ. అంతలోఁ జల్లఁబాకె నయ్యయ్యబులుపు
పిదప ‘బాపట్ల’ వారల పిలుపుకైన
నటకు నేగి యప్పురవాసు లలరి యొసఁగు
సర్కారులుగొని గుంటూరు చని ముడమున.

వటుల శ్రీ పంగనామల నరసింగరావు పంతులుగారు తమ నాహ్వానము చేయుటచే తామిచ్చటికి విజయంచేయగా రీడింగురూం వారిలో నేనుకూడా మెంబరు నాటచే రీడింగురూం సంబంధము నాకు బోధపడకుంజి మీరు శతావధానము చేయబూనితిరి నా కాహ్వానము లేనందున నేను రా నందగ్గము గలుగవలెయ్యె అందుచే తమరు శతావధానములను వచ్చినపుడు మీ సామర్థ్యముచూచి సంతరింపకుండుట న్యాయముగాదని తోచి మీరు యథావిధిని శతావధానము పూర్వక ప్రకృతి సారముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో చేయఁగలకై మీకు గణింపచో ఈ ఆశ్చర్యములకు 15 స్థిరనాకమునకు సరియగు 7-10-1911 తేదీన నేను శతావధానమును మీచే చేయించబూనితి గనుక యాప్రకారమున జరుగబడుటకు మీయభీష్టమును వెంటనే తెలుపగోరెనాను. ఆప్రకారము మీరు జరిపిచచో నూటపదియారురూపాయలు బహుమతి నిచ్చుటకు సిద్ధముగా నున్నాను.

వర్సరావుజేట }
4-10-1911

(ఇంగ్లీషుచేవాఁలు)

4-10-11 తేదీన 3 గంటలు.

* శ్రీమత్తురజేంద్రాచార్యులు.

మహారాజశ్రీ.....
రాయశర్మగారికి

} గుంటూరు, కౌత్తేట
బ్ర|| శ్రీ|| శిష్ట హనుమచ్ఛాస్త్రిగారిలోనికి.

అర్యా !

తమ 4-10-11 తేదీగల యుత్తరమందినది. ఇంకమున్న ఇరుపదియైదు సంవత్సరములనుండి సంప్రదాయసిద్ధముగాఁ బండిత సమ్మతముగా శతావధానాష్టావధానాదికములు న్నొచ్చుచున్న మమ్ము ‘యథావిధిని శతావధానము పూర్వక ప్రకృతి సారముగ యథాధ్యముగా సంస్కృతాంధ్రభాషాద్వయములో చేయ

గలశక్తి మీకు గలిగినచో" అని వ్రాయుటచే మమ్ము బరీక్షించుతలంపుతో మీరీకార్యమునకుఁ బూనితిరని స్పష్టపడినది. కానిండు మీయభిమతార్థము తీర్థముకాని మీవంటి మహావిద్వాంసుల దగ్గఱ 'యథావిధిని పృచ్ఛక ప్రశ్నాను సారముగా యథార్థముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో శతావధాన మొనర్చిన కష్టమునకుఁ గామేర్పఱచిన వెలమాత్రము బొత్తిగాఁ జాలదు. కావున మాకుఁ జెటియొక 1116 రు రూపిక లేని యధమపక్షమిగల శక్తిగర్భియున్నచో నీసారి విస్పష్టముగాఁ దెలిపితిలేని మీయభిమతార్థము నెఱవేర్చుట కేవిధమైన యధ్యంతరమును నుండదు. సాధ్యమైనంతత్వరలోఁ బ్రత్యుత్తరమంపుదురుగాక.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి } శతావధానులు.
చెల్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి }

పరా:— చదువదులారా !

ఉదాహరించిన యుత్తరములలోని "(1) బ్రహ్మశ్రీ.....శాస్త్రులవారికి, (2) మహారాజశ్రీ..... వెంకటేశ్వర్లగార్లకు, ఇత్యాదిసందర్భములంబట్టియేమి బ్రా.....రావు" అని స్వయముగా వ్రాసికొను నూత్నాంశసందర్భముంబట్టి యేమి, మఱికొన్ని పల్లదములంబట్టియేమి, 'బ్రహ్మశ్రీ' వ్రాయుచు నమస్కార శూన్యముగా లేఖవ్రాయు సందర్భముంబట్టియేమి, 'హంశము' లోనగు ప్రయోగ శుద్ధింబట్టియేమి, యొకటి రెండు త్తరములను వ్రాసినమానిసి తెల్పితేటలను జెలిసి కొనుడు ఇతనిపిమ్మట, నిరువురు శత్రుశాస్త్రులవారిలు గల యుత్తరములలోని రెండవమానిసి కరించిన, 'శత్రుశాస్త్రి' బిరుదము, 'పండితునకుఁగాని మేము త్తర మిగాను' మనుటచేఁ గల్పించినది. అతనిని మొదటియుత్తరమున 'బ్రహ్మశ్రీ అని మొదలిడి... ఆయ్య, అను నొకపృచ్ఛకుడు' అనియే యీకలహపరివర్ధకుడగు "రావు" లిఖించెను. గాని సమయానుకూలముగా నీ 'శత్రుశాస్త్రి' భూమిక వతఁడు వహించవలసినవాడయ్యెను. ఎట్టిమూర్ఖునకేని యీగుట్టు సుగమమే యగుటచే గుట్టుపట్టులెఱుంగనివారమయ్య మేమిది గుఱుతించగలిగితిమి, కావుననే యీ'శశ్చీటులకు' మేము జవాబొసంగమైతిమి, ఆపిమ్మట నిది తోగిన గాదని 'అపధానార్థమాహ్వనించువారువలె' నిక నొకయుత్తరమంపిరి, అందలి "పరదేవతాపతి" శబ్దమును, మా 'పరదేవతా' శబ్దమును, విచారించినచో మఱి తొంతవారితెల్పి బయలువెడలగలదు. అది యటులండె, పాపము ? ఏగ్రంథము

గీ. ఆచట మఱి కొన్ని నాళ్లుండియనఘులైన
వారలొనరించు విందుల వలనఁ దనిసి
సెలవు పూర్తి చెందుటయు నానీమవిడిచి
యెవరి యిండ్లకు వారేగి యెసక మెరఁగ.

గీ. ఉండుతఱిఁ గొప్పగవువారి నోమఁదలఁచి
భంగపడిన బండుగులు * దర్బాకటంచుఁ
బతిక నొకండు మొదలిడి పాడు నుడులు
గిలుకఁ దొడఁగిరి తమ తెల్వి చులుకపడఁగ.

మత్తకోకిల. మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ!
మంగళం నినుఁ గొల్చుచుకును మమ్ముఁ దిట్టెడి వాండ్రొక్క
దొంగవ్రాతలు వ్రాయువాండ్రొక్కతూహలమ్మనకుక సదా
మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదంబికా !

మత్త. “పోచిరా” జొకరుండు బూతులబుంగ సారెకు విప్పెడుక
“పేచిరా” జొకరుండు పేల్లుడుఁ బెట్టె బైటికిఁ బెట్టెడుక

వందుఁగాని ‘పశ్య, శబ్దము సాధువుకాదని వ్రాయఁబడియుండ దను దృఢనిశ్చ
యము రామరావుగారి కుండుటచే వా రీశశ్చోటులను, బ్రేరేపియుంచురనునది
మేము వ్రాయకుండఁగ నే ప్రపంచము తెలిసికొనఁగలదు గాన విస్తరింపఁబనిలేదు.
సమస్య పంపినవారుగాన రామరావుగారు స్వయముగా మమ్మడుగ వచ్చును.
చెప్పఁగలిగినచోఁ దిగుసమాధానమును, లేనిచో తుమాపణమును మేము చెప్పను
వచ్చునుగాని ‘చల్లకుపచ్చి ముంతదాఁచిన’ సామెతిగా శ్రీరామరావుగారు,
ఎంచులకును గొఱగానిమానిసులకు “శర్మకాస్త్రీ” టిందములను దగిల్చియుఁ దగు
ల్చకయు, ఆవహనకరములగు సుత్తరములను వ్రాయించుటనుగూర్చి విజ్ఞులే
విచారించుకొందురుగాక. మాయుద్దేశమున బట్టి వారిట్లు ప్రవర్తించఁదగువారు
కాకున్నను నట్లుప్రవర్తించుట భావ్యపబయనూచకమనియు నందులకే దైవముట్లు
ప్రేరేపియుండుననియుఁ బొడకట్టెడిని. ఇందునుగూర్చి, కొన్ని పుటలలో ముం
దు “బందరు” అను శీర్షికగలచోఁ జదువఁదగు.

* ఈదర్బారునుగూర్చి పూర్వరంగమునఁ గొంతొకచూపఁబడియె, ఇది
యిసుక పాఠజపంటిది. దీని పగ్గలాపనలు చూచి తీరవలయును.

“చీచిరా” జోకరుండు చెన్నటిచీకుఁ గైతము గోకెడుఁ
కాచి కొప్పపువారి నెట్టులొగట్టు నెక్కఁగఁ జేయఁగన్.

మత్త. “తోసిరాజులు” కొందఱొక్కడఁ దూలనాడుచు నుండఁగా
“నేసి రాజులు” కొందఱొక్కడఁ నెక్కిరిం పలరింపఁగా
“తీసి రాజులు” కొందఱొక్కడఁ దిట్లు బిట్టుగఁ దిట్టఁగా
వాసికై చదరంగ మాపయి వైరులాడి రథిరులై.

మత్త. “పోతురాజులు” విట్టి వీఁగుచు, “బోకిరి” నుడు లాడఁగఁ
“బూతురాజులు” మేదపప్పుచు బూతు లేకరువెట్టుగఁ
“ఓతురాజులు” “మేపుమే” పని హుంకరింపులు నింపఁగఁ
గోతు * రక్కట ? కోత లెన్నియొ కొప్పపుంగపు లాపయిఁ.

మత్త. బండ లొక్కడఁ బండిలొక్కడఁ బారు బూరులు నూఱఁగఁ
మొండివ్రాతలవారు సాకెను మ్రోత లేమియొ మ్రోగఁగఁ
పిండిలేకయె రొట్టెఁగాల్పుచు బింకమల్ తెగబొంతుచుఁ
దండుబట్టిని గొప్పరంబు వృథా పగిల్చుచు లాడెడిఁ.

తరల. తెలివి తక్కువ యీసు రోసము తెల్లమోయును వ్రాతయే
తెలుపు నంచు నెటుంగ కూరక తెల్లవాచిన దానిగాఁ

(* ఫిబ్రవరి 10 వ తేది 1912 సం॥ దర్బారునుండి.)

4-9-1911 తేదీన, మాకును దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును వైషమ్యములు
వలదని యుద్దేశించి తదనుగుణమయిన పత్రికనంపి అందు సంతకములు చేసిన ప్రజ్ఞా
నిధులకు విషయపూర్వకముగా నమస్కారములొనర్చి చేసిన విన్నపము.....
నీ....గీ. చేసిన పత్రిజ్ఞఁ దప్పముచెప్పమితర, మార్పుఁడి సంశయంబొనఁగూర్పుఁడి
సభఁ, బంపుఁడివార్త దిశలకు నింపునింపు, డో సరసులార! గుంటూరి వాసులార!
గీ. పత్రికలఁ దెల్పకొనినట్లై పత్రికలెల్ల, వీక నిర్ధించుకొందు మీలోకమందె
యింతకే మూడులోకాల కేగవేల? వేగ సభఁ గూర్పుఁడో జగద్విదితులార!

ఇట్లు

కొప్పరపు సోదరకవులు, శతావధానులు

 ఈసాఱ కోతలు వీరు సంధిపత్రమందుకొనిన 5 మాసములకుఁ
విమృషింపని యెఱుంగుఁడు. సారమరయఁడు, తి॥ వె॥

బలుగువారితలు మమ్ముగూరిచి బండ్లవోలుచు దానిచే
గెలుపు కొప్పపువారి కీ గమకించి రావులు కొల్లగక.

మత్త. మంగళం బగు నాకుఘోషసమాఖ్యకుక్కరపుచ్చుమున్
గంగ నీడంగ నూతగాగొను కాకవిద్విజపాలికిన్
మంగళంబు నిజం బెఱింగియు మాయశమ్మును మార్చగా
వెంగలుల్ పొనరించు నాయవివేకపుంజెడుగోలకున్.

సీ. ఎండగండినిబట్టియెండుగండి యటంచువ్రాయఁజొచ్చిరిపృథావాగ్వ్యయముగ
తనుపాటిపోక లోక మెఱుంగుటయెఱింగియునుమమ్ముఁబాఱిరందనదొడఁగిరి
మృదువుగా నేదేని మేము వ్రాయఁగ దుందుడుకు మీఱి తందనాలకు గడంగి
“పదానమునుజేయకపదానులెట్లులైతి” రసనెక్కసక్కమ్ములాడఁదొడఁగి

గీ. కట! లోకమ్ము గుర్తిడియించు నెంచి
మించి చెలరేగి మమ్ము నూపించ దొడఁగి
రేమిచెప్పఁగ వచ్చు? నికామఘోష
రూపితములు కొప్పపువారిభాషితములు.

క. ఇది యిటులుండెను వాదా, స్పదమగు నల “పశ్య” యనెడిశబ్దమ్మునకై
వటములు వదరుచుఁ బ్రకటిం, పఁ దొడఁగి లోక కొంతమంది పత్రికలంతక.

క. ‘కాళిక’ యనుపే రెఱుంగని, ధీశూన్యులుగూడ దాని దెగఁదిట్టుచు కా
భాశౌర్యపొగ్గారా, వేశమ్మునఁ దఱుచుఁ దాండవించిరి జననీ!

గీ. రామరావు వ్రాసెడిదక్క వ్రాయరాద
యుత్తరం బని మిన్నకయుంటి మేము
ఎట్లువ్రాయ నే మగునొక్క యీవివాద
మనుచు నాతఁడు పత్రిక సంపాదయ్యె.

గీ. అపు డుపాయమ్ము వోచక యతని పేరు
గూడఁజేర్చి శిష్యుఁడు వ్రాయు కొంటె * వారిత

శ్రిహయగీర్వానమః.

* బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుఁడు.

అయ్య!

మీరు నరసాచార్యపేటలో యీ సంవత్సరము అక్టోబరు 1, 2 తారీఖుల

చూచి యాయన ప్రేరణఁ దోగినిపుచ్చు
రాక యాతనిబుట్టుదీర్పఁగఁదలంచి.

తే. గీ కాళికాపృథ్విలోనున్న గగంభమల్ల
రామరావున కెటుగంగ రానిదనుమ
నతఁడు వ్రాయించు వ్రాతల కతన నెఱిఁగి
దానిచే మా నుడిని నిల్పఁదలంచి మఱియు.

క. * కలహమునకుఁ బూర్వముక, యలఘుఁడు తచ్చిఘ్నఁడెలమినంపెనుదోష
మ్ములగని యగు రామకపీ, ట్రిలకుని కావ్యమ్ము దాని నెఱవెరి మంతక.

శతావధానమును పేరుచే 40 మందికి సభఁ జేయునపుడొక పృచ్ఛకుఁడు “పశ్చా
పశ్చానపశ్చాతః” అను సమస్యనిచ్చి పూరింపుఁడనఁగా నాసమస్య తప్పని చెప్పి
పృచ్ఛకుఁ “డిది పండితు లొప్పికొనినదియే తప్పగా” దని పల్కఁగా “ఎవఁడా
పండితుఁడు పండితుఁడైన నిట్టితప్పు సమస్య కేలనొప్పకొను” నని పండితమాటగా
చేసితిరికదా అందువై గొందఱు పండితు లీ సమస్య తప్పు గాదని, మేము
సమర్థింపగలమనియు, మీరు తప్పని సమర్థింపగలరేని సభకు రావలసివదనియు
మీరు తప్పని ధృవపఱచినయెడల మేము నూటపదారు లిచ్చెడమనియు, ధృవ
పఱచలేనియెడల మాకు మీరు నూటపదాఱు లిచ్చిపోవలయు నని యుత్తరము
వ్రాసి పంపఁగా బ్రతుక్తుత్తర మీయక నరసారావుపేటనుండి గుంటూరునకు
వెళ్లితిరి. ఇంతవఱకుఁ దగిన పశ్చిత్తుత్తర మిచ్చినవాఁడు కాదు. కావున నిప్పు
టికైన స్వదచనపోషణ సామర్థ్యమున్న యెడల పట్టి యుక్తులుపన్ని కాలము
స్వర్థపుచ్చక తప్పని నిశ్చయపరిచుట కొప్పకొని తెలియపరచిన తక్షణమే పం
డిత సభఁ జేయించుటకును, ఆ సమస్య తప్పు కాదని సమర్థించుటకునుఁ గృర
నిశ్చయుఁడనై యున్నాడను. (యంగల కతి శీఘ్రంబునఁ బ్రతుక్తుత్తరం
బొసంగనిచో మీ రోడినట్లే తలంపబడదురు)

బ్రహ్మశ్రీ చెల్లంకొండ రామరాయ కవీంద్రుల శిష్యుఁడగు
1-11-11. ములుకుట్ల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి.

కుండలరమగు చాకఱముచేరిపకుని స్వహస్త లిఖితము, తక్కినది ఆచ్చు

* మహారాజశ్రీ చెల్లపిళ్ల పెంకటశాస్త్రి శతావధానిగారికి యిచ్చేది
రివా, బండరు, శైరవప్రస్థు, 27-8-11 బండారుపల్లె.

నమస్కారములు.

శ్రుత్యేనుం యామధ్య తెలియలేదు. గీరతము యెప్పుడు బయలుపడలునది

మత్త. పాజ్జుడయ్యను రామరాట్కువి భావియొగవశమునకొ
విజ్ఞులెల్లరు నవ్వుకైతను నెళ్ల బెట్టెను దానిలో
నజ్జులత్తజీఁ జేయునల్లరి కాకఁ బూత్రముగావుట
దజ్జుడంచు నెఱింగి యుండియుఁ దవ్వు లేరీతి మంచికా!

మత్త. * తప్పు బయ్యవి బ్రహ్మచేనియు దాటరానిని యాటచేఁ
‘బవ్వలొనడు’ గన్న సామెతఁ బట్టిపోదలంపుట
చొప్పు చొప్పుడె దక్కువారలు శుద్ధకుంకలు సారెకుకొ
బిప్పికైరము చేరి బెడ్డలు వేయచొచ్చిరి మాపయికో.

మత్త. ‘రామరా నెటులేని బైకిక రాగలే’ డని కొప్పొరం
గోముకై నరులంరటకొ డిమ గుంపు గూడిరి మెట్లంగె
సాము నేయఁ బొదంగి రెంచు ననశ్యమే యొకవిధ్దెకొ
వామహర్షితుబట్టి సారెకు : గయ్యయ మ్మొనంచురుకో.

తెలియలేదు. పరిస్థుతం మాగుంపు గాని బెల్లకొండ రామరాత్తజేసిన కృష్ణలీలా
తరంగిణీని మీసద్ధికంచినాను దానిని తాముచిత్తించి గుర్రాచ్యుతులను నెల్లడిం
తురుగాక. సాత్రమ కొంచము నెమ్మరిగానన్నది. యింకా పవిత్రశాలకు
నానుచేసిన దుష్టిచేపణయ బెంపూత్రులందును పంపగలను. పరిధగా పరిశీ
లింతురు గాక. (మక్కికిమక్కినకలు)

జాతూని హనుమచ్ఛాస్త్రి

(* శ్రీరామరావుగారి కృష్ణలీలాచరిత్రంపై నంది)

- (1) శ్లో॥...నందితనయః కరవంకజేన పన్నర్భ శి + మ్...,
- (2) శ్లో॥ మయి మాత్రణాయ నమనా ద్భవార్థతే”
- (3) శ్లో॥ నవనీలచోర తన శి + మాహరామి...మమ శి + మంబనమిదం...”
- (4) శ్లో॥ సుధగే త్వదీయ మయి శోధనంధ + మమ దర్శయ...”
- (5) శ్లో॥ అధిరుహ్యచైవయనంశయానమ, త్తనయాత్రుతానిహితవాన్ని జంపదం
- (6) శ్లో॥ మమబాలికాథ + విలేరవార్మజోనిధదేక రాంబురుహమధ్యమాంగులిం
- (7) శ్లో॥...ఆత్మమాత్మవివృతాననాస్తరే సమమాత్రయత్”
- (8) శ్లో॥...ఇతి బాలికాంగ మఖిలం విశాఽఽత్మనః పరిలిప్తవాకో...

విశ్వాత్రి ముదాహరించితిమి. ఇట్టి నెన్నో కల వని యెఱుగు

మత్త. రామరాయని కైతలోని దురర్థపుక విరసప్రయో
గామయ వృద్ధి తిప్పరానిది యాట మిన్నకయండి వి
ద్యామహేంద్రులు 'పశ్య' శబ్దముపైని సారకుఁ గొంద తే
మేమె వ్రాసిరిగాని నీదయ నేమె కొంటిమి గెల్పులక.

నది. ఇందునుగూర్చిన విచారణమునకు 'శలభాలభనము' చూడఁదగు. 'పరిమాదో
ధీమతామపీత్యత్ర' అపిశబ్ద ఏవకారాక్షకః. అతోనరామరాయ వ్యైతాపతా
కించిదపి న్యూనతా నతు సర్వథా సమర్థ ఇతి శిష్యః,

గెల్పులు.

విశ్లేషణ:— 'పశ్య' అను శబ్దము తచ్చనియు, ఉపసర్గపూర్వక
'పశ్య' శబ్దము సాధువనియు, కాశికాప్రతిమతము, రెండును సాధువులని
గౌముదీమతము, మొదటిది పాఠీనమతము, రెండవది నవీనమతము, మొదటిదే
మించినది మేము, రెండవదియే మించినది మహామహోపాధ్యాయ తానా
నుబ్బరాయ శాస్త్రులవారు లోనగు కొందఱు పండితులు, ఇందునుగూర్చి
ప్రతికావాద మొక సంవత్సరమున్నరవఱకు జరిగినది, కాని యీక్షణమువఱకు
మావాదమే నిల్చియున్నది. ఇందుఁ గౌముదీమతానుసారముగా వాదించినవారు
(1) మంత్రీవాది నూర్యనారాయణశాస్త్రులవారు, (2) తాతా నుబ్బరాయ
శాస్త్రులవారు, (3) పురుషిల్ల రామశాస్త్రులవారు, ఇందు, తుట్టుతుడవారు బెల్లం
కొండ రామరావుగారి గురువులు, వీరు కడు శీఘ్రముగా నోడిపోయిరిని చెప్పి
పలసినచ్చినందులకుఁ జింతిల్లుచున్నారము. మొదటివారు తమ శిష్యుపేరితోఁ
బత్తికలు ప్రకటించినవారు. వీరు శ్రీరామఁడు శాస్త్రులవారికివ్యతిరేక జయంతి
భగీరథశాస్త్రులవారిచే నోడఁగొట్టఁబడిరి. ఆ యీ విద్యవృత్తులు వివాదమునకు
దిగుటకుఁ గారణము మొట్టమొదట మేము ప్రకటించిన 'పశ్యాంపుశ్యాం' అను
చిన్నిపాత్రము, వీరిలో వీరిట్లు ఖండనముండనము లొనర్చుకొనుచుండఁగా
ముఘ్నదాహరించిన మహామహోపాధ్యాయులవారు తటస్థులుగా నొక తీర్పును
దీర్చి ప్రకటించిరి. దానిపై జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారు వ్రాయవలసిన విధి
యన్నను సర్వాపవాదక మగు గురుశిష్యవ్యాయము దానికి బాధక మయినది.
అంతలో శ్రీరామరావుగారు తమ వాదము గెలిచినదను సంతోషముతోనిట్లాకరి
చేరఁ బ్రకటించిరి.

(నవంబరు 1 వ తేదీ 1912 నం॥ దర్బారునుండి)

పశ్చాత్తాప పత్రము:

1 పాపములను నూత్రములతో పై నూత్రమునుంచి ఉపసర్గపదమును కాశికా కారుడు అనుష్ఠిచేసినాడు గాన పశ్చాత్తాప సాధువు, కామదీకారుడు అనుష్ఠి చేయక పోయినందున పశ్చాత్తాపము సాధువు అని కొందరందురు గాని అది సరికాదు. కామదీకారునికంటే కాశికాకారుడు ప్రాచీనము గాన పాపములను మతమే సాధువు అని 'పశ్చాత్తాప పుస్తకం' గ్రంథకారుడు వ్రాసినారు. 2. దీనిని ఖండించి మంత్రవాది నూత్రనారాయణశాస్త్రిగారి శిష్యులు నల్లనిచక్కవర్తి వెంకటాచార్యులవారు జ్ఞానాదిగుణములచే నధికుడు గాన కామదీకారుడు చేసిన అనుష్ఠియే బాగున్నది అందుపల్ల వైదికప్రయోగములను మహాకవి ప్రయోగములు కుదురు చున్నవని వ్రాసినారు. 3. ఇందుమీద మహామహోపాధ్యాయ రాతా సుబ్బారాయణశాస్త్రిగారి శిష్యులయిన జయంతి భగీరథశాస్త్రిగారు జ్ఞానాదిగుణములచే కాశికాకారుడు తక్కువవాడుకాదు. ప్రాచీనము గాన వీరిని మతమే గ్రాహ్యమని వ్రాసినారు. 4. దీనిని ఖండించి వెంకటాచార్యులవారు కాశికాకారుడు ఉపసర్గపదమును కొంద రనుష్ఠిచేయరని వ్రాసినందున కామదీకార మతము కాశికాకార మతముకంటే పాపములను పాపములను వ్రాసినారు. 5. విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కలాశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులును మహామహోపాధ్యాయులు నగు రాతా సుబ్బారాయణశాస్త్రిగారు ఉపసర్గపదమును అనుష్ఠిచేసిన అన్నం భక్షించులే పశ్చాత్తాపసాధుత్వము వంగీకరించిరి. కారణమిది వృత్తికర్తయును దుర్గతింపడు కుడ పశ్చాత్తాపము సాధుని వ్రాసినాడు సాంస్కృత వ్యాకరణమునందుకూడ అనుష్ఠి లేదు. గాన పశ్చాత్తాపము సాధువేనని వ్రాసినారు. 6. వాక్యార్థ చంద్రికా వ్యాకరణ గ్రంథకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ భాగవతుల హరిశాస్త్రిగారి శిష్యులగు పురిభిక్ష రామ శాస్త్రిగారు నూత్రభావ్యకైయటములయందు పశ్చాత్తాపము ప్రయోగింపబడి యున్నది గాన కాశికాకారమతము తద్విరుద్ధమైనదని వ్రాసినారు. 7. ఇవి యన్నియు అచ్చుపడేయున్నవి. ఇక 'పశ్చాత్తాప పుస్తకం' గ్రంథకారులకు తత్పక్ష పాతుల స్వపక్షపాతమే గతిగా కనబడుచున్నది.

బెజవాడ.

హితవాది.

పై ప్రకటనము శ్రీరామరావుగారు వ్యాకరణవిషయమునఁ బరపర్యయ నేయబుద్ధుని చెప్పక చెప్పఁగలదు, అది యటులుండె. ఈహితవాది నామ ధారి కడువృద్ధు, కాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని మమ్ముఁ బోక్షమున దుర్బాష లాడుటలోఁ దప్ప నన్యత్ర యితఁడునుంచి చెడ్డల నెఱఁగినవాఁడుకాఁడు. ఈతనిపేరఁ బ్రకటింపఁ బడిన పై పత్రికయొక్క మాతృక మావద్దకువచ్చియు న్నది. బాక్రెట్టులోనున్న 19 అక్షరములును హంసపాదముంచి రామరావుగారు వ్రాసినవి కాన రామరావుగారు కారణాంతరమునఁ దమపేరితో వాదమునకు దిగకయున్నను “నిందు జోక్యమేలేకయున్నా” రను వారి వాదముసత్యదూరము, ఈయంశమునే యీకొరింది పంతులు బలపఱుపఁ గలవు.

(అభినవసరస్వతీనుండి.)

“...పైగొంథములు చూడని కతన రామరావుగారు “పశ్య” అనునది సర్వమ తములను నాధువేయనువిశ్వాసముతో నరసారావు పురవాసులు వ్రాయు నుత్తర ములకు సమ్మతించిరి. పదపది యథాగ్రహణిగి మిన్నకుండిరి. అది వారియొ గ్యతను వేసొల్ల జాటుచున్నది. అనవసరముగా దూషించి మనబోటులానర్చు ప్రికటనలవలనఁ దేలదగుసంశయము నేను పేతీ వ్రాయనక్కఱలేదు. చేతనైన చోఁ బత్రికాముఖముననో సభాముఖముననో సమన్వయగూర్చి పండిత సమక్ష మునఁ దెనఁగుటయుక్తము, లేదా యింతటనేని మిన్నకుండుటయుక్తము. యథాగ్రము నొప్పికొన్నచో మనకప్రతిష్ఠలేదు. జన్మశతమునకేని రామరావు గారు సమన్వయ నేను బంపలే దనికాని, నరసరావుకేటనభకు వచ్చి వెల్లిపోయి పదంపడి యుత్తరములు వ్రాయింపలే దని కాని యందురని నేననుకొనను. సమన్వయతప్పని నిరూపింపఁగలిగినచో నూటపదియాఱులు తా మిత్తుమనియు లేనిచోఁ దమకివ్వవలెననియు రామరావుగారు తిరుపతి వెంకటేశ్వరయ్యకు నాచేతనే చెప్పి పంపిరి. నే నబద్ధ మాడుదునందురా ?

వీ. రసికులు నుజనులై రాణించు పులిపాకపూర్ణయ్యగారి నా మొదటిసాక్షి
పణవిత్త మీ నిష్టపడిన రూఁచెనగుంట్ల హనుమంతరావు గారవలిసాక్షి
వివర్ణపల్ల్యాఖ్యవిపులాగ్రహారస్థ పండితద్వంద్వమైనైసాక్షి
వేమనరఘ్నేంద్ర వెంకటకృష్ణాఖ్యమేదినీరేవుఁ డామీఁదిసాక్షి

తే. గీ. ఇంక నెందఱొయున్న వారిందఁజేరు

రామరాయాఖ్యపండిత రాజొకండె

“చెప్పి పుత్రైంచ రేదిట్టు లప్పు” డనుచు
బలికినా నాకుఁ జాలునో ప్రాధులార!

రామరావుగారు స్వయముగా వాదమునకు దిగకుండుటకుఁ గారణము వారి శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణిలోని ‘హేయపురిసంగము’గాని వేఱకాదు. అదియట్లు లుండె, పిమ్మట మేము ‘పశ్యశబ్దవిచారము’ అను వ్యాసమును వ్రాసి మహామహా పాఠ్యాయులవారి వాదమును ఖండించుచు, “గ్రామం గచ్చన్ తృణం స్పృశతి” గా రామరావుగారి గురువుగారి వాదమునుగూడ ఖండించితిమి. అంతలో నాయీ యింటిరులు విరమించిరి. పిదప రామరావుగారే స్వయముగా వాదమునకు దిగ వలసినవారైరి కాని స్వనామగోపనము మున్ను చెప్పిన హేతువున వారి కావ శ్యక మయ్యెను. అట్లు గూఢభీతి నవలంబించివారు, (1) పశ్యశబ్దమిహంస (2) పంచాననపలాయనము (3) గుంజాగర్వభంజనము, అను మూడువ్యాసములు మిగులఁ బచ్చిగా వ్రాసి పోకిరించిరి. ఇందు మొదటి రెండును ‘పశ్య’కు సంబంధించినవి. మూడవది తమ లీలాతరంగిణిని, సమర్థించుకొనుట కేర్పడినది. ఈ మూడును మాచే రెండు వ్యాసములతో ఖండింపఁబడినవి. అందు మొదటిది ‘పిష్ట పేషణము’ రెండవది ‘శలభాలభనము.’ అంతలో నా ‘పశ్య’ వాదము సమాప్తమైనది. ఆ యీ వాదమునుగూర్చిన విశేషాంశములు తెలియఁగోరువారు పృత్యేక మందులకుఁగా నేర్పడిన ‘పశ్యాంపుశ్యాం’ లోనగు గ్రంథములు చదువఁగోరెదము. అవి యెల్ల నిందు నుదాహరింపవలసియున్నను, గ్రంథవిస్తరభీతిచే నందులకుఁ బూనమైతిమి. విద్యద్వాదము గాన నది యంతలో ముగిసినది గాని యవిద్య ద్వాద మింకను జాలుమూములు లేక ‘హితకారిణీ, మనోరంజనీ, సుత్రికలలో డిద్ధవిద్ధడవిద్ధాదులవలనఁ బ్రకటింపఁ బడుచునేయున్నది. అందునుగూర్చి కీరికలో సంగ్రహముగాఁ జర్చించఁబడును. శ్లో॥ మూర్ఖాణాం పండితా ర్ద్యేష్యాః” (భారతముకాంతిపర్వము...)

తరల. తనదు వాదము న్యాయమైనను దైవవంచన కల్గి నెం
దునకు మాటక సారె దుమ్మును దూలిగాఁ గనుపట్టుచో
ప్రసనకు నక్కచింత నొందుచుఁ బోవుతోనిన యొకండును
గనక విజ్ఞుఁడు గాన నేవియొ గ్రంథములో గమనంతుటా.

తరల. తిరుపతికొ మఱి వేంకటేశునిఁ దిట్టి యత్తఱి నెవ్వఁడో
 * “పరశురాము” లటంచుఁ బదైము నాగ్ని నొక్కఁడు యుక్తిమై
 పరశురాముఁడు రాచపుర్వులఁ బట్టి నేలకు వ్రాయుట
 త్తఱి మఱిందుకు సంభవించెనో? తత్త్వమంబ ! యెఱుంగవే?

మత్త. గోవు కోసము హైహయం డొకకొంత దోసము నేసె నా
 గోవిశేష పరీతుఁ బట్టుక గూలనేసెను రాముఁడుకొ
 గోవు నా మఱి వాక్కునాఁగ ! కోవిదుర్ పరికించినకొ
 దేవి ! యియ్యెడ దానికై కడ తేర్చి రెవ్వరు రాజులకొ ?

మత్త. మేమె రాజులమంచుఁ గొందఱు మిన్ను ముట్టుచు నత్తుగో ?
 నేను మేగతిఁ గాంచనేర్తురు ? చెప్పు మట్లగు పట్టునకొ
 రాముఁ డుద్భవ మందునంతకు రాజు లేమయిరో కడ !
 జామదగ్నుశ్చరారధాగకు; జాల్మఁ డేమి యెఱింగెడికొ ?

మత్త. రాముఁడే యల రామరాఁని రాజు న్దేవు వచింతుగో ?
 మేము నొప్పెద మాతఁ డేగతి మించి నిల్వంగ నేర్చెడికొ ?
 ఏమియందువో ? పచ్చి బూతుల నేరి చూపితి మంబగో !
 రామరావు కవిత్వమందుఁ బరాధవం బవి గూర్చెడికొ.

మత్త. కాన నాతఁడు రామరావగుఁ గాక నామనదృక్కునా
 దానిఁ బూని యెదుర్ప నేరఁడు దైవవంచితుఁ డౌటచే
 నీనఁగావలె భూమి యీశయి నింక నొండొక రామునికొ
 లేనిచో మనరాజు లూరక లేకులై చెడఁగావలెకొ.

తరల. తిరుపతికొ మఱి వేంకటేశుని దిట్టి నింకొకరుండు గ్ర
 చ్చఱును ‘రావణకుంభకర్ణు’ లటంచు భూము దీలుగకొ,
 అరసి చూచిన నిదియు చెన్నటియట్లై రామునశక్తతకొ
 సురిగె; రాముఁడు పుట్టుఁగావుత కూరుఁ డింకొకరుం డొగికొ.

(అక్టోబరు 16 తేది, 1912 సం॥ దర్బారుసుండి.)

ఉ. రామసప్తత్రి వీడి యుచితస్థితి నిక్కము నాలకింపుఁడీ
 భూమిపు లందఱన్ దునిమి పుట్టెల నాకపు మెల్లఁ జేసి యు
 ద్దాముఁడునైన భార్గవుఁడు తప్పిసుమతయైలేనియట్టి శ్రీ
 రాములఁ దూల నాడియె పరాభవ మొందుట మీ రెఱుంగరే ?

అయినా ఆయా దర్బారు పత్రికలోని ప్రతిపక్షిపక్షీయుల ప్రలాపముల కెల్ల
మేమిచ్చిన ప్రత్యుత్తర మిక్రింద నుదాహరించుచున్నాము.

(అభినవసరస్వతీసుండి)

“పండితాయతే”

శ్లో. భీత్వా సర్వాణ్యరణ్యా న్యతివిషమలతాగాఢదుర్గాణి భూయో
యాయాస్తం పక్కణాస్తం భవకతతి రియం బుక్కనైర్ధిక్కరోతి
లజ్జనే హస్త మేనాం మదకరటిఘటాభేద సంఘట్టమాఢ
క్రిడాధారేయధారా నమ ఖరసఖరాః కింకరోమి క్వయామి.

(పండితరాజశతకం.)

కాఖాభిమాని భ్రాతలారా !

తగిన ప్రత్యుత్తరమును లిఖింపనేరని “పండితాయతే” గారి ప్రేరణ
ముచే డిద్ధబిద్ధాదుల కేళ్లతోఁ దిట్టితిట్టి యానందించు మీ యోగ్యత పండితరా
యులు తప్ప నితరులు వర్ణింపఁజాలరు. “కృష్ణలీలాతరంగిణి” లోని బూతులు
గోపురాదులమీఁది బూతులతోపాటు కోట్లవారు తమింతురని సంతసించెడి
మీ సంతోషము కడు వర్ణనీయము. బోలెడు లక్షణ గ్రంథము లుండఁగా దాని
కీగతి పట్టినందులకు మీయంతట మీరే యొప్పుకొనుటచే దాని యోగ్యత వెల్లడి
యైనది కాళికను ఖండింప నేరక యేదో శ్రేష్టిమైత్రీమాటలు వ్రాయుటవలన
నేమి, పాఞ్జుల నోటరాని యనాచ్యవచనములతో మమ్ము నిందించుటవలన నేమి
మీ “పండితాయతే” గారి లోఁతు విచ్ఛిన్న మగుచున్నది. సరియైన యుత్త
రము స్ఫురించినచోఁ దిట్టితోఁ బని యుండదుకదా ! కాళిక ప్రకృతము పతన
పాతములలో లేదనుట పట్టి విచ్చిమాట. విశేషములు తెలియఁ గోరువారు
చూచుచునే యుందురు. సామాన్యుల కొందఱు లఘుకాముదితోడనే తృప్తి
నంది సిద్ధాంతకాముదినే ముట్టరు. అంతతో దీరికిఁగాని దానికిఁగాని గౌర
వము చెడదు. కాళిక నక్కడక్కడ దీక్షితులుగాను ఖండించిరిని వ్రాసి దాని
నప్రమాణ మనుట యుక్తముకాదు. ఎక్కడ నివ్వడు దానిని మనము ప్రమా
ణముగాఁ బట్టుచున్నారమో అక్కడ దీక్షితులుగాను ఖండించినది యుక్తమా
కాదా, అను నంశము తేలవలసియున్నది. అందులకు మీవారు పూనవలసి
యున్నది. కాళిక ననుసరించియే ‘పదవాక్య ప్రమాణ పారీణ’ లెల్ల వ్యాఖ్యా

నమలను వ్రాసియున్నారు. అప్పటికి భావ్యమున్నను దీనిని వారంతగా గౌరవించుటచే నిది భావ్యతుల్య మని మేము వ్రాసితిమి. నైషధములో ‘ధయాన్’ అను పద్యయోగమును “యథాకథంచిత్యాధ్య” మయిన దానినిగా వ్రాసిన మల్లి నాథసూరి గారేమి సోపనగ్రములుగా “పాఘాధ్యా” నూత్రమున కుదాహరణములు చూపిన మహానైయాకరణశిరోమణి ఛట్టి యేమి మఱి కొందఱు పొచ్చిననులేమి మా వాదమును బూర్తిగా బలపఱచుచున్నారు. కాశికను గాని మమ్మునుగాని వారినిగాని తిట్టినచో దిట్టినవారి నోటికంపు బయలుపడు నేకాని వాదము నెగ్గదు. సమస్యాపూర్తింగూర్చి చొప్పదంటు శంకలను బ్రకటించితిరిగదా ; అందు డిద్ధబిద్ధాదులచే వ్రాలు చేయించితిలేమి ? నానావిధముల మమ్ముఁ దిట్టియు వేటొకరిని బొగడియు నెవరికి బ్రహ్మపట్టము గట్ట నుంకించుచున్నారో వారి వ్రాల్లే యందుఁ దగిలింపుఁడు, పను తెలియఁగలదు. ఏక కాలమునందు సర్వజగద్దర్శనయోగ్యత లేకపోవచ్చును గాని పర్యాయముగా నేల యుండఁగూడదు. మఱియు ‘యః’ అన్నచో ‘జడపదార్థః’ అని రాఁగూడదని యే పండితుఁడును బలుకఁడు. ‘పండితాయతే’ లు పల్కుట వింతకాదు. “సర్వనామ్నాం బుద్ధిస్థత్వోపలక్షిత ధర్మావచ్చిన్నేక్షక్తిః” ఇది నిష్కృష్ట సిద్ధాంతము. గత్యంతర మేదియును లేక వృథాగ బూతులు తిట్టు మీక్షే మాత్రమేని వ్రాయుట యనవసరమే. అంతేవాసులలోఁగూడ మీకుఁ దుల్యముగాఁ దిట్టువారు మాకుఁ జేకూఱుని నింతటితో నిప్పటికి విరమించితిమి. “మూఢుం ఛంచానురోధేన”

ఇట్లు,

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

మత్త. అంతదన్నను మాప్రతాపమూర్త్యమే యలరారుతఁ జింత నొందుచుఁ దిట్టి పోయుచుఁ జేతి గాజులమోతతో గొంతు బొంగురు వోవ రోజుచు గోకికొంచు శిరమ్ములకా మంతనమ్మునఁ గుట్రజేయుచు నూర్చుండుత మంచికా !

మత్త. “చాల దీ యవతార మింకను జాల లోపము లుంటచేఁ జాలువాఁ డుదయింపఁగావలెఁ జాల నందులకై తపం బోలిఁజేయుఁడు మీరలెల్లరు నూరకే యిటు మోగెగుటల్ శీలపంతులు మెచ్చ” రంచును జెప్పుమంబరొ ! వారికిఁ.

తరల. పరశురాముడు రాజవంశముపై సవా రొనరించె నీ
పరశురాము లటుల్ పానర్పయి ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱుంగరే!
ఉరక తిట్టుట కట్టువాయుచు నుంట నింతపచింపఁగాఁ
దటి ఘటిలైన యుక్తిచెప్పమి తప్ప సత్కవి కంటికా!

చ. కపితము గట్టు చుట్టములు 'గాడిద లెడ్డులు, మొద్దు,' లంచు న
చ్చపుడమ తెల్వి యంతయును కాశ్యతమై రవిచంద్రమొనర్చః
కుషదవు లుండునాతపఱకున్ నెలుగఁక గిలుకంగఁ జొచ్చి రీ
కుపితులు గోకు పద్మలకున్ దరి యంచును గాన మందికా!

లే. గీ. అన్ని తిట్లకు నాటి సహాసమున
కేము మోమోడమనుటయే హేతు వంబ!
వారి మోముఁ జూచినయంత వారిలోఁకు
స్వాంతమున కెక్కు కతన నాసనము నీము.

చ. ఇతరు లెఱుంగు లెట్లు లెవఁ డేవని నేయునో దానిగుట్టు లా
సతఁడె యెఱుంగుఁగాక! భుజగాంఘ్రిల పద్ధతి నేఁ డెఱుంగు, నూ
ర్జితుఁడు మఱొక్కచో నయిరఁ జేసెడిదేమి మఱొక్కచట? సే
చతురుఁడు వీరి మెచ్చినను సత్సభ * స్వాంతము దాఁచియేనుమా!

పోష్యముద్ర } 4 సెప్టెంబరు 1911 } లైబ్రరీ
ఎగ్నూరు. } సోమవారం

* ... ఈ వివాదమునుగూర్చి కొంతవ్రాత చూచిననాటిరాత్రి 27 తేది
... మా కాగితములు వచ్చినవి ఈస్థితిలోనున్న నాకు ఒడలు పులకలేల్లెను. మహా
త్సాహాసందములు కల్గెను. నేనుకూడ ఇప్పుడు గుంటూరు రా వీలుండిన బాగుం
డును ... నాక రీవీలులేదు... కొప్పరపుంగవులు ఇక్కడవపధానములు చేయుటలో
అప్రావధానము పేరేగాని, లక్షణమింతేనియు లేదు. సమస్యలు ముందు చెప్పించు
కొనుట... వ్యస్తాత్మరేదు... ఒకవేళ వివాదపథలు జరుగునేని... అప్రావధానము
పరీధానముగా ముందు పరీక్షింపవలసినది. అందు వ్యస్తాత్మరిముఖ్యతము. వారి
అశుధార గొప్పదేకాని... కేలకొలది పర్యాయములు తిరుగుచున్న మామూలు
చక్కమేగాని కొత్తరీతిని దిరుగదు. ఈ యూరనిచ్చిన కథ వారు చెప్పనేలేదు
ఇతరం వారిబాటను కొట్టిపోసిరి. వారి బాట తప్పించి (సంధించెనేని) ఆశుక

ఉ. వచ్చెడి పండితుండెవడు ? వచ్చినవచ్చుత వచ్చి సత్సభన్
మెచ్చెడి పండితుండెవడు ? మే మఖిలంబు నెఱింగినార మీ
పిచ్చికవిత్వ మూతగని పీఠదగంట దడాల్న మీస! మీ
సచ్చరితుల్, చృథానుడులు నైచెదగంట ! స్వపక్షు లంబికా!

చ. ఎఱుంగని యిట్లు “వీరు కవులే” యని యొప్పినతప్ప నైపు మి
దైతిగితి మాన్యముండెఱుమఱే తడ వంతయు స్పష్టమయ్యె, నీ
త్వగుఁ డొకసాక్షి వీర్నుడువు పద్దెములం దపు డెన్ని వీరు గూ
ర్తురొ, మును పల్లి యెన్నియట దూర్తురొ యంబిక ! నీనెఱుంగనే.

ఉ. పతికవారి ఘోషయును బామరతన్ మొగచాడి మెచ్చు మా
మిత్రుల ఘోషయున్, దెలిసి మేలు ఘటించఁగ నెంచి మెచ్చు మా
నాతునిఘోషయున్ గని ప్రశంస యొనర్చుచు నాఁడు యోగ్యతా
పతిక నంపు తప్పిదము పండితమండలి నైఁచఁగాఁ దగుక.

ఆ. నె. శక్తిలేక పూను ‘సర్పిశిక్కుట్టు’ లా
యువులపమ్ము లేకయును దమంతః
చెండ్లివేళ నిచ్చు పెద్దలదీపనల్
సాందినార మనుచుఁ బొంగిపడుట!

క. అనసర మైన కతమ్మన, వివరించితి మంబ ! ఘోషవిత్ మెల్లను నీ
సంధమున నెఱిగి యన్వతము, దివిలించితిమేని నీవ దండించఁదగుక.

కా. ఖండింపంగలక క్తి యున్నయెడఁ గాకవ్యగ్రణీవ్యగ్రతా
ఘండాహంకృతివారకంబయిన యీకబ్బంబు నేరేనియున్

నిత చెప్పింపవలెను మాలో శివరామశాస్త్రి కృతార్థతముడు. నాయానంద
మతినికే చెప్పుడు మీరావారిలోఁ బులగా వాదింపు నేనిచ్చగింపను. గెల్పిన
వచ్చెడు పత్తివ్వయెంత ? ఇంక నీవాదములేల ? మీరు పడలుటయే నాకోరిక.
శివరామశాస్త్రియు పలదు. నాలెట్టి పాండితికలవారని;... నాటి వివాద స్వరూ
పము, నీజము, ఎట్టివి ? ఆయూర నిరువాగులను బ్రధాను లెవరు? యావదంశము
మీకు వ్యవధిలేకున్నను మనకుఁ బరమమిత్రులగు బ్రహ్మశ్రీ ... గారిచేనయిన
నాగియింపుడు... ఇంకను అచ్చులలోనున్న రికార్డు పూర్తిఫలయినను నెంటునే పంపు
దురుగాక.

నే. పృ.

ఖండింతుడైన సోదరుల్ వృథగ వాక్కంమాతి వోగొట్టుకో
“నెండుంగండి” గ నేమొ దూఱుదురు మా కే మంతలోఁ బోయెడిక?

గీ. వారుదూటిన కొలఁది న వారిగాఁగ
మాకుశము లోకమునఁ బ్రసవ; మాకుఁ గీర్తి
కన్న నన్యలాభముల నెన్ను పూనిక
లేను; పరికృతకేషము నాలింపు జనని!

ఉ. అంతట నయ్యె వేమవరమం దవధానము వైరు లెంతయున్
జింతలచేఁ గృతించి పరిశీలన చాలక సారఁ దప్పడుం
బుంతల చెంబడిం బడి పృథ్విభూతనయ్యుల్ కడు లోయ దూయమా
నాంతరులై మఱేదియు నుపాయము గానక కుండు వొందఁగన్.

పీ. తలుపొరగామాసి చెలవెల్లమోముతో నొక్క ‘శశోచ్ఛిటీ’ మాదిక్కుచూచు
తన యింటి యెదుటి కందలము రా వేగ వేయొక్క ‘శశోచ్ఛిటీ’ తల్పించివైచు
‘పశ్యవాదంబు’ స్వప్నపుముల్లె‘యయ్యె’నంచొక్క ‘శశోచ్ఛిటీ’ నీగోడ్పుఁగనులఁ
‘గాళిక’ నటుపాముగఱచెఁ గా‘హు’వృంచునొక్క ‘శశోచ్ఛిటీ’ పండ్లుకొలుకు

గీ. కాళికనుజూపి “నూతార్లు” గొక్క మనుదుఁ
గొర్లు కీడ్తురా యేమొ నాకొంపిదిసి
యంచు నొక్క ‘శశోచ్ఛిటీ’లో నటమఱించు
నరసరాట్సురితోస మే మరుగుతటినీ.

ఉ. “పాటిరి కృష్ణవాటి” యని వాగ్వియము న్నను సారఁజేయునా
కారణ మంతరంగము నగల్గుగ వేమవరమ్మ మే మెటుల్
చేర భయమ్ముఁ గొందు మటు చేతుఁ జెన్నఁటినేత తెన్నియో
కూరిచి వ్యర్థులై చెడి కొప్పుపుంగువిపక్షు లత్తటిక.

చ. సకలము నీమనం బెఱుంగు సత్యనిమిల్ పలుమం బెఱుంగును
ర్నికరము దేల్చి పూర్వమె మనసిహితమ్ముగ ముద్రించునున్
బ్రకటితము బొనర్చిన ప్రిబంధ మెఱుంగును గాన దానిఁ దిగి
వ్యకయటఁ జూచిగొం డనుదుఁ బ్రాజ్ఞులకున్ వదియింతు మంచికా!

గీ. అంబ ! యంతకు మనుచేసినట్టి చెట్ట
నేత లొకతల వేమవరాతలాగి

హారసత్సభాప్రత్యూహమలవరింపఁ
బడ్డపాటు లింకొకతల పాపశమని!

ఉ. తప్పుడు తోవలన్నియును దజ్జలు దగ్ధము నేయ నంతతోఁ
గొప్పర మారకుండక పగ్గోపము చెంది * “రిజిస్టరు త్తరం”
బప్పుడు పంపె “నే” సాకటి యావలఁ దెత్తు నటంచు; సత్యముగా
దప్పి చరించువారలకు ధర్మముతోఁ బని యేమి కాంకరి!

* ఆశుకవి చక్కవర్తి, శతావధాని, కొప్ప
రపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ, కొప్పరము } (రిజిస్టరు త్తరపు నకలు)
సంతమాగులూరుపోస్తు. గుంటూరుజిల్లా } (బహుశ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులకు
యొద్దనుండి } కాకినాడ, టి. బండరు.

అయ్యా, మీరు పక్కటించిన ‘గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము’, అను పాత్రమును జూచితిని. అయ్యది ‘సీ|| మాయమాటలకు నమ్మకమైన వ్యాఖ్యాత తులలేని పచ్చిబూతులకు బుంగ, అను మీ శ్రవణానందము నందలి ముదుసలి జోగముదాని పద్దెమున కుదాహరణముగ నున్నదని చెప్పవలసివచ్చినందులకు జాలిపడుచున్నాడను. ‘సత్యంబు, ధర్మంచర’ అను వేదవాక్యములకు విరుద్ధముగా నసంబద్ధములైన యన్యతవాక్యములతో నమ్మును, మమ్ములనుబట్టి మాని యోగిగాఁకును, ఈవిధముగ నిచ్చవచ్చిన క్లెల్ల నిండించుటకై మీకాలమును, మీపాండిత్యమును వినియోగించి, ఇట్టి నికృష్టోద్యోగమునకు మీమిత్రులంగూడ నియోగించి వారచేగూడ, అసత్యపగ్గికటనములం జేయించి, యకారణముగ మాహృదయమున కాయాసముం గలిగించితిరి.

2. ఏడవో యున్నవా రున్నట్లుండక మదీయాశుకవిత్వావధానములను బద్ధములతోఁ బ్రశంసించుచు ముందుగ మాకు లేఖవ్రాసి మాస్నేహమును సంపాదించుకొని సిద్ధప మాప్రతిభయు, మాకీర్తియు, మారాబడియుఁ జూచి సహింసలేక వృధాభిమానులగు మీగాఁకువారి దుర్బోధములకుఁగూడ లోనై యవసరముగ నానందార్ప యొకటి గల్పించి యస్మత్కృతోపకృతివేని స్మరింపక, కయ్యమునకుఁ గాలుదువ్వి మేము ప్రతిజ్ఞాపద్యములను వ్రాయవలసిన యవసరమును గల్పించి చివరకు సభకు రాక సాకులు పన్ని తప్పించుకొని బండరు కాకినాడలకు వేంచేసితిరి.

ఉ. ఇట్టి వృథాప్రజల్పములు నిట్టిపదాపదసార్వభౌములై
నట్టి రచిత్రసాధికరణాన్యమృదంతరులైన కొప్పపుం

3. అప్పటినుండియు విరామము లేని మాయవ్రాతలకుఁ బూనుకొని మాటుపేరులతో మాయలేఖలం గొన్నిటిని బ్రకటించి స్వజనముచేఁగూడ నట్టిచే గొన్నిటిని బ్రకటంపించి యంతతోఁగూడఁ దృప్తిరేక “హితోపదేశము” అను పేరునఁ గొన్ని యనుచితములు వ్రాసి పంపించితిరి. అప్పుడే మేము మీ మీఁద గొంతచర్య జరిగింపదలసియున్నను, ఎన్నటికేని విరామములను మీరు తెలిసికొని పశ్చాత్తాపమును బొంది క్షమార్పణమును బ్రకటించు రను సదుద్దేశముతో గొంత హితమును గఱపనెంచి ‘జ్ఞానోపదేశము’ అను పేరునఁ గొన్ని పద్యములు వ్రాసితిమి కాని మా ‘జ్ఞానోపదేశము’ వికడఁ జెవిటివానియందు శంఖ మూది నట్లయిపోయినది.

4. తరువాత మీరు పరికృతవ్యవహారమునకుఁ గారణభూతమైనట్టియు సత్యముల ప్రోవైనట్టియు, “గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము”ను, వ్రాసి పంపించితిరి. అందు మొదటినుండి చివరవఱకును మీరు వ్రాసిన యసత్యంశములను వ్రాయించుకొన్న యసత్యపులేఖలను, నారాయణస్ర్రుమాలకముగా ఖండించి లోకమున సత్యమును స్థాపించుటకై మేము ధర్మదేశతచేఁ బోత్సాహపఱపఁ బడుటచే మిక్కిలి దాగుణమైన యీక్రిందివిషయమును గూర్చి మాత్రమిప్పుడు తెలియజేయుచుంటిమి.

5. మాకప్రతిష్ఠను గలిగింపవలెనను దురుద్దేశముతో “గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము 67 వ పుటలో” కొప్పురపువారి తప్పువ్రాతలు” అను శీర్షికక్రింద నొక కల్పిత (ఫార్జరీ) లేఖను బ్రకటించి, అట్టిదానిని మేమెవ్వరికో వ్రాసి నట్లును, దానిపూర్తి విూతు లభింపఁగా, దానింబట్టి దీనిఁబ్రకటించినట్లును, నొక యనందశృంగారభరిత గల్పించి యుదాహరించితిరి. ఈ మీ మాయవ్రాత మాకప్రతిష్ఠను గలిగించునది మాత్రమే కాక, మాగౌరవమునకుఁగూడ భంగము గలిగించునదిగా నున్నది. అందులకై తగుచర్య జరిగించుట మాకుఁ గర్తవ్యము. కావున ఛాకీ లేఖయందనది మొదలు 24 గంటలలోపల నారేఖను మేమెవరికి వ్రాసినట్లు తెలుపనెంచితిరో, ప్రతియెవ్వరివలన లభించినట్లు తెలుపనూహించితిరో, వారి పేరుల నెఱింగించుచు, అట్టి మాయలేఖను మీ రేమధికారముమీఁదఁ బ్రకటిం

దిట్టల మాకు వాదులుగఁ జెచ్చిన తావకతారతమ్యసం
ఘట్టన మేరు మెత్తురు జగాన వచింపఁగదమ్మ కాంకరీ!

చితిగో లిఖితపూర్వకముగా మాకుఁ జెలియఁజేయఁగోరుచున్నాఁడను. “అంత
కింతైనది, ఇంకెంతయగునో” అను సామెతకుఁ దార్కాణముగా మిశ్రహారము
పరిణమించుటంజేసి ముందుముందేమి సృష్టింతురో యను భయముకూడ మమ్ముఁ
జాలఁగా బాధించుచున్నందున నిట్టి చర్యలోనికి దిగవలసివచ్చినందులకై పిచా
రించుచున్నాఁడను.

పరా:— ఈవిషయము మీరిదివఱకుఁ జేల్చుకొనినదియే యగుట, మఱల
నాలోచింపవలసిన యవసరముండదు. లేనిపోని యుక్తులతోఁ గాలము గడపక
సమత్తరము త్వరగ నొనఁగుడు.

<p>ప్రాసినది, ఆకుకవి చక్రవర్తి, కతా } వధాని కొప్పరపు వెంకటరమణకవి, } తుడుపులు 4, నాలుగు, పంక్తులు 55 } ఏబదియైదు (మక్కికిమక్కినకలు). }</p>	<p>గొల్లు కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ శతానధాని.</p>
---	--

విశ్లేషణచదువదులారా:—

పై రిజస్టరుత్తర మెందుకుఁ బుట్టినది? ఎందుకేమిటి? సోదరులు చేయనిచన
చేసినట్లు మీరు పక్కటించినందుకుఁ బుట్టినదందురా? అటులేని వారి స్వహస్త
లిఖితములగు నీక్రింది యక్కరములను దిలకింపుడు.

శీరాములు.

4-4-13. కొప్పరము సంతమాగులూరు పోస్టు.

అస్మద్గురుమూర్తులైన బ్రహ్మశ్రీ రామడుగు రామకృష్ణ శాస్త్రివారి
పాదపద్మముల సన్నిధికి.

భవత్ప్రియశిష్యుఁడు. నమస్కారపూర్వకముగా వ్రాయు విజ్ఞప్తి.

“...సృథాహంకార లాంఛనంబగు వేంకటశాస్త్రిగారి మీసమును దీయిం
తుమని ప్రతిజ్ఞ నేయనస్పడును, “సింహమున్నదని తెలిసియుఁ గొప్పరపుఁ
గవులు కాకినాడకు వచ్చెదరా!” అనిన తరువాత శాస్త్రిగారు నివసించిన కాకి
నాడకుఁ జనునట్లును, కాకినాడలోఁ బలునభ లొనర్చి, సామర్థ్యమున్న
యెడల మాకు శత్రుఁడగువాఁడు వచ్చి మమ్మెదిరించి జయింపవలసినదని ప్రతిజ్ఞా

ఉ. దానికి దగ్గ * యుత్తరము తథ్యవచోభరితం బొకండు మే
మా నరులక గుఱించి వెన నంపితి మయ్యది గాంచియున్ వృథా

పద్యములం జెప్పునప్పుడును, ఎంతకళిసముగాఁ గాలుద్రవిసను నెదుటికివచ్చి
శత్రువులు మార్కొనమిచ్చే గాకినాడలో నుకవిపండిత కిభామణులు సంతసించి
స్తుతింప జయస్తంభమునాటి వచ్చినప్పుడును,.....” చిత్తగింపుడు.

ఇట్లు భవస్త్రియశిష్యుడు,

కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ, శతావధాని.

మీరినివలనఁ గాగినాడలో — తి॥ వెం॥ కవులఁ బరాభవించినట్లు
సోదరులు పృథివీమహిమనున్నట్లు విన్నప్తమే యగునేని దానినే విపులముగా
జెల్పు వీరి వేరొక లేఖయొక్క నకలును బ్రచురించిన మాకు సోదరులు రిజస్ట్ర
రుత్తరము వార్యులు కర్ణమేమా? విచారించుడు, “ధర్మదేవతచేతనలు!
వీరలు పోర్తొహపటుపబడిరటు!” “నాల్గ్లం కీర్తయేత్” “బుద్ధిః
కర్మానుసారణీ” కాంతం పాపం, ప్రతిహతమమంగళం, అస్తుస్వస్తి. సర్వే
జనా స్సుఖినో భవన్తు”

(మా రిజస్ట్రరుజవాబుయొక్క నకలు.)

* శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకట సుబ్బరాయ వెంకటరమణకవులకు.

అయ్యా!

29-7-18 సం॥ లేదీతో నొకటియు, లేదీలేకుండ వేటొకటియు మీరు
మా పేర వ్రాసిన రిజస్ట్రరుత్తరములకు జవాబు వార్యునది యేమన,

(1) మీరిజస్ట్రరుత్తరములోని సంగతులు యథార్థములైనవియు, నమ్మదగినవి
యుఁ గావు.

(2) మేము పృథివీమహిమ, పూర్వరంగము’ లోని సంగతులు
సర్వమును సత్యములైనవియే గాని యందసత్యము లెవ్వియును లేవు.

(3) మా ‘గుంటూరిసీమ’ పూర్వరంగము, అను చరిత్ర గ్రంథములోని సంగ
తులు మికపృథివీ కలిగింపదలెనను దురుద్దేశముతో, బ్రకటింపఁ బడినవికావు.
అవి లోకమునకు సత్యము నెల్లడిచేయు సదుద్దేశముతోనే ప్రకటింపఁబడినవి.

గా నలవారు * తప్పనుడికల్పన లెల్లడఁ జేయఁ బూని రెం
దేని యుమర్దగాములకు దేవునివల్ల భయమ్ము గల్గునే!

(4) తక్కిన మీరిజస్తరుత్తరములోని సంగతులు పరిస్త్రుతము జవాబీదగినంత
యవసరము కలవిగాఁదోచవు. 'మాగుంటూరిసీమ' పూర్వరంగము 87 వ పుట
మొదలుకొని "కొప్పరపువారి తప్పవ్యాతలు" అను శీర్షికక్రిందఁ బ్రచురించిన
లేఖ "పోవరీ" కాదు. మీరొక గృహస్థునకు వ్రాసిన లేఖయొక్క నకలును
బట్టియే "మక్కికి మక్కి" గాఁ బ్రకటింపఁబడినది.

(5) "మాక్కిరికి శంకమ్మును, మాగౌరవమునకు హానియు, మారాబడికి లోప
మ్మును, మాప్రతిష్ఠకు న్యూనతయఁ గలుగఁజేయవలె నను దురుద్దేశముతో నసత్య
ములును జాగుప్సాకరములును నగు సంగతులు గద్యపద్యభయ రూపంబులుగాఁ
డెద్దమనఃఫ్యుల యెదుట వినిపించినందులకును స్థంపన్న గృహస్థులచేర నటువంటి
సంగతులనే పదిమందికిని వినిపింపుడ"నికూడ వార్యులుచు మీరు వార్యుల వ్రాత
లకును మీమీఁదఁ గ్రమ్మమైన చర్య జరుపుటకు ముందఱోచించియు దానిని
జరిత్ర గ్రంథమున 'మాగుంటూరిసీమ' లోఁ బ్రకటించి దాని సత్యమును లోకు
లకుఁ దెల్లముగా వినిపించి పిదపనే చర్య జరుపవలెనని యెంచి ముందుపని
ముగించి పరిస్త్రుతము మేమా ప్రయత్నములోనే యుండఁగా, మీరిజస్తరుత్తరము
వచ్చినందున దానికి జవాబుగా నీయత్తరము వార్యులుచు నదరువిషయమై క్రమ
మైన చర్య జరుపఁబోవుచున్నామని కూడ నిందుమూలముగానే తెలియఁజేయు
చున్నారము.

చిత్తగించవలెను.

(సమ్మతిని) (1) దివాకర్ల తిరుపతికాస్త్రి, } శతాపధానలు } బందరు,
(2) చెళ్లపిళ్ళ వెంకటకాస్త్రి, } } ధైరవపరస్సు.
15-9-13.

* ది 27-10-13 సం॥.....

ఆయా!

సోదరకవులు కొద్దికాలము క్రిందట మీకు పక రిజస్తరునోటీసును 24
గంటలలో జవాబు యివ్వవలసినదిగాను ఆట్లా యివ్వనియడల మీమీద దావేజి
లేవడమగునని నదరు నోటీసులో వుదహరించినట్లున్న అందలకు మీరు సోదర
కవులను తీమాపణ కోరినట్లున్న మాచుట్టుప్రక్కల గ్రామదులలో విశేష

మంగళోక్తి:

శ్లో॥ కళ్యాణం రసనే నమ స్సుకవితే భద్రం పదేభ్యో నమ
స్కారః కాప్యనికోత్తమాయ మనసే పృథ్వివో నందనం
అస్తు స్వస్తి శతావధానవిభయే విద్యజ్ఞవా యాంజలి
హృత్తాయక్త విజేకినే సుకవితాసారస్య సం గామిణే.

తి॥ కా॥

వాడుక గలుగజేసివారు. అయినప్పటికి యిదివరలో నేను విమ్ములను యెరిగి
వుండి మీసామధ్యతను గుర్తెరిగి యుండుటచే అందుల నిజములు ప్రత్యేకం
మీచేత వినగోరి వ్రాసినాను తక్షణం జవాబు వ్రాయించకోర్తాను

దివ్యచిత్తమునకులేవలెను

విధేయుడు,

పమమర్తి లక్ష్మీకాంతం వారిలు.

గద్య

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన, విద్యత్కవి, బాలకలానిధి, బాలసరస్వతి

శతావధాని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరసంకీర్తంబును

అవృతపర్వతదంభోళిసమ్మితంబును నగు

గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగము

సంపూర్ణము.

తయ్య విశ్వవిద్యాలయము

గ్రంథాలయం

నమోమ సంఖ్య: 35754

తేది: 13.8.92

త ప్ప ప్ప ల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
16	23	నంత	నంత
30	17	గర్హం	గర్హం
55	11	పంచి	పెంచి
85	13	బెల్ల	బెల్లం

గుం. ఉ.

